ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 փր., Տար. 2200, Արտ. 3000 փր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 փր. C.C.P. Paris 1678-63

Vendredi 1 Février 1952 Ուրբաթ 1 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

28րդ ՏԱՐԻ — 28e Année No. 6676-Նոր շրջան թիւ 2087

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹԵՒ ՏՈՒԷՔ ՈՐ ԳՈՐԾԵՆ

Այսօր, Ուրբաթ, 1 Փետրուար, կը բացուի Ֆր. Կապոյտ Խաչի ԺԳ. Պատգ. Ժողովը, Փարիզի մէջ։

Հակառակ սաստիկ ձիւն – ձմրան, ամէն շրջան յանձն առած է բացառիկ զոհողութիւններ, իր պատգամաւորները ղրկելու համար։

Այս առթիւ յիշեցնէ՞նք թէ Կապոյտ Խաչը ճապէս ժողովրդական կազմակերպութիւն մըն է։ Ուրեմն իր անդամուհիներն ալ համեստ աշխատաւորուհիներ են, ջախջախիչ մեծամասնութեամբ։

Տիկին թէ Օրիորդ, այդ անդամուհիները լըրջօրէն կը հաւատան իրենց կոչումին։ Հետեւաբար, սիրայօժար կը կատարեն ամէն պարտականութիւն, հակառակ իրենց ամենօրեայ յոգնութեանց։

Ահա թէ ո՛ւր է գաղտնիքը իր ծաւալման եւ ժողովրդականացման։

Միութիւնը մասնաճիւղեր ունի Փարիզի ամէնէն համեստ արուարձանին, ինչպէս գաւառի ամէնէն սակաւաթիւ համրանքին մէջ։

Անշուշտ ընտանեկան եւ բանուորական հոգերը, տնտեսական տագնապը եւ ուրիշ տաղտուկներ յաճախ կ'ազդեն այս կամ այն մասնաճիւղին վրայ։ Ո՞ր կազմակերպութիւնը ազատ է այդ մտահոգութիւններէն,

Եւ սակայն, Կապոյտ Խաչը միշտ ալ յաւելումներ կ'արձանագրէ, անդամական թէ նիւթական։

Գաղութը չունի ուրիշ կանացի կազմակերպութիւն մը այնքան բազմանդամ եւ գործօն, որքան Ֆր. Կ. Խաչը։

Կ'ուզենք հաւատալ թէ ԺԳ. պատգ. ժողովը նորոգելով եւ ընդլայնելով իր գործունէութեան ուղեգիծը, պիտի դառնայ շատ աւելի ծաւալուն եւ արդիւնաւէտ։

Այս կազմակերպութեան առաւելութիւնը այն է որ, չի սահմանափակուիր աւանդական Կ. Խաչի նեղ պատեանին մէջ։

Շատ աւելի լայն է իր հորիզոնը, իբրեւ հետեւանք բացառիկ պարագաներու։ Այլապէս պիտի դառնար կաղապարեալ կամ դասակարգային Միութիւն մը։

Ամէն երկրի մէջ տարբեր անուններ գործածելով հանդերձ, Կապոյտ Խաչը, որ Հ.Օ.Մ. կը կոչուի ամերիկեան կեդրոնին մէջ, միշտ կ'առաջնորդուի նոյն հիմնական մտահոգութիւններով,— ընդ առաջ երթալ ցիրուցան բազմութեանց յարաճուն պահանջներուն։

Ուրեմն, միայն մարդասիրական գետնի վրայ չէ որ կը գործէ, անճարներ եւ հիւանդներ խնամելով, նպաստներ բաշխելով։

Իր գլխաւոր հոգերէն մէկն է նոր սերունդին փրկութիւնը։

Կը բաւէ ակնարկ մը նետել կեդրոնի բաժնած կրթական վարկերուն վրայ, չափելու համար այս ճակատին վրայ կատարուած աշխատանքին արժէքը։

Մեր Կապոյտ Խաչն ալ գնահատելի գործունէութիւն կը ցուցնէ, իր դասընթացքներով եւ ծաղկոցներով։

Պատգ. ժողովին առթիւ, իր բարեկամները պիտի ուզէին որ աւելին ձգտէր, լրացնելու համար այլապէս կարեւոր պահանջներ։

Օրինակ, սովորական ծաղկոցներու վրայ կատարուած աշխատանքը պիտի մնար կիսկատար, առանց կեդրոնական եւ տեւական ձեռնարկի մը։

Ինչո՞ւ կարելի կ'ըլլայ սանուհիներ պատրաստել գաւառական քաղաքներու մէջ, իսկ Փարիզը կը մնայ կէս ճամբան, եթէ ոչ բոլորովին անշարժ։

Ինչպէս ամէն կազմակերպութիւն, Կապոյտ Խաչն ալ պարտաւոր է յաջորդներ, ժառանգորդներ հասցնել։ Նա՛եւ մտաւոր ուժեր։

Չմոռնանք որ Միութիւնը կոչուած է ոչ միայն հանրութեան ծառայելու, այլեւ զարկ տալու իր անդամուհիներուն [illegible] ընազարգացման։ Դարձնելու զանոնք պիտանի ուժեր՝ հանրօգուտ գործունէութեան համար։

Ամէն պարագայի մէջ, հանրութեան կ'իյնայ թեւ տալ այս ժողովրդանուէր կազմակերպութեան, որպէսզի աւելին կատարէ։

Ողջո՜յն Պատգ. ժողովին։

Շ.

Գաղթ. Օֆիսներուն փակումը

Երէկ, 31 Յունուար, փակուեցաւ IROի Փարիզի գրասենեակը (7 rue Copernic), որ կը նշանակէ նաեւ փակում Գաղթ. Օֆիսներու, հայկական, ռուսական, սպանիական եւն.։

Աւելորդ է բացատրել թէ հազարաւոր տարագիրներ անորոշութեան մատնուած են, Ֆրանսայի մէջ, սպասելով նոր կարգադրութեան։ Ոչ կըրնան աշխատանքի, ծննդեան կամ ամուսնութեան վկայական ստանալ, ոչ ալ անցագիր։ IROն եւ Օֆիսները մինչեւ հիմա տեսակ մը հիւպատոսարան էին իրենց համար։ Ֆրանսայի տարագիրներուն վերաբերեալ բոլոր արձանագրութիւնները արտաքին նախարարութեան յանձնուած ըլլալով, կը սպասուի անոր կարգադրութեան, զբաղելու համար հին եւ նոր գաղթականներու գործերով։

Ինչպէս գրած ենք արդէն, այսօրուընէ (ուրբաթ, 1 փետրուար) սկսեալ իրաւասու պաշտօնեայ մը պիտի սպասէ Փարիզի Հայոց եկեղեցին. ժամը 10—12, լուսաբանութիւններ հաղորդելու համար դիմողներուն, (առանց որեւէ վաւերագիր յանձնելու)։

IROն (Տարագիրներու Միջազգային Կազմակերպութիւն) հաստատուեցաւ 1947ին, իբրեւ առժամեայ գործակալութիւն, յաջորդելով UNRAին եւ իր գործը պիտի վերջացնէր 1949ին, բայց պայմանաժամը երկարաձգուեցաւ քանի մը անգամ։ Վերջապէս 1952 Յունուար 4ին պաշտօնապէս հաղորդուեցաւ թէ դուռները պիտի փակէ Յունուար 31ին, երբ սպառի 1951ին քուէարկուած նախահաշիւը։

«Ն. Ե. Հէրըլտ» կը գրէ թէ կազմակերպութիւնը զբաղած է աւելի քան մէկ միլիոն տարագիրներով, որոնց 400.000ը կը բնակին արեւմտեան Եւրոպայի մէջ։ Երեք հարիւր հազար կը հաշուեն Ֆրանսա բնակողները եւ շատերը IROէն ապաւինած են, իրենց իրաւական պաշտպանութեան համար։

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, միայն Ժընեւի պաշտօնատունը եւ երկու չոգենաւային գրասենեակներ բաց պիտի մնան (Գերմանիոյ մէջ) առայժմ, վերջնական հաշուեյարդար կատարելու համար։

ՍԷՆԻ ՌԱԶՄԱԳԵՐԻՆԵՐՈՒՆ

Նախկին գերիներէն անոնք որ Սէնի նահանգին կը պատկանին եւ իրենց գործատէրէն թոշակ չեն ստացած գերութեան ատեն, հատուցում պիտի ստանան պետ. գանձէն։ Կառավարութիւնը մէկ միլիառ Ֆրանքի գումար մը քուէարկած է ի հաշիւ այդ վճարումներուն, 1952ի համար։ Պիտի վճարուի 400 Ֆրանք գերութեան իւրաքանչիւր ամիսին համար։ Մնացեալը՝ 1952էն վերջ չորս տարիներու ընթացքին, երբ նոր վարկեր քուէարկուին կառավարութեան կողմէ։ Սէնի ռազմագերիներու ընկերակցութիւնը, որուն կեդրոնը կը գտնուի 46 rue Copernic, Paris (16), կը հրաւիրէ բոլոր գերիները, անդամ ըլլան թէ ոչ, ներկայանալ Փետրուար 15էն առաջ (վերջին պայմանաժամ)։ Նախընտրելի է որ անձամբ դիմեն փոխանակ նամակ գրելու։ Գրասենեակները բաց են ամէն օր ժամը 9էն 12.30 եւ 14էն 19.30, բացի կիրակիէն։ Սպաներու եւ ենթասպաներու համար տարբեր կարգադրութիւն պիտի ըլլայ։

Պ. ԳԱԼՈՒՍՏ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ չորսուկէս միլիոն ոսկի արժողութեամբ գեղարուեստական առարկաներ նուիրած է Լիզպոնայի թանգարանին, ինչպէս կը հաղորդեն Պոլսոյ թերթերը։

«ԹԱՔՍԻ»ՆԵՐՈՒ գինը բարձրացաւ 20 առ հարիւր։ Նոր սակացոյցին համաձայն, ցերեկուան սպասարկութիւնը պիտի ըլլայ ժամը 6.10 — 23, 50 Ֆրանք, 142 մեթրի կամ 40 երկվայրկեան սպասման համար։ Իսկ 285 մեթրի կամ մէկ վայրկեան 20 երկվայրկեան սպասման համար, 10 Ֆր.ի գեղչ։ Գիշերային սպասարկութիւն՝ ժամը 23—6.30, 50 Ֆր. 86 մեթրի կամ 40 երկվայրկեան ըսպասման համար։ Իսկ 172 մեթրի կամ մէկ վայրկեան 20 երկվայրկեան սպասման համար 10 Ֆր.ի գեղչ։ Շարժավարները հակառակ ըլլալով նոր յաւելումներուն, բողոքի ցոյց մը սարքած են։

Եգիպտոս աւելի հաշտարար

ՆՈՐ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ՍԿԶԲՈՒՆՔՈՎ ՀԱՄԱՁԱՅՆ Է ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ԾՐԱԳՐԻՆ

Եգիպտոսի նոր դահլիճը աւելի հաշտարար կ'երեւայ, համաձայն վերջին տեղեկութեանց։

Արտաքին նախարարութեան մէկ բանբերը յայտարարեց թէ սկզբունքով համաձայն են Միջին Արեւելքի պաշտպանողական դաշինքի մը՝ Ազգային ժողովի շրջանակին մէջ։ Եւ աւելցուց.— Ազգային ճակատը, որ կազմուելու վրայ է, պիտի ճշդէ Եգիպտոսի դիրքը այս հարցին, ինչպէս եւ ուրիշ խնդիրներու մասին։ Ալի Մահէր փաշայի անձնական կարծիքը այն է թէ երբ եգիպտական հարցին միւս մասերը գոհացուցիչ լուծում գտնեն, Եգիպտոս բնականաբար բարեհաճութեամբ պիտի քննէ Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան մասնակցելու պարագան։

Ալի Մահէր փաշա երրորդ տեսակցութիւն մը ունեցաւ նախորդ վարչապետ Նահաս փաշայի հետ, փութացնելու համար միացեալ ճակատի կազմութիւնը։ Յետոյ առանձին տեսակցութիւններ ունեցաւ Գահիրէի ամերիկեան եւ բրիտանական դեսպաններուն հետ։ Երէկ պիտի տեսակցէր նաեւ Ֆրանսական եւ Թրքական դեսպաններուն հետ։

Իրազեկներու կարծիքով, այս տեսակցութիւնները սահմանուած են դիւրացնելու բանակցութեանց վերսկսումը արեւմտեան պետութեանց հետ, Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան ծրագրի մասին։

× Մինչ այս մինչ այն, կառավարութիւնը կը շարունակէ իր քննութիւնները շաբաթ օրուան հրկիզումներու մասին։ Անգլիական տեղեկագիր մը հետեւեալ մանրամասնութիւնները կը հաղորդէ.—

Շատ լաւ կազմակերպուած էր Թըրֆ Քլըպի դէմ կատարուած յարձակումը։ Խռովարարները խորտակեցին ճակատի դուռը յատկապէս բերուած թակերով եւ չորս մեծ խարոյկներ վառեցին գետնայարկին վրայ։ Միասին բերած էին հրձիգ նիւթեր։ Ակումբին անդամներէն ոմանք կրցան փախչիլ ետեւի դուռնէն, ցուցարարներու պաշարումէն առաջ, բայց ուրիշներ հետապնդուեցան մինչեւ վերի յարկերը եւ դաշունահարուելով, նետուեցան բոցերուն մէջ։ Կին մը եւ 2 այրեր վիրաւորուեցան Բ. յարկի պատուհաններէն վար ցատկած ատեն. իսկ երրորդ մը դաշունահար սպաննուեցաւ, երբ վար կ'իջնէր Գ. յարկի պատուհանէ մը, անկողնի սաւաններէն շինուած պարանի մը միջոցաւ։ Մինչեւ հիմա ինը ածխացած դիակներ գտնուեցան փլատակներուն մէջ։ Մարմիններէն չորսը բոլորովին հրկիզուած էին։

Նոյն աղբիւրին համաձայն, ցուցարարները ոչնչացուցած են Գահիրէի գրեթէ բոլոր սինեմաները, գիշերային զբօսարանները, ճաշարանները եւ գինետուները։ Իբրեւ հետեւանք այս աւերումներուն, 10 — 15.000 հոգի անգործութեան դատապարտուած են։

Այժմ հանդարտութիւն կը տիրէ Գահիրէի մէջ, բանակը բռնած է բոլոր գլխաւոր դիրքերը։ Դշ. րօ փոքր ցոյց մը տեղի ունեցաւ Ֆուատ համալսարանին մէջ, բայց զինուորները ցրուեցին։ Հեծեալ զինուորներ կը պաշտպանեն բրիտանական դեսպանատունը։

Իսմայիլիայի մէջ ձերբակալուած 300 եգիպտացի ոստիկաններ եւ սպաները ազատ արձակուեցան Անգլիացիներուն կողմէ, ինչ որ բարենշան կը համարուի։

× Զորեքշաբթի օր զրոյց շրջեցաւ թէ նոր ցոյցեր սարքուած են կամ պիտի սարքուին Գահիրէի եւ Աղեքսանդրիոյ մէջ, թէ հեռաձայնի կեդրոնը հրկիզուած է եւն.։ Շատեր խանութները փակեցին, բայց կառավարութիւնը անմիջապէս հերքեց այս լուրերը։

[illegible]

ԹՈՒՆՈՒԶԻ ՊԷՅԻՆ

Մարզպան Հոթքլօք որոշած ըլլալով ոչ մէկ բանակցութեան ձեռնարկել խռովեալ մթնոլորտի մէջ, Թունուզի պէյին պալատը փակ կը մնար Դշ. օր։ Վերջապէս, ան այցելեց պէյին, ընկերակցութեամբ իր հետեւորդներուն եւ յանձնեց իր ծանուցագիրը։

Վերջին օրերուն ոչ մէկ նոր դէպք Թունուզ քաղաքին մէջ։ Քափի հրուանդանին մէջ մաքրագործումները կը շարունակուին։ Դշ. օր, արշալոյսին, ոստիկանութիւնը եւ զանազան ջոկատներ խուզարկութեան ձեռնարկեցին Պիզերթայի շըրջանին մէջ։ Սէն Ժերմէնի մօտերը չոգեկառքի գիծերը քակած են։ Նմանապէս վնասարարութիւններ կատարուած են Սուսի եւ Թունուզի մօտերը։ Ըմբոստները անցեալ գիշեր կրակած են Պու Ֆիշայի զինուորական պահականոցին վրայ։

Կը յիշուի թէ Թունուզի զանազան բանուորական կազմակերպութիւնները 24 ժամուան գործադուլ մը սարքած են այսօր, ուրբաթ։ «Լա Նատա»

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՄԵՐ «ՄՆԱՑՈՐԴԱՑԸ»

Մնացորդները, բեկորները այն հոծ ու բարգաւաճ հայութեան, որ դարերէ ի վեր կ'ապրէր Թուրքիոյ ներքին գաւառներուն մէջ եւ որ չկայ այսօր : ....

Աւելի քան մէկ միլիոն հայութիւն ջարդուեցաւ ու քշուեցաւ անապատները եւ նոյնքան եւ աւելի վտարուեցաւ իր հայրենի հողերէն: Այս հողերը, քաղաք ու գիւղ, աւերակ են այսօր ու ամայի շատ մը տեղեր. դաշտերը անմշակ, այգիները ճղակոտոր, շէնքերը փլած, եկեղեցիները թալլուած ու սրբապղծուած, քարուքանդ եղած. եկեղեցիներ՝ որոնք դարերու դրոշմը ունէին իրենց վրայ: Դպրոցները խարխլած կամ աւերակ, օտար հաստատութիւնները ամայի ու անգործածելի :

Գերեզմաններն իսկ չեն խնայուած ու քարերը կոտրուած կամ փոխադրուած են այլուր :

Մէկ խօսքով մախուած է ամէն բան եւ հիմնայատակ կործանած :

Եթէ թալլուածը պահուած ու օգտագործուած ըլլար. եթէ դպրոցները լեցուած ըլլային Թուրք կամ քիւրտ մանուկներով, փոխանակ Հայերու. եթէ ամերիկեան կամ Ֆրանսական գոլէճները Թուրքերով լեցուած ըլլային եւ եթէ եկեղեցիները պահուած ըլլային իբրեւ յիշատակարան կամ սրբարան: Եթէ անցնող քառասուն տարիները բարգաւաճութեան, յառաջդիմութեան տարիներ եղած ըլլային, առանց Հայերու, անոնց ջարդուելէն ու տարագրուելէն ետքը, այն ատեն, կերպով մը, կարելի կ'ըլլար բացատրել եւ լռել տիրող աւերքին, ամայութեան, ամօթին ու սրբապղծութեան համար :

Աւելին դեռ :

Այդ ընդհանուր աւերածութեան մէջ պահուած են մնացորդները այն Հայերուն, որոնք վայրագօրէն թալլուած, տարագրուած ու կոտորուած են :

Գիտենք թէ հազարաւոր հայ մանուկներ խլուած ու պետական միջոցներով թրքացուած են : Գիտենք նոյնպէս, որ հազարաւոր հայ կիներ ու աղջիկներ Թուրք տուներու եւ հարէմներու մաս կազմած են, բռնօրէն:

Այս բոլորէն զատ սակայն, կան դեռ Հայեր, իսկական «մնացորդաց», եղերական աղէկոծութենէ փրկուած բեկորներ, որոնք հոս հոն ծուարած են եւ կ'ապրին շուքին ու սարսափին մէջ, անտիրական ու անապահով: Պատահական ճամբորդներէ, պոլսահայ թերթերէն ու թղթակցութիւններէն գիտենք որ ցրուած Հայեր կան քիչ մը ամէն տեղ: Ամերիկահայ մեր հայրենակիցը, նոյնպէս կը վկայէ որ իր այցելած շրջաններուն մէջ ալ կան Հայեր, որոնք խլամացած են եւ անստոյգ վիճակի մէջ: Այսպէս՝ Մերտինի մէջ 70 հայ ընտանիքներ կ'ապրին, որոնք գրեթէ ամբողջութեամբ կաթոլիկ են: Կան Հայեր, բողոքական կամ Հայ Եկեղեցիի զաւակ, որոնք ոչ դպրոց ունին, ոչ ալ եկեղեցի ու եկեղեցական: Բոլոր Հայերն ալ արաբախօս են, հայերէն գիտցողներու թիւը շատ քիչ է: Կայ կաթողիկէ վարդապետ մը միայն, որ տարիէ մը ի վեր կ'աշխատի կաթողիկէ Հայերուն մէջ :

— «Վարդապետը զիս առաջնորդեց եկեղեցի եւ կարգ մը հայ ընտանիքներու մօտ: Ամէն տեղ արաբերէն, բառ մը հայերէն չեն գիտեր. տխրութիւն մը պատեց զիս. արդեօք հաւատա՞լ թէ անոնք Հայեր են: Բայց բոլորն ալ կը կրեն Հայու սրտեր եւ մեծ հետաքրքրութիւն ցոյց կու տան արտասահմանի մէջ ապրող Հայերու հանդէպ »:

Նոյնն է պարագան այլ շրջաններուն մէջ : Տիգրանակերտի մէջ կան 180 հայ ընտանիքներ, Թուրքիոյ զանազան քաղաքներէն հաւաքուած հոն.— Էրզրումէն, Վանէն, Սասունէն, Խարբերդէն, Տիգրանակերտէն եւն.: Ունին քահանայ, բայց ոչ դպրոց, որովհետեւ Հայերը արտօնուած չեն դպրոց ունենալու: Հայերը մեծագոյն մասով թրքախօս են: Տնտեսապէս լաւ վիճակ չունին. «դէշ» է իրենց վիճակը, որովհետեւ ստիպուած են Թուրք ընկեր մը ունենալու իրենց գործին մէջ:

«Թուրք ընկերը հազիւ տարին մէկ անգամ կը հանդիպի իր հայ ընկերոջ վաճառատունը ... շահը գրպանելու համար » :

Ուրեմն, կողոպուտը կը շարունակուի մինչեւ այսօր ...

Մեր հայրենակիցը «շատ տխուր իրողութեան» մը ծանօթացած է Տիգրանակերտի մէջ, ու կ'աւելցնէ.— «Բոլոր Հայերն ալ փոխած են իրենց անունները: Լեզուն Թուրք, անուն մականուն Թուրք, բարքերը Թուրք, հագուստը Թուրք: Հայութիւնը յատկանշող ոչ մէկ երեւոյթ ու փաստ: Երանի թէ միայն անունները եւ մականունները թրքացած ըլլային»:

Կան բազմաթիւ Հայեր, որոնք թրքացած են. տնտեսապէս՝ բաժնեկից Թուրքերու հետ, հետեւաբար, թշուառ. սարսափի ենթակայ. իսկ հայ կինն ու աղջիկը՝ անապահով. «պատուախնդիր հայ մայրեր եւ հայ հայրեր իրենց աղջիկները տունէն դուրս չեն հաներ, մինչեւ որ հայ երիտասարդի մը հետ ամուսնանալ» :

Նոյնն է պարագան թրքական բոլոր միւս շրջաններուն մէջ ալ :

Թշուառութիւն, անապահովութիւն, դաւանափոխութիւն, ահ ու սարսափ: Այս մթնոլորտին մէջ է որ տարիքոտ Հայ մը, մօտենալով Պրուքլինի մեր հայրենակիցին «արտասուաթոր աչքերով, ըսած է.— «Բարեւ տար արտասահմանի մեր եղբայրներուն» :

Արդ, ի՞նչ պիտի ընեն արտասահմանի եղբայրները: Ի՞նչ է իրենց պարտականութիւնը : Ի՞նչ կը մտածէ մասնաւորապէս Պոլսոյ Ազգային Պատրիարքարանը :

Արդեօք, մեր բոլորին պարտքը, նուիրական պարտականութիւնը չէ՞ մտածել անոնց մասին. մեր ժողովուրդին նուիրական նշխարներու մասին, որոնք պէտք է հոգացուին : Բուն բառով՝ պէտք է փրկուին, կամ Պոլիս փոխադրուելով, կամ, եթէ հնար է, արտասահման :

Մենք ուշադրութեան կը յանձնենք միայն փրկութեան այս փափուկ խնդիրը՝ համապատասխան մարմիններուն ու հաստատութիւններուն :

Մեր պարտքն է մտածել եւ մեղի ղրկուած բարեւը ըմբռնել իր իսկութեանը մէջ :

(Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Ամերիկա կ'օգտագործէ Տարագիրները

Քանի մը շաբաթէ ի վեր, նոր հակառակութիւն մը ծայր տուած է Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ: Պատճառը ամերիկեան կառավարութեան Հոկտեմբեր 19ին հրատարակած «Փոխադարձ ապահովութեան » օրէնքն է, որ կը տրամադրէ Ատլանտեան պաշտպանութեան օգտին նիւթապէս օժանդակել եւ զինուորական մարմիններու մէջ առնել Արեւելեան Եւրոպայի կարգ մը տարրերը, ըլլան անոնք տարագիր կամ երկրաբնակ :

Խ. Միութիւնը յարձակողական հանգամանք մը տալով այս օրէնքին, չգոհացաւ բողոք բարձրացնելով, այլ հարցը տարաւ ՄԱԿին:

Միւս կողմէ, խորհրդային արբանեակ երկիրները իրենց կարգին բողոքեցին եւ մեծաձայն հռչակեցին թէ՝ այդ օրէնքը կը նկատեն միջամտութեան փորձ մը իրենց երկրի գործերուն :

Արեւելեան Եւրոպայի գաղթականութեան հարցը, յետ պատերազմեան ամենակսկածալի եւ ամենափափուկ խնդիրներէն մէկը, յեղակարծօրէն կը դրուի դիւանագիտական սեղանի վրայ : Նկատի ունենալով տեսակէտներու տարբերութիւնը, շատ քիչ հաւանականութիւն կայ որ խնդիրը լուծում գտնէ մօտերս :

Անցեալ 20 — 24 Յունուարին, նախաձեռնութեամբ կեդրոնական եւ արեւելեան Եւրոպայի տարագիրներու կազմակերպութեանց, համաժողով մը գումարուեցաւ Լոնտոնի մէջ, քննելու համար շրջանային կնճռոտ հարցերը :

Վերջին պատերազմը առաջուընէն աւելի գաղթային լայն շարժում մը յառաջ բերաւ, մասնաւորաբար Արեւելեան Եւրոպայի մէջ: Կամովին կամ բռնի ուժով, միլիոնաւոր բազմութիւններ լքեցին իրենց բոյները եւ խոյս տուին, զոհ դառնալով հիթլերեան կամ բոլշեւիկեան բռնակալութեան: 1945ին տեղահան բազմութիւններուն թիւը կը հաշուէին ութ միլիոն: Այս տարագիրներէն շատեր վերադարձան իրենց երկիրը, սկզբնական շրջանին աջակցութեամբը արեւմտեան պետութիւններուն, որոնք ամէն կերպով դիւրացուցին անոնց հայրենադարձը :

Այսուհանդերձ, աւելի քան մէկ միլիոն տարագիրներ մերժած են վերադառնալ ռուսական բանակին կողմէ գրաւուած իրենց երկիրները: Անոնց համրանքը բարձրացաւ այն չափով որ Մոսկուայի ճնշումը կը սաստկանար արբանեակ երկիրներուն վրայ :

Տարագիրներուն առաջին մտահոգութիւնը եղաւ ազգովին կազմակերպուիլ, Արեւմուտքի կողմէ ճանչցուած ներկայացչութիւն մը ունենալու յոյսով : Ոմանք այդ կարգի ներկայացչութիւն մը ունէին արդէն, ինչպէս Պալթեան պետութիւնները, որոնք իրենց երկիրներուն Ռուսիոյ կցումէն վերջ, կրցած էին հիւպատոսարանները եւ դիւանագիտական պատուիրակութիւններ պահել : Լեհերը իրենց կարգին տարագիր կառավարութիւն մը ունէին Լոնտոնի մէջ :

Միւս ազգութեանց պատկանող տարագիրները մեծ դժուարութիւններու կը հանդիպէին, արեւմտեան պետութեանց կողմէ ճանչցուած ներկայացուցչութիւններ ունենալու համար :

Քանի կը սաստկանար ձգտումը Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ, ազատ երկիրներու համայնավար կուսակցութիւնները մեծ գործունէութիւն մը ցոյց կու տային: 1948ին Ամերիկայի մէջ շարժում մը ծայր տուաւ, այդ հինգերորդ զօրասիւնին հակազդելու՝ գաղթականներու կազմակերպութեամբ: Շատ չանցած համոզուեցան թէ պիտի կրնային գրաւեալ երկիրներու հանրային կարծիքին վրայ հզօր ազդեցութիւն մը բանեցնել տարագիրներու միջոցաւ :

Զօր. Այզընհաուըր, անցեալ Մարտ 12ին, զինեալ ուժերու խորհուրդին առջեւ կը շեշտէր հակաբոլշեւիկ տարագիր հոսանքները օգտագործելու անհրաժեշտութեան վրայ, Այդ պարագային արբանեակ պետութիւնները Խ. Միութեան օգտակար ըլլալու փոխարէն, խոցելի կէտ մը միայն կրնային դառնալ: Զօրավարը կը կարծէր թէ՝ սկզբնական շրջանին հակաբոլշեւիկ տարագիր կազմակերպութիւնները մեծ դեր մը պիտի չկրնային կատարել, բայց քանի պատերազմը երկարէր, այնքան նեղացուցիչ պիտի ըլլար իրենց գործունէութիւնը հակառակորդ բանակին համար : Այս տեսակէտէն մեկնելով, «Փոխադարձ Ապահովութեան» հաշուէն 100 միլիոն տոլարի վարկը քուէարկուեցաւ: Նմանապէս, նկատի առնուեցաւ տարագիրները Ատլանտեանի պաշտպանողական դրութեան մէջ օգտագործելու խնդիրը: Դեռ ճշդուած չէ թէ անոնք պէ՞տք է ազգային զօրաբաժիններ կազմեն թէ պարզապէս կցուին ամերիկեան բանակին :

Այս կարգի բան մը կարելի չէր երեւակայել քանի մը տարի առաջ: Հարկ էր ճկուն բանաձեւ մը գտնել: Այսպէս է, որ 1949ի գարնան կազմուեցաւ «Ազատ Եւրոպայի ամերիկեան յանձնաժողովը»: Ասիկա մասնաւոր կազմակերպութիւն մըն էր, առանձին հասոյթներով եւ հետեւաբար կառավարութիւնը գործ չունէր անոր մէջ: Բայց եւ այնպէս, ականաւոր դէմքեր անդամ են անոր: Դեռ 1949ի Յունիսին, Տին Էչիսըն իր «սրտագին հաւանութիւնը» կը յայտնէր այդ կազմակերպութեան :

Այսօր, կազմակերպութիւնը աւելի քան երբեք կառավարութեան բարոյական աջակցութիւնը կը վայելէ, նիւթական հսկայ աղբիւրներ ունի եւ ոչ միայն կ'օժանդակէ քաղաքական դէմքերուն, այլ եւ հարիւրաւոր տարագիրներու, ամսական 300 — 500 տոլարով :

Իրազեկներ կը հաւաստեն թէ Արեւելեան Եւրոպայի երկիրներուն մէջ, հակառակ վարչաձեւի խստութիւններուն, ժողովուրդը ձայնասփիւռի միջոցով կը հաղորդակցի արտաքին աշխարհին հետ եւ կրցածին չափ կը հակազդէ բոլշեւիկ բռնակալութեան:

Ամերիկեան յանձնաժողովը աւելի քան մէկ տարիէ ի վեր, բազմաթիւ կայաններ հաստատած է Միացեալ Նահանգներու մէջ, որոնք որոշ ժամերուն լուրեր կը հաղորդեն խորհրդային երկիրներուն: Ասոնց խօսնակներն են արեւելեան Եւրոպայէն փախած տարագիրներ, որոնց քարոզչութիւնը մեծ դեր մը կը կատարէ պաղ պատերազմին մէջ :

Յանձնաժողովը մօտ օրէն կը լրացնէ կառուցումը ձայնասփիւռի հսկայ կայանի մը, 700.000 քիլովաթի տարողութեամբ, որ Միւնիխէն խօսք պիտի ուղղէ Չեխոսլովաքիոյ եւ Հունգարիոյ ժողովուրդներուն, մինչեւ որ լրանան լեհական, ռումանական եւ պուլկարական սպասարկութիւնները: Լոնտոնի, Փարիզի, Մատրիտի եւ Վատիկանի ձայնասփիւռներն ալ անդադար լուրեր կը տարածեն արեւելեան Եւրոպայի ժողովուրդներուն համար :

Թ. Ա. Թ.

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Դասախօսութիւն Լ. Շանթի մասին

Յունուար 18ի երեկոն նուիրուած էր ողբացեալ Լ. Շանթին: Կը նախագահէր Մ. Պարսամեան, որ երեկոյթը բանալով, ներկայացուց «Հին Աստուածներ»ու հեղինակին կեանքը, հանրային եւ գրական զոյգ մարզերուն մէջ: Նկատելով որ Լ. Շանթի գրականութեան եւ կրթական գործունէութեան մասին ուրիշներ պիտի արտայայտուէին, նախագահը ծանրացաւ մասնաւորաբար Հայ Փալանճեան Ճեմարանին վրայ, որուն անխոնջ եւ անձնուէր վարիչը հանդիսացաւ Լ. Շանթ հիմնարկութենէն մինչեւ իր մահը, շուրջ քսանեւերկու տարի:

Յետոյ խօսքը տուաւ Օր. Շաքէ Տէր Մելքոնեանի, որ իբրեւ սան այդ կրթական հաստատութեան եւ ապրած ըլլալով մանաւանդ Լ. Շանթի անմիջական ազդեցութեանը տակ, շատ յուզիչ՝ եւ մտերիմ ձեւով ներկայացուց դաստիարակը, հոգեբանը եւ մանկավարժը:

Երկրորդ խօսողն էր բանաստեղծ Տիկին Հուրի Իփէկեան, նոյնպէս սան այդ հաստատութեան, որ յաջող վերլուծումով մը ներկայացուց գրագէտը եւ թատերագիրը, ծանրանալով այնքան հանրածանօթ «Հին Աստուածներ»ուն վրայ: Մանրամասնօրէն ներկայացնելով նախ թատրերգութիւնը եւ դէմքերը, եզրակացուց թէ այս թատե—

րախաղին արժանիքներէն մէկն ալ, որ նորութիւն մըն էր մեր կեանքին մէջ, այն է որ մտածող եւ զգացող մարդը կը դնէ հարցականներու առջեւ: Նմանցուց եռանկիւն բուրգի մը, որուն երեք կողմերը կը ներկայացնեն զանազան զգացումներ. — Զգացումը, իմացականութեան ներգործութիւնը եւ համակերպութիւնը կամ անապատական կեանքին անձնատուր ըլլալու երեւոյթը :

Երկու դասախօսներն ալ տիրացած էին իրենց նիւթերուն: Ներկաները շատ գոհ մնացին եւ տեսան թէ հաստատութեան մը սաները ինչպիսի երախտագիտական զգացումներով լեցուած են իրենց դաստիարակներուն եւ կրթական հաստատութեան հանդէպ, բան մը, զոր իր փակման խօսքին մէջ երեւան հանեց նաեւ նախագահը: Օր. Եւա Սարգիսեան յաջող կերպով երկու կտորներ արտասանեց Լ. Շանթէն:

X Յունուար 23ին, «Արեւմուտք»ի լսարանն ալ յարգանքի երեկոյ մը սարքած էր, ուր խօսեցան Պ. Հրաչ Սարգիսեան՝ (Լ. Շանթ իբրեւ թատերագիր), Արշաւիր Խանէտանեան (իբրեւ դաստիարակ), եւ Հր. Բալուեան (իբրեւ գրագէտ եւ քաղաքական գործիչ :

Գաղութէ գաղութ

ԻՏԱԼԻՈՅ ՈՂՈՂՈՒՄՆԵՐԷ աղէտեալներուն ի նպաստ Միլանոյ հայ գաղութը, Հայկ. Կոմիտէի նախագահ Տոքթ. Երուանդ Արզումանեանի **ձեռքով** 350 հազար իտալական լիրէթ յանձնած է նպաստընկալ մարմնին, իբրեւ եղբայրական օգնութիւն ;

ԿԵՍԱՐԻԱՅԷՆ կը գրեն «Մարմարա»յի թէ Սահակ Ծ. Վ. Փափազեան այցելած է քաղաքը եւ Թալասը: Այս առթիւ շրջակայ գիւղերէն բազմաթիւ Հայեր քաղաք փութացած են: Յունուար 12ին այցելած է կուսակալին եւ Ապահովութեան Տեսուչին, որոնք մեծ պատիւներով ընդունած են եւ ամէն դիւրութիւն խոստացած : Սահակ վարդապետ հանդիսաւոր պատարագ մատուցած է ի ներկայութեան հարիւրաւոր բազմութեան: Յետոյ խօսած է Թուրքերէն քարոզ մը, յորդորելով որ ժողովուրդը սիրով եւ համերաշխութեամբ ապրի:

Թալասի մէջ կայ 15 տնուոր հայութիւն մը, որոնց այցելած է Սահակ վարդապետ: Հոն անակնկալ կերպով հանդիպած է Պ. Նեւլընի՝ ամերիկեան վարժարանին տնօրէնը, որ Տարսոնի իր հին ծանօթն էր: Ապա այցելած է Եվէրէկ եւ Անգարա:

ԵՐԳԻՉ ՍՈՒՐԷՆ ՔԻՇԻՇԵԱՆ, որ Պոլսէն վերջ Անգարա գացած էր, մասնակցած է Դեմոկրատ կուսակցութեան սարքած պարահանդէսին ի ներկայութեան պետական անձնաւորութեանց: Քաղաքապետական ժողովի փոխ - նախագահը զինքը ներկայացուցած է իբրեւ մեծարժէք պարիթօն մը: Քէշիշեան երգած է Ֆրանսերէն, անգլիերէն եւ իտալերէն: Դեմոկրատ կուսակցութիւնը իրեն նուիրած է արծաթեայ պնակ մը, ինչպէս կը գրեն Պոլսոյ թերթերը :

ԼԻՄԱՍՈԼԻ (Կիպրոս) մէջ բացուած է ազգային նորակառոյց դպրոցը, ի ներկայութեան Կիպրոսի առաջնորդ Ղեւոնդ եպիսկ. Չէպէյեանի: Հանգանակութենէ մը գոյացած է 33 ոսկի եւ նոր նստարաններ գնած են: Այս փոքր գաղութը տասը տարի առաջ հիմնած էր նաեւ եկեղեցի մը :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ Հայութեան համար 1951ը յաջող տարի մը կը նկատուի ազգ. բոլոր մարզերուն մէջ, շնորհիւ տիրող համերաշխութեան, կը գրէ «Ազատ Օր»: Միացեալ վարժարանները բեղնաւոր գործունէութիւն ունեցած են: Հ. Յ. Դ. Երիտ. սերունդը լուրջ աշխատանք տարած է դաստիարակչական, ազգային մարզերու մէջ: Համազգայինը, միակ մշակութային միութիւնը, համերգներով, թատերգութիւններով, գեղարուեստական կեանքը ճոխացուցած է: Հ. Մ. Ը. Մ.ը յաջողած է վառ պահել ազգ. ոգին պատանիներու եւ երիտասարդներու մէջ: Բարեսիրական, հաստատութիւնները — Հ. Կ. Խաչ, Բարեգործական եւ Գարակէօզեան շարունակած են իրենց օգտաշատ գործունէութիւնը: Նմանապէս թաղային մարմինները: Միակ ցաւալի պարագան արտագաղթի շարժումն է: 1951ին մօտ 250 ընտանիքներ Արժանթին եւ Քանատա գաղթած են: Անոնց մէջ կարեւոր թիւ մը կը կազմեն բարեկեցիկները: ԻՐՕյի նիւթական օժանդակութիւնը նպաստած է արտագաղթին :

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԿՈՉԸ

ՎԻԷՆ.— Սիրելի ծնողքներ, կը խնդրենք որ մեր այս կոչը ուշադրութեամբ կարդաք: Ասկից առաջ նամակներով եւ անձամբ խօսելով, մամուլով եւ քանիցս բեմերէն կը հրաւիրէինք ձեզ ձեր զաւակները ուղարկել Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի բացած հայերէնի դասընթացքներուն, որոնք տեղի կ'ունենան 1951 Հոկտեմբերէն ի վեր, ամէն Չորեքշաբթի երեկոյ, ժամը 8.30ին,

Թոյլ տուէք, սիրելի ծնողքներ, մեր դիտողութեան: Ուր որ նստիք, կը գանգատիք թէ մեր նոր սերունդը սինէմա, պարահանդէս եւ հաճոյք կը փնտռէ, հայերէնով չի հետաքրքրուիր, իսկ երբ Նոր Սերունդը ձեռնարկներ կը կատարէ, ձեր բացակայութեամբ կը փայլիք: Մենք ձեզմէ ոչ նիւթական զոհողութիւն պահանջեր ենք, ոչ ալ ֆիզիքական: Մեր պահանջը բարոյական է, այսինքն կը սպասենք որ քաջալերէք մեր ձեռնարկները: Ձեր զաւակները ուղարկէք շաբաթը մէկ օր կէս կէս ժամ Հայոց պատմութիւնը եւ մայրենի լեզուն սորվելու: Դուք եւս մեզի տրուած դասախօսութիւններէն շատ բան կրնաք սորվիլ, շնորհիւ մեր հմուտ դասախօսին (Կ. Տէրմոյեան)ի:

Ուրեմն օգտուեցէք մեծերդ եւս այս առիթէն:

Կրկին կը դիմենք ձեր բոլորին հայկական զգացումներուն, ղրկեցէք ձեր զաւակները հայերէն սորվելու համար ամէն չորեքշաբթի ժամը 8.30էն սկսեալ, «Համօ Օհանջանեան» ակումբին մէջ :

Նաեւ դուք, սիրելի քոյր սանուհիներ, կրնաք 13 տարեկանէն սկսեալ ներկայ ըլլալ անխտիր: Կը յուսանք թէ մեր այս կոչը ձեր բոլորին սրտերուն պիտի խօսի :

Վստահ ենք որ ամէնքն ալ իրենց կարելին պիտի ընեն, այսուհետեւ օգտուելու համար Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի դասախօսութիւններէն :

Վարչութիւն Նոր Սերունդի

ԽՐԱԽՈՒՍԻՉ ԵՐԵՒՈՅԹՆԵՐ

ՇԱՎԻԼ.— Կիրակի օր, 20 Յունուար, Շավիլի ծնողքները, դպրոցական հանդէսին առթիւ անգամ եւս հպարտութեամբ խայտացին իրենց մանուկներուն հայերէնը վայելելով: Հանդէսին ընդհանուր յաջողութիւնը անկասկած արդիւնք էր լուրջ աշխատանքի: Այս առթիւ գնահատելի էին մասնաւորաբար աշակերտուհիներէն Օր. Լիլեան Փափազեան (Եղինէ, աղախինի դերին մէջ) եւ Օր. Արմենուհի Պետեան (Ես պլպուլ եմ) երգով, որուն ինք ընկերացաւ դաշնակով :

Շավիլի եկեղեցական վարչութեան ատենապետը, Պ. Դաւիթ Տէր Գալուստեան գնահատելէ վերջ սոյն գեղեցիկ արդիւնքը յանձնարարեց ծնողներուն, որ ինչպէս դպրոց կը ղրկեն իրենց զաւակները, նոյնպէս եկեղեցի ղրկեն, որպէսզի հոն ալ իրենց մանկական շրթներով ոգեւորեն հաւատաւոր բազմութիւնը :

Այս հանդէսին մէջ մասնաւորապէս ծափահարելի էր, այն պարագան որ դպրոցին երիտասարդ ուսուցչուհիները, երկուքն ալ կը պատկանին Փարիզ ծնած սերունդին: Անոնք յաջողած են հայ երգը եւ խօսքը դնել իրենց նմաններու մատաղ բերնին մէջ: Մէկը՝ բեմերու վրայ իր յստակ առոգանութեամբ ծանօթ Տիկին Ալին (Մատթէոսեան) Փինճէրա, իսկ միւսը ծանօթ երգչուհի Օր. Աստղիկ Քէօսէեան :

Եթէ մենք՝ մայրերս քիչ մը աւելի ջերմութեամբ եւ խանդավառութեամբ շրջապատենք մեր դեռատիները՝ ստեղծելով անոնց անհրաժեշտ միջավայրը, կ'ունենանք մեզմէ սպասուածը :

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ՁԱՅՆ ՄԸ ՔՈՒՊԱՅԷՆ

ՀԱՒԱՆԱ, 20 Յունուար (Յառաջ).— Մ. Նահանգներէն Արսէն Ա. քհնյ. Սիմոնեանց մեզի այցելեց, մեծ խանդավառութիւն ստեղծելով: Տեղական թերթերը գովեստի եւ բարի գալուստի տողեր նուիրեցին: Հաւանայի մէջ պսակեց ծանօթ գործարանատէր Յովսէփ Հալաճեանի դուստրը՝ Օր. Սօսի՝ Յակոբ Օհանեանի հետ, որդին Թադէոս Օհանեանի (Ֆրանսա): Ապա այցելեց Թունաս: Գաղթահայ միութեան ամբողջ կազմը դիմաւորեց Սիմոնեան Ա. քահանան եւ տեղի ունեցաւ ժամերգութիւն Պ. Օննիկ Պօյաճեանի բնակարանը: Յետոյ կատարեց տնօրհնէք եւ այց գերեզմանատանը: Գաղութահայ ժողովի միջոցին ատենապետ Պ. Օ. Պօյաճեան յանուն Քուպայի հայ գաղութին Տէր Սիմոնեանցին նուիրեց թանկագին նուէր մը:

Քուպայի հայ գաղութը Հ. Մ. Ը. Մ.ի նպատակներուն նուիրեց վաթսունհինգ տոլար Մեքսիկայի մէջ Առաքէլեանի կազմած յանձնախումբին միջոցով :

Ներկայիս մայրաքաղաքի բարձրագոյն վարժարաններուն մէջ կ'ուսանին վեց հայ մանուկներ, որոնցմէ միշտ առաջին կը հանդիսանայ Օր. Սիրան Պօյաճեան: Ամէն շաբաթ կ'երգէ կամ կ'արտասանէ ձայնասփիւռէն : Իսկ Դեկտ. 27ին տեղական նուագահանդէսի մը մէջ նուագեց դաշնակի վրայ:

Յակոբ Կեսարացի

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (9)

ԿՐԱԿԷ ԳԻԾԵՐՈՒ ՎՐԱՅ

Յանկարծ ներողութիւն խնդրեց ինծմէ ու դուրս ելաւ: Անտարակոյս, իր մանր յուզումը զսպելու, կամ լացը ինծմէ պահելու համար: Տղէկը քովս մնաց, հանդարտ, անխօս : Ձեռքը բռնեցի: Իր ձեռքերն ալ կը դողային : Երեւի մօրը վիճակը ազդած էր նաեւ տղուն վրայ: Ահա ճակատագրի զոհ մը, այո զոհ մը, վայրկեաններ տեւող հաճոյքի մը կենդանի նոխազը:

Երկար չտեւեց, Օր. Ֆրիտային բացակայութիւնը: Ներս մտաւ եւ ներողութիւն խնդրեց իր վանցառութեանը համար: Ես նշմարեցի արցունքի եւ վշտի հետքեր անոր աչքերուն շուրջ :

Մայր եւ տղայ «մնաք բարով» ըսին, եւ դուրս ելան: Ես մնացի մինակ, անձնատուր՝ այլազան խոհերու:

Քանի՞ օր մնացի մինակ սենեակիս մէջ: Չեմ գիտեր: Այժմ վիճակս բաւական բարւոքած էր : Վէրքերս լաւցած էին: Եթէ ջուր ուզէի ըմպելի կուտային, կանոնաւոր ուտելիք կուտային: Հիմա ոչ միայն կրնայի շարժիլ մահիճիս մէջ՝ այլեւ բարի Ֆրիտա յաճախ վար կ'իջեցնէր զիս մահիճէս, կը մտնէր թեւս եւ կամաց կամաց կը պտըտցնէր սենեակիս մէջ :

Ես վախով ու դողով, յաճախ բարձրաձայն ծիծաղով դեռ վիրաւոր սրունքիս վրայ քալել կը փորձէի:

Իրիկուն մը Օր. Ֆրիտան յայտնեց թէ յաջորդ օրը ուրիշ յարկ մը պիտի փոխադրուիմ, թիւ 6 սենեակը: Կարեւորը այն էր որ այս տաժանելի առանձնութենէն պիտի ազատէի, նոր սենեակ մը պիտի փոխադրուէի, ընկեր, կամ ընկերներ պիտի ունենայի հետս :

Ինծի կը թուէր թէ, «թիւ 6» կոչուած սենեակը միայն սենեակ մը չէր, այլ տաճար մը : Կարծես թէ բոլոր ցաւերս ու տառապանքներս հոս, այս սենեակին մէջ պիտի ձգէի, եւ նոր սենեակէն պիտի բացուէր տունիս ճամբան ...

Օ՛, «տուն, տուն, քաղցրիկ տուն ...» :

Գիշերը շատ երկար եւ տաժանելի թուեցաւ ինծի: Ինչ որ ըրի, չկրցայ կոպերս իրարու միացնել: Գրպանի փոքրիկ ժամացոյցը քանի անգամներ ականջիս տարի, հասկնալու համար թէ կը բանի՞ :

Իրիկունը մինչեւ ուշ ատեն Օր. Ֆրիտան մօտըս պահեցի ժամանակ չահելու համար, բայց, կարծես թէ այդ բոլորը տեւած էր քանի մը վայրկեան միայն: Շատ երկար սպասեցի առաւօտը ողջունելու համար :

Վերջապէս հասաւ սպասուած ժամը: Բժիշկը եկաւ իր օգնականներով: Ուրախութենէս սիրտս կը բաբախէր: Ակնարկս գամած էի բժիշկին եւ իր օգնականներուն վրայ, բան մը հասկնալու համար:

Վէրքերս քակեցին, դարմանեցին, կրկին կապեցին: Բժիշկը յանկարծ շեշտակի նայեցաւ ինծի, թեթեւ մը ժպտեցաւ ու յայտարարեց .

— Պ. Արա, պատիւ ունիմ ձեզի յայտնելու որ, այսօր, թիւ 6 սենեակը պիտի փոխադրուիք: Այնտեղ պիտի գտնէք ձեզի պէս վիրաւոր ընկեր մը, որ ձեր լեզուն լաւ կը հասկնայ, եւ լաւ ալ կը խօսի : Շնորհակալութիւն յայտնեցի կակազելով:

Առաջին անգամն էր որ մեծ բժիշկը ձեռքս կը սեղմէր այնքան սիրալիր : Ինծի այնպէս թուեցաւ թէ միայն մէկ սենեակէն միւսը չեմ երթար, այլ գերութենէ դէպի ազատութիւն ...

Մեկնեցայ «Թիւ 6» սենեակը: Երկու մեծկակ պատուհաններով, լուսաւոր, մաքուր սենեակ մը: Մէկ անկիւնը կը հանգչէր մահճակալ մը որուն վրայ երկարած էր վիրաւոր մը, միւսը՝ վերապահուած էր ինծի: Առաջին տպաւորութիւնս յուսադրիչ էր: Այս սենեակին մէջ լոյս կար, արեւ կար, կապոյտ երկինքը լայնկէկ մը կ'երեւար ու մէջտեղը դրուած սեղանին վրայ, պատուհաններուն առջեւը գոյնզգոյն ծաղիկներ կային:

Տպաւորութիւնս յուսադրիչ էր նաեւ երիտասարդ, անծանօթ վիրաւորին հանդէպ: Հազիւ մահիճիս վրայ երկարած, վեր բարձրացաւ, վար իջաւ իր մահճակալէն կաղն ի կաղ մօտեցաւ ինծի ու շատ սիրալիր կերպով ձեռքը երկարեց :

— Օթթօ Ֆօն Կիւրիխ:

— Արա ... եան, պատասխանեցի փոխադարձաբար ժպտելով :

Քանի մը վայրկեան իրարու նայեցանք, լուռ : Կարծես բառ կը փնտռէինք, եւ չէինք գտներ խօսելու համար: Ես աւելի անհամարձակ՝ աչքերս մերթ եռին, մերթ այլ կողմ կը յառէի :

(Տար.)

ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՋԷ

(Տար.)

Թերթին համաձայն, «Նոր Տէյթուր» 48 ժամի բարձրացուցած է գործադուլը:

Մարսէյլէն օդնական ուժերու առաքումը կը շարունակուի: Ուրիշներ պատրաստ կը սպասեն, ի հարկին ճամբայ ելլելու համար:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԽԱՐԻՍԽՆԵՐ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

Ֆրանսա պիտի փոխադրուի արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ հաստատուած ռազմական օդանաւերուն մեծ մասը, նկատելով որ բաւարար տեղ չկայ Գերմանիոյ մէջ: Բայց եւ այնպէս պիտի օգտագործուին գերմանական օդակայանները: Երբ նոր խարիսխները պատրաստուին հիւսիսային եւ արեւելեան Ֆրանսայի մէջ, փոխադրութիւնը պիտի սկսի: Ամերիկեան սպայակոյտը երեք ամիսէն պիտի մեկնի Վիսպատընէն, հաստատուելով Մէց Նանսի շրջանին մէջ: Ամերիկացի հրամանատարը այժմ իր տրամադրութեան տակ ունի300 օդանաւեր, բացի երկու «թեւերէ» (50 — 75 սաւառնակ): Իր պաշտօնը պիտի ըլլայ պատերազմի պարագային պաշտպանել Եւրոպայի հարաւային-արեւմտեան մասը, արեւելեան Գերմանիայէն մինչեւ Պօոտօ: Այն ատեն իր հրամանին տակ պիտի ունենայ ֆրանսական Ա. օդատորմիղը: Հիւսիսային Եւրոպայի պաշտպանութիւնը պիտի վարէ անգլիացի մարեշալ մը, իր հրամանին տակ ունենալով բրիտանական Բ. օդատորմիղը, ինչպէս եւ հոլանտական եւ պելժիական տորմիղները:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՈՍՏԻԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ արգիլեց Փետր. 6ի եւ 10ի համար սարքուած ցոյցերը: Համայնավարները կը բողոքեն այս արգելքին դէմ:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ կառավարութիւնը որոշեց ստեղծել մասնաւոր ոստիկանութիւն մը, խռովարարութիւնները զսպելու համար: Կազմակերպութիւնը պիտի բաղկանայ 3000 հոգիէ, պիտի ըլլայ զրահապատ եւ զինուած չարժուն գնդացիրներով: Սովորական ոստիկանութիւնը կը բաղկանայ 12.000 հոգիէ:

ԶԱՔԱՐԵԱՆ անուն Հայ մը Անիէռի մէջ յարձակում գործած էր Տիկին Ռոյի վրայ, որ նուագում կեղծելով լուր տուած էր ոստիկանութեան: Դատապարտուեցաւ երկու տարի բանտարկութեան:

ՈՍԿԻՆ ԿԸ ԲԱՐՁՐԱՆԱՅ նորէն, ազդելով ֆրանքին վրայ: Առջի օր մէկ միլիառի գործառնութիւն կատարուեցաւ ազատ շուկային մէջ, 4540 ֆրանքի բարձրացնելով Նափոլէոնը: Տոլարը բարձրացաւ 454 ֆրանքի, սթերլինը՝ 1015ի, զուից. ֆրանքը՝ 103.50ի: Զուից. ոսկին կ'արժէր 4290, սթերլինը՝ 5420, ձոյլ ոսկին՝ 591.000 ֆր.:

ՆՊԱՍՏԸՆԿԱԼ ԹԱՏՐՈՆՆԵՐՈՒ գիները բարձրացան 17 առ հարիւր: Օփերային մէջտեղի սրահը կ'արժէ հազար ֆրանք փոխանակ 850ի, Օփերա - Քոմիքի մէջ՝ 800 (նախապէս 750):

ԱՆԳԼԻՈՅ վարչապետը, Չըրչիլ, ճառ մը խօսելով երեսփ. ժողովին մէջ, ըսաւ թէ 26 ամերիկեան, ֆրանսական եւ բրիտանական զօրաբաժիններ ցրուած են Միջին եւ Ծայր. Արեւելքի մէջ: «Եթէ ասոնք Եւրոպա վերադառնան, կարելի է ելք մը գտնել, Ռուսիոյ հետ կարգադրութեան մը յանգելու համար»:

Յետոյ բացատրեց թէ սակարկութիւն կատարուած չէ Մ. Նահանգներուն հետ, աջակցելու համար Բրիտանիոյ՝ Միջին Արեւելքի մէջ, այն պատճառաբանութեամբ թէ մենք օգնեցինք իրեն Քորէայի մէջ: «Բայց զօրաւոր պատճառներ կան որ Ամերիկան աջակցի Սուէզի ջրանցքին միջազգային հսկողութիւնը ապահովելու համար»: Ինք որեւէ սակարկութիւն կատարած չէ Թրումընի հետ, Չինաստանի մասին ալ:

ԵՐԵՔ ՄԵԾԵՐԸ ստեպողաբար ժողովի պիտի հրաւիրուին Փետրուար 13ին եւ 14ին, Անգլիոյ նախաձեռնութեամբ, քննելու համար կարգ մը հրատապ խնդիրներ:

ԵՐԹԵՒԵԿԸ խանգարուած է ամբողջ Եւրոպայի մէջ, իբրեւ հետեւանք ձիւնի, սառի եւ մշուշի: Առատ ձիւն կը տեղայ Ֆրանսայի, Գերմանիոյ, Իտալիոյ, Աւստրիոյ եւ ուրիշ երկիրներու մէջ: Երէկ անձրեւախառն փոթորիկ մը կը տիրէր Փարիզի մէջ:

ԻՐԱՆ 500.000 թոն քարիւղ ծախու հանած է մատչելի գիներով (30—50 առ հարիւր զեղչ, կ'ըսեն ոմանք): Առաջին թեկնածուներն են Լեհերը եւ Հունգարները: Իրազեկ աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ պիտի փակուին անգլիական, ամերիկեան եւ ուրիշ օտար մշակութային ընկերութիւններ, Թէհրանի, Թաւրիզի եւ ուրիշ քաղաքներու մէջ: Հաւանական է որ փակուի նաեւ Թաւրիզի սովետական մշակութային ընկերութիւնը:

ՍԱՐԻ ԽՆԴԻՐԸ լրջօրէն կը զբաղեցնէ արեւմտեան պետութիւնները: Կը կարծուի թէ Գերմանները իրենց յոյսը դրած են Մ. Նահանգներու միջամտութեան վրայ. բայց Պ. Էչիսըն առջի օր հերքեց թէ իրենք առարկած են ֆրանսական դեսպանի մը նշանակման դէմ: Բայց եւ այնպէս Գերմանները կը սպասեն որ Չորս Մեծերը ժողով մը գումարեն, իրենց գանգատները քննելու համար:

«ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ» ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական հաւաքոյթը այս ուրբաթ, ժամը 20.30ին: Նիւթ՝ Սերունդներու փոխ-յարաբերութիւնները: Կը խօսին Տոքթ. Յ. ԿԻԼԻԿԵՑԻ եւ ՎԱՀԷ ՕՇԱԿԱՆ: (Café Cadet):

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ Է

ՀԱՅ-ԲՈՅԺ

ժող. ամսաթերթ բժշկութեան
խմբագիր Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ
12ՐԴ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆ (1952)

Բաժանորդագրութեան նոր պայմանները.— Ֆրանսա՝ տարեկան 800 ֆրանք, արտասահման՝ տարեկան հազար ֆրանք:

ՆՈՅԵՄԲԵՐ — ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ ԹԻՒԸ (131—132)

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ (40 էջ).— Մանրէն եւ մարդը (ԽՄԲ.).— Վախը երախաներու մօտ (Ա. ՌՈՒՍԵԱԿ ԲԱՐՍԵՂԵԱՆ).— Ազոխ (Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ).— Երբ արեան ճնշումը ցած է (ՏՈՔԹ. ՔՈՐՈՆ).— Մեղրը (ՏՈՔԹ. ԷՊԼԻՂԱԹԵԱՆ).— Ցանկարծամահ (ՏՈՔԹ. ՊՈՒՔԷ).— Կրնա՞նք չծերանալ (ՏՈՔԹ. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ).— Բժշկ. բառեր (ՋԻԹՈՒՆԻ).— Կեանքի տեւողութիւնը (ՓՐՈՖ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ).— Նուէր մայրերուն (ՏՈՔԹ. ԹՈՒԼՈՆ).— Հայաստանի բնակչութիւնը.— Բաղէշցի Հայ մը Վերսայլի մէջ.— Փշա՞տ թէ փշատի (Ե. ՔՈՉԵԱՆ).— Բժշկ. քննութիւն նախ քան ամուսնութիւն (ՏՈՔԹ. ՏԷՅԻՐՄԷՆՃԵԱՆ).— Հարցարան:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Օր. Մառի Զաքոյեան (աղջիկը Սարգիս Զաքոյեանի) կը փնտռէ իր հօրեղբօրը կինը՝ Տիկին Պայծառ Զաքոյեան, ծնեալ Աբողեան (Էրզրումցի), հօր անունը Համբար, մօրը անունը Զմրուխտ, եղբօրը՝ Յարութիւն, քրոջը՝ Մաքրուհի: Հաւանաբար Ամերիկա կը գտնուի: Տեղեկացնել Օր. Մառի Զաքոյեանի, 2 rue de Madrid, Alfortville (Seine), France կամ «Յառաջ»ի վարչութեան: Կը խնդրուի «Հայրենիք»էն, «Ասպարէզ»էն եւ «Արմենիա»յէն արտատպել:

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱՅԷՆ Եղիշէ Սուքիասեան կը փնտռէ Մշեցի Ղազար Սողոմոնեանը, կնոջ անունը՝ Արուսեակ: Այր եւ կին Պաթումէն Պուլկարիա եկած էին 1921ին, եւ յետոյ գաղթած են Ֆրանսա: Հասցէ.— E. Soukiasian, rue Mostova, 2, Plovdive (Bulgarie):

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այրի Տիկին Սարգիսեան եւ զաւակները կը հրաւիրեն իրենց ազգականները եւ բարեկամները, հոգեհանգստեան պատարագի արարողութեանց, իրենց սիրեցեալ ամուսնոյն եւ հօր մահուան տարելիցին առթիւ, այս կիրակի Ս. Յակոբ Մատրան մէջ:

Ա. ՄԱԼԱՔԵԱՆԻ ՆՈՐ ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԸ
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Ուրբաթ Փետրուար 1ին Normandie եւ Rex, կը ցուցադրեն Պ. Աշոտ Մալաքեանի (Henri Verneuil) վերջին ժապաւէնը, La Table aux Crevés: Գլխաւոր դերասան՝ Fernandel:

ՓԱՐԻԶ.— Քնեազեան եւ Պետրոսեան ընտանիքները 2000 ֆրանք կը նուիրեն Փարիզի Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութեան, փոխան ծաղկեպսակի, ընկեր ՏԻԳՐԱՆ ՏԷՐՈՅԵԱՆԻ մահուան առթիւ:

× Փարիզէն Պ. Շահպազեան «Յառաջ»ի միջոցով հազար ֆրանք կը տրամադրէ Տիկին Լեփսիուսի:

ՎԻԷՆ.— Կապ. Խաչը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները, ընկերուհի Քնար Մուրատեանի երրորդ զաւկին մկրտութեան առթիւ.— Միսաք Միրզէ (Լիոն) հազար ֆրանք, Հայր Լեւոնեան 500, Արմենակ Դաւիթեան (Փուժէ) հազար, Յակոբ Կօշկարեան (Վալանս) 1000, Յարութիւն Զավուշեան (Ռոման) 500, Կարապետ Մարգարեան 1000, Մարի Գալիկեան 1000, ոմն հազար, Սերոբ Բարսեղեան (Պռօն) 1000, Քնարիկ Մուրատեան հազար:

Գումար 9000: Կը մաղթենք որ ուրիշներ ալ հետեւին այս գեղեցիկ օրինակին:

Այրի Տիկին Մարգրիտ Ճիլաճեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն եւ հօր ծանօթ երգիչ՝

ԱՐԹԱՔԻ ՃԻԼԱՃԵԱՆԻ

մահը որ տեղի ունեցաւ հինգշաբթի, 31 Յունուար, առտուան ժամը 2ին:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի վաղը, Շաբաթ, ժամը 10ին, իր բնակարանին մէջ, Rue Haïk Tbirian 26: Մարմինը պիտի ամփոփուի Պանեէօլի գերեզմանատունը (Cimetière Communal):

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Տակաւին շատեր կան որոնք չեն փակած իրենց հին հաշիւները: Սկսանք դադրեցնել այդպիսիներու թերթերը:

Նոր դժուարութեանց առջեւ չգտնուելու համար, կը խնդրուի փութացնել թէ հին հաշիւները եւ թէ 1951 — 1952ի բաժնեգինները:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԲԱՑԱՌԻԿ ԺՈՂՈՎ

Հ. Յ. Դ. Եւրոպայի Կեդր. կոմիտէն բացառիկ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջանի բոլոր ընկերները, Le Cadet սրճարանի վերնայարկը, այս շաբաթ ժամը 20.30ին: Կարեւոր օրակարգ:

×

ՖՐ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ԺԳ. ՊԱՏԳ. ԺՈՂՈՎԸ

Կը գումարուի Փարիզի մէջ, Փետրուար 1ին, Ուրբաթ օր: Բացումը առաւօտուն ժամը 10ին, Café de la Mairie, Place d'Italie (métro Place d'Italie)

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.—
ՄՈՒՐԱՏ խումբը այս կիրակի ժամը 3ին:
ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ խումբը այս չաբաթ ժամը 20.30ին:
ԻՇԽԱՆ խումբը այս չաբաթ ժամը 20.30ին:

Ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէին ներկայացուցիչը:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ շրջանի բոլոր ընկերները, այս չաբաթ (2 Փետրուար), ժամը 20.30ին, դպրոցին սրահը:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս չաբաթ ժամը 21ին, «Ահարոնեան» ակումբին մէջ:

ԱՌՆՈՒՎԻԼ - ՍԱՐՍԷԼ.— Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէն Փետր. 18ի տարեդարձը պիտի տօնէ Փետրուար 24ի կիրակին: Կը խնդրուի բոլոր մարմիններէ եւ բարեկամ կազմակերպութիւններէ նկատի ունենալ: Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս չաբաթ ժամը 20.30ին, դպրոցին սրահը, 78 rue Rabelais: Կարեւոր օրակարգ: Ներկայանալ անդամատետրերով:

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Լիոնի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս չաբաթ ժամը 20ին, 71 rue de Bonnelի սրահին մէջ: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր անդամներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ «Ահարոնեան» ակումբին գրադարանը բաց է ամէն հինգշաբթի երեկոները ժամը 8էն 9, իսկ կիրակի առաւօտեան ժամը 10—12:

ԵՂԱՆԱԿԻՆ ԱՄԵՆԱՓԱՅԼՈՒՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի 10 Փետրուար, ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր, Cercle Militaireի շքեղ սրահներուն մէջ, Place St. Augustin:

Կազմակերպուած Հ. Բ. Ը. Մ. ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ԿՈՂՄԷ:

Նախագահութեամբ ՎԱՀՐԱՄ ՊԷՅ ՆՈՒՊԱՐԻ

Ի նպաստ Միութեան դպրոցներուն:

Մասնակցութեամբ ՌԻՔՕՍ ԳՌԷՕԼ ՊԱՆՏԻ փարիզեան նշանաւոր օրքէսթրին:

Զանազան հետաքրքրական «աթրաքսիոններ», որոնց մանրամասնութիւնները յառաջիկային պիտի ծանուցուի:

Ծոխ պիւֆէ եւ պար: Ձեր սեղանները ապահովեցէք, դիմելով Provence 82-38: Տոմսակները կը գտնուին Պ. Արամ Հանչէրի մօտ «Կէս - Կէս»ի խմբագրատունը, 9 rue Saulnier, Փարիզ (9):

ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՆԳԱՄ ԸԼԼԱԼՈՎ

Հայկական համերգ

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի հայկական ազատամարտիկներու միութեան:

Այս երկուշաբթի ժամը 20.30ին, Պօմօն, Cinéma Floréalի մէջ:

Երաժշտական 8 հոգինոց լարային նուագախումբ, հայկական տոհմիկ շուրջպարային 8 հոգինոց խումբ, կովկասեան եւ արեւելեան կենտապարեր, խմբերգներ, մեներգներ, արտասանութիւններ, եւ զուարճալի սամունքներ:

Պիտի ներկայացուի «ԾՈՅԼ ԱՄՈՒՍԻՆԸ», (մէկ գործ. մէկ պատկեր):

Այս համերգին, առաջին անգամ ըլլալով պիտի երեւան արժէքաւոր արուեստագէտներ, մասնակցութեամբ յայտնի պարող՝ Մ. ՆԱՀԱՊԵՏԵԱՆի:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Samedi 2 Février 1952 Շաբաթ 2 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

28րդ ՏԱՐԻ — 28e Année No. 6677-Նոր շրջան թիւ 2088

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԻՆՉԵՒ «ԱՆՏԵՍ ՄԻ ԱՌՆԷՔ»

Խոստովանինք թէ հրապարակային կոչերն ալ շատ բան կը կորսնցնեն իրենց արժէքէն, երբ ի–րար կը հրմշտկեն, տեղի – անտեղի :

Անշուշտ պարագաներ կան ուր անհրաժեշտ է կոչը, ուշադրութեան յանձնելու համար բացա–ռիկ դէպքեր : Կամ հանրօգուտ ձեռնարկ մը որ կը կարօտի ընդհանուրին աջակցութեան :

Բայց, ինչո՞ւ անձրկիլ եւ կոչ մը խմբագրել յոանկայս, երբ միջոցներ չեն պակսիր, անմիջա–կան օգնութիւն մը հասցնելու համար Թշուառի մը:

« Յառաջ »ն էր որ առաջին առթիւ պարզեց այրի Տիկին Լեփսիուսի կնոջ Թշուառութիւնը :

Այո, շատ ուշ ենք մնացած, օգնելու համար այդ ութսունամեայ կնոջ, որ իր ամուսնին հետ էր միշտ, երբ ան կը ջանար մեղմացնել հալածական ժողովուրդի մը տառապանքը, սկսելով համիտ–եան սարսափներու շրջանէն: (Կիլիկիոյ հայու–թեան ամէնէն մանրակրկիտ մարդահամարն ալ Լեփսիուսի կը պարտինք):

Օգնութեան հասնելու եղանակն [illegible] գտնելի կը գտնենք :

Տեսակ մը «ողորմեցէք», «անտ[illegible] — ինչպէս կը լսէք եկեղեցիներուն [illegible]

Մինչդեռ, քանի մը մարդասի[illegible] թիւններ ձեռք ձեռքի տալով, կ[illegible] գումար մը ղրկել, առանց հրապ[illegible] րու: Կրնային ուտեստի ծրարնե[illegible] րաբար: Եւ փոխն ի փոխ :

Միայն Բարեգործականը կրնա[illegible] պարտականութիւնը, իր տրամադ[illegible] որոնք մեղրի կարաս մը դարձած [illegible] կարօյծներու համար:

Երեսուն տարի Եւրոպայէ պա[illegible] փելէ վերջ, պիտի սորվի՞նք Թօթ[illegible] ունակութիւններ :

Այդ ախտերէն մէկն է խեղճան[illegible] հոգեբանական պահու մը:

Բացառութիւն մը չէ Տիկին Լ[illegible] րադան: Եւ «ֆոնտ»ի մը ծրագի[illegible] չքմեղացնել հրապարակային ապ[illegible]

Ձեռքի մը հինգ մատներն ա[illegible] այն օտար «հայասէրները» որոնք [illegible] կը կարօտին :

Տակաւին հարց է Թէ անոնք պի[illegible] հրապարակային կոչերէ : Մանաւանդ[illegible] գիտեն մեր նիւթական հնարաւորութի[illegible]

Եթէ փորձէք խորացնել այս խորհր[illegible] թիւնները եւ հարցումները, շատ աւելի դառն եզ–րակացութիւններ պիտի պղտորեն ձեր միտքը :

Օրինակ, անցեալ Դեկտեմբերին Ջրհեղեղ մը աւերեց Պէյրութի հիւղաւանները, որոնք շինուած են Թիթեղի, փայտի, Թուղթի կտորներով եւ քուրջերով :

Հարիւրաւոր անճար ընտանիքներու հետ, կա–տարեալ ողբերգութեան մը մատնուեցան բազմա–թիւ գպրոցականներ :

Այս առթիւ ալ սրտառուչ կոչեր հրատարակ–ուեցան, աղէտին մանրամասնութիւններով:

Լսեցի՞ք որեւէ շարժումեւ, այնտեղ կամ ու–րիշ տեղ :

Մարդիկ այդ կոչերն ալ նկատեցին սովորա–կան «անտես մի առնէք» մը: Իսկ մեծահարուստ–ներ անշուշտ «Աստուած ողորմի» մը մրմնջեցին, իրենց գլուխն ունենալով Բարեգործականը :

Մինչդեռ, այս աննախընթաց աղէտը ամէնէն ստիպողական կոչն էր, վերաշինութեան ծրագիր մը մշակելու համար, միանգամ ընդ միշտ քանդե–լով հիւղաւանները :

Բարեգործականի վարիչները եթէ երբեմն բա–րեհաճին Թղթատել իրենց հիմնական ծրագիրը, պիտի տեսնեն Թէ անոր մէջ լայն տեղ կը բռնեն վերաշինութեան, տնտեսական բարգաւաճման ա–ռաջադրութիւնները:

Ճիշդ է որ այն ատեն չկար փրկարար գոտին — «Թրըստ» — շատ մը պարտականութիւններէ խուսափելու համար :

Բայց, այսքան մեծագումար կտակներ ալ չկային, այն ատեն :

Կը խօսինք տակաւին :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՄԲՈԽԸ

Ամբոխներու տրամաբանութիւնը եւ ուժը կա–րելի՞ է չափել եւ ձեւել սովորական բառերով :

Ո՞րն է այն հանճարեղ առաջնորդը որ կը յա–ւակնի ափին մէջ ունենալ զայն, առանց բացառիկ աչքառու միջոցներու: Օրինակներ շատ կան պատմութեան մէջ, հին հին օրերէն: Թագաւոր–ներ եւ կայսրեր իրենց ժողովուրդին արիւնենհո–սեցուցեր առուներու նման եւ սակայն պարտուեր են ի վերջոյ:

Մեր օրերէն եւս կրնանք դասեր առնել: Միա–հեծան իշխանաւորներ կը յաւակնին կառավարել Ամբոխը, իրենց լուծին տակ պահել տասնեակ տա–րիներով ոչխարի հօտ կարծուած մարդկային բազ–մութիւններ: Բայց, չեն կրնար նախատեսել «վա–ղը» որ յաճախ մեծ անակնկալ մըն է:

Ֆրանսական յեղափոխութիւնը դասագիրք մըն է, տեսնել եւ սորվիլ ուզողին համար: Հռո–մէացի կայսրեր, Թուրք սուլթաններ, ցարեր ու իշ–խանաւորներ կը կարծէին յաւիտեան տիրապետել Ամբոխին: Բայց Ան, քիչ մը ամէն տեղ, սանձը [illegible] խոյացաւ, կոտրեց, Թափեց, իր արիւնը [illegible]ելու խառնել հողին ու ցեխին :

[illegible]ճշմարտութիւնները սակայն չեն [illegible] պարագան Թէ երկսայրի է այդ [illegible] է զայն գործածել օգտակար [illegible]

[illegible]յն գրգռել եւ փողոց իջեցնել, [illegible]ար է անոր բռնկած զգացումնե–[illegible] ձեւով մը:

[illegible]էպքերը, Իրանէն Եգիպտոս :

[illegible]ղո իջեցուցին եւ քանի մը [illegible]ւիր դարձաւ իր քրտինքով, իր [illegible]շահուած 40 միլիոն ոսկիի հա–[illegible] հսկայական շէնքեր, հիւրանոց–[illegible]ուններ :

[illegible]ն կը շինէ: Այո, Թերեւս, բայց [illegible] աւելի տարիներ իր բերնին հացը [illegible] :

[illegible]թի հանել ամբոխը, առանց հաշ–[illegible]երը ...

ՍՕՍԻ

[illegible]ՆԻ կառավարութիւնը հրամա–[illegible]կեան տեղեկատու գրասենեակ–[illegible]ուրս (Թաւրիզ, Մէշէտ, Սպա–[illegible]դրուի Թէ առ այժմ բաց պիտի մը–[illegible] կեդրոնը, ուր կ'աշխատին 28 պաշ–[illegible]ր: Նոր հեռագրի մը համաձայն, հրա–մայուած է անմիջապէս փակել նաեւ անգլիական եւ սովետական տեղեկատու գրասենեակները, հա–մաձայն 1949ի օրէնքին, որ օտարներու մշակու–Թային գործունէութիւնը կ'արտօնէ միայն Թէհ–րանի մէջ :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը կը յայտարարէ Թէ յաջողած են կեցնել շարքերու նօսրացումը որ կը շարունակ–ուէր 1947էն ի վեր: Ցիսուն հազար նոր անդամ–ներ արձանագրած են, բայց կը խոստովանին Թէ բազմաթիւ հին անդամներ հեռացած են : Ընդհ. քարտուղարը կը Թելադրէ չպատժել անոնք որ ներկայ չեն ըլլար ժողովներու: Կարգ մը աղբիւր–ներու համաձայն, կուսակցութեան անդամներուն թիւը, որ մէկ միլիոնի մօտեցած էր պատերազ–մէն վերջ, այժմ իջած է 650.000ի:

ԱՆԳԼԻՈՅ երեսփ. ժողովը 278ի դէմ 309 ձայ–նով մերժեց ընկերվարականներու բանաձեւը, որ կը մերժէր վստահութիւն յայտնել Չըրչիլի կա–ռավարութեան, խնայողութեանց օրինագծին առ–թիւ: Այս առթիւ կծու խօսքեր փոխանակուեցան եւ Անգլիոյ նախորդ վարչապետը ըսաւ Թէ Չըր–չէլ խարդախութեան մը շնորհիւ շահեցաւ վերջին ընդհ. ընտրութիւնները:

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԸ իր վերջին նիստին մէջ 5ի դէմ 45 ձայնով քուէարկեց ընդհ. քարտուղարին՝ Թրիկվը Լիի ծրագիրը, որ կը տրամադրէ խաղա–ղութեան դաշնագիր մը կնքել քսան տարուան հա–մար: Վիճաբանութեանց ընթացքին Խ. Միու–թեան ներկայացուցիչը, Ա. Սոբոլեւ, որ ատեն մը Լիի օգնական քարտուղարն էր, զայն ամբաստա–նեց Թէ կ'անտեսէ անգլեւամերիկեան զինարշաւը, Թէ «անամօթ կեղծիք մըն է» իր ծրագիրը եւն.:

Մոսկուա Թուրքիոյ դէմ

Խ. Միութեան ծովային նախարարութեան պաշտօնաթերթը, «Կարմիր Տորմիղ», բարձրա–ձայն կ'ազդարարէ Թէ Թուրքիոյ վարիչները «դէպ ի ազգային աղէտ մը» կ'առաջնորդեն երկիրը:

Թերթը «Թրքական նաւատորմը Մ. Նահանգ–ներու յարձակողական ծրագիրներուն տակ» խո–րագրով գրութեամբ մը կը բացատրէ Թէ «Թուր–քիոյ զինեալ ուժերը եւ մասնաւորապէս նաւա–տորմը կը գտնուին ամերիկացի աշխարհակալնե–րու կատարեալ տիրապետութեան տակ» :

Թրքական տորմիղը վերջերս ռազմափորձեր կատարած էր ամերիկեան 6րդ նաւաբաժնին հետ: Մոսկուայի պաշտօնաթերթը այս առթիւ ալ դի–տել կուտայ Թէ այդ գործողութեանց նպատակն է գործ ցամաք հանելու փորձ մը:

Եգիպտոս եւ Անգլիա պիտի կրնա՞ն համաձայնիլ

Վերջին լուրերը կը հաստատեն Թէ անդոր–րութիւնը կը շարունակուի Սուէզի ջրանցքին մէջ: Լաւատեսներ կը յուսան Թէ կարելի պիտի ըլլայ վերսկսիլ բանակցութիւնները:

Նախորդ վարչապետը՝ Նահաս փաշա յայ–տարարեց Թէ իր կուսակցութիւնը (Վաֆտ) պիտի մասնակցի ազգային ճակատին: Այդ պարագային Ալի Մահէր փաշայի դիրքը պիտի զօրանայ, աւելի ապահով հիման մը վրայ դնելու համար անգլեւ–եգիպտական յարաբերութիւնները:

Իրազեկ աղբիւրէ կը հաւաստեն Թէ նոր կա–ռավարութիւնը հրամայած է Սուէզի շրջանի կա–մաւորներուն դադրեցնել հրոսակային կռիւները : Այս պարագան երեւան հանուեցաւ, վարչապետին եւ զօր. Ազիզ էլ Մըսրի փաշայի միջեւ կատար–ուած երկար տեսակցութենէ մը վերջ (զօրավարը անցեալ Դեկտեմբերին պաշտօն ստացած էր «ա–զատագրական վաշտեր» կազմակերպելու Սուէզի շրջանին մէջ): Ուրեմն կառավարութիւնը կ'ուզ[illegible] մեղմացնել քաղաքական մթնոլորտը, բանակցու–[illegible] Թեանց ճամբան հարթելու համար: Գահիրէի ան[illegible] կախ օրաթերթը «էլ Ահրամ» կը գրէ Թէ վարչա[illegible] պետը բարեացակամութեամբ կը սպասէ Անգլի[illegible] նոր առաջարկներուն: Կը կարծուի Թէ Լոնտ[illegible] տակաւին առաջարկներ ներկայացուցած չէ հիմ[illegible] նական հարցերու մասին :

Ամէն պարագայի մէջ, տենդագին գործունէու[illegible] Թիւն կը տիրէ, Եգիպտոսի կառավարութեան փ[illegible] փոխութենէն ի վեր: Գահիրէի մէջ կը սպասեն [illegible] Անգլիան առնէ առաջին քայլը :

Ֆարուք Թագաւորը ունկնդրութեան ընդու[illegible] նեցաւ Իրաքի դեսպանը, որ խնամակալին մէկ նա[illegible] մակը յանձնած է, միջնորդութեան մասին:

ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԴԱՇԻՆՔ

Գահիրէի Թերթերը կը գրեն Թէ Միջին Ար[illegible] ւելքի պաշտպանութեան մասին նոր առաջարկնե[illegible] պիտի ներկայացնեն Գահիրէի անգլիական, Ֆր[illegible] րանսական, ամերիկեան եւ Թրքական դեսպանն[illegible] րը: Ամերիկացիները կը յուսան Թէ Եգիպտո[illegible] մէկդի պիտի դնէ չորս պետութիւններու ծրագի[illegible] րը անտեսելու քաղաքականութիւնը եւ հակառա[illegible] ջարկներ պիտի ներկայացնէ: Կարծողներ կան Թէ ամերիկեան կառավարութիւնը պիտի երաշխաւո–րէ Սուէզի շրջանին պարպումը որոշ պայմանա–ժամի մը մէջ, եթէ վերջնական համաձայնութիւն գոյանայ երկու երկիրներուն միջեւ :

× Ալի Մահէր փաշա հետեւեալ յայտարա–րութիւններն ըրաւ մամուլի ասուլիսի մը ընթաց–քին.

— Պատրաստ ենք նկատի առնելու որեւէ հա–մաձայնութիւն զոր կրնայ առաջարկել Պ. Իտըն : Պատրաստ ենք քննելու բացորոշ եւ առողջ սկըզ–բունքներ որոնք ապահովեն մեր ազգային տենչե–րուն իրականացումը:

Վարչապետը յետոյ բացատրեց Թէ ինք կը նախընտրէ շրջանային դաշինք մը, մասնակցու–թեամբ արաբական երկիրներու եւ Անգլիոյ, ամ–րապնդելու համար ամբողջ Միջին Արեւելքի ա–պահովութիւնը, համաձայն Ազգաժողովի ուխ–տին: Այս առթիւ յիշեց 1946ին կնքուած համա–ձայնութիւն մը, որ այն ատեն գոհացում կուտար երկու կառավարութեանց: Այդ համաձայնու–թեամբ պիտի պարպուէր Սուէզի շրջանը, պայ–մանաժամ սահմանելով: Յետոյ վէճ մը ծագեցաւ յօդուածներէն մէկու մասին որ կը վերաբերէր Սուտանի եւ համաձայնութիւնը երբեք չվաւե–րացուեցաւ: «Եթէ շրջանային դաշինք մը կնքուի, անհրաժեշտ է որ Արաբական Դաշնակցութեան անդամակից բոլոր պետութիւնները մասնակցին : Անպատեհութիւն չկայ որ Մեծն Բրիտանիան ալ մասնակցի, ըլլալով Միջերկրականեան պետու–Թիւն, քանի որ ներկայ է Կիպրոսի, Մալթայի եւ Ադէնի մէջ եւ դաշնագիրներ ունի Իրաքի, Յոր–դանանի, Եգիպտոսի եւ ուրիշ երկիրներու հետ :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Լեհաստանի եւ Չեխոսլովաքիոյ պատուիրակներն ալ հետեւեցան իրենց վարպետին :

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Ի՞ՆՉՈՒ ԿԸ ԽԼՐՏԻ ԹՈՒՆՈՒԶԻ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԸ

Սալահ Ֆէրհատ, նախկին դատական նախարար Թունուզի, Combatի մէջ հրատարակուած գրութեամբ մը կը պարզէ իր երկրին տագնապը:

Տեղական մամուլը իր տեսութեանց կարեւորութիւն կ'ընծայէ անոր համար որ Սալահ Ֆէրհատ նախագահն է «Հին Տէսթուր»ի (աւելի չափաւոր քան Նորը):

Ֆրանսայի Թեւարկութենէն առաջ, — 12 Մայիս 1881,— Թունուզ ինքնավար պետութիւն մըն էր, կապուած Պոլսոյ խալիֆային, աւելի հոգեւոր քան քաղաքական տեսակէտով: Միջազգայնօրէն ճանչցուած էր իր վեհապետութիւնը եւ նուիրագործուած օտար պետութեանց հետ կնքուած բազմաթիւ դաշնագիրներով:

Ֆրանսան, Օսմանեան կառավարութեան մօտ Թունուզի անկախութեան դատը պաշտպանելէ վերջ, իր հոգատարութիւնը պարտադրեց այդ երկրին, Սատօք պէյի հետ կնքած դաշնագրով:

Պարտոյի դաշնագրով եւ Մարսայի 8 Յունիս 1883ի պայմանագրով, Թեւարկութիւնը, որ պարզ հոգատարութեան մը մէկ առժամեայ իրաւակարգը պիտի ըլլար, աստիճանաբար այլասերեցաւ եւ վերածուեցաւ շահագործման դրութեան մը:

Ֆրանսական հոգատար իշխանութիւնը, հակակշիռի պաշտօնը կատարելու տեղ, ձեռք առաւ պետական գործերը, ինչպէս եւ օրէնսական իշխանութիւնը, որ միայն պէյին կը պատկանէր: Այս կերպով, վեհապետը կը դառնար բարձր աստիճանաւոր մը, սահմանափակ ազատութեամբ:

Թունուզի կառավարութեան նախարարները …րձան «Նորին Վեհափառութեան պէյին նախա…րները» իբրեւ արարողական անձնաւորութիւն…ր:

Դատաւորները, նահանգներու կառավարիչ…ն ալ Ֆրանսական բարձր պաշտօնատարներու, …իչներու հլու գործակատարները դարձան:

Թունուզեան վարչութիւններու մէջ, տեղացի …շտօնատարները իրենց հեղինակութիւնը զիջե…ն ի նպաստ Ֆրանսայի գործակալներուն:

Անկէ զատ, Ֆրանսան 1943ին խախտեց Պար…ի դաշնագրին 3րդ յօդուածը, բռնի հրաժարե…ելով ողբացեալ Մոնսէֆ պէյը: Բոլոր այս …խտումները տեսակ մը խառնածին վարչութիւն …եղծեցին Թունուզի մէջ, որ ոչ կցում է, ոչ ինք…վարութիւն:

Այս կերպով վեհապետութիւնը վերցած կ'ըլ…: Թունուզցիները միշտ բողոքած են այս կա…ւթեան դէմ, որ կը հակասէ միջազգային իրա…նքի եւ Ֆրանսայի ու Թունուզի միջեւ կըն…ած դաշնագրին:

Ֆրանսական կառավարութեան 1950 Օգոստ. …ի ծանուցագիրը կ'առարկէր որ նախարարական …րհուրդը բաղկանայ Ֆրանսացիներէ զատ վեց …ունուզցի անդամներէ: Համաձայն մարզպանին … Յունիսի յայտարարութեան, յանուն պէյին …անհրաժեշտ փոփոխութիւնները պիտի կատար…ւէին սահմանադրութեան մէջ, աստիճանաբար Թունուզը առաջնորդելով դէպի ներքին ինքնավարութեան:

Թունուզի ժողովուրդը այն համոզման եկած ըլլալով թէ հոգատար իշխանութիւնը կ'ուզէ ժամանակ շահիլ, ստիպեց կառավարութիւնը, որ պատգամաւորութիւն մը ղրկէ Փարիզ: Արդարեւ, այդ պատգամաւորութիւնը որ կը բաղկանար վարչապետէն եւ 3 նախարարներէ, յուշագիր մը յանձնեց Ֆրանսական կառավարութեան, պահանջելով Թունուզեան Ազգ. Ժողով եւ զուտ տեղացիներէ բաղկացած կառավարութիւն մը: Այս պահանջները աւելի յառաջ գացած են դէպքերու ընթացքով: «Նոր Տէսթուր» 18 Յունուարի իր վերջին համաժողովին կը պահանջէր Թեւարկութեան բարձումը, ինչպէս եւ բարեկամութեան եւ դինակցութեան դաշնագիր մը՝ անկախութեան եւ հաւասարութեան հիման վրայ:

Երկու ամսուան բանակցութիւններէ եւ սպասումէ վերջ, Ֆրանսական կառավարութիւնը 1951 Դեկտեմբեր 15ին պատասխանեց Թունուզի պատգամաւորութեան յուշագրին: Այս պատասխանը անշուշտ չէր շօշափեր վեհապետական գործակցութեան հարցը, բայց իր բոլոր պատճառաբանութիւններով եւ միակողմանի հաւաստիքներով, այդ գաղափարին կը ձգտէր:

Սալահ Ֆէրհատ կրկին կը շեշտէ թէ Պարտոյի դաշնագիրը եւ Մարսայի պայմանագիրը իրաւունք չեն տար Ֆրանսայի մասնակցելու Թունուզի գործադիր եւ ներկայացուցչական իշխանութեան: Իր կարծիքով գործակցութիւնը անկարելի է առանց Թունուզի ժողովուրդին հաճութեան: Արդիւնաւոր գործակցութիւն մը հնարաւոր կը դառնայ միայն կողմերու անկախութեամբ, հաւասարութեամբ եւ ազատութեամբ:

«Հին Տէսթուր»ի նախագահը, որ համաձայն չէ բռնութեան, հետեւեալ ձեւով կ'ամփոփէ Թունուզի ժողովուրդին գանգատները. —

Երկիրը ամբողջ 70 տարի ենթարկուած է Թեւարկութեան, 25 տարի պաշարման վիճակի եւ 45 տարի ալ ոստիկանական իրաւակարգի մը: Ժողովուրդը աղքատացած է իբրեւ հետեւանք այն քաղաքականութեան որ Թունուզցիներէն խլեց հիւսիսային շրջանին մէջ 750.000 հէքթարի իր լաւագոյն հողերը, բռնագատելով բնիկները որ երթան իրենց խեղճութիւնը քարշ տան կեդրոնական եւ հարաւային նահանգներուն մէջ: Ելեւմուտքին մեծագոյն բեռը բնիկ ժողովուրդը կը կրէ իր համրանքին պատճառով: Եկամուտէն 75 առ. հարիւր կ'օգտուին 20.000 Ֆրանսացի պաշտօնեաները: Մօտ 800.000 դպրոցականներ փողոցները կը թափառին՝ վարժարաններու պակասէն: Եւ վերջապէս ժողովուրդը դժգոհ է որ նկատի չեն առներ իր զոհողութիւնները երկու մեծ պատերազմներու ատեն, ի նպաստ Ֆրանսական դատին:

Եզրակացութիւն.— Ամէնէն արդար եւ արդիւնաւէտ լուծումը պիտի ըլլայ գոհացում տալ Թունուզի ժողովուրդին օրինաւոր պահանջներուն համաձայն ՄԱԿի դաշինքին: Թունուզի ժողովուրդը, ազատ եւ անկախ, այն ատեն Ֆրանսայի հետ հաւասարութեան հիման վրայ պիտի կարենայ կնքել բարեկամութեան դաշնագիր մը:

Թ. Ա. Թ.

Երաժշտական շարժումը Պոլսոյ մէջ

Տեղեկացած ըլլալով որ երգահան Օննիկ Պէրպէրեան վերադարձած է Պոլսէն, ուր գացած էր նուագահանդէս մը տալու համար, ուղեցի կարգ մը հարցումներ որոնք անտարակոյս պիտի շահագրգռեն նաեւ մեր գաղութը:

— Պոլսոյ մէջ գոյութիւն ունի՞ն մեծ նուագախումբեր սէնֆօնիք երաժշտութեան համար եւ ի՞նչ է անոնց որակը:

= Այդ տեսակէտով կարելի չէ ընտրութիւն մը կատարել հոն, քանի որ մօտաւորապէս 50 հոգիէ բաղկացած մէկ նուագախումբ միայն գոյութիւն ունի: Անոր մէջ լարաւոր գործիքներու նուագածուները գրեթէ մեծ մասով հայ արուեստագէտներէ կը բաղականան, իսկ մնացեալ գործիքներուն կը տիրապետեն Թուրք արուեստագէտներ: Այս վերջիններէն ոմանք նոյն իսկ իրենց արուեստը կատարելագործած են Փարիզի երաժշտանոցին մէջ: Իրենց վարիչը, Ճէմալ պէյ գլխաւորաբար դասական երաժշտութեան ուժ տուած է, հետեւաբար նաեւ նուագախումբը կրնայ բաւական վարժ կերպով գործադրել այդպիսի գործերէ բաղկացած յայտագիր մը: Երբ սակայն արդիական ըմբռնումով յղացուած գործի մը կշռութային եւ «արմօնիք» մթնոլորտը զիրենք դէպի բոլորովին տարբեր աշխարհ մը կը փոխադրէ անոր մէջ իրենք զիրենք քիչ մը օտար կը զգան անոնք: Երեւակայեցէք որ ստիպուեցայ երեք դժուարին փորձեր կատարել նուագահանդէսը գլուխ հանելու համար:

— Իսկ, նուագածութեան որա՞կը:

= Իբրեւ «քալիթէ տը սօն» լաւ են … նք:
Նոյն իսկ շնորհիւ իրենց Արեւելքցիի …
քին, կարգ մը զուտ մեղեդիական …
նուագածութիւնը հետաքրքրական …
մեմելու իրենց տաղանդը աւելի գ…
րօպական կարգ մը նուագախումբ…
ծուներու մէջ:

— Հարցում մըն ալ ունկնդ…
թեան մասին: Ինչպիսի՞ տեղ մը …
ժշտութիւնը գաղութին մէջ: Ան…
թիւննե՞րը եւ ճաշա՞կը:

= Այն տպաւորութիւնը կրեց…
կան շարժումը շատ մեծ կենսունա…
ներ ցոյց չի տար, դժբախտաբար: …
մը երգչախումբեր որոնք կ'երգեն …
պատարագը: Առաւելապէս Եկմալեա…
ըլլալ կը թուի, իսկ Կոմիտաս վա…
ւելի նուագ: Գալով ճաշակի եւ ը…
ցին, դժբախտաբար զայն գտայ …
կին մէջ ինչ որ էր երեսուն տար…
կան փորձառութենէ մը խօսելո…
Լիբանանի, օրինակ Պէյրութի գ…
սակէտով գտայ աւելի յառաջացե…

— Իսկ մամուլին մէջ չկա՞ն …
այդ ուղղութեամբ բարեբար դեր …

= Վերեւի կարծիքս ինքնի…
ուղղուած էր անոնց քան թէ հա…
Քննադատի խնդիրը որ այլուր շատ …
մըն է, հոն գրեթէ անտեսուած է: Եւ …
քննադատութիւն տեղի կ'ունենայ, ան ալ …
մուած է, պիտի ըսէի, արտաերաժշտական շարժառիթներէ, զանազան նկատումներէ: Տեսակ մը յօնքերու պոստում, որ աւելի երանելի անգիտութիւն մը պարտկող ճարտար միջոց մըն է եւ կը նպաստէ նաեւ միամիտները տպաւորելու, առանց …
…եւէ նշանակութիւն ունենալու:
…ուեստի տեսակէտէն տեղեա՞կ են
…ջուր հոսած է արդէն կամուրջ-
…
…, իսկ հասարակութիւնը, այն-
…ւորուեցայ, հակառակ իրական
…րդներու պակասին, բնագդաբար
…ը թրթռայ, եթէ տաս իրեն իր
…րութիւններ, եւ անկեղծ միջոց-
… նաեւ իր յուզումն ու ոգեւորու-
…

…կան արուեստագէտնե՞րը:
…չել ամէնէն առաջ մեր Հայ Մա-
… Օր. Գոհարիկ Ղազարոսեանը,
…արուհի եւ տաղանդաւոր երգա-
…դակութիւնը ինձ համար եղաւ
…Հակառակ կարճատեւ պատրաս-
…ի «քոնչէրթօ»ին նուագածու-
…ամբողջ երկին մեծ յաջողու-
…լեց: Կ'ուզեմ նաեւ այս առթիւ
…Քիթապճեանը որ «Ալագեազ»ի եր-
…եկնեց շատ զգայուն: Ուրիշ յայտ-
…ղաւ ինձ համար երիտասարդ փայ-
…հար Արայ Գնաճեանը, որ նոյնպէս
…աշնակի կտորներս:

Պոլսոյ մէջ կան նորածիլ, խոստմնալից տաղանդներ որոնք պէտք ունին քաջալերութեան եւ մանաւանդ գնահատող հասարակութեան մը:

— Որո՞նք են ձեր ծրագիրները ներկայ եղանակին համար:

= Կը պատրաստուիմ նուագահանդէսի մը, Մարտ 30ին համար, որուն մէջ կ'ուզեմ իբրեւ առաջին ունկնդրութիւն տալ «Նարեկ» օրաթօրիօն մը, նուագախումբի, երգչախումբի եւ մեծ երգեհոնի համար: Այս գործիս վերջին մասին մէկ ունկնդրութիւնը տեղի ունեցաւ անցեալ տարի Օթէլ Ժօրժ Ե.ի սրահին մէջ, սակայն միայն երկու դաշնակի ընկերակցութեամբ՝ երգչախումբի համար գրուած ձեւին տակ:

— Կրնայի՞ք Նարեկին մասին կարգ մը ամփոփ տեղեկութիւններ տալ:

= Իմ երաժշտական «Նարեկ»ս mystique զգացումի արտայայտութիւնն է իր ամբողջութեան մէջ: Զգացում մը որուն դէմ յանդիման ներկայութիւնը ապրած եմ Նարեկացիին գործէն: Անշուշտ խնդիրը Նարեկացիին գրական գործը ամբողջութեամբ երաժշտութեան վերածել չի կրնար ըլլալ, այլ գործիս երկու առաջին բաժիններուն մէջ, որոնք կոչուած են Lamentation եւ Ronde des Damnés, գործիական երաժշտութեան միջոցաւ կը պատկերացնեմ Նարեկացիէն կրած տպաւորութիւններս: Երկրորդ բաժնին մէջն է միայն որ ուղղակի իր բառերուն վրայ յօրինած եմ երգ մը, օգտագործելով իր 104 երգերու քաղուածքը:

Հրաժեշտ առած պահուս կը խորհիմ,— որքան գեղեցիկ գաղափար, Նարեկ, եւ ներշնչումներ,— որքան հարուստ աղբիւր, որմէ օգտուելով արուեստագէտը կ'երեւակայեմ պէտք է յղացած ըլլայ նաեւ հայ արուեստին համար նոր երկ մը:

Գ. ՔԷՐԷՍԹԷՃԵԱՆ

Տժգոյն պատկերներ

Երեք տմնեակ տարիներ եկան ու գացին: Աքսորի եւ տառապանքի մէջ ծնած սերունդը չուրինի եւ տառապանքի ծառայելու եւ մեռնելու բախնեցաւ հայրենիքի ծառայելու եւ մեռնելու բախնեցաւ օտար ափերու վրայ: Տըժտը, եւ ահա կը ծիւրի օտար ափերու վրայ: Տժգոյն է դիմանալու եւ յարատեւելու իր պայքարը, ինքնապաշտպանութեան ճիգը:

Հայրենիքի ձայնը, որ քաղցր եղանակ պէտք էր ըլլար, խորթ կը թուի, վասնզի հայրենիքըմեկ-մով չի հետաքրքրուիր: Երնց սերունդի մը ներ-կայացուցիչները, որոնք հայրենի հողին վրայ հակայացուցիչները, սուննալէ եւ իրենց պարտականութեանց տուրքը վճարելէ վերջ ինկան օտար երկիրներ, ահա կ'անհետանան մէկիկ – մէկիկ հայրենիքի կարօտը իրենց հրթներուն:

Անոնք անփոխարինելի պիտի մնան, դէթ երկար ժամանակ — մինչեւ որ նոր ուժեր հասնին դարձեալ հայրենի հողին վրայ, Արարատի ստորոտը:

Երկու հսկաներու, մեծագոյն կորուստէն վերջ, այնքան խօսուած ու գրուած ճառերուն գեղեցկագոյնը Շ. Նարդունիի ճառն էր, որ նոր հով մը տուաւ սիրտերու: Այո, ինչեր կրնայ տալ այս ժողովուրդը, եթէ իր ոտքերուն տակ հող ունենայ, Ազատ հայրենիքի, սեփական հողը՝ որ հսկաներու ներշնչարանն է:

Արտասահմանի հայութիւնը, որ հրաշքներ կրնար գործել, եթէ միացեալ ճակատ մը կազմէր, կրնայ վտանգուիլ, ահաւոր փոթորիկի մը պահուն, եթէ մնայ այսպէս բաժան – բաժան:

Վերջերս, քաղաքական ծանօթ հոսանքի մը ղեկավարութիւնը, նոր եւ մեղմացած լեզուով բաներ մը ըսել կ'ուզէ, առանց շեշտակի պարպուել… … կը զգայ վտանգը, բայց ե՞լքը:

ՋԱՑՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՆ

ՎԱԼՊԱՐԷԼԻ ՏՕՆԱԾԱՌԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 29 Յունուար, (Յառաջ) — Դըպրոցական տօնածառ – հանդէսին՝ այս տարի կը զուգադիպէր մեր շրջանին հանրային գործունէութեան 5րդ տարեդարձը :

Շնորհիւ Հոգաբարձութեան յարատեւ աշխատանքին, կարելի եղաւ դպրոցին շուրջ համախմբել բոլոր տարրերը : Տարեց, երիտասարդ, առեւտրական թէ բանուոր, ձեռք ձեռքի տալով ներ – կայիս ամենայն նախանձախնդրութեամբ կը ջա – նան սատարել ազգապահպանման գործին :

Այս համագործակցութեան շնորհիւ կարելի եղաւ նաեւ աշակերտներու թիւը բարձրացնել 32ի եւ դպրոցական ելեւմուտքը հաւասարակշռել ա – մենայն դիւրութեամբ :

Հանդէսը տեղի ունեցաւ Յունուար 27ի կիրակի օրը, Թաղին «Վէնուսի» սրահին մէջ : Այս անգամ եկած էր աւելի մեծ բազմութիւն մը : Սրահը լեցուած էր : Շատեր ստիպուեցան ոտքի մնալ :

Օրուան նախագահը, Պ. Խ. Հաթապեան հանդէսը բացուած յայտարարելով խօսեցաւ գեղեցիկ ճառ մը : Դպրոցի աշակերտները յաջորդաբար երգեցին «Մարսէյեէզ» եւ «Տալուորիկ» քայլերգնե – րը, ղեկավարութեամբ արենուշներու խմբապե – տուհի Օր. Մ. Աչճեանի :

Գեղարուեստական բաժինը կազմակերպուած էր մասնաւորապէս դպրոցի աշակերտներուն կող– մէ, ղեկավարութեամբ ուսուցիչ Պ. Ա. Մարտիրոսեանի : Բոլորն ալ իրենց հայրենաշունչ երգե – րով, արտասանութիւններով, ու հայրենի լեռներու, գետերու, ձորերու, դաշտերու աշխարհա– գրական գիտելիքներով մասնաւոր [...]

ուին հանդէսին եւ արժանացան ներկաներու ջերմ գնահատութեան : Բեմադրուեցաւ նաեւ «Արիւնոտ Թթխմոր»ը եւ «Կիկոսի մահը» :

Աճուրդէ մը գոյացաւ 30.000 փրանք :

Ամէնէն վերջ խօսեցաւ Հոգաբարձութեան ատենապետը, Պ. Ա. Աչճեան՝ որ շնորհակալութիւն յայտնեց բոլորին, գովեց շրջանին — Վալպարէլ, Լա փոմ եւ Սէն Մարսէլ — միացեալ թաղերու հայութեան ազգ. գիտակցութեան եւ զոհաբերութեան ոգին՝ եւ յոյս յայտնեց թէ հետզհետէ բո – լորը իրենց գործօն մասնակցութիւնը բերելով պիտի շարունակեն այս ազգօգուտ գործը : Այս առթիւ կարդաց ընդարձակ տեղեկագիր մը որ կը ներկայացնէր Հոգաբարձութեան նիւթական ու բարոյական աշխատանքը :

Հանդէսը վերջացաւ խրախճանքով եւ ժողովուրդը մեկնեցաւ գոհ տպաւորութեամբ : Կը լսենք թէ ընդհ. հասոյթ գոյացած է մօտաւորապէս 50.000 փրանք : Յաջողութիւն եւ յարատեւութիւն կը մաղթենք :

ՀԱՅՈՐԴԻ

« Հացի եւ Լոյս»ի սերուն[...]
տարութեան լեզին քամած, [...]
կայ, դեռ հայրենի փլատա[...]
սրտին մէջ, բայց անզօր է : [...]
նութիւնը տուն – տեղ է եղ[...]
մէջ եւ պիտի հալինք օտարու[...]
Կան ուրիշ աւելի ուժգին [...]
ներ, ազգային տեսակէտով : [...]
կան տագնապի մէջ : Այս [...]
թեան տարրակ չունի բարեբա[...]
Վերջերս երկու կարեւոր [...]
Առաջինը՝ երիտասարդ բանա[...]
ջին վէպը, «Հացի եւ Լոյսի [...]
մեր սիրելի Նարդունիին՝ [...]
Ո եւ էՀայ եթէ տեսած է, եւ [...]
գիրքերն ալ, կրնայ հպարտա[...]
տով, գրական մաքուր ոճով [...]
րոնք եթէ օտար լեզուներու [...]
նախանձին մեզի : [...]
Սակայն, չէ՞ք կարծեր [...]
կան չիլ հաշիւները աւերներ [...]
Այս քէնն ու ատելութիւնը [...]
փուշերը, ե՞րբ, չորս հովեր[...]
որպէսզի, այս սքանչելի ժողով[...]
չունչ մը քաշէ : Ե՞րբ ...

Ս. Լ[...]

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՎԱԼԱՆՍ, 27 Յունուար. — Վալանսի Հայ Մարզականին Ա. խումբը եւ կրտսեր խումբը Յունուար 20ին Օպնա գացին, մասնակցելու երկու կարեւոր ախոյենական խաղերու : Մեր առաջինը պիտի մրցէր Օպնայի Ա.ին դէմ, որ մեր խումբէն մէկ դաս բարձր է, այսինքն équipe d'honneur :

5րդ մրցումն էր այս :

Օպնան Արտէշի ամենազօրաւոր եւ շատ հին
[...]նդախաղի կեդրոն մըն է եւ օժտուած պետական
[...]նրային լայն օժանդակութեամբ : Մեր տը–
[...]ա յոգնած էին, 80 քիլոմեթր լեռնային
[...] եւ վայրէջքներ, կէս օրին՝ հաղիւ
[...] : Քիչ մըն ալ մտահոգ էին :
[...]ը սկսաւ մերոնք այծեամներու պէս
[...]րկուստեք 15 վայրկեան չնչապառ,
[...]վերջապահները նեղը ձգել : Վերջա –
[...]աջապահ ձախ թեւը նշանակեց առա–
[...]
[...]րդ վայրկեանին Օպնան հաւասարե–
[...]
[...] կիսախաղը, աւելի մեղմ անցաւ :
[...]ըկր ջանար քիչ յոգնիլ : Խաղը վեր –
[...]ւար 1—1 :
[...]եր cadetն փայլուն առաջնութիւնը կը
[...]գեալ մրցումները մեծ մասով մեր հո–
[...]եղի պիտի ունենան :
[...] 3ին երկու Ա. խումբերը դաշտ ե –
[...]մբին մէջ նկատելի էր կեդրոնի յա–
[...]ղի բացակայութիւնը : Օպնայի
[...]ազմուած էր եւ վարժ խաղարկու –
[...]ուցնէր սկիզբէն : Մերոնք չկրցան
[...]կան դիրքէն դուրս գալ : Խաղը
[...]ր պարտութեամբ, 2—0 :
[...]ներու կարգով մեր Ա. խումբին հա –
[...]ժեշտ են 3—4 նոր եւ լաւագոյն ու –
[...] փոխարինելու համար :
[...]նուար 12ին, Վալանսի Salle des Fêtesի
[...]ի ունեցած, կռփամարտի ամաթէօրներու
[...]դին անգամ մը եւս փայլեցաւ Նաճարեանը,
թեթեւ ծանրութիւն, 9 վայրկեանէն 3 շրջան շահեցաւ կէտերու առաւելութեամբ : Այժմ կը սպասէ փրոֆէսիօնէլ փլիւմ խաղալու, ուր առիթը պիտի ունենայ 10 շրջան (րաունտ) 30 վայրկեան մարտնչելու :

╳ Ring Valentinoisի վարչութիւնը, պաշտօնապէս յայտարարեց թէ Փետրուար 9ին կռփամարտիկ ժագ Հայրապետեան պիտի մարտնչի Վալանսի Salle des Fêtesի մէջ Gerillbeau d'Annecyի դէմ : Այս առթիւ Ազգ. Միութիւնը՝ որոշած է փայլուն ընդունելութիւն մը սարքել :

Մարգիկ

«ՍՈՒՐԲ ՓՐԿԻՉ» ՊԱՐԲԵՐԱԿԱՆԸ

ԽՄԲ. — Փարիզի Հայ Բժշկական Միութենէն ստացած ենք զեկոյց մը հետեւեալ բովանդակու – թեամբ.

— Արտասահմանի մամուլը պարբերաբար կը հրատարակէ ծանուցումը «Սուրբ Փրկիչ» ամսագրին, զոր լոյս կ'ընծայէ Պոլսոյ Ս. Փրկիչ հիւանդանոցին Հոգաբարձութիւնը, խմբագրութեամբ ծանօթ բժիշկ Զաքար Դարվերի : Անշուշտ կար – դացիք նաեւ այն կազդուրիչ եւ սրտապնդող տե – ղեկութիւնները, որոնք կը վերաբերէին Գթու – թեան այդ յարկին, տեղեկութիւններ եւ տպաւո – րութիւններ զորս բերին մեզի վերջերս Պոլիս այցե– լող մեր հայրենակիցները :

Այս տողերով Փարիզի Բժշկական Միութիւնը բոլորին ուշադրութեան կը յանձնէ այդ ամսագի– րը :

« Սուրբ Փրկիչ »ը պաշտօնական օրկան մը ըլ– լալու հանդամանքէն անկախաբար, պարբերա – կան մըն է, որուն մէջ գրասէրները պիտի գտնե[...]
ոչ միայն ժամանակակից այլեւ անցնող սերուն[...]
ներու գրական վաւերակները, կարելի ընտր[...]
թեամբ եւ ճաշակով :
Իբրեւ հիւանդանոցի, ազգային այդ տան[...]
կանը, բնական է որ բժշկական – գիտական [...]
ուածները լայն տեղ կը գրաւեն եւ ընթերց[...]
րուն կուտան բոլոր անհրաժեշտ եւ օգտակա[...]
տելիքները : Ամէն ընթերցող պիտի հետեւի [...]
բոլոր այն նորութիւններուն, որոնցմով հե[...]
տէ կ'օժտուի այդ հաստատութիւնը, որ 1[...]
սկսեալ, շուրջ հարիւր քան տարիներէ ի վ[...]
մօքած է բազմահազար հիւանդներու հոգեւ[...]
ֆիզիքական ցաւերն ու վիշտերը :
╳ Փութացէք բաժանորդագրուիլ ՍՈՒՐ[...]
ԿԻՉ ամսագրին, տարեվճար 1200 ֆրանք, [...]
լով Librairie Barsamian, 46, Rue Richer, Paris
C. C. Paris 3630.66 :

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՕՐՏՈՒՂ, ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ[...]
րեց՝ Թուրիկ : Ծաղրանկարներ՝ Տիրան Ա[...]
նի : Գին 2 տոլար : Հասցէ. — M. Touriguian[...]
Luxe, Beyrouth (Liban) :

ՍԱՐԿԱՒԱԳԻՆ ԵԳԻՊՏԱՀԱՅ ՏԱՐԵՑՈՅ[...]
1950 եւ 1951 : Իւրաքանչիւրին գինը 50 եգ.[...]
հեկան : Հասցէ. — Rue Ibrahim Pacha, No. 12,
Caire (Egypte) :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (10)

ԿՐԱԿԷ ԳԻԾԵՐՈՒ ՎՐԱՅ

Նախադասութիւն մը արտասանեց, բայց լաւ չհասկցայ : Ժպտեցաւ : Երեւի ըմբռնեց վիճակս : Այս անելէն դուրս գալու համար ուժերս հաւա – քեցի, եւ, դողդղալով նախադասութիւն մը ար – տասանեցի : «Լաւ ֆրանսերէն կը խօսիք եղեր, ո՞ւր սորված էք» :

— Այո, բաւական գիտեմ : Մօտ տասը տարի Փարիզ եղած եմ : Ձեր[ե]ններուն հետ շատ գործ ու– նեցած եմ :»

Խօսքին ծայրը գտնուած էր : Հարցումներ, պատասխաններ : Մինչեւ ուշ գիշեր անդադար խօ– սեցանք, իբրեւ նիւթ ունենալով ընտանեկան պատմութիւններ, պատերազմը, յետոյ քաղաքա– կան, գրական, ընկերային հարցեր : Հէր Օթթօն, ամէն նիւթի մասին լայն գաղափար ունէր : Յայտ– նի էր որ մշակուած, հասուն միտք մըն էր :

Օրուան ամէնէն հրատապ նիւթը պատերազմն էր, եւ յաճախ մեր սկսած նիւթէն կը շեղէինք եւ նորէն պատերազմին կուգայինք : Երբ ճակատնե – րու եւ պատերազմի մասին կը խօսէինք Հէր Օթ – թօն կը վերանար : Ան «լման» յաղթանակին ջեր – մապէս հաւատացող մըն էր : « Ինչ որ չկրցան ը – նել Մեծն Կարոլոս, Ֆրէտէրիքները, Պիզմարքները կամ Վիլհէլմները, պիտի ընէ Առաջնորդը : Գեր– ման կամքին ու զօրութեան առջեւ պիտի խոնար – հին բոլորը ...

Ինչ կը խօսի այս երիտասարդը, Աստուած իմ : Որքան տարուած է «Առաջնորդ»ին հմայքովը : Որքան խանդավառած է այս մարդը գերման երի– տասարդութիւնը : Երկիր ունին, հող ունին, ան – կախ հայրենիք, զօրք ու դրօշ ունին բայց, դըժ – գոհ են, բայց, կ'ուզեն աւելին ունենալ, նոր հո– րիզոններ նոր սահմաններ կ'երազեն : Սահմաններ հողային եւ գաղափարական : Այս է եղած հզօր – ներուն ուղեգիծը, — միշտ իրենց հողային ու տն– տեսական պահանջներուն կցել նաեւ «գաղափա – րականը», որպէսզի, միամիտներ որսան :

« Աշխարհի մէկ վեցերորդ մասին» տիրողներն ալ շողշողուն նշանախօսքերով հրապարակ եկան : Հաւասարութիւն, ազատութիւն խոստացան բո – լորին... Տկլոր դասին՝ գիւղացիին ու բանուորին, բարօր կեանք մը, հաց ու աշխատանք խոստացան : Ազատ Հայրենիքի հեռանկարը պարզեցին տառա – պած, հարստահարուած, ընկճուած գերի ժողո – վուրդներուն : Բայց, երբ «Տէր դարձան կացու – թեան», երբ «կրակէ կամուրջ»էն անցան, այդ բո – լոր խոստումները մոռցան : Եւ, ինչ որ ամէնէն զարհուրելին է, նոր կարգուսարքը դարձաւ ամէ – նէն բռնակալը, պատմութեան մէջ տակաւին չար– ձանագրուած մենատիրութիւն մը :

Նոյնը չէ՞ր, նոյնը պիտի չըլլա՞ր նաեւ Հէր Օթթոյին «Առաջնորդ»ին բարի նշանախօսքերուն վախճանը :

Ժամը քանի՞ն էր, երբ Հէր Օթթօն «գիշեր բարի » ըսաւ ու լռեց : Չեմ գիտեր : Երբ գիշեր– ուան մութին հետ ծանր լռութիւնը եկաւ սքողել ամէն բան, ես անկողինիս մէջ արթուն, աչքերս բաց կը մտածէի : Մտքիս մէջ կը պատրաստէի ճառ մը յաջորդ օրը Հէր Օթթոյին արտասանելու համար, եթէ ան փորձէր նորէն քաղաքականու – թեան մասին խօսիլ : Միտքս դրի ըսել ամէն բան : Պիտի յայտնէի որ Հայ մըն եմ : Հալածական՝ բայց, ազատատենչ ժողովուրդի մը զաւակը : Պիտի ըսէի թէ իմ ազնիւ ցեղս ձեր մեծերուն քա– ղաքական հաշիւներուն կենդանի զոհ եղած է դարերով... Պիտի ըսէի թէ դուք ձեր ունեցածին վրայ նոր բան մը աւելցնելու մոլուցքէն տար – ուած, կրկին հրդեհեցիք աշխարհը ...

... Յաջորդ առաւօտ արթնցայ սովորականէն ուշ : Հէր Օթթօն, ածիլուեր, լուացուեր, մաք – րուեր, լրագիր կը կարդար : Ես սովորական «բա– րի լոյս» ըսի ու լուացուիլ սկսայ : Յետոյ չեմ գիտեր ինչու փութացի քովը լրագիրին վրայ նա– յելու : Գրուածքներէն շատ բան չէի հասկնար : Եւ լուսանկարները կը դիտէի : Տեղ մը Ֆրանսա– ցի գերիներու անծայր կարաւանն է որ կը քալէ յոգնած, փոշեթաթաւ : Ուրիշ տեղ մը, գերման զինուորները հաց եւ կերակուր կը բաժնեն գաղ – թականներուն : Մեծկակ նկար մը կը ցուցնէր «ե– րիտասարդ հիթլէրական»ներու յաղթական թա – փօրը Փարիզի մէջ : Ուրիշ տեղ մը քանի մը յաղ – թական զօրավարներու նկարները՝ քով քովի, բազմաթիւ պատուանշաններով :

Եւ յանկարծ, խօսքը ծայր տուաւ, եւ պարպե– ցի իմ ամբարս : Ըսի ինչ որ միտքս դրած էի, ինչ որ եկաւ լեզուիս ծայրը : Յուզումէս կը դողայի :

ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՁԷ

(Շար.)

ՀԱՅՐԱՊԵՏԵԱՆ ՅԱՂԹԱԿԱՆ

Հինգշաբթի իրիկուն Salle Wagramի մէջ, խուռն բազմութեան մը ներկայութեան՝ ՅԱԿՈԲ ՀԱՅՐԱՊԵՏԵԱՆ պաշտօնապէս յաղթական հռչակուեցաւ:

Իր մրցորդը Ferrari լքեց բեմը 7րդ մարտնչումի սկզբնաւորութեան իսկ, ծանր տագնապով:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով: Ա. Ն.

Դէպքեր Թունուզի մէջ

Պէյը եւ իր նախարարները Եչ. օր սկսան ուսումնասիրել մարզպանին ծանուցագիրը: Փարիզի Թունուզեան պատուիրակութիւնը իր կարգին տեղեկացաւ ծանուցագրին բովանդակութեան եւ կը սպասէ ՄԱԿի շրջանակներու պատասխանին: Պատուիրակութեան պետ Սալահ պէն Եուսէֆ, որ միանգամայն դատական նախարար եւ «Նոր Տէսթուր»ի ընդհ. քարտուղարն է, յայտարարեց այս առթիւ:

—Ոչ մէկ բանակցութիւն կրնայ կատարուի՛լ ոստիկանական եւ զինուորական ճնշումներու տակ:

Երէկ ուրբաթ, ընդհ. գործադուլ հռչակուած էր: Մարզպանին կոչէն ետք, Սֆաքսի Եչ.ի եւ Ուրբաթ օրուան ընդհ. գործադուլները ան-շուշտ համերաշխութեան յայտարար նշան մը չէն կրնար նկատուիլ: Ասկէ զատ, Թունուզարնակ բազմաթիւ Ֆրանսացիներ սպառնագրեր ստացած են: Ֆրանսական կառավարութիւնը միշտ պատրաստ է վերսկսելու բանակցութիւնները, բայց խափանարար ձեռնարկները, զրգռութիւնները եւ ՄԱԿին եղած դիմումը աննպաստ տպաւորութիւն ձգած են:

Թունուզի հարաւային շրջանին մէջ որոշ շարժում մը կը նշմարուի: Կաֆսայի կայարանի պահակախումբին վրայ զէնք պարպած են անցեալ ...չեր: Քափի հրուանդանին մէջ ոստիկանութիւ... երեւան հանած է երկու գնդացիր, 10 գնդացիր ...ճանակ, հակահրասայլային ական մը եւ հրա... ...մը: Ըմբոստները զանազան շրջաններու մէջ ... են հեռաձայնի թելերը:

... Վերջին լուրերու համաձայն, «Սեւ Ձեռք» ...չարունակէ Թուղթիկներ եւ սպառնագիրներ ...Ֆրանսացի հողագործներու, պաշտօնեանե...խանութպաններու, ազդարարելով թէ «մա...ելի ծանր չարչարանքներու պիտի ենթար... եթէ մնան» Թունուզի քաղաքին մէջ խոռ...ները կաւիճով F. գիրը կ'արձանագրեն ...ներուն վրայ ուր Ֆրանսացիներ կամ Հր...կը բնակին: Մարզպանը պատուիրած էր ...ացիներուն դուրս չելլել, ընդհ. գործա...նթացքին:

...սուի թէ ճշմարիտ զինարան մը երեւան ...ծ է, Քափ Պոնի մէջ կատարուած խուզար...ց ընթացքին:

...Տեղեկագրի մը համաձայն, 69 հոգի սպան... 200 հոգի վիրաւորուած են վերջին տասը ...ընթացքին: Նիւթական վնասը միլիոնաւոր ...երու կը հասնի:

...Ր ՏՈՂՈՎ

...Ի ԵԿԱՄՈՒՏԻ ՏՈՒՐՔԻ յայտարարու...ր պէտք է քննիչներուն հասած ըլլան մին...րտ 1: Այս պայմանաժամը կ'երկարաձգուի ...Մարտ 31 այն առեւտրականներուն հա...րոնք իրենց հաշիւները կը փակեն Դեկտ. ...:

...ՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ կառավարութիւ...յուշագիր մը ուղղեց «Երեք Իմաստուններուն», ...յայտարարելով թէ չեն կրնար վճարել 3 միլիառ 100 միլիոն տոլարի գումարը, Եւրոպայի պաշտպանութեան համար: Յանձն կ'առնեն միայն մէկ միլիառ 100 միլիոն: Ֆրանսա եւ Անգլիա համաձայն չեն որ Գերմանիան ընդունուի Ատլանտեան զինակցութեան մէջ: Սարի խնդիրն ալ պղտորած է մթնոլորտը (Գերմանիա հանրաքուէ կը պահանջէ, ...մանական ալ համարելով այդ շրջանը, ինչպէս ... մեծ պատերազմէն վերջ):

ՓՈՂԵՐԱՆՈՑԸ վեց ամիսէ ի վեր նախկին քան Ֆրանքներ (ոսկի) կը կոխէ: Այս դրամները — «Լուի» կամ «Նափոլէոն» — որոնք հրապարակէն քաշուած էին Ա. մեծ պատերազմէն ի վեր, 4.450 ֆրանք կ'արժեն հրապարակին վրայ եւ աւելի կը փնտռուին քան ձոյլ ոսկին (30—35 առ հարիւր աւելի կ'արժեն): Որով կառավարութիւնը կը նախընտրէ դրամի վերածել ձոյլ ոսկին:

ՍՈՒՐԻՈՅ նախկին վարչապետներէն Նազըմ էլ Քուտսի սպաննուած է, կ'ըսեն կարգ մը թերթեր: Փարիզի դեսպանը լուր չունի տակաւին:

ՇԱՐԺԱԿԱՆ սակացոյցի մասին համաձայնութիւն չէ գոյացած տակաւին: Նոր տուրքերու գումարն ալ չէ ճշդուած:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ դատի քաշուած են 15 փաստաբաններ, որոնք անցեալ Նոյեմբերին գերեզմաններ բացած էին, մեռեալներուն դոհարեղէնները եւ ոսկի ակռաները յափշտակելու համար:

Imprimerie DER AGOPIAN. 17 rue Damesme, Paris (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

Ց. Կ. Խաչի Պատգմ. ժողովին

Փակման առթիւ, Թէյասեղան, այս կիրակի ժամը 21ին, Cercle Militaireի մէջ: Կը հրաւիրուին շրջանի ընկերները եւ ընկերուհիները:

ՄԵԾ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՊՈՐՏՈՅԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 2.30 — 8: Chambre Syndicale des employés de Commerceի շքեղ սրահին մէջ, 6 rue des Trois Conils:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ մասնաճիւղին:

Բացի եւրոպական պարերէն, պիտի ըլլան անակնկալներ, երգ, արտասանութիւն: Կը բեմադրուի նաեւ Մոլիէրէն մէկ արարուած զաւեշտը:

ՄՈԼՈՐԵԱԼ ՃԱՄԲՈՐԴԸ

Մուտքերու մասնակցութիւն՝ 50 ֆրանք:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Սիմոն Օհանեան եւ զաւակները կը յայտնեն թէ այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, Հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի մատուցուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15 rue Jean Goujon, իրենց կնոջ եւ մօր, ողբացեալ ԱՂԱՒՆԻ ՕՀԱՆԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ: Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՆԳԱՄ ԸԼԼԱԼՈՎ

Հայկական համերգ

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի հայկական ազատամարտիկներու միութեան:

Այս երկուշաբթի ժամը 20.30ին, Պոմոն, Cinéma Floréalի մէջ:

Երաժշտական 8 հոգինոց լարային նուագախումբ, հայկական տոհմիկ շուրջպարային 8 ... գինոց խումբ, Կովկասեան եւ արեւելեան ... պարեր, խմբերգներ, մեներգներ, ար... թիւններ, եւ զուարճալի ասմունքներ ...

Պիտի ներկայացուի «ՄՈՅԼ ԱՄ...» (մէկ գործ. մէկ պատկեր):

Այս համերգին, առաջին անգամ ... տի երեւան արժէքաւոր արուեստագէ... նակցութեամբ յայտնի պարող՝ Մ. ... ԵԱՆի:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այրի Տիկին Սարգիսեա... ւակները կը հրաւիրեն իրենց ազգակ... բարեկամները, հոգեհանգստեան պաշտ... բարողութեանց, իրենց սիրեցեալ ամու... հօր մահուան տարելիցին առթիւ, այս... Յակոբ Մատրան մէջ:

Ա. ՄԱԼԱՔԵԱՆԻ ՆՈՐ ՇԱՐԺԱ... ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Ուրբաթ Փետրուար 1ին Normandie ... ցուցադրեն Պ. Աշոտ Մալաքեանի (Hen...) վերջին ժապաւէնը, La Table aux Crevés ... դերասան՝ Fernandel:

ՅԱԻԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Շավիլի Հ. Յ. Դ. ...ղութեան» խումբը եւ Նոր Սերունդի «Անդրանիկ» խումբը իրենց խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնեն ընկեր Գրիգոր Կիւլեանի, իրենց ազգականին՝ ՆՈՒՊԱՐ ԴՈՒՏԱՅԵԱՆի մահուան առթիւ, (Ալֆորվիլ):

Աղօթաժողով Պօմոնի մէջ

Պոմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ, ամէն չորեքշաբթի կէսօրէ վերջ, ժամը 2.30ին աղօթաժողով, քարոզ եւ հիւանդներու համար մասնաւոր աղօթք:

Կը հրաւիրուին բոլոր փափաքողները մասնակցելու այս աղօթքներուն:

Union Spirituelle des Dames, Eglise Arménienne Allée des Puits, Beaumont, Marseille:

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Տակաւին շատեր կան որոնք չեն փակած իրենց հին հաշիւները: Սկսանք դադրեցնել այդպիսիներու թերթերը:

Նոր դժուարութեանց առջեւ չգտնուելու համար, կը խնդրուի փութացնել թէ հին հաշիւները եւ թէ 1951 — 1952ի բաժնեգինները:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԲԱՑԱՌԻԿ ԺՈՂՈՎ

Հ. Յ. Դ. Եւրոպայի Կեդր. կոմիտէն բացառիկ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջանի բոլոր ընկերները, Le Cadet սրճարանի վերնայարկը, այս շաբաթ ժամը 20.30ին: Կարեւոր օրակարգ:

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.—
ՄՈՒՐԱՏ խումբը այս կիրակի ժամը 3ին:
ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ խումբը այս շաբաթ ժամը 20.30ին:
ԻՇԽԱՆ խումբը այս շաբաթ ժամը 20.30ին:

Ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէին ներկայացուցիչը:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ շրջանի բոլոր ընկերները, այս շաբաթ (2 Փետրուար), ժամը 20.30ին, դպրոցին սրահը:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, «Ահարոնեան» ակումբին մէջ:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ըն... ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, ... 20.30ին, դպրոցին սրահը, 78 ...որ օրակարգ: Ներկայանալ ան...

...արոնեան» ակումբին գրադա... ...ինգշաբթի երեկոները ժամը ...աւօտեան ժամը 10—12:

... — Դպրոցասէր Տիկնանց ...ան հանդէսը՝ Մայիս 4ին: ...յ կեդրոնի դպրոցի հան... ...ակի, Ժան Կուժոնի սրա...

... Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կո...մբ բոլոր խումբերու՝ կազ...ւար 18», Փետրուար 17ին, ...ետարանի մեծ սրահին մէջ: ...րը մօտ օրէն:

...ՆՐՋԵԱՆԷ (Կեսարացի) կը ...աղորդել Պ. Արթին Գ. Թաշ... ...lberg (Autriche):

...յրի Տիկին Խոնարհիկ Դու... ...անիք եւ պարագաները, խո... ...ն կը յայտնեն Ալֆորվիլի ...բարեսիրական միութիւնն... ...րչութեան եւ բոլոր անոնց ո... ...է բարոյական օգնութիւնը չի ...իրելին, երախտապարտ ՆՈՒՊԱՐ ...ՏԱՅԵԱՆի թէ հիւանդութեան շրջանին եւ թէ ցաւալի մահուան պարագային:

ՈՒՐԱԽ ԼՈՒՐ ՄԸ

Հաճոյքով ունինք մեր հայրենակիցներուն հաղորդելու որ

ՌԱՔԸ ՏԻՒԶԻՆ 45օին

գտած բացառիկ ընդունելութենէն քաջալերուած ՏԱԼԱՔԻՒՓԵԱՆ տունը նոր մասնաճիւղ մը բացած է

ՓԱՐԻԶ HALLE AUX VINSի ՄԷՋ

Տալաքիւփեան Որդիի տնօրէնութեամբ:

Փարիզի եւ արուարձաններու լաւագոյն նպարավաճառատուներու մօտ միշտ պիտի գտնէք կեդրոնատեղի 8 Puvis de Chavannes, MARSEILLE

ՌԱՔԸ ՏԻՒԶԸ 45:

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Dimanche 3 Février 1952 Կիրակի 3 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

28րդ ՏԱՐԻ — 28e Année No. 6678-Նոր շրջան թիւ 2089
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ԿԱՄԱՒՈՐՆԵ՞Ր» ԺՈՂՎԵՆՔ

Տարիներէ ի վեր կ'արծարծենք տարագիր բազմութեանց ինքնապաշտպանութեան հոգը, որ հետզհետէ եղերական հանգամանք մը կը ստանայ:

Ամէն անգամ ալ բացատրած ենք թէ չկան հրաշագործ միջոցներ՝ այդ ինքնապաշտպանութիւնը ապահովելու համար: «Ազատարար գործօններուն ամէնէն տոկունը՝ աշխատանքն է»:

Կը կատարուի՞ այդ աշխատանքը, համաձայն մասնաւոր ուղեգծի մը: Հաւատքով եւ յարատեւութեամբ:

Դժբախտաբար ոչ: Մանաւանդ այն ափերուն վրայ ուր անընդհատ կը բանի հարթիչ գլանը:

Այո՛, կան հաւատացեալներ եւ «նուիրեալներ», որոնք յամառօրէն կ'աշխատին այս կամ այն գաղութին մէջ: Կան Միութիւններ եւ կազմակերպութիւններ, որոնք իրենց բարոյական եւ նիւթական վաստակին մեծագոյն մասը կը տրամադրեն այս աշխատանքին:

Բայց, կատարուած ճիգը շատ վար կը մնայ օրուան պահանջներէն: Իսկ տեղ-տեղ ալ հետզհետէ կը թուլնայ: Կամ կը դառնայ տաղտուկ:

Պատճա՞ռը, — վասնզի շատ աւելի մեծ թիւ մը կը կազմեն դասալիքները, թերահաւատները, մեկուսացածներն ու այլասերածները:

Շատերը պատրուակ մը գտեր են մատը մոխիրը չթաթխելու համար: Ուրիշներ շատ վերէն կը նային հայկական ճակատին վրայ, տեսակ մը բարձունք հնարած ըլլալով իրենց համար:

Միւս կողմէ, Միութիւններ եւ կազմակերպութիւններ կան, որոնք ցուցական գործունէութիւնը կը շփոթեն իրական աշխատանքին հետ:

Այսպէս, ամէն տեղ ալ պատկառելի բազմութիւն մը կը կազմեն «անշարժ դրամագլուխները», աշխատանքի ամբողջ բեռը ձգելով մնացեալներուն վրայ:

Եթէ Հայկական Արտասահմանի տրամադրելի ուժերը վերածէինք ընտանիքի մը, մեր առջեւ պիտի պարզուէր հետեւեալ պատկերը, —

Տունին երեք եղբայրներէն երկուքը իրենց գլուխն առած օտար աշխարհ գացած են, ապրելու համար ի հաշիւ իրենց մեծապատիւ Եսին: Եւ ընտանիքին ամբողջ բեռը ինկած է մէկ եղբօր վրայ, — ան որ տունը կը մնայ:

Որքան ալ տքնի եւ քրտնի, անշուշտ ամէն բան չի կրնար ընել այդ եղբայրը: Մանաւանդ որ, ինքն ալ մաշուած է օտարութեան տառապանքին: Անոր փորձութիւններուն եւ խոչընդոտներուն:

Արդ, ի՞նչ ընենք, որպէսզի ասպարէզ նետուին բոլոր պիտանի ուժերը, ի խնդիր սերունդի փրկութեան:

Կամաւորնե՞ր ժողվենք, որպէսզի տունէ տուն պտտելով, ազդարարեն հայրիկին ու մայրիկին, — մեզի յանձնեցէք ձեր զաւակները, որպէսզի հայերէնի դասընթացքին տանինք:

(Անոնք որ այլասերումէ կը ճառեն, մեծ մասով ոչ իսկ մայրենի լեզուն սորվեցուցած են իրենց զաւակներուն):

Դարձեալ, կամաւորնե՞ր ղրկենք տուները, որպէսզի հայերէն գիրքեր տեղաւորեն: Ազգասիրական կոչեր ուղղեն բարեպա՛շտ եւ հայրենասէ՛ր «մերայնոց», այդ գիրքերը գնելու համար, ի փառս հայկական մշակոյթին:

(Հազար հայկական տունի մէջ, կրնա՞ք ցուցնել հարիւր հատ, որ գոնէ տասը կտոր հայերէն գիրք ունենան):

«Ասացէք, եղբարք, ի՞նչ անենք», որպէս զի գոնէ քնացողները արթննան, ազգապահպանման պայքարը սկսելով բուն իսկ իրենց տունէն:

Կը տեսնէք որ չափազանց տարրական կէտէ մը սկսանք:

Գիտակցօրէն կատարեցինք այս փորձը: Եթէ ուրիշ օգուտ ալ չունենայ, թող ծառայէ խղճմտանքի քննութիւն մը կատարելու:

Որո՞ւ համար գաղտնիք է, — ամէնէն առաջ ուսումնական կոչուած դասն է որ կը հարթէ օտարացման, այլասերման ճամբան:

Այո՛, ա՛ն է որ կը փութացնէ կազմալուծումը եւ անտիրութիւնը, անհոգութեամբ, ծուլութեամբ կամ եսամոլութեամբ:

Կ'արժէր «կամաւորներ»ու առաջին խումբը անոնց տուները ղրկել, ահազանգը հնչեցնելու համար:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

«ԲԱՐԻ» ԳԱԼՈՒՍՏԻՆ ԲԱՐԻՔՆԵՐԸ

Ամէն անգամ որ Պ. Գալուստ Կիւլպէնկեանի անունը կարդամ, միտքս կ'իյնայ Օ. Զիֆթէ Սարաֆը:

Հանգուցեալ գրագէտը տարիներ առաջ Ժընեւէն Փարիզ եկած եւ հայ միլիոնատէրին այցելած էր, նպաստ մը խնդրելով Պընեէնի հայկական որբանոցին համար:

Կարծեմ յուսախաբ եղած էր հակառակ իր շռայլաբան գովեստներուն, որոնց գլխաւորն էր բառախաղ մը, «Բարի Գալուստ»:

Անշուշտ կարդացիք վերջին լուրը, — Պ. Գ. Կիւլպէնկեան Լիզպոնայի թանգարանին նուիրեր է դէզ մը գեղարուեստական գործեր, 4ուկէս միլիոն ոսկի արժողութեամբ:

Հեռագիրը կ'ըսէր թէ ասիկա իր երկրորդ նուէրն է Փորթուկալի, զոր շատ կը սիրէ եղեր: «Միակ երկիրն է ուր կրնամ հանգիստ ապրիլ»:

Կրնար աւելցնել, — «Միակ երկիրը ուր կրնամ հանգիստ մեռնիլ, առանց Հայու մը երեսը տեսնելու»:

Անշուշտ բան մը գիտէր որ այդ երկիրը փոխադրուեցաւ վերջին պատերազմէն ի վեր:

Կարծեմ իրեն ուղղուած նամակներուն ճակատագիրն անգամ Փարիզի մէջ կը տնօրինուի, քարտուղարներու կամ գործակալներու միջոցաւ:

Իբրեւ միջազգային դէմք, «Բարի Գալուստը» կը սիրէ պարբերաբար մեծ գումարներ տրամադրել օտար հաստատութեանց:

Քանի մը տարի առաջ ալ ծանր յանձնառութեան մը տակ մտած էր Պէյրութի ամերիկեան համալսարանին համար:

— Փառաւոր համալսարանը կը տեսնէ եւ կ'օգնէ, իսկ հայկական հիւղաւաննե՞րը: Վերջին Ջրհեղե՞ղն ալ չիմացաւ:

— Ի՞նչ օգուտ, եթէ նոյն իսկ [illegible] Պ. Կիւլպէնկեան կը սիրէ գեղարուեստական թանգարաններ կազմել: Պատրաստ է միլիոններ տրամադրելու, հնամենի գորգի, վարագոյրի կամ պատկերի կտոր մը ձեռք անցընելու համար...

— Մե՛ղք որ Լիբանանի ազգ. իշխանութիւնները խելք չեն բրած, գաղթակայանի մը քուրջերը, թիթեղները, փայտերը, գոյնզգոյն թուղթերը սնտուկի մը մէջ հաւաքելով, Լիզպոնա ղրկելու...

ՎԱՀԷ

Ֆրանսայի տնտեսական հոգերը

Ուրբաթ ցերեկ Amerique Latineի շքեղ սրահին մէջ օտար մամուլի ընկերակցութիւնը ճաշ մը սարքած էր ի պատիւ Ֆրանսայի նոր վարչապետին՝ Պ. Էտկառ Ֆոռի, որուն կ'ընկերանար Պ. Costes Floret, տեղեկատու նախարարը:

Ինչպէս միշտ, այս անգամ ալ ճաշին կը մասնակցէր նաեւ «Յառաջ»ի խմբագրութիւնը երկու ներկայացուցիչներով:

Պ. Ֆոռ ճառ մը խօսեցաւ ֆրանսական սրամտութեամբ: Պարզեց երկրին ներկայ վիճակը, մասնաւորապէս շեշտելով տնտեսական ծանր տագնապը որուն պատճառները կը նկատէ նախ Հնդկաչինի պատերազմը, եւ յետոյ Ֆրանսայի բերելիք մասնակցութիւնը եւրոպական բանակի մը կազմութեան: «Ինչ որ ալ ըլլայ, Ֆրանսա չի կրնար անցնիլ իր ելեւմուտքին որոշուած սահմանները: Բայց պէտք երթայ մինչեւ այդ սահմանները, որովհետեւ Հնդկաչինի պատերազմը ոչ բանագրաւման եւ ոչ ալ մեծատիրութեան պատերազմ է: Շատեր ինծի հարց կուտան եւ երէկ զօրավար Այզընհաուըր ի՛նք ալ կը հարցնէր թէ ինչո՞ւ [illegible] թէ նախագահութիւնը եւ թէ ելմտական նախարարութիւնը ստանձնած եմ: Նկատած եմ որ վարչապետը եւ ելմտական նախարարը միշտ իրարու հետ երկար վիճաբանութիւններ կ'ունենան եւ երկուքն ալ շատ ժամանակ կը կորսնցնեն: Կը յուսամ այս ձեւով, եւ ես ինծի հետ խօսելով ժամանակ շահիլ»:

Ֆրանսայի տնտեսական կացութեան համար մէկ ելք կը տեսնէ Պ. Ֆոռ, — դիւրութիւն դրամներու փոխանակութեան եւ չարքաշութիւն:

Վարչապետը այս առթիւ պատասխանեց զանազան հարցումներու: — Թղթակից

× Կարգ մը թերթեր հրատարակելով բաժա-

Կացութիւնը Եգիպտոսի մէջ

ԱՆԳԼԻԱՑԻՆԵՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿԵՆ ԶՕՐՔ ՂՐԿԵԼ. — ԽԱՉԵՐ՝ ԳԱՀԻՐԷԻ ՕՏԱՐ ՏՈՒՆԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅ. — ԶԱՐԱԳՈՐԾՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ՊԱՏԺՈՒԻՆ ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԱՏԵԱՆՆԵՐՈՒ ԱՌՋԵՒ

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ շարունակ օգնական ուժեր կը հասնին Սուէզի Ջրանցքը: Բարեկարգութիւնը չէ խանգարուած, եւ սակայն բրիտանական իշխանութիւնները կ'ուզեն պատրաստ գտնուիլ որեւէ անակնկալի առջեւ:

Նոյն աղբիւրին համաձայն, խաչեր եւ ուրիշ նշաններ դրուած են օտարականներու բնակարաններուն վրայ: Դեսպանները քննութեան ձեռնարկած են, նկատելով որ այդ կարգի արձանագրութիւնները չարաշուք հետեւանքներ կ'ունենան Միջին Արեւելքի մէջ:

Նորէն զրոյց կը շրջի թէ եգիպտական կառավարութիւնը Սուէզի Ջրանցքէն ետ կանչած է «Ազատագրութեան բանակը»: Առ այժմ անդորրութիւն կը տիրէ այդ շրջանին մէջ, ինչ որ կը նշանակէ թէ կամաւորները կա՛մ ետ կանչուած են, կամ զէնքերը վար դրած: Անգլիացի սպաներ տեւական չեն նկատեր այս դադարը:

× Վարչապետը, Ալի Մահէր փաշա, որ միանոյն ատեն Գահիրէի զինուորական կառավարիչն է, հրամայեց զինուորական ատեանի առջեւ դատել վերջին խռովութեանց հեղինակները: Քանի մր հարիւր կասկածելիներ ձերբակալուած են արդէն: Ընդհ. դատախազը, Ապտէլ Ռահիմ Կոնէմ պէյ, կ'ըսէ թէ օրէ օր կ'աւելնայ ամբաստանեալներուն թիւը:

Լոնտոնի թերթերը դիտել կուտան թէ Ալի Մահէր փաշայի վճռական կարգադրութիւնները որոշ չափով փարատած էին օտարականներու վախերը, բայց տուներու դուռներուն վրայ գծուած խաչերը նորէն պղտորեցին միտքերը: Կը կարծուի թէ այս ձեռնարկին պատասխանատուն է մասնաւոր խմբակցութիւն մը որուն անդամներէն շատեր ձերբակալուած են: Խաչերը արձանագրուած էին քրիստոնեաներու, Հրեաներու, Ղպտիներու եւ Եւրոպացիներու դուռներուն վրայ: Պաշարման օրէնքը խստօրէն կը գործադրուի բանակին միջոցաւ:

× Վերջին լուրերու համաձայն, Ալի Մահէր փաշա գլուխ հանած ըլլալով ազգ. ճակատը, կ'աշխատի ճամբան հարթել անգլօ-եգիպտական բանակցութիւնները վերսկսելու համար: Յանձնարարած է ընդարձակ տեղեկագիր մը կազմել անցեալ բանակցութեանց մասին եւ շարունակ [illegible] Անգլիոյ, Մ. Նահանգներուն, Ֆրանսայի եւ Թուրքիոյ դեսպաններուն հետ, որոնք առաջարկած էին Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան ծրագիրը: Շատ բան կախում ունի «Վաֆտ»ի վերջնական դիրքէն, քանի որ այդ կուսակցութիւնը ջախջախիչ մեծամասնութիւն կը վայելէ երեսփ. ժողովին մէջ:

× Նոր դահլիճին ընդհ. քարտուղարը, Ֆէհմի պէյ, յայտարարեց թէ վարչապետին կարծիքով, «Անգլիոյ հետ բանակցութիւնը միակ բնական ճամբան է, իրականացնելու համար Եգիպտոսի նպատակները: Ի՞նչպէս կրնանք իրագործել մեր ազգային տենչերը, եթէ տրամադիր չենք անոնց մասին խօսելու»:

Գահիրէի անգլիական եւ ամերիկեան դեսպանները իրարու կ'այցելեն գրեթէ ամէն օր, անցեալ շաբաթ օրուան խռովութիւններէն ի վեր:

«Վաֆտ»ը ազգ. ճակատին համար պատուիրակ նշանակած է նախորդ արտաքին նախարարը, Սէլահէտտին փաշա եւ փոխանորդը՝ Ֆարաղ փաշա:

Ներքին նախարարը, Մորթատա Մարաղի պէյ, ըսաւ թէ մեծ քանակութեամբ պայթուցիկներ գտնուած են Աղեքսանդրիոյ մէջ որուն նախորդ կառավարիչն էր: Ոստիկանութիւնը գրաւած է ութ կառք լեցուն զոյք, անցեալ շաբթուան աւարէն: [illegible] մէկ կառք լեցուն աւար առած էր: [illegible] պարգեւներ խոստացած է անոնց որ լուր կուտան գողցուած եւ պահուած զոյքերու մասին:

(Լուրերու շարունակութիւնը նայիլ Դ. էջ)

[illegible]ար, անոր կը վերագրէին հետեւեալ յայտարարութիւնը, — «Մեր երկիրը տնտեսական ծանր տագնապ մը կ'անցընէ որուն հանդէպ ստիպուած ենք դժուարին միջոցներ ձեռք առնել»: Այս առթիւ կ'ըսէին թէ ներածումներ պիտի կրճատուին, իսկ [illegible]ումներն ալ պիտի գեղչուին Եւրոպայի մէջ: Այս լուրերը պաշտօնապէս չեն հաստատուած տակաւին:

ՊՈԼՍՈՅ թերթերը կը գրեն թէ Նանսէնեան անցագիր ունեցողներն ալ պիտի կրնան չորս ամսուան անցագիր ստանալ (փոխանակ մէկի), իրենց արձակուրդը Թուրքիոյ մէջ անցընելու համար:

ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹ
(ԻՐԱՒ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿ ՄԸ)

Զինքը կը ճանչնամ զոյգ մը լուսանկարով, — մին երիտասարդ Սեպուհեանէն, իսկ միւսը աւելոր Շանթէն: Հեզահամբոյր հոգի մը կ'արտացոլար անոնց խոհուն եւ իմաստուն արտայայտութիւններէն :

Ուրեմն, չեմ աշակերտած իրեն: Վստահաբար, իր շունչը եւ իր անձին օրինակը՝ ուսանողը ամբարակ պիտի կապէին նուիրական այն ապարէզին, որուն անհրաժեշտ բոլոր գիտելիքներովը զինեցին զինքը արեւմուտքի օտարազգի ուսուցչապետները: Ափսո՜ս, սակայն, անոնք չէին կըրցած Հայուն էութեան մէջ դնել սրբազան այն հուրը, որ մշտատեւ կը դարձնէ կոչումին նուիրումը: Միայն գաղափարապաշտ եւ հաւատաւոր հայ դաստիարակ մը կրնար գործել այդ հրաշքը, մեր լեզուին ջերաջերմ բառերուն գործիքովը :

Ուրեմն, չեմ պաշտօնավարած, յետոյ, իր տեսչութիւնը վայելող որեւէ դպրոցի մէջ, ուր, անկասկած, ամէն օր եւ անընդհատ, նորընծան պիտի դաստիարակուէր վարպետին ձեռքին տակ, դառնալու համար տիպար հայ դաստիարակ մը :

Կարծեմ թէ՝ տեղին գործածեցի Օշականի խրատը, որ արդէն քաղաքացիութեան իրաւունք ստացած իր մասնաւոր առումին մէջ, այլեւս չակերտին պէտքը չի զգացներ մեզի այսուհետեւ :

Եւ անշուշտ, դաստիարակ բառին պիտի երթար նախընտրութիւնը, քանի որ ամէն ուսուցիչ, ամէն մանկավարժ կամ ամէն հոգեբան անպատճառ դաստիարակ չէ :Մինչդեռ,դաստիարակը այդ երեքը միանգամայն ըլլալու պարտաւոր է:

Բայց այն տեեն, ուրկէ՞ կուգայ հետեւեալ հաստատումը ,— Շանթ եղաւ իրաւ դաստիարակ մը:

Պարզապէս, իր իսկ վաստակէն :

Երանի՜ անոնց՝ որ հարուստ են ժառանգութեամբ, որ գիտցած են ճգնիլ եւ տքնիլ անդուլ անդադար, որ իրենց բովանդակ կեանքին ներկան լեցուցած են ապագայով, որ բաց են պահած հետաքրքրութեանց իրենց պատուհանը մինչեւ վերջին շունչ :

Իսկակա՛ն եւ ճշմարի՛տ մեծութիւններ:

Շանթ եղաւ կամուրջ մը ընդմէջ Արեւմուտքի եւ Հայութեան: Եղաւ բացառիկ ու ամբողջական այն հայ մտաւորականներէն, որոնք կ'երթան ըմպել, չարունակ եւ անյագօրէն, արեւմտեան անհուն քաղաքակրթութեան ակերէն, ի շահ հայկական մշակոյթին :

Շանթ կ'ըսէ·

— « Մարդկային ամբողջ քաղաքակրթութիւնը իրար նմանուելով եւ իրար կապկելով է որ կը պահուի, կը տարածուի, կ'ամրանայ ու կը զարգանայ»:

Ճանչնանք, ուրեմն, կրթական իր այդ բերքը, որպէսզի ծանօթանանք դաստիարակին :

Վասնզի, պէտք է ընդունիլ որ, գործ մը իր տէրն է, եւ տէրը՝ իր գործը :

Կ'արժէր որ երկարաշունչ ուսումնասիրութիւն մը, մանրակրկիտ քննութեամբ եւ տքնաջան վերլուծումով, ձեզ հաղորդակից ընէր իր դաստիարակչական առատ եւ շահեկան հունձքին, ուր ինչեր, ինչեր կան պահուած, օգտակար ու չինիչ, բոլոր ծնողքներուն համար ընդհանրապէս, եւ կրթական մշակներուն՝ ի մասնաւորի :

Ահաւասիկ, արագ եւ ընդհանուր ակնարկ մը, փոքրիկ փորձ մը մի միայն, պարզապէս դտնելու համար ողբացեալ դաստիարակին դիմագիծը :

Շանթ կրթական բոլոր հարցերով զբաղած է եւ իր դիրքը ճշդած՝ անոնց հանդէպ: Դիրք մը, որ կը յենու ոչ միայն մանկավարժական, հոգեբանական, բնախօսական եւ ընկերային գիտութեանց հին ու նոր պատգամներուն, այլ նաեւ, եւ մանաւանդ, երկար տարիներու փորձառու եւ իմաստուն խորհուրդին:

Իր կրթական հանգանակը չի սնանիր անպատճառ, եւ մի միայն, մանկավարժութեան ու հոգեբանութեան այս կամ այն վերջին խօսքովը, անտեսելով կամ ուրանալով անցեալինը, որ շատերու համար կրնայ այլեւս անպէտ նկատուիլ :

Անտարակոյս , ան կը քալէ իր ժամանակին հետ: Բայց, կ'օգտագործէ նաեւ որեւէ ժամանակի առողջ տեսակէտը, տոկուն սկզբունքը : Ան կարեւորութիւն կ'ընծայէ նոյնիսկ հնաւանդ սովորութեանց: Բաւէ որ անոնք պատշաճին արդի ըմբռնումով դաստիարակութեան գործին :

Շանթ եղաւ իրաւ դաստիարակ մը, որովհետեւ դաստիարակուեցաւ կեանքին մինչեւ վերջին օրը :

Որովհետեւ, կրթուեցաւ ապրելու համար եւ ապրեցաւ կրթուելու համար :

Ան կը գրէ·

— « Մարդկային անհատներու կրթութիւնը սկիզբ կ'առնէ անհատի ծնունդին հետ, կը շարունակուի անոր ամբողջ կեանքը անընդհատ եւ կը դադրի անհատի մահով»:

Եղաւ արդի ըմբռնումով դաստիարակ մը,

վանդը տէր էր բազմակողմանի հմտութեան, զգայուն սրտի մը եւ գործունեայ մտքի մը: Որովհետեւ, գաղափարապաշտ էր, ինքնազոհ էր ; ողջամիտ էր եւ պաշտամունքն ունէր գեղեցիկին, ճշմարիտին եւ բարիին :

Իր կրթական գործունէութիւնը մտահոգուեցաւ տղոց եւ մարմնական, եւ մտաւոր, եւ զգացական ընդունակութեանց երրեակ ու ներդաշնակ մշակումովը :

Ուրեմն, լիուլի ըմբռնած արդի դաստիարակութեան էութիւնը, ան չձգտեցաւ երբեք միտքը միայն կրաւորապէս գիտելիքներու պաշարով լեցնելու: Ամէն ոք գիտէ թէ թութակները դաստիարակուած անձեր չեն :

Ահաւասիկ մտածում մը իրմէ·

— « Ընդհանուր կրթութիւնը եւ լուրջ ուսումը հաց ուտելու համար չէ, այլ մարդ դառնալու համար է :

Պարզ այդ խօսքը, ըստ իս, վճռապէս կ'ոչընչացնէ դաստիարակութեան տրուած օգտապաշտ այն սահմանումը թէ՝ դպրոցին նպատակը պիտի ըլլար անհատը երջանկութեան գործիք մը դարձնել, թէ ինքն իրեն և թէ իր նմաններուն համար:

Որքան արգահատելի եւ անդոհացուցիչ դեր մը տալ պիտի նշանակէր ատիկա՝ դաստիարակութեան բարդ արուեստին եւ խոր գիտութեան:

Երջանկութիւն: Ի՞նչ է, սակայն, գերազանցապէս ենթակայական այդ բառը, զոր մեզմէ իւրաքանչիւրը կը գնահատէ ըստ իր ըմբռնումին եւ ճաշակին: Մին երջանիկ կ'ըլլայ սիկառով մը, որուն գուլա՛յ - գուլա՛յ ծուխերուն անպատճառ դոհունակութեան հաց մը կը հետեւի, իսկ միւսը՝ գրքի մը ընթերցումովը, որուն պարգեւած երջանկութիւնը աշխարհ մը հոդ կը թաղէ: Մին երջանիկ կ'ըլլայ սրարշաւ ինքնաշարժի մը թեւր ձեռքերուն մէջ, մինչ ուրիշ մը՝ ստեղծագործութեամբ:

Անշուշտ, շատ հեռուները պէտք է երթալ: գտնելու համար ընտրեալ Շանթերու երջանկութեան աղբիւրը :

Քանի որքա՜ն ճիշդ ըմբռնած էր դաստիարակութեան նպատակը ·

— « Զարգացնել իւրաքանչիւր անհատի մէջ այն համակ կատարելութիւնը որուն ընդունակ է ան » :

ԱՐՇԱՒԻՐ ԽԱՆԷՏԱՆԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

...ական թարգմանութիւններ
Խ. Հայաստանի մէջ

ԽՄԲ .— Հայագէտ Քիւրտ մը Հ. Ջնդի, ուսումնասիրութիւն մը հրատարակած է Երեւանի « Սովետական Գրականութիւն եւ Արուեստ» ամսագրի 1951 Նոյեմբերի թիւին մէջ, Քիւրտերու թարգմանական գրականութեան մասին: Կ'ամփոփենք հիմնական մասերը ·—

Շատ աւելի թարգմանութիւններ կ'ընեն այն ժողովուրդները որոնք ուշ սկսած են իրենց գրականութիւնը: Հայաստանի եզիդի Քիւրտերը ատոնցմէ են :

Առաջին անգամ Մարքսի դասական գործերը քրտերէն թարգմանուեցան, որոնք իրենց հարուստ բառապաշարով հաստատեցին քրտերէնը : Լոյս տեսած են Կ. Մարքսի եւ Ֆ. Էնգէլսի «Կոմունիստական Մանիֆէստը», Լենինի «Ֆրիտրիխ Էնգէլս»ի եւ «1905 Թ.Ռեւոլուցիայի մասին» Ստալինի աշխատութիւնները, եւն.:

Ժողովրդական բանահիւսութիւնը գրի առնելու մէջ եթէ առաջացաւ քուրտ բանահաւաքը, թարգմանութեան մէջ ձեւաւորուեցաւ քիւրտ թարգմանիչը, որ կարելի է կոչել թարգմանիչ-գրող :

Քրտական թարգմանական գրականութիւնը ամէնէն առաջ կապուած է Մ. Գորկիի եւ Յ. Յակոբեանի անուններուն հետ, որոնցմէ թարգմանուած են Գորկիէն «Մրրկահաւի երգը», «Մայր» վէպէն հատուածներ: Յ. Յակոբեանէն «Մէկ էլ, մէկ էլ», «Մայիս մէկեան երգ» եւն.:

Թարգմանութիւններուն մէջ մասնաւոր տեղ կը գրաւեն այն գործերը որոնք Խ. Հայաստանի Քիւրտերու կեանքէն առնուած են, ինչպէս Ղազար Աղայեանի (1869 — 1926) «Քուրդ Զասմի պատմութիւնը» մանկական պատմուածքը, Հրաչեայ Քոչարի «Խաչէ» պատմուածքը, (քիւրտ քոչուորներու կեանքէն որոնք հետզհետէ նստակեաց կը դառնան) :

Քիւրտ թարգմանական գրականութիւնը հարստացաւ այնպիսի գործերով որոնք կը պատկերացնեն համերաշխութիւնը: Թարգմանուած են Դ. Դէմիրճեանի «Աղջուլը», Ստ. Զօրեանի «Զրհորի մօտ», Ատրպէյճանցի Զաքար Զաքարլուի «Փերուզ» պատմուածքը, ինչպէս եւ Ս. Վարդունիի, Ազատ Վշտունիի , Գ. Սարեանի գործերէն:

Քրտական գրականութիւնը աւելի թափ ստացաւ, երբ երկրին մէջ ծաւալեցաւ կոլտնտեսական շարժումը, եւ քոչուոր Քիւրտը մտաւ բոլորովին նոր կեանքի մէջ: Թարգմանեցին հատուածներ Ն. Զարեանի «Ռուզանի քարափը» գրքէն, Մ. Գորկիէն եւայլն :

Քրտական թարգմանական գրականութեան մէջ աչքի կը զարնէ մանկական գրականութիւնը, ինչպէս Ալազի «Խորհրդային առաւօտ», «Արեւ», «Հէքեաթը» , «Խալիչան», Դէմիրճեանի «Քար-հատներ», Ս. Զօրեանի «Մի գիշեր անտառում», «Պիոներ» , «Կարմիր Արագիլ» եւայլն :

Տարրական դպրոցի քրտերէն լեզուի դասագրքերուն մէջ զետեղուած են Խնկօ – Ապօր, Հայրապետեանի, ստեղծագործութիւններէն: Լոյս տեսած են Պուշկինի չափածոյ եւ արձակ գործերէն :

Քրտական թարգմանական գրականութիւնը մասնաւորապէս հարստացած է հայ դասական գրողներու ստեղծագործութիւններով: Թարգմանուած են Խ. Աբովեանի «Վէրք Հայաստան»էն , Պերճ Պռօշեանի «Ցեցեր»էն, Ղ. Աղայեանի «Տիծեռնակ»ը, մանկական ոտանաւորներ եւ պատմուածքներ, Յ. Պարոնեանի «Մեծապատիւ Մուրացկան»էն, Նարդոսի «Նեղ օրերէն մէկը», Վրթ. Փափազեանի «Արտը», «Հոգի Աշխատաւորը», Ս. Տատուրեանի «Բանուորուհիի օրօրը», Շ. Կուրղինեանի «Հանդցրէք ջահեր» բանաստեղծութիւնները, Վ. Միրաքեանի «Լալուատի որս»ը, գիւղագիրներ, Ա. Շահնազարեանէն «Ախպէր Զոմարդ» պատմուածքը եւն.:

Յովհաննէս Թումանեանէն թարգմանուած գործերը քրտական գրականութեան մէջ մասնաւոր որակ կը կազմեն, «Անուշ»ը, «Մարօն», «Սասունցի Դաւիթը» (հատուած մը), «Շունն ու Կատուն» , «Արծիւն ու Կաղնին», «Զարի վերջը», «Մի կաթիլ մեղրը», «Փիսիկի դանգատ»ը եւն.:

Թումանեանէն թարգմանուած գործերը, բացի դասագիրքերէն, լոյս տեսած են թէ քրտական «Ռյա Թազա» թերթին մէջ եւ թէ մասնաւոր գըրքոյկներու մէջ:

Հայաստանի մէջ ապրող ամէն Ազրպէյճանցի, Քիւրտ կամ ուրիշ փոքրամասնութեան պատկանող աշակերտ կը ճանչնայ Թումանեանը, եւ գոց գիտէ ոտանաւորը, թէ իր մայրենի լեզուով եւ թէ հայերէն :

Քիւրտ թարգմանիչը յաճախ կը դիմէ Թումանեանին, իւրացնելով անոր թարգմանչական վարպետութիւնն ու արուեստը :

Թարգմանուած են նաեւ Ֆիրդուսիի «Շահնամէ»ն, եւ Շոթա Ռուսթավէլիի «Վագրենաւոր»էն հատուածներ: Հայնէէն, Շիլլերէն, Զոլայէն, Ռոլանէն, եւ ուրիշներէ:

Աւետիք Իսահակեանէն թարգմանուած է «Սիրահար Նատօն» «Ալագեազի Մանիներ»էն, «Կանաչ գարուն», «Ալագեազի Աստղերուն մէջ», բանաստեղծութիւնները: Վ. Փափազեանէն « Լուր-Դա – Լուր»ը, Սիրասէն «Մամէն եւ Աչէն», Շիրազէն «Սիամանթօն եւ Խջէզարէն» եւ ուրիշներ :

Քրտական գրականութեան մէջ որոշ տեղ կը գրաւեն թարգմանուած թատերգութիւններ, որոնք բեմադրուած են Ալագեազի թատրոնին խումբին կողմէ, ինչպէս Զարեանի «Վրէժ», Քոչարեանի «Հարազատ մարդիկ», Ս. Տարօնցիի «Մամէ եւ Զինէ»: Սունդուկեանի «Պէպօ»ն, Շիրվանզադէի «Զար Ողին», Դէմիրճեանի «Քաջ Նազար»ը թատերգութիւնները :

Քիւրտ գրող – թարգմանիչները սքանչելի կը տիրապետեն հայերէնին: Քիւրտ գրողին համար հարազատ է հայ գրականութիւնը: Ջարդօ և Գէնջօն թարգմանած է հայերէն գործերը հարուստ լեզուով:

Թարգմանական գրականութիւնը մանաւանդ յետպատերազմեան տարիներուն զարգացած է գաղափարական թէ գեղարուեստական տեսակէտէն:

Հ. ՋՆԴԻ

ՈՒՐԱԽՈՒԹԻՒՆ

Գոնէ անգամ մը պայթէր ուրախութիւնն իմ սրտէս
Կեանքի լուսեղ տեսիլքին դիմաց հրեղէն ալիքով,
Ամբա՛ռ շըքեղ ոսկեվառ ու քաղցրացօծ միրգի պէս
Ջոր ճաշակո՛ղը կ'ըլլայ երջանկաւէտ ու գինով:

Ու ճարճատէր անիկա ձմրան կրակին պէս յանկարծ,
Ջերմացընէր էութիւնս եւ արիւնիս փոխանցէր
Երիտասարդ արեւի մը ծիրանին սիրաբծարծ,
Եւ յոյսերուս իմ ըլլար նորէն մոխիրն արփաչեր :

Բըխէր, ո՛չ թէ ինծ համար միայն, աղբի՛ւր հայրենի,
Անանձնական խորհուրդով ան հողն ու քարն ողողէր ,
Հոսէր ամէն պարտէզի, ամէն տունկի ցնծաբեր:

Ի՜նչ փոյթ որ իր անապակ ուղխին ծարաւ մընայի.
Գոնէ անգամ մը սրտէս պայթէ՜ր և սիրտըս այլեւս
Պարունակել չը կրնար մրրկայոյզ ըղձանքներս…

ԱՐՄԷՆ ԵՐԿԱԹ

ԳԱՒԹ'Մ ԾԻԾԱՂ

« ԼԱԶԷԹԱՆԻՍ »...

Հայոց ազգը անձուլելի ազգ է, իր պապենի սովորութիւնները պահող – պահպանող :

Կարդացի, հարիւր տասը տարի մը առաջ հրատարակուած մեր «կազէթա»ներու մասին: Հըպարտացայ որ անոնք ալ այսօրուաններուն չափ յառաջդիմած են եւ մտահոգ են հայ ընթերցողներով :

Մենք այսօր, հարիւր տարի ետքը, որոշ չափով կը հետեւինք իրենց՝ մեր ազգային «սովորութիւնը» պահելու համար :

Ինչպէս հարիւր տարի առաջ, այսօր ալ «կազէթանիս առնել ուզողը էհմալութիւն» կ'ընէ...

Այսօր ալ, առանց կարմրելու, հպարտօրէն կրնանք ըսել.—«Գալ շաբթու դրօշակնիս պիտի փոխենք»: — Ներկայիս որքան ունինք դրօշակ փոխողներ ... —

—« Մինչեւ հիմա կազէթանիս որ հայերէն ինգուաւ տպվեցաւ, ասկեց ետեւ գիրը հայերէն եւ բառերը տաճկերէն պիտի ըլլայ»...

Գիրերը հայերէն, լեզուն տաճկերէ՞ն: Է՛հ, ասոր մէջ խրարանցումի պէտք չկայ: Գոնէ գիրերը Մեսրոպեան են եղեր այդ ժամանակ :

Այսօր, մենք անոնց հետեւորդները, ոչ միայն հայ լեզուն, այլեւ Մեսրոպի տառերն ալ կամացուկ մը պահածոյի դնել սկսած ենք :

Եւ ահա սկսած ենք թէ գիրերը եւ թէ լեզուն օտարերէն տալ մեր տղոցը :

Հայոց կազէթաները, հայ մանչուկները հայ պահելու լուրջ մտահոգութեամբ իրենց էջերէն մաս մը կը տրամադրեն իրենց բնակած երկիրներուն լեզուով գրութիւններու.«ինչու որ՝ ստորագրվողներուն (բաժանորդ) չորս մասին երեքը առանձին ուզելէն ի զատ, հասարակութիւնն ալ սա կամքը կը ցուցնէ»:

Ինչ բարեացակամութիւն: Ի՜նչ մեծ զոհողութիւն, այն առենի Հայերը ընթերցանութեան մղելու համար:

Ուրեմն մեր թերթին տեւականութիւնը պահելու համար «մեզ հարկ է որ հասարակութիւնը ինտոր կ'ուզէ նէ անանկ ընենք»...

Ասանկ կ'ըսէին ու կը գրէին հարիւր տարի առաջ, հայ «կազէթա» կոխողները :

Այսօր այս գաղափարը վերացնողներ եւ գործադրողներ ալ կան բոլոր լատինատառ երկիրներու մէջ... Անշուշտ «նպատակ բարի» պիտի ըսէք :

Մոռցած չէք կարծեմ: Պոլիս, հայ լրագրու[...]նը ունէր կավոոշ մը:

Բոլոր «տուտու»ները իր թերթին աշխատակիցներն էին: Իրենց «տոլմայի թէնճիրէն», «լահանայ թուրշուն», «փաթլըճան թավան» բոլորը, ամէնքը կը ցուցադրէին այդ «կազէթա»յին մէջ :

Հայերէն մը որ կը նմանէր հայ–թուրք բառարանի:

Եւ այս «ժողովրդական» լեզուն տարածուեցաւ եւ կարծես պարտադրուեցաւ հայ երգիծաբանութեան մէջ: Երգիծանքի պաշտօնական լեզու դարձաւ ու մինչեւ այսօր ի պատուի է:

Մեր մէջ լեգէոն մը կայ երգիծաբաններու, մեծագոյն մասը կավոոշերէնով գրողներ :

— « Քա Իփիրիկ տոտու, ատ ինչ պիչիմ փիտան է, տակէն կէճէլիկդ կ'երեւայ...»:

—«Ախ սա բիլինի պէս ախճիկը»:— «Ծօ' էկու, մէտէթ կ'ուզէ նէ սա տիլպէրիմ փատըրմայէն կեր ֆի բերնիդ համը գայ...»:

Եւ այս բարձր ոճը երգիծաբանի տիտղոսի արժանանալու միակ միջոցն է:

Կավոոշը գնաց Հայաստան՝ հոն տնկելու համար իր այս կավոոշերէնը: Հասա՞ւ: Չհասա՞ւ: Հարցուցէք ներգաղթագործներուն :

Թերեւս հասաւ Հայաստան կամ շատ աւելի հեռուն ...

Մեր դար մը առաջուան «կազէթաճի»ներուն մտահոգութիւնները չունինք մենք այսօր :

Հիմա, մեր «կազէթա»ները գոնէ 65 օրինակէն աւելի կը սպառին, մինչեւ 3—4000 օրինակ :

Իսկ ընթերցո՞ղ: Վերի զերօներուն վրայ կրնանք հատ մը աւելցնել որ կ'ընէ քառասուն հազար՝ աղքատախնամ ընթերցողներն ալ մարդու տեղ դնելով ...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

Ընկերային վէրեր

Ազգ. Ժողովի առողջապահական յանձնաժողովը 11ի դէմ 11 ձայնով որոշեց տեղեկաբեր մը նշանակել քննութեան ենթարկելու համար ընկերվարական երեսփոխան Մազուէլի օրինագիծը, որ կ'առաջարկէ վերաբանալ 1946ի Ապրիլին փակուած գաղտնի տուները, խիստ կանոնագրի մը տակ առնելով հանրակիները :

Այս որոշումը մեծ յուզում յառաջ բերաւ կիներու ընկերային, դատական եւ ընտանեկան դաշնակցութեան շրջանակներուն մէջ, որոնք անմիջապէս պատուիրակութիւն մը փութացուցին Ներքին Նախարար Պ. Շարլ Պրիւնի մօտ, պահանջելով որ Ֆրանսան վաւերացնէ այն միջազգային պայմանագրութիւնը, որ կ'արգիլէ կիներու վաճառումը եւ հանրակիներու շահագործումը: Պատուիրակութիւնը նոյնիսկ պահանջեց որ զօրացուին ոստիկանական միջոցները, ապահովելու համար «փողոցներու մաքրութիւնը» :

Ասկէ զատ, կիներու դաշնակցութենէն ականաւոր կիներ եւ երեսփոխանուհիներ նամակ մը հրապարակած են, որով կը պահանջեն զօրացնել կիներու պաշտպանութեան միջոցները, ոստիկանութեան աջակցութեամբ:

Բայց, երբ կանացի բազմազան կազմակերպութիւններ բարոյականէ կը ճառեն, իրենք իսկ կը դնուի՞ն իրենց արժանի բարձրութեան վրայ : Կիներու յատուկ մամուլը անկասկած մեր ընկերութեան գաղափարական ուժերէն մէկը կը կազմէ: Իր ազդեցութիւնը կը տարածուի ընկերային բոլոր դասերուն, ինչպէս կարուհիներուն, դեռատի աղջիկներուն, տարեց կիներուն, քաղքենի տիկիններուն, գործատիրուհիներուն, բանուորուհիներուն վրայ: Բոլորն ալ մեծ հաճոյքով կը կարդան կանացի հանդէսները: Անոնց մեծաքանակ սպառումը ոչ մէկ տարակոյս կը ձգէ այս մասին:

Ի՞նչ ազդեցութիւն կը գործեն այդ հանդէսները ընթերցողուհիներուն վրայ : Պատասխանը կ'երեւի թէ շատ ալ գոհացուցիչ չէ: «Կիներու մամուլի արժանաւորութեան յանձնաժողովը» Դէ. օր ժողով մը գումարեց Ժան Կուժոնի «Սանթրօժէ» սրահը, դարման գտնելու համար կացութեան:

Յանձնաժողովին մաս կը կազմեն կաթոլիկներ, մանկավարժուհիներ, գրադիտուհիներ եւ նոյնիսկ... համայնավար մը: Գոնէ մէկ անգամ, սեւն ու ճերմակը համաձայն են, լուծում մը տալու համար 20րդ դարու այս ընկերային վէրքին : Ժողովին կը մասնակցէին 350 հոգի :

Կիներու մամուլը իր հրատարակած կեղծ «խոստովանութիւն»ներով, «իրական» պատմութիւններով, «սրտի թղթատար»ներով եւ գուշակութիւններու խոստումներով, պատրանքներու կ'առաջնորդէ իր ընթերցողուհիները, որոնք «փախուստ տալու» հետամուտ կ'ըլլան :

Տարակուսելի է որ գրաքննութիւնը մէկ ծայրէն միւսը կարդացած ըլլայ հանդէսի մը ոեւէ մէկ թիւը: Եթէ մեղքերը եւ անոնց պատճառած խռովքը նկարագրուած են անոնց էջերուն մէջ, ենթականերուն վախճանը պէտք է զիրենք զգաստութեան առաջնորդէ :

Շահեկան պիտի ըլլար քաղուածք մը կատարել յայտնուած տեսակէտներուն: Կաթոլիկ բժ. մը հանդէսներուն մէջ ծանուցուած տարրալուծարաններու արտադրութիւնները, ի սպառ վերցուած է իր դեղագիրներէն: Քոլէժի մը տնօրէնուհին կը զգուշացնէ վստահութիւնը չափազանցութեան տանող կամ մեղսակից մայրերը: Հրատարակիչ մը կը գանգատի թէ երիտասարդներուն սահմանուած խակական թերթերը հազուագիւտ կը դառնան: Գրադիտուհի մը կը թելադրէ բանուորուհիներու յատուկ մատենադարան մը հիմնել : Ուսուցչուհի մըն ալ կ'առաջարկէ ստեղծել երիտասարդներու նուիրուած գրականութիւն մը, որ «ժամանակին հետ քալէ»: Վերջապէս, Մոնմուսօ կ'առաջարկէ հիմնել ամէն տեսակ քաղաքական ազդեցութիւններէ ազատ, ընտանիքի հայրերու եւ մայրերու դաշնակցութիւն մը, որ երեսփոխաններու եւ Թաղապետական խորհրդականներու միջոցաւ ճնշում պիտի բանեցնէ կառավարութեան վրայ, նոյնքան ազդու կերպով պայքարելու «ապականութեան ակներեւ նպատակներ հետապնդող» յանցաւորներուն դէմ :

Յանձնախումբը ժողովականներու միաձայն հաւանութեամբ, ներկայիս ուսումնասիրելու վրայ է գործունէութեան ծրագիր մը, որուն շնորհիւ կը յուսայ համախմբել մեծագոյն մասը ընտանիքներուն, որոնք պիտի օգնեն իրեն՝ ազդուօրէն պայքար մղելու ընդդէմ անխիղճ գործակալներու:

Թ.

ԾԻԾԱՂ

ՊԱՀԱՊԱՆԸ.— Ո՞րուն կը գրես այդ նամակը:

ՑԻՄԱՐԸ.— Ես ինծի :

ՊԱՀ.— Ի՞նչ կը գրես դուն քեզի :

ՑԻՄԱՐԸ.— Չեմ գիտեր, դեռ նամակը չըստացայ ...:

×

ԿԻՆԸ.— Աղմուկ կը լսեմ, կարծեմ մէկը մեր դրամարկղը կը բանայ, ո՞ւր է ատրճանակը :

ԱՄՈՒՍԻՆԸ— Դրամարկղին մէջ...

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (11)

ԿՐԱԿԷ ԳԻԾԵՐՈՒ ՎՐԱՅ

Հէր Օթթօն, զարմանալի բան, իմ խօսքերէս զայրանալու տեղ, կը պատասխանէր մեզ, դանազան բացատրութիւններով կ'արդարացնէր իր նախնիքը ու մեր ջարդուելու մեղքն ալ Հրեաներուն վրայ կը ձգէր :

— « Այն օրերուն Հրեաները կը կառավարէին Գերմանիան: Բուն Գերմանացին հեղինակութիւն չունէր իր երկրին մէջ: Հայ ժողովուրդը իր աշխատասիրութեամբ, ուշիմութեամբ, ճարպիկութեամբ իրական տէրը դարձած էր Թուրքիոյ եւ Միջին Արեւելքի, մտքի թէ նիւթի շուկային: Այն երկիրներուն մէջ իրենց (Հրեաներուն) եղբայրակիցներուն գործն ու համբաւը խլած էիք: Ի՞նչ կը մնար: Կը մնար ձեզի կոտորել տալ՝ որպէսզի իրենց արենակիցներուն տեղ բացուի: Ու այդպէս ալ եղաւ, տարաբախտաբար»:

Հէռ Օթթօ յիշեց բազմաթիւ ականաւոր, ծանօթ անձերու անուններ, որոնք այն օրերուն, բողոքի արդար ձայն բարձրացուցեր էին գերման բեմերէն ու մամուլէն, կատարուած նախճիրները դադրեցնելու համար: Յատկապէս կանգ առաւ Թուրք բորենի Թալէաթի սպանութեան, եւ քաջ հայորդի Սողոմոն Թեհլէրեանի ծանօթ դատավարութեանը վրայ:

— « Դատարանին մէջ գերման դատաւորներուն աչքեւ՝ հայկական կամ թրքական դատ չկար: Կար ոճիր մը, եւ մարդասպան մը: Օրէնքին դատաստանը ոճրագործի մը հանդէպ ճշդուած է որոշ յօդուածներով, բայց, գերմանացի մարդասէրներու խմբակ մը, որուն գլուխը կանգնած էր Տօքթէօր Լեփսիուս, իրենց հատու ձայնը բարձրացուցին եւ Հայերդ շահեցաք քաղաքական այն մեծ Դատը»:

Այսպէս, օրը իրիկուն կ'ընէինք զանազան նիւթերու շուրջ խօսելով, վիճաբանելով: Իմ Հայ ըլլալս գիտնալէն ի վեր Հ. Օթթօ աւելի լաւ տրամադրուած կ'երեւար ինծի հանդէպ: Իմ պատմութիւնս շատ յուզած էր զինքը: Ամէն օր կ'ուզէր բանով մը օգտակար ըլլալ ինծի :

Իր ծնողքը կը բնակէին մօտակայ քաղաք մը, եւ գրեթէ ամէն կիրակի իրեն կ'այցելէին: Երբ ներս մտնէին, որպիսութիւնս կը հարցնէին եւ իրենց բերած ուտելիքներէն հաւասարապէս կ'օգտուէի: Մեկնելէ առաջ կը հարցնէին թէ որ տեսակի կարկանդակը կը նախընտրէի, որպէսզի յաջորդ անգամ անկէց բերէին :

Այսպէս ըլլալով հանդերձ, ես «Թիւ 6» սենեակէն ալ սկսայ ձանձրանալ: Օրեր, շաբաթներ, ամիսներ կը գլորէին առանց որեւէ նորութեան : Կեր, խմէ, խօսէ, խնդա, վիճաբանէ : Յետո՞յ: Ոչ հիւանդանոցէն ելլելու խօսք եւ ոչ ալ տուն երթալու ձայն կար: Առաջուան սենեակիս մէջ Օր. Ֆրիտայի գուրգուրանքը կը վայելէի, անոր յուսադրիչ խօսքերուն շունչովը կը սնանէի: Այստեղ, իր ներս մտնելը եւ դուրս ելլելը մէկ կ'ըլլար: Օրուան մէջ ամբողջ տեսածս չոր, պաղ բարեւ մը եւ կամ քանի մը կարճ նախադասութիւն էր:

Այս օտար հաստատութեան մէջ ես իմ աչքերս իր վրան բացի, սիրտս անծանօթ սիրով մը իրեն կապուեցաւ: Իրմէ կը սպասէի շատբան: Ինծի այնպէս կը թուէր թէ տուն երթալուս ճամբուն բանալիներն անգամ անոր ձեռքն էին, բայց անիկա, ինչո՞ւ էր այսպէս պաղ, եւ անխօս ...

Ձեռնափայտիս կռթնած, յաճախ աննպատակ կը դեգերէի միջանքներուն մէջ, իրեն հանդիպելու յոյսով, բայց, ի զուր... միշտ մարդ ունէր հետը, միշտ մէկը կը քալէր իր քովէն: Իրապէս կը տառապէի :

Կ'ուզէի որ ան միշտ իմ մօտս ըլլար: Միեւնոյն ատեն կը ծիծաղէի պահանջկոտութեանս վրայ :

Օր մը երբ Հ. Օթթօն կը բացակայէր, Օր. Ֆրիտա, շունչը բռնած ներս մտաւ, եւ աճապարելով փսփսաց ականջիս. — «Շատ մէջտեղները մի երեւար: Քեզ հիւանդ ձեւացուր : Սրունքիս վէրքը շատ կը ցաւի ըսէ բժիշկին » :

Յետոյ արագ շարժումներով սրունքիս վէրքը քակեց, վէրքիս վրայ հեղուկ մը քսեց, կրկին կապեց ու ստուերի պէս անյայտացաւ :

Ի՞նչ կը նշանակէին այս բոլորը: Ի՞նչ կ'անցնէր կը դառնար իմ շուրջս: Ի՞նչու համար էին այս վախ պատճառող պատուէրները ...

Բայց եւ այնպէս լաւագոյնս կատարեցի Օր. Ֆրիտային պատուէրները: Կը զգայի թէ, ինչ որ կ'ընէր, կ'ըսէր այդ կինը՝ իմ բարիքիս համար էր: Մէջտեղերը դեգերելէ զգուշացայ : Ինքզինքս հիւանդ կը ձեւացնէի: «Սրունքիս վէրքը շատ կը ցաւի », կ'ըսէի... Ու իրօք սրունքիս վէրքը որ բոլորովին գոցուած էր, սկսաւ բացուիլ:

ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

(Շար.)

Թունուզի խնդիրը

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ Թունուզի ծէնտիքաներուն եւ կուսակցութեանց սարքած ընդհ. գործադուլը գործադրուեցաւ 60 առ հա – րիւր համեմատութեամբ պաշտօնեաներու եւ բանուորներու կողմէ :

Առ այժմ հանդարտութիւն կը տիրէ գիւղե – րուն եւ քաղաքներուն մէջ : Բայց քաղաքական գետնի վրայ կացութիւնը լարուած է : Թունուզի պաշտօնական շրջանակները չեն ծածկեր թէ ֆը – րանսական կառավարութեան վերջին ծանուցագի – րը մեծ յոյսեր չիներշնչեր հաշտարար ելքի մը հա – մար :

Կը թուի թէ Թունուզի կառավարութեան ներ – կայացուցիչները կ'ուզեն ժամանակ շահիլ, սպա – սելով որ ՄԱԿը դիրք ճշդէ :

Գործադուլի պահուն 300 Արաբներ ցոյց մը կատարեցին Ֆրանսական մարզպանին պաշտօնա – տան առջեւ : Սֆաքսի մէջ ալ ցոյց մը սարքուած էր :

Կը կարծուի թէ Թունուզի պէյին պատուօ – խանը Փարիզ պիտի բերէ մարզպանը ինք , յա – ռաջիկայ շաբթու :

Անգլիա եւ Ֆրանսա եւ գերմանական հարցը

Անգլիոյ արտաքին նախարարը, Պ. Իտըն, որ Փարիզ կը գտնուի, երկարօրէն խորհրդակցեցաւ Պ. Ռոպէռ Շումանի հետ, օրուան հրատապ հար – ցերու մասին :

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն , երկու նախարարները որոշած են մերժել արեւմտ – եան Գերմանիոյ անդամակցութիւնը Ատլանտեա – նի դաշինքին : Պ. Շուման այս որոշումը Մ. Նա – հանգներու արտաքին նախարարին հաղորդած է անձնական նամակով մը : Որոշուած է Ֆրան – սայի եւ Անգլիոյ արտաքին նախարարներուն, ինչ – պէս եւ Տօքթ. Ատընաուըրի հետ ժողով գումարել փետրուար 13ին եւ 14ին, Լոնտոնի մէջ :

Նոյն աղբիւրին համաձայն, Պ. Իտըն խոստա – ցած է նաեւ պաշտպանել ֆրանսական տեսակէտը՝ Սարի հարցին մէջ :

Երկու նախարարները քննած են նաեւ Եգիպ – տոսի խնդիրը եւ ուրիշ հարցեր, բայց մանրա – մասնութիւնները գաղտնի կը պահուին :

Ուրբաթ օր արեւմտեան Գերմանիոյ խորհր – դարանը միաձայնութեամբ վաւերացուց Շումանի ծրագիրը, նոյն ատեն կարգ մը յանձնարարու – թիւններ ընելով կառավարութեան, որոնցմէ մէ – խաւորն է Ֆրանսայի գործունէութիւնը Սարի մէջ:

Խորհրդարանը կը մեղադրէ Ֆրանսան թէ այնպիսի միջոցներ ձեռք առած է, որոնք կը հա – կասեն միջազգային իրաւական կանոնադրին : «Սարը, ինչպէս անցեալին մէջ, ներկայիս ալ կը մնայ Գերմանիոյ մէկ հողամասը» : Կը գանգատի նաեւ թէ խօսքի, մամուլի եւ քաղաքական ազա – տութիւնները վերցած են Սարի մէջ :

Քուէարկութենէն առաջ, վարչապետը յայ – տարարեց թէ՝ Սարի հարցին մէջ, «Ֆրանսա խախտեց գերման ժողովուրդին հաւատքը՝ իր բա – րեկամեցողութեան մասին» : Վարչապետը յետոյ գանգատեցաւ որ Սարի ֆրանսական մարզպանը դեսպան նշանակուած է, ինչ որ կը հակասէ տըր – ուած հաւաստիքներուն :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ 21ի դէմ 22 ձայնով եւ 18 ձեռն – պահութեամբ մերժեց Խ. Միութեան այն բանա – ձեւը որով խմբովին անդամ կ'ընդունէին 14 պե – տութիւններ (հինգը արբանեակներ) : Կանոնադի – րը կը պահանջէ 2/3ի մեծամասնութիւն : Քուէար – կուեցաւ նաեւ ուրիշ բանաձեւ մը, 9ի դէմ 25 ձայ – նով եւ 24 ձեռնպահութեամբ, որով Խ. Միութիւ – նը կը մեղադրուի թէ խախտած է ազգայնական Չինաստանի հետ կնքուած դաշնագիրը (1945) :

ԶՕՐ. ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ ձայնասփիւռ ճառ մը խօսելով, յայտարարեց թէ հաստատուն յառաջ – դիմութիւններ կատարուած են արեւմտեան Եւ – րոպայի պաշտպանութեան գործին մէջ, բայց «Ատլանտեանի կազմակերպութիւնը կմախք մըն է տակաւին. անհրաժեշտ է զայն օժտել մկաննե – րով եւ ջիղերով, որպէսզի պատրաստ ըլլայ ար – դիւնաւորապէս գործելու : Հետեւաբար անհրա – ժեշտ են նոր զոհողութիւններ :

ԹԷՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ՝ վարչապետը զարմանք յայտնած է օտար մշակութային դրա – սեննեակներու փակման մասին, տեղական պաշտօ – նէութեանց թերիմացութեան վերագրելով զայն :

ԸՄԲԻՇ ՔՕՓԱՐԵԱՆԵԱՆ Չորեքշաբթի գիշեր չատ դժուարին մրցում մը անցուց Սալ Վակրամի մէջ : Իր հակառակորդը չափազանց ամկանոտ կը – ռուող մը, ցանկանալու համար երիտասարդ Հայը , բայց չյաջողեցաւ եւ դատաւորը զայն փարկարե – կելով դադրեցուց պայքարը եւ յաղթական հռչա – կեց Քօփարեանեանը : Փափաքելի է որ մեր երի – տասարդ ըմբիշը ասկէ ետքը մրցի իրեն համապա – տասխան լուրջ եւ կանոնապահ հակառակորդի մը հետ , որպէսզի իր իրական արժէքը յայտնուի :

Ֆ. Կ. Խաչի Պատգամ. ժողովին

Փակման առթիւ, Թէյասեղան, այս կիրակի ժամը 21ին, Cercle Militaireի մէջ : Կը հրաւիրուին շրջանի ընկերները եւ ընկերուհիները, համակիր – ները եւ բարեկամները : Մուտքը ազատ է

ՄԵԾ ՅԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՊՈՐՏՕՅԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 2.30 — 8 : Chambre Syndicale des employés de Commerceի շքեղ սրահին մէջ, 6 rue des Trois Conils :

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ մասնաճիւղին :

Բացի եւրոպական պարերէն, պիտի ըլլան անտ – կնկալներ, երգ, արտասանութիւն : Կը նուա – գուի նաեւ Մոլիէրէն մէկ արարուած զաւեշտը : ՄՈԼՈՐԵԱԼ ՃԱՄԲՈՐԴԸ

Տախտակներու մասնակցութիւն՝ 50 ֆրանք :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Սիմոն Օհանեան եւ զաւակները կը յայտ – նեն թէ այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, հոգե – հանգստեան պատարագ պիտի մատուցուի Փարի – զի Հայոց եկեղեցին, 15 rue Jean Goujon, իրենց կնոջ եւ մօր, ողբացեալ ԱՂԱՒՆԻ ՕՀԱՆԵԱՆԻ մահ – ուան քառասունքին առթիւ : Կը հրաւիրուին ող – բացեալին յիշատակը յարգողները :

ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՆԳԱՄ ԸԼԼԱԼՈՎ

Հայկական համերգ

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի հայկական ա – զատամարտիկներու միութեան :

Այս երկուշաբթի ժամը 20.30ին, Պոմօն , Cinéma Floréalի մէջ :

Երաժշտական 8 հոգինոց լարային նուագա – խումբ, հայկական տոհմիկ շուրջպարային 8 հո – գինոց խումբ, Կովկասեան եւ արեւելեան կենտա – պարեր , խմբերգներ, մեներգներ, արտասանու – թիւններ, եւ զուարճալի ասմունքներ :

Պիտի ներկայացուի «ԾՈՅԼ ԱՄՈՒՍԻՆԸ» , (մէկ գործ. մէկ պատկեր) :

Այս համերգին, առաջին անգամ ըլլալով պի – տի երեւան արժէքաւոր արուեստագէտներ, մաս – նակցութեամբ յայտնի պարող՝ Մ. ՆԱՀԱՊԵՏ – ԵԱՆԻ :

ՎԱՐԴԱՄԱՏԵԱՆ

(ՀԷՔԵԱԹՆԵՐ ԵՒ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐ)

Գործ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ, գին 500 ֆր. : Կարե – լի է գտնել .—

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Մալաքեան, 3 Bld. Théodore Turner.
ՎԱԼԱՆՍ .— Արսէն Տէր Սարգիսեան, 15 rue St. Jacques :
ԼԻՈՆ .— Ղազար Ղազարեան, 56 rue Cuvier :
ԿՐԸՆՈՊԼԸ .— Սիսլեան, 28bis, Cours Jean Jaurès:
ՆԻՍ .— Շ. Զօզեան, 3 rue Petit Parc :
ՏՐԱԿԻՆԵԱՆ .— Հայկազ Զօրեան, 6 rue de la République :
ՎԻԷՆ .— Կիւլպէնկ Սուքիասեան, 144 rue Serpaize:
Ս. ՇԱՄՈՆ .— Ընդրիկեան, 8 rue Jean - Dugas:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Այրի Տիկին Սարգիսեան եւ զա – ւակները կը հրաւիրեն իրենց ազգականները եւ բարեկամները, հոգեհանգստեան պատարագի ա – րարողութեանց, իրենց սիրեցեալ ամուսնոյն եւ հօր մահուան տարելիցին առթիւ, այս կիրակի Ս. Յակոբ Մատրան մէջ :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ .— Գոնիայի նահանգէն Էրէյ – լիցի Տիկ. Էլէզեան եւ Վերժին (ծնեալ Զամքէրթճեան, հօրը անունը Յակոբ) կը փնտռէ իր ազգա – կանները Զամքէրթճեան ընտանիքը, որոնցմէ լուր չ'ունեցած 1914ի պատերազմէն վերջ : Կը կար – ծուի թէ Ամերիկա գաղթած են : Տեղեկացնել Mme. Elezian , 11 Impasse Roland , Villefranche sur Saône, (Rn.) France:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ .— Օր. Մարի Զաքոյեան (աղջի – կը Սարգիս Զաքոյեանի) կը փնտռէ իր հօրեղբօրը կինը՝ Տիկին Գայծառ Զաքոյեան, ծնեալ Աբով – եան (Էրզրումցի), հօր անունը Համբար, մօրը ա – նունը Զմրուխտ, եղբօրը՝ Յարութիւն, քրոջը՝ Մաքրուհի : Հաւանաբար Ամերիկա կը գտնուի : Տեղեկացնել Օր. Մարի Զաքոյեանի , 2 rue de Madrid, Alfortville (Seine), France կամ «Յառաջ»ի վարչութեան : Կը խնդրուի «Հայրենիք»էն, « Ասպարէզ»էն եւ «Արմենիա»յէն արտատպել :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ .— Ժիրայր Թիւյսիւզեան՝ կը փնտռէ իր եղբայրը՝ Վահրամ Թիւյսիւզեան, Պոլ – սոյ Գալըը Չէշմէի որբանոցէն տարուած է Յու – նաստան, 1927 — 28ին : Կը կարծուի թէ կը գտ – նուի Ֆրանսա կամ Ամերիկա : Իմացնել Ժ. Թիւյ – սիւզեանի 12 Chahab sokak Ferikeuy-Istanboul:

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Տակաւին շատեր կան որոնք չեն փակած ի – րենց հին հաշիւները : Սկսանք դադրեցնել այդ – պիսիներու թերթերը :

Նոր դժուարութեանց առջեւ չգտնուելու հա – մար, կը խնդրուի փութացնել թէ հին հաշիւները եւ թէ 1951 — 1952ի բաժնեգինները :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԲԱՑԱՌԻԿ ԺՈՂՈՎ

Հ. Յ. Դ. Եւրոպայի Կեդր. կոմիտէն բացա – ռիկ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջա – նի բոլոր ընկերները, Le Cadet սրճարանի վերնա – յարկը, այս շաբաթ ժամը 20.30ին : Կարեւոր օրա – կարգ :

×

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ .—

ՄՈՒՐԱՏ խումբը այս կիրակի ժամը 3ին :

ԱՆԻԷՌ – ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ .— Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի , ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին : Կարեւոր օ – րակարգ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ .— Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կո – միտէն մասնակցութեամբ բոլոր խումբերու՝ կազ – մակերպած է «Փետրուար 18» , Փետրուար 17ին, K. Bicètreի քաղաքապետարանի մեծ սրահին մէջ: Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ «Ահարոնեան» ակումբին գրադա – րանը բաց է ամէն հինգշաբթի երեկոները ժամը 8էն 9, իսկ կիրակի առաւօտեան ժամը 10—12:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ . — Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի յոբելինական հանդէսը՝ Մայիս 4ին :

× Փարիզի եկեղեցւոյ կեդրոնի դպրոցի հան – դէսը՝ Մարտ 9ին, կիրակի , Ժան Կուժոնի սրա – հին մէջ :

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Պ. Ա. Զօպանեան Փետր. 7ին (Եշ.), ժամը 6.30 – ին, Սիթէ Ինիվէրսիթէռի Հայ Ուս. Տան մէջ, կը վերսկսի իր հայագիտական դասախօսութիւննե – րը : Առաջին դասախօսութեան նիւթը պիտի ըլլայ ԳՐԻԳՈՐ ՆԱՐԵԿԱՑԻ : Այս դասախօսութիւնները տեղի պիտի ունենան իւրաքանչիւր ամսու առաջին հինգշաբթի օրը, ժամը 6.30ին : (Բացի Յուլիս եւ Օգոստոս ամիսներէն) :

Պ. Զօպանեան պիտի կատարէ նաեւ, Ազգ. Տ[illegible] մէջ (32 rue de Trévise) , երախտապարտութեան հա[illegible] մար, Հայկ. մշակոյթին նուիրուած շարք մը դա[illegible] սախօսութիւններ՝ իւրաքանչիւր ամսու երկրորդ եւ չորրորդ շաբաթ օրերը, ժամը 6ին : Մուտքը ա – զատ է : Առաջին դասախօսութիւնը նուիրուած պի – տի ըլլայ հայ անգիր բանաստեղծութեան հնա – գոյն նմոյշներուն, զոր պահպանած է Մովսէս Խո – րենացին :

ԵՂԱՆԱԿԻՆ ԱՄԵՆԱՓԱՅԼՈՒՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի 10 Փետրուար, ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր, Cercle Militaireի շքեղ սրահներուն մէջ , Place St. Augustin :

Կազմակերպուած Հ. Բ. Ը. Մ. ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍ – ՆԱՃԻՒՂԻՆ ԿՈՂՄԷ :

Նախագահութեամբ ՎԱՀՐԱՄ ՊԷՅ ՆՈՒՊԱՐԻ

Ի նպաստ Միութեան դպրոցներուն :

Մասնակցութեամբ ՌԻՔՕՍ ԳՌԷՕԼ ՊԱՆՏԻ փարիզեան նշանաւոր օրքէսթրին :

Զանազան հետաքրքրական «աթրաքսիոններ» , որոնց մանրամասնութիւնները յառաջիկային պի – տի ծանուցուի :

Ծոխ պիւֆէ եւ պար : Ձեր սեղանները ապահո – վեցէք , դիմելով Provence 82-38 : Տոմսակները կը գտնուին Պ. Արամ Հանչէրի մօտ «Կէս – Կէս»ի խմբագրատունը, 9 rue Saulnier, Փարիզ (9):

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925 R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գինն 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Mardi 5 Février 1952 Երեքշաբթի 5 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

28րդ ՏԱՐԻ — 28e Année No. 6679-Նոր շրջան թիւ 2090

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԻՐԱԻՆ՞ ՈՒ ԱՆԻՐԱՒԸ

Ամէն անգամ որ քննադատութիւն մը հրատարակուի Բարեգործականի մասին, դաս մը մարդիկ դարակներէն կը հանեն պահածոյ պատասխաններ :

Այսպէս, կը տպեն կամ կ'արտատպեն դոց եղած Թուանշաններ : Ինքնագիր կամ Թարգմանածոյ վկայութիւններ : Ցաճախ ալ բանաստեղծական կամ ճարտասանական մարգանքներ :

Ընդհանրապէս, անոնք չեն մօտենար բուն հարցին : Կամ կը մօտենան հարեւանցի :

Դժբախտաբար Միութեան գլխաւոր վարիչներէն շատերը հայերէն չեն գիտեր : Եւ կամ կիսկատար գիտեն :

Դեռ կան դէմքեր ալ որոնք անձամբ չեն կարդար, քննադատութիւնները եւ պատմել կուտան գրասենեակի պաշտօնեաներուն : (Այս վերջինները միշտ պատրաստ են խմբագրելու նաեւ պատասխանները) :

Ուրեմն, ամէնէն բարեմիտն ալ յաճախ զոհ կ'երթայ Թիւրիմացութեանց :

Ահաւասիկ վերջին փաստը, — Պ. Ա. Գարակէօզեան, Կեդր. վարչութեան Նախագահը, ուղերձ մը կարդալով Բարեգործականի ընդհ. ժողովին մէջ, իր կարգին քար մը կը գլորէ ·

— « Կ'ուզեմ խօսիլ այն ծածուկ, երկչոտ ու անիրաւ բամբասանքներուն մասին, որ կը կատարուին մութին մէջ, եւ որ կ'ուրանան ծառայութիւնները զորս այս Միութիւնը կը մատուցանէ ազգին » :

Զենք ուզեր հարցնել թէ Բարեգործականի Նախագահը որո՛ւ կ'ակնարկէ, «ծածուկ, երկչոտ եւ անիրաւ բամբասանքներ» վերագրելով :

Եթէ ինք չի գիտեր, գոնէ իր հաւատարիմները կրնային բացատրել թէ՝ օրինակ, Դաշնակցական մամուլը տարիներէ ի վեր պայքար կը մղէ հրապարակաւ : Ոչ թէ «մութին մէջ», այլ ճակատ ճակտի : Ոչ թէ «ծածուկ, երկչոտ եւ անիրաւ» , այլ արխաբար : Միշտ վճռական եւ խիզախ : Եւ փաստերը փաստերուն կցելով :

« Մութին մէջ բամբասողներ»ը հեռաւոր կապ անգամ չունին Դաշնակցութեան հետ :

Անոնք աւելի մօտ են Բարեգործականի ուխտեալ կամ ինքնակոչ պաշտպաններուն :

Այս վերջինները «ներսէն» ըլլալով, շատ աւելի բան գիտեն քան թէ մենք : Բայց, փոխանակ հրապարակաւ արտայայտուելու, փոխանակ ծառանալու իբրեւ տղամարդ, կը նախընտրեն «փըսփսալ» : Կը տրտնջան «ծածուկ եւ երկչոտ» :

Կարելի էր մէկ շաբթուան «Յառաջ» լեցնել այս կարգի փսփսուքներով :

Կրնայ պատահիլ որ անիրաւ դիտողութիւններ սպրդած ըլլան նաեւ Դաշնակցական մամուլին մէջ :

Բայց, որեւէ վրիպում երբեք իրաւունք չի տար ծուռ մեկնելու պայքար մը, որ կը շարունակուի տարիներէ ի վեր, իր իսկական դերին մէջ դնելու համար Հ. Բ. Ը. Մ.ը :

Անցեալ տարի, քանի մը խմբագրականներով բացատրեցինք թէ Բարեգործականը հոգիզոն չունի :

Այդ առթիւ պարզելով իր միականի եւ միակողմանի գործունէութիւնը, կ'ըսէինք թէ իր վարիչները անհրաժեշտ ուշադրութեամբ չեն հետեւիր օրուան պահանջներուն :

Այո, անոնք չեն ըմբռներ սփիւռքականն ու երկրորդականը : Կը շփոթեն հանրօգուտ ձեռնարկը եւ անհատական փառասիրութիւնը :

Զափազանց նեղ է անոնց հայեացքը՝ նոյնիսկ Մշակոյթի ճակատին վրայ :

Անոնց համար կան «մեր դպրոցները» եւ «ձեր» դպրոցները» : «Մեր» եւ «ձեր» ուսուցիչները կամ դասագիրքերը : Կան վերի եւ վարի թաղեր :

Մէկ խօսքով, տեսակ մը «օլիկարշի» կամ ազանդ, որ իր դրամական հարստութիւնն անգամ կը մատակարարէ սեղանաւորական հաստատութեան մը պէս :

Տակաւին կը բացատրենք թէ ո՛րն է իրաւն ու անիրաւը :

Կարելի չէ տարին տասներկու ամիս օրօր կարդալ եւ սուտ խենդ ձեւանալ, անտեսելով անողոք ճշմարտութիւններ :

Շ.

Ֆր. Կ. Խաչի Պատգ. ժողովը

Կապոյտ Խաչի Ժ Գ. Պատգմ. ժողովը, որ բացուած էր ուրբաթ օր, Փարիզի մէջ, փակուեցաւ կիրակի : Բանաձեւերու եւ Նախահաշուի քուէարկութենէն վերջ, կատարուեցաւ Կեդր. վարչութեան ընտրութիւնը :

Գիշերը գինեսեղան մը սարքուած էր Cercle Militaireի մէջ, ի պատիւ պատգամաւորներուն : Սրահը լեցուած էր երկսեռ բազմութեամբ : Երեկոյթին բացումը կատարեց ընկերուհի Էլլէն Բիւզանդ, խանդավառ բանախօսութեամբ մը : Տեղի ունեցան բանախօսութիւններ, արտասանութիւններ, երգեր եւ հայկական պարեր, սեղանապետութեամբ ընկեր Հր. Բալուեանի : Երեկոյթը տեւեց մինչեւ կէս գիշեր, ջերմ տպաւորութեամբ :

Նոր ճակա՞տ մը

ԹՈՒՐՔԻԱ, ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ, ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻԱ, ԻՏԱԼԻԱ

Անգարայէն կը հեռագրեն կիրակի օրուան թըւականով .— ,Վարչապետը յայտարարեց թէ կը յուսայ որ Եուկոսլաւիա պիտի միանայ արեւմտեան Եւրոպայի պաշտպանութեան ճակատին :

Այս յայտարարութիւնն ըրաւ գրաւոր, իբրեւ պատասխան Յունաստանի արտաքին նախարարին հետ Անգարա եկած Թղթակիցներու հարցումներուն : Ահաւասիկ իր խօսքերը ·

— « Նկատի առնելով իր ռազմագիտական դիրքը, ամէն կասկածէ վեր կը մնայ այն ազդեցութիւնը զոր կրնայ գործել Եուկոսլաւիա , Պալքաններու պաշտպանութեան համար : Ուրեմն կը յուսացուի թէ խաղաղութեան եւ իր իսկ շահուն համար, Եուկասլաւիա գործնապէս պիտի մասնակցի հասարակաց պաշտպանութեան գործին» :

Յունաստանի արտաքին Նախարարը, Պ. Վէնիզէլոս, իր կարգին յայտարարեց լրագրական ասուլիսի մը մէջ .— « Մենք պէտք ունինք պաշտպանութեան միացեալ եւ անընդհատ գծի մը՝ Միջերկրականի մէջէն » :

Այս յայտարարութենէն կը հետեւի թէ Յունաստան ալ համաձայն է որ Եուկոսլաւիան մտնէ արեւմտեան պաշտպանութեան ցանցին մէջ : Պ. Վէնիզէլոս աւելցուց թէ անգամ մը որ Յունաստան եւ Թուրքիա անդամ դառնանԱտլանտեան գինակցութեան , հրամանատարութեամբ զօր. Այզընհաուըրի, « մենք վճռած ենք ամէն ջանք թափել, միասնաբար քննելու համար Միջերկրականի վերաբերեալ բոլոր խնդիրները : Անհրաժեշտ է համերաշխութիւն մը Միջերկրականեան երեք ազգերու միջեւ : Որ եւ է հաւանական գրաւում Իտալիոյ՝ դժուարին կացութեան մը պիտի մատնէ Յունաստանը ռազմագիտական տեսակէտով, նոյնպէս որեւէ գրաւում Թուրքիոյ» :

Պ. Վէնիզէլոս չորս օր մնաց Անգարա, ուր հրաւիրուած էր Թրքական կառավարութեան կողմէ, յատկապէս :

ԴԷՊՔԵՐԸ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

Գահիրէի անգլիական դեսպանը առջի օր մէկ ժամ տեսնուեցաւ Եգիպտոսի արքայական դիւանապետ Հաֆըզ Աֆիֆի փաշայի հետ : Յատկանշական է այս հանդիպումը, ճիշդ այն պահուն, երբ դեսպանը կը ջանայ վերսկսիլ բանակցութիւնները եգիպտական կառավարութեան հետ :

Գահիրէ կը սպասուի Թէօտոր Րոզվէլթի թոռը՝ Քըրմիթ Րոզվէլթ, պետական խորհրդական Միջին Արեւելքի գործերուն : Կը կարծուի թէ՝ Գահիրէի ամերիկեան դեսպանին հետ խորհրդակցաբար, պիտի ջանայ միջնորդել, անգլեւեգիպտական համաձայնութեան ճամբան հարթելու համար :

Պաշտօնապէս կը հաստատուի թէ ընկերվարական ծայրայեղ թեւին վարիչ Ահմէտ Հիւսէյին ձերբակալուած է, իբրեւ դրդիչը Գահիրէի վերջին խռովութիւններուն : Ներկայիս կը հարցաքննուի : Ասկէ զատ, 800 հոգի եւս ձերբակալուած են եւ մօտ օրէն պիտի դատուին զինուորական ատեանի առջեւ :

× Եգիպտական ոսկին որ ինկած էր, նորէն սկսաւ բարձրանալ օտար սակարաններուն մէջ :

× Վերջին լուրերու համաձայն, պիտի վերահաստատուի Լոնտոնի եգիպտական դեսպանը , Ամր փաշա, որ Անգլիոյ բարեկամ ճանչցուած է : Կատարեալ անդորրութիւն կը տիրէ Սուէզի շրջանին մէջ : Եգիպտացի կառավարիչը ետ կանչած է կամաւորները : Գահիրէի բնակիչներուն արտօնութիւն տրուեցաւ փողոց ելլելու մինչեւ գիշերուան ժամը 10 (Նախապէս 9) :

Ներածումները կը կրճատուին

ՈՒՐԻՇ ԾՐԱԳԻՐՆԵՐ՝ ԵՐԿՐԻՆ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԲԱՐԻՈՔԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Շաբաթ եւ Կիրակի արտակարգ նիստեր գումարելէ վերջ, կառավարութիւնը որոշեց երկուշաբթի օրէն (երէկ) սկսեալ կրճատել եւրոպական երկիրներէ եղած ներածումները , խուսափելու համար տնտեսական աղէտէ մը : Բացառութիւն պիտի կազմեն անհրաժեշտ նախանիւթերը եւ ուտեստները : Ուրիշ որոշումներ ալ տրուեցան, դիւրացնելու համար արտածումները :

Ուրեմն, Անգլիայէն վերջ Ֆրանսան ալ ստիպուած է «սեղմել գօտին», թէեւ ոչ նոյն խստութեամբ :

Ներածումներու կրճատման որոշումը Ազգ. ժողովին վաւերացման պիտի ենթարկուի այս շաբթու , ուրիշ կարգ մը օրինագիծներու հետ, որոնց գլխաւորն է տուրքերու յաւելումը (10 առ հարիւր), 190 — 200 միլիառ ֆր. ճարելու համար :

Երէկուընէ ի վեր, անհրաժեշտ է արտօնագիր ստանալ՝ ներածումներ կատարելու համար : Կառավարութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս տնօրինութիւնը երկար պիտի չտեւէ : Կրճատման գլխաւոր պատճառներէն մէկը հետեւեալն է,— Ֆրանսայի տոլարի բացը որ 48.200.000 տոլար էր անցեալ Նոյեմբերին, 69 միլիոնի բարձրացած է Դեկտեմբերին : Վարչապետը յայտարարեց թէ պիտի ջանայ ազատ առեւտուրը եւ դրամի ազատ փոխանակութիւնը վերահաստատել կարելի եղածին չափ շուտ :

Դեռ ամբողջովին հրատարակուած չէ Պ. Ֆոռի տնտեսական ծրագիրը, որուն քննութեան համար երէկ նորէն ժողով գումարեց նախարարական խորհուրդը : Իրազեկներ կը հաւաստեն թէ կառավարութիւնը պիտի չկրճատէ Ֆրանսայի շրջիկներու յատկացուած գումարը՝ արտասահման երթալու համար : Տնտեսական գործերու նախարարը յայտարարեց թէ ներածումներու կրճատումը անհրաժեշտ էր շատ մը պատճառներով եւ մասնաւորաբար ետ պիտի առնուի, երբ կացութիւնը բարւոքի : Տարակոյս չկայ թէ կրճատումը մեծապէս պիտի ազդէ հրապարակին վրայ : Մասնագէտներու կարծիքով, եթէ կրճատումները ծանր ըլլան, շատ մը ապրանքներ պիտի պակսին, հետեւաբար գիներն ալ պիտի աւելնան : Այդ պարագային ծանր տագնապ մը պիտի ծագի յառաջիկայ գարնան : Յոռետեսներ կը կարծեն թէ այն ատեն ֆրանքը նորէն պիտի արժեզրկուի : Կառավարութիւնը ամէն միջոց կը փորձէ ֆրանքը պաշտպանելու համար : Ապրուստի սղութիւնը եւ աշխատավարձքի յաւելումը, նոր գործադուլներու սպառնալիքը մեծ մտահոգութիւն կը պատճառեն, միեւնոյն ատեն աւելցնելով թղթադրամի տպագրութիւնը : Ֆրանսայի ներկայ դժուարութեանց գլխաւոր պատճառներէն մէկն է դուրսէն գնուած հում նիւթերու գիներուն յարաճուն յաւելումը : Թէեւ իր արտածումները աւելցած են35 առ հարիւր, մէկ տարուան ընթացքին, բայց ներածումներուն յաւելումը աւելի մեծ է, 61 առ հարիւր :

ՈՒՐԻՇ ԾԱՆՐ ՀՈԳԵՐ

Այս շաբթու ազգ. ժողովը պիտի քննէ չորս ծանրակշիռ խնդիրներ ,—

1. Շարժական սակացոյցի ծրագիրը, որու մասին վերջնական համաձայնութիւն չէ գոյացած տակաւին : Աշխատանքի յանձնաժողովին բանաձեւը կը տրամադրէ աշխատավարձքի յաւելում՝ ամէն անգամ որ ապրուստի սղութիւնը 10 առ հարիւրի հասնի : Կառավարութիւնը չէ ընդունած այս տեսակէտը, եւ իրեն կը վերապահէ վերջնական որոշումը :

2. Ելմտական միջոցներ, թէ երկրին տնտեսական կացութիւնը բարւոքելու եւ թէ վերազինման եւ Հնդկաչինի պատերազմին ծախքերը հոգալու համար :

3. Թունուզի խնդիրը, որ անմիջական լուծում կը պահանջէ, այլապէս յարաբերութիւնները կըրնան խզուիլ :

4. Եւրոպական բանակի խնդիր : Կառավարութիւնը յայտարարութիւն մը պիտի ընէ Ազգ. ժողովին առջեւ, Երեք Մեծերու Լոնտոնի ժողովէն (13 Փետրուար) եւ Ատլանտեան գինակիցներու ժողովէն առաջ (Լիզպոնա, 16 Փետր.) :

Այս վերջին խնդիրը ծանրակշիռ կը համարուի անոր համար որ, Գերմանիա հետզհետէ պահանջկոտ կը դառնայ : Եթէ մասնակցի Եւրոպայի պաշտպանութեան, նորէն պիտի դառնայ զինուորական ուժ մը :

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի արտաքին նախարարները համա –

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՔՆԱԲԵՐ ԵՂԱՆԱԿ ՄԸ ԵՒՍ

Յառաջիկայ Ապրիլի 3ին Մոսկուայում բացուելու է Միջազգային Տնտեսական Խորհրդաժողով, նպատակ ունենալով — «Փնտռել կեանքի բարելաւման պայմանները՝ տարբեր երկրների եւ վարչաձեւերի խաղաղ աշխատակցութեան եւ տնտեսական կապերի զարգացման միջոցով»:

Խորհուրդները ջանք չեն խնայում բազմամարդ եւ համաշխարհային դարձնել այս նոր ձեռնարկը, յուսալով դարբնել նրանից «աշխարհակալներին» հարուածելու մի աւելորդ զէնք :

«Պրաւտա»յի ասելով ամէն տեղ, Արեւմտեան Եւրոպայում, Ամերիկայում, Հարաւային եւ առաջաւոր Ասիայում, պատրաստութիւններ են տեսնւում պատուիրակութիւններ ուղարկելու Մոսկուայի խորհրդակցութեան:

Շուէտիայից մինչեւ Չիլի, յառաջիկայ անձնական շփումը առեւտրա – արդիւնաբերական գործի մարդկանց՝ խորհրդային տնտեսական վարիչների հետ, արթնացրել է բուռն հետաքրքրութիւն :

«Ֆրանսայի արդիւնաբերական լայն շրջանակներում մեծ կարեւորութիւն են տալիս Արեւելքի հետ փոխանակութիւնները վերականգնելու խնդրին: Նախատեսելով յառաջիկայ ամրան հացահատիկների տկար բերք՝ Ֆրանսական պատուիրակները ապրիլին, խորհ. մայրաքաղաքում, բանակցութեան նիւթ պիտի դարձնեն ցորենի ու նաեւ անտառափայտի ներմուծման հարցը »:

Հնդկաստանում կազմուած է արդէն Մոսկուա ուղարկուելիք պատգամաւորութիւն ուսուցչապետներ Վադիայի եւ Կասամբիի առաջնորդութեամբ: Կարաչիում (Փաքիստան) սահմանադիր ժողովի անդամ Իֆթախարուդինի նախագահութեամբ, նոյն առթիւ տեղի ունեցած հաւաքոյթին մասնակցել են բազմաթիւ առեւտրականներ : Լիբանանում նախապատրաստական յանձնաժողովը գլխաւորում է յայտնի տնտեսագէտ Մահմուտ Համլի, Սուրիայում — Արդուրահման Ազեմ : Յանձնաժողովներ կազմուած են Իրանում, Արժանթինում, Գոլումպիայում, Բելգիայում, Շուէյցարիայում: Տանըմարքայի պատուիրակութեան վարիչ է ընտրուած տնտեսագէտ Ցէյտին, Շվէդիայի՝ Էրիկ Լունդբերգ, Իտալիայի՝ Ր. Կրաւերի, «Բանկա Կոմերչալէի» ղեկավարը :

Միացեալ Նահանգների առեւտրականներն ու արդիւնաբերողները խոր շահագրգռութիւն են ցոյց տալիս Մոսկուայի խորհրդաժողովի հանդէպ: Ընդգծում են, որ Խ. Միութեան եւ Չինաստանի շուկաների բացումը տարիների աշխատանք կարող է ճարել ամերիկեան ճարտարարուեստին : Ցանկալի են համարում աշխարհահռչակ սեղանաւոր Բարուխի մեկնումը Ապրիլին դէպի Խորհ. մայրաքաղաք:

Անգլիացիներն ալ պիտի լինեն Մոսկուայում: Նրանք ուզում են օր առաջ ընդարձակել ապրանքների հոսանքը Արեւելեան Գերմանիոյ, Խ. Միութեան եւ Չինաստանի հետ: «Առեւտուրը օգտակար է երկու կողմերի համար թէ տնտեսական եւ թէ քաղաքական տեսակէտից. նա օժանդակում է խաղաղութեան պահպանման»:

Զերկարացնենք մեղրածոր լուրերի ու մէջբերումների շարանը պաշտօնաթերթերից ապրիլեան խորհրդաժողովի առթիւ: Նպատակը պարզ է: Ստալինականները պէտք ունին, առ ժամանակ, երկաթեայ վարագոյրի տեղ կախել դրամատէրեր որսալու ուռկան, դրամատէրեր որոնք խտրութիւն չեն դնում շահելու միջոցների մէջ: Այդպիսիներով լեցուն են Արեւմտ. Եւրոպայի ու Ամերիկայի բորսաները: Լոյտ Ջորջի սրամտութիւնը նշանաբանն է նրանց — Մենք առեւտուր ենք անում անգամ Գուինէյի մարդակերերի հետ : Ի՞նչ արած: երբ աշխարհը բաժանուած է երկու բանակների, տաք ու պաղ պատերազմի մէջ, այսպէս կոչուած ժողովրդավար ազգերի մօտ տիրում է անտիրութիւն ու անիշխանութիւն: Ամէն բան թոյլատրելի է, նոյնիսկ դաւաճանութիւնը ...

Ապրիլին հազարաւորներ դէպի Մոսկուա կը սլանան Նիւ Եորքից, Լոնտոնից, Փարիզից, Հռոմից, Նոր Դելհիից՝ խաղաղութեան ու համերաշխութեան խարուսիկ դրօշակներ բարձրացրած : Այնտեղ հիւրերին կ՚ընդունեն շլացուցիչ հանդիսաւորութեամբ ու ճոխութեամբ, կը կերցնեն, կը խմցնեն, կը պտտցնեն, Օփերա եւ Թատրոն կը տանեն, անուշ լեզուով ու հաճոյակատարութեամբ կը գրաւեն եւ խելքից կը հանեն մինչ այն աստիճան, որ երբ ոսկի հորթի քուրմերն իրենց տաճարները վերադառնան, հազար լեզու կը համոզեն շրջապատողներին, թէ պէտք է առեւտուր անել Մոսկուայի հետ, ծախել նրանց ինչ ուզում են, որովհետեւ խորհրդային աղաները ոչնչով չեն տարբերւում Լոնտոնի եւ Նիւ Եորքի առեւտրականներից:

Պարզենք : Ստալինեան տեսաբանները, գլուխ ունենալով մեծագոյնը — Վարդան, մինչեւ վերջերս պնդում էին, թէ 800 միլիոն մարդկանց դրամատիրութեան շահագործումից ազատուելը, շնորհիւ Ստալինի, մահացու հարուած է այդ դրամատիրութեան, որ ապրելով յաջորդական ճգնաժամեր, մէկը միւսից ծանր, ի վերջոյ թաղուելու է իր փլատակների տակ :

Ինչո՞ւ այժմ ուզում են խորհրդային «ամենալայն առեւտրական յարաբերութիւնների» թարմ արիւնը սրսկել մեռնողին: Որովհետեւ մօտենում է ճակատագրական օրը, երբ ամերիկեան ծերակոյտը կը քուէարկէ ռազմական օրէնքը, որով Խորհրդային Միութիւնն ու արբանեակները փաստօրէն կ՚ենթարկուեն տնտեսական մեկուսացման ու պաշարման: Մի շարք «ռազմական նախանիւթեր» կը դառնան նրանց անմատչելի, եթէ նախագահ Թրումըն կարենայ հաստատել կարգապահութիւնը հակախորհրդային ճակատում :

«Եթէ»ի մէջն է ցաւը: Մի սահմանափակ փորձ ցոյց տուեց, որ տնտեսական կապերի խզումը «800 միլիոնի» հետ ոչ թէ սպառնում է «դրամատիրութեան», այլ կարմիր բռնապետութեան: Արեւելեան Գերմանիան չի կարողանում կատարել Խ. Միութիւնից եւ Չինաստանից ստացած պատուէրները, որովհետեւ Ռուրի շրջանից առժամանակ դադարել է պողպատի ու քարածուխի առաքումն այնտեղ: Չեխոսլովաքիա, Հունգարիա, Լեհաստան ապրում են դժուարին օրեր, կտրուած լինելով բնական գնորդից ու մատակարարից — Արեւմտեան Եւրոպայից :

Այնպիսի հացառատ երկրում, ինչպէս Հունգարիան, մինչեւ անցեալ Դեկտեմբեր հացը ծախւում էր կտրօնով: Եղջերաւոր անասունների քանակն այնտեղ պակսել է 20 առ հարիւր եւ աւելի: Մսի սով է: «Մենք այսօր ուտում ենք այն, ինչ պիտի ուտէինք վաղը», ասում է նախարարը :

Երկրագործական Լեհաստանում չարաչահների միջոցով միայն կարելի է ունենալ կարագ, հաւկիթ, պտուղներ, ձկնեղէն եւայլն: Չեխոսլովակիայում մտահոգ են: Ցորենը չի բաւում: Ո՞վ է մեղաւոր: Կուլակները, ասում են եւ հազարաւոր գիւղացիների բանտերը լցնում: Թշուառութիւն է տիրում Ռումանիայում եւ Բուլկարիայում, ուր այնքան դիւրին ու հաճելի էր ապրելը:

Խորհրդային վարիչները պատերազմից յետոյ նզովք կարդացին Մարշըլի ծրագրին — Արեւմտ. Եւրոպայի փրկիչին համայնավարութեան ողողումից — եւ փարեցին աննախընթաց մեկուսացման ու պարսպուելու քաղաքականութեան: Դեռ չեն հրաժարւում նրանից, բայց հաշիւ են անում եւ տեսնում, որ իրենց բարձրացրած երկսայրի սուրը հազիւ քերծելով հակառակորդի քիթը, խորապէս մխրճւում էր իրենց փորը: Սխալ եղաւ: Խորհուրդներին անհրաժեշտ են փոխանակութիւնները արտաքին աշխարհին հետ, թէկուզ նուազագոյն չափով: Մանաւանդ որ ամերիկեան «ռազմական նիւթերի» ցանկն ընդարձակւում է օրէց օր ու սեղմումները արտահանութեան դէպի «800 միլիոնը» զօրանում :

Բարեբախտաբար «մեծ ուսուցիչները» խորհրդային ամէն տեսակ գլխացաւերի համար տուել են դեղատոմսեր: 1921 թ. Լենին, սովն ու տառապանքը թեթեւացնելու ու «Հոկտեմբերեան Յեղափոխութեան նուաճումները» փրկելու համար, հրապարակ նետեց Նէպը (Նոր տնտեսական քաղաքականութիւնը): Իր քննադատներին նա պատասխանում էր.— Մի քայլ յետ եմ քաշւում, երկու քայլ առաջ ցատկելու համար: Մոսկուայի ապրիլեան համագումարը նոր, յատկապէս միջազգային դրամատիրութեան մի մասի ընչաքաղցութիւնը շահագործող Նէպ է: Պէտք եղածը ստանալուց յետոյ նրա վրայ խաչ կը քաշեն :

Ափսո՜ս որ ազատ ժողովուրդները չունին յստակ տեսակէտ եւ ուղեգիծ հանդէպ ստալինեան ճակատի: Յաճախ բամբակ են դառնում «դրամատիրական եւ ընկերվարական իրաւակարգերի խաղաղ կենակցութեան» օրօրներից: Արեւելեան Եւրոպայի տարագիրների Լոնտոնի համագումարը վերջերս վճռապէս դատապարտեց ազատ ազգերի տարտամ դիրքը: Նրանք պիտի վարուեն խորհուրդների հետ այնպէս, ինչպէս խորհուրդները վարւում են իրենց հետ: Ասացէք խնդրեմ, Պոլիտբիւրօն թոյլ կուտա՞յ, որ «անկախ» խորհ. հանրապետութիւններում անկաշկանդ յանձնաժողովներ կազմուեն, պատգամաւորներ ընտրուեն ու մեկնեն արտասահման համագումարների մասնակցելու: Մինչդեռ Արեւմտ. Եւրոպայից ու Ամերիկայից ճանապարհը դէպի Մոսկուա, որոշ գոյնի մարդկանց համար, դարձել է ջուրի ճամբայ: Երէկ խաղաղութեան կողմնակիցներն էին անարգել վազում այնտեղ, վաղը առեւտրական գործակցութեան առաքեալները կ՚երթան, յետոյ «յառաջդիմական» գիտնականները, մի օր էլ «ժողովրդասէր» դերասանները եւայլն:

Երկաթեայ վարագոյրի այս կողմից ինչքան էլ հիմնական իրերահասկացողութեան ու իրական համերաշխութեան հրաւէրներ կարդացուին, այն կողմը լսող չի լինի — «ընկերվարական» ոստիկանութիւնը խլացրել է ամէնքին :

Բայց եթէ Մոսկուայում մի պահ ագռաւները դադարեցնեն իրենց կռիւը «իմպերիալիզմի» դէմ ու հաշտ ու կտոր դայլայլներ արձակեն — ունին այդ բացառիկ յատկութիւնը — աշխարհը լարուած լսողութիւն կը դառնայ, անգամ պահպանողականների ու բանկերների սրտերը կը թռթռան : — Սոխակները երգում են խորհրդային մայրաքաղաքում: Գնանք այնտեղ, խօսենք Ստալինի հետ, մոդուս վիւենդի (համաձայնութեան ձեւ մը) գտնենք, յարմարուենք, գրկենք, զինաթափուենք...

Չկայ այդպիսի ելք: Չկայ վճռականօրէն ու ընդ միշտ :

Ազատը սխալ չի դառնար, փոխանակ օտարականներին մոլորեցնող NEWSից (Մոսկուայում խորհուրդների հրատարակած անգլերէն թերթը) քաղուածքներ բերելու, Լենինի մահուան տարեդարձի առթիւ, Ստալինի եւ Պոլիտբիւրօի ներկայութեամբ, Մարքս — Էնգէլս ճեմարանի տեսուչ Պոսպելովի արտասանած ճառը թարգմանեցէք : Նրա մէջ են խտացած Լենին — Ստալինեան տեսաբանութիւնն ու գործելակերպը :

ՀԱՅԿ ՍԱՐԳՍԵԱՆ

ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Կատարելութիւնը մարդկային բոլոր կարողութեանց ներդաշնակ մշակումն է :

Շանթ՝ աճելու եւ հասնելու նախասահմանուած տղաքը սիրեց՝ գիտակցութեամբը մանկավարժական հետեւեալ սկզբունքին.

— «Սէրը սկիզբն ու վերջն է դաստիարակութեան արուեստին»:

Գիտակցութեամբը նաեւ սա միւս սկզբունքին.

— «Սիրելը չփացնել չէ երբեք »:

Բայց մանաւանդ, գիտակցութեամբը էական սկզբունքի մը.

— «Տղայ մը դաստիարակելը զայն նուաստացնել չէ երբեք »:

Շանթ եղաւ վաւերական դաստիարակ մը, որովհետեւ, ամբողջ կեանք մը, անխախտ համոզումով հաւատաց որ, դաստիարակութեան ճիգերը բոլորովին անզօր չեն, պայքարելու համար անհատին բնածին յատկութիւններուն դէմ :Անշուշտ, Շանթ կ՚ընդունի ժառանգականութեան հիմնական օրէնքը: Գիտէ թէ՝ ան կը կանխորոշէ էականը:Եւ սակայն, իրապէս մեծ է դաստիարակութեան դերը: Ահա թէ ինչու, հայ մանկավարժը, յամառ եւ յարատեւ նուիրումով, կառչեցաւ այդ ասպարէզին:

Ժառանգական ընդունակութիւնները կարողութիւն կը դառնան, շնորհիւ դաստիարակութեան ճիգերուն միայն :

Շանթ կը գրէ.

— «Կրթութիւնը կրնայ նոյնիսկ ազդել ժառանգութեան էութեան վրայ եւ զայն աստիճանական փոփոխութեան ենթարկել »:

Ու կ՚աւելցնէ .

— «Ժառանգութիւն եւ կրթութիւն իրար չեն ժխտեր: Իրարմով կ՚իրականանան եւ իրարմով կ՚ապրին :

Ի՞նչ պայմաններ պէտք է լրացնել դաստիարակ կոչուելու համար: Բնականաբար, նախ եւ առաջ, խնդրոյ առարկայ ասպարէզին կոչումը ունենալ: Անոր սէրն ու բնական հակումը ունենալ : Բնատուր տաղանդը եւ շնորհը ունենալ :

Կարդանք Շանթը .

— « ... Ինչքան մարդիկ կան, որոնք ի ծնէ ունին իրենց մէջ փոքրիկներու հետ վարուելու եւ իրենց ուզածին պէս մեծցնելու կերպը, բան մը բացատրելու եւ համոզելու շնորհքը, առանց որ եւ է յատուկ ուսման ու կրթութեան , եւ ինչքան մասնագէտ «մանկավարժներ» կան, համալսարան կամ վարժապետանոց աւարտած, որոնց համար չարչարանք մըն է դպրոցը եւ իրենք ալ չարչարանք մըն են աշակերտներուն համար :

Ի հարկէ, կարեւոր են նաեւ, կոչումին հետ , ընդհանուր կրթութիւնը, մասնագիտական պատրաստութիւնը եւ մանկավարժական ծանօթութեանց տեսական ու գործնական պաշարը :

Ահա թէ ի՞նչ կ՚ըսէ ինք .

— « Արդի իրականութեան մէջ դեռ շատ կան եւ անպատրաստ եւ գործը չսիրող եւ անկարող մարդիկ դպրոցական պաշտօններու վրայ»:

Որքան իրաւունք ունի խստապահանջ ըլլալու, քանի որ կարելի է բանաձեւել հետեւեալ մտածումը .

— « Ստեղծագործութիւն մըն է ուսուցչութիւնը որ կը կատարուի մեզ նման կենդանի էակներու վրայ»:

Վերջապէս, դաստիարակ է ան, որ անընդհատ կը նորոգուի :

Ու Շանթ եղաւ, արդարեւ, այդ դաստիարակը, վասնզի, ձգտեցաւ ըլլալ «լի արժէքով՝ իր դարուն եւ իր ժամանակին մարդը»:

Կարելի չէ ենթադրել թէ իր կոչումին եւ պատասխանատու դերին գիտակից Շանթը արագ, տարտամ եւ արուեստակեալ խօսելակերպ մը որ-

դեգրած ըլլայ։ Որ խօսած ըլլայ, երբ ըսել չէ ունեցած, երբ միտք մը կամ զգացում մը արտայայտելու բուռն եւ անդիմադրելի պահանջը չէ ունեցած։ Ուրեմն, շատախօս մը եւ դատարկաբան մը չէ եղած ։

Ո՞վ կրնայ պնդել թէ, մեծ դաստիարակը գործածած ըլլայ անմաքուր լեզու մը, գռեհիկ ոճ մը եւ արտայայտութեան հեգնական ձեւ մը։

Ըսէք, խնդրեմ, կարելի՞ է ընդունիլ որ, Շանթի նման մանկավարժ մը բամբասած, չարախօսած, նախանձած, ատած եւ արհամարհած ըլլայ։ Այդպիսի կեցուածք մը դրժումը պիտի ըլլար իր կոչումին։ Եւ հաստատումը՝ չար հոգիի մը անազնիւ բնաւորութեան մը, անբարեկիրթ ճաշակի մը եւ յոռի դաստիարակութեան մը։

Մինչդեռ, իր կրթական կտակարանը բոլորովին հակառակը կը վկայէ ամենայն լրջութեամբ ։

Ու Շանթ, իբրեւ ճշմարիտ դաստիարակ, շատ մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայէր «ուսուցիչներու եւ ընդհանրապէս մեծերու տուած անձնական օրինակին »։

Եւ ի հարկէ, ատիկա ամէն ինչ է դաստիարակութեան մեծ ու բարդ արուեստին մէջ

Ու վերջապէս, Շանթ եղաւ Դաշնակցական այնպիսի տիպար դաստիարակ մը, որ՝ անվարան, գրեթէ ամենայն վստահութեամբ, ոեւէ Հայ, նոյն իսկ չափազանց մոլեռանդ ռամկավար ջոջը անոր կրթական հոգածութեանը պիտի յանձնէր իր զաւակները։ Եւ փոխադարձաբար, եթէ Շանթ եղած ըլլար ռամկավար, մնալով սակայն, նոյն մաքուր ու դաստիարակը, անտարակոյս, ամէնէն մոլեռանդ Դաշնակցականն անգամ, անոր պիտի վստահէր իր զաւակներուն դաստիարակութիւնը ։

Ահաւասիկ, ուրեմն, իրաւ դաստիարակին դիմագիծը, զոր յօրինեց, փորձեց յօրինել հոգեբանութեան լոյսը։

×

Լեւոն Շանթ աննիւթական էակ մըն է, այժմ, հայ անմահներու պանթէոնին մէջ ։

Ոգի մը, որուն հեղինակաւոր մրմունջը, կարծես, հետեւեալ սաստը կ'ուղղէ պոռոտաներու չափահաս ներկայացուցիչներուն ։

— Ա՛յ տղաք, ափսո՛ս, փճացուցիք լաւագոյն տարիները ձեր կեանքին, վասն ճղճիմ ապրուստի, վասն չնչին ապրուստի ...

ԱՐՇԱՒԻՐ ԽԱՆԷՏԱՆԵԱՆ

ԾԻԾԱՂ

ՕՆՆԻԿ.— Հայրիկ, ինչու ինքնաշարժը ձիէն աւելի արագ կ'երթայ ։

ՀԱՅՐԸ.— Որովհետեւ ինքնաշարժը պէնզինով կը բանի ։

ՕՆՆԻԿ.— Ուրեմն ձիուն ալ պէնզին տանք ...:

×

Ա.— Լսեցի որ ձեր լուացարարուհին գործէ հաներ էք ։

Բ.— Իրաւունք ունէի, փոխանակ մեր ճերմակեղէնները լուալու, տնեցիները կը լուայ՝ մէկ ծայրէն միւսը ...:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՕՐԻՆԱԿԵԼԻ ՁԵՌՆԱՐԿ

ԼԻՈՆ, 29 Յունուար.— Յունուար 26ին Վիլորպանի քաղաքապետարանին մէջ, մեծ բազմութեամբ տեղի ունեցաւ, նորակազմ Երիտ. Միութեան տարեկան պարահանդէսը, հովանաւորութեամբ Ազգ. Միութեան։

Շատ լաւ կազմակերպուած էր այս առաջին ձեռնարկը։ Նորակազմ միութեան ոգին կը հանդիսանային Պ. Կ. Ծընկըտըրեան եւ իր զարմիկները, որոնք ամիսներէ ի վեր հանդանակութիւն կը կատարեն, յաջողցնելու համար եկեղեցիի մը շինութիւնը։ Ներկայ էին նաեւ բաւական թիւով Ֆրանսացի հիւրեր, որոնք իրենց գոհունակութիւնը յայտնեցին ։ Ազգ. Միութեան նախագահը, Պ. Ա. Կիւլպէնկեան, բովանդակալից ճառով մը բացատրեց թէ ձեռնարկին ամբողջ հասոյթը յատկացուած է եկեղեցւոյ շինութեան։ Այս առթիւ քաջալերական խօսքեր ուղղեց երիտասարդներուն, եւ հրաւիրեց ներկաները օժանդակել ազգօգուտ ձեռնարկին։

Բանախօսութենէն վերջ աճուրդի դրուեցաւ գեղեցիկ իւղանկար մը՝ նուիրուած Պ. Շարլ Սատոեանի կողմէ։ Կարճ ժամանակուայ մէջ գումարը բարձրացաւ 100.000 Ֆրանքի։ Իր առատաձեռնութեամբ գովելի էր Պ. Թիւթիւնճեան (Քամբրանա) որ քաղաքս կը գտնուէր հիւրաբար։ Վերջապէս. ինքը չահելով նուիրեց նաեւ 10.000 Ֆրանք, ընդհ. գումար հարիւր տասը հազար ։

Պարահանդէսի գեղարուեստական բաժինը վարեց Է. Լէօ Մելեան ։ Իրենց մասնակցութիւնը բերին Պ. Պ. Ժորժ Մաս (Մամասեան) երգերով (Լիոնի ռատիօէն), Օր. Սեդոս Թաշճեան հայկական պարերով ընկերակցութեամբ Օր. Ս. Յովհաննէսեանի (դաշնակ)։

Ֆրանսացի աճպարար մը իր զանազան եւ զարմանազան խաղերով արժանացաւ ջերմ ծափերու։

Յանձնախումբը լըջօրէն կ'աշխատի, գլուխ հանելու համար ձեռնարկը։ Սրտանց կը մաղթենք յարատեւութիւն եւ յաջողութիւն ։

ԱՐԱՄ ԹԱԹՈՒԼԵԱՆ

×

« ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ »

ՎԱԼԱՆՍ.— Սիրելի «Յառաջ», ներեցէք որ այսքան ուշ կը գրեմ, զբաղումներուս պատճառաւ. [illegible] Théâtre Municipalի սրահը լեցուն էր երկսեռ հայ հասարակութեամբ ու մանուկներով, առանց դասակարգի խտրութեան։ Հայկական ընտիր երգ-նուագի տակ, բոլորն ալ ուրախ էին։ Հանդիսականներուն մէջ, առաջին կարգը տեղաւորուած էին քաղաքական եւ պետական ներկայացուցիչներ, լրագրողներ եւն.։

Վարագոյրը դեռ չբացուած ուսուցիչ Առաքելեանի ղեկավարութեամբ երգուեցաւ «Մարսէյյէզ»ը յոտնկայս։ Կ. Խաչի վարչութեան Նախագահ Տիկին Փ. Կօշկակարեան հանդէսը բացուած յայտարարելով բացատրեց մանուկներու օրուան իմաստը եւ պարզեց Կ. Խաչի դերը։ Յետոյ Ահարոնեան դպրոցին ուսուցիչը, Աշոտ Առաքելեան գեղեցիկ ճառով մը, բացատրեց թէ որքան անհրաժեշտ է ուժ տալ մայրենի լեզուի ուսուցման ։ Այս առթիւ համառօտակի բացատրեց իր հեղինակած «Քաջ Նազար» տրամային բովանդակութիւնը։ Դպրոցականներուն կողմէ եղան արտասանութիւններ։ Օրուան բանախօսն էր Տիկին Օսէթ Միքայէլեան որ կարդաց նախ հայերէն, ապա Ֆրանսերէն ճառ մը, որուն վերջաբանը ծափեր խլեց.— « Ես շատ հպարտ եմ որ կը կրեմ հայկական ազգանուն մը, եւ կը յիշեմ միշտ Հայկը, Արամը, Մեծն Տիգրանը, Արտաշէս Աշխարհակալը, Վարդան Մամիկոնեանը եւ մեր օրերու Ռոստոմներն , Զաւարեաններն ու Անդրանիկները»։

Շատ յաջող անցաւ « Քաջ Նազար »ը։ Բոլոր 25 դերակատարներն ալ դպրոցի աշակերտ-աշակերտուհիներն էին եւ ջերմապէս գնահատուեցան։

Վարագոյրը փակուելէ վերջ, Կաղանդ Պապան 150ի չափ ուտեստեղէնի ծրարներ բաժնեց բոլոր մանուկներուն անխտիր։ Ուսուցիչը թանկարժէք պարգեւներ ստացաւ հոգաբարձութենէն եւ ծնողներէն։

Տօնածառի մոմերը վառելու համար կնքահայր եղաւ փոքրիկ Արապեանը, նուիրելով 2000 Ֆր.։ Նուէրներով մասնակցեցան բոլոր ծնողները եւ կոկիկ գումար մը հաւաքուեցաւ։ Գիշերուան ժամը մէկն էր, երբ վերջացաւ հանդէսը, որուն նկարագրութիւնը կանուխէն հրատարակած էր Le Dauphiné Libéré։

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

A. S. BAGNEUX ԿԸ ՊԱՐՏՈՒԻ 4—0

ԱԼՖՈՐՎԻԼ, 27 Յունուար.— Վերադարձի մրցումները սկսան։ Եւ առաջին առթիւ Ֆ. Հ. Մ. Ը. Մ.ին վիճակուեցաւ դիմաւորել իր ախոյեաններէն A. S. Bagneuxն որ սակէ առաջ, երթի մրցումներուն ընթացքին պարտութեան մատնած էր զինքը 2 — 0:

Ջիւն ձմեռ է։ Ալֆորվիլի մարզարանը արդէն իսկ լեցուած էր հետաքրքիրներով որոնք անձկութեամբ կը սպասէին երկու խումբերուն բախումին։ Իսկ Montgeron արթնութեամբ պիտի հետեւէր այսօրուան խաղին, ցանկալով իր անմիջական եւ հաւասարազօր մրցակիցին Bagneuxի անկման ։

Եւ խաղը սկսաւ։ Ռոնադնդակը կը սուրայ աննպատակ երկու կողմերու հակահարուածներով։ Ձիւնապատ դաշտը արգելք կը հանդիսանար խաղարկութեանց, իսկ հակառակորդ խումբերը զգուշութեամբ կը մօտենային իրարու։ Պանեէօն օգտուելով Ֆ. Հ. Մ. Ը. Մ.ի թուլութենէն ուզեց պարտադրել իր կամքը, եւ պահ մը կարծուեցաւ թէ պիտի հասնին իրենց նպատակին, եթէ յանկարծական սթափում մը տեղի չունենար։

Ֆ. Հ. Մ. Ը. Մ. զգալով սպառնացող վտանգը, զօրեպնդեց ինքզինք, արագ փախուստով մը ճեղքեց հիւրերուն գիծը ու նշանակեց առաջին կէտը, շնորհիւ Զաւէնի, խաղին սկզբնաւորութենէն 15 վայրկեան յետոյ ։

Այժմ պիտի սկսէր վճռական պայքարը։ Մին՝ պիտի ջանար լաւագոյն արդիւնք մը ձեռք բերել։ Սակայն Պանեէօ ի զուր կը փորձէր հաւասարե-

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (12)

ԿՐԱԿԷ ԳԻԾԵՐՈՒ ՎՐԱՅ

Մտահոգութիւն կը տիրէր շուրջս։ Յատկապէս Հեռ Օթթօն շատ մտահոգ կ'երեւար։ Երկու հոգի էինք քով քովի, իբրեւ ընկեր։ Այժմ ես «հիւանդ» էի, եւ մեր առօրեայ կեանքը խանգարուեցաւ ։

Իրիկուն մը լուր տարածուեցաւ թէ բոլոր օտար վիրաւորները որոնք կը դարմանուէին գերմանական հիւանդանոցներուն մէջ, պիտի զատուէին ու ղրկուէին գերիներու յատուկ կայաններ։ Հեռ Օթթօն եւս հաստատեց այս լուրը ։ Ես կայծակնահար ծառի մը պէս խորտակուեցայ։ Բոլոր յոյսերս մէկ անգամէն կը ջախջախուէին։ Մինչ անհամբեր կը սպասէի առողջանալու եւ տուն երթալու, ահա նոր եւ անծանօթ ճամբայ մը ցոյց կուտային։ Միտքս իյնկան Օր. Ֆրիտային պատուէրները։ Այդ պատուէրները կապ չունէի՞ն այս չարաշուք լուրին հետ։ Անտարակոյս։ Ես որ « սուտ հիւանդ » ձեւացած էի, այժմ, իրական հիւանդ մը դարձեր էի։ Շուրջս կատարուածներէն ոչինչ կը տեսնէի, ոչ իսկ Հեռ Օթթօին մխիթարական խօսքերն եւ խրատները կը լսէի ։

Իրիկուն մը վար իջայ «սուտ իրաւ» լուրերը իմանալու համար , բայց իրականին մէջ կ'ուզէի Օր. Ֆրիտային հանդիպիլ։ Ո՞ւր էր, ինչո՞ւ չէր երեւար։ Իր ծանօթ պատուէրները տալէն ասդին, գրեթէ առանձին չէի տեսած։ Հիւանդանոցի մեծ դրանը ճիշդ դիմացը, հաստաբուն ծառի մը տակ պպզեցայ, աչքերս չորս կողմ ուղղած։ Բախտս աւելի չուշացաւ։ Հեռուէն նշմարեցի որ ան կեդրոնի ճամբէն դէպի մեծ դուռը կը յառաջանար։ Առանց ես ինծի հաշիւ տալու, տեղէս վեր բարձրացայ եւ կաղնի կաղ անոր ետեւէն վազեցի։ Երբ մեծ դուռը հրեցի ներս մտնելու համար, տեսայ որ մութին մէջ կանգնած, կը սպասէր։ Դեռ բերանս չբացած՝ սաստեց։— «Սենեակ ելիր, ես շուտով կուգամ »։

Ոտքի ձայն... Դուռը կը բացուի։ Ան է, դեղերով եւ գործիքներով։ Ջղայնացած վիճակ մը, այլայլած դէմք մը ունի։ Ձեռքերը կը դողան ։ «Լսէ, Արա, — կը սկսի շնչատ։ Եթէ առողջութիւնդ ներէր եւ կարենայիր քալել, խոնաւութեան եւ անքնութեան տոկալ, այս գիշեր իսկ քեզ այստեղէն դուրս կը հանէի եւ բախտին ճամբաներուն կը յանձնէի... բայց, տկար ես, անկարող ես ...

Դարձայ սենեակս, շունչս բռնած սպասեցի իրեն ։

— Բայց ի՞նչ կայ Օր. Ֆրիտա, ի՞նչ է պատահեր որ այսքան իրար անցեր էք։

Ֆրիտա ուսերը թօթուեց ու տխրութեամբ ինծի նայեցաւ։ Յետոյ սկսաւ խօսիլ ․

— « Կեանքի մէջ տարօրինակ պատահարներ, երեւոյթներ կան որոնք խորապէս կ'ազդեն։ Երբ այս հիւանդանոցը եկաք, կիսամեռ, ուզեցինք ստուգել ձեր անունը եւ հասցէն։ Թղթապանակին մէջ, առաջին բանը որ աչքիս զարկաւ լուսանկար մըն էր։ Ծեր, սպիտակ մազերով մամիկ մը նըստած, գիրկը կրակոտ աչքերով նորածին մը՝ քովն ալ ոտքի վրայ երիտասարդ կին մը պաղատական հայեացքով։ Ո՞վքեր էին անոնք։ Անշուշտ , մայրը, կինը եւ զաւակը։ Այն օրէն ասդին , կարծես թէ այդ լուսանկարը միշտ կախուած է դիմացս ։ Ուր որ կ'երթամ, ինչ որ կ'ընեմ, անոնք միշտ ինծի հետ են, միշտ ինձմէ անբաժան։ Կարծես ձայներ կը լսեմ .— «Ֆրիտա, սիրելի Ֆրիտա, ազատէ, տուն ղրկէ մեր զաւակը, մեր հայրը, մեր ամուսինը, մեր տանը միակ նեցուկը։ Ահա թէ ինչու կ'ուզէի բան մը ընել քեզի համար, բայց ...

Կ'ուզէի ընդմիջել, ան շարունակեց.

— Բայց մտիկ ըրէ, հանդարտութեամբ մտիկ ըրէ։ Վաղը միւս օր քննիչ բժիշկ մը պիտի գայ, յատկապէս Ֆրանսացի վիրաւորները քննելու եւ անոնց այլուր փոխադրութեան հրամանը տալու ։ Արդ, «այլուր»ը քեզի անծանօթ է, բայց ինծի համար լաւ ծանօթ է։ Ես կ'ուզէի որ այլուր չփոխադրուիս, այլ, ատեն մը եւս հոս մնաս, մինչեւ որ կացութիւնը բարուոքի եւ միջազգային Կ. Խաչը գործի ձեռնարկէ ։

Ինծի համար այժմ հասկնալի եղաւ Օր. Ֆրիտայի խորհրդաւոր պատուէրներուն իմաստը։

— Եթէ զիս տուն պիտի չղրկէք, ըսի յանկարծ փղձկելով, դժոխքին խորը ղրկեցէք, ինչ փոյթ։ Ոչ, ոչ Օր. Ֆրիտա, ինչ որ ըրիք ինծի համար խորապէս երախտապարտ կը ձգէ զիս. այսուհետեւ ազատ ձգեցէք զիս։ Մի՛ տանջուիք ինծի համար... Ես հոս մնալ չեմ ուզեր։ Ես չեմ ուզեր բաժնուիլ բախտակից ընկերներէս։ Օհ, ոչ, ոչ ։

ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՁԷ

(Շար.)

ցնել։ Մինչ մերոնք կը յաջողին երկրորդ կէտ մը եւս չահիլ շնորհիւ Կապլիին եւ Bauduին։

Հակառակորդը դեռ չէ յուսահատած, ամէն գնով կը մաքառի պատիւը փրկել, բայց անօգուտ։ Եւ ահա երրորդ կէտ մը եւս, զոր իրենք իրենց կը նշանակեն մերոնց դրոհին տակ։ Եւ այսպէս առաջին կիսախաղը կը վերջանայ կէտերու կատարեալ առաւելութեամբ ի նպաստ Ալֆորվիլի Ֆ. Հ. Մ. Ը. Մ.ի 3 — 0 ։

Երկրորդ կիսախաղին առաջին վայրկեանները աւելի յախուռն եղան երկու մրցորդներու միջեւ, որոնք յամառօրէն կը ճակատէին երբեք տեղի չտալու համար։ Հակառակ մեր ախոյեան խումբին ծանր ճնշումներուն և իր կատարած խոյանքներուն, դարձեալ բախտը չժպտեցաւ եւ Ալֆորվիլի Մարզականը իր չորրորդ կէտը դրոշմեց Կապլիին միջոցաւ ։ Պ. ՊԵՏՐՈՒՆԻ

ձայնած են Արեւմտ. Գերմանիան Լոնտոն չհրաւիրել այս ամսուան ընթացքին, մինչեւ որ Մ. Նահանգներն ալ իրենց միանան, աւելի վճռական ընթացք մը բռնելու համար Գերմանիոյ վերազինման հարցին մէջ ։

Այս առթիւ կարգ մը թերթեր կը հաւաստեն թէ Անգլիա որոշած է աւելի սերտօրէն գործակցիլ եւրոպական բանակին։

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԹՈՒՆՈՒԶԻ ՄԷՋ

Թունուզի կառավարութեան պատասխանին կը սպասուի այս շաբթու։ Շատ հաւանական է որ պաշտօնագիրը յիշէ նաեւ հողատէր իշխանութեան զսպողական միջոցները ։

«Նոր Տէսթուր»ի տուած հրահանգը գործադրուեցաւ. շաբաթ եւ կիրակի, բոլոր խանութները գոցուեցան Թունուզի մէջ։ Վարչապետ Շենիք պաշտօնեայ մը ղրկեց Քաֆի հրուանդանը, որպէսզի քննութիւն կատարէ եւ իրեն տեղեկացնէ խուզարկութեանց բնոյթը ։

Թունուզի պաշտօնական շրջանակները տրամադիր կ'երեւան բանակցութիւնները վերսկսելու, թէեւ նպաստաւոր չեն գտներ Ֆրանսական ծանուցագիրը ։

✕ Վերջին լուրերու համաձայն, ուտեստեղէնու գիները հետզհետէ կը բարձրանան։ Հաւկիթը, որ 40 ֆրանքի կը ծախուէր մէկ շաբաթ առաջ, այժմ բարձրացած է 90 ֆրանքի, սոխը՝ 5 ֆրանքէն 25ի ելն.։ Կրկնապատկուած են կանանչ բանջարեղէնները ։

«Սեւ ձեռքերը» կը շարունակեն պատկերազարդ սպառնագիրներ ղրկել աջ եւ ձախ։ Պատկերներէն մին կը ցուցնէ սեւ ձեռք մը որ ճերմակ մուկ մը կը խեղդէ տապանաքարի մը վրայ։ Տակը՝ արձանագրութիւն մը կը սպառնայ լուծել սպաննուած Թունուզցիներու վրէժը։

✕ Տեղական թերթերը կը հաստատեն թէ օտար լեգէոնի զինուորները անգթօրէն պատժած են Քափ Պոնի կարգ մը գիւղերու բնակիչները ։ Le Mondeի թղթակիցը այս առթիւ կը յիշէ ոճրակոծութեան եւ բռնաբարման դէպքերը ։

ԾԱՆՐ ՈՂՈՂՈՒՄՆԵՐ ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Պիրէնեան լեռներուն վրայ 48 ժամ անընդհատ տեղացող անձրեւները վտանգաւոր ողողումներ յառաջ բերին։ Կառօն գետը ու գետակները յորդելով ողողեցին հարաւ – արեւմտեան ամբողջ շրջանները,— Ժիրոնտ, Լօթ է Կարօն, Ժեր, Վերին Կարօն, Արիէժ, Վերին եւ Ստորին Պիրէնեաններու շրջանը ։

Շաբաթ օր կացութիւնը մասնաւորաբար վտանգաւոր դարձաւ Թուլուզի եւ Օշի մէջ։ Գետը, որ 2.50ի բարձրացած էր, առտուան ժամը 6ին հասաւ 4.60ի։ Բարձրացման պահուն երկու թաղեր պարպուեցան։ Հրշէջները Վիկէրիի նաւահանգիստը փակեցին եւ թումբեր կանգնեցին ։

Թուլուզի Օթէլ Տիօ հիւանդանոցին եւ Լակրավի անկելանոցին ծանր հիւանդները փոխադրուեցան Փիւրփանի հիւանդանոցը։ Դարաստաններ, լոգարանը եւ թաղապետական մարզադաշտերը ողողուեցան։ Հրշէջները ապահովեցին ջուրերէն պաշարուած 200անձերու փոխադրութիւնը։

Մարինեաք – Մոնրրժոյի միջեւ շոգեկառքի գիծերը կտրուած են։ Թուլուզ – Նարպօնի խճուղին ողողուած է։ Հարիւրաւոր հէքթար տարածութեամբ հողեր ջրասոյզ են։ Կիրակի իրիկուն Սավ գետը 3.10ի բարձրացաւ։ Սալա գետը ողողեց շրջակայ թաղերը։ Բնակիչները հեռացան ։

Կարոն գետը միացած Թառնին, կիրակի իրիկուն Լամաժեսթէրի շրջանին մէջ մինչեւ 12 մեթրի բարձրացաւ։ Շրջակայ թաղերը պարպուեցան։ Քասթէլսարազէնի ամբարտակները խզուած ըլլալով, կազի գործարանը եւ սպանդանոցը ողողուեցան։ Ժերի շրջանին մէջ երեք հոգի խեղդուեցան։ Վերին Պիրէնեաններու եւ Լանտօնի շրջաններուն մէջ ալ կացութիւնը ծանր է։ Շրջակայ բնակիչները պարպուեցան ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼՈՆՏՈՆԻ չեխական դեսպանատունը պաշարուած է։ Թերթերը կը գրեն թէ երկու քարտու –

ՎԱՐԴԱՄԱՏԵԱՆ

(ՀԷՔԵԱԹՆԵՐ ԵՒ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐ)

Գործ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻի, գին **500** ֆր.։ Կարելի է գտնել .—

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Մալաքեան, 3 Bld. Théodore Turner.
ՎԱԼԱՆՍ .— Արսէն Տէր Սարգիսեան, 15 rue St. Jacques :
ԼԻՈՆ .— Ղազար Ղազարեան, 56 rue Cuvier :
ԿՐԸՆՈՊԼԸ .— Սիսլեան, 28bis, Cours Jean Jaurès:
ՆԻՍ .— Շ. Զօղեան, 3 rue Petit Parc :
ՏՐԱԿԻՆԵԱՆ .— Հայկազ Զօրեան, 6 rue de la République :
ՎԻԷՆ .— Կիւլպէնկ Սուքիասեան, 144 rue Serpaize:
Ս. ՇԱՄՈՆ .— Ընդրիկեան, 8 rue Jean - Dugas:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ .— Տէր եւ Տիկին Կիրակոս Եալընըզեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Օննիկ Եալընըզեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Հրանտ Պալեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Եալընըզեան շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր եւ նուիրատուութիւններով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց մօր եւ մեծ մօր այրի տիկին ԿԻՒԼԻՒԶԱՐ ԵԱԼԸՆԸԶԵԱՆի մահուան առթիւ ։

ՆՈՒԷՐՆԵՐ ՆՈՅՆ ԱՌԹԻՒ

Այրի Տիկին Կիւլիւզար Եալընըզեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի եղած են հետեւեալ նուէրները.—

Հ. Յ. Դ. Տան փոնտին՝ Այրի Տիկին Սրապեան 2000 ֆրանք, Արմենակ Փափազեան հազար, Վահրամ Մոսկոֆեան հազար, Յովհաննէս Թորոսեան 2000 ։

Այնճարի «Յառաջ» դպրոցին .— Պ. Կարպիս Պալեան 5000, Վահրամ Եսայեան 3000, Յարութիւն Պօղոսեան 2000, Յարութիւն Պօղոսեան2000, Այրի Տիկին Դաւիթեան 4000, Օննիկ Պայրամեան 1000, Արմենակ Քէչիչեան հազար, Սարգիս Պէյլէրեան 1000, Տիգրան Պալըգճեան, Արամ Սարգիսեան, Խաչիկ Գազանճեան, Նուպար Տէօմպէլէկեան 5000ական ։

Ֆր. Կապ. Խաչի Շրջ. վարչութեան .— Գարեգին Նագաշեան 1500, Հայկ Նագաշեան 3500, Արմենակ Քէչիչեան 1000։

Կարմիր Խաչին .— Արմենակ Քէչիչեան 1000։
Փարիզի Աղքատախնամին .— **Mr. Merle 500:**

Ստանալ «Յառաջ»ի վարչութենէն ։

ԱԶԱՏԱՄԱՐՏԻԿՆԵՐՈՒ ԽՆՋՈՅՔԸ

Լիոնի եւ շրջանի Հայ Ազատամարտիկներու ընկերահամակրական խնջոյքը, այս կիրակի, 10 Փետրուար, կէսօրէ վերջ ժ. ը ճիշդ 3ին, Յոյներու սրահին մէջ։

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, կովկասեան եւ միջազգային պարերով։ Սիրով կը հրաւիրենք բոլոր հայրենակիցները եւ համակիրները ։ Մուտքը ազատ է ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ .— Գոնիայի նահանգէն Էրէյլիցի Տիկ. Էլէզեան եւ Վերժին (ծնեալ Զամքէրթճեան, հօրը անունը Յակոբ) կը փնտռէ իր ազգականները Զամքէրթճեան ընտանիքը, որոնցմէ լուր չէ ունեցած 1914ի պատերազմէն վերջ։ Կը կարծուի թէ Ամերիկա գաղթած են ։ Տեղեկացնել Mme. Elezian, 11 Impasse Roland, Villefranche sur Saône, (Rn.) France:

ԱՌ ՈՐ ԱՆԿ Է

Ինչպէս հաղորդած էինք արդէն, Գաղթականական Միջազգային կազմակերպութիւնը (IRO) Ֆրանսայի մէջ իր գործունէութիւնը դադրեցուց 1952 Յունուար 31ին։

Հայ գաղթականները կը հրաւիրուին դիմել տեղական Միութեանց, մինչեւ նոր գրասենեակի մը կազմութիւնը։

Եղած դիմումներուն առթիւ անհրաժեշտ տեղեկութիւնները տալու համար, Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ տեւական սպասարկութիւն մը հաստատուած է Փետր. 1էն սկսեալ, ժամը 10—12։ Ուրեմն ամէն կարգի լուսաբանութեանց համար դիմել նոյն դիւանին ։

զարներ փախչելով բրիտանական կառավարութեան պաշտպանութիւնը խնդրած են։

ՀԻԹԼԷՐԻ աջ բազուկը, Մարթին Պորման, իտալական վանքի մը մէջ հաստատուած է իբրեւ աբեղայ, համաձայն գերման զինուորի մը պատմութեան եւ լուսանկարի մը։ Վանահայրը անմիջապէս հերքեց այս պատմութիւնը։

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ պատուիրակներուն դէմ հաւկիթներ, լոլիկներ եւ թռուցիկներ նետեցին Ֆրանսայի անիշխանականները, ընդհ. ժողովի սրահին մէջ։ Որ եւ է վնաս չպատահեցաւ։ Հաւկիթ մը կոտրեցաւ նախագահին սեղանին առջեւ, ուրիշ մըն ալ խորհրդային պատուիրակներէն Սոբոլեւի մօտ ։

[Յ]ԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Տակաւին շատեր կան որոնք չեն փակած իրենց հին հաշիւները։ Սկսանք դադրեցնել այդպիսիներու թերթերը։

Ն[որ] դժուարութեանց առջեւ չգտնուելու համար կը խնդրուի փութացնել թէ հին հաշիւները եւ թէ 1951 — 1952ի բաժնեգինները։ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՆԻԷՌ – ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ .— Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի, ժամ 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ ։

ՆՇԱՆԻ ՈՒՆԵՆԱԼ .— Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէ մասնակցութեամբ բոլոր խումբերու՝ կազմակերպած է «Փետրուար 18», Փետրուար 17ին, K. Bicêtreի քաղաքապետարանի մեծ սրահին մէջ։ Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն։

ՓԱՐԻԶ .— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի «Անդրանեան» խումբի դասախօսութիւնը՝ այս հինգշաբթի, ժամը 9ին, Ազգ. տան մէջ, 32 rue de Trévise։ Կը խօսի ՎԱՀԷ ՕՇԱԿԱՆ։ Նիւթը՝ «Բաբոյանյանի ըմբռնումները ։

ՆՇԱՆԻ ՈՒՆԵՆԱԼ .— ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ ՕՀԱՆ ԴՈՒՐԵԱՆ, Ապրիլ 4ին։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ .— Մ. Շ. Մարսէյլ .— Կրնաք ղրկել յեռագիրը, գաղափար մը կազմելու համար։

ԸՆԿԵՐ ՏԻԳՐԱՆ ՏԷՐՈՅԵԱՆԻ մահուան առթիւ Տէր եւ Տիկին Խաչիկ Մկրտիչեան, փոխան ծաղկեպսակի, երկու հազար ֆրանք կը նուիրեն, Հ. Յ. Դ. Փարիզի տան։ (Վճարուած յանձնախումբին)։

SALLE GAVEAU, ԿԻՐԱԿԻ **30** ՄԱՐՏ, ԺԱՄԸ **21**ԻՆ
ՄԵԾ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ ՕՆՆԻԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ
Կը խնդրուի նկատի առնել այս թուականը ։

ԵՂԱՆԱԿԻՆ ԱՄԵՆԱՓԱՅԼՈՒՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի 10 Փետրուար, ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր, Cercle Militaireի շքեղ սրահներուն մէջ, Place St. Augustin :

Կազմակերպուած Հ. Բ. Ը. Մ. ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ԿՈՂՄԷ։

Նախագահութեամբ ՎԱՀՐԱՄ ՊԷՅ ՆՈՒՊԱՐի
Բ... Միութեան ղպրոցներուն ։

Մասնակցութեամբ ՌԻՔՕՍ ԳՌԷՕԼ ՊԱՆՏԻ փարիզեան նշանաւոր օրքէսթրին։

Զանազան հետաքրքրական «աթրաքսիոններ», որոնց մանրամասնութիւնները յառաջիկային պիտի ծանուցուի ։

Ծոխ պիւֆէ եւ պառ։ Ձեր սեղանները ապահովեցէք, դիմելով Provence 82-38։ Տոմսակները կը գտնուին Պ. Արամ Հանչէրի մօտ «Կէս – Կէս»ի խմբագրատունը, 9 rue Saulnier, Փարիզ (9):

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Պ. Ա. Զօպանեան Փետր. 7ին (Եշ.), ժամը 6.30ին, Սիթէ Ունիվէրսիթէռի Հայ Ուս. Տան մէջ, կը վերսկսի իր հայագիտական դասախօսութիւններ։ Առաջին դասախօսութեան նիւթը պիտի ըլլայ ԳՐԻԳՈՐ ՆԱՐԵԿԱՑԻ։ Այս դասախօսութիւնները տեղի պիտի ունենան իւրաքանչիւր ամսու առաջին հինգշաբթի օրը, ժամը 6.30ին։ (Բացի Յուլիս եւ Օգոստոս ամիսներէն)։

Պ. Զօպանեան պիտի կատարէ նաեւ, Ազգ. Տան մէջ (32 rue de Trévise), երիտասարդութեան համար, հայկ. մշակոյթին նուիրուած շարք մը դասախօսութիւններ՝ իւրաքանչիւր ամսու երկրորդ եւ չորրորդ շաբաթ օրերը, ժամը 6ին։ Մուտքը ազատ է։ Առաջին դասախօսութիւնը նուիրուած պիտի ըլլայ հայ անգիր բանաստեղծութեան հնագոյն նմոյշներուն, զոր պահպանած է Մովսէս Խորենացին ։

ԴԵՐԱՍԱՆ ԹՐԱԳՕՇ ՓԱՐԻԶ

(Փ. Պ. Թ. 37րդ Ներկայացում)

Փետրուար 12ին երեքշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, Պէլվիլի սինէմա Ֆլօրիտայի մէջ (մէթրօ Փիրէնէ), ղեկավարութեամբ եւ մասնակցութեամբ Թրագօշի, նաեւ Փարիզահայ դերասաններէն Պ. Ա. Գմբէթեանի, Օննիկ Գուսանի, Ն. Պշտիկեանի, ինչպէս նաեւ Գարագաշ եւ Բէկմէզեան նուագախումբին։ Կը ներկայացուի ամէն տեղ յաջողութիւն գտած թորոսյանից երաժշտական թատերախաղը՝

ՍՕՍ ԵՒ ՎԱՐԴԻԹԵՐԸ

(4 գործ. եւ 1 պատկեր)

Բազմաթիւ երգերով ու պարերով։ Վիճակի տեսարան, ըմբշամարտ։ Մուտք **150** ֆր.

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Mercredi 6 Février 1952 Չորեքշաբթի 6 ՓԵՏՐ.

28րդ ՏԱՐԻ — 28e Année No. 6680-Նոր շրջան թիւ 2091

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՇԱ՛Տ ՆԵՂ Է ԼՈՒՍԱՄՈՒՏԸ

Երբ կ՚ըսենք թէ Բարեգործականը հորիզոն չունի, բառախաղ մը չէ որ կը փորձենք :

Ուշադրութեամբ հետեւեցէք իր գործունէութեան, եւ պիտի տեսնէք որ «ընկալեալ սովորութիւններու» ցանց մը կը բանի անոր վրայ :

Շատ բան չէ մնացած փաշաներու եւ պէյերու սերունդէն : Եւ սակայն, անոնց ոգին կը տիրապետէ կարգ մը գործերու վրայ :

Ներողութիւն, — անհետացած փաշաները եւ պէյերը յաճախ աւելի հեռատես էին եւ գործնական, շատ մը տեսակէտներով :

Անոնք վերաշինութեան, տնտեսական բարօրութեան ծրագիրներ ունէին : Մարդասիրական եւ կրթական գործունէութեան հետ, կ՚ուզէին զարկ տալ, օրինակ, հողագործութեան :

Պայմանները փոխուած են, այո : Երէկ երկիր, հո՛ղ ունէինք, իսկ այսօր գաղթական ենք ի սփիւռս աշխարհի :

Եւ սակայն, կը բաւէ լայն բանալ թաւշապատ դրասենեակներու պատուհանները, տեսնելու համար թէ որքան ետ մնացած են Բարեգործականի այսօրուան վարիչները :

Եթէ, նոր սերունդին հետ, երիտասարդացման ճիգ մը փորձէր այդ Միութիւնը, շատոնց պատմութեան անցած կ՚ըլլային ոչ միայն խրճիթ եւ մթերանոց կրթարանները, այլ եւ գաղթակայանները :

Երէկուան վարիչները Նուպարաշէն մը հիմնեցին Խ. Հայաստանի մէջ (Երեւանի վարիչները նախընտրեցին Սովետաշէն կոչել զայն) :

Ուրեմն, կարելի է փարթամ գումարներ ճարել կամ տրամադրել, մասնաւոր ձեռնարկներու համար : Անձեռնմխելի պահելով հանդերձ թրըստները, կտակները եւ անոնց եկամուտները :

Արդ, նոյն հեռատեսութեամբ, կարելի չէ՞ր ծաղկաստանի վերածել Պէյրութի քանդուելի հիւղաւանը, որուն տեսքն անգամ սիրտ կը պղտորէ :

Տարիներ առաջ, Ազգերու Դաշնակցութիւնը ձեռնարկած էր վերաշինութեան աշխատանքի մը, միջազգային հանգանակութեամբ :

Այն ատեն «Բարի Գալուստ»ին ալ հրապարակային կոչ մը ուղղեցինք, երբ հարիւր հազար սթերլինի ծախք մը կը նախատեսէին :

Բարեգործականը ի վիճակի չէ՞ր ստանձնելու այդ գործը, տարիներու ընթացքին :

Խեղճուկրակ չըմեղանք է փսփսալ, — Մենք բաշխումներ եւ ձեռնարկներ կը կատարենք համաձայն բարերարներու կամքին :

Բարեգործականի վարիչները մասնագիտութեան վերածեր են կտակներ ապահովելու ճարպիկութիւնը :

Ինչո՞ւ չեն փորձեր այդ վարպետութիւնն ալ արդիացնել, յարմարցնել օրուան պահանջներուն, որոշ ծրագիրներ առաջարկելով անոնց որ տրամադիր են Բարեգործականին ալ բաժին հանելու իրենց հարստութենէն :

Արդարեւ, բարեսէրներ կան որոնք շատ հարեւանցի գաղափար ունին տարագիր բազմութեանց կացութեան, մինչեւ անգամ հայութեան մասին :

Անոնք ընդհանրապէս բարեկամներու խորհուրդով կը շարժին :

Կան ալ որ պատահարար յառած ըլլալով Բարեգործականի անունը, անոր հայեցողութեան կը ձգեն ամէն բան :

Եւ կտակները իրարու վրայ կը դիզուին տաղտուկ միօրինակութեամբ : «Թրըստ»ները կ՚ուռին : Տոկոսները կը բազմուին : Բարեգործականի վարիչներն ալ կը հրճուին, ափ ափի տալով :

Իսկ անդին, հազարաւոր մանուկներ ուսում կ՚առնեն խշտեակներու կամ ախոռներու մէջ :

Ուրիշ հազարաւորներ — այր, կին, մանուկ — օրը իրիկուն կ՚ընեն աննկարագրելի թշուառութեան եւ զարշահոտութեան մէջ : Իբրեւ բնակարան ունենալով թիթեղի, քուրջի, փայտի, թուղթի կտորներէ կազմուած խշտեակներ :

Եւ այս՝ աւելի քան երեսուն տարիէ ի վեր ...

Անշուշտ անոր համար որ, «ընդհանուր» կոչուած Միութիւնը շատ նեղ լուսամուտէ մը կը դիտէ ամենօրեայ կեանքը :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՌԱՋԻ՞ՆՆ Է ...

Ամերիկեան թերթերը կը գրեն թէ անցեալ Մայիսին Քալիֆորնիոյ մէջ մեռեր է հայ տարագիր մը, Կարապետ Ջիլինկիրեան, ձգելով 41.978 տոլարի հարստութիւն մը :

Նոյն աղբիւրին համաձայն, ոչ կտակ է գըտնուեր, ոչ ալ ժառանգորդ :

Այս անտիրութենէն օգտուած է միայն շուն մը, իբրեւ «իր տիրոջը ճշմարիտ եւ հաւատարիմ բարեկամը» :

Արդարեւ, ընթացք տալով աղերսագրի մը, դատաւորը վճռեր է ամսական 30 տոլար յատկացնել շնիկին խնամատարութեան համար :

Անշուշտ մնացեալը — առիւծի բաժինը — մըտած է պետական գանձը :

Առաջին անգա՞մ է որ շօշափելի գումար մը կը կորսուի տիրոջը անհոգութեան, անխելքութեան կամ ագահութեան հետեւանքով :

Եթէ մէկը բան-գործ ընէր միայն ամերիկեան թերթերը թղթատելու, ափ ի բերան պիտի մնար, կարդալով անտէր հարստութեանց պատմութիւններ :

Տարիներ առաջ Խարբերդէն, Տիգրանակերտէն, Մալաթիայէն կամ Սեբաստիայէն, ուրիշ քաղաքներէ եւ գիւղերէ Ամերիկա գաղթած հայ-բենակիցներ կան, որոնց հետքը կորսուած է :

Շատերը դրամ դիզած են չուտելով - չխմելով : Մարդու բան չըսելով :

Կան որ տուփի մը կամ թաշկինակի մը մէջ տեղաւորելով պահած են բարձին տակ : Մառանը կամ պատի մը ճեղքին մէջ :

Ուրիշներ դրամատուն ձգած են : Բայց, առանց սերտելու օրէնքները : (Լեզու չգիտնալով կամ գաղտնիքը երեւան չհանելու համար) :

Անշուշտ Մահը կարգի չսպասեր, որպէսզի ուրիշ բաներ ալ սորվին եւ իրենց գործերը կարգի դնեն :

Եւ որովհետեւ ընդհանրապէս ամուրի են, երբ առտու մը անշունչ փռուին իրենց խշտեակին մէջ կամ հիւանդանոցի մը անկիւնը, իրենց ժառանգութիւնը կը դառնայ «լքեալ գոյք», մտնելով պետական գանձը :

Դեռ աւելի ողբալին : ՎԱՀԷ

«ՅՈՒՍԱԲԵՐ»Ը ԵՐԿՈՒ ԷՋ

Երէկ իրիկուն ստացանք «Յուսաբեր»ի Յունուար 28, 29 եւ 30 թուակիր թերթերը, իւրաքանչիւրը երկու էջ (օդային թղթատարով) :

Ինչպէս յայտնի է, եգիպտական կառավարութիւնը պաշարման վիճակ հրատարակեց երկու ամսուան համար, Գահիրէի վերջին դէպքերուն հետեւանքով : Ուստի, հարկադրուած են «Յուսաբեր»ը առ այժմ հրատարակել երկու էջ :

× Դժբախտաբար կարգ մը հայկական վաճառատուներ ալ մոխիր դարձած են :

ԶՕՐ. ՇԷՔԷՐՃԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Զօր. Շէքէրճեան Փարիզ կը գտնուի ներկայիս եւ պիտի մնայ ութ օր :

Զօրավարը Ժընեւի մէջ տեսակցութիւն մը ունեցած է ՄԱԿի տարագիրներու գրասենեակին պաշտօնէութեան հետ եւ երկրորդ տեսակցութիւն մը պիտի ունենայ Ժընեւ վերադարձին ՄԱԿի տարագիրներու գրասենեակին վերատեսուչ Go-thartի հետ, հայ տարագիրներու մասին :

ՄԱԿի պաշտօնաթերթը Փետրուարի թիւին մէջ երկար տեղեկագիր մը ունի տարագիրներու մասին, ուր կը յիշուի նաեւ Լիբանանի պատուիրակութեան առաջարկը Հայերու մասին (էջ 135) :

ԴԱՒԱՃԱՆՆԵՐՈՒ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ դատավարութիւնը սկսաւ Բշ. օր (տես Բ.ԼԳ.էջ) : Այս նիստին ներկայ էին երկու ամբաստանեալները, իսկ դատախազներէն Ժորժ Տիմիթրով եւ Նիքոլա Տիտանիս : Ամբաստանեալներուն փաստաբանները առարկեցին թէ ժամանցում տեղի ունեցած է, քանի որ գիրքը տպուած է 1949ին, բայց պատասխանուեցաւ թէ երկրորդ անգամ տպուած է : Երէկ պիտի վճռուէր այս հարցը :

Ֆրանսայի ներքին հոգերը

Ազգ. ժողովը վերաբացուեցաւ երէկ, երեքշաբթի, տասնօրեայ դադարէ մը վերջ :

Օրակարգին վրայ կան բազմաթիւ ծանրակշիռ խնդիրներ, ելմտական, ընկերային եւ քաղաքական : Առաջին կնճռոտ հարցերէն մէկն է շարժական սաացոյցի օրինագիծը, որ պիտի քննուի առաջին առթիւ : Յետոյ կուգայ ելեւմուտքի հաւասարակշռութեան խնդիրը : Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, սկզբունքով ընդունուած է 10 առ հարիւր յաւելումը, ուղղակի թէ անուղղակի տուրքերու վրայ : Այս յաւելումէն ազատ պիտի ըլլան սննդեղէնները (միս, հաց, կաթնեղէն եւն.) : Տուրքէ ազատ համարուած գումարը պիտի բարձրանայ 180.000ի ֆրանքի :

Զափաւոր հոսանքները համաձայն չեն 10 առ հարիւր յաւելման, այնպէս որ բուռն վիճաբանութիւններ կը սպասուին, ելմտական օրինագծի քննութեան առթիւ :

Տեղեկագրի մը համաձայն, 1951ի բացը եղած է 407 միլիառ ֆրանք, որուն վրայ պէտք է աւելցնել 85 միլիառի յաւելուածական ծախքեր :

× Ներածումներու կրճատման որոշումը ծանր տպաւորութիւն գործեց առեւտրական հրապարակին վրայ, ինչպէս եւ հարեւան երկիրներու մէջ, քանի որ առեւտուրը պիտի նուազի : Արգիլուած ապրանքներն են ինքնաշարժներ, դրամեքենաներ եւ ուրիշ ամէն տեսակ մեքենաներ, ժամացոյցներ, լուսանկարչական գործիքներ եւ ուրիշ բազմաթիւ արտադրութիւններ որոնք անհրաժեշտ չեն համարուիր : Մասնաւոր արտօնագիր պէտք է ստանալ ներածելու համար հետեւեալ օտար արտադրութիւնները, — կօշիկ, «նայլըն» գուլպայ, գլխարկ, հագուստ, անթելի գործիքներ, ակնոց, շարժանկարի ժապաւէն, ծխախոտ եւ ծխիկ եւն. :

Լուատեսներ կը հաւաստեն թէ կրճատումները կամ արգելքները պիտի տեւեն երեք ամիս : Ամէն պարագայի մէջ, շատ մը ապրանքներու գինը պիտի բարձրանայ երեք ամսուան ընթացքին, եւ նորէն պիտի ծաղկի սեւ շուկան :

Վերջին երեք տարիներու ընթացքին ջնջուած էին ներածումներու բոլոր սահմանափակումները, համախորհուրդ Եւրոպայի Տնտեսական Գործակցութեան միւս 15 անդամակից պետութեանց : Այժմ վերահաստատելով կրճատումները, կառավարութիւնը ամէն բանէ առաջ կ՚ուզէ փրկել ֆրանքը : Շատ մը ապրանքներու ներածումը բոլորովին պիտի արգիլուի, ուրիշներու համար բաժնեչափ մը պիտի որոշուի : Միեւնոյն ատեն զարկ պիտի տրուի արտածման, վերցնելով կարգ մը տուրքեր : Պետական գանձը մինչեւ հիմա տարեկան 3.000.000.000 ֆրանք զոհած է, այս տուրքերը չստանձելով : Այժմ տրամադիր է աչք առնելու մինչեւ 10 միլիառ ֆրանք :

Գերմանիոյ նոր պայմանները

Արեւմտեան Գերմանիոյ խորհրդարանին Բշ. օրուան նիստին մէջ, վարչապետը յայտարարեց թէ կառավարութիւնը պիտի մերժէ ստորագրել եւրոպական բանակի ծրագիրը եւ ուրիշ յանձնառութիւններ, ցորչափ գոհացում չեն գտած Գերմանիոյ պահանջները՝ Սարի հարցին եւ Ատլանտեանի անդամակցութեան մասին :

Վարչապետը այս վճռական յայտարարութիւնն ընելով, զանոնք մեղադրեց Դաշնակիցները թէ կ՚ուզեն յաւերժացնել գրաւման կարգուսարքը, զանազան պայմանագիրներ առաջարկելով. պայմանագիրներ որոնց հիմնական տրամադրութիւնները կը հակասեն իրաւունքներու հաւասարութեան սկզբունքին :

Նախարարական խորհուրդը վաւերացուցած էր վարչապետին այս վճռական դիրքը, բացառիկ նիստի մը մէջ : Խորհրդարանին գլխաւոր հոսանքներն ալ համաձայն են : Այնպէս որ, երկար ատենէ ի վեր առաջին անգամ ըլլալով, կառավարութիւնը եւ ընդդիմադիր [illegible] միաձայնութեամբ [illegible] Դաշնակիցներու քաղաքականութեան :

Այս կացութիւնը մեծ տպաւորութիւն գործեց դաշնակից երկիրներու, մանաւանդ Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ մէջ :

Շատ բան կախում ունի Մ. Նահանգներու դիրքէն : Արտաքին նախարարը, Պ. Էչիսըն անձնական նամակ մը գրելով Պ. Ռոպէր Շումանի, իր տեսակէտները յայտնած է երկու գլխաւոր հարցերու մասին, — Սարի խնդիր եւ արեւմտեան Գերմանիոյ անդամակցութիւնը Ատլանտեանի դաշինքին : Պ. Էչիսըն տրամադիր կ՚երեւայ նկատի առնելու Սարի խնդիրը, երեք նախարարներու յառաջիկայ ժողովին մէջ (Լոնտոն) :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ դահլիճը որոշեց քուէարկութեան իրաւունք տալ կիներուն :

ՅՈՒՇԵՐՈՒ ՓՈՒՆՋ ՄԸ

Ա.

ՌՈՒԲԷՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Մահը բնական, բաժանումը ցաւալի… Բայց աւելի ցաւալին այն է, որ նախ քան վերջին ժամը հնչելը չենք վայելեր պէտք եղածին չափ, լրիւ ու երկար ատեն միտքերու, հոգիներու զուգորդու — թեան ստուածային հաճոյքը …

Սիրելի Ռուբէն, առտուն երկտող մը ծրարեցի ու դրանս առջեւի նամակատուփը ձգեցի …

Ինչպէ՞ս կրնայի երեւակայել թէ կէսօրէն վերջ պիտի կարդայի զաւկիդ հեռագիրը — Ռուբէնը մեռաւ երէկ երեկոյ…

Մինչ ես կը սպասէի դեռ շարունակել մեր ընդհատուած խօսակցութիւնը: Կը յուսայի մօտիկ օրերուն եթէ ոչ Երեւանի կամ Շահպաղիի գինիի բաժակի մը առջեւ, գէթ Պոռտոյի մըպըղջակները բաժակին մէջ, նորէն կում մը… Եւ անցեալի յուշերը պիտի կայծկլտէին նախ մեղմ արտայայտութեամբ եւ պարզ բառերով, ապա հետզհետէ տաքնային ու բոցավառէին նախադասութիւննե — րը… որպէսզի իրարմէ խլէինք խօսքերը գնդակոծուէր մը արագութեամբ … երբ Սէն Քլուի փոքրիկ սենեակիդ պատերը շատ նեղ կուգային մեր երեւակայութեան ճառագայթները տանելու, սփռելու Հայոց աշխարհի լեռներու ու դաշտերու վրայ… Մասիսէն, Արագածէն մինչեւ Վանի կապուտակը, Սիփանն ու Նեմրութը, Սասունն ու Ս. Կարապետը… Ապա թռիչք մը համարձակ Վոսփորի ափերէն մինչեւ Ժընեւի Beau Séjourը :

×

Քիչերուն տրուած է լաւ, անուշ խօսակից ըլլալու շնորհքը… մանաւանդ երբ հոգիներու ջերմութիւնը կուգայ դրսեւորելու, առանց ճղճիմ հաշիւներու, մաքի հնոցը, երեւակայութեան թեւերը սլացք կ'առնեն ու միեւնոյն նիւթին շուրջ, համամիտ թէ հակառակ, անակնկալ լոյսի ցոլքով մը կ'ողողեն երեւակայութեան հորիզոնը եւ ահա յուշեր, յուշեր… կը քակուին իբրեւ ձիւնի չերմեր սպիտակ թանձրութեան կողերէն, կը փրթին ապրած իրականութեանց սեպաձեւ ժայռեր ու կը գլորին մեր թախծոտ հոգիներու մշուշին մէջ …

Ի՞նչպէս գծել յուշերու շղթային ծայրը …

Էջմիածնի ճեմարա՞նը պանծալի, մայրամուտի պտոյտներ Ներսէսեան լճի ափին, թէ՞ ճեմարանի պարտէզի հայրենակցական մարդերու շուրջ խմորումներ Արեւմտեան Հայաստանէն եկած որդեկներու երազուն խոհերուն: Ի՞նչ գորով եւ ի՜նչ զգացում: Ժընեւ, առաջին հանդիպումիդ ճեմարանի ընկերոջդ՝ Համազասպի աճիւններու սափորն էիր համբուրում «Դրօշակ»ի խմբագրատանը… Այն օրերուն, մեր խեղճ «Թռնիրի» կայծերը կը ցայտէին ու գիտակից թէ անգիտակից ձեւով կ'այրէին ու կը վառէին հայրենասիրութեան կրակով… Հայրենասիրութիւնը իր աստիճաններն ունի, հայրենասիրութիւնը իր տեսակներն ունի, հայրենասիրութիւնը իր գոյներն ունի:

Եւ օր մը դուն ալ կ'ընտրէիր Արեւան Երկիրը մտնել արիւնով մկրտուելու :

1904ին Դումանի խումբին հետ անյաջող փորձէ մը վերջ, սահմանէն ետ կը դառնայիր տունդ, ավնուազարմ մօրդ կշտամբա՞նքը: «Կէս ճանապարհէն ետ չեն դառնար, զաւակս — ըսեր էր քեզ գուրգուրանքո՞վ թէ զայրոյթով եւ դուն տարի մը վերջ նորէն Երկիր մտնելու փորձը ըրիր, այս անգամ ծպտուած ձեւով …

Վասպուրականի թարմացուցիչ օդը քու ալ թոքերը լեցուց այն օրերուն մեզի տուն տուող գաղափարականութեան աւիւնով, և ուրիշներուն հետ դուն ալ ոգեւորուեցար ժողովուրդներու եղբայրացած յեղափոխութեան սրբազան ու փրկաբար կրակով :

Որովհետեւ, այն օրերուն՝ Վասպուրականի ընկերները, երբ դեռ Դաշնակցութիւնը 14 տարեկան էր, ըրեր էին իրենց ընտրութիւնը — մասնաւոր բոլոր հնարաւորութիւնները ձուլեր էին իրականութեան ամբողջութեան մէջ եւ այդ ամբողջութիւնը դարձուցեր էին ուրոյն համադրութիւն մը, որ կը ներկայանար գերագոյն հնարաւորութիւն …

Իբրեւ Արեւելքի ժողովուրդ, մեր ճակատագիրը պէտք էր որ կապէինք արեւելքի ժողովուրդներու ճակատագրին:

Երիտասարդական աւիւնով այն օրերուն ամէն ինչ կ'անցնէր քննադատութեան բովէն: Ստեղծելու պահանջը, նոյնիսկ ընկերային յեղափոխական մարդին մէջ, անհրաժեշտութիւն մըն էր : Նոր ճամբաներ որոնելու ձգտումը՝ հիմնուած երկաթեայ իրականութեան ուսումնասիրութեան վրայ — թեւ կուտար մեր համարձակութեան, ուժ կուտար մեր քայլերուն: Բոլոր Երկիր եկող ընկերները կ'ընդգծէին, որոշ կասկածէ վերջ, գործունէութեան նոր ուղին: Դուն ալ ոգեւորուեցար … ու տարի մը մեզի հետ մնալէ վերջ, Վասպուրականէն դուրս աւելի տառապած աշխարհ մը ընտրեցիր քու երիտասարդ ուժերդ չափելու: Վասպուրականի Շրջանային Ժողովը ընդունեց քու թեկնածութիւնդ Տարօնի աշխարհը երթալու …

Եւ դուն գացիր Սասուն — արծիւներու բոյնը, Տարօն — տառապանքի հնոցը, եւ վերջը, ա-ւա՜ղ նահատակութեան աշտանակ:

×

Նամակդ առջեւս է: Լսեր էիր որ ձեռագիրներուս մէջ գործ մը կայ Գէորգ Չաւուշի մասին: Կը փափաքէիր ծանօթանալ գործին ու հանդիպումի օրը կ'որոշէիր վերջացնելով նամակդ այս խօսքերով .

— « Ես կը յուսամ թէ մենք միշտ կը լինենք Սալահի (Գէորգ Չաւուշ) հետ միասին» :

Հազար հազար տարիներ առաջ մեր նախահայրերը պատմական ժամանակակից դէպքերէն, հերոսներու կեանքէն առասպելական զրոյցներ են հիւսել, ինչո՞ւ մենք ալ «լեգենդ»ներ չստեղծենք մեր ապրած օրերու հերոսական դրուագներէն, ոչ միայն մեզի համար, այլեւ հազար հազար տարիներ վերջ եկող սերունդներուն համար: Տիկին Անայիսի Յուշերուն մէջ կը կարդանք թէ Թալէաթը ըսեր է եղեր.— « Մենք յեղափոխութիւնը ձեզմէ, Հայերէդ սորվեցանք»:

Ժողովուրդը կը հաւատար, ես լսեր էի, որ Գէորգ Չաւուշը չէ մեռեր, այլ միայն վիրաւորուած է եղեր :

— Ճիշդ է, վկայեցիր դուն, քանի քանի անգամ լուր տարածուեցաւ կռիւէն վերջ, թէ Գէորգ Չաւուշը սպաննուեցաւ, բայց քանի ամիսներ ետք, յանկարծ դուրս կ'ելլէր մեր Գէորգը .

Եւ ահա որոշուած օրը, փոքրիկ սենեակիդ մէջ:

Տօն էր այդ օրը, Գէորգ Չաւուշը կենդանացեր էր, նաեւ Ռուբէնի յուշերը զարթներ, արցունքի պէս զուլալ Պորտոյի գինիէն ումպ մը եւ կարդամ Սալահը, դուն ուշադրութիւն ես դարձեր

— Աննա, արի դուն ալ, կը կանչես խոհանոցէն տիկինը: Ու կ'ըլլանք չորս :

,— Է, շարունակէ, յետո՞յ: Ես կը կարդամ, հետզհետէ մթնոլորտը աւելի կը տաքնայ, չես ձգեր որ դադարներուն շունչ առնեմ, իւրաքանչիւր արարէն վերջ :

— Է, շարունակէ, յետո՞յ: Եւ երրորդ արարին, երբ Գէորգ Չաւուշը հիւանդանոցի մահճակալին վրայ դամուած՝ վիրաբուժական գործողութենէ մը վերջ կը զառանցէ, յիշելով անցեալը, Սուլուխի կռիւը, վիրաւորուիլը ու տանջուիլը, մրմնջելով կցկտուր բառեր միայն … — վիրաւոր, լքուած, ջուրի ձայնը կը լսէ .— ջուր, ջուր·· պուտ մը ջուր··· կը կանչէ աղեկտուր :

Կը նայիմ, ի՞նչ տեսնեմ, աչքերդ արցունքով լեցուեր են — ահ, այդքան զգայուն, այնքան արեան ճապաղիքէն անցնելէ վերջ ու կը մրմնջես .

— Ծօ՛, Ղեւոնդ, այդ ի՞նչ ես ըրեր :

Եւ երբ վերջացուցի ընթերցումը .

— Տպէ ու ղրկէ Պոլսոյ թուրք թերթերուն, խորհուրդ տուիր անվարան: Չէ՞ որ Թալէաթը ըսեր էր — Մենք յեղափոխութիւնը ձեզմէ Հայերէդ սորվեցանք :

×

Վերջապէս, Համիտեան շղթաները փշրուած են··· Յեղափոխականները զնտաններէն ազատուած՝ թաքստոցներէն դուրս ելած, լեռներէն իջած — կը կարծենք թէ ալ հասած է իսկական ընկերային յեղափոխութեան համար աշխատելու օրը :

Պոլիս ենք, այդ տարօրինակօրէն աշխարհաքաղաքացի հայաշատ ու հարուստ ոստանին մէջ : Մենք իբրեւ չափազանց լոյսէն շլացած թռչնիկներ մեր յեղափոխական երազները աւելի ու աւելի կ'արծարծենք …

Հազիւ քանի մը օր էր որ Պոլիս էինք հասեր, ես կուգայի Պէյրութէն, դուն կուգայիր Կարինէն, եւ ահա մարտ 31ը: Իրարանցումը ընդհանուր է, կացութիւնը անորոշ, զինուորները Բերայի Շիշլիին վրայ հրացանաձգութեան վարժութիւններ կ'ընեն :

ՂԵՒՈՆԴ ՄԵԼՈՅԵԱՆ

Հայերը ԺԹ. դարու կէսին

Վերջին դարերու հայ ժողովուրդի դժխեմ կեանքին մէջ լուսաւոր կէտ մըն է ԺԹ. դարու կէսը 1850 — 60 տարիներու շրջանը :

Բուն հայրենի երկրին մէջ հայ ժողովուրդը կ'ապրի համեմատաբար խաղաղ ու անդորր կեանք մը: Չկայ հօն համատարած հալածանք կամ ջարդ: Հայ ժողովուրդը օգտուելով այս բացառիկ պարագայէն՝ բուռն թափով լծուած է մշակութային այնպիսի աշխատանքներու, որոնք երկար դարերու տգիտութեան ու անգիտակցութեան թմբիրը վանող ժողովուրդի մը ուրախ զարթօնքը կը մատնանշեն: Չկայ ժամանակակից հայ թերթ մը, որ իր էջերը չզարդարէ միշտ թարմ լուրերով Հայաստանէն եկած ցնծալից աւետումներու թէ հոս նոր դպրոց մը բացուեցաւ, հօն նոր ընկերութիւն մը կը կազմուի, այն ինչ քաղաքը կը խորհի իր սեփական մամուլը ունենալ, եւն., եւն.:

Իսկ դրսի հայաշատ կեդրոններու մէջ հայութիւնը կը փայլի նաեւ պետական բարձր ու բարձրագոյն պաշտօններու եւ պատիւներու մէջ :

Պոլիսը շնորհիւ լուսամիտ Սուլթանի մը — Ապտիւլ Մէճիտ — Հայերը տնօրէն են պետական փողերանոցի եւ վառօդարանի: Կայսերական ճարտարապետութիւնը Հայոց ձեռքն է : Դրամատուններու վարչութիւնը Հայերու յանձնուած է: Թուրք պետական բոլոր նախարարութիւններու մէջ հայ պաշտօնեաներ կան: Փարիզի, Պերլինի, Վիէննայի, Հռոմի և Պրիւքսէլի դեսպանատուններու կարեւոր պաշտօնեաները Հայեր են, որոնցմէ ոմանք նոյնիսկ ընդհանուր դեսպանի (Տիրան Ալիքսանեան — Պրիւսէլ) եւ ընդհանուր հիւպատոսի (Կարապետ Այթին Տաւուտեան — Վիէննա) տիտղոս կը կրեն :

Տարբեր չէ Ռուսահայերու վիճակն ալ, ուր ազգային կեանք մը ծիլ արձակած է ամէն դի: Թիֆլիս եւ Մոսկուա կեդրոններ են հայկական մտաւոր կեանքի, մին էր Ներսէսեան վարժարանով, միւսը իր ճեմարանով ու երկու տեղերն ալ կը թաւալի հայ մամուլը: Հոս ալ Հայը գրաւած է ընդհանուր համակրութիւն ու բարձրացած պետական պատասխանատու պաշտօններու ու պատուաստիճաններու:Ոչ միայն հայ զօրավարներկան ռուս բանակին մէջ, այլեւ ոմանք նոյնիսկ նահանգապետի պաշտօն կը վարեն (Լորիս Մէլիքով — Կարս) :

....

Յիշենք ի վերջոյ Պարսկահայերն ալ, ուր հայ ժողովուրդի մէկ բեկորը իր բարգաւաճումի լաւագոյն օրերը կը բոլորէ եւ իր զաւակներէն Պարսիկ պետութեան կուտայ Մելքում Միրզա խան մը, Միրզա Նարիման խան մը, Դաւիթ խան մը եւ շատ ուրիշներ :

Չենք յիշեր Եգիպտահայութիւնը, որ արտաքին գործերու նախարարներ տալով՝ երկրին պետական ղեկը մասամբ իր ձեռքն առած էր եւ կը վայելէր բացառիկ առաւելութիւններ:

ԺԹ. դարու այս թուականը իրաւամբ կրնայ նկատուիլ հայ ժողովուրդի վերածնունդի փառաւոր շրջանը, ուր Հայը ունէր եւ թիւ (մօտ5միլիոն), և մշակոյթ եւ բարօր կեանք:

Հ. ԵՓՐԵՄ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Շնորհալից Դատ մը

(« ԴԱՒԱՃԱՆՆԵՐՈՒ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ »Ը)

Փետրուար 4ին, Փարիզի պատժական 17րդ ատեանին առջեւ բացուեցաւ շնորհալից դատավարութիւն մը, որ կը համարուի Քրավչենքոյական թիւ 2 դատը:

Պոլշեւիկեան բռնակալութեան դէմ պայքարող երեք դէմքեր, Ժորժ Տիմիթրով (պուլկար), Նիքոլա Տիանիու (ռումէն) եւ Եան Քովալեւսքի (լեհ) դատ բացած են երկու Ֆրանսացի գրողներու դէմ: Առաջինը՝ Ռընօ տը Ժուվնէլ, 1949 Սեպտեմբերին գիրք մը հրատարակած էր, «Դաւաճաններու Միջազգայինը», (L'Internationale des Traîtres), իսկ երկրորդը, Անտուէ Վուրմսէր, գրած է յառաջաբանը: Դատավարութիւնը պիտի տեւէ եօթը շաբաթ, (երկու նիստ եօթն օրը անգամ մը):

Գիրքը, որ 200 էջերէ կը բաղկանայ, բուռն լեզուով մը կը յարձակի ռումէն, պուլկար, հունգար, լեհ, չեխ եւ ալպան կարգ մը տարագիրներու վրայ, որոնք պոլշեւիկեան վարչաձեւի հաստատումէն վերջ, խոյս տալով իրենց երկիրներէն, Եւրոպայի ու հիւսիսային կամ հարաւային Ամերիկաներուն մէջ կազմեցին ընդդիմադիր շարժումներ: «Իրենց անցեալը արդէն գրաւական մըն էր ապագայի գործունէութեան» , կը գրէ տը Ժուվնէլ :

« Դաւաճաններու Միջազգայինը», Մոսկուայի ուզած ձեւով կը նկարագրէ Պալքանեան եւ արեւելեան երկիրներուն «փրկութիւնը», այսինքն մուտքը երկաթեայ վարագոյրէն ներս :

«Եթէ հեղինակին հաւատալու ըլլանք , կը գրէ « Ֆիկարօ»ի մէկ աշխատակիցը, ան որ կ'ընդդիմանայ Մոսկուայի կողմէ իր հայրենիքի բռնագրաւման, կախաղանի արժանի դաւաճան մըն է: Ասանկ մեղքի մը··· արդար պատիժ պիտի տրուէր անշուշտ Սթալինի մեքենաշարժ դատավարներուն կողմէ, բայց Ֆրանսայի մէջ կան դատական ատեանակալներ, որոնք պատրաստ են քննութեան ենթարկելու գանգատները եւ ի հարկին պատիժ տնօրինելու նախատողներուն: Ահա այս բանն է որ գայթակղելի կը գտնեն այդ պարոնները (Ժուվնէլ եւ Վուրմսէր) : »

Չի գիտցուիր թէ հեղինակը համայնամա՞ր մըն է թէ « հիացող » մը պոլշեւիկեան իրաւակար-

դին: Գրքին առաջին տպագրութիւնը երեւի չատ փայլուն ընդունելութիւն մը չէ գտած, ատոր համար յետագային դիմած է Վուրմսէրի յառաջաբանին: Որով այս վերջինն ալ կը նստի ամբաստանեալի աթոռին վրայ:

Ռընօ տը Ժուվնէլ ժամանակ մը անիչխանական ձգտումներ ցոյց տուած է, աճարեկիչ Ռավաչոլի պէս «ոչ Աստուած եւ ոչ ալ տէր» ճանչնալով: Հիմա կ'երեւի թէ մէկ հատ մը ընտրած է, երկար եւ թաւ պեխերով, ծանօթ ամբողջ աշխարհին:

Գալով դատախազներուն, բոլորն ալ միեւնոյն ձգտումներն ունեցած են: Երեքն ալ հաւատացած են, որոշ ժամանակ մը, թէ կարելի է միանալ եւ գործակցիլ համայնավարներուն հետ: Ներկայիս կը քաւեն, իրենց հայրենիքն ալ միասին, այն ծանր մեղքը, որ զգաստութեան մղելու է տաքգլուխ «պարտիզան»ները, որոնք կը ճգնին բռնկցնել համաշխարհային հրդեհը:

Ժորժ Տիմիթրով 50 տարեկան է: Պուլկար հողագործական կուսակցութեան ամէնէն եռանդուն անդամներէն: 1923ին դեռ 20 տարեկան; Մահուան դատապարտուած էր առաջին անգամ: Նախկին վարչապետ Տիմիթրովի չափ գործօն յեղափոխական մը եղած է: Գերմանական գրաւման շրջանին, գաղտնի պայքար մղած է եկւորներուն դէմ: 1941ին ի բացակայութեան մահուան դատապարտուելով, կը փախչի Միջին Արեւելք: Ժամանակին եղած է Սուրիոյ մարզպան Անրի տը Ժուվնէլի դիւանապետը: 1944ին ընդհ. քարտուղար հողագործական կուսակցութեան: Չի մասնակցիր Փեթքովի դահլիճին: 1945ի Ապրիլ 23ին ոստիկանութիւնը կը պաշարէ իր տունը, երբ հիւանդ պառկած էր: Տիմիթրով վար կը ցատկէ երրորդ յարկէն եւ կ'ապաստանի ամերիկեան դեսպանատունը: Երեք ամիս վերջ կ'անցնի Իտալիա, յետոյ Ամերիկա: Թրայքօ Քոսթօ, այն ժամանակուան համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, ձերբակալելով իր 23ամեայ քարտուղարուհին չարաչար տանջանքներով սպաննել կուտայ:

Նիքոլա Տիանիու դիւանագէտ մըն է: Պատերազմէն առաջ եղած է Մոսկուայի ռումանական դեսպանը: Ջերմ կուսակից ռուման խորհրդային բարեկամութեան, գաղափարը փոխեց երբ կարմիր բանակը գրաւեց Պուքովինան: Պատերազմի ընթացքին կը գտնուէր Լիզպոնա:

Եան Քովալեւսքի գնդապետ է: Եղած է զինուորական կցորդ Մոսկուայի եւ Պուքրէշի լեհական դեսպաններուն: 1940ին վարիչը դարձած է Ռումանիոյ լեհ գաղթականներու իրերօգնութեան կոմիտէին: Յետոյ Փարիզի մէջ կը միանայ զօր. Սիքորսքիի: Նախ՝ պետ գաղտնի սպասարկութեան, Լիզպոնայի մէջ, այնուհետեւ կը մեկնի Լոնտոն, ուր հաստատուած էր լեհ տարագիր կառավարութիւնը: 1944ին, զօր. Քէօնիկի կողքին, լեհական սպայակոյտը կը ներկայացնէ: Վերջապէս, կը վերադառնայ հայրենիք, բայց չատ չանցած խոյս կուտայ, զգուելով համայնավարներուն իրեն հանդէպ բռնած թշնամական ընթացքէն:

Յահեկան է այստեղ արտագրել Անտրէ Վուրմսէրի յառաջաբանին այն հատուածը, որ ամէնէն աւելի ջիղերուն դպած է այս 3 պետական դէմքերուն.

«Միամիտը կը զարմանայ, որ իր սեղանին վրայ ճաշող այդ վեց անձնաւորութիւնները եղած էին վեց գահազուրկ արքաներ, որոնք եկած էին Վենետիկի մէջ անցընելու Բարեկենդանը: Ներկայիս Ուոշինկթընի մէջ են որ կը ճաշեն այսբարեկենդանային գահազուրկները, կեղծ դիմակներով, որոնց մեղսակիցները առեն առեն կը գտուին Պուքրէշի, Պուտափէշթի եւ Սոֆիայի մէջ: Դաւաճաններ, որոնք իրենց յոյսը դրած ենաշխարհի հրկիզման վրայ: Դաւաճաններ, որոնք միշտ կապուած են օտար քանի մը դիւանագէտներու հետ: Դաւաճաններ, որոնք միշտ ալ պատասխանած են օտարներու կոչին: Դաւաճաններ, որոնց դաւաճանութիւնը ծայր կուտայ իրենց ստացուածքի զրկման օրերէն: Դաւաճաններ,— Հունգար, Ռումէն, Պուլկար, Լեհացի,— որոնք քաղաքական հակառակորդները չեն նոր իրաւակարգին (ոմանք միապետական, ուրիշներ սոցեալ-դեմոկրատ) այլ խառն ի խուռն գործակալներ, լրտեսներ, վարձկան դաւադիրներ եւ վերջապէս տեսակ մը ազատ-որմնադրութիւն, հակազգային միջազգային մը, դաւաճաններու միջազգայինը»,:

Երկու կողմերն ալ վկայութեան կանչած են բազմաթիւ երեւելիներ:

Դատավարութեան մանրամասնութիւնները պիտի ամփոփենք պարբերաբար: Թ.Ա.Թ.

ԵՐԱԽՏԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ՊԱՐՏՔԻՆ ՀԱՄԱՐ

Վերջերս գեղեցիկ շարժում մը սկսեցաւ, օգնութիւն հասցնելու համար Տօքթ. Լէփսիուսի ծերունազարդ տիկնոջ եւ հանգուցեալին հաստատած կազմակերպութեան գործակցողներուն:

Ո՞վ չէ լսած կամ կարդացած Լէփսիուսի մասին, որ եղաւ մեծ մարդասէր մը եւ անշահախնդիր Հայասէր մը:

Ան տառապեցաւ մեր ժողովուրդին ցաւովը, հայրական հոգածութիւն մը ցոյց տուաւ Հայ որբերուն հանդէպ, որոնք բախտը ունեցան իր խնամքը վայելելու: Ըմբռնեց մեր ազգային ոգին եւ իր ամբողջական պաշտպանութիւնը ընծայեց Հայութեան քաջ զաւակներէն մէկուն՝ Սողոմոն Թէհլիրեանի, երբ ան վրէժխնդրական ազնիւ զգացումէ մը մղուած Պերլինի սալայատակներուն վրայ գնդակահարեց հայկական ջարդերուն գլխաւոր պատասխանատուներէն մին՝ Թալէաթը:

Ու ներկայիս, այրին նոյն այդ Լէփսիուսի, որ հազարաւորներու օգնած, հազարաւորներ սփոփած ու քաջալերած է, իր կարգին՝ կարօտ է: Օգնել անոր՝ մարդկային, մանաւանդ հայկական պարտականութիւն մըն է: Նաեւ փաստը՝ հայութեան դարաւոր ու աւանդական երախտագիտութեան:

Իբրեւ ծանօթ անձ մը Լէփսիուսի Միսիոնի կատարած մարդասիրական բազմարդիւն ձեռնարկութիւններուն, թելադրուեցաւ թէ՝ ես պէտք է ստանձնեմ, առժամաբար, հանգանակուած գումարը տեղը հասցնելու պարտականութիւնը:

Անշուշտ ես սիրով պիտի կատարեմ ինչ որ կրնամ ընել: Սակայն այս գործը լաւ իս պէտք է որ, համահայկական հանգամանք մը ստանայ:

Հայերէն թերթերը պէտք է լայն բանան իրենց սիւնակները նուիրատուներու առջեւ, եւ յետոյ գումարները կեդրոնացնեն յանձնախումբի մը քով, նպատակին յատկացնելու համար:

Այս է լաւ իս գործելու եւ արդիւնաւորապէս գործելու յարմարագոյն եւ տրամաբանական ձեւը:

Թերեւս օգնութեան աւելի վայելուչ եւ նպատակայարմար ձեւը կ'ըլլար, եթէ գտնուէր անձնուէր Հայ մը, որ անձնապէս ստանձնէր հոգը՝ ութսունամեայ Տիկին Տօքթ. Լէփսիուսի: Այդ պարագային հաւաքուած գումարը կը յատկացուի Միսիոնի կարօտ անդամներուն եւ կամ ուրիշ օտար Հայասէրներուն:

Կը խնդրեմ արտասահմանի թերթերէն արտատպել այս քանի մը տողերս:

ՄԻՆԱՍ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ԿՈՓԱՄԱՐՏ

Ինչպէս հաղորդած էինք արդէն, Ժաք Հայրապետեան յաղթական հռչակուեցաւ Եչ. գիշերուան մրցումին մէջ:

Իր արժանի մրցակիցը, Giovanni Ferrari, աւելի մարմնեղ կազմուածք ունի:

Համառօտ կերպով նկարագրենք կոփամարտի արդիւնքը:

Ա. պահ.— Երկու կոփամարտիկները վերապահ դիրքով մը իրար կը դննեն: Անմիջապէս կը զգացուի որ Հայրապետեան հակառակորդի տկար կողմը կը փնտռէ. այս պահը լրանալէ վերջ Ferrari ժպտադէմ իր տեղը կը դառնայ:

Բ. պահ.— Յակոբ (Ժաք) կը սկսի իր գրոհները եւ կը յաջողի իր յատկանշական ձախ հարուածներով չչմեցնել հակառակորդը:

Գ. պահ.— Հայրապետեան միշտ յարձակողական դիրքի մէջ է: Իսկ Իտալացիին հարուածները ի զերեւ կ'ելլեն: Իրաւարարը կը միջամտէ քանի մը անգամ:

Դ. պահ.— Ferrari կը զգայ թէ իրականին մէջ պարտուած է, իր բախտը կը փորձէ կատաղի հակայարձակողականով եւ նպաստաւոր կէտեր կ'ապահովէ:

Երկու մարտնչողները կը խոյանան եւ կը ստանան փոքր վէրքեր իրենց այտերուն վրայ:

Ե. պահ.— Այս պահուն սկիզբէն իսկ՝ Յակոբ կը ցնցէ ծանրապէս Giovanniն ձախ հարուածով մը, եւ աջի մը կրկնութիւնով գետին կը տապալէ զայն: Իտալացին հազիւ ոտքի կ'ելլէ 9 համրուած, եւ դժուարութեամբ կը վերջացնէ:

Զ. պահ.— Ֆերրարի մէկ վայրկեանի դադարին մէջ դեռ ինքզինք չգտած, կ'ենթարկուի զօրաւոր բախումի մը եւ դարձեալ գետին կը տապալի մինչեւ 9: Հայրապետեան կը ջանայ արագօրէն եւ առանց [illegible]թօտի վերջացնել: Ասկէ կ'օգտուի Իտալացին եւ կը յաջողի դիմադրել:

Է. Պահ.— Այլեւս Giovanni Ferrari անկարող կը զգայ կռիւը շարունակելու եւ իր անկիւնը կը մնայ նստած, լքելով բեմը: Հայրապետեան կը հռչակուի յաղթական, բուռն ծափերով:

Կը մաղթենք նորանոր դափնիներ: Տեղական մամուլն ալ ջերմապէս գնահատեց հայ ախոյեանը:

Ա. ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (13)

ԿՐԱԿԷ ԳԻԾԵՐՈՒ ՎՐԱՅ

Այս վերջին «ոչ»երը այնքան ուժգին արտասանեցի որ սենեակէն դուրս պարտէզին ծառերը արձագանգեցին:

Օր. Ֆրիտան կ'երեւի դեռ ըսելիքներ ունէր, բայց Հեռ Օթթօն ներս մտաւ: «Կ'երեւի Արային վէրքերը չատ կը ցաւին որ այդքան ուժով կը պոռայ»:

— Այնպէս է, պատասխանեց Օր. Ֆրիտա:

Ես երկարեցայ մահիճիս վրայ եւ լուռ խոկացի: Աչքերս ուռած էին, գլուխս կը ցաւէր:

Գիչերը լուացուցի զառանցանքներու մէջ: Յաջորդ գիշերները նոյնպէս: Օթթոյին եւ Օր. Ֆրիտային հարցումներուն կը պատասխանէի կարճ եւ չոր: Ախ, թող գար, թող շուտ գար այդ սպասուած բժիշկը...

Չեմ գիտեր, ուրիշ առթիւ այնքան զառանցանքներով լի գիշերներ եւ տրտումցօրեկներ անցուցա՞ծ եմ: Ինծի կը թուէր թէ օրերս համրուած էին, եւ թէ տուն վերադառնալը ինծի համար այլեւս պատրանք էր: Յաճախ, բաց պատուհանէն թաղծոտ հայեացքով մը կը դիտէի հեռաւոր հորիզոնը: Հոն՝ այդ գորշ լեռներու ետին կայ տեղ մը, շրջան մը, քաղաք մը ուր կ'ապրին իմ հարազատներս: Ոհ, եթէ արտօնէին, եթէ «ազատ ես, գնա» ըսէին: Եթէ իրօք, անկեղծ էր Օր. Ֆրիտան՝ թող միայն զիս այս դժոխք հիւանդանոցէն դուրս հանէր, եւ մնացածը թող ինծի ձգէր:

Օրերով սպասուած քննիչ բժիշկը եկաւ... Մենք բոլորս անոր առջեւէն անցանք: Զոր, ,արձրահասակ, խստադէմ մէկն էր: Ձայնը հաստ էր եւ բառերը հատ հատ, վճռական: Տասնեակ մը հիւանդներ քննելէ վերջ, երեք հոգի «տակաւին ծանր» գտաւ: «Ծանր»ները պիտի մնային, իսկ միւսները շուտով պիտի մեկնէին: Ես այդ երեք բախտաւոր՝ թէ անբախտ մնացողներէն էի: Ինչ դեր կատարեց Օր. Ֆրիտան այս բանին մէջ, չհետաքրքրուեցայ անգամ: Ինծի համար «երթալը»և «մնալը» հաւասար արժէք ունէին:

Վերադարձայ սենեակս: Աւելի տրտում էր քան ուրախ: Հակառակ անոր որ օրերով գրեթէ բառ չէր փոխանակած Հեռ Օթթոյին հետ, ան եկաւ, նստաւ մօտս եւ իր ուրախութիւնը յայտնեց հոս մնալուս համար: Ես պատասխանի փոխարէն դէմքս անդին դարձուցի եւ սկսայ հեկեկալ: Այդ օրը Ֆրիտան աւելի կանուխ եկաւ: Գոհունակութեան կայծը կը փայլէր իր աչքերուն մէջ: Ինչո՞ւ գոհ էր, չէի հասկնար: Ինծի համար մեծ արժէք մը չէր ներկայացներ մնալս:

Մեր քննութենէն երկու օր վերջը՝ կ. Խաչի յատուկ ինքնաշարժ մը եկաւ մեկնողները փոխադրելու: Ո՞ւր կ'երթային: Ոչ ոք գիտէր: «Գերիներու յատուկ կայանները»: Վիրաւոր, հիւանդկախ անօգնական, ի՞նչ պիտի ըլլար անոնց վիճակը...

Մեր բաժանումը եղաւ չատ յուզիչ... Զէնքի ընկերներ, բախտակից, ճակատագրի ընկերներ: Նոյն յոյսով, նոյն երազներով սնած, նոյն կրակէ գիծերէն անցած եւ ահա, կը բաժնուէինք: Ողջագուրուեցանք հարազատ եղբայրներու պէս, ու լացինք: Ինքնաշարժը շարժեցաւ, քալեց, մենք մնացինք մեր տեղը, սպիտակ թաշկինակները տակաւին մեր ձեռքերուն մէջ:

Մենք վերադարձանք մեր սենեակները:

Իմ հիւանդանոցը մնալս թէեւ սկիզբները դժգոհանք պատճառեց ինծի, բայց, յետոյ ընտելացայ այդ կեանքին ու սկսայ «ծրագիրներ» մշակել: Քանի որ Օր. Ֆրիտան կրնար ճամբայ ցուցնել եթէ առողջ ըլլայի հիմա, առանց անոր ըսպասելու, կամ անոր օգնութեանը դիմելու, ես կրնայի այդ ճամբան գտնել: Փախստականներու պատմութիւն չատ կարդացեր էի եւ որոշ գաղափար մը կազմած: «Ով որ չի համարձակիր՝ չի յաջողիր», կ'ըսէ Ֆրանսական առածը:

Եւ սկսայ այնքան երկար եւ խոր մտածել փախուստի մասին, որ, հաստատ համոզում դարձաւ իմ մէջս: Երեւակայութեամբ, օրը հազար անգամ կը փախչէի, զանազան ու զարմանազան ձեւերով... Պէտք էր, այո, ամէն գնով պէտք էր բան մը փորձել, բայց, ի՞նչպէս: Ոչ դրամ ունէի, ոչ ազատ քաղաքացիի հագուստ, եւ ոչ ալ մնացած տարրական պիտոյքները:

Միտքս օր մը յայտնեցի Ֆրանսացի ընկերներուս յուսալով թէ լաւ կը գտնեն ծրագիրս ու թերեւս կ'ընկերանան ինծի: Փախուստը, գիտեմ, երեք հոգիով չատ է: Բայց, ինչ արած, երեք հոգի էինք չէինք կրնար մէկը ետ ձգել:

ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԻ

(Շար.)

ՆՈՐ ԴԷՊՔԵՐ ԹՈՒՆՈՒԶԻ ՄԷՋ

Արաբական եւ ասիական 15 պետութիւններ յայտարարեցին թէ հաւաքաբար պիտի խնդրեն Ազգաժողովին Ապահովութեան խորհուրդէն՝ քննել Թունուզի խնդիրը :

Այս առթիւ Սուրիոյ պատուիրակը, Ահմէտ Շուքայրի, յայտարարեց թէ հարկադրուած են այս ձեռնարկը կատարել, նկատի առնելով որ կացութիւնը կը ծանրանայ Թունուզի մէջ :

Մասնաւոր յանձնախումբ մը կազմուած է, մշակելու համար տրուելիք զեկուցումը, որ պիտի բացատրէ թէ Թունուզի վէճը վտանգ մըն է խաղաղութեան համար :

Իրազեկներ կը հաւաստեն թէ Ազգաժողովը ստիպուած է նկատի առնել այս դիմումը, քանի որ կը կատարուի անդամակից պետութեանց կողմէ,— Աֆղանիստան, Պերմանիա, Եգիպտոս, Եթովպիա, Հնդկաստան, Ինտոնեզիա, Իրաք, Լիբանան, Լեպերիա, Իրան, Փիլիպպեան կղզիներ, Փաքիստան, Սէուտի Արաբիա, Սուրիա, Եէմէն :

Կ'ըսուի թէ կարգ մը արաբ - ասիական պետութիւններ Ֆրանսան պիտի ամբաստանեն իբրեւ նախայարձակ : Զեկուցումը Ապահովութեան Խորհուրդին պիտի ներկայացուի Նիւ Եորքի մէջ, երբ Ազգաժողովը իր նիստերը վերսկսի Փետր. 15ին (երէկ պիտի փակուէր 6րդ նստաշրջանը, Փարիզի մէջ) :

Բշ. օր չորս նոր դէպքեր պատահեցան Թունուզի մէջ : Ցոյցի մը հետեւանքով, երկու Արաբներ սպաննուեցան Ֆրանսիլիլ արուարձանին մէջ : Սուսի մէջ ազգայնականները յարձակեցան ֆրանսական ջոկատի մը վրայ, ձեռնառումբերով : Յունուար 16էն ի վեր սպաննուած են 72 հոգի, վիրաւորուած՝ աւելի քան 200 հոգի :

ՀԱՐԱՒ. ՇՐՋԱՆԻ ՈՂՈՂՈՒՄՆԵՐԸ

Վերջին լուրերու համաձայն, ողողումները շատ ծանր կացութիւն մը ստեղծած են Աժէնի մէջ : Քաղաքը կիսովին ջրասոյզ է, շատ մը կըղզեակներ կազմուած են ամէն կողմ, մեծ մասով անմատչելի : Ողողուած են հիւանդանոցը, բանտը եւ վարչական շրջանը : Վտանգաւոր թաղամասերը պարպուած են :

Քաղաքին շրջակաները աչքդ կտրածիդ չափ ջուրով ողողուած է : Ցարդի դէզեր, անասուններու դիակներ եւ զանազան իրեր : Հոս ու հոն, ջրասոյզ ծառեր, տուներ եւ մանաւանդ ագարակներ : Տեղ, տեղ, նաւակներ կը շրջագային, մեկուսացած բնակիչները պարենաւորելու համար : Շատ մը վայրերու մէջ շոգեկառքի գիծը կտրուած է : Վալանս - Աժէն գծին վրայ, ճամբորդները հանրակառքերով կը փոխադրուին :

Լօթ է Կարօնի շրջանին մէջ, Մարմանտի եւ գետին միջեւ ամբողջ դաշտագետինը ողողուած է : Գետին միւս ափը, ճամբաները կտրուած են, գիւղերը նաւակներով կը պարենաւորուին :

Թոնէյնի մէջ ողողումը ժողովուրդին ծանուցուեցաւ ահազանգներով : Մարմանտի մէջ, Գշ. օր կէսօրէն վերջ խրաքանչիւր վայրկեան մէկ սանթիմեթր կը բարձրանար ջուրը : Ժողովուրդին անձկութիւնը իր լրումին հասաւ, երբ ջուրերը սկսան խորտակել ամբարտակները, սպառնալով ողողել ամբողջ քաղաքը :

Թարն է Կարոնի շրջանին մէջ ջուրը կ'իջնէ ժամական 10 սանթիմեթր : Շատ մը գիւղեր բոլորովին մեկուսացած են : Թուլուզէն Աժէն ճամբան 10 քիլոմեթրի վրայ կտրուած է : Տեղ տեղ ջուրը մինչեւ 2.50 բարձրացած է : Քասթելսարազէնի կողմերը, օգնութեան փութացող երկու զինուորական նաւակներ զարնուած են ծառերուն : Լուր չկայ զինուորներէն : Օգնաները փնտռուքի ելած են :

Ողողումները շատ ծանր վնասներ պատճառած են նաեւ Պոստոյի շրջանին մէջ (Ժիռոնտ նահանգ) : Մահերու թիւը հասած է ութի :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵԳԻՊՏՈՍԷՆ հասած վերջին լուրերու համաձայն, նոր կառավարութիւնը կը շարունակէ ձեռնարկներ կատարել, վերսկսելու համար բանակցութիւնները Անգլիոյ հետ : Ուաշինթընի եգիպտական դեսպանը յայտարարեց թէ իր երկիրը տրամադիր է բանակցելու Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան ծրագրի մասին, պայմանաւ որ անգլ. զօրքը հեռանայ :— Ահաբեկչական գործունէութիւնը վերսկսած է Սուէզի շրջանին մէջ : Արձակազէններ կրակեցին հեռագրական թել մը՝ անապատին մէջ եւ կրակ բացին անգլ. պահականոցի մը վրայ :

ՈՍԿԻՆ նորէն բարձրացաւ, իբրեւ հետեւանք ներածումներու կրճատման որոշումին : Բշ. օր կ'արժէր 603.000 ֆր. (նախապէս 591.000) : Տոլարը՝ (ազատ շուկայ) 454, սթերլինը՝ 1030, զուից. ֆրանքը 103 : Նափոլէոն՝ 4470, զուից. ոսկի 4300, սթերլին 5450 ֆրանք :

“ՄԱՅԻՍ 28„Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՄԱՅԻՍ 31ԻՆ , ՇԱԲԱԹ ԳԻՇԵՐ

ՎԱՐԴԱՄԱՏԵԱՆ

(ՀԷՔԵԱԹՆԵՐ ԵՒ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐ)

Գործ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ, գին 500 ֆր. : Կարելի է գտնել .—

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Մալաքեան, 3 Bld. Théodore Turner.
ՎԱԼԱՆՍ .— Արսէն Տէր Սարգիսեան, 15 rue St. Jacques :
ԼԻՈՆ .— Ղազար Ղազարեան, 56 rue Cuvier :
ԿՐԸՆՈԲԼԸ .— Սիսլեան, 28bis, Cours Jean Jaurès:
ՆԻՍ .— Շ. Զօղեան, 3 rue Petit Parc :
ՏՐԱԿԻՆԵԱՆ .— Հայկազ Զօրեան, 6 rue de la République :
ՎԻԷՆ .— Կիւլպէնկ Սուքիասեան, 144 rue Serpaize:
Ս. ՇԱՄՈՆ .— Ընդրիկեան, 8 rue Jean - Dugas:

«ԿՈՄԻՏԱՍԻ ՕՐ»

Կիրակի 24 Փետրուար, ժամը 15ին

Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ

Նախագահութեամբ Պ. GUY de LIONCOURTի, տնօրէն César Franck երաժշտ. բարձրագոյն վարժարանի :

ՄԵԾ ՀԱՄԵՐԳ ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ (60 երգիչ), ամբողջութեամբ նուիրուած Կոմիտասի գործերուն (50 կտոր մէկ յայտագրի մէջ) :

Ղեկավարութեամբ ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ

Կոմիտասի մասին կը բանախօսէ Պ. FELIX RAUGEL, նախագահ երաժշտաբանութեան ֆրանս. ընկերութեան :

Կը մասնակցին Օրիորդներ Թորոսեան, Պիւլպիւլեան, Զառափեան, Պ. Պ. Խախամեան, Նշանեան եւ Piérre Labadie (թաւջութակ) Garde Républicaineէ :

Տոմսերու համար դիմել .— Հայ գրատուններ, եկեղեցւոյ դիւանատունը, Պ. Պարթեւեանի, 14 rue Petit , Bot. 99-22 եւ երգիչ անդամներուն :

Գիները՝ 150, 250, 350 եւ 500 ֆրանք :

Տէր եւ Տիկին Կարպիս Նշանեան, Տէր եւ Տիկ. Հրանտ Մինասեան եւ զաւակը՝ Ժիրայր, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Մինասեան (Ամերիկա), ինչպէս նաեւ Հայրապետեան, Յովսէփեան, Իւթիւճեան, Գարագաչեան, Եկէնեան, Թավաճեան, Յովհաննէսեան, Պալաքեան (Կ. Պոլիս), Գույումճեան (Պէյրութ), Օհանեան, Ֆրէնկեան, Քոչար ընտանիքները կը ծանուցանեն իրենց սիրեցեալ մօր, մեծ մօր, հարսին եւ ազգականին

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԲԵՐՈՒԶ ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ

(Ծնեալ Տէր Եփրեմեան)

դառնաղէտ մահը :

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այս հինգշաբթի 7 փետրուար, ժամը 10.30ին, Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ Հայոց եկեղեցին, 15 rue Jean Goujon: Մարմինը պիտի ամփոփուի Փանթէնի գերեզմանատունը իր ընտանեկան դամբարանին մէջ :

ԼԻՈՆ .— Պ. Աւետիս Մամասեան, Այրի Տիկ. Տիրուհի Կիրակոսեան, Տէր եւ Տիկին Կիրակոս Կիրակոսեան եւ զաւակները (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Գէորգ Կիրակոսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Միհրան Մամասեան եւ զաւակները (Մարսէյլ), Այրի Տիկին Մամասեան եւ զաւակները (Սէնթ Էթիէն), Տէր եւ Տիկին Ալիքսան Տիրատուրեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Հայկազ Տիրատուրեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկ. Արմէն Տիրատուրեան եւ զաւակները (Փարիզ), Տէր եւ Տիկին Թադէոս Այվազեան, Տէր եւ Տիկին Գ. Պօյաճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Պէճօյեան, Այրի Տիկին Վիքթոր Բակլայեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Քիւրտեան (Պոլիս), Այրի Տիկին Հեղինէ Պարտիկեան եւ զաւակները (Պոլիս), Տէր եւ Տիկ. Եղիա Եղիշեան (Մարսէյլ) եւ բոլոր ազգականները կը ծանուցանեն խորին կսկիծով իրենց կնոջ, հարսին, աղջկան, քրոջը, եւ ազգականին,

ՏԻԿԻՆ ԸՆԾԱՅ ՄԱՄԱՍԵԱՆԻ (Ծն. Կիրակոսեան)

մահը որ տեղի ունեցաւ 48 տարեկան հասակին, երկարատեւ հիւանդութենէ մը վերջ, 31 Յունուար, Կրանժ Պլանշի հիւանդանոցը : Յուղարկաւորութիւնը եւ թաղումը կատարուեցաւ, 4 Փետրուարին եւ մարմինը ամփոփուեցաւ Քրուա Ռուսի գերեզմանատունը, իր ընտանեկան դամբարանին մէջ :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme,Paris(13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ԱՆԻԷՌ - ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ .— Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի, ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ :

ՓԱՐԻԶ .— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի «Ահարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը՝ այս հինգշաբթի, ժամը 9ին, Ազգ. տան մէջ, 32 rue de Trévise : Կը խօսի ՎԱՀԷ ՕՇԱԿԱՆ : Նիւթը՝ «Բարոյականի ըմբռնումները :

ՎԻԷՆ .— Հ. Յ. Դ. «Անի» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ ժամը 20.30ին «Համօ Օհանջանեան» ակումբին մէջ : Կարեւոր օրակարգ : Բացակաները նկատի կ'առնուին :

Հ. Յ. Դ. Ա. Ե. Ուսանողական Միութեան ժողովը՝ այս հինգշաբթի ժամը 19.30ին, սովորական հաւաքատեղին :

ԻՍԻ .— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Խրիմեան դպրոցի սրահը :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ .— «Մուրատի Օրը», նախաձեռնութեամբ «Մուրատ Ուսումնասիրաց Փոնտին», յունիս 7ին :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ .— Հ. Կ. ԽԱՉԻ Օգն. Մարմնի (Փարիզահայ Տիկ. Միութիւն) երեսնամեայ գործունէութեան յոբելենական հանդէսը, Մայիս 11ին, Սորպոնի մեծ սրահին մէջ : Կը խնդրուի նկատի ունենալ սոյն թուականը :

ՎՐԻՊԱԿ .— «Յառաջ»ի երէկուան թիւին նուէրներու բաժնին մէջ, (Տիկին Եալընըզեանի մահուան առթիւ), Այնճարի համար յայտարարուած 5000ականը կարդալ 500ական (վարէն վեր 7րդ տող) :

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԼՍԱՐԱՆԻՆ այս շաբթուան հաւաքոյթը բացառաբար ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ է դալ չորեքշաբթիի :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Սէնթ Մարկրիտի Հ. Յ. Դ. «Համազասպ» խումբը եւ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը իրենց ցաւակցութիւնը յայտնելով մեր անման ղեկավար Ռուբէն Տէր Մինասեանի եւ Լ. Շանթի տխուր մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի 3000 ֆր. կը նուիրեն Հ. Յ .Դ. Տան հիմնադրամին : Ստանալ «Յառաջ»էն :

SALLE GAVEAU, ԿԻՐԱԿԻ 30 ՄԱՐՏ, ԺԱՄԸ 21ԻՆ
ՄԵԾ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ ՕՆՆԻԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ
Կը խնդրուի նկատի առնել այս թուականը :

ԵՂԱՆԱԿԻՆ ԱՄԵՆԱՓԱՅԼՈՒՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի 10 Փետրուար, ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր, Cercle Militaireի շքեղ սրահներուն մէջ, Place St. Augustin :

Կազմակերպուած Հ. Բ. Ը. Մ. ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ԿՈՂՄԷ :

Նախագահութեամբ ՎԱՀՐԱՄ ՊԷՅ ՆՈՒՊԱՐԻ

Ի նպաստ Միութեան դպրոցներուն :

Մասնակցութեամբ ՌԻՔՕՍ ԳՌԷՕԼ ՊԱՆՏԻ փարիզեան նշանաւոր օրքէսթրին :

Զանազան հետաքրքրական «աթրաքսիոններ», որոնց մանրամասնութիւնները յառաջիկային պիտի ծանուցուի :

Ծոխ պիւֆէ եւ պար : Ձեր սեղանները ապահովեցէք, դիմելով Provence 82-38 : Տոմսակները կը գտնուին Պ. Արամ Հանչէրի մօտ «Կէս - Կէս»ի խմբագրատունը, 9 rue Saulnier, Փարիզ (9) :

,ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ .— Ֆ. Կ. Խաչի Պանեօ Քաշանի մասնաճիւղը կ'ողբայ մահը ընկեր Տիգրան Տէրոյեանի եւ ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկերուհի Ազնիւ Տէրոյեանի :

ԱԶԱՏԱՄԱՐՏԻԿՆԵՐՈՒ ԽՆՋՈՅՔԸ

Լիոնի եւ շրջանի Հայ Ազատամարտիկներու ընկերահամակրական խնջոյքը, այս կիրակի, 10 փետրուար, կէսօրէ վերջ ժ.ը ճիշդ 3ին, Յոյներու սրահին մէջ :

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, Կովկասեան եւ միջազգային պարերով : Սիրով կը հրաւիրենք բոլոր հայրենակիցները եւ համակիրները : Մուտքը ազատ է :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ .— Գոնիայի նահանգէն Էրէյլիցի Տիկ. Էլէզեան եւ Վերժին (ծնեալ Զամքէրթէնեան, հօրը անունը Յակոբ) կը փնտռէ իր ազգականները Զամքէրթէնեան ընտանիքը, որոնցմէ լուր չէ ունեցած 1914ի պատերազմէն վերջ : Կը կարծուի թէ Ամերիկա գաղթած են : Տեղեկացնել Mme. Elezian , 11 Impasse Roland , Villefranche sur Saône, (Rn.) France:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Jeudi 7 Février 1952 Հինգշաբթի 7 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

28րդ ՏԱՐԻ — 28e Année № 6681-Նոր շրջան թիւ 2092

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

Հ. Յ. Դ. ՏՕՒՆ

Փարիզի շրջանի ընկերները բացառիկ ժողովի մը հրաւիրուած էին շաբաթ օր, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Արեւմտ. Եւրոպայի Կեդր. Կոմիտէին:

Կարելի է ըսել թէ մեծ մասով լուր անգամ չունէին օրակարգէն:

Այնպէս որ, երբ սրահը լեցուեցաւ, բոլորն ալ անհամբեր կը սպասէին ատենապետին յայտարարութեան:

Երկար չտեւեց սպասումը:

— Ընկերներ, Կեդր. Կոմիտէն որոշած է անյապաղ գլուխ հանել Հ. Յ. Դ. Տան ծրագիրը ...

Նոր չէր ծրագիրը, բայց կարգ մը պարագաներ հարկադրած էին յետաձգել:

Անցեալ աշնան, երբ անգամ մը եւս կը քննուէին ծրագրին մանրամասնութիւնները, արձանագրուեցան երկու անփոխարինելի կորուստներ — Ռուբէն եւ Լ. Շանթ:

Անշուշտ այս դժբախտութեան չէին սպասեր մեր ընկերները, փութացնելու համար ծրագրին գործադրութիւնը:

Բայց, ահա կոչերը եւ փոխան ծաղկեպսակներու կը յաջորդէին, ի յիշատակ երկու անմոռանալի վաստակաւորներուն:

Դաշնակցութեան ամէնէն համեստ խումբն ալ փութաց իր բաժինը բերել: Գումարներ տրամադրեցին նաեւ Կապոյտ Խաչը, զանազան միութիւններ եւ սրտցաւ անհատներ:

Եթէ ուրիշ գալիքներ ալ հաշուենք, մօտաւորապէս գոյացած պիտի ըլլայ կէս միլիոն ֆրանք:

Նոյնքան սրտառուչ էր շաբաթ գիշերուան պատկերը:

Հազիւ լրացած էին Կեդր. Կոմիտէի եւ Տան յանձնախումբի ներկայացուցիչներուն զեկուցումները, երբ քարտուղարը բացաւ արձանագրութեանց տետրակը:

Ջախջախիչ մեծամասնութեամբ աշխատաւորներ էին ներկաները: Եւ տետրակին էջերը լեցուեցան հինգ, տասը, քսան, երեսուն հազարնոցներով: (Ընկեր մըն ալ՝ հարիւր հազար):

Եւ արդէն բան չէր մնացած, կէս միլիոնը լրացնելու համար: (Ամէնէն լայն տեղը կը բռնէին տասը հազարնոցները):

Ահա թէ ինչո՛ւ եւ ինչպէս կը յաջողին Դաշնակցութեան ձեռնարկները:

Արեւմտեան Եւրոպայի շրջանը բոլորովին «անտուն» չէ:

Պարագաները թոյլ չեն տուած կեդրոն մը ունենալ Փարիզ քաղաքին մէջ, բոլոր յարմարութիւններով: Բայց, կուսակցութիւնը ունի երկու սեփական շէնքեր, արուարձանի մը մէջ, իբրեւ թանգարան եւ դիւանատուն: Երկու հաստատութիւններն ալ կը ծառայեն որոշ նպատակներու, տարիներէ ի վեր:

Անշուշտ այդ երկուքը բաւական չեն, լրացնելու համար օրուան պահանջները: Մանաւանդ որ, «ճամբու վրայ» չեն գտնուիր:

Ուրեմն, անհրաժեշտ է բանուկ հաստատութիւն մը՝ քաղաքին կեդրոնը: Ժամադրավայր մը՝ մատչելի ամէնուն եւ օժտուած կարելի յարմարութիւններով:

Այդ ծրագրին գործադրութիւնն է որ կ'ուզեն փութացնել կուսակցութեան վարիչ եւ օժանդակ մարմինները:

Դաշնակցութիւնը սեփական տուներ կամ ակումբներ ունի բոլոր գլխաւոր գաղութներուն մէջ, սկսելով Հիւս. եւ Հարաւ. Ամերիկաներէն: Ունի նոյնիսկ Պէյրութի, Հալէպի կամ Թէհրանի մէջ: Իսկ «Յուսաբեր»ի տունը առանձին պատմութիւն մըն է իբրեւ պարծանք:

Ահաւասիկ մեր շրջանն ալ գործի ձեռնարկած է, յաջողելու վճռականութեամբ:

Ինչպէս ամէն տեղ, միայն Դաշնակցութեան անդամները չեն որ զոհողութիւններ պիտի ստանձնեն: Եւ միայն մեր գաղութին վրայ չիյնար ամբողջ բեռը:

Կան բազմաթիւ համակիրներ եւ բարեկամներ: Կան հարեւան երկիրներու մեր ընկերներն ու չէզոք հայրենասէրները:

Առաջին քայլը առնուած է արդէն, ճամբուն կէսը կտրելու համար:

Օն յառա՛ջ: Եւ օր առաջ:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՄԵՆՕՐԵԱՅ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Վերջերս ունեցանք երկու պերճախօս պատմութիւններ, հրապարակաւ, իսկ ականջէ ականջ լսուածները համրանք չունին:

Ունինք «հանճարեղ» մը որ խելքով եւ առասպելական հարստութեամբ օտարներուն անգամ բերնին ջուրերը կը վազցնէ եւ որ կը կոչուի նաեւ 5 առ հարիւր:

Այս երեւելին պարբերական ելոյթներ կ'ունենայ: Միլիոններ արժող նուէրներ կ'ընէ այս կամ այն պետութեան կամ օտարհաստատութեանց: Իսկ երբ զանազան դիմումներով յաջողիք իրմէ բան մը փրցնել հայ ժողովուրդին համար, կը սկսի անձամբ կամ նոտարի միջոցով պայմաններու շարք մը խմբագրել, ընելիք կամ չընելիք նուէրին արժէքը տասն անգամ պզտիկցնելով:

Ուրիշ մը հարստութեան բաշխումն ալ տեսանք: Կ'ըսեն թէ 15 հազար անգլ. յատկացուցեր է Երուսաղէմի վանքին, եւ մնացածը բաժներ է անգլիացի եւ ազգի ազգի ծառաներուն միջեւ: Կարծեմ իր շունը, որուն օդափոխութեան համար լեռնային կայաններու մէջ յատուկ վիլլա կը վարձուէր, իրմէ առաջ մեռած է, այլապէս կրնար անոր ալ բաժին մը հանել:

Երբ զայրացած կը խօսէինք այդ մասին, մէկը ըսաւ.

— «Աղօթք ըրէք որ Թուրք հաստատութեան մը չէ կտակեր, որովհետեւ ատոր ալ ընդունակ են մեր հարուստները»:

Քանի մը տարի առաջ, ծանօթ ազգային մը մեռաւ, որուն համար կ'ըսէին — Մեղք, շատ լաւ մարդ էր:

Այդ «շատ լաւ մարդը», որ ամուրի էր, իր 200 միլիոնի հարստութիւնը ամբողջութեամբ թողուց օտար կնոջ մը որ քանի մը ամիս առաջ միայն իր կինը դարձած էր, հրաշքով:

Իր եղբայրն ալ այսօր, զրկելով նոյն իսկ իրենները, 150 միլիոնի «աննշան» հարստութիւն մը կը կտակէ նոյն կնոջ: Եւ այդ օտարուհին 350 միլիոնի չնչին օժիտով մը կ'ամուսնանայ իր ազգականներէն երիտասարդի մը հետ:

Կրնաք երկարել շարքը, այլապէս պատկերազարդ պատմութիւններով:

Եւ ասոնք կը պատկանին այն ժողովուրդին որ դպրոցի մը, դրասեղանի մը, գիրքի մը կարօտը կը քաշէ յաճախ:

Կը պատկանին ժողովուրդի մը, որ կայաններու թիթեղէ եւ քուրջէ խրճիթներուն մէջ, — շատ անգամ, ջուրէն ու փոթորիկէն քշուած —, «իր» պատկանած ժողովուրդին փառքի պատմութիւնը կը կերտէ վաղուան համար:

Անիրա՞ւ էր բանաստեղծը, երբ կը մռնչէր.

— «Եթէ քո փողից օգուտ չունի Հայաստան, Թքել եմ քո էլ, փողիդ էլ վրայ»:

ՍՕՍԻ

ՀԱՆԳԻՍՏ ՌՈՒԲԷՆ ԱՐՔ. ԴՐԱՄԲԵԱՆԻ

Էջմիածնի Հոգեւոր Խորհուրդէն Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ ընկերակցութեան ուղղուած հեռագրի մը համաձայն, Յունուար 28ին վախճանած է Ռուբէն արք. Դրամբեան:

Անմիջապէս ցաւակցական հեռագիր մը ուղղուեցաւ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին, որ ստորագրած էր հեռագիրը: Այս կիրակի հոգեհանգիստ - պատարագ պիտի մատուցուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին:

ՎՐԱՍՏԱՆԻ ՊԱՏՐԻԱՐՔԸ, Կալիստրատ արք. վախճանեցաւ կիրակի օր: 86 տարեկան էր, նուիրուած խորհրդային «խաղաղութեան» դատին:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ կը խորհին ետ կանչել Մոսկուայի արբանեակ երկիրներու դեսպանները: Այս առթիւ, մօտերս ժողով մը պիտի գումարուի Փարիզի մէջ, մասնակցութեամբ արեւելեան երկիրներու ամերիկեան դեսպաններուն:

ԻՐԱՆԻ կառավարութիւնը ազատ արձակեց «Ֆետայինը Իսլամ» կազմակերպութեան 32 անդամները: Վարիչը՝ Նաւաս Սաֆավի, բանտարկուած կը մնայ:

ԹՈՒՆՈՒԶԻ ՊԷՅԻՆ պատասխանը յանձնուեցաւ մարզպանին, որ Փարիզ պիտի բերէ: Կ'ըսուի թէ պէյը կատարեալ ինքնավարութիւն կը պահանջէ:

Ֆրանսայի ներքին կեանքը

ԴԱՀԼԻՃԸ ՎՍՏԱՀՈՒԹԵԱՆ ՔՈՒԷ ՊԱՀԱՆՋԵՑ

Նախարարական խորհուրդին որոշման համաձայն, վարչապետը վստահութեան քուէ պահանջեց Գշ. օր, առաջարկելով ստիպողաբար քննել կառավարութեան օրինագիծը՝ աշխատավարձքի եւ գիներու մասին:

Քուէարկութիւնը պիտի կատարուի այսօր, հինգշաբթի, կէս օրէն վերջը եւ կրնայ ճակատագրական հետեւանք ունենալ դահլիճին համար, որ այնքան դժուարութեամբ կազմուեցաւ:

Վստահութեան քուէ պահանջելու խնդիրը քննուեցաւ նախարարական խորհուրդի բացառիկ մէկ նիստին մէջ, երկու պարտութիւններէ վերջ: Երկուքն ալ տեղի ունեցան Ազգ. Ժողովին աշխատանքի յանձնախումբին առջեւ: Սովորաբար մասնաւոր նշանակութիւն չունին յանձնախումբերուն քուէները. բայց այս անգամ աշխատանքի յանձնախումբին քուէարկութիւնը բացորոշապէս կը պարզէր կուսակցութեանց դիրքը: Այսպէս, առջի օրուան քուէարկութենէն երեւան եկաւ որ դահլիճին անդամակցող երեք գլխաւոր կուսակցութիւններէն երկուքը, աջ անկախները եւ արմատականները պատրաստ են միանալու համայնավարներուն հետ, մերժելու համար կառավարութեան օրինագիծը՝ շարժական սակացոյցի մասին: Այս հեռանկարին առջեւ, վարչապետը որոշեց փորձի ենթարկել այն մեծամասնութիւնը որ զինքը իշխանութեան գլուխ բերաւ երեք շաբաթ առաջ:

Վստահութեան քուէ պահանջելէ առաջ, Պ. Ֆոռ բացատրեց Ազգ. Ժողովին թէ շատ ծանր է երկրին տնտեսական վիճակը: Հետեւաբար, անհրաժեշտ կը գտնէր խնդիրները քննել այնպիսի եղանակով մը որ կարելի ըլլայ մեծամասնութիւն ապահովել:

Դահլիճը կազմելէ առաջ, Պ. Ֆոռ համաձայնած էր Ազգ. Ժողովի բոլոր հոսանքներուն հետ — բացի զօր. տը Կոլի կուսակիցներէն եւ համայնավարներէն, թէ շարժական սակացոյցի օրինագիծը նորէն պիտի խմբագրուի եւ ստիպողաբար պիտի քննուի, ելմտական եւ տնտեսական ծրագիրներէն առաջ: Թէեւ ընկերվարականները բոլորովին համաձայն չէին օրինագծին մէջ կատարուած փոփոխութիւններուն, բայց հաւանեցան աջակցիլ նոր կառավարութեան, պայմանաւ որ առաջին անգամ քննուի շարժական սակացոյցը: Արդ, Ազգ. Ժողովին աշխատանքի յանձնախումբը առջի օր 16ի դէմ 17 ձայնով մերժեց կառավարութեան օրինագծին հիմնական մասը: Մերժողներն էին անկախները (վարչապետին կուսակիցները) եւ արմատականները: Երկուքն ալ դէմ քուէարկեցին, վասն զի կ'ուզեն որ աշխատավարձքի յաւելում կատարուի միայն այն ատեն երբ գիները բարձրանան 10 առ հարիւր, եւ ոչ թէ երբ 5 առ հարիւր սղեն: Կառավարութիւնը համաձայն չէ որ աշխատավարձքի յաւելում կատարուի «կոյր մեքենականութեամբ»: Վարչապետը կը նախընտրէ մասնաւոր յանձնախումբ մը կազմել որ կառավարութեան ուշադրութիւնը հրաւիրէ, երբ գիները շատ բարձրանան, եւ այն ատեն դահլիճը պիտի ջանայ գիները իջեցնել, քան թէ աշխատավարձքի յաւելում արտօնել:

Կացութիւնը Եգիպտոսի մէջ

ՊԱՏԺԱԿԱՆ ՏՆՕՐԻՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՅՈՒՆՈՒԱՐ 26Ի ԴԷՊՔԵՐՈՒՆ ԱՌԹԻՒ. — ՆՈՐԷՆ ՄԻՋՆՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ԽՕՍՔԵՐ

Եգիպտոսի ներքին նախարարը պաշտօնէ արձակեց Գահիրէի ոստիկանապետը եւ ուրիշ բարձրաստիճան պաշտօնատարներ, իբրեւ հետեւանք յունուար 26ի դէպքերուն: Նախարարը այս առթիւ յայտարարեց թէ ոստիկանութեան բոլոր պաշտօնեաները կը հարցաքննուին, ճշդելու համար թէ ի՛նչ կը բռնէին դէպքին օրը: Բազմաթիւ փոփոխութիւններ կատարուած են բարձր պաշտօնէութեան մէջ:

Նախարարը արտակարգ լիազօրութիւններ ստացած է, ապահովելու համար անդորրութիւնը ամբողջ Եգիպտոսի մէջ: Վարչապետը, որ միեւնոյն ատեն Գահիրէի զինուորական կառավարիչն է, արտօնած է որ եւ է ատեն խուզարկութիւններ կատարել տուներու մէջ թէ անձերու վրայ եւ ձերբակալել կասկածելիները:

Ներքին նախարարը յայտարարեց թէ բոլոր յանցաւորները պիտի պատժուին: «Հարիւրաւորներ ձերբակալուած են արդէն, իբրեւ մեղսակից հրկիզումներու եւ սպանութեանց»: Այս առթիւ հաստատեց թէ ձերբակալուած է ընկերվարական գործիչը, Ահմէտ Հիւսէյին եւ թէ «խիստ գաղտնի» քննութիւններ կը կատարուին, երեւան հանելու համար դաւադրութեան բուն պատասխանատուները»:

Ի պատասխան գրաքննութեան մասին եղած հարցումներու, նախարարը, Մարագի պէյ, ըսաւ թէ գաղտնի հրահանգներ տրուած են գրաքննիչներուն:

× Երեքշաբթի օր առաջին անգամ ըլլալով

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՅՈՒՇԵՐՈՒ ՓՈՒՆՋ ՄԸ

ՌՈՒԲԷՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Բ.

Կեանքի մէջ վճռական մէկ րոպէին արտասանուած իւրաքանչիւր խօսք, դաշոյնի հարուածի մը նման կը մխուի մարդուս յիշողութեան մէջ ու հոն կը մնայ երկա՜ր երկա՜ր:

Քեզի հետ, Ռուբէն, Թաքսիմի վրայ ապըստամբ զօրքի անցքը կը դիտէինք, երբ Վանի Սարգիսը մեզի մօտեցաւ.

— Կացութիւնը չափազանց լուրջ է... օտար անցագիր ունեցողները կը պատրաստուին մեկնող առաջին նաւը նստիլ:

Ու արագ հեռացաւ: Դուն, անայլայլ ծըխախոտը վառեցիր ու ըսիր. — Թող նրանք երթան, Ղեւոնդ, մենք կը մնանք, այսօր մեր օրն է:

Պէտք է ըսել, որ այն օրերուն, Երկրէն եկողները նուազ ի պատուի էին, քան Եւրոպայէն եկողները:

Եթէ 1909 Մարտ 31ի յեղաշրջական շարժումը յաղթէր, նորէն ընտանները, եթէ ողջ մնայինք, կամ Թաքստոցներ՝ եթէ գտնէինք:

Օր մը եւս... եւ յուր մը. — Սելանիկի բանակը անգործ չէր նստած:

Դաշնակցութիւնը երկընտրանքի մէջ մնաց: Սպասել, իբրեւ դիտող: Իսկ եթէ Սելանիկի բանակը յաղթող հանդիսանա՞ր:

Այնուամենայնիւ կռիւը պիտի ըլլար արիւնահեղ, լայն ասպարէզ բանալով յաղթողի քմահաճոյքին:

Եւ Պատասխանատու Մարմինը խոհեմութիւն համարեց միջին ճանապարհը — քանի որ Իթթիհատի հետ դեռ որեւէ համաձայնութիւն գոյացած չէր:

Այսօր թերեւս ծիծաղելի թուի յիշատակութիւնն իսկ այդ որոշումին:

Բայց այն օրերուն, բախտն ունենալ, ընտաններէն վերջ, Եւրոպայի քթին տակ ապստամբ բանակին յառաջխաղացումին մասնակցելու Սուլթան Համիտի դէմ՝ մեր հոգիները կը լեցնէր հրճուանքի անխառն ոգեւորութեամբ:

Եւ դուն գացիր Ռոտոսթօ, իսկ ես գացի Իզմիր, Պատասխանատու Մարմնի որոշումով, հայ կամաւորներ հաւաքելու եւ ապստամբ բանակին միանալու...

......

Սիրելի Արշակ Արզուեան, օր մը կրնա՞ս նկարագրել այն խանդավառ պատրաստութիւնը, որուն լծուեցաւ Իզմիրի մեր կոմիտէն հայ երեսփոխան Սպարթալեանի հետ... Եւ յետոյ այն խըրախճանքը Իզմիրի քարափին վրայ Համիտի անկման լուրին առթիւ...

×

Նորէն Պոլիս... Անօթութեան չոր հացը դառնութեան ժպիտով կը բաժնէինք միասին մտածումներու եւ զգացումներու զարմանալի զուգահեռ գիծերով: Ինչպէ՞ս դուրս հանել Հայը իր առանձնացած՝ կղզիացած վիճակէն եւ համապետական ատրճանաչափով զարկ տալ անոր յեղափոխական խառնուածքին, ազգային դիմագիծը աւելի հաստատուն հիմերու վրայ դնելու նպատակով... Դուն թէեւ համաձայն, բայց արդէն մեկներ էիր, երբ մենք հինգ հոգով ստորագրեցինք Դաշնակցութիւնը համօսմանեան պետական կուսակցութիւն մը դարձնելու առաջարկը, ուղղուած ընդհ. Ժողովին (Պուլկարիա):

— Կը յիշեմ, լաւ կը յիշեմ, ուսանողութեան երթալէ առաջ, կը մասնակցէի նոյն Ժողովին, բայց, այդ տեսակէտը չանցաւ:

×

Կը կարծուի թէ կուսակցութիւնները կը նմանին հոսող ջուրի մը գնացքին, անոնց ընթացքը արդէն գծուած է. միապաղաղ: Կը կարծենք թէ կուսակցութիւնը իր սկզբնական շրջանին կազմած ծրագրով է որ կ'ընթանայ: Բայց ժամանակի հոլովոյթին, անհատականութիւններն են որ կուսակցութեան մէջ իրենց կամքի ու եռանդի ուժով կը ճեղքեն նոյնիսկ ժայռեր եւ նոր հուներ կը բանան դէպի հոսանքին:

Բայց աւաղ, կազմակերպութիւնը իբրեւ գործօն մարմին մը հեռու էր միաձոյլ միութիւն մը կազմելու իրական հնարաւորութենէն:

Պետական հակամարտ ուժերու ազդեցութիւնը, ինչպէս եւ անցեալի գաղափարաբանութեան հիմնաւորած սկզբունքները խոտոր կը համեմատէին սահմանագիծերու ըմբռնումներուն, ինչպէս եւ այդ հատուածները կազմող ոչ այնքան ժողովուրդներուն՝ որքան անոնց ղեկավարներու հոգեբանական պահանջներուն:

Եւ եղաւ այն, ինչ որ եղաւ...

×

— Գիտեմ, գիտեմ, կ'ամբաստանեն իսկ, որ չկրցանք պաշտպանուիլ պէտք եղած կերպով:

Դէմքդ այդ օր խոր յուզումով մը լղջացաւ: Հայեացքդ մառեցաւ կարծես եւ մեղմ, շատ մեղմ շեշտերով բառերը դուրս ելան կոկորդէդ:

— Ի հարկէ պատրաստ չէինք, եւ ո՞վ էր պատրաստ այդ օրերուն, եւ ինչո՞ւ պատրաստ պիտի ըլլայինք: Միասին կարդացինք Ժընեւ, Ղեւոնդ, 1913ին Զաւարեանի հեռագիրը, որ կը հրաւիրէր շարունակել իր գործը, իբրեւ տեսուչ Տարօնի դպրոցներուն: Ես իբրեւ դպրոցներու տեսուչ գացի Տարօն: Պատրա՞ստ, ի՞նչ ընելու: Դաշնակցութեան ընդհ. Ժողովները գծած էին մեր ուղին: Պայքարը ճնշուածներու եւ ճնշողներու միջեւ էր: Մենք խաղաղ գործունէութեան էինք լծուած: — Դպրոցներ կը բանայինք, ժողովուրդի տնտեսական բարօրութեան, անոր առողջութեան մասին կը մտածէինք: Հայ ժողովուրդը իր ամբողջութեամբ իր նիւթականը բարւոքելու ճամբուն վրայ էր ինկեր: 1908էն սկսած Դաշնակցութեան գլուխները Պոլիս հաւաքուած էին եւ բըռունցք կը ցուցնէին ցարերու կառավարութեան: Իսկ մենք Օսմանեան Սահմանադրութիւնը պիտի պաշտպանէինք...

×

Հանրային գործիչի, մանաւանդ յեղափոխականի իրական արժէքը՝ համեմատական է իրաւնելի քայլերու ամբողջ պատասխանատուութեան գիտակցութեամբ չդաւաճանել իր մտածումներուն եւ զգացումներուն եւ վճռական րոպէին դուն հաւատարիմ էիր մնացեր քու ներքին թելադրանքին:

Բան մը չըսիր այդ մասին, բայց ես կը կարդամ օրագրիս մէջ...

×

Ցարական յանկարծակի բարեկամութեան չաղոքորթ որոգայթը եկաւ յանկարծ իբրեւ փոթորիկ մը, որ խաղաղ ճամբորդը կը բռնէ իր ոլորտին մէջ...սուտը իշխեց ու թագաւորեց եւ ամբողջ ժողովուրդ մը ինկաւ սուտի ծուղակին մէջ...

Նորէն լռեցիր, մեր խօսակցութիւնը կը դառնար եղերական: Հազիւ բառ մը կ'արտասանէի, դուն թող չէիր տար որ նախադասութիւնս վերջացնեմ, կը գուշակէիր ըսելիքս եւ պատասխանդ պատրաստ էր:

Վեր ելար մէկէն, կռնակիդ երկու դրան մէջտեղի պատին զարկիր, ապա առաջ եկար ծանր քայլերով, խոհուն, աչքերդ խոշոր կարծես իրենց կապիճներէն դուրս կ'ուզէին ելլել եւ ողբացիր, լացիր գրեթէ մրմնջելով.

— Յուլիսին, Յուլիսի կէսին կոտորած չէր եղեր Տարօնի աշխարհը: Գիտէինք որ Վան ազատուած էին:

Գիտէինք...

Գիտէինք, ռուս զօրքերը մօտիկ էին: Կամաւորական գունդերը աւելի մօտիկ էին... Կը լսէինք անոնց թնդանօթներուն ձայնը, կը լսէինք... երկուքուկէս ամիս անհամբեր սպասեցինք որ կու գան, ահա կու գան, այսօր կու գան, վաղը կու գան... կամաւորները շուտով կու գան...

Բայց օր մըն ալ ամէն ինչ լռեց... Անոնք ետ էին քաշուեր եւ կարծես նախօրօք պատրաստուած ծրագրի մը համաձայն Տարօնի ժողովուրդը...

Ու դուն լռեցիր, Ռուբէն...

Ես ալ լռեցի...

(Մնացեալը յաջորդով) ՂԵՒՈՆԴ ՄԵԼՈՅԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Մոսկուա կը խաբէ արբանեակ երկիրները

Իրազեկ աղբիւրներէ տեղեկագիրներ եւ արբանեակ երկիրներու ձայնասփիւռը եւ մամուլը կը հաստատեն թէ Խ. Միութիւնը ձեռնարկած է մեծ արշաւի մը, տնտեսապէս քամելու համար Եւրոպայի արբանեակ երկիրները: Ամէնէն շատ փնտռուած ապրանքը ուտելիքն է:

Շատեր լաւ կ'ուտէին յետ - պատերազմեան առաջին ամէնէն դժուար տարիներուն: Այսօրտանտիկիններ կարգի կը սպասեն պարապ խանութներու առջեւ:

Վարշաւայի մամուլը կը խոստովանի թէ միսը, ձուկը եւ գետնախնձորը կը պակսին: Այս տարի Ծնունդի ճաշերուն համար քիչ կար աւանդական ծածան ձուկէն եւ լօսդիէն (saumon): Կառավարութիւնը կը մեղադրէր կուլակները (հարուստ գիւղացին) թէ կը նախընտրեն իրենց արտադրութիւնները ծախել սեւ շուկային՝ փոխանակ պետութեան, ինչպէս եւ վնասարարները որոնք կը խանգարեն բաշխումի գործառնութիւնը, իսկ այդ ձուկերուն տեղ կը խոստանար նապաստակ տալ:

Երբեմն ալ օդը պատճառ կը բռնեն: Կ'ըսեն թէ ներկայ նուազութեան գլխաւոր պատճառը Սեպտեմբերի երաշտն էր:

Վերջին վեց ամիսներու ընթացքին Սթոքհոլմ հասած գաղթականներ կը պատմեն թէ Լեհաստանի արտադրութիւնները դէպի Ռուսիոյ արեւելքը կ'երթան: Լեհական խողապուխտի գործարաններուն արտադրութիւնները Ռուսիոյ համար են: Եւ որպէսզի Լեհերը չխօսին այս բաներու մասին, կառավարութիւնը խիստ վճիռներ կ'արձակէ անոնց դէմ, որոնք հակալեհական եւ դժգոհութեան քարոզութիւններ կ'ընեն: Այս վճիռները կը դրուին մամուլին մէջ իբրեւ նախազգուշութիւն ուրիշներու:

Ռումէնիոյ պակաս Չեխոսլովաքիոյ մէջ թէեւ նուազ նշանակելի է, այսուհանդերձ կառավարութիւնը արդէն կը պատրաստէ իր արդարացումները: Երկրագործութեան նախարարը կը քննադատէ Պետական մեքենավար արօրի կայաններու անզօրութիւնը, որ կը նուազեցնէ ուտելիքի արտադրութիւնը:

Պուլկարական թերթ մըն ալ կը գանգատէր թէ «երկրագործական մեքենաները ողբալի վիճակի մը վերածուած են, մեղապարտ զանցառութեան մը հետեւանքով»:

Հունգարիոյ մէջ համայնավար Szabad Nep թերթը յայտարարեց թէ ընթացիկ երկրագործական ծրագիրը չէ կատարուած, «Առանց միսի, արմտիքի, կաթի, հաւկիթներու, ճարտարարուեստական բանուորը չի կրնար արտադրել»:

Ներկայիս հացի, ալիւրի, շաքարի եւ օճառի պարենաւորումը արդէն վերջացած է եւ միսի եւ ճարպեղէնի պարենաւորումը պիտի վերջանայ Փետրուարի վերջը: Այս նշանները, ցոյց կուտան նուազութիւն, քան առատութիւն: Ամբողջական պարենաւորումը միշտ տրամադրելի չէր, իսկ բաժնեչափի չենթարկուած ուտելիքները մինչեւ 70էն 100 առ հարիւր սուղ են:

Քանի որ աշխատավարձքը 15—20 տոկոսով կը բարձրանայ, Հունգարացիները պիտի պարենաւորուին փոխանակ կտրոնի՝ գիներով:

Արբանեակներու ուտելիքները դէպի Ռուսիա ղրկուիլը կը հաստատուի տարբեր աղբիւրներէ, մէջն ըլլալով գաղթականներու վկայութիւնը, որոնք կու գան շրջակայ քաղաքներէն:

Ռուսական մամուլը կը բացատրէ թէ Կրեմլին կ'ուզէ իր ստացած ուտելիքը գործածել նոր «Աւետարանի միջոցով խաղաղութեան» շարժման որ տեղի պիտի ունենայ 1952ին: Իբրեւ թէ այս նըպատակին կը ձգտի Մոսկուայի տնտեսական խորհրդաժողովը, որ պիտի գումարուի յառաջիկայ Ապրիլին եւ որու մասին յօդուած մը հրատարակեր էինք երեքշաբթի օր:

Արդէն պատրաստուած յուշագիրը կ'ըսէ թէ, պատգամաւորները պէտք է աշխատին վերցնել արհեստական առեւտրական պատնէշները Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ: Ինչ որ կը նշանակէ թէ Ռուսիա պիտի փորձէ փոխանակել իր արբանեակներու ուտելիքները Արեւմտեան մեքենաներու հետ, պատերազմի իր ճարտարարուեստին համար: Ռուս քարոզիչներ այս կերպով նոր նշանախօսք մը պիտի չահին, «մենք կ'ուզենք կերակրել բանուորները, բայց իրենց դրամատէր պետերը կը նախընտրեն որ անօթի մնան անոնք»:

Դժգոհութիւնը կ'աւելնայ արբանեակ երկիրներու մէջ, ինչպէս ցոյց կուտայ բացէ ի բաց հրատարակուած բանտարկութեան վճիռներու ցանկը:

Դժգոհութիւնը նմանապէս կ'աճի երբ Արեւելեան Եւրոպայի ժողովուրդները կը տեսնեն թէ, ոչ միայն ուտելիքէ կը զրկուին, այլեւ կը սնանին նշանախօսքերով եւ անհաւասարութեամբ:

Օրինակ, Լեհաստանի մէջ շատեր, մեծ մասով կուսակցութեան անդամներ, կը ստանան ամսական 1200 զլոթի: Ուրիշներ որ աւելի պատասխանատու գործեր կ'ընեն, ամսական 400 զլոթի միայն կը շահին: Ըստ Վարշաւայի ձայնասփիւռին այր մարդու վերարկու մը կ'արժէ 414 զլոթի եւ աւելի:

Վարշաւայի անթենը կը բացատրէ թէ այս «զանգատները» տրամաբանական չեն: Անշուշտ անհաւասարութիւն պիտի ըլլայ, որովհետեւ կարելի չէ լաւ պաշտօնեաներ ունենալ առանց քաջալերութեան»:

Սթոքհոլմի մէջ ոչ ոք կը հաւատայ թէ ըմբոստութիւն մը կամ խառնակութիւն մը կրնայ ծագիլ Արեւելեան Եւրոպայի մէջ: Գաղտնի ոստիկանութեան ճանկը եւ կարմիր բանակին գաղտնի զօրքը շատ զօրաւոր է:

Թ.Ա.Թ.

ԾԻԾԱՂ

ՀԻՒԱՆԴԻՆ ԿԻՆԸ. — Ամուսինս ի՞նչ ունի:

ԲԺԻՇԿԸ. — Ոչինչ, միայն թէ...

ԿԻՆԸ. — Խնդրեմ, տոքթոր, բարդ հիւանդութիւն մը երեւան հանեցէք ամուսինիս մօտ, որպէսզի մեր շրջապատին մէջ յարգ եւ վարկ ունենանք...

Ֆ. Կ. Խաչի

ԺԳ. ՊԱՏԳՄ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՓԱԿՈՒՄԸ

Մեր այս մեծ կազմակերպութեան գլխաւոր յատկանիշերէն մէկն ալ եղած է իր բազմաճիւղ կազմակերպական մեքենային կանոնաւոր աշխատանքը, գրեթէ բոլոր շրջաններուն մէջ: Այդ գործունէութիւնը որքան ալ ներքին, ծանօթ է բոլոր անոնց որոնք հետեւած են իր տարեկան պատգմ. ժողովներուն, Ամերիկայի կեդր. վարչութենէն, մինչեւ հեռաւոր շրջանները :

Ֆրանսա, մեր շրջանը, որ 23 տարուան յարգելի տարիք մը ունի, եւ իր հանրօգուտ, ժողովրդական ու այնքան արդիւնաւոր աշխատանքով թափանցած է երկրին ամէն մէկ հայաշատ անկիւնը, կանոնաւոր կերպով գումարած է իր պատգմ. ժողովները, ուր բոլոր շրջաններէ եկած ներկայացուցիչներ, իրենց մասնաճիւղին համարատուութիւնը կատարելով, քննելով իրենց վերին մարմնին գործունէութիւնը, մշակած են յառաջիկայ շրջանին համար ուղեգիծ, նախահաշիւ եւ ընտրած նոր Կեդր. վարչութիւնը :

Ներկայ պատգմ. ժողովը, ԺԳ.ը, նոյն մտահոգութիւններով, նոյն պարտականութեամբ եւ նոր յառաջադրութիւններով գումարուեցաւ Փարիզ Փետրուար 1, 2, 3ի երեք օրերու ընթացքին: 35 վճռական ձայներ (27 մասնաճիւղերով) եւ 12 խորհրդակցական ձայներ կը կազմէին բազմանդամ ժողով մը: Եղանակին խստութիւնները, ճանապարհածախքի բացառիկ եւ յանկարծական յաւելումները կրճատած էին անոնց թիւը: Մասնաւորապէս հարաւային եւ միջին Ֆրանսայի մասնաճիւղերը իրենց անդամներու թիւին համեմատութեամբ չէին կրցած մասնակցիլ պատգմ. ժողովին: Այլապէս Ֆր. Կ. Խաչի պատգմ. ժողովը պիտի ունենար աւելի քան 50—60 ներկայացուցիչներ :

Հոն կարդացուած տեղեկագիրներէն եւ հաշուեկշիռներէն քաղելով կարելի է տալ քանի մը թիւեր :

Նախ իր կազմն է: 25 մասնաճիւղ (1450 անդամներով), որոնց շատերը ունին իրենց հայերէնի դասընթացքը, ինչպէս Մարսէյլ քաղաք, Պոմոն, Պուլվառ Օտօ, Վիէն, (երեք ծաղկոց), Կրընօպլը, Տէսին, Լիոն, եւայլն: Անոնք որոնք իրենց ամբողջական ծախքերով չեն պահեր հայերէնի դասընթացքներ, կ'օգնեն տեղական դպրոցներուն, ինչպէս Իսի, Շավիլ, Իթալի, Պորտօ, եւն.:

Հիւանդներու օգնութեան գործը, կարօտեալներու նպաստելը ընդհանուր է եղած բոլոր մասնաճիւղերուն համար: Անշուշտ իր կարեւոր ձեռնարկներէն օգափոխութեան կայանը կը շարունակուի 1935էն ի վեր Շրջ. վարչութիւններու նախաձեռնութեամբ եւ բոլոր մասնաճիւղերու մասնակցութեամբ, տարեկան մէկուկէս միլիոնի պիւտճէ մը բանալով Ֆ.Կ.Խաչին (վերջին ամառը օգտուած են 180 մանուկներ): Երկար պիտի ըլլար կանգ առնել մանրամասնութիւններու վրայ: Յիշենք քանի մը յատկանշական պարագաներ միայն: Շրջ. վարչութեան 2ուկէս միլիոն ելքին վրայ միայն 130 հազար դիւանական եւ կազմակերպական ծախք եղած էր միայն: Նոյն համեմատութիւնը նաեւ բոլոր մասնաճիւղերուն համար: Նըկատելի էր նաեւ այն մտահոգութիւնը որ ունեցաւ պատգմ. ժողովը ծրագրուած աշխատանքները տանելու համար, հայ կիներու հանրային եւ ազգային դաստիարակութեան :

Վերջացնելէ առաջ ըսենք նաեւ որ 1950 Յունիսէն — 1951 Դեկտ.ի շրջանին մէկուկէս տարուան համար Միութիւնը ունեցած է աւելի քան 10 միլիոնի մուտք եւ իր գանձին մէջ (մասնաճիւղերով միասին) ունի մօտ մէկուկէս միլիոն պատրաստ:

X Ինչպէս գրուած էր արդէն, կիրակի գիշեր տեղի ունեցաւ «փակման գինեձօն» մը Սէրքըլ Միլիթէրի գեղեցիկ մէկ սրահին մէջ: Մեր պատգամաւորուհիները, շրջապատուած բազմաթիւ ընկերուհիներով եւ բարեկամներով, անշուշտ մոռցան իրենց յոգնութիւնը եւ լաւագոյն տպաւորութեամբ մը փակելով իրենց ժողովը, գացին բանալու նոր աշխատանքներու, նոր շրջանը:

Տիկին Էլէն Բիւզանդ իր բացման խօսքով համառօտակի տուաւ պատգմ. ժողովի պատկերը եւ շնորհակալութիւն յայտնեց ներկաներուն, որոնք երբեք մինակ չեն ձգեր Կապոյտ Խաչուհիները, ամէն անգամ որ անոնք պէտք ունին իրենց բարեկամներուն աջակցութեան :

Հաւաքոյթին սեղանապետը, ընկեր Բալուեան իր օգնական ընկեր Գր. Ամիրաեան սիրուն յայտագիր մը կազմած էին երգերով, պարերով եւ նըւագով, որոնք հաճելի երեկոյ մը անցընել տուին ներկաներուն: Պ. սեղանապետը վեր առնելով Յառաջի կատարած դերը Ֆ. Կ. Խաչի 23 տարուան պատուաբեր գոյութեան եւ կատարած հանրօգուտ աշխատանքին մէջ, շնորհակալութիւն յայտնեց խմբագրութեան: Իր հրաւէրին վրայ ընկ. Շ. Միսաքեան կարճ բանախօսութեամբ մը խրախուսեց մեր աշխատունակ տիկինները, որոնք իրենց անհատական ծանր պարտականութիւններու մէջ ունեցան այնքան քաջութիւն եւ անձնուիրութիւն նուիրուելու նաեւ հանրային գործին: Այս առթիւ պարզեց Հ. Յ. Դաշնակցութեան դերը, իբրեւ հովանաւոր եւ խրախուսիչ ազդակ :

Մարսէյլի պատգամաւորուհին ընկ. Սաթենիկ Թիւթիւնճեան գեղեցիկ ուղերձ մը կարդաց իր ընկերուհիներուն կողմէ, ներկայացնելով զիրենք ոգեւորող ազդակները, որոնց իրականացման նըւիրուած է Ֆրանսահայ գաղութին մէջ մեր կազմակերպութիւնը, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը եւս, որ միշտ հովանաւորած եւ գործօն աջակցութիւն է բերած Ֆ. Կ. Խաչին ունեցաւ իր խօսքը: Ընկ. Խաչիկ Մկրտիչեան դնահատեց ջերմապէս Եղիշէի «Տիկնայք փափկասունքը», որոնք թէեւ «Հայոց աշխարհ»ին մէջ չէ որ կ'աշխատին մեր ժողովուրդին վէրքերը կապել, բայց գիտեն այս օտար երկինքին տակ ալ ստեղծել «Հայոց աշխարհը» իրենց ազգային ոգիով եւ ժողովրդանուէր գործով:

Կէս գիշեր էր արդէն երբ հաւաքոյթը ցրուեցաւ, լաւագոյն զգացումներով եւ սրտագին մաղթանքներով Ֆ. Կ. Խաչի բարգաւաճման եւ յաջողութեան համար:

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

200.000 « ՄՈՒՀԱՃԻՐ »ՆԵՐ

ՄՈՒՇԻ ՀՈՎԻՏԻՆ ՄԷՋ ...

Թուրք թերթերը կը գրեն թէ օրինագիծ մը պատրաստուած է, Տեղաւորման դրամատուն մը հաստատելու եւ գաղթականներու զետեղման գործը դիւրացնելու համար :

Այս առթիւ, Տեղաւորման վարչութիւնը նորէն քններ է Մուշի հովիտին մէջ գաղթականներ տեղաւորելու խնդիրը: Կատարուած քննութեանց համաձայն, կարելի պիտի ըլլայ 200.000 գաղթականներ (մուհաճիր) տեղաւորել Մուշի հովիտին մէջ:

Գաղութէ գաղութ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ նորընտիր առաջնորդը, Խորէն եպիսկ. Բարոյեան, պատասխանելով «Ազդարար»ի հարցումներուն, հետեւեալ յայտարարութիւններն ըրած է,— Գաւառ. ժողովը պիտի զբաղի Ազգ. ժողովներու վերակազմութեամբ: Ազգ. Առաջնորդարանին համար պիտի գնուի ներկայ Առաջնորդարանին կից շէնք մը: Այդ նպատակին համար չօշափելի գումար մը կայ Ազգ. իշխանութեան տրամադրութեան տակ: Այս ծրագիրը ձեւ ու մարմին պիտի առնէ երբ նոր Քաղաք. Ժողովը կազմուի: Առաջնորդարանի համար նոր պաշտօնեաներ պիտի առնուին, ինչպէս եւ իրաւագէտ խորհրդական մը: Կարգի դնելէ վերջ գործերը, պիտի այցելեմ շրջաններու եկեղեցիները եւ դպրոցները, մօտէն ծանօթանալու համար անոնց պահանջներուն: Կիլիկիոյ կաթողիկոսը աւելի քան մէկ տարիէ ի վեր անկողինն է, սակայն ինքզինք լաւ կը զգայ: Կը պահէ մտքի պայծառութիւնը, ցաւ չունի, միայն թէ ծերութիւնը զինք կ'ընկճէ եւ կը ստիպէ որ անկողին մնայ: Երկու հիւանդապահուհիներ գիշեր ցերեկ խնամք կը տանին: Տօքթ. Յ. Ենիգոմշուեան պարբերաբար կ'այցելէ: Կաթողիկոսին հիւանդութեան առեն, Անթիլիասի գործերը կը վարէ Խադ արք. Աջապահեան իբրեւ ընդհ. փոխանորդ :

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՆՈՂՈՔ ՏԵՐԵՒԱԹԱՓԸ

ՌՈՄԱՆ, 1 Փետր.— Տերեւաթափը կը շարունակուի անողոք, առանց տարիքի խտրութեան: Հ. Յ. Դ. «Անդրանիկ» խումբը կորսնցուց միջին սերունդի կրտսերագոյն ընկերը, Երուանդ Թաշճեան, Մալաթիացի: Համեստ ընկերը յաւիտենապէս բաժնուեցաւ մեզմէ, յետ երկարատեւ հիւանդութեան: Կը թողու անմխիթար մայրը, երիտասարդ կինը եւ երեք անչափահաս զաւակներ :

Թաղումը տեղի ունեցաւ Յունուար 30ին, ի ներկայութեան մեծ բազմութեան մը: Բացի քաղաքէն եւ զուրսէն եկած Հայերէն, կային մեծ թիւով տեղացիներ, ինչպէս նաեւ ժագլին Թաշճեանի դպրոցի բոլոր ընկերուհիները իրենց ուսուցչուհիով: Մեռելակառքին չուրջը եւ դագաղը զարդարուած էին ծաղկեպսակներով եւ ծաղկեփունջերով: Շնորհիւ իր արհեստին եւ քաղցր նկարագրին ընկերը սիրուած էր բոլորէն: Հ. Յ. Դ. խումբը փոխան ծաղկեպսակի փոքր, բայց սրտաբուխ գումար մը նուիրեց ողբացեալ ընկերոջ ժառանգներուն: Այս առթիւ «Անդրանիկ» խումբը հրապարակաւ իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ՝ ընկերոջ, մօր եւ տիկնոջ: Սիրելի Երուանդ, թող օտար հողը թեթեւ գայ վրադ:

Սագօ Արմէնեան

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (14)

ԿՐԱԿԷ ԳԻԾԵՐՈՒ ՎՐԱՅ

Ֆրանսացի ընկերներս ծրագիրը գտան ծիծաղելի եւ արկածախնդրական: Ուրեմն, ինծի կը մնար փորձել մինակս՝ ինչ որ մտադրած էի: Փոխանակ յուսահատելու, սկսայ աւելի աճապարել: Քանի հաստատամտութիւն կար մէջս, քանի տակաւին հնարաւորութիւն կար դիւրութեամբ դուրս ելլելու, անհրաժեշտ էր օգտագործել միջոցները և ժամանակը :

Այդ օրերուն, ի մեծ բախտաւորութիւն, ըսկսայ տունէն եւ Կապոյտ Խաչէն ծրարներ ստանալ: Անոնց պարունակութիւնը կրնայի օգտագործել թէ իբրեւ ճանապարհի պաշար եւ թէ ճանապարհածախս մը ճարելու միջոց: Հեռ Օթթօէն անուղղակի հարցումներով ստուգած էի որ մինչեւ սահմանագլուխը անհրաժեշտ էր 15—20 մարք: Քսան մարք... ո՜րքան այն օրերուն :

Հիւանդանոցին մէջ զանազան գործերով կը պարապէին քանի մը «գերմանացած» Լեհեր: Մեր յարաբերութիւնները շատ լաւ էին: Իբրեւ գերի եւ Ֆրանսացի, զիս շատ կը յարգէին: Անոնց միջոցաւ կը յուսայի պէտք եղած գումարը ճարել: Ցոյսս դրած էի տունէն եկած պատուական շոքոլաներուս՝ եւ մօտս գտնուած զանազան առարկաներուս վրայ :

«Գերմանացած» Լեհերէն մէկը որ Եան(Yan) կը կոչուէր շատ ուշիմ եւ համակրելի երիտասարդ մըն էր: Մենք յաճախ սրտցաւօրէն կը խօսէինք իրարու հետ, իրարու կը պատմէինք մեր ապրած տառապանքները: Շատ յաճախ ինծի պէտք եղած գրենական պիտոյքներս քաղաքէն իրեն միջոցով կը ստանայի: Գրեթէ մտերիմներ էինք: Եւ մտածեցի իր օձիքէն կախուիլ :

— Եան, ըսի օր մը իրեն, կ'ըսեն թէ Գերմանացիները շոքոլան շատ կը սիրեն :

— Ո՞վ չի սիրեր շոքոլան :

— Քանի որ այդպէս է, ես քեզի երկու խոշոր ծրար շոքոլա կը բերեմ, անոնց փոխարէն կ'ուզեմ որ քանի մը «սիվիլ» մարք (գերիները յատուկ մարք ունէին) ճարես ինծի, շատ պէտք ունիմ :

— Ինչ պիտի ընէք «սիվիլ» մարքը: Ոչ կրնաք ուտել, եւ ոչ ալ կրնաք գործածել: Իսկ եթէ դուրսէն մանր մունր բաներ գնելու պէտք ունիք, ես կը բերեմ: Լաւ է որ դուք ձեր շոքոլան ուտէք, ուժ ստանաք, առողջանաք :

— Երբ կ'ըսեմ թէ պէտք ունիմ, «սիվիլ» մարքի, կը նշանակէ թէ պէտք ունիմ, մնացածը մի հետաքրքրուիր: Կրնա՞ս ունեցածներս տեղաւորել թէ ոչ :

Եանը նայեցաւ աչքերուս, դիտեց դէմքս, հասկցաւ որ խօսքերս վճռական էին: Մտածեց, յետոյ ըսաւ «բեր բան մը կ'ընենք ...»: Յաջորդ օրը ունեցած շոքոլաս ներկայացուցի: Երկու թապլէթ, 500 կրամ: Եանը տարաւ եւ անոնց փոխարէն երկու մարք եւ յիսուն ֆէնիք բերաւ: Թապլէթը կ'արժէր ուրեմն 1 մարք 25 ֆէնիք: Ես պէտք ունէի 15էն 20 մարքի, ո՜րքան, ինչպէ՞ս պիտի ճարէի այդ գումարը ...

Ձերկարեմ, իրարու ետեւէ: Եանին միջոցով, ծախեցի բոլոր ունեցածներս: Մէջքիս կաշիէ գօտին, 2 մարք, ժամացոյցս 7 մարք, զոյգ մը կօշիկ որ ճարած էի՝ 3 մարք, երկու զոյգ տունէն ստացած բուրդէ հաստ գուլպաներս՝ զոյգը՝ մէկ մարք: Վերջին ծրարիս մէջ ստացած էի 250 կրամ սուրճ՝ 15 մարք: Հինգ տուփ գլանիկ՝ հինգ մարք: տանքներս: Անոնք թէեւ կը ծիծաղէին վրաս, բայց յանկարծ յիշեցի որ ինծի համար կարեւորները կը պակսէին: Հագուստ, կօշիկ, գլխարկ... ինչո՞վ ճամբայ կ'իյնայի :

Իրիկունը գացի Ֆրանսացի ընկերներս գտայ, պարզեցի անոնց վիճակս եւ կատարած աշխատանքներս: Անոնք թէեւ կը ծիծաղէին վրաս, բայց համոզուած էին որ բան մը պիտի ընէի: Jean Paul գործս դիւրացնելու համար զանազան թելադրանքներ ըրաւ, ու, իր կարկտուած բաճկոնին մէկ ծայրը քակելով՝ այն տեղէն ֆրանսական հազար ֆրանքնոց մը հանեց եւ ինծի երկարեց: «Առ, եթէ յաջողիս եւ երկիր մտնես, ասով մեր կեանքը կը խմես ...»:

Saurinը փոքրիկ ծրար մը երկարեց որուն մէջ դրած էր կարկանդակ, ծխախոտ, շոքոլա եւն.: «Առ այս ալ իմ բաժինս թող ըլլայ» ըսաւ: Շնորհակալութիւն յայտնեցի ու հեռացայ :

Սենեակս բարձրացայ: Տրամադրութիւնս տեղն էր: Կարծես գործս լաւ կ'ընթանար: Յոյսը շատ զօրաւոր էր: Միտքս այնքան կլանուած էր փախուստով որ ես ուրիշ բան չէի լսեր, չէի տեսներ:

ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՋԷ

(Շար.)

Սուէզի Ջրանցքին շրջանէն անցնող Եգիպտացիները չխուզարկուեցան Անգլիացիներուն կողմէ։ Անգլիացիները արտօնեցին նաեւ աւելի մեծ քանակութեամբ քարիւղ փոխադրել։

✕ Կը հաստատուի թէ Իրաքի միջնորդութեան առաջարկները արդէն իսկ ղրկուած են Լոնտոն եւ Գահիրէ։ Իրաքեան աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ ծրագիրը հետեւեալ պայմանները կ'առաջարկէ, համաձայնութիւն մը գոյացնելու համար.— 1. Պարպել Սուէզի Ջրանցքը, պայմանաժամ նշանակելով փոխադարձ համաձայնութեամբ.— 2. Անգլիա եւ Եգիպտոս միջոցներ պիտի խորհին պաշտպանելու համար Սուէզի շրջանին խարիսխները եւ օդակայանները։ Անգլիա զէնք պիտի ծախէ եւ պիտի մարզէ եգիպտական բանակը.— 3. Համաձայնութիւն Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան համար, համաձայն արաբական ապահովութեան դաշինքի մը.— 4. Սուտան ինք պիտի վճռէ իր ապագան, ի հարկին հանրաքուէ կատարելով։ Անգլիա եւ Եգիպտոս յանձն պիտի առնեն ճնշում չբանեցնել։

✕ Ֆարուք Թագաւորը ցաւակցական հեռագիր մը ուղղեց այն առեւտրականներուն որոնց շէնքերը հրկիզուած էին, եւ հրաւիրեց վերսկսիլ իրենց գործունէութիւնը։

Ազգաժողովին փակումը

Գշ. օր, կէսօրէն վերջ, ՄԱԿը փակեց իր 6րդ նստաշրջանը։ Երեք ժամէ պակաս ժամանակամիջոցի մը մէջ, ընդհ. ժողովը լսեց վերջին ճառախօսները, մարդկային իրաւունքի մասին, քուէարկեց տնտեսական եւ ընկերային յանձնաժողովներու կողմէ ներկայացուած եօթը որոշումներ, ընդունեց «Երեք»ներու առաջարկը Քորէայի հարցին մասին։

ՄԱԿի ընդհ. քարտուղարը Պ. Ներվոյի յանձնեց նախագահական մուրճը, որուն վրայ իր անունը փորագրուած էր։ Նախագահը ամենապարզ բառերով փակուած յայտարարեց 6րդ նստաշրջանը։ Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներու ներկայացուցիչները շնորհակալութիւն յայտնեցին ֆրանսական կառավարութեան եւ մաղթանքներ ըրին յառաջիկայ նստաշրջանին յաջողութեան համար։ Խ. Միութեան պատուիրակը, Մալիք ըստ սովորութեան սպրդուքներ սահեցուց դաշնակիցներուն դէմ։ «Այս նստաշրջանը չի կրնար յաջող համարուիլ։ Անգլօամերիկեան խմբակցութիւնը մերժել տուաւ սովետական բոլոր առաջարկները եւ ժամանակ վատնեց զրպարտութիւններով»։

Լեհաստանի պատուիրակն ալ դիտել տուաւ թէ ճիշդ այս պահուն սպայակոյտի պետերը գաղտնի ժողով կը գումարեն Ուաշինկթընի մէջ, յարձակման ծրագիրներ մշակելով Չինաստանի դէմ»։

Պ. Ռոպէր Շուման հաստատեց թէ «յառաջդիմութիւններ կատարուեցան ի նպաստ խաղաղութեան»։

Վերջին պահուն 5ի դէմ 51 ձայնով քուէարկուեցաւ բանաձեւ մը, որ կը մերժէր քննել Քորէայի խնդիրը։

Նստաշրջանը տեւեց 92 օր։ Անպաշտօն վիճակագրութեանց համաձայն, 10.720.000 բառեր արտասանուած են 536 նիստերու մէջ, 8000 վաւերագիրներ հրատարակուած, 40 միլիոն թուղթեր տպագրուած։

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԹՆՃՈՒԿԸ

Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետին, վերջին յայտարարութիւնը, որով պայմաններ կ'առաջարկէր Դաշնակիցներուն, ծանր տպաւորութիւն գործած է Փարիզի եւ Լոնտոնի մէջ։ Տթ. Ատընաուըր ճշդում մը հրատարակել տուած էր, ըսելով թէ սխալ հասկցած են իր միտքը, բայց Փարիզի մէջ գոհ չեն։ Մարզպանները առջի օր ազդարարեցին թէ հաշտութիւնը կրնայ ուշանալ, եթէ Գերմանիա պայմաններ դնէ մասնակցելու համար Եւրոպայի պաշտպանութեան գործին։

Կ'ըսուի թէ Ֆրանսա եւ Անգլիա վճռած են չընդունիլ Գերմանիոյ առաջարկած պայմանները (կարգադրել Սարի խնդիրը եւ Գերմանիան ընդունիլ Ատլանտեանի զինակցութեան մէջ)։ Երկու երկիրներն ալ կը ճնշեն Մ. Նահանգներուն վրայ, որպէսզի մեղմ վարուելով չքաջալերէ Գերմանիան։ Նոյնիսկ չեն ուզեր որ Տօքթ. Ատընաուըր մասնակցի Լոնտոնի ժողովին։

✕ Անգլիոյ երեսփ. ժողովին մէջ, արտաքին նախարարը, Պ. Իտըն, յայտարարեց թէ որոշած են զօրացնել Եւրոպան իբրեւ գլխաւոր մարտկոցը համայնավարութեան դէմ։ Նախարարը բոլորովին հակառակ է որ յարձակում կատարուի Չինաստանի վրայ, Քորէայի պատերազմը շուտ վերջացնելու համար։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՈՂՈՂՈՒՄՆԵՐԸ մեղմացած են Հարաւ. Ֆրանսայի մէջ, համաձայն վերջին տեղեկութեանց։ Կացութիւնը ծանր է տակաւին Տաքսի, Պոռտոյի եւ ուրիշ կարգ մը շրջաններու մէջ։ Մեռեալներու թիւը բարձրացաւ 12ի։

“ՄԱՅԻՍ 28„Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՄԱՅԻՍ 31ԻՆ, ՇԱԲԱԹ ԳԻՇԵՐ

Կ. ԽԱՉԻ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ց. Կապ. Խաչի Սէն Լուի մասնաճիւղին տարեկան ձեռնարկը, 16 Փետր. Շաբաթ ժամը 20.30ին, 66 Պուլվար Գիղէլի գեղեցիկ սրահին մէջ։ Նոր Սերունդի Թատերախումբին կողմէ կը ներկայացուի

ԱՇԽԱՐՀԻ ԴԱՏԱՍՏԱՆԸ

Ընտանեկան կեանքէ, յուզիչ ողբերգութիւն մը, չորս արար։

ԵՂԱՆԱԿԻՆ ԱՄԵՆԱՓԱՅԼՈՒՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի 10 Փետրուար, ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր, Cercle Militaireի շքեղ սրահներուն մէջ, Place St. Augustin :

Կազմակերպուած Հ. Բ. Ը. Մ. ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ԿՈՂՄԷ։

Նախագահութեամբ ՎԱՀՐԱՄ ՊԷՅ ՆՈՒՊԱՐԻ

Ի նպաստ Միութեան դպրոցներուն։

Մասնակցութեամբ ՌԻՔՕՍ ԳՌԷՕԼ ՊԱՆՏԻ փարիզեան նշանաւոր օրքէսթրին։

Զանազան հետաքրքրական «աթրաքսիոններ», որոնց մանրամասնութիւնները յառաջիկային պիտի ծանուցուին։

Ծոխ պիւֆէ եւ պար։ Ձեր սեղանները ապահովեցէք, դիմելով Provence 82-38։ Տոմսակները կը գտնուին Պ. Արամ Հանչէրի մօտ «Կէս-Կէս»ի խմբագրատունը, 9 rue Saulnier, Փարիզ (9)։

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆր. Կ. Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Պ. Պ. Հայկ Պաղտասարեան 1000, Տէր եւ Տիկին Յ. Տոլպաշեան 1000, Գափամաճեան եւ Թիւթիւնճեան 600ական, Ծինճեան 500։ Իսկ Տէր եւ Տիկին Թէրզիպաշեանք իրենց զաւկին ամուսնութեան առթիւ 2000, եւ աղջկան՝ Լուիզի մահուան վեցերորդ տարելիցին առթիւ 1000 ֆրանք։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հազար Ֆր. Տիկին Թէֆար Դաւիթեանէ, 1000 Ֆր. ալ Տէր եւ Տիկին Աբրահամեանէ։

✕ Պ. Բ. Պույնուզեան 345 Ֆր. կը նուիրէ Ֆ. Կ. Խաչին։ Ստանալ «Յառաջ»էն։

ՑԵՏԱԶԳՈՒԱԾ Է

Լիոնի Ազատամարտիկներու խնճոյքը, հիւանդութեան պատճառով։

Կ. ՄՈՄՃԵԱՆԻ ՆԿԱՐԱՀԱՆԴԷՍ՝

41 Quai de L'Horloge, Paris Métro Pont Neuf

ԾՈՎԱՆԿԱՐՆԵՐ ԵՒ ԳԻՒՂԱՆԿԱՐՆԵՐ

9 Փետրուարէն 23 Փետրուար։

Բացումը շաբաթ 9 Փետրուարին ժամը 3ին։ Կարելի է այցելել ամէն օր կէսօրէ վերջ, բացի Կիրակիէ։

SALLE GAVEAU, ԿԻՐԱԿԻ 30 ՄԱՐՏ, ԺԱՄԸ 21ԻՆ
ՄԵԾ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ ՕՆՆԻԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ
Կը խնդրուի նկատի առնել այս թուականը։

Այրի Տիկին Ե. Դանիէլեան, Պ. Արթիւր Դանիէլեան, Տէր եւ Տիկին Պօղոս Դանիէլեան, Տէր եւ Տիկին Կարպիս Լուսպարոնեան, Տէր եւ Տիկին Սերոբ Հերփոյեան, Օր. Դ. Դանիէլեան եւ Սարգիս, Յակոբ եւ Յովհաննէս-Քլոտ Սերոբեան, ինչպէս նաեւ Տէրտէրեան, Լուսպարոնեան, Թավուքճեան, Գրիգորեան, Քէլէշեան, Աւետիսեան, Թորոսեան, Քոնթ եւ Հերփոյեան ընտանիքները, սրտի խորունկ կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր, եղբօր, զարմիկին եւ ազգականին մահը՝

Պ. ԵՂԻՇԷ ԴԱՆԻԷԼԵԱՆԻ

որ տեղի ունեցաւ Փետրուար 4ին, 70 տարեկանին, իր Իսիի բնակարանին մէջ։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր, հինգշաբթի, ժամը 10.30ին։ Հաւաքուիլ ողբացեալին բնակարանը, 3, rue Adolphe Chérioux։ Մարմինը պիտի ամփոփուի Իսի լէ Մուլինոյի գերեզմանատունը։

ԴԱՒԱՃԱՆՆԵՐՈՒ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆԻ մասին բացուած դատը [illegible], հակառակ ամբաստանեալ կողմի չորս փաստաբաններուն առարկութեանց։ Այս առթիւ կծու խօսքեր փոխանակուեցան դատարանին մէջ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱՆԻԷՌ-ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.— Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի, ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի «Ահարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը՝ այս հինգշաբթի, ժամը 9ին, Ազգ. տան մէջ, 32 rue de Trévise։ Կը խօսի ՎԱՀԷ ՕՇԱԿԱՆ։ Նիւթը՝ «Բռբոյականի ըմբռնումները :

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անի» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ ժամը 20.30ին «Համօ Օհանջանեան» ակումբին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։ Բացակաները նկատի կ'առնուին։

Հ. Յ. Դ. Ա. Ե. Ուսանողական Միութեան ժողովը՝ այս հինգշաբթի ժամը 19.30ին, սովորական հաւաքատեղին։

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Խրիմեան դպրոցի սրահը։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Զաւարեան ենթակոմիտէն այս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 4ին, սովորական հաւաքատեղին։ Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կոմիտէին ներկայացուցիչները։

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— «Անտօք» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 3ին, ընկեր Ն. Այտապիրեանի բնակարանը։ Կարեւոր օրակարգ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Սէն Լու «Ակնունի» ենթակոմիտէի ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ։

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Մարսէյլի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, 7 Պուլվար տ'Աթէն, Պառ տիւ Կլոպի սրահը։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սալնոյ Ջորի Հայր. Միութեան ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Պուլվար Օտտօ, Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ սրահին մէջ։ Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները։

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ, ժամը 20.30ին, Քաֆէ սրճարանին վերնայարկը։ Կը խնդրուի միասին բերել անդամատետրերը եւ հրաւիրագիրերը։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Վասպուրականի Հերոսամարտը՝ Կիրակի Մայիս 4ին։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— «Մուրատի Օրը», նախաձեռնութեամբ «Մուրատ Ուսումնասիրաց Փոնտին», յունիս 7ին։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Հ. Կ. ԽԱՉԻ Օգն. Մարմնի (Փարիզահայ Տիկ. Միութիւն) երեսնամեայ գործունէութեան յոբելենական հանդէսը, Մայիս 11ին, Սորպոնի մեծ սրահին մէջ։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլ քաղաքի մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ բժիշկ Տիկրեանի եւ ամբողջ ընտանիքին իրենց մօր՝ ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՏԻԿԻՐԵԱՆԻ մահուան առթիւ։

✕ Տարօն Սալնոյ Ջորի Հայր. Միութիւնը իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ հայրենակից Պ. ՏԻԳՐԱՆ ՏԷՐՈՅԵԱՆԻ մահուան առթիւ, իր տիկնոջ եւ պարագաներուն։

Նոյնպէս ցաւակցութիւն կը յայտնէ Այրի Տիկին Հռանոյշ Պաղտասարեանի մահուան առթիւ (Տէսին) իր զաւակներուն՝ Տէր եւ Տիկին Արամ Պաղտասարեանի, Տէր եւ Տիկին Ռուբէն Պաղտասարեանի եւ Տարօն Պաղտասարեանի։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Գոնիայի նահանգէն Էրէյլիցի Տիկ. Էլէզեան եւ Վերժին (ծնեալ Զամքէրթճեան, հօրը անունը Յակոբ) կը փնտռէ իր ազգականները Զամքէրթճեան ընտանիքը, որոնցմէ լուր չէ ունեցած 1914ի պատերազմէն վերջ։ Կը կարծուի թէ Ամերիկա գաղթած են։ Տեղեկացնել Mme. Elezian, 11 Impasse Roland, Villefranche sur Saône, (Rn.) France:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Vendredi 8 Février 1952 Ուրբաթ 8 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

28րդ ՏԱՐԻ — 28e Année No. 6682-Նոր շրջան թիւ 2093

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՆՏԷ՞Ր ԳՏԱՆ ՄՈՒՇԻ ՀՈՎԻՏԸ

Երկտող լուր մը արտատպեր էինք երէկ, Թուրք թերթերէն .—

Տեղաւորման Տեսչութիւնը քննութիւն մը կատարելով, այն եզրակացութեան յանգեր է թէ կարելի է 200.000 գաղթականներ (մուհաճիր) տեղաւորել Մուշի հովիտին մէջ:

Առ այժմ ուրիշ մանրամասնութիւններ չունինք աչքի առջեւ, լրիւ գաղափար մը կազմելու համար:

Տարակոյս չկայ թէ այս գաղթականները պիտի առնուին այն հարիւր հազարներէն որոնք Թուրքիա փոխադրուած են:

Անգարան ալ ներգաղթ կը կատարէ տարիներէ ի վեր: Եկուորները մեծ մասով կը նախընտրեն հաստատուիլ ծովեզերեայ շրջանները կամ կեդրոնական Անատոլուի մէջ:

Հիները չտեղաւորուած, ուրիշ հարիւր հազարներ արտաքսուեցան Պուլկարիայէն:

Երկու հարիւր յիսուն հազար կը հաշուէին արտաքսեալները: Բայց, որքան գիտենք, վերջին պահուն համաձայնութիւն գոյացաւ, գործողութիւնը աստիճանաբար կատարելու համար:

Ամէն պարագայի մէջ, ահագին բազմութիւն մը կը կազմեն «մուհաճիր»ները, Թուրքիոյ գլխաւոր քաղաքներուն մէջ:

Կը թուի թէ ցարդ կատարուած փորձերը ձախողած են, եւ կառավարութիւնը նոր միջոցներ կը խորհի, անոնց տեղաւորումը դիւրացնելու համար:

Այդ միջոցներէն մէկն է Տեղաւորման դրամատան մը հաստատումը, որուն համար օրինագիծ մը պատրաստուած է:

Դրամատունը չբացուած, ահա ծրագիրներ կ'որոճան, 200.000 գաղթականներ տեղաւորելու համար «Մուշի հովիտին մէջ»:

Ինչպէս ամբողջ «արեւելեան նահանգները», եղերաբախտ եւ ջարդուփշուր Տարօնի շրջանն ալ անտիրութեան մատնուած է տարիներէ ի վեր:

Այդ անտիրութիւնը եւ ամայութիւնը սարսափ կ'ազդեն նոյն իսկ «մուհաճիր»ներուն: Այն աստիճան որ, զանցառելի քանակութիւն մը կը կազմեն մինչեւ հիմա տեղաւորուած համրանքները:

Դեռ վերջերս արտատպեր էինք Թրքական վիճակագրութիւն մը «արեւելեան նահանգներու» բնակչութեանց մասին: Պատկեր մը, որ անգամ մը եւս կը հաստատէ համատարած ամայութիւնը:

Ուրեմն, լման երեսուն տարի կարելի չէ եղած ստուարաթիւ բնակչութիւն տեղաւորել այդ շրջաններուն մէջ:

Ոչ թէ Պալքաններէն եկած «մուհաճիր»ը, այլ եւ տեղացի Թուրքը բնազդօրէն կը խուսափի այդ շրջաններէն:

Եթէ համիտեան շրջանին կարելի եղած է հազարաւոր կովկասեան կամ պալքանեան «մուհաճիր»ներ տեղաւորել, գլխաւոր պատճառը այն է որ Հայերը չէնցուցած էին այդ շրջանները:

Արդարեւ, եկուորները պատրաստ աւար կը գտնէին ամէն տեղ: Ոչ միայն ինքնաբերաբար, բռնանալով եւ կոտորելով, այլ եւ կառավարութեան թելադրութեամբ:

Որքա՜ն հայկական գիւղեր պարպուած եւ «տաճկցած» կամ քրտացած էին (բնակչութեամբ):

Պարբերաբար կատարուած ջարդերու հետեւանքով, երբ Հայերը կը գաղթէին, անոնց տուներն ու հողերն ալ կը յանձնուէին «մուհաճիր»ներուն:

Հիմա որ Հայու հետք չէ մնացած արեւմտեան Հայաստանի մէջ, իսկ անշարժ հարստութիւններն ալ քանդուած կամ աւարի տրուած են, Թուրք տարագիրը ի՞նչ պիտի բանի համատարած աւերակներուն մէջ:

Եթէ կառավարութիւնը չգիտնալ կը ձեւացնէ, «մուհաճիր»ը բնազդաբար կը զգայ թէ ոչ Մուշի հովիտը անտէր է, ոչ ալ արեւմտեան Հայաստանի մնացեալ մասը:

Այնպէս որ, մէկի տեղ երկու դրամատուն ալ հաստատեն, դժուար թէ կարենան զանգուածային տեղաւորում կատարել այդ շրջաններուն մէջ:

Թրքական տուները եւ ծառերը չորնալու դատապարտուած են, քանի որ ողջ է եւ արթուն՝ այդ Ջրարբի հողերուն իրական տէրը: Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՈՐՈ՞ՒՆ ՀԱՒԱՏԱԼ

Պոլիսը ջուրի ճամբայ դարձած է այն օրէն ի վեր որ չորս ամիս արձակուրդ անցընելու արտօնութիւն տրուեցաւ:

Առաջ այն տեղէն կուգային, ամառ թէ ձմեռ, «աշխարք տեսնելու» համար:

Այժմ այս տեղէն — եւ ամէն տեղէ — կ'երթան ու կուգան:

Երկու տարուան ընթացքին, կրկնապատկուեցաւ գացողներուն թիւը:

Ոչ մէկ դասակարգային խտրութիւն, գացողներուն միջեւ:

Առեւտրականներուն հետ մրցումի ելած են ուսումնականները, վայելելու համար Վոսփորի «գեղածիծաղ ափերը»:

Կան ալ որ մինչեւ Անատոլուի խորերը կ'երթան, ընտանեկան բեկորներ փնտռելու համար:

Ըսելիքս ուրիշ բան էր:

Գացողներէն երաժշտագէտ մը, որ մէկ ամիս մնացած էր, այն տպաւորութիւնը կրեր է թէ «երաժշտական շարժումը շատ մեծ կենսունակութեան նշաններ ցոյց չի տար»: (Խօսքը հայ գաղութի մասին է):

— «Գալով ճաշակի եւ ըմբռնումի հարցին, դժբախտաբար զայն գտայ նոյն այն վիճակին մէջ ինչ որ էր երեսուն տարի առաջ»:

Ուրիշ այցելու մը, — այս անգամ դերասան — որ չորս ամիս կեցած էր, հակասութեան մէջ կը բռնէ երաժշտագէտը:

Եւ կը յայտարարէ, բարձրաձայն, թէ Իսթանպուլի հայ գաղութը «հսկայաքայլ» յառաջդիմութիւններ կատարած է մշակոյթի թէ ուրիշ ասպարէզներու մէջ:

Այս երկու յայտարարութիւններէն ո՞րն է ճիշդ, ո՞րը սխալ:

Եթէ ուրիշներ ալ գրի առնեն իրենց տպաւորութիւնները, կատարեալ հանելուկի մը առջեւ պիտի գտնուինք:

Բարեբախտաբար Պոլսէն եկող - գացողներ պակաս չեն: Թերթեր եւ գիրքեր ալ կը հասնին կանոնաւորաբար:

Այնպէս որ, ամէնէն համբակն ալ կրնայ որոշ գաղափար մը կազմել:

Այս առթիւ բարեկամական թելադրութիւն մը այցելութեան գացողներուն.

— Խօսեցէք ձեր կերած - խմածի, վաստկածի մասին:

Բայց, որքան քիչ խօսիք եւ գրէք Պոլսոյ գաղութին կացութեան, յառաջդիմութեան կամ յետադիմութեան վրայ, այնքան խելացի վարուած կ'ըլլաք: ՎԱՀԷ

Ո՞Վ ՍԱՐՔԵՑ ՔԱԹԻՆԻ ՋԱՐԴԸ

Ամերիկեան խորհրդարանի մէկ յանձնաժողովը այս միջոցին քննութեան ձեռնարկած է, ճշդելու համար Քաթինի ջարդին պատասխանատուութիւնները (1939): Այս առթիւ լսեց 44 տարեկան Լեհ մը, որ 1939 աշնան քահանայի մը եւ ուրիշ պզտիկի մը հետ գերի ինկած էր Ռուսերուն ձեռքը, յետոյ խոյս տուած էր Սմոլենսքի ճամբաէն: Վկան, սեւ ակնոց դրած եւ երեսին ալ... դիմակ անցուցած, հետեւեալ ձեւով պատմեց իր ոդիսականը յանձնախումբին.

— «Քահանան գաղափարը յղացաւ երթալու Քաթինի անտառը, որովհետեւ լուր տարածուած էր թէ Ռուսերը այնտեղ Լեհեր կը սպաննեն.— «Եթէ մենք ճողոպրինք, ըսաւ, կրնանք աշխարհի պատմել անցած դարձածը»: Գիշեր մը բացաստաններէն մէկը յանկարծ լուսաւորուեցաւ: Ծառի մը վրայ ելանք եւ տեսանք փոս մը, որ այս սրահին չափ ընդարձակ էր: Մօտաւորապէս հարիւր մեթր հեռու էինք:

«Տասը վայրկեան վերջ, չորս ռուս զինուորներ երեւցան, շրջապատուած երկու լեհ սպաներ, զորս փոսին քով տարին»:

Վկան ցոյց տուաւ թէ ինչպէս Ռուսերը բռնեցին Լեհերէն մէկը, գլուխը կապեցին եւ բերանը փոշի լեցուցին: Զինուորներէն մէկը այն ատեն գնդակ մը պարպեց դժբախտ մարդուն ծոծրակին:

«Այս ձեւով 200 լեհ սպաներ սպաննեցին, մենք հաշուեցինք զանոնք», հաւաստեց վկան, որուն ինքնութիւնը միայն յանձնաժողովին անդամները գիտեն: «Լեհ սպայ մը, որ մարած էր, ողջ ողջ փոսը նետեցին»:

Անգլիոյ թագաւորը մեռաւ քնացած ատեն

ԻՐԵՆ ՅԱՋՈՐԴԵՑ ԱՂՋԻԿԸ, ԷԼԻԶԱՊԷԹ Բ.

Անգլիոյ թագաւորը, Ճորճ Զ., մեռած գտնուեցաւ չորեքշաբթի առտու ժամը 4ին, Սէնտրինկէմի դղեակին մէջ, խոր սուգի մատնելով բրիտանական կայսրութեան քաղաքացիները:

Երեքշաբթի օր, թագաւորը ուրախ զուարթ և քաջառողջ կ'երեւար և նոյնիսկ որսի գացած էր, յաջորդ օրն ալ երթալու որոշումով: Ժամը 10.45-ին իր անկողինը քաշուեցաւ, այն մեծ սենեակին մէջ ուր կը պառկէր իր հայրը, Ճորճ Ե.: Ժամը 7.15ին սպասաւորը սկսաւ պատրաստել բաղնիքը, յետոյ ննջարան մտաւ, առտուան թէյը տանելով:

Հազիւ քաշած էր վարագոյրները, եւ կը պատրաստուէր արթնցնելու վեհապետը, երբ տեսաւ որ անշունչ պառկած է:

Անմիջապէս լուրը հաղորդեց առ որ անկ է: Յատուկ պաշտօնատար մըն ալ նախապատրաստեց Թագուհին, որ համբուրելով Թագաւորին ճակատը, պատուիրեց անմիջապէս լուր տալ Էլիզապէթ Իշխանուհիին,— «ըսել կ'ուզեմ՝ Թագուհիին»:

Ժամը 8ին լուրը տարածուած էր գիւղին մէջ: Թագաւորին բժիշկը, վերարկու մը հագնելով փիժամային վրայ, սուրաց դէպի պալատ: Ժամը 10.45ին գոյժը տարածուեցաւ ամբողջ երկրին մէջ, կայծակի արագութեամբ:

Հանգուցեալ արքան 56 տարեկան էր եւ երկար ատենէ ի վեր կը տառապէր ծանր հիւանդութենէ մը, որուն համար գործողութեան ալ ենթարկուած էր:

Գահաժառանգ իշխանուհին, որ գաղթավայրերը մեկնած էր պտոյտի մը համար, երէկ Լոնտոն վերադարձաւ Ուկանտայէն, անմիջապէս գահ բարձրանալու համար, իբրեւ Եղիսաբեթ Բ. Թագուհի:

× Ճորճ Զ. գահ բարձրացած էր 1936ին, յաջորդելով իր եղբօրը՝ Էտուըրտ Ը.ի որ կը հրաժարէր անձնական պատճառներով: Թագադրութիւնը տեղի ունեցաւ 1937 Մայիս 12ին: Տաժանելի շրջան մը եղաւ իր 15 տարուան գահակալութիւնը: 1939ին կը պայթէր երկրորդ աշխարհամարտը, ցնցելով Մեծն Բրիտանիան եւ ամբողջ բրիտանական կայսրութիւնը: Իրազեկներ կը վկայեն թէ Ճորճ Զ. պատերազմին բոլոր դառնութիւնները կրեց իբրեւ սովորական քաղաքացի մը, համակերպեցաւ հաստատուած սահմանափակումներուն եւ բացառիկ տնօրինութեանց: Պատերազմի յայտարարութեան առթիւ խօսած ճառին մէջ կ'ըսէր — «Ստիպուած ենք մեր զինակիցներուն հետ կռուիլ սկզբունքի մը համար, որ եթէ պարտուի, պիտի նշանակէ վախճանը ամէն քաղաքակրթութեան»:

Իբրեւ վերին հրամանատար բանակին, Թագաւորը կը գործէր զինուորի մը պէս,— կ'այցելէր զինագործարանները, ճակատը (Ֆրանսա): 1940ի սեւ օրերուն, երբ ահռելի ռմբակոծութիւններ կը կատարուէին, Թագաւորը եւ Թագուհին կը բնակէին Պըքինկէմի պալատը որ անխնայ զարնուեցաւ: Երկու իշխանուհիները Քանատա ղրկուած էին: Պարենաւորման բաժնեչափը խստօրէն կը գործադրուէր նաեւ պալատին մէջ: Թագաւորը յաճախ կ'այցելէր ռմբակոծուած թաղերը:

Ինքն էր միութեան գիծը մայր երկրին եւ գաղթապետութեանց միջեւ:

Պատերազմէն ի վեր, իր առողջութիւնը լրջօրէն խանգարուած էր: 1946ին հարկադրուեցաւ ետ կենալ Նոր Զելանտա երթալու ծրագրէն: Բայց 1947ին երկար եւ տաժանելի ճամբորդութիւն մը կատարեց դէպի Հարաւ. Ափրիկէ: Վիճակը աւելի ծանրացած ըլլալով, բժիշկները հանգիստ պատուիրեցին: Այնուհետեւ իր կեանքը դարձաւ տառապանքի եւ բժշկական գործողութեանց շրջան մը: Շատ մը պարտականութիւններ Էլիզապէթ Իշխանուհին կը կատարէր:

Իր օրով արմատական փոփոխութիւններ կրեց բրիտանական կայսրութիւնը: Հետզհետէ թուլցան քաղաքական կապերը՝ գաղթավայրերուն հետ, իսկ 1950 Յունուար 26ին Հնդկաստանն ալ անկախ հանրապետութիւն դարձած ըլլալով, Թագաւորը կը կորսնցնէր «Կայսր Հնդկաստանի» տիտղոսը:

Մահը կը վերագրուի երակներու խցման:

× Էլիզապէթ Բ. Թագուհին ծնած է 1926ին եւ լաւ կրթութիւն ստացած: 1948ին ունեցաւ գահաժառանգ մը, Զարլզ Իշխանը, իսկ երկու տարի վերջը՝ 1950ին, աղջիկ մը, Իշխանուհի Աննա: Ամուսինը արքայական տոհմէ չըլլալով, որ եւ է սահմանադրական իրաւունք չունի, ինչպէս Վիքթորիա Թագուհիին ամուսինը:

× Աշխարհի բոլոր մասերէն ցաւակցական հեռագիրներ կը տեղան Լոնտոն:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ ոստիկանութիւնը հարիւր հոգի ձերբակալեց, այն ամբաստանութեամբ թէ պիտի սպաննէին նախագահ Փերոնի կինը, Եւան:

ՅՈՒՇԵՐՈՒ ՓՈՒՆՋ ՄԸ

ՌՈՒԲԷՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

(Գ. եւ վերջին մաս)

Ի զուր կը փնտռեմ Տանթէի «Դժոխքին» մէջ տեսարան մը որ աւելի ազեկտուր, աւելի սրտաճմլիկ, աւելի հրէշային ըլլար, քան Տարօնի կոտորածը :

Որո՞նք են պատմութեան մէջ ամենաքստմնելի ոճիրները... Հրէական հալածանքնե՞րը, Ճին-կիզ Խանի կոտորածնե՞րը թէ «Հոներու Արշաւանքը»: Տասնըհինգերորդ դարուն Թուրքերուն ողողո՞ւմը Բալքանները, հազարաւոր քրիստոնեաներու գլուխները ցիցերու ծա՞յրը թէ աւելի վերջ Յոյներու կոտորածները ... Հիթլէրի կազի սենեակնե՞րը, թէ մինչեւ մեզի ամէնէն մօտիկ Ամերիկայի կազմած Հիրօշիմայի եւ Նակազաքիի հիւլէական ամբակոծութիւնը, ամենավայրագ եղանակով վերջացնելու համար պատերազմը:Ինծի կը թուի թէ այս բոլորէն քիչերը միայն կրնան բաղդատուիլ Տարօնի ջարդին հետ :

— Զգիտեմ, կրցե՞ր եմ նկարագրել, փորձե՞ր եմ գոնէ, բայց կարծեմ Վահանի գրածէն աւելի պատմածներն են որ ինծի սարսուռ են ազդեր ... Ինչ ուժ, ինչ կորով, ի՞նչպէս էք դիմացեր սանդարամետային տեսարաններուն, ի՞նչպէս էք լսեր այդ աղեխարշ ճիչերը եւ ձեր ականջներութաղանթը չէ պայթեր, եւ ձեր սիրտերու զարկը չէ դադրեր: «Կը հաւաքէին մնացածները տուներուն մէջ եւ ողջ ողջ կ'այրէին »...

✕

Պատմական անցուդարձերու վերադնահատութիւնը կը պահանջէ լուրջ եւ բազմակողմանի ուսումնասիրութիւն: Հարեւանցի ակնարկ մը, ինչպէս եւ անհատական համակրանքի կամ հակակրանքի երոյթները, կուսակցական չկամութեան կամ նախանձի շրջանակով եղերուած, շատ հեռու կը մնան իրականութիւնը ճշմարտօրէն ըմբռնելու կարելիութենէն :

— Միշտ ալ մեր ստացածը տարբեր է եղեր մեր ուզածէն: Ի՞նչ էր մեղքս, երբ յանձն առի մեր մինուճար պետութեան պատերազմական նախարարի լուծը, եւ ահա երկրորդ աւելի ծանր ամբաստանութիւնը իմ վզիս: Կա՛րս:

— Ես գիտէի: Գիտէի որ պիտի իյնար Կարսը: Բերդի մը պաշտպանութիւնը մեռնելու պատրաստակամ հերոսութեամբ գլուխ չի գար: Բերդի մը պաշտպանութիւնը կը պահանջէ բազմամարդ վարժ բանակ մը: Բերդի մը պաշտպանութիւնը գիտութիւն է: Իսկ ո՞ւր էր մեր բազմամարդ վարժ բանակը, ո՞ւր եւ ե՞րբ մենք սորվեր էինք այդ անհրաժեշտ գիտութիւնը:

Դէմքդ մռայլեցաւ նորէն, լռութիւնը տիրեց մեր երկուքիս միջեւ.— Աղեքսանդրապոլի դաշնագիրն էր որ կը դառնար մեր երկուքիս գլուխներուն մէջ...

Եւ եղաւ այն՝ ինչ որ եղաւ :

Հայը իբրեւ Արեւելքի քրիստոնեայ ժողովուրդ մէկ բարոյական միայն ունէր,— ան կ'անգիտանար որ Եւրոպայի քաղաքակիրթ ազգերը բազմաթիւ բարոյականներ ունէին: Ահա թէ ինչո՞ւ իր ցանկութիւնները խորթ կը համեմատին իր ստացածին :

✕

Պէ՞տք է որ երէկի թշնամիները շարունակեն մշտնջենական թշնամանքը ու ատելութի՞ւնը : Զկրցայ հասկնալ, ինչո՞ւ տարիներ առաջ Վէհիպ փաշան Փարիզ այցելութեան, փափաքեր էր հիւր ըլլալ քեզի :

Ի՛նչ, խղճահարութեան տո՞ւրք մը միայն : Որքան կ'ուզէի ձեր խօսակցութիւնը դրոշմուած գտնել տեսքի մը վրայ: Որքան յուզիչ պիտի ըլլար այսօր երկու հակառակորդներուդ սառն տրամաբանութեան հայելիին մէջ անցեալի արիւնոտ իրադարձութեանց պատկերը դիտել:

— Մենք միեւնոյն ժողովուրդն ենք, ըսեր էր քեզի Վէհիպ փաշան, ատոր համար ալ իրար կը ջարդէինք ...

Փիլիսոփայական մտածո՞ւմ մը, թէ՞ ընախօսական նոր ճշմարտութիւն մը՝ ազգերու եւ ժողովուրդներու հակամարտութիւնը լուսաբանելու ուղի: Ինչպէ՞ս հաշտեցնել ազգերու արիւնալի պայքարը քաղաքացիական կռիւներու,ներքին յեղափոխութիւններու նոյնքան կատաղի ու մոլեգին ցնցումներուն հետ :

— Միեւնոյն ժողովուրդն ենք, ատոր համար իրար կը ջարդենք:

— Եւ ես հրամայեցի որ ջարդեն ...

— Եւ դուն հրամայեցիր որ ջարդեն ...

Ու եղաւ օր մը, որ երկու հրամանատարները քով քովի նստած՝ հրամաններ կուտային երկու ժողովուրդներուն իրար ջարդելու ...

Ճակատագրական անխուսափելի վճիռ մը կոյր գործադրո՞ւմ, թէ մանկական քմահաճոյքի խաղ մը միայն. արիւնազանգ գինովութեան արդի՞ւնքը — մէկ կողմը փոքրիկ տարածութեան վրայ համեմատաբար միատարր ժողովուրդ մը, իսկ միւս աւելի ընդարձակ տարածութեան վրայ ամայութիւն եւ աւերակ... Երկիր մը, որու բարօրութեան համար մենք մեր երիտասարդութեան աւիւնը դրինք ի սպաս: Բայց աւա՛ղ...

Ե՞րբ եւ ո՞վ պիտի վերցնէ այն խորհրդաւոր վարագոյրը որ կը ծածկէ մեր տեսողութենէն Հային ապագան :

Իցիւ թէ վերապրող սերունդը, որպէս ճղակոտոր կաղնիի մը շառաւիղ, ունենար այնքան կամք եւ կորով, որ իր արմատները անցեալի պարարտ հողին մէջ մխրճած — մարդկութեան այս բախտորոշ շրջանին, զինուած իմաստութեան լոյսով, ընէր իր ընտրութիւնը՝ մասնաւոր բոլոր հնարաւորութիւնները ձուլէր իրականութեան ամբողջութեան մէջ եւ իր ուղին ընտրէր իբրեւ գերագոյն հնարաւորութիւն...Եւ օր մը իրդալար ու կանաչ ճիւղերը դէպի վեր, դէպի երկինք ցցէր...

✕

Թող այս թուուցիկ յուշերուս փոքրիկ փունջը ընկերանայ քու յիշատակիդ, ընկեր Ռուբէն, որ մարտնչեցար մեր ցաւատանջ ժողովրդի փրկութեան, շիտակ ճամբան փնտռելու գծին վրայ :

ՂԵՒՈՆԴ ՄԵԼՈՅԵԱՆ

Հայ. Եկեղեցին եւ օտարները

Մեր ժողովուրդին շուրջ ստեղծուած թունաւոր մթնոլորտին մէջ՝ պատասխանատուութենէ զերծ չէ նաեւ Հայ. Եկեղեցին: Այս դարաւոր հաստատութիւնն ալ կը մեղադրուի իբրեւ «սովետասէր», իբրեւ տխուր դերակատար հայ գաղութներու կեանքին մէջ :

Անշուշտ, մեզ չունի Հայ. Եկեղեցին, որ իր ամբողջութեանը մէջ կը պահէ իր ազգային ու հոգեւոր նշանակութիւնը. կը պահէ իր դերը՝ ազգապահպանման մեր պայքարին մէջ: Մեղքը՝ հայ եկեղեցականութեանն է. աւելի ճիշդ մէկ քանի եկեղեցականներու, որոնց անփառունակ շուքը կը տարածուի հայ եկեղեցիին ու եկեղեցականութեան վրայ: Բայց, օտարներէն քանի՞ հոգի բարեկը պիտի փնտռէ եւ համբերութիւնը պիտի ունենայ խնդը մօտէն դիտելու եւ բուն յանցաւորները զատելու համար :

Ձեռքի տակ ունինք այս պահուս « Ինթէլի-ճընս Տայճէսթ»ի 1951 Դեկտեմբերի թիւը, ուր կայ ընդարձակ ու բազմակողմանի ուսումնասիրութիւն մը՝ նուիրուած Խ. Միութեան կրօնական քաղաքականութեան :

Արտասահմանի շատ մը եկեղեցիներու կարգին, այս ուսումնասիրութեան մէջ տեղ գտած է նաեւ Հայաստանեայց Եկեղեցին, որուն մասին ահա եզրակացութիւնը .

— « Միջին Արեւելքի դաւանանքները շուրջ 3.200.000 հետեւորդներ ունին: Այդ դաւանանքներէն ամէնէն վտանգաւորը՝ Հայոց Լուսաւորչական Եկեղեցին է, որ Հայաստանի մէջ գտնուող իր Մայր Աթոռէն կապեր հաստատած է բովանդակ Միջին Արեւելքի մէջ եւ գանոնք դրած է ի սպաս սովետական կառավարութեան »:

Ճի՞շդ է այս վերագրումը. այս ցաւալի եզրակացութիւնը: Իրա՞ւ « վտանգաւոր » դարձած է Հայ. Եկեղեցին: Ոչ, անշուշտ: Բայց, կասկած չկայ որ իրազեկ յօդուածագիրը հետեւած է չափով մը Հայ. Եկեղեցւոյ գործերուն եւ «գործիչ»ներուն, քանի մը եպիսկոպոսներու ընթացքին: Հետեւած է գործունէութեանը՝ Յունաստանի առաջնորդ՝ Մազլըմեան եպիսկոպոսին, որ ոչ միայն պառակտիչ դեր մը կատարած է, այլեւ իբրեւ գործակիցը կասկածելի տարրերուն, եւ մինչեւ իր մահը յամառ թմբկահարը Սովետական «օրէնթացիա»յին, վարկաբեկած է յունահայ գաղութը: Տարակոյս չկայ որ ծանօթ է Արտաւազդ եպիսկոպոսի փառատենչ ու անխորհուրդ գործունէութեան, անոր սերտ կապերուն Սովիէթ դեսպանատան կամ Նոյեմբերեան տարրերուն հետ, Լիբանանէն մինչեւ Ֆրանսա, ուր իր կեանքի վերջին օրերուն «անբաղձալի» դարձաւ եւ վտարման արժանի ...

Կարելի՞ է մտածել, որ յօդուածագիրը ծանօթ չըլլայ Երուսաղէմի տեղապահ եպիսկոպոսին շռայլ ու անմիտ փառաբանութեան՝ Մայր Աթոռի եւ անոր գահակալին «ազատութեան» ու բաղձանքներուն. Կիլիկիոյ կաթողիկոսին գործունէութեան եւ անոր եղած ազդարարութեան՝ Լիբանանի կառավարութեան իսկ կողմէ: Տարակոյս չկայ, որ ծանօթ է նաեւ Նիւ Եորքի Ներսոյեան եպիսկոպոսի չնաշխարհիկ անգլերէն գրքին, որով փորձը կ'ընէ Քրիստոնէութիւնը հաշտեցնելու համայնավարութեան հետ, ներդաշնակ գտնելով անոնց ընդհանուր նպատակները... Անշուշտ այնքան ներդաշնակ, որքան գայլին ու գառնուկին խառնուածքներն ու նպատակները...

Պատահական անուններ տուինք, քանի մը հատ միայն, որոնց վրայ կարելի է աւելցնել դեռ ուրիշներ, հոդ չէ թէ ճղճիմ արժէքով, Պոսթընէն մինչեւ Քալիֆորնիա , Եգեմ ...

Ըստ էութեան, արժէք մը չունի այս անուններու գործունէութիւնը: Անոնց կատարած դերը, իւրաքանչիւրը իր հաշիւներով , Չրկիրի մը ողորմելի դերէն անդին չանցնիր, ապահովաբար: Բայց իրենց անմտութեամբն իսկ բաւական են առնուած այս քայլերը, հայութիւնը «Սովետասէր» եւ Հայոց Եկեղեցին «վտանգաւոր» դարձնելու համար :

... Զեն գիտեր օտարները, թէ քանի մը աթոռամոլ ու փառատենչ եպիսկոպոսները Հայ. Եկեղեցին չեն ներկայացներ: Կան հարիւրաւոր հոգեւորականներ, եպիսկոպոսներու հետ խոնարհ եկեղեցականներ, որոնք Հայաստանեայց Եկեղեցին հաւատարիմ պահած են հայութեան ու կը պահեն այսօր ալ: Բեմերուն վրայ չեն անոնք, ոչ ալ դեսպանատուններէն ներս կը սլքտկան, բայց գործով ու սրտով ազատատենչ հայութեան հետ են :

Խօսքը ուրեմն, զանցառելի, արհամարհելի քանակութեան մը մասին է, բայց ատիկա բաւական է որ պղտորէ միտքերը եւ հանրային անճիշդ, բայց մեր ժողովուրդին համար, Հայ. Եկեղեցիին համար աննպաստ, վտանգաւոր կարծիք կազմուի: Բաւական է՝ որ հայ ժողովուրդը վարկաբեկուի , Հայ. Եկեղեցին սեւ ցանկը անցնի, ուրկէ ալ դժուար է դուրս բերել :

Պայքա՞ր յանուն Հայաստանի, — Թող մզուի, բայց այնպէս մը՝ որ սփիւռքի դէմ չդառնայ ան:

Պայքար՝ ի պաշտպանութիւն Էջմիածնի՞, — շատ լաւ, բայց այնպիսի միջոցներով, որ Հայ. Եկեղեցին չվարկաբեկուի :

Դաշնակցութեա՞ն դէմ պայքար.— բայց մաքուր միջոցներով. աւելի, քիչ մը աւելի գաղափարական, ազնիւ եւ հետեւաբար՝ աւելի ազդու :

Զե՞ն կրնար ազնուանալ, — ինչ դժբախտութիւն իրենց համար:

Եւ ինչ ողբերգութիւն հայութեան համար ...

(Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔի)

ՋՈՐՍ ՀՈՎԵՐԷՆ

Ո՞վ շատ կը կարդայ

«Իւնէսքօ»ն վերջերս տեղեկագիր մը հրատարակեց, որուն համաձայն աշխարհի երկու միլիառ 400 միլիոն բնակչութեան կէսը տակաւին կարդալ գրել չի գիտեր:

Վիճակագրութիւնները ցոյց կուտան հետեւեալ պատկերը երկրագունդի գլխաւոր մասերուն անգրագէտներու մասին.—

Ափրիկէ՝ 83 առ հարիւր, Ասիա՝ 67 առ հարիւր, Հար. Ամերիկա՝ 50 առ հարիւր, Հիւսիսային Ամերիկա՝ 20 առ հարիւր, Ովկիանիա՝ 13 առ հարիւր, Եւրոպա՝ 16 առ հարիւր, իսկ Ֆրանսա անգրագէտներու թիւը 3 առ հարիւրէն վար կը մնայ: Ընդհանրապէս, անգրագէտներու համեմատութիւնը աւելի բարձր է այն շրջաններուն մէջ , ուր հաղորդակցութեան միջոցները աւելի սահմանափակ են:

Ովկիանիա, որուն սահմաններուն մէջ կ'իյնան Աւստրալիա, Նոր Զելանտա եւ Հարաւային Խաղաղականի կղզիները, ամենաշատ անգրագէտները կը հաշուէ իր մէջ, բայց առաջին գծին վրայ կ'իյնայ թերթերու սպառման տեսակէտով (1000 բնակիչի վրայ 358 թերթի եւ գրքի գնորդ): Ովկիանիան նմանապէս առաջին գծին վրայ կուգայ շարժանկարի սրահներու թիւով, 1000 բնակիչի համար 140 աթոռ, ինչ որ առաւելութիւն մը կը ներկայացնէ Հարաւային Ամերիկայի համեմատութեամբ :

Մամուլի, ձայնասփիւռի եւ շարժանկարի ժապաւէններու մարզերուն մէջ, Եւրոպա երրորդ կուգայ, բայց կրթական տեսակէտով երկրորդ կարգը կը գտնուի :

Անգլիոյ մէջ, 1000 բնակիչի վրայ 600 հոգի թերթ կը գնեն:

Ոչ մէկ օրաթերթ Թիպէթի մէջ: Վերջերս հիւսիսային Հնդկաստանէն իրենց լեզուով գրուած ամսաթերթեր փոխադրեցին կարաւանով :

Ամերիկայի մէջ, իւրաքանչիւր բնակիչ տարին 33 քիլօ թերթ կը գնէ, Քանատայի մէջ՝ 22 քիլօ, Աւստրալիոյ մէջ՝ 16 քիլօ, իւրաքանչիւր Անգլիացի 13 քիլօ, իւրաքանչիւր Զելանտացի 14 քիլօ, իւրաքանչիւր Զուիցերիացի 10 քիլօ, վերջապէս Ֆրանսացին 6 քիլօ:

Ամէնէն տոկունը Սկանտինաւիոյ մամուլն է: Օսլոյի օրաթերթերէն մէկը իր 130րդ ամեակը տօնեց վերջերս Մինչեւ հիմա հինգ խմբագրապետ փոխած է ...

1944էն ի վեր Ֆրանսական 20 օրաթերթեր եւ 1000 շաբաթաթերթեր անհետացած են հրապարակէն: Փարիզի մամուլը անկումի մէջ է, համեմատելով գաւառի թերթերուն հետ: 1939ին, Փարիզ ունէր 64 օրաթերթ, համագումար 5.750.000 սպառումով: 1951ի Յունուարին, Փարիզ 15 օրաթերթ միայն ունի, 3.600.000 վաճառումով: Գաւառի ,

մամուլի սպառումը, որ 5.250.000 էր, 1939ին, հիմա 7 միլիոնի բարձրացած է։

Ֆրանսա ունի 7.400.000 ձայնասփիւռի գործիքներ։ Ամէն տարի մէկ միլիոն գործիքներ կ'արտադրուի երկրին մէջ, որոնց 20 առ հարիւրը կը ղրկուին Պելժիա, Զուիցերիա, Սքանտինավիա եւ Միջին Արեւելքի երկիրները։

«Ալիքներու պատերազմ»ին մէջ Ֆրանսան կ'օգտագործէ 18 օտար լեզուներ, Խ. Միութիւնը՝ 30, Ամերիկա՝ 26, Վատիկան՝ 25, Զինաստան 9։ Գլուխը կուգայ անգլիականը 41 օտար լեզուներով։

Շարժանկարի ժապաւէններու արտադրութեան մէջ, Ֆրանսան հինգերորդ տեղը կը գրաւէ Ամերիկայէն, Հնդկաստանէն, Ճափոնէն եւ Իտալիայէն վերջ։ Խ. Միութիւնը նախընտրութիւն կուտայ վաւերագրական ժապաւէններուն։

Վիճակագրութեան մը համաձայն, Հրեաները ամէնէն աւելի կը յաճախեն շարժանկարի սրահները (տարին 38 հեղ)։ Իսկ Ֆրանսացին միջին հաշուով 9 անգամ։ Ֆրանսայի մէջ կան 5300 շարժանկարի սրահներ, որոնցմէ 348ը Փարիզի մէջ։ Ասոնք 2.650.000 աթոռներ կը պարունակեն։

Երկաթէ վարագոյրին ետին, ամէնէն շատ Չեխերը եւ Ռուսերը կը կարդան, ամենաքիչը՝ Ալպանացիները։ Զինացիները կը գոհանան մէկ կողմի վրայ գրուած պատի թերթով։ Ամերիկեան մամուլը 52 միլիոն սպառում ունի, ընդդէմ խորհրդային 32 միլիոնի։ Այս վերջինը հետեւեալ պատկերը կը ներկայացնէ.— 25 ազգային օրաթերթեր, 462 նահանգային թերթեր, իսկ 6676 տեղական, կոլխոզային եւ գործարանային թերթեր։ Զինաստանի մէջ կային 1031 թերթեր, Զին-եւճափոնական պատերազմէն ի վեր այդ թիւը ինկած է 430ի։

×

ԳԵՐՄԱՆ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ ՏԱԳՆԱՊԸ

Արեւմտեան Գերմանիոյ 116 հազար ուսանողներէն գրեթէ երկու երրորդը կ'ապրի եկամուտով մը որ նոյնքան է կամ աւելի պակաս, քան անգործներուն ստացածը։ Բոլոր ուսանողներն ալ պէտք է քիչ մը աշխատին ապրելու համար։

Գերման ուսանողները ամէն ատենէ աւելի կարօտ են ներկայիս, իբրեւ հետեւանք միջին դասակարգին աղքատացման, տարադիրներու խուժման եւ ապրուստի յառաճուն բարձրացման։

Վերջերս քննութիւն մը Արեւմտեան Գերմանիոյ 16 համալսարաններուն, 8 արհեստագիտական եւ 24 ուրիշ վարժարաններու մէջ, ուր խըռնուած են 116 հազար ուսանողութեան 108 հազարը, ցոյց տուաւ թէ ապրուստի համար տաժանելի պայքար մը կը մղեն ուսանողները։

Մօտ 22.500ը կամ 21 առ հարիւրը 50 մառքէն աւելի չունին ամսական — կէսը անգործի մը ռստացածին — սնունդի, ապրուստի ծախքերու եւ գիրքերու համար, իրենց համալսարանի թոշակը վճարելէ վերջ։

Ուսանողներուն հինգ առ հարիւրը դասագիրք չունի, երեք առ հարիւրը տարօրինակ գործեր կ'ընէ, շաբաթը 30 ժամէն աւելի, 8 առ հարիւրը կ'աշխատի 13էն 30 ժամ, եւ 19 առ հարիւրը՝ 12 ժամ։

Համպուրկի եւ ուրիշ քաղաքներու համալսարանները լաւ կազմակերպուած աշխատանքի գրասենեակներ ունին, որոնք ուսանողներու համար գործ կը ստեղծեն։ Երիտասարդ փիլիսոփաներ, ապագայ կղերականներ եւ ուսուցիչներ գորգ կը մաքրեն, յանձնարարութիւններ կը կատարեն, երախաներ կը խնամեն, կամ ծանր բեռներ կը կրեն նաւահանգստին մէջ։ Այդ գործերէն վերջն է որ կը նստին դաս պատրաստելու — եւ տակաւին ժամանակ ալ կը գտնեն ձրի զուարճութեան։

Կառավարութիւնը չուարած է այս կացութեան առջեւ, որովհետեւ բաւարար դրամ չկայ պետական թոշակի համար։

Բոլոր ուսուցիչներն ալ համաձայն են որ կրճատուի համալսարանի ուսանողներուն թիւը, բայց յարմար միջոց մը չեն գտներ։ Երկրորդական դպրոցի վերջին քննութիւնը իրաւունք կուտայ ամէն մէկուն համալսարան յաճախելու։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՂՈՒԹԷՆ

ԵԿԵՂԵՑԻ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ԼԻՈՆ.—Մեր գաղութը դպրոց-եկեղեցիով մը օժտելու հարցը կը ձգձգուէր բաւական տարիներէ ի վեր։ Վերջերս նորընտիր վարչութեան, եւ կարգ մը ազգասէր անհատներու եռանդուն, եւ անձնուէր աշխատանքով, ձեռնարկուեցաւ եկեղեցւոյ կառուցման։ Ի տես մեր ծնողքին, եւ տարէց եղբայրներու անձնուէր գործունէութեան, մենք կարգ մը երիտասարդ եւ երիտասարդուհիներս, բարոյական պարտք զգացինք մեր ալ բաժինով, օգտակար հանդիսանալ այս աշխատանքին։ Եկեղեցասէր երիտասարդաց խումբի անուան տակ հաւաքուելով, ի նպաստ եկեղեցւոյ շինութեան պարահանդէս մը սարքելու գաղափարը պարզեցինք ազգ. վարչութեան, որ ամենայն սիրով ընդ առաջ երթալով մեր փափաքին, հաւանութեց մեր ձեռնարկը։

Ուրախ ենք, եւ հրապարակաւ մեր խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնենք, նախ ազգ. վարչութեան եւ անոր յարգելի նախագահ Պ. Ա. Կիւլպէնկեանի, որ իր բացման խօսքին մէջ շեշտեց թէ Լիոնի Հայութիւնը առաջաձեռն եւ օգնող է, երբ վստահ ըլլայ ձեռնարկին օգտակարութեան եւ զայն գործադրողներու անկեղծութեան։ Շնորհակալ ենք Լիոնի Հայութեան, որուն բոլոր դասակարգերը, հակառակ տնտեսական աննպաստ այս շրջանին, խուռն բազմութեամբ լեցուցած էր Վիլըրպանի քաղաքապետարանի ընդարձակ սրահը։ Հակառակ սրահի խճողման, եւ հոկիչներու սակաւութեան, ժողովուրդը ինքն էր լըջութեան եւ կարգապահութեան հսկիչը, ինչ որ պատիւ բերաւ մեր ազգին, յաչս օտար յայտնի անձնաւորութեանց, եւ թերթերու թղթակիցներու։ Այս առթիւ «Ֆրանս Փաէս»ի անօրէնը գնահատանք յայտնելով խոստացաւ իր աջակցութիւնը բերել ֆրանսական մամուլին մէջ։

Բարոյական այս յաջողութիւնէն զատ, կրնանք ըսել թէ նիւթապէս ալ աննախընթաց էր ձեռք բերուած արդիւնքը։ Զուտ շահը եղաւ շուրջ 500.000 (հինգ հարիւր հազար) Ֆր.։ Ժողովրդային գնահատանքի եւ քաջալերանքի ապացոյցն էր որ այնքան շուտ սպառեցան մեր վիճակախաղի տոմսերը։ Աճուրդի դրուած նկար մը 100.000ի (հարիւր հազար) բարձրացաւ։ Պիւֆէն ալ լաւ արդիւնք մը ապահովեց։

Մասնաւոր շնորհակալութիւն Լէօ Միլեանի (Լեւոն Մելքոնեան, Լիոնի անթելի խօսնակ) որ այնքան ճարտարօրէն վարեց յայտագրի գործադրութիւնը, Օր. Սիւզան Թաշճեանի (հայկական պար), Պ. Ժորժ Մաս (Մամասեան, Լիոնի անթէլէն երգիչ), որ իր գեղեցիկ մեներգներով խիկահան հաճելի պահեր ապրեցուց բոլոր հանդիսականներուն։ Իրենց համեստութիւնը չվիրաւորելու համար զանց կ'ընենք յիշել անունները այն ազնիւ տիկիններուն, որոնք եօթը ափսէ թերթանուշով (Փաքլավա) նուիրելով, կարեւոր շահ մը ապահովեցին մեր պիւֆէին։ Նմանապէս շատ մը ազնիւ առեւտրականներ, այլեւայլ նուէրներով ճոխացուցին վիճակախաղը, եւ երիտասարդ գծագրիչ Պ. Շառլ Սատոյեանի, որուն նուիրած մէկ նկարը վիճակահանութեան դրուելով, 100.000ի բարձրացաւ շնորհիւ Բամբունաբնակ Պ. Մ. Թիւթիւնճեանի առատաձեռն մասնակցութեան։ Մեր հիւրը նկարը շահելէ վերջ 10.000 Ֆր. եւս նուիրեց Միութեանս, ինչպէս նաեւ Մարսէյլէն Պ. Ա. Զորաչեան 50.000 (յիսուն հազար) ֆրանքի նուէր մը ըրաւ, իբր քաջալերանք մեր ձեռնարկին։

Եկեղեցասէր Երիտ. Ակումբ

Գաղութէ գաղութ

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ Ֆլորէս թաղին մէջ Տիարպէքիրեան եղբայրները նոր մանկապարտէզ մը պիտի շինեն, իսկ Տիկին Մ. Գույումճեան՝ նախակրթարան մը Օլիվոսի մէջ, ինչպէս կը գրէ Արմենիա։

ԿԱԼԿԱԹԱՅԻ (Հնդկաստան) մէջ Հայոց Մարդասիրական Ճեմարանին բակին մէջ պատրաստուած վրանի մը տակ տեղի ունեցած է Ճեմարանի եւ Դաւթեան դպրոցներու մանկապարտէզի տարեկան հանդէսը Դեկտ. 12ին։ Բացման խմբական երգը ոչ թէ հայերէն այլ օտար լեզուով եղած է եւ ամբողջ յայտագիրը գործադրուած է անգլերէն։ Տեղի ունեցած է փոքրիկ խաղարկութիւն մը հայերէն, որ մեծ ոգեւորութիւն յառաջ բերած է։ Կալկաթահայ հանդիսատես մը ցաւով գրեց կուտայ «Ալիք»ի մէջ թէ հայապահպանման նպատակով հիմնուած ազգային դպրոցներուն մէջ զաւաճանութիւն է դպրոցներու հիմնադիրներու, ազգի եւ մատաղ սերունդի հանդէպ, անտեսել մայրենի լեզուն եւ հայկական ոգին։

ՏԻՐՈՒՆԻ.— Թրիփոլիի մէջ (Լիբանան) մեռած է ընկեր Մկրտիչ Խարմանտարեան, սափրիչ։ Անձնուէր ընկեր մըն էր, միեւնոյն ատեն աջակից՝ Հ. Մ. Ը. Մ.ի զարգացման։

ԾԻԾԱՂ

ԾԱՌԱՆ.— Տէր իմ, երբ գորգը կը թօթուէի, 30 ոսկինոց մը գտայ. հրամմեցէք։

ՏԷՐԸ.— Ուրեմն, չարունակէ թօթուել, թօրոս...

«ՅԱՌԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (15)

ԿՐԱԿԷ ԳԻԾԵՐՈՒ ՎՐԱՅ

Շուրջս ամէն բան փախուստի հետքը կը կրէր իր վրայ։ Քուն չունէի։ Կ'ուզէի որ շուտ առաւօտ ըլլար, եւ շուտ երեկոյ։ Ժամացոյցին սլաքները պէտք էր շուտ դառնային։ «Կանգ մի առներ սրաթիչ երիվարս, նպատակս ժամանակ չի ճանչնար»։

Եղաւ առաւօտ, եղաւ երեկոյ... Ես գտայ Եանը։ «Առեւտուր» չունէի ընելիք, բայց, բաներ ունէի ըսելիք... «Եան, սա գլխարկդ քանի կ'արժէ — ըսի յանկարծ առանց ես ինծի հաշիւ տալու...

— Այս գլխա՞րկը, հարցուց Եանը զարմացած։

— Այո, այդ գլխուդ գլխարկին նման գլխարկ մը... ըսի խօսքս կատակի վերածելով։

— Երկու կամ երեք մարք։

— Եթէ քեզի երեք մարք տամ կրնա՞ս հատ մը գնել ինծի համար։

Եանը ինծի կը նայէր պիշ – պիշ, առանց պատասխանի։ Կարծես չէր ուզեր հաւատալ ըսածներուս։

Այո, սիրելի Եան, ըսի աւելի համարձակ, գլխարկի մը պէտք ունիմ։ Ծիշդ ձեր գլխարկին պէս գլխարկի մը։ Եթէ կարենաք բերել, մեծ ծառայութիւն մը մատուցած կ'ըլլաք ինծի...

Զգիտեմ, Եանը հասկցա՞ւ միտքս... Զին – ուոր, գերի, փիրաւոր, հիւանդանոց եւ... ազատ քաղաքացիի գլխարկ, ինչի՞ կրնար ծառայել...

Բաւական երկար լռութիւն մը տիրեց։ Կարծես Եանը կ'ուզէր հաշիւ մը տալ ինքն իրեն, կամ ինքզինքը համոզել՝ թէ ինչո՞ւ համար էր այս գլխարկին պատմութիւնը։

Ես սկսայ մտահոգուիլ։ Ի՞նչ կը խորհէր, ինչո՞ւ չէր պատասխաներ։ Եթէ յանկարծ խելքին փչէր, կասկածէր ու գլխ մատնէր... Չէ՞ որ այլասերած, գերմանացած Լեհ մըն էր։ Ինչ անխոհեմութիւն էր որ ըրի։ Սոսկացի, սոսկացի այնքան տղայական միամտութեանս վրայ... Պիտի փախչէի։ Հարկաւ փախուստը դժուար էր։ Եթէ դիւրին ըլլար ամէն ոք կը փախչէր։ Փախչելու համար, դրամ, հագուստ, գլխարկ, կօշիկ եւն. պէտք էր։ Այդ բոլորը ունենալու համար հարկաւ անհրաժեշտ էր մէկու մը աջակցութիւնը, բայց այդ աջակցողին անձը եւ գաղտնապահութիւնը նոյնքան եւ աւելի կարեւոր էր... Ի՞նչ ըսելով այս քան շուտ «բացուեցայ» այս անծանօթ տղուն։ Դառնօրէն ողբացի միամտութեանս վրայ։ Բայց, եղածը եղած էր, մնացածը բախտին պէտք էր ձգել։

Եանը տակաւին լուռ էր, ու կը մտածէր... Սրտատրոփ՝ չեշտակի կը նայէի ու բարի կամ չար պատասխանի կը սպասէի։

— «Կատա՞կ է՛ թէ իրաւ այսըսածներդ, հարցուց յանկարծ, նոյնքան այլայլած դէմքով մը։

— Օ, սիրելի Եան։ Անշուշտ, ես գերի, փիրաւոր ինչո՞ւս է պէտք այդ գլխարկը...

— Չե՞ս ուզեր փորձել, բախտդ։ Չե՞ս ուզեր տուն երթալ, յարեց, ուղղակի աչքերուս նայելով։

— Տո՞ւն... ո՞վ չուզեր տուն երթալ, բայց դժուար է։ Տուն երթալու համար շատ բաներ պէտք են, ուրկի՞ց։ Ո՞վ կը ճարէ գլխարկ, կօշիկ, հագուստ, փողկապ եւն. եւն.։

— Հոս եկուր։ Եւ քաշեց անկիւն մը։— Լսէ, Ֆրանսուզ (Ֆրանսացի) ինծի լաւ մտիկ ըրէ։ Մի հաւատար, Գերմանացիներու խօսքին։ Մի հաւատար թէ, շուտով տուն կը ղրկուիս։ Օրինակը, ահա, մենք, սա դժբախտ Լեհերս... Երբ մեզ գերի բռնեցին՝ նոյն պատմութիւնն էր որ կը կրկնէին... «Փոլաքներ, ձեզի համար պատերազմը վերջացած է, շուտով տուն պիտի երթաք»։ Այդ «շուտով»ը արդէն տասնըչորս ամիս կ'ընէ ու չենք գիտեր տակաւին որքան կրնայ տեւել։

Անշուշտ այս հագուստներուս տակ դուք զիս իբրեւ «գործակցող» Լեհ մը համարեցիք, բայց, եկէք սիրտս բացէք եւ կարդացէք։ Ես ալ ձեզի պէս գինուոր էի, ես ալ մոլեռանդօրէն կռուեցայ ազգիս եւ հայրենիքս համար։ Մեր Վարշաւիոյ քանդուած պարիսպները շատ բան պիտի պատմեն, Լեհ հայրենասէրներու մղած հերոսականին մասին։ Մենք կռուեցանք կատաղօրէն եւ ատոր համար ալ Նացի Գերմանիոյ վիթխարի ուժը իր ամբողջութեամբ մեր վրայ ինկաւ... Ոչ սարսափելի էին այն ճակատամարտները զոր մղեցինք թշնամի գերազանց ուժերու դէմ՝ յուսահատօրէն։ Մեր սուրբ երկիրը քար, քարի վրայ չմնաց։ Մեր զինուորներուն հարիւրին ութսունը գերի ինկաւ։— Մեր երիտասարդութիւնը փոշիացաւ խրամներու մէջ, փլատակներու տակ։

«Ա՜, Ֆրանսուզ, շատ դառն է յիշել այդ բոլորը, մտաբերել այդ ցնցող դէպքերը։

ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՁԻ

(Շար.)

Կացութիւնը Թունուզի մէջ

Թունուզի կառավարութեան պատասխանը Դչ. օր հասաւ Փարիզ: Բովանդակութիւնը դեռ հրապարակուած չէ, բայց կ'ըսուի թէ պէյին ծանուցագիրը աւելի պահանջկոտ է քան անցեալ տարուան Հոկտեմբեր 31ին պաշտօնագիրը:

Յայտնի չէ թէ Թունուզի պատուիրակութիւնը ի՞նչ չափով դեր ունեցած է այս ծանուցագրին խմբագրութեան մէջ: Կը թուի թէ կարգ մը հատուածներ ներշնչուած կամ ուղղակի տուն տրուած են Փարիզէն: Թունուզի դիրքը ուրեմն կը մնայ նոյնպէս, ինչպէս ներկայացուած էր անցեալ Դեկտեմբերին:

Կը կարծուի թէ բանակցութիւնները երկար պիտի տեւեն: Թունուզի մէջ վնասարարութիւնները կը շարունակուին, ինչ որ ցոյց կուտայ թէ տեղացի վարիչները կը ճգնին տեւականացնել խռովութեան եւ անապահովութեան մթնոլորտը:

Կափսայի շոգեկառքի գծին վրայ քանի մը վնասարարութիւններ տեղի ունեցան: Թունուզի մէջ, յինեակ մը ցուցարարներ հաւաքուեցան «Նոր Տեսթուր»ի շէնքին առջեւ, ոստիկանութիւնը ցրուեց զանոնք:

Մաքրագործումները կը շարունակուին ամբողջ երկրին մէջ: Պիզերթայի մէջ 70 հոգի ձերբակալեցին, իսկ Սահէլի եւ Թէպուլպայի մէջ ալ 30 հոգի: Շատ մը զէնքեր գտնուեցան:

✕ Մարգպանը Դշ. օր Փարիզ եկաւ եւ տեսնուեցաւ վարչապետին եւ Պ. Շումանի հետ:

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԹՆՃՈՒԿԸ

Ֆրանսական կառավարութիւնը ծրագիր մը մշակած է, որով կը պարզէ թէ Գերմանիա ո՛ր առումով պէտք է մասնակցի Ատլանտեանի դաշինքին: Միեւնոյն ատեն դիտել կուտայ թէ Գերմանիոյ նախկին բանակը պիտի վերածնի, եթէ եւրոպական բանակը չկազմակերպուի:

Այս ծրագիրը խորհրդարանի ազգ. պաշտպանութեան եւ արտաքին գործերու յանձնախումբերուն յղած է Պ. Շուման, որ կը բացատրէ թէ Գերմանիան ինչու պէտք չէ մասնակցի Ատլանտեանի դաշինքին: Այս մերժումին փոխարէն, Ֆրանսա կ'առաջարկէ փոխադարձ երաշխաւորութեան դաշինք մը, մէջն առնելով արեւմտեան Գերմանիան:

✕ Ֆրանսա ամուր կառչած է իր տեսակէտին՝ նաեւ Սարի հարցին մէջ: Կ'ուզէ պահել իր տնտեսական գերիշխանութիւնը այդ շրջանին վրայ: Մարզպանի տեղ դեսպան մը նշանակելն ալ անտեղի չի նկատեր:

✕ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը յայտարարեց թէ արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը Լոնտոն պիտի հրաւիրուի, մասնակցելու համար Երեք Մեծերու ժողովին, եթէ համաձայնութիւն գոյանայ իր ներկայութեան մասին: Ֆրանսա եւ Անգլիա կը սպասեն որ Մ. Նահանգները աւելի վճռական դիրք մը բռնեն, Գերմանիոյ պահանջներուն հանդէպ:

Վերջին լուրերու համաձայն մեծ յուզում կը տիրէ արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ: Առջի օր զրոյց կը շրջէր թէ վերազինման հակառակորդները մայրաքաղաքին վրայ (Պոնն) պիտի քալեն, երբ խորհրդարանը քննէ վերազինման խնդիրը: Կարգ մը Թերթեր Տոքթ. Ատրնաուըրի հրաժարումը կը պահանջեն: Կ'ըսուի թէ ծրագիր մը մշակուած է, 300.000 — 400.000 գերման զինուոր տրամադրելու համար եւրոպական բանակին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ հինգերորդ անգամ ըլլալով մերժեց Իտալիոյ անդամակցութիւնը Ազգաժողովին, Ապահովութեան խորհուրդին առջեւ, որ իր կարգին մերժեց խորհրդային առաջարկը՝ 14 պետութիւններ խմբովին անդամագրելու մասին:

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԻ պատրաստութիւններ կը տեսնուին Ռընոյի եւ ուրիշ գործարաններու մէջ, բողոքելու համար կառավարութեան այն որոշման դէմ որ կ'արգիլէ Փետրուար 10ի ցոյցը (1934 Փետրուար 12ի տարեդարձին առթիւ):

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ 65.000 պետական պաշտօնեաներ գործադուլ յայտարարեցին, հակառակ վարչապետին ազդարարութեանց: Թոշակի յաւելում կը պահանջեն:

ՔՈՐԷԱՅԻ զինադադարին կարմիր բանագնացները առաջարկեցին քաղաքական խորհրդաժողով մը գումարել մինչեւ երեք ամիս, հաշտութիւն կնքելու համար: Այս առթիւ կ'ուզեն որ կարմիր Չինաստանն ալ մասնակցի բանակցութեանց:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Դշ.) — Տոլար (ազատ շուկայ) 457, սթերլին 1025, զուից. ֆրանք 105: Նափոլէոն 4520, սթերլին 5420, զուից. ոսկի 4310, ձոյլ ոսկի 603.000 ֆրանք:

“ՄԱՅԻՍ 28„Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՄԱՅԻՍ 31ԻՆ, ՇԱԲԱԹ ԳԻՇԵՐ

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէի եւ նախաձեռնութեամբ քաղաքի «Քրիստափոր»ենթակոմիտէի, իր կազմակերպման 25ամեակի առթիւ, Այս շաբաթ ժամը 21ին, «Նորմանտի» պանդոկի շքեղ ներքնասրահին մէջ, Bd. d'Athens, թիւ 28, Սփլանտիտ պանդոկին դէմ:

Այս առթիւ հրաւիրուած են նաեւ քաղաքացիներ Կաստոն Տէֆէր, Լէճար, Ժան Մաս եւ ուրիշներ, ինչպէս եւ համակիրներ:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

12 Ապրիլ, շաբաթ իրիկուն, Ալհամպրահի սրահը: Իսկ Ապրիլ 27ին ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ: Կը խնդրուի նկատի ունենալ:

Կ. ԽԱՉԻ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կապ. Խաչի Սէն Լուի մասնաճիւղին տարեկան ձեռնարկը, 16 Փետր. Շաբաթ ժամը 20.30ին, 66 Պուլվար Գիզէլի գեղեցիկ սրահին մէջ: Նոր Սերունդի թատերախումբին կողմէ կը ներկայացուի

ԱՇԽԱՐՀԻ ԴԱՏԱՍՏԱՆԸ

Ընտանեկան կեանքէ, յուզիչ ողբերգութիւն մը, չորս արար:

ԵՂԱՆԱԿԻՆ ԱՄԵՆԱՓԱՅԼՈՒՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի 10 Փետրուար, ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր, Cercle Militaireի շքեղ սրահներուն մէջ, Place St. Augustin:

Կազմակերպուած Հ. Բ. Ը. Մ. ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ԿՈՂՄԷ:

Նախագահութեամբ ՎԱՀՐԱՄ ՊԷՅ ՆՈՒՊԱՐԻ

Ի նպաստ Միութեան դպրոցներուն:

Մասնակցութեամբ ՌԻՔՕՍ ԳՌԷՕԼ ՊԱՆՏԻ փարիզեան նշանաւոր օրքէսթրին:

Ծոխ պիւֆէ եւ պար: Ձեր սեղանները ապահովեցէք, դիմելով Provence 82-38: Տոմսակները կը գտնուին Պ. Արամ Հանչէրի մօտ «Կէս – կէս»ի խմբագրատունը, 9 rue Saulnier, Փարիզ (9):

Կ. ՄՈՄՃԵԱՆԻ ՆԿԱՐԱՀԱՆԴԷՍ՝

41 Quai de L'Horloge, Paris Métro Pont Neuf

ԾՈՎԱՆԿԱՐՆԵՐ ԵՒ ԳԻՒՂԱՆԿԱՐՆԵՐ

9 Փետրուարէն 23 Փետրուար:

Բացումը շաբաթ 9 Փետրուարին ժամը 3ին: Կարելի է այցելել ամէն օր կէսօրէ վերջ, բացի Կիրակիէ:

ՕՀԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆԻ

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍԸ ԱՊՐԻԼ 4ԻՆ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Գոնիայի նահանգէն Երէյլիցի Տիկ. Էլէզեան եւ Վերժին (ծնեալ Զամքէրթէնեան, հօրը անունը Յակոբ) կը փնտռէ իր ազգականները Զամքէրթէնեան ընտանիքը, որոնցմէ լուր չէ ունեցած 1914ի պատերազմէն վերջ: Կը կարծուի թէ Ամերիկա գաղթած են: Տեղեկացնել Mme. Elezian, 11 Impasse Roland, Villefranche sur Saône, (Rn.) France:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ Եովկատի շրջակայ գիւղերէն, Պէյրութէն դէպի Հարաւային Ամերիկա մեկնող Նահապետ եւ Վահրամ Ղըզարճեանները (իրենց քրոջը անունը Ազնիւ, ամուսնացած): Տեղեկացընել Տիկին Թագուհի Օզումուշեանի, 10 rue Mezelle, Tarare (Rhône), France:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ Միսաք եւ Արշակ Թէնէքէճեանները, (հօր անուն Մանուկ), Կեսարացի, որ մօտաւորապէս 25 տարի է կը բնակին Փարիզ կամ արուարձանները: Իմացնել իրենց եղբօրորդիներուն Գառնիկ եւ Հրանտ Թօքմաճեաններուն, 3 rue St. Barbe, Marseille:

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անի» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ ժամը 20.30ին «Համօ Օհանջանեան» ակումբին մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Բացակաները նկատի կ'առնուին:

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Խրիմեան դպրոցի սրահը:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Զաւարեան ենթակոմիտէն այս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 4ին, սովորական հաւաքատեղին: Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կոմիտէին ներկայացուցիչները:

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— «Անտօք» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 3ին, ընկեր Ն. Այտապիրեանի բնակարանը: Կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Սէն Լու «Ակնունի» ենթակոմիտէի ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Մարսէյլի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, 7 Պուլվար տ'Աթէն, Պառ տիւ Կլոպի սրահը:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սալնոյ Ջորի Հայր. Միութեան ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Պուլվար Օտտօ, Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ սրահին մէջ: Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները:

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ, ժամը 20.30ին, Քատէ սրճարանին վերնայարկը: Կը խնդրուի միասին բերել անդամատետրերը եւ հրաւիրագրերը:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Վասպուրականի Հերոսամարտը՝ Կիրակի Մայիս 4ին:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— «Մուրատի Օրը», նախաձեռնութեամբ «Մուրատ Ուսումնասիրաց Փոնտին», յունիս 7ին:

ՑԵՏԱԶԳՈՒԱԾ Է

Լիոնի Ազատամարտիկներու խնջոյքը, հիւանդութեան պատճառով:

21րդ տարեկան ցերեկոյթ

Կազմակերպուած Հայ Արինէրու Միութեան Փարիզի շրջանի Արինէրուն եւ Արենոյշներուն կողմէ: 2 Մարտ, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Salle de la Chimie, 28bis, Rue St. Dominique (métro Invalides): Սկաուտական ներկայացումներ, հայկական պարեր եւ երգեր սկաուտներուն եւ արենոյշներուն կողմէ:

Պիտի ցուցադրուին տեսարաններ Աւստրիոյ ճամբարէն, որուն մասնակցեցան Հայ Արիները անցեալ ամառ:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ: Արիները եւ Արենոյշները պիտի ներկայացնեն մեծ պատրաստութեամբ, Շէյքսփիրի ՎԵՆԵՏԻԿԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԸ (հայերէն):

Մուտք **300** եւ **200** ֆրանք:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Հ. Կ. ԽԱՉԻ Օգն. Մարմնի (Փարիզահայ Տիկ. Միութիւն) երեսնամեայ գործունէութեան յոբելենական հանդէսը, Մայիս 11ին, Սորպոնի մեծ սրահին մէջ:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄՐՑՈՒՄ.— Այս կիրակի U. S. Arménienne Bagneuxի դէմ, L'Hay les Roses դաշտին վրայ, ժամը 2ին, Reserve, ժամը 3.30ին Ա.ը, aut. Porte d'Italieէն:

ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆԻ ՀԱՆԴԷՍ (JOUR DU MARDI GRAS)

Կազմակերպուած Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան, Որբերու Օգնութեան Մարմնի կողմէ:

26 Փետրուար, երեքշաբթի օր, ժամը 15—20, Ժան Կուժոնի սրահին մէջ, 8 rue Jean Goujon, Փարիզ (8): Պատանեկան եւ մանկական խաղեր եւ հաճելի անակնկալներ: Զանազան մրցանակներ ծպտեալ տղոց համար: Մուտք եւ թէյասեղան **500** ֆր.: Տոմսերու համար դիմել անդամուհի տիկիններու կամ հեռաձայնել Ric. 92-60:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 փր., Տար. 2200, Արտ. 3000 փր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 փր. C.C.P. Paris 1678-63

Samedi 9 Février 1952 Շաբաթ 9 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

28րդ ՏԱՐԻ — 28e Année No. 6683—Նոր շրջան թիւ 2094

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԲԱՌԵՐՈՒ ՀԵՏ ԿԸ ԽԱՂԱՆ

Գրիչներ եւ բերաններ կան որոնք խայթոցներ կ'արձակեն մեքենաբար, իրենց հոգին զովացնելու համար :

Նիւթը կարեւորութիւն չունի : Կը բաւէ որ երկդիմի ակնարկ մը սահեցնեն, ի հեճուկս հակառակորդին :

Միեւնոյն ատեն սրտառուչ կոչեր կ'ուղղեն : Կը թելադրեն «հակադրել՝ ի մի բերելով անխտիր բոլոր պարկեշտ նուիրեալները» :

Ի՞նչ է պատահեր :

Փարիզի ռամկավար պաշտօնաթերթը Փետր. 7 թուակիր խմբագրականով մը, կը պատմէր թէ ամերիկահայ մը 50 հազար տոլար նուիրած է Երեւանի Հանրային Մատենադարանի վարչութեան, որպէսզի գրադարան մը կառուցանեն իր զաւկին անունով (մեռած Բ. աշխարհամարտին մէջ) :

Կը յիշէ, տակաւին, ուրիշ մեծագումար նուէրներ՝ որոնք վերջերս արձանագրուեցան ի հաշիւ օտար հաստատութեանց կամ անհատներու :

Եւ, յանկարծ յիշելով Միջին Արեւելքի «Թիթեղածածկ» ? (Թիթեղապատ) դպրոցները եւ ուրիշ թշուառութիւններ, կ'եզրակացնէ, չնաշխարհիկ հայերէնով մը.

— «Մինչդեռ այդ գումարները հրաշքներ պիտի յաջողէին յառաջացնել ? Սփիւռքի իրականութեան մէջ» :

Պիտի չզբաղէինք այս հասարակ խորհրդածութիւններով, եթէ թերթին խմբագրութիւնը ձախաւեր խաղ մը փորձած չըլլար :

Այսպէս, խմբագրականին խորագիր ընտրած են անճարակ հեղնութիւն մը,—«Ահաւասիկ «Արտասահմանեան Հայաստանը» :

Եզրակացութեան մէջ ալ, նոյն դռեհիկ ձեռնածութիւնը .

— «Ահա թէ ո՛ւր հասած է, քանի մը տասնեակ տարիներու մէջ, «Արտասահմանեան Հայաստանը» :

Եւ նորէն կամկար եւ ծուռբերան ակնարկ մը.

— «Անոնք որ, Սփիւռքը մկրտեցին «Արտասահմանեան Հայաստան» փողահարութեամբ ու մեծխօսիկութեամբ, չենք կարծեր որ հասած ըլլան այս նոյն հաստատումին» :

Եթէ հարցնէք թէ խմբագրականին խորագիրը եւ այս խորհրդածութիւնը ի՛նչ կապ ունին բուն վէրքին հետ, ապահովաբար իրենք ալ պիտի չկրնան պատասխանել :

Ինչպէս կը տեսնէք, մարդիկ բառերու հետ կը խաղան, փոխանակ օտարացման պատճառները քննելու : Փոխանակ հիմնական տեսակէտներ պարզելու :

Անոնք շատ լաւ գիտեն թէ ի՛նչ կը նշանակէ «Արտասահմանեան Հայաստան» բացատրութիւնը :

Գիտեն որ մենք միշտ կը գրենք «Հայկական Արտասահման», ինչպէս կ'ըսեն «Հայկական Փարիզ», «Հայկական Բիւզանդիոն» եւայլն :

Ուրիշներ կառչած են անճաշակ Սփիւռքին, յանգելով մինչեւ «սփիւռքային» բարբարոսութեան :

Ռամկավարներուն համար գաղտնիք չեն այս տարրական գիտելիքները :

Առաջին անգամ չէ որ անոնք բառերու կեղեւը կը շօշափեն, փոխանակ միջուկը փնտռելու :

Բառերու հետ խաղալով, անոնք ըսել կ'ուզեն թէ Դաշնակցութիւնը արտասահման փոխադրեց Հայաստանը, «փողահարութեամբ եւ մեծխօսիկութեամբ», եւ ահա կը տեսնէ հետեւանքը :

Պիտի կրնայի՞ք ուրիշ որեւէ իմաստ հանել, մանանչուած խորագրէն եւ միւս խորհրդածութիւններէն :

Պարզ է որ այս առթիւ ալ «Հայաստանասիրութեան» մարմաջն է որ իմաստակութեան փորձեր կատարել կու տայ :

Եւ այս՝ ճիշդ այն պահուն երբ ոչ իրենք, ոչ ալ միւս «հաւատարիմները» կրնան աւետաբեր ադանի մը թռցնել Երեւանէն կամ բուն կեդրոնէն :

Տարիներէ ի վեր այս թերթը եւ ամբողջ Դաշնակցական մամուլը ահազանգ կը հնչեցնեն, յանուն գաղութներու ինքնապաշտպանութեան :

Եւ ահա մարդիկ դաս տալու ելեր են, բառերուն հետ խաղալով :

Շ.

«Ամօթանքի սեւ օրը»

Եգիպտոսի թերթերը խստօրէն կը դատապարտեն Յունուար 26ին դէպքերը, որոնց հետեւանքով մոխիր դարձան բազմաթիւ շէնքեր եւ հաստատութիւններ :

Ահաւասիկ հատուած մը Մոհամմէտ Էլ Թապէի յօդուածէն «Ախպար Լահզա», թերթին մէջ (Յուսաբեր 31 Յունուար) :

— «Կը գրեմ այս տողերը, խնդրելու համար երէկուան ու այսօրուան պատասխանատուներէն չխաբել իրենք զիրենք եւ չխաբել երկիրը, այլ ըսել ճշմարտութիւնը ժողովուրդին եւ իրերը կոչել իրենց անուններով :

«Անոնք պարտաւոր են, օրինակի համար, յայտարարել հրապարակով, որ Յունուար 26ի շաբաթը, ամօթի եւ անպատուութեան օր մըն էր եւ միշտ ալ սեւ օր մը պիտի մնայ Եգիպտոսի կեանքին մէջ, սեւ էջ մը եգիպտական վերածնունդի եւ պայքարի պատմութեան մէջ : Արդարեւ այդ օրը, օրինական կառավարութեան կողքին կազմուեցաւ փողոցի կառավարութիւն մը, որ իրեն նշանաբան ընտրած էր արիւնը, երկաթը եւ կրակը ...» :

Յօդուածագիրը, քննադատելով Նահաս փաշան որ դէպքերը կը վերագրէ՝ վրդովուած հայրենասէրներու շարքերէն ներս սպրդած խռովարար տարրերուն, կը շարունակէ.

— «Իրականութիւնը ճիշդ հակառակն է : Արդարեւ կար հայրենասէրներու փոքրամասնութիւն մը եւ դաւաճաններու ու ոճրագործներու մեծամասնութիւն մը : Աւելին : Գահիրէի փողոցները լեցուած էին հազարաւոր դաւաճաններով, ոճրագործներով եւ խռովարարներով, որոնք, իրենց դարչելի գործունէութեամբ, մեծագոյն ծառայութիւնը մատուցին Անգլիացիներուն : Եւ փողոցները ամայացան անձնուէր հայրենասէրներու փոքրամասնութենէն :

«Մինչ ամբողջ աշխարհի ռատիոկայանները կը հեռասփռէին այս ամօթանքին մանրամասնութիւնները բոլոր լեզուներով, Գահիրէի ռատիոկայանը լուռ կը մնար եւ կը գոհանար հեռասփռելով զինուորական քայլերգներ, որոնց կարգին եւ նշանաւոր քայլերգը — «Արթնցիր, Եգիպտոս, օրը յաղթանակի օրն է» ...

«Այո, մաշալլահ, յաղթանակի օրը» ...

«Եթէ Անգլիա հարիւրաւոր միլիոն ոսկիներ թափէր Եգիպտոսի դէմ իր քարոզութեան համար, պիտի չկրնար ապահովել մէկ քառորդն ու մէկ տասներորդն իսկ այն փրոփականտին, զոր, այս սեւ Շաբաթ օրուան դէպքերը ըրին ... փրոփականտը դաւաճաններուն եւ ոճրագործներուն, որոնք կը յառաջանային հրդեհներ վառելով, քանդելով, թալանելով եւ ի դէմս աշխարհի հաստատելով — հրճուէ Ալպիոն — որ Եգիպտոս անկարող է ներաշխատուրելու կարգկանոնն ու ապահովութիւնը իր մայրաքաղաքի սրտին իսկ վրայ, հոն՝ ուր կը գտնուի կառավարութեան կեդրոնը» :

... «Գահիրէի մէջ պատահածը, չէ պատահած ոչ մէկ քաղաքակիրթ պետութեան մէջ եւ պատմութեան ոչ մէկ ժամանակաշրջանին, բացի արշաւանքներու եւ պատերազմներու ժամանակներէն : Եթէ այդպէս չէ, ապա ուրեմն ըսէք մեզի, թէ ե՞րբ, ո՞ւր եւ ո՞ր երկրին մէջ, այդ երկրի բնակիչներուն մէկ մասը կրակի տուած, քանդած եւ թալանած է իր սեփական ստացուածքները : Ո՞ր երկրին եւ քաղաքակիրթ պետութեան մը ո՞ր մայրաքաղաքին մէջ այս տեսակ աւերումներ գործուած են երկրին զաւակներուն կողմէ քանի մը ժամուան մէջ, որոնք չեն անցնիր օրուան մը ժամերը ...» :

Ֆրանսայի ներքին հոգերը

ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ .— «ՍՆԱՆԿՈՒԹԵԱՆ ԱՓԸ ՀԱՍԱԾ ԵՆՔ» .— «ՖՐԱՆՔԸ ՊԻՏԻ ՓՃԱՆԱՅ, ԵԹԷ ...» .— ՆՈՐ ՏՈՒՐՔԵՐ, ՈՒՐԻՇ ՃԱՐ ՉՈՒՆԻՆՔ .— ՎՍՏԱՀՈՒԹԵԱՆ ՔՈՒԷ 17 ՁԱՅՆՈՎ

Վարչապետը շատ մռայլ գոյներով նկարագրեց երկրին ելմտական եւ տնտեսական վիճակը, Ազգ. Ժողովին Եշ. օրուան նիստին մէջ : Բացատրեց թէ երկիրը գրեթէ սնանկ է եւ տնտեսապէս պիտի քայքայուի, եթէ վճռական միջոցներ ձեռք չառնեն : Ծախքերու ներկայ ընթացքով, Ֆրանսա հազիւ երեք օր բաւելու չափ օտար դրամ ունի առեւտուրի համար :

— Եթէ ներկայ կացութիւնը շարունակուի եւ զսպողական միջոցներ ձեռք չառնուին անմիջապէս, հում նիւթ պիտի չունենանք, օտար դրամ չունենալով : Մեր արտադրութիւնը պիտի ջլատուի, եւ անհաւասարակշիռ ելմտացոյց մը յառաջ պիտի բերէ տագնապ մը որ արագօրէն պիտի կործանէ ֆրանքը : Խորտակուած է մեր ներքին եւ արտաքին վճարումներուն հիմնական հաւասարակշռութիւնը : Այսօր մենք մեր արտածումներով մեր ներածումները կը վճարենք միայն 61.7 առ հարիւր համեմատութեամբ : Կը գտնուինք անընդհատ նուազման շարժումի մը առջեւ զոր պէտք է կասեցնել ամէն գնով :

Վարչապետը այս առթիւ յիշելով ամերիկեան օգնութիւնը, բացատրեց թէ արտաքին աջակցութիւնը բնական վիճակ չէ : «Մոգական դարման չկայ այս վրդովիչ կացութեան» : Դարման կարելի է գտնել ամբողջական եւ երկարաշունչ ծրագրով մը : Մինչ այդ, անհրաժեշտ է անմիջական միջոցներ ձեռք առնել փոխանցման շրջանի համար :

— «Արտադրութիւնը աւելցած է Ազատագրութենէն ի վեր. բայց մեծ մասը սպառման նիւթերու կը վերաբերի : Օրինակ, Ֆրանսայի ժողովուրդը 10 առ հարիւր աւելի միս կերած է 1951ին, բաղդատելով 1938ի հետ, եւ 51 առ հարիւր աւելի անհատական կառքեր գնուած են : Ներածումները 36 առ հարիւր աւելցած են անցեալ տարի, բայց արտածումները իջած են 20 առ հարիւր : Գիներու յարաճուն յաւելումը 360 միլիառ փր.ի բաց մը յառաջ պիտի բերէ 1952ին, եթէ միջոցներ ձեռք չառնուին » :

Վարչապետին կարծիքով, մէկ ճար ունին առայժմ,— յաւելում տուրքերու, վասնզի կարելի չէ 30—40 միլիառ ֆրանքէն աւելի խնայել, իսկ 140 միլիառէն աւելի փոխառութիւն սպասել : «Զանազան պաշտօնակիցներ իրենց ընտրողներուն խոստացած էին զեղչել տուրքերը : Բայց պէտք չէ մոռնալ նաեւ իրենց մեծ խոստումը, — ծառայել երկրին » :

Խնայողութեանց մասին խօսած ատեն, երեսփոխան մը պոռաց .— Կրճատեցէք քառասուն նախարարութիւններուն մէկ մասը :

Վարչապետը բացատրեց թէ նախարարութեանց թիւը քառասունէն ալ աւելի պիտի ըլլար, եթէ մտիկ ընէր շատ մը բողոքողներու թելադրութիւնը :

Պ. Փոռ յետոյ շօշափեց շարժական սանդղակի խնդիրը, պահանջելով օրինագիծը քննել ստիպողաբար : «Պաշտպանողական ռազմագիտութիւն մը միայն զինուորական չի կրնար ըլլալ : Տնտեսական, ելմտական եւ դրամական ռազմագիտութիւն ալ անհրաժեշտ է : Եթէ թոյլ տանք որ թղթադրամի աճումը շարունակուի, անխուսափելի թշուառութիւններով, կարելի չէ ապահովել ազգային պաշտպանութիւնը : Դրամն է որ ազատութիւն կը բերէ : Պէտք չէ որ անարժէք ըլլայ դրամը, վասն զի այն ատեն ազատութիւնը պիտի դառնայ անարժէք» :

Վիճաբանութիւնները շարունակուեցան մինչեւ կէս գիշեր, եւ ի վերջոյ դահլիճը վստահութիւն շահեցաւ 275ի դէմ 292 ձայնով :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՏԻՐՈՆԻ .— ՎԱՀԱՆ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ

Վերջին պահուն խորին ցաւով կ'իմանանք մեր աշխատակից Վահան Գույումճեանի մահը, Մարսէյլի մէջ :

Ողբացեալ ուսուցիչը, միեւնոյն ատեն բանասէր, անկողին գամուած էր վերջերս : Դեռ քանի մը օր առաջ էր կինը կը հաղորդէր թէ անհամբեր կը սպասէ առաջին գրքին տպագրութեան :

Բնիկ Ակնցի էր եւ 72 տարեկան : Սանասարեան վարժարանը աւարտելէ վերջ, ուսուցիչ եղած է տարիներով : Բազմաթիւ ազգագրական նիւթերու հետ, խնամով հաւաքած էր Ակնայ անտունիները (մամուլի տակ) :

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր, շաբաթ, ժամը 2.30ին Փրատոյի մայր եկեղեցին :

Մեր ցաւակցութիւնները այրի տիկին Գույումճեանի, զաւակներուն եւ ընտանեկան պարագաներուն :

ԸՆԿ. ՅԱԿՈԲ ՄԷՆԷՆՏԵԱՆ

Խոր ցաւով կ'իմանանք թէ առջի օր հիւանդանոցին մէջ մեռած է ընկեր Յակոբ Մէնէնտեան, երկար եւ տաժանելի հիւանդութենէ մը վերջ :

Ողբացեալ ընկերը ծնած էր Սամսոն, (ծնողքը Տիվրիկցի) : Քաղաքի Ազգային վարժարանին մէջ աշակերտած էր Վահան Մինախորեանին, ուրկէ թանկագին յիշատակներ ունէր : Տարագրութեան, կորսնցնելէ վերջ իր ծնողքը, պատանի Յակոբ ինկած էր Մալաթիա : Հաւատաւոր Դաշնակցական մըն էր : Վերջին տարիներս կ'աշխատէր «Յառաջ»ի վարչական ճիւղին մէջ, օրինակելի բարեխղճութեամբ : Կը թողու այրին եւ երեք զաւակներ :

Մեր ցաւակցութիւնները այրի տիկին Մէնէնտեանի եւ զաւակներուն :

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԹՈՒՐՔԻԱՆ ՄՏԱՀՈԳ

«Կազէթ տը Լոզան»ի աշխատակիցներէն Փրիմի, որ մասնագէտ մը կը համարուի արեւելեան գործերու, քննելով Նեղուցներու պաշտպանութեան խնդիրը, կ'եզրակացնէ թէ ամերիկեան օժանդակութիւնը չէ փարատած Թուրքիոյ մտահոգութիւնները:

Պատմական ակնարկ մը նետելէ վերջ Խրիմի պատերազմին վրայ, յօդուածագիրը կը շարունակէ.—

Ռազմագիտական հարցը ներկայիս ալ նոյնը կը մնայ, թէեւ նաւային «Թեքնիք»ի յառաջդիմութիւնը եւ օդանաւերու երեւումը խոր յեղաշրջում մը յառաջ բերին: Վառնայի օդանաւային խարիսխը (այժմ Սթալին) Պոլսէն մէկ ժամ միայն հեռու է օդային ճանապարհով:

Ամերիկեան նաւատորմը, մանաւանդ օդանաւակիր նաւերը — որոնք ներկայիս անգլեւֆրանսական նաւատորմին տեղը կը բռնեն,— պէ՞տք է խարիսխ նետեն այնտեղ, կարելի արագութեամբ դէմ դնելու համար խորհրդային յարձակման մը:

Միջերկրականի ամերիկեան նաւաբաժինը, (6րդ), դասական ըմբռնումներուն համաձայն չի շարժիր (մթերանոց, ցամաքային սարքաւորումներ, ամրութիւններ եւայլն): Ինչպէս խաղաղական կռիւներուն ժամանակ, Ամերիկայի հեռաւոր նաւահանգիստներէն եկող «շոգեկառք — նաւերը» նաւատորմիղներուն պէտք եղած բոլոր պահանջները կը գոհացնեն: Դէպի Միջերկրականի նաւահանգիստները կատարուած պարբերական այցելութիւնները նաւաղներուն կը պարգեւեն հանգիստ եւ զբօսանքներ: Ասիկա ամերիկեան նաւաբաժիններուն շարժականութիւն մը, տեղափոխուելու դիւրութիւն մը կուտայ, որ ցարդ տեսնուած չէ պատմութեան մէջ:

Որոշ է, սակայն, որ պատերազմի պարագային, տեղ մը պիտի ընտրուի, ուրկէ ամբողջ երկրին մէջ պիտի թափին հրասայլեր, ռազմանիւթեր եւ նոյնիսկ զօրագունդեր: Ո՞ւր պիտի ըլլայ ցամաքահանման խարիսխը: Վեցերորդ նաւաբաժինին հրամանատար ծովակալ Կարոնըր, որ վերջերս հիւր գացած էր Պոլիս, ամենայն անկեղծութեամբ ամերիկեան հանդէսի մը յայտնած էր թէ՝ Իսկէնտէրունը պիտի ըլլար այդ վայրը:

Երկրորդ աշխարհամարտի ընթացքին, աշխարհագրական եւ զինուորական նկատումներով, Իսկէնտէրունը դարձած էր արտաքին առեւտուրի գլխաւոր ճամբան: Եւ ասիկա հակառակ գործառնութեան նախնական միջոցներուն: Այն օրէն ի վեր, անգլիական ընկերութիւն մը կառուցած է 509 մեթր երկայնութեամբ ամբարտակ մը, դոման կայան մը, մթերանոցներ եւ յարակից սարքաւորումներ:

Իսքէնտէրունը, ուրեմն, Թուրքիոյ այն միակ նաւահանգիստն է, որ արդիական սարքաւորում մը ունի: Թուրք եւ ամերիկացի ճարտարագէտներ նախնական ձեռնարկներ կատարած են, զինարան մը շինելու համար: Ծրագրուած սարքաւորումները Եարիքայայի կողերէն պիտի տարածուին մինչեւ ծով: Հեռարձակ օդանաւերու, նոյնիսկ ամենածանր օդանաւերու համար, Իսքէնտէրունէն Պոլիս տարածութիւնը ,— համեմատելով Սեւ Ծովու ռուսական հարաւային խարիսխներուն հետ, — դիւրաւ կարելի է կտրել մէկ հանգրուանով: Վերջապէս, Ամերիկացիներու աջակցութեամբ լրանալու վրայ է խճուղիներու ամբողջ ցանց մը, որ Իսքէնտէրունը կը կապէ արեւելքէն, արեւմուտքէն եւ հիւսիսէն, Թուրքիոյ ռազմագիտօրէն կարեւորագոյն կէտերուն հետ:

Սակայն, ծովակալ Կարոնըրի յօդուածը միեւնոյն ատեն մտահոգութիւն կը պատճառէ Թուրքիոյ, որովհետեւ կը յիշեցնէ երկու տարի առաջուան ամերիկեան ծրագիր մը, որ յստակօրէն Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան իբրեւ մեկնակէտ կ'ընդունէր Իսկէնտէրունը, կարծես Պոլիսը, փոքր Ասիան եւ նոյնիսկ Անգարան պատահականութեան ձգելով:

Մեծ յուզում յառաջ բերաւ այս լուրը իր ատենին, յետոյ Թուրքերը այն մխիթարութիւնը ունեցան թէ Ուոշինկթընի զինուորական խորհուրդը վերաքննութեան ենթարկած է Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան ծրագիրը:

Ներկայիս, երբ ծովակալ Կարոնըր միայն Իսքէնտէրունի խօսքը կ'ընէ, դարձեալ մտահոգութեան կը մատնէ Թուրքերը: Ծովակալը իր յօդուածին մէջ յիշած էր նաեւ թէ 6րդ նաւաբաժինին հետ ճամբորդող 2000 զինուորները կրնան օգտագործուիլ իրենց հրասայլերուն հետ: Թէեւ համրանքը յետագային պիտի աւելնայ, բայց որոշ է թէ այս 2000 հոգինոց զօրախումբը ինչքան ալ օժտուած ըլլայ արդիական ճոխ ռազմամթերքով, անբաւական է: Քորէայի մէջ, սկզբնական շրջանին, « մանր ծրարներով» միջամտութիւն փորձեցին, բայց արդիւնքը նպաստաւոր չեղաւ:

ԽՈՆԱՐՀ ՀԵՐՈՍՆԵՐ

Հասօ

Աղբիւր – Սերոբ օր մը Տափավանք գիւղը կ'երթայ, իր ընկերներով, կազմակերպական աշխատանքներու համար: Գիւղացիները տեսնելով զինուած ֆետայիներ, կը սկսին զանոնք շրջապատել եւ ձանձրացնել տեղի անտեղի հարցումներով:

Երբ Աղբիւր Սերոբ՝ իր նպատակը կը պարզէ գիւղացիներուն, շատ չանցած կը տեսնուի որ գիւղի քահանաներէն մինչեւ ժամկոչը, ռէսէն մինչեւ գզիրը, մեծ ու պզտիկ, խանդավառութեամբ կուգան ու կ'արձանագրուին սուրբ գործին — յեղափոխութեան, եւ իրենց սրտաբուխ նուէրներով գրեթէ կը գերազանցեն շրջանի բոլոր գիւղերը:

Այդ միջոցին է, որ մէկը փարթամ քայլերով կը մօտենայ Աղբիւր – Սերոբին, իր արախչինը կը հանէ ու կ'ըսէ.

— Պ. Սերոբ, ես կ'ուզեմ այս երեկոյ իսկ թողուլ արօրն ու մաճը, ու դրուիլ ազգին զինուոր ծառայ ըլլալու անոր արդար սուրբ գործին:

Աղբիւր Սերոբ տեսնելով անոր անկեղծ արտայայտութիւնը կ'ընդունի առաջարկը, եւ անմիջապէս հին զէնք մը կուտայ, հետեւեալ յայտարարութեամբ.

— Երբ այս հին զէնքով լաւ գործ մը կատարես, Բերդան հրացան մը կուտամ, իսկ եթէ Բերդան հրացանով ալ լաւ գործ մը կատարես, այն ատեն Կովկասէն եկած մօսինի արժանի կ'ըլլաս: Այսուհետեւ անունդ պիտի ըլլայ Հասօ, իսկ աւազանի անունդ գիւղը կը ձգես:

Հասօն իր երդումի արարողութիւնը կը կատարէ Աւետարանի եւ դաշոյնին վրայ, եւ կ'ուխտէ ազգին համար կռուիլ ու մեռնիլ:

Հազիւ քանի մը օր կ'անցնի, Աղբիւր Սերոբ ռազմիկի մը հետ Հասօն կը ղրկէ Ծղակ գիւղը, Վասպուրականէն հասած պարկ մը վառօդը Նեմրութ փոխադրելու համար:

Հասօն այդ ապրանքը պիտի շալկէր, իսկ ֆետային ալ պիտի ընկերանար, պաշտպանութեան համար:

Վերադարձին կը տեսնեն, որ քիւրտ ձիաւոր մը, ճամբէն շեղելով ուղղակի իրենց կողմը կուգայ: Ֆետային ձորակ մը կ'իջնէ եւ կ'երթայ, իսկ Հասօն իր բեռը պահելու համար անմիջապէս գետին կը նետէ եւ չոր ցախեր հաւաքելով վրան կը լեցնէ, կը ծածկէ:

Քիւրտը կը հասնի, ու կը հարցնէ Հասոյին.

— Ֆլա, ընկերդ ո՞ւր է, իսկ քու շալակիդ բեռը ո՞ւր պահեցիր:

Հասօն կը պատասխանէ.

— Աղա, ես ընկեր չունիմ, ան ճամբորդ մըն էր որ Սոխորդ կ'երթար, իսկ ես բեռ չունէի: Ինչպէս կը տեսնես աղքատ մարդ մըն եմ զաւակներուս պուտ մը տաք ապուր եփելու համար եկած եմ այս չոր ցախերը հաւաքելու:

Քիւրտը չի հաւատար, եւ բարկութեամբ կ'ըսէ.

— Ֆլա, ես տեսայ որ դուն շալակդ բեռ մը ունէիր, զայն պահեցիր այս տեղերը: Եւ կը սկսի փնտռել, աջ ու ձախ դարձնելով իր ձին:

Յանկարծ կը ցատկէ ձիէն, եւ ցախերու տակէն դուրս քաշելով պարկը, կը հարցնէ.— Այս ի՞նչ է:

— Աղա, Ալլաթէն աղ եմ գնած, վախցայ, ատոր համար պահեցի:

Քիւրտը երբ պարկը ցախերու տակէն կը հանէ, կ'ըսէ.

— Եթէ աղ է, լաւ, կ'երթաս նորէն կը գնես: Բայց Ֆլա, նորէն սուտ կը խօսիս, աղը այսքան թեթե՞ւ կ'ըլլայ:

Զարմանալի չէ որ նախկին նախարար եւ «Ագշամ»ի խմբագրապետ Նէճմէտտին Սատաք դիտել կուտայ մելամաղձոտ խորհրդածութեամբ. — Ցորչափ կը տեւէ Եգիպտոսի ներկայ տագնապը, կարելի չէ օգուտ սպասել Սուէզի շրջանի անգլիական քսան հազարնոց զօրագունդէն: Այդ զինուորները շատ գործ ունին տեղւէն վրայ եւ չեն կրնար օգտագործուիլ ուրիշ վայրերու մէջ: Հաւանական չէ որ արեւմտեան պետութիւնները այժմէն իսկ զինուոր տրամադրեն, Միջին Արեւելքի մէջ գործածուելու համար: Այնպէս որ, այդ շրջանին մէջ, Թրքական ուժերն են միայն որ պէտք է հաշուի առնել »:

Ազգային պաշտպանութեան հարցը գլխաւոր մտահոգութիւնը կը կազմէ ներկայ Թուրք վարիչներուն: Երեսփոխան մը նոյնիսկ հարցապնդում ուղղեց Անգարայի ժողովին, հարց տալով թէ ծովա–օդանաւային ուժերը բաւակա՞ն են արդեօք երկրին ծովեզերքներու պաշտպանութեան համար: Երկօրեայ վիճաբանութիւններէ ետք, յայտարարուեցաւ թէ կարելի չէ հրապարակել զինուորական գաղտնիքները: Թ.Ա.Թ.

Հունգարիան երէկ եւ այսօր

Եւրոպայի արբանեակ երկիրները կը կոչուին նաեւ « Վերջալոյսի գօտի », որովհետեւ անորոշ լոյսի մը տակ կ'երեւին անոնք: Արեւմուտքին լոյսը կը տնտնայ անոնց վրայ աղօտ կերպով եւ զօրաւոր, աչք կուրցնող, Արեւելքին լոյսը աւելի կը մթագնէ քան կը լուսաւորէ », կը գրէ անգլիական թերթի մը մէջ Լ. Մըրրի որ չորսուկէս տարի գտնուած է «Վերջալոյսի գօտի» կոչուած վայրերը:

Երեք տարի առաջ Հունգարիան տակաւին «ժողովրդական ռամկավարութիւն» կը կոչուէր: Համայնավար առաջնորդները կ'ըսէին օտար թղթակիցներուն թէ Հունգարիան տարբեր էր միւս համայնավար արբանեակ երկիրներէն:

Հունգարիան հարուստ է եւ Մաճառները օժտուած եւ ձեռներէց ըլլալով, աւելի բարեկեցիկ էին քան Եւրոպայի Արեւելեան մասին մէջ գտնուող միւս արբանեակ երկիրները:

Աւելի առատութիւն կար Հունգարիոյ մէջ, երբ չքաւորութիւնը սկսած էր Չեխոսլովաքիոյ եւ Ռումանիոյ մէջ: Փեշթայի մէջ ուշադրաւ կերպով լաւ հագուած կիներ եւ այրեր կը լեցուէին ճաշարանները եւ սրճարանները եւ Պալաթոնի կանաչ լճափներուն վրայ կը շարունակուէին կեանքի վայելքները:

Քանի մը տարի առաջ, Դանուբի վրայ, մեծ պանդոկի մը մէջ տեղի ունեցաւ նորաձեւութեան տողանցք մը, ցիկան խումբի մը կողմէ: Երաժշտութիւնը արգիլուեցաւ տարի մը վերջ իբրեւ յետադիմական եւ անկումային»: Պանդոկը կուտար առատ սանտուիչներ եւ խմիչք:

Բայց երբ սկսաւ համայնավարներու եւ կարդինալներու դատավարութիւնը, հարիւրաւոր խանութներու եւ առեւտրական գործերու բռնագրա-

---

Եւ կը սկսի պարկին բերանը քակել, իր հրացանով:

Հասօն բոլոր հնարքները կը փորձէ, ապրանքը ազատելու համար, բայց ի զուր: Ուստի պարկը ցախերուն տակէն կը հանէ, աղուոր օղակ մը կը շինէ, Քիւրտի կռնակի կողմէն վիզը կ'անցընէ ու կը սկսի պրկել: Մէկ երկու վայրկեանէն Քիւրտին լեզուն թիզ մը դուրս կ'ելլէ, եւ մարդը յամրաբար գետին կը գլորի: Հասօն խոր շունչ մը կը քաշէ, Քիւրտին դիակը, ձին եւ պարկը կ'առնէ եւ ձորակը կը մտնէ, սպասելով որ արեւը մարը մտնէ:

Իսկ ֆետային (անունը չեմ ուզեր տալ) կ'երթայ Նեմրութ, Աղբիւրին մօտ եւ կը պատմէ, թէ քիւրտ զինուած ձիաւոր մը Հասօն եւ ապրանքը բռնեց ես ձորակով մը եկայ, չեմ գիտեր ինչ պատահեցաւ:

Աղբիւր Սերոբ չափազանց կը բարկանայ եւ կ'ըսէ — Իբրեւ պատիժ երեք ամիս անզէն պիտի մնաս խումբին մէջ: Դուն ատրճանակ մը ունէիր վրադ, պէտք էր գործածէիր, եւ ապրանքը ազատէիր: Երբ երկու հոգիով կը փախնաք Քիւրտէ մը, ապա ի՞նչ պիտի ընենք եթէ բանակներ գան իմ կամ քու վրայ:

«Մենք ուխտած ենք մեռնիլ այս գործին մէջ, օր մը առաջ, քանի մը տարի վերջ նոյն է մեզի: Ան որ իր կեանքը կը սիրէ, աւելի լաւ է տուն դառնայ »:

Խումբը կը հանգստանայ Նեմրութի կողերուն վրայ, հնձուած խոտերուն դէզերու մէջ: Պահակը կուգայ լուր կուտայ թէ ձիաւոր մը դէպի վեր կ'ելլէ, մութ է, չի կրնար զանազանել, Հա՞յ է թէ Քիւրտ:

Աղբիւր վեր կը ցատկէ, պահակին հետ կ'իջնեն դէպի ձիաւորը: Երբ այլեւս ձիուն սմբակներու ձայնը կը լսեն, ձայն կուտան թէ ո՞վ է: — Հասօն եմ, Աղբիւր: = Լաւ, եթէ Հասօն ես, այս գիշերուան նշանախօսքը ի՞նչ է. = Լուսին:

Կը մօտենան կը տեսնեն որ Հասօն Քիւրտի դիակը ձիուն մէկկ ողմ, վառօդն ալ միւս կողմ կապած, ինքն ալ ձիուն սանձէն քաշելով կուգայ: Եւ կը սկսի պատմել անցուդարձը: Աղբիւր Սերոբ Հասոյի ճակատը կը համբուրէ եւ կ'ըսէ.— «Ապառաժ» կոմիտէին պիտի գրեմ որ խաչ մը տան քեզի: Հասօն կ'ըսէ.— Խաչ չէ, բայց «Բերտան» հրացան մը կ'ուզեմ:

Աղբիւրը կը ծիծաղի, եւ կ'ըսէ.— Դուն մօսին հրացանի մը արժանի ես, հետս եկուր:

Ինքն եւ Հասօն կ'երթան իր զէնքի պահեստի դուռը որ քարայր մըն էր Նեմրութի կողերուն վրայ: Աղբիւր զէնք մը դուրս կը հանէ ու կուտայ, աւելցնելով.— Ահա քեզի մօսին մը, որ այս մոմլաթի մէջ փաթթուած է Կարսէն: Կեանքիդ պէս պիտի սիրես ու պաշտպանես:

Տարիներ կ'անցնին Հասօն ու իր մօսինը Աղբիւրի անբաժան ընկերներ կ'ըլլան, մինչեւ 1899 Հոկտեմբեր 24ի չարաբաստիկ օրը ...:

ԱՐՄԵՆԱԿ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

ՏՈՄՍԵՐ

ԱՂ ՄԻՍ ՄԻ՛ ՈՒՏԷՔ …

Գրասեղանիս վրայ է 16 էջնոց գրքոյկ մը, որուն հեղինակը — Թթու քրիստոնեայ— կը հաւաստէ թէ գտած է մարդկութիւնը հիւլէական փորձանքէն եւ բոլոր տեսակի պատերազմներէն հեռու պահելու միջոցը :

Իրար չանցնիք: Գրքոյկը թարգմանելու ոչ միտք ունիմ, ոչ ալ համբերութիւն: Կը հրամցնեմ միայն Քանատացի աղանդամոլին ամէնէն հանճարեղ միտքերը :

Վերջապէս, մեծերը ուզեն թէ չուզեն, մենք ալ այս աշխարհին մաս կը կազմենք եւ հիւլէական ռումբը կրնայ, օր մը, մեր գլխուն ալ պայթիլ: Ուրեմն, մենք ալ պէտք է մեր ինքնապաշտպանութեան մասին մտածենք :

Ահաւասիկ ինչեր, ինչեր կը պատմէ այս նորելուկ փիլիսոփան :

— Հիւլէական պատերազմը կանխելու համար պէտք է ձեռք առնուին հետեւեալ միջոցները — նախ եւ առաջ պէտք է անմիջապէս եւ ամբողջովին ջնջել դրամը որ բոլոր չարիքներուն արմատն է… Յետոյ, պէտք է վերջ տալ մսակերութեան․․ Մարդ արարածը մսակեր չէ, այլ բուսակեր … իր ակռաները՝ բուսակերի ակռաներ են…Մարդ արարածը կը խմէ իր հեղուկ սննդեղէնները, ինչպէս բոլոր բուսակեր անասունները…Մսակեր կենդանիները խմել չեն գիտեր… Մարդ արարածը իր լեզուէն չէ որ կը քրտնի — ինչպէս մսակերները— այլ իր մորթին ծակոտիքներէն… Հետեւաբար, մարդ արարածը, բուսակեր ըլլալով, պատերազմ չի սիրեր… Երբ միս ուտէ, կը սկսի պատերազմը սիրել, ինչպէս մսակեր անբանները…

Հանճարեղ փիլիսոփային ուղեղին մէջ ուրիշ գոհարներ ալ կան .

— Մարդոց համբանքը որքան շատնայ, անոնք այնքան աւելի տրամադիր կ'ըլլան զիրար յօշոտելու… Ինչո՞ւ հաւաքական կենցաղի վարժուած չենք… որովհետեւ միս կ'ուտենք ․․. եւ միս ուտող անասունները միասին չեն կրնար ապրիլ… Առիւծները, վագրերը, գայլերը, բորենիները իրարու հետ զլուխ չեն կրնար ելլել … որովհետեւ բուսակեր չեն ․․.

Եզրակացութիւն — հիւլէական պատերազմին հիմնական եւ բնախօսական պատճառը մարդոց մսակերութիւնն է․․ Եթէ մարդիկ կ'ուզեն, միանգամ ընդ միշտ, փարատել պատերազմի վախերը եւ հաւանականութիւնները, պէտք է հրաժարին միս ուտելու սովորութենէն եւ վարժուին… խոտ ուտելու …

Այս զգայացունց յայտնութենէն ետք, հիմա արդէն կարելի է բացատրել թէ ինչու մենք — Մեծն Տիգրանի կամ Քաջն Վարդանի արժանաւոր յաջորդներս—այս աստիճան իրարու հետ կը զզուըտինք… Որովհետեւ շատ միս կ'ուտենք — կովու եւ ոչխարի միս … կամ իրարու միս …

Հետեւաբար մեր ներքին վէճերը դադրեցնելու համար կ'արժէ որ հետեւինք այս մեծ իմաստասէրին խորհուրդին եւ անկէ վերջ մեր ուշադրութիւնը կեդրոնացնենք բանջարեղէններուն վրայ ․․

Եթէ հեղինակին ուղեղը ջրոտած չէ, իր տեսութենէն կրնան օգտուիլ նաեւ շատ մը ամուսնացած զոյգեր եւ բուսակերութեան սկսիլ՝ ապահարզանի մասին մտածելէ առաջ …

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ւումը, եւ Հունգարիոյ խզումը Արեւմուտքի հետ, ամէն բան փոխուեցաւ:

Խանութպան մը այսպէս նկարագրեց իր գործին ազգայնացումը .—

— Առտու մը երկու հոգի ներս մտան, ցուցուցին իրենց տրուած հրահանգները եւ հրամայեցին որ բանալիները իրենց յանձնեմ եւ մեկնիմ:

Փեչթայի դէպի հիւսիս արեւելք Ռեսքի մէջ արդելափակման կայան մը կայ ուր 40 տարի առաջ ոսկիի հանքեր կը գտնուէին:Հոն երկու փայտաշէն անակներու մէջ կ'ապրին 600 հոգի, որոնք օրն ի բուն կ'աշխատին առանց դրամական վարձատրութեան :

Բնտարկեալներուն մեծ մասը Սօցիալ Դեմոկրատներ էին, խորհրդարանի նախկին անդամներ, պաշտօնեաներ եւն․: Ոչ թերթ, ոչ ալ նամակ կը ստանային: Սնունդը լաւ չէր: Պետական ոստիկանութենէն 120 պահակներ կը հսկէին անոնց վրայ:

Անորոշութիւն մը կը կրծէ բոլորը, թէ կուսակցութեան անդամները եւ թէ ժողովուրդը : Փեչթայէն եւ մեծ քաղաքներէն մօտ 20 հազար հոգի հանուելով իրենց տուներէն, ղրկուած են աւելի փոքր գիւղեր, դէպի հիւսիս արեւելք: Անոնց տուները եւ ստացուածքը տրուած են բանուորներու եւ պաշտօնեաներու: Տարագրուածները կը պատկանէին նախկին միջին եւ բարձր դասուն, գործի մարդոց դասակարգին են․:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

CRÉTEILի ՊԱՐՏՈՒԹԻՒՆԸ 1—6

ԱԼՖՈՐՎԻԼ, 3 Յունուար .— Անոնք որ հետեւեցան մեր մարզական տեսութեանց, անտարակոյս հանդիպեցան Créteilի կողմէ forfaitով յափշտակուած մրցումի մը ինչ որ ծանր հարուած մը եղաւ Ֆ․ Հ․ Մ․ Ը․ Մ․ի համար :

Ահա այդ նոյն խումբին դէմ էր որ անցեալ կիրակի կատարուեցաւ ախոյենական մրցումներուն 13րդ շարքը, իրենց իսկ դաշտին վրայ :

Մերոնք աւելի քան երբեք ջլապինդ եւ նախանձախնդիր, կը տիրապետէին հակառակորդին խաղարկութեանց :

Առաջին կիսախաղին Ալֆորվիլի մարզականը ոչ միայն վճռած էր պարտութեան մատնել իր դըրացին, այլեւ ցոյց տալ այնպիսի նուրբ խաղարկութիւն մը որ ամբողջ եղանակի ընթացքին չէր տեսնուած: Եւ այս յանգեցաւ կէտերու առաւելութեան, 4—1 ի նպաստ Ֆ․ Հ․ Մ․ Ը․ Մ․ի :

Երկրորդ կիսախաղը շատ աւելի վճռական եղաւ: Créteil կորսնցուց իր հաւասարակշռութիւնը եւ չէր համարձակեր յարձակողականի դիմել, խորհելով որ պիտի վիրաւորէր հայկական խումբին դիւրազգածութիւնը: Փոխադարձաբար Ալֆորվիլի Ֆ․ Հ․ Մ․ Ը․ Մ․ը համեստ գտնուելով գոհացաւ միայն երկու կէտերով :

Եւ այսպէս Créteil իր «ֆորֆէ»ին փոխարէն կրեց անփառունակ պարտութիւն մը 1—6, Ալֆորվիլի Մարզականէն :

Պատիւ Արապի խումբին:

╳ Այս կիրակի բոլորդ դէպի Stade Géo, 205 Route de Choisy, Aut. 183, Porte de Choisyէն: Ֆ․ Հ․ Մ․ Ը․ Մ․ ընդդէմ Nangisի : Պ․ Պետրոսեան

╳ ԻՐԱՆԻ ԹԷՆԻՍԻ ախոյեան հռչակուած է դարձեալ այս տարի Ժորժ Աֆթանդիլեան, պարտութեան մատնելով իր հակառակորդ Տոքթ. Վէյլին: Այս առթիւ ծաղկաման մը ստացած է Ժորժ :

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ԵՐԳՉՈՒՀԻ ԼՈՒՍԻՆ ԱՄԱՐԱ, առաջին հայ երգչուհին է որ ընդունուած է Մեթրոփոլիթըն Օփերայի (Նիւ Եորք) արուեստագէտներու շարքին մէջ: Մասնագէտներ կ'ըսեն թէ իր երգեցողութիւնը յստակ է եւ հնչեղ, յորդ ու ինքնավըստահ: Տրամաթիք սօփրանօ է:

ԵՐԵՔ ՀԱՅ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏՆԵՐ պարսկերէն շարժանկար մը պատրաստած են «Սպիտակ ձեռնոցը» որ ներկայացուած է Թէհրանի մէջ: Պ. Ջանեան վարիչն է, Պ. Սեմիկ՝ ձայնի, իսկ Պ. Վահէ՝ լուսնկարիչ – նկարահանողը: Խօսքը եւ երաժշտութիւնը գրած են երկու պարսիկ արուեստագէտներ :

ՕՏԱՐՆԵՐԸ ԼԻՈՆԻ ՏՕՆԱՎԱՃԱՌԻՆ ՄԷՋ

Լիոնի միջազգային Տօնավաճառին մէջ, որ այս տարի տեղի կ'ունենայ Ապրիլ 19էն 28, աչքի պիտի զարնէ մասնաւորաբար օտարներու մասնակցութեան նոր յաւելումը :

Ամէնէն շատ ներկայացուցիչներ պիտի ունենան Գերմանիա, Աւստրիա, Պելժիա, Տանըմարքա, Սպանիա, Միացեալ Նահանգներ, Մեծն Բրիտանիա Հունգարիա, Իտալիա, Ճափոն, Հոլանտա, Փորթուկալ, Սառ, Շուէտ , Զուիցերիա, Չեխոսլովաքիա եւ Եուկոսլաւիա:

Համաձայն Տօնավաճառին սկզբունքին, ցուցադրողները պիտի դասաւորուին ոչ թէ ըստ ազգութեան, այլ ըստ իրենց արհեստակցական խմբակցութեան, իրենց Ֆրանսացի արհեստակիցներուն հետ, ինչ որ կը դիւրացնէ գնողներու գործը:

Օտար ցուցադրողներ պիտի գտնուին տօնավաճառին բոլոր մասերուն մէջ, բայց մանաւանդ մեքենագիտութեան, պլաստիք նիւթերու, գիտական գործիքներու, լուսանկարչութեան, գրասենեակի նիւթերու, հիւսուածեղէնի գործիքներու, ինքնաշարժի, արուեստի գործերու, հագուստեղէնի, մուշտակի եւ նպարեղէնի ճիւղերուն մէջ :

Բազմաթիւ պիտի ըլլան նաեւ օտար գնորդները: Տարակոյս չկայ թէ յաջորդ Foire de Lyonը անգամ մը եւս պիտի հաստատէ իր միջազգային մեծ շուկայի հանգամանքը:— Զ.

ԾԻԾԱՂ

ՄԵԾ ՀԱՅՐԸ.— Օննիկ, ինչո՞ւ դեղը չըերիր:

ԱՐԱՄ .— Մեծ հայրիկ, դեղարանին վրայ գրուած էր․ «Առաջին կարգի դեղագործ»․ եւ գիտես որ մենք միշտ երրորդ կարգով կը ճամբորդենք…

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (16)

ԿՐԱԿԷ ԳԻԾԵՐՈՒ ՎՐԱՅ

Ուրիշ հազարներու հետ՝ ես ալ ինկայ վիրաւոր, գերի: Բախտը զիս նետեց այս կողմերը : Այժմ մեր երկիրը գրաւուած է երկու նոյնքան բռնակալ ուժերու կողմէ: Ինծի համար ընտրութիւն չկայ մէկին եւ միւսին հանդէպ: Բռնակալութիւն մը միշտ բռնակալ է եւ տիրողը հարկադրաբար բռնակալ կը դառնայ :

« Զերկարեմ, Ֆրանսուա: Տասը եւ մէկ ամիս գերութեան շրջան մը բոլորելէ վերջ՝ մեզմէ տարէցները տուն ղրկեցին եւ մնացածներուս ալ ճամբայ մը ցուցուցին փշաթելերէն դուրս գալու համար: Մենք Լեհերս ճարահատ այս ճամբան, « ազատ աշխատաւոր» դառնալու միակ ճամբան ընտրեցինք: Ահա, բոլորը: Ազատ աշխատաւորի հանգամանքով տարին երկու անգամ տուն կրնայի երթալ տասը օրուան հրամանով:

« Պատեհութենէն օգտուեցայ, գացի… գացի, բայց, բան չգտայ: Ոչ տուն ու տեղ, ոչ ծընողք, ոչ ազգ ու ազգական… բոլորը քանդուած, ունեցածներս ամէնքը փլատակներու տակ թաղուած …

Վերադարձայ… վերադարձայ տակաւին պայմանաւորուած օրերս չվերջացած: Ի՞նչ ընէի հոն մնայի, որո՞ւ համար մնայի… ի՞նչ մնացեր էր հոն զիս հրապուրելու համար:— Փլատակնե՞րը, սիրելիներուս դիակնե՞րը, համատարած թշուառութեան սեւ ուրակա՞նը, տիրողներու բարձրաձայն, լպիրշ քրքիջն ու ծիծա՞ղը, ո՞րը… եւ եկայ: Եկայ ու հոս եմ ահա, այս վիճակովս :

Ահա, յարմարած եմ կեանքին, օրերուն, ինծի բաժին ինկած վիճակին: Սա մեր իրական ողիսականն է, ընկեր: Վիճակս, ձեւս չի՞ նմանիր ոդիսական ապրող մէկու մը: Գլխարկս իջած մինչեւ ականջներ, օձիքներս միշտ վեր՝ վզիս շուրջը: Կօշիկներուս նրբանները միշտ ծուռ, միշտ աղտոտ … կ'ապրիմ… կ'ապրինք իբրեւ խոզ, իբրեւ անիտէալ, անզգամ կենդանի ․․.

« Դուք, Ֆրանսուա, դուք որոշ չափով բախտաւոր էք: Ձեզի համար պայմանները բոլորովին տարբեր են: Ձեր համբաւը համաշխարհային է, ձեր սահմանները նպաստաւոր են: Օգնողներ, բարեկամներ շատ ունիք: Ձեր երկիրը ամբողջութեամբ գրաւուած չէ: Դուք պէտք է վերադառնաք, պէտք է փորձէք վերադառնալ ….

— Վերադառնալ, բայց, ինչպէ՞ս , ինչո՞վ :

— « Հարկը կը լուծէ օրէնքը»: Եթէ վախկոտ չէք, եթէ հաստատ որոշէք բան մը փորձել, ամէն ինչ իր կարգին կը կատարուի… Այժմ դուք այն ըրէք, գլխարկ մը կ'ուզէ՞ք թէ ոչ …

Պատասխանի փոխարէն շեշտակի նայեցայ աչքերուն ու թեթեւ մը գլուխ տուի:

— Լաւ, հիմա ուշացանք, վաղը այստեղ եղիր, կրկին կը խօսինք …

Կամքէս անկախ գրկեցի Եանը ու եղբայրաբար համբուրեցի զայն: Մենք բաժնուեցանք :

Յաջորդ օրը, որոշեալ ժամէն շատ առաջ հոն էի: Եանը եկաւ քիչ մը ուշ, զգոյշ, մեծկակ ծրար մը անութին տակ: «Առ ուզած գլխարկդ» ըսաւ եւ ծրարը դրաւ առջեւս :

Այս խոշոր ծրարը գլխա՞րկ մըն է միայն ըսի, զարմացած: Պատասխանի փոխարէն Եանը, աչքին տակէն նայեցաւ, գլանիկ մը վառեց, հատ մըն ալ ինծի հրամցուց: Հետաքրքրութեան համար բացի ծրարը: Ով զարմանք, անոր մէջ զետեղուած էին այն բոլորը՝ ինչ որ անհրաժեշտ էր ազատ քաղաքացի մը դառնալու համար:

Այս բոլորը ինչո՞ւ համար են, Եան :

— Այս բոլորը… Եւ ձեռքի նշանով ցուցուց արեւմուտքի ճամբան: Յետոյ շրթունքին տակէն թեթեւ մը սուլեց:

— Բայց ի՞նչ գիտես որ …

Զձգեց որ աւելի ըսեմ: «Օ՛, ըսաւ ճակտին կնճիռները իրարու սեղմած, աչքերուն կոպերը վեր առած՝— Օ, այդքան միամիտ մի կարծէք զիս : Երբ սկսաք ծախել ձեր շոքոլան, ինծի համար գաղտնիք չէր թէ որոշ նպատակի մը համար էր… Դէհ, ժամանակ մի կորսնցներ, առ ասոնք, հիւանդանոցի հին պարիսպին կողմը փոքր դռնակ մը կայ, անոր մօտ մացառներուն մէջ պահէ: Մեկնելէդ երկու օր առաջ ինծի տեղեկացուր: Յը…

Եւ սուլելի մը պէս անյայտացաւ …

Ես ծրարը խնամքով փաթթեցի եւ ուղղուեցայ Եանին մատնանշած տեղը: Շուտով տեղաւորեցի մացառներուն մէջ ու հազճեպով բարձրացայ սենեակս: Ուշացեր էի: Առաջին անգամը չէր որ կ'ուշանայի: Վերջին օրերու յապաղումներս արդէն նկատի առնուած էին, բայց, որո՞ւ միտքէն կ'անցնէր թէ ես այդպիսի յանդուգն ծրագիրներ կ'որոճայի :

ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՁԷ

(Շար.)

Այս վստահութիւնը կը վերաբերի միայն խնդիրներու քննութեան եղանակին, եւ ոչ թէ կառավարութեան բուն ծրագրին։

Իբրեւ անմիջական միջոց, վարչապետը յայտարարեց թէ Եչ. օրէն սկսեալ միայն 30.000 փր.ի օտար դրամ պիտի տրուի արտասահման գացողներուն (նախապէս 50.000), եւ միայն 20.000 փր.ի ֆրանսական թղթադրամ (նախապէս 50.000)։

Անգլիոյ վեցերորդ թագուհին

Անգլիոյ գահաժառանգ իշխանուհին, Էլիզապէթ, որ օդանաւով Լոնտոն վերադարձած էր հինգշաբթի օր, աւանդական երդումը կատարեց երէկ, ուրբաթ։

Լոնտոնի օդակայանը հասած ատեն, 25ամեայ թագուհին դիմաւորուեցաւ սովորական արարողութեամբ։ Առաջին գործը եղաւ հեռաձայնով խօսիլ մօրը հետ, որ Սէնտրինկըմի դղեակը կը գտնուէր։ Յետոյ հաւանութիւն յայտնեց հօրը յուղարկաւորութեան համար եղած կարգադրութեանց։

Երդումի արարողութենէն վերջ, երէկ ժամը 11ին հրապարակային յայտարարութիւն մը կարդացուեցաւ Սէյնթ Ճէյմսի պալատէն, որով թագուհի կը հռչակուէր իշխանուհին։ Այս արարողութենէն վերջ պիտի երթար Սէնտրինկէմի դղեակը, տեսնելու համար հանգուցեալ հայրը, ինչպէս եւ մայրը եւ երկու զաւակները։

Ճորճ Զ.ի մարմինը Լոնտոն պիտի փոխադրուի երկուշաբթի օր եւ պիտի ցուցադրուի խորհրդարանին մէջ, մինչեւ յառաջիկայ ուրբաթ, երբ կը կատարուի յուղարկաւորութիւնը։ Աշխարհի բոլոր մասերէն արքաներ եւ ուրիշ երեւելիներ Լոնտոն պիտի երթան, յուղարկաւորութեան առթիւ։ Ֆրանսայէն պիտի երթայ հանրապետութեան նախագահը, բազմանդամ պատուիրակութեան մը հետ։

Բոլոր արքայական տուները սուգ յայտարարած են 15 օրուան համար, նոյնիսկ Եգիպտոսի եւ Իրանի թագաւորները։

× Էլիզապէթ Բ.ով Մեծն Բրիտանիան վեցերորդ անգամն է որ թագուհի մը կ'ունենայ իբրեւ վեհապետ։

× Երեսփ. ժողովին եւ Լորտերու ժողովին մէջ փոփոխութիւններ կատարուեցան անմիջապէս։ Երկու գահերէն մէկը վերցուցին, քանի որ Էտինպուրկի դուքսը (ամուսինը) արքայական իրաւասութիւն չունի։

× Չըրչիլ ձայնասփիւռ ճառ մը խօսելով, ջերմապէս ներբողեց հանգուցեալ թագաւորը, իբրեւ ընկերական եւ քաջ վեհապետ մը։ «Ճորճ Զ. թագաւորութեան մը սահմաններէն ալ անդին, բոլորին յարգանքը շահեցաւ, իբրեւ մարդ եւ իբրեւ իշխան»։

ԲԱԶՄԱԹԻՒ ԿԱԼԱՆԱՒՈՐՆԵՐ, ԹՈՒՆՈՒԶԻ ՄԷՋ

Թունուզի մարզպանը ուրբաթ օր ընդունուեցաւ նախագահ Օրիոլի կողմէ։ Պէյին պատասխանը, որ դեռ հրատարակութեան չէ յանձնուած, ստորագրուած չէ, այլ կը կրէ վեհապետին կնիքը։ Այս պարագան զարմանք շարժած է Փարիզի մէջ եւ յոռետեսութիւն կը ներշնչէ։

Պէյը կը պնդէ որ ճանչցուի Թունուզի անկախութեան սկզբունքը առաջին առթիւ եւ առաջին քայլը հողատար իշխանութիւնը առնէ։ Կը դատապարտէ ոստիկանութեան ձեռք առած միջոցները, առանց անդրադառնալու խռովութիւններուն։

Տեղական թերթերը հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հրատարակեն զսպողական գործողութեանց մասին.— 700 հոգի ձերբակալուած եւ 500ը վար դրուած են։ 150 տեղացիներ դատի պիտի քաշուին։ 350 ըմբոստներ հարաւային շրջաններ աքսորուած են։ Մամուրա գիւղին մէջ ոստիկանութիւնը ձերբակալած է «Նոր Տէսթուր»ի զինեալ խմբակ մը։ Գտնուած են 150 պատերազմական զէնքեր, որոնց մէջ կան երկու գնդացիր։

Սահէլի մէջ ոստիկանութիւնը երեւան հանեց 15 զէնքեր եւ ձերբակալեց 97 Թունուզցիներ։ Ճերպայի մէջ 7000 տեղացիներ խաղաղ ցոյց մը կատարեցին, դատաւորին երկու հանրագրութիւններ ներկայացնելով։ Թունուզի մէջ Սենեկալեան պահակախումբ մը յարձակում կրեց քաղաքին հրապարակներէն մէկուն վրայ։ Պահակախումբը դիմադարձեց մէկ հոգի ծանրապէս վիրաւորելով։

Ուրիշ լուրերու համաձայն 4700ի կը հասնի կալանաւորներուն թիւը։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետը Եչ. օր զեկուցում տալով խորհրդարանին առջեւ, անգամ մը եւս բացատրեց թէ չեն կրնար մասնակցիլ եւրոպական բանակին, եթէ չկարգադրուին Սարի խնդիրը եւ Ատլանտեանի անդամակցութեան հարցը։ Այս պահանջը յայտնած է նաեւ մարզպաններուն։ Տոքթ. Ատընաուըր կը պահանջէ նաեւ ճշմարիտ ժողովրդավար ազատութիւն Սարի շրջանին մէջ։

500 ԱՀԱԲԵԿԻՉՆԵՐ ձերբակալուեցան Սուէզի շրջանին մէջ, եգիպտական իշխանութեանց կողմէ։

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վարուժան ենթակոմիտէի։ 23 Փետրուար շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին, հայկական դպրոցի սրահին մէջ։

Կը նախագահէ՝ ընկեր ՄԻՆԱՍ ՃԱՊՈՒՐԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ԱՐՄ. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին։ Առատ խմիչք։ Զանազան անակնկալներ։ Մուտքը ազատ է

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի եւ նախաձեռնութեամբ քաղաքի «Քրիստափոր»ենթակոմիտէի, իր կազմակերպման 25ամեակի առթիւ, Այս շաբաթ ժամը 21ին, «Նորմանտի» պանդոկի շքեղ ներքնասրահին մէջ, Bd. d'Athens, թիւ 28, Սփլանտիտ պանդոկին դէմ։

Այս առթիւ հրաւիրուած են նաեւ քաղաքացիներ Կաստոն Տէֆէր, Լէման, Ժան Մաս եւ ուրիշներ, ինչպէս եւ համակիրներ։

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

12 Ապրիլ, շաբաթ իրիկուն, Ալհամպրահի սրահը։ Իսկ Ապրիլ 27ին ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ։ Կը խնդրուի նկատի ունենալ։

Կ. ԽԱՉԻ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ց. Կապ. Խաչի Սէն Լուի մասնաճիւղին տարեկան ձեռնարկը, 16 Փետր. Շաբաթ ժամը 20.30ին, 66 Պուլվար Գիղէլի գեղեցիկ սրահին մէջ։ Նոր Սերունդի թատերախումբին կողմէ կը ներկայացուի

ԱՇԽԱՐՀԻ ԴԱՏԱՍՏԱՆԸ

Ընտանեկան կեանքէ, յուզիչ ողբերգութիւն մը, չորս արար։

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Փարիզահայ Ուսանողական ընդհ. Միութեան դասախօսութիւնը այս կիրակի ժամը ճիշդ 17ին, 6 rue Férou, Paris (6)։

Կը խօսի ՎԱՀԷ ՕՇԱԿԱՆ։ Նիւթ՝ «Արեւելահայ վէպի ծագումը»։ Կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը։

ԵՂԱՆԱԿԻՆ ԱՄԵՆԱՓԱՅԼՈՒՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի 10 Փետրուար, ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր, Cercle Militaireի շքեղ սրահներուն մէջ, Place St. Augustin։

Կազմակերպուած Հ. Բ. Ը. Մ. ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ԿՈՂՄԷ։

Նախագահութեամբ ՎԱՀՐԱՄ ՊԷՅ ՆՈՒՊԱՐԻ

Ի նպաստ Միութեան դպրոցներուն։

Մասնակցութեամբ ՌԻՔՕՍ ԳՌԷՕԼ ՊԱՆՏԻ փարիզեան նշանաւոր օրքէսթրին։

Ճոխ պիւֆէ եւ պար։ Ձեր սեղանները ապահովեցէք, դիմելով Provence 82-38։ Տոմսակները կը գտնուին Պ. Արամ Հանչէրի մօտ «Կէս - Կէս»ի խմբագրատունը, 9 rue Saulnier, Փարիզ (9)։

Կ. ՄՈՄՃԵԱՆԻ ՆԿԱՐԱՀԱՆԴԷՍ՝

41 Quai de L'Horloge, Paris Métro Pont Neuf

ԾՈՎԱՆԿԱՐՆԵՐ ԵՒ ԳԻՒՂԱՆԿԱՐՆԵՐ

9 Փետրուարէն 23 Փետրուար։

Բացումը շաբաթ 9 Փետրուարին ժամը 3ին։ Կարելի է այցելել ամէն օր կէսօրէ վերջ, բացի կիրակիէ։

ՕՀԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆԻ

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍԸ ԱՊՐԻԼ 4ԻՆ։

Մ. ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ — Գ. Մ. ԱԼԷՄՇԱՀ ԹԱՏԵՐԱՍՐԱՀ

Թատերական ներկայացում կազմակերպուած Ս. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ԿՈՂՄԷ։ Կիրակի 17 Փետրուար ժամը 16ին, 26 rue Troyon, Sèvres, métro Pont de Sèvres։

Ա. Մաս.— ԱՐԱՐԱՅՐԻ ՀՍԿՈՒՄԸ Վարդանանց յիշատակին (Հ. Յովհան Աւգեր)։

Բ. Մաս.— LES LUTINS DE CARNAC.

Գ. Մաս.— UN CLIENT SERIEUX.

Դ. Մաս.— ԿԵՂԾ ՈՍՏԻԿԱՆԱՊԵՏԸ։

Աղօթաժողով Պոմոնի մէջ

Պոմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ, ամէն չորեքշաբթի կէս օրէ վերջ, ժամը 2.30ին աղօթաժողով, քարոզ եւ հիւանդներու համար մասնաւոր աղօթք։

Կը հրաւիրուին բոլոր փափաքողները մասնակցելու այս աղօթքներուն։

Union Spirituelle des Dames, Eglise Arménienne Allée des Puits, Beaumont, Marseille։

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէն ստիպողական ժողովի կը հրաւիրէ Քրիստափոր, Վահան Խորէնի եւ Փոթորիկ խումբերու բոլոր ընկերները անխտիր այս չորեքշաբթի ժամը 8.30ին, Café Régentի վերնայարկը։ Շատ կարեւոր օրակարգ։

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անի» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ ժամը 20.30ին «Համօ Օհանջանեան» ակումբին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։ Բացակաները նկատի կ'առնուին։

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Խրիմեան դպրոցի սրահը։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Զաւարեան ենթակոմիտէն այս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 4ին, սովորական հաւաքատեղին։ Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կոմիտէին ներկայացուցիչները։

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— «Անտօք» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 3ին, ընկեր Ն. Այտապիրեանի բնակարանը։ Կարեւոր օրակարգ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Սէն Լու «Ակնունի» ենթակոմիտէի ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ։

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Մարսէյլի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, 7 Պուլվար տ'Աթէն, Պառ տիւ Կլոպի սրահը։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սալնոյ Զօրի Հայր. Միութեան ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Պուլվար Օտտօ, Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ սրահին մէջ։ Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները։

21րդ տարեկան ցերեկոյթ

Կազմակերպուած Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանի Արիներուն եւ Արենոյշներուն կողմէ։ 2 Մարտ, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Salle de la Chimie, 28bis, Rue St. Dominique (métro Invalides)։ Սկաուտական ներկայացումներ, հայկական պարեր եւ երգեր սկաուտներուն եւ արենոյշներուն կողմէ։

Պիտի ցուցադրուին տեսարաններ Աւստրիոյ ճամբարէն, որուն մասնակցեցան Հայ Արիները անցեալ ամառ։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ։ Արիները եւ Արենոյշները պիտի ներկայացնեն մեծ պատրաստութեամբ, Շէյքսփիրի ՎԵՆԵՏԻԿԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԸ (հայերէն)։

Մուտք 300 եւ 200 փրանք։

ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆԻ ՀԱՆԴԷՍ (JOUR DU MARDI GRAS)

Կազմակերպուած Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան, Որբերու Օգնութեան Մարմնի կողմէ։

26 Փետրուար, երեքշաբթի օր, ժամը 15—20, Ժան Կուժոնի սրահին մէջ, 8 rue Jean Goujon, Փարիզ (8)։ Պատանեկան եւ մանկական խաղեր եւ հաճելի անակնկալներ։ Զանազան մրցանակներ ծպտեալ տղոց համար։ Մուտք եւ թէյասեղան 500 փր.։ Տոմսերու համար դիմել անդամուհի տիկիններու կամ հեռաձայնել Ric. 92-60։

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆ (1923 — 1952)

THEATRE D'IENA, 10 Ave. d'Iéna

Ծանօթ դերասաններ ՏՐԴԱՏ ԵՒ ՍԻՐՈՒՀԻ ՆՇԱՆԵԱՆ, մասնակցութեամբ լաւագոյն ուժերու։ 19 Ապրիլ, շաբաթ գիշեր 20.45ին, Ա. անգամ ըլլալով կը ներկայացնեն՝ Տանըմարքացի Տիկ. Քարէմ Պրամսօնի

ԲՐՈՖԵՍԵՕՐ ՔԼԷՆՕՎ

Հռչակաւոր տրամը 3 արար, թարգմ. եւ բեմադրութիւն՝ Ս. եւ Տ. ՆՇԱՆԵԱՆԻ։

Յետ ներկայացման՝ յարգանքի ցոյց մեծանուն թատերագիր ողբացեալ ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹԻ յիշատակին։

Կանխաւ ապահովել տեղերը՝ հայ գրատուններէն եւ D. Nichanianէ 29 rue Pixérécourt, Paris (20), Tél. Men. 67-71 (C.C. Paris 5539-24)։

Բ. ներկայացում 25 Մայիս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15ին ՕԹԷԼԼՕ, Շէյքսփիրի, 5 արար։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄՐՑՈՒՄ.— Այս կիրակի U. S. Arménienne Bagneuxի դէմ, L'Hay les Roses դաշտին վրայ, ժամը 2ին, Reserve, ժամը 3.30ին Ա.ը, aut. Porte d'Italieէն։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925,R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Dimanche 10 Février 1952 Կիրակի 10 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

28րդ ՏԱՐԻ — 28e Année No. 6684-Նոր շրջան թիւ 2095

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՔԼՈՐԱՄԱՐՏԻ ԺԱՄԱՆԱԿ ՉԷ

Տարիներէ ի վեր զանազան բացատրութիւններ կը գործածուին տարագիր բազմութեանց համար, որոնք առանձնայատուկ աշխարհ մը կը ներկայացնեն :

Ամէնէն սովորական բառերն են,— Գաղթաշխարհ, Տարագրութիւն, Սփիւռք (բաղդատաբար նոր): Երբեմն կ'ըսեն՝ «Արտասահմանեան Հայաստան»:

Մենք նախընտրած ենք «Հայկական Արտասահմանը», ինչպէս դիտել կուտայինք երէկ:

Ոչ մէկ յետին միտք՝ վերջին երկու բացատրութեանց մէջ: Նեղամիտներ են անոնք որ իրենց ուզած իմաստը կուտան բառերուն, միտք պղտորելու համար :

Ի վերջոյ իրականութիւն չէ՞ որ հայութիւնը բաժնուած է երկու աշխարհամասերու,— Հայրենիք եւ Հայկական Արտասահման : Ըսէք երկու աշխարհներ՝ հաւասար բնակչութեամբ :

Եթէ Հայաստանը հայրենիքն է, տարագիր բազմութիւններն ալ անոր լրացուցիչ մասերն են: Տեսակ մը աշխարհացրիւ Հայաստան, որ կը կոչուի նաեւ «հոգեւոր հայրենիք»:

Աւելի բախտաւոր ազգեր ալ ունին այս աշխարհագրական բաժանումները, եւ կը գործածեն պատկերալից բացատրութիւններ, առանց մէկը միւսին հետ շփոթելու :

Միայն մեր մէջ է որ մարդիկ խծբծանքներ կը փորձեն, իրենց ուզած իմաստը տալու համար բառերուն :

Իմաստակութեան մարզանքները չեն կրնար պարտկել անողոք իրականութիւնը :

Այո՛, Հայրենիք եւ Հայկական Արտասահման: Երկուքն ալ հաւասարապէս արժանի՝ մեր գուրգուրանքին եւ աշխատանքին :

Անըմբռնելի է մէկը առանց միւսին: Մանաւանդ որ, համրանքով ալ հաւասար են, մօտաւորապէս :

Տակաւին կրնայինք ըսել թէ Հայկական Արտասահմանը շատ աւելի կը կարօտի հոգածութեան եւ կազմակերպուած, յարատեւ գործունէութեան :

Հայրենիքին օդն ու ջուրը, լեռներն ու դաշտերը կը լրացնեն շատ մը պակասներ, ազգային դիմագիծը զօրացնելու եւ ժողովուրդը կանգուն պահելու համար :

Դժբախտաբար հայրենիքը ի վիճակի չէ իր վայելածէն բաժին հանելու մեզի: Ոչ բնութեամբ, ոչ ալ իշխանութեամբ :

Թխածոյ հրատարակութիւններ, բաղաձայն ռատիօ-հաղորդումներ, գունաւոր շարժանկարներ կամ բարեւագիրներ բաւական չեն, գոհացնելու համար տարագիր բազմութեանց արդար պահանջները :

Ահա կը տեսնէք,— պատահաբար սարքուած ներգաղթէ մը վերջ, ոչ դուռ կը բացուի, ոչ ալ պատուհան :

Ոչ թերթ կրնաք ստանալ կանոնաւորապէս, ոչ ալ գիրք: (Բարեպաշտ «Էջմիածին»ի վերջին թիւն է 1951 Յուլիս-Օգոստոս):

Երեւանի մամուլին մէջ ոչ մէկ տող Հայկական Արտասահմանի մասին: Գոնէ իբրեւ հոգեչահ քարոզ :

Պաշտօնական ժողովներուն, զեկուցումներուն մէջ ի զուր կը փնտռէք որեւէ հետք՝ ազգային-քաղաքական գործունէութեան :

Անշուշտ աշխատանքներ կը կատարուին համաձայն հնգամեայ «պլան»ներու :

Բայց, ի՞նչ օգուտ, երբ տարագիր բազմութիւնները հնարաւորութիւն չունին աչօք-բացօք տեսնելու, վայելելու զանոնք: Երբ դատապարտուած են պատկերներով կամ զեկուցումներով գոհանալու :

Այսպէս ալ պիտի շարունակուի դեռ երկար ատեն, մինչեւ որ հիմնական փոփոխութիւն մը կատարուի :

Արդ, ի՞նչ պիտի բանի Հայկական Արտասահմանը, մինչեւ այդ ցանկալի օրը :

Պիտի ունենա՞յ որոշ ուղեգիծ մը, իր ինքնապաշտպանութիւնը ամրապնդելու համար :

Այս հարցումները վերլուծում կը պահանջեն, եւ ոչ թէ աքլորամարտ : Շ.

Տեսակցութիւն մը Զօր. Շէխէրճեանի հետ

Վերապահ մարդ մըն է, եւ զգուշութեամբ կը պատասխանէ մեր հարցումներուն: Անգլեւսաքսոն գործնական ըմբռնումով, երբեք չուզեր խօսիլ չեղած բաներու մասին, չափազանցեալ լաւատեսութիւն մը կամ յուսախաբութիւն մը խուսափելու համար գաղթական հայութեան :

Վաթսուն տարեկան մը կ'երեւի, բաւական լեցուն, դեռ թարմ եւ զուարթ, ակնոցներուն ետեւէն պճլտացող մտացի աչքերով: Հայերէնը կը խօսի բաւական լաւ, քիչ մը դանդաղօրէն: Բնիկ Ատափազարցի է: «Յառաջ»ի ներկայացուցիչը ընդունեց ամենայն բարեացակամութեամբ, աւելի քան ժամ մը խօսեցաւ ամէն տեսակ հարցերու մասին :

— Ի՞նչ պաշտօնով Փարիզ եկած էք :

— ԱՆՁԱՅի գործով: Նպատակը ծանօթ է հայ մամուլին, քանի որ քանիցս խօսուած է այդ մասին :

— Ժընեւի մէջ ձեր տեսակցութիւնը Տարագիրներու գրասենեակի վերատեսուչին հետ ի՞նչ արդիւնք ունեցաւ :

— Վերատեսուչին հետ տեսակցութիւն չունեցայ :

— Հիմա որ Օֆիսները փակուած են, ի՞նչ տեսակ կարգադրութիւն պիտի ըլլայ, մասնաւորաբար Փարիզի մէջ :

— Անշուշտ կարգադրութիւններ պիտի ըլլան: Կանխահաս է խօսիլ այդ մասին :

— Իւրաքանչիւր պետութիւն այլեւս ազա՞տ է իր ուզածին պէս կարգադրելու տարագիրներու հարցը, թէ ոչ ուրիշ ձեւ մը պիտի գտնուի :

— Ոչ մէկ երկիր Ազգերու Դաշնակցութեան կամ ՄԱԿին որոշումներուն ենթակայ չէր գդարորդէն ինքզինքը, այլ կը շարժէր իր ուզածին պէս գաղթականներուն հանդէպ, ընդունելութեան, աշխատանքի եւ այլ հարցերու մասին: Ինչպէս ըսի, կարգադրութիւն մը պիտի ըլլայ անոնց համար. միայն պէտք է սպասել :

— Տակաւին ո՞րքան տարագիրներ կան Գերմանիոյ մէջ: Ո՞րքանը Ամերիկա պիտի փոխադրուին եւ որքանը տեղին վրայ պիտի մնան :

— Աւստրիոյ եւ Գերմանիոյ մէջ կան մօտաւորապէս 400 հայ տարագիրներ, որոնց 3 ¼ը այս վերջին երկրին մէջ: Անցեալ Դեկտեմբեր 31էն ի վեր լուծուած է Տարագիրներու (D. P.) յանձնաժողովը, ուստի որ գաղթականներու Ամերիկա փոխադրութիւնը կարելի չէ նախատեսել բացառիկ կարգադրութեամբ : Մաս մը տարագիրներ անշուշտ պիտի կարենան հոն երթալ «քոթա»ին սպասելով, իսկ ուրիշներ տարբեր երկիրներ: Մնացողներ ալ պիտի գտնուին: Միշտ կը խորհինք անոնց մասին :

— Ճի՞շդ է որ Թրիէսթէի եւ Իտալիոյ ուրիշ քաղաքներուն մէջ մնացած հիւանդ տարագիրները Լիբանան պիտի փոխադրուին:

— Դեռ յայտնի չէ անոնց Լիբանան փոխադրութիւնը: Թերեւս հարաւային Ամերիկայի երկիրները ղրկուին: Պ. Ճորճ Մարտիկեան կ'աշխատի այդ ուղղութեամբ :

— Կ'ըսուի թէ ՄԱԿի կողմէ գրասենեակներ պիտի բացուին տարագիրներուն համար: Այս ծրագիրը պիտի գործադրուի՞ թէ ոչ :

— Դեռ որոշ բան մը չկայ: Պէտք է սպասել: Ա.

ՀԱԶԱՐ ՀՈԳԻ անպատսպար կը մնան Պոստոյի Պարապ գիւղին մէջ, իբրեւ հետեւանք վերջին ողողումներուն: Ջուրերը քաշուիլ սկսած են, բայց աննկարագրելի թշուառութիւն կը տիրէ ողողեալ վայրերուն մէջ: Մեռած են 16 հոգի :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ 5.500 միլիոն ֆրանքի վարկ մը քուէարկեց Եուկոսլաւիոյ համար:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ Թագաւորը ստորագրեց այն հրամանագիրը, որով իր երկիրը կ'ընդունուի Ատլանտեանի դաշինքին մէջ: Հրամանագիրը խորհրդարանի վաւերացման պիտի ենթարկուի համաձայն Սահմանադրութեան:

ԶՈՒԻՑԵՐԻՈՅ համայնավար թերթին խմբագրապետը, Լէոն Նիքօլ հրաժարեցաւ պաշտօնէն, որովհետեւ կուսակցութիւնը մերժած էր հրատարակել իր մէկ յօդուածը :

10 առ 100 յաւելում տուրքերու

180—200 ՄԻԼԻԱՌ ՖՐԱՆՔ ՃԱՐԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Նախարարական խորհուրդը որոշեց 10 առ հարիւր աւելցնել բոլոր տուրքերը, 200 միլիառ ֆրանքի բացը գոցելու համար: Միայն ուտեստեղէնը պիտի մնայ այս յաւելումներէն, իսկ ընկերութեանց շահատուրքը 35 առ հարիւրէն պիտի բարձրանայ 40 առ հարիւրի :

Իրազեկներու կարծիքով, տուրքերու յաւելումը նորէն ծանր տագնապի մը պիտի մատնէ դահլիճը, որ հազիւ 17 ձայնի մեծամասնութիւն մը շահած էր առջի օր: Վարչապետը իր ծանրակշիռ յայտարարութիւններէն վերջ, կորսնցուցած էր իր իսկ պատկանած կուսակցութեան (արմատական) քուէներուն աւելի քան մէկ երրորդը, իսկ աջակողմեան հոսանքներուն երկու երրորդը: Միայն ժողովրդականները (կաթոլիկ) եւ ընկերվարականներն էին որ քուէ տուին, իրենց յատուկ պատճառներով: Կը թուի թէ կեդրոնի եւ աջակողմեան հոսանքները, որոնք նախապէս քուէ տուած էին Պ. Ֆոռի, իրեն դէմ պիտի դառնան, կամ ձեռնպահ պիտի մնան, երբ քննուի շարժական սակացոյցի օրինագիծը: Առջի օրուան վստահութեան քուէն տրուած էր օրինագիծը ստիպողաբար քննելու համար, եւ ոչ թէ նկատի առնելով անոր բովանդակութիւնը : Արմատականները եւ անկախները մեծ մասով հակառակ են շարժական սակացոյցին, որ Գշ. օր նորէն պիտի քննուի Ազգ. Ժողովի աշխատանքի յանձնախումբին կողմէ: Եթէ յանձնախումբը այս անգամ վաւերացնէ օրինագիծը, վիճաբանութիւնը կրնայ սկսիլ մինչեւ շաբթու վերջ :

Բայց այս վիճաբանութենէն առաջ, կառավարութիւնը նոր եւ նոյնքան ծանր փորձի մը պիտի ենթարկուի, եւրոպական բանակի ծրագրին առթիւ :

✕ Ֆրանսական դրամատուները եւ ուրիշ գործակալութիւններ գործադրեն կառավարութեան նոր որոշումը՝ արտասահման դացողներու տրուելիք դրամներու մասին:

Ինչպէս գրած էինք երէկ, այսուհետեւ 30.000 ֆրանքի օտար դրամ պիտի տրուի փոխանակ 50 հազարի, եւ միայն 20.000 ֆրանքի ֆրանսական թղթադրամ (նախապէս 50.000): Նոր օրէնքը տարբեր մանրամասնութիւններ կը պարունակէ իւրաքանչիւր երկրի կամ շրջանի համար :

Այսպէս, Սուրիա եւ Լիբանան դացողները արտօնուած են աւելի տանելու. (70.000 ֆրանք ընտանիքի պետ, 25.000 ֆրանք՝ իւրաքանչիւր անդամին համար):

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿԻ ԽՆԴԻՐԸ

Արտաքին գործերու եւ ազգ. պաշտպանութեան յանձնախումբերու միացեալ նիստին մէջ, Պ. Ժիւժ Պիտօ խոստովանեցաւ թէ եւրոպական բանակի ծրագրին գործադրութիւնը կրնայ երկու տարուան բարձրացնել զինուորութեան շրջանը :

Արտաքին նախարարը, Պ. Ռ. Շուման այս առթիւ զեկուցում տալով, յայտարարեց.—

1.— Ֆրանսա համաձայն չէ որ արեւմտեան Գերմանիան ընդունուի Ատլանտեանի դաշինքին մէջ, վասն զի այդ զինակցութիւնը պէտք է պահէ իր պաշտպանողական հանգամանքը: Իր կարծիքով, այդ հանգամանքը պիտի կորսուի, եթէ անգամ ընդունուի որեւէ երկիր որ հողային պահանջներ կը ներկայացնէ .

2.— Արեւմտեան Գերմանիան եւրոպական հասարակութեան մէջ մտնելով, պիտի ստանայ երաշխիք մը զոր չէր կրնար վայելել Ատլանտեանի դաշինքին մէջ մտնելով: Քաղաքական տեսակէտէն, եթէ Գերմանիան Ատլանտեանի դաշինքին մէջ մտնէ, կասկածներ պիտի ներշնչէ Խ. Միութեան եւ պաղ պատերազմը պիտի սաստկանայ : Զինուորական տեսակէտով, Գերմանիոյ վերազինումը կը պահանջէ յարձակողական ռազմագիտութիւն մը: Դաշնակիցներուն համար մեծ անհոգութիւն եւ կատարեալ անձեռնհասութիւն պիտի ըլլար կարծել թէ ի հարկին պիտի կրնան ճակատամարտ մը մղել երկաթեայ վարագոյրին մօտիկը: Սպասել որ Ռուսերը յարձակողականի ըլլային՝ պիտի նշանակէր արեւմտեան Գերմանները դատապարտել Փարիզ ապաստանելու, Գերմանիան յանձնելով Սովետներուն :

✕ Ազգ. Ժողովը վեց նիստ պիտի յատկացնէ, եւրոպական բանակի ծրագիրը քննելու համար : Այս խնդիրն ալ շատ բարդ հանգամանք մը ունենալով, տեղի պիտի տայ բուռն վիճաբանութեանց մանաւանդ որ սերտ կապ ունի Գերմանիոյ նոր պահանջներուն հետ :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ)

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ «Ռիւտ Փրավօ» պաշտօնաթերթին մէջ գրած յօդուածով մը դատական նախարար Սթեֆան Ռայս իբրեւ թրոցքիական կ'ամբաստանէ «Սլանսքի-Սլինկ-Սվերմովա-Քլէմանթիս, «աւազակախումբը» որ կ'ուզէր սպաննել ընկեր Կոթվալտը, կուսակցութեան ուղեղն ու սիրտը»: Հինգ հոգի գնդակահարուեցան, իբրեւ ամերիկեան լրտես :

ՏՕՔԹ. ԵՈՀԱՆՆԷՍ ԼԵՓՍԻՈՒՍ

Առաջին անգամ Տօքթ. Լեփսիուսին հանդիպեցայ 1915ի ամառը, Պոլսոյ գերման դեսպանատան մամուլի դիւանին պետ Կոմս Ֆոն Հէօշի գրասենեակը:

Հոն զիս իրեն ներկայացուցին իբրեւ գերմանախօս հայ լրագրող մը: Անմիջապէս յայտնեց թէ Պոլիս եկած էր տեղահանուած Հայերուն մարդասիրական օգնութիւն հասցնելու պաշտօնով:

Տեղեկութիւններ ուզեց տեղահանութեանց եւ այդ առթիւ պատահած «ղժբախտ դէպքերուն» մասին:

Պատասխանեցի թէ որոշ լուրեր չունինք եւ յանձնարարեցի որ Հայոց Պատրիարքարանը դիմէ:

Տեղը անյարմար էր մեր խօսակցութիւնը շարունակելու համար: Բնակած պանդոկին հասցէն տուաւ եւ փափաքեցաւ որ երթամ զինքը տեսնեմ: Նկատի առնելով նոյն օրերու Պոլսոյ վտանգաւոր մթնոլորտը՝ չհամարձակեցայ երթալ: Քիչ վերջ կ՚իմանայի թէ մեկնած էր:

Մինչ այդ՝ Պոլիս լուր կը ստանայինք թէ Տօքթ. Լեփիուս գերմանեւհայ կոմիտէ մը կազմած էր որ Սոֆիայի մէջ ալ մասնաճիւղ մը ունենալով՝ մօտէն կը հետեւէր Թուրքիոյ Հայոց տեղահանութեան ու ջարդերու արհաւիրքին եւ կը փորձէր միջամտել եւ օգնել քաղաքական եւ մարդասիրական գետնի վրայ:

Այդ առաջադրութեամբ Պոլիս եկած էր, Թուրք եւ գերման քաղաքական անձնաւորութիւններու հետ տեսակցութիւններ ունեցած էր, բայց իր առաջադրած քննական ճամբորդութիւնը, դէպի Անատոլուի ներսերը, չէր արտօնուած:

Թուրքիոյ հայութիւնը ծանօթ էր Լեփսիուսի Համիտեան ջարդերու շրջանէն: Ան հիմնած էր գերմանեւհայ կոմիտէ մը, իր Փոցտամի հրատարակչականէն լոյս տեսնող պրակներով՝ ծանօթացուցած էր այն ատենի ջարդերը՝ ամբողջ Գերմանիոյ եւ գերմանախօս ուրիշ երկիրներու մէջ: Բողոքի հրապարակախօսութիւն տարած էր, հանգանակութիւններ կատարած՝ եւ օգնութիւն հասցուցած որբերու եւ այրիներու: Յետոյ որբանոցներ եւ հիւանդանոցներ հաստատած էր Սուրիոյ շրջանին մէջ, Օր. Քառէն Եփփէի եւ Եակոբ Քիւնցլէրի հետ եւ այս հաստատութիւնները պահած գերման ու զուիցերիական նպաստներով:

Այս անգամ ալ գործի կը լծուէր: Դէպի Պոլիս իր անյաջող ճամբորդութենէն Պերլին վերադարձին, 1915 Հոկտեմբերին իր ծանօթ բողոքագիրը, ստորագրուած 50է աւելի հանրածանօթ բարձրաստիճան եկեղեցականներու կողմէ — կը ներկայացնէր գերման վարչապետ Պէթման-Հօլվէկի: Բողոքագրին մէջ մանրամասնօրէն նկարագրուած էին տեղահանութիւններն ու ջարդերը, եւ կը հաստատուէր թէ կատարուածը Թուրքիոյ Հայութեան ամբողջական բնաջնջման հրէշային ձեռնարկ մըն էր:

Այս բողոքագրին հրատարակութիւնը արգիլուեցաւ գրաքննութեան կողմէ գերման թերթերուն մէջ, բայց Լեփսիուս յաջողեցաւ զայն հրատարակել զուիցերիական եւ հոլանտական թերթերուն մէջ, որոնցմէ արտատպեցին նաեւ զինակից պետութեանց թերթերը, եւ 1915ի հայկական ահռելի բնաջնջումը իմացուեցաւ ամբողջ աշխարհի մէջ:

Օրաթերթի մը սիւնակները անբաւարար են պատկերացնելու Տօքթ. Լեփսիուսի հայանպաստ գործունէութիւնը այդ շրջանին:

Գերման քաղաքականութիւնը եւ Թուրքիոյ հետ իր զինակցութիւնը՝ 1914 — 1918ի պատերազմի միջոցին, թոյլ չէին տար որեւէ ազդեցութիւն գործել Թուրքիոյ ներքին քաղաքականութեան եւ Իթթիհատի հայաջինջ ծրագրին վրայ:

Տօքթ. Լեփսիուս 1920ին հրատարակեց 500 էջէ բաղկացած «Տօյչլանտ ունտ Արմինիէն» հատորը, քաղուած դիւանագիտական վաւերագրերէ եւ փոխանակուած պաշտօնաթուղթերէ: Մեղք որ այդ հատորը հայերէնի եւ մանաւանդ ֆրանսերէնի չէ թարգմանուած (ԽՄԲ.— Մասամբ թարգմանուած է): Այդ հատորը հայկական աղէտի պատասխանատուութեան հանդէպ գերմանական չքմեղանքի մը հանգամանք ունենալով հանդերձ, բացարձակ դատապարտութիւնն է այն ատենի իր զինակցին՝ Թուրքիոյ կողմէ գործուած ահարկու ոճիրին:

Այդ օրերուն Պոլիս ապրող Գերմանացիներուն հոգեբանութիւնը պարզելու համար, պատմեմ՝ ի մէջ այլոց, անձնական յիշատակ մը:

Գալըգըւղի շոգենաւին մէջ կը գտնուէի: Մօտըս նստած էին գերման զինուորական բժիշկ մը, իր կինը եւ իրենց 7—8 տարեկան խարտեաշ մանչուկը: Դէմերնիս կար Թուրք սպայ մը, որ կը խօսակցէր գերմաներէն: Սիրուն փոքրիկը իր հարցումներով կը զուարճացնէր մեզ: Թուրք սպան մօտիկութիւն ցոյց տալով պզտիկին՝ ըսաւ որ ինքն ալ զաւակ մը ունէր մանչուկին տարեկից: «Եկուր մեր տունը՝ երկուքդ միասին լաւ կը զբօսնուք» ըսաւ: Պզտիկ Գերմանը անմիջապէս իր մօրը գիրկը վազելով պատասխանեց.

«Nein, ihr seit wilde und mörder» (ոչ, դուք վայրենիներ եւ մարդասպաններ էք):

Ձեզի կը ձգեմ երեւակայել ծնողքին եւ Թուրք սպային դէմքը: Բայց մանչուկին խօսքը մասամբ կը պատկերացնէր Գերմանացիներուն գաղափարը Թուրքերու մասին:

Տօքթ. Լեփսիուսի գիրքն ալ ճիշդ այդ կը ներկայացնէ: Հոն մանրամասնօրէն ցոյց տրուած է, Անատոլուի եւ Սուրիոյ գերման հիւպատոսարաններէն ղրկուած պաշտօնագրերով, զարհուրելի ոճիրը որ գործուեցաւ քրիստոնեայ ազգի մը դէմ Թուրք կառավարութեան եւ ժողովուրդին կողմէ:

... Եւ անոնք անպատիժ մնացին եւ ի պատուի են այսօր ...

×

Երկրորդ անգամ Տօքթ. Լեփսիուսը տեսայ 1924ի սկիզբը Պերլին՝ արտաքին գործերու նախարարութեան պաշտօնաթուղթերու գրասենեակին մէջ: Իր քովն էր, իբրեւ քարտուղար, իր աղջիկը, Օր. Կիթա Լեփսիուս:

Պերլին գացած էի Ազգ. պատուիրակութեան նախագահ Պ. Գ. Նորատունկեանի յանձնարարութեամբ, ուսումնասիրելու համար Տօքթ. Լեփսիուսին մէկ առաջարկը.— Դպրոց մը բանալ Փոցտամի մէջ, հայ որբերը կրթելու, ձեռարուեստներ սորվեցնելու եւ դաստիարակներ պատրաստելու համար:

Եկայ Փարիզ եւ տեղեկագիրս տուի, բայց առաջարկը չգործադրուեցաւ, նիւթական պատճառներով:

......

Փոցտամի մէջ քանիցս Տօքթ. Լեփսիուսի բնակարանը այցելեցի, եւ ծանօթացայ իր տիկնոջ եւ վեց աղջիկներուն հետ, այն ատեն բոլորն ալ ամուրի: Զարմանքով տեսայ հոն երկու հայ որբեր:

Տիկին Լեփսիուս եւ աղջիկը Օր. Կիթա բացատրեցին թէ հակառակ իրենց համեստութեան և իրենց բազմութեան որդեգրած էին այդ երկու հայ որբերը, եւ գիտել տուին թէ՝ եթէ ամէն հայ ընտանիք իրենց պէս ընէր՝ հայ որբերու հարցը ինքնին լուծուած կ՚ըլլար:

Այն ատեն «Վերջին Լուր»ի մէջ գրեցի գերման տիկնոջ եւ օրիորդին այս խօսքը, բայց չեմ գիտեր թէ քանի հայ ընտանիքներ ազդուելով՝ հայ որբուկներ որդեգրեցին:

Երկու անգամ ալ Տօքթորը եւ իր աղջիկը տեսայ Ժընեւի մէջ, ուր եկած էին Հայկական Դատը պաշտպանելու համար Ազգերու Դաշնակցութեան առջեւ: Այդ առթիւ Օր. Լեփսիուս երկու ամիս հիւր մնաց մեր տունը:

Հօրը մահուընէն վերջ Օր. Լեփսիուս շարունակեց ատեն մը իր հայանպաստ աշխատանքը: Փարիզ ալ եկաւ 1930ին, բայց ի նպաստ իր գործին իր դիմումները հայ մեծահարուստներուն մօտ՝ ապարդիւն մնացին:

Հիմա թերթերը կը գրեն թէ Տօքթ. Լեփսիուսի այրին, 80ամեայ, եւ աղջիկը, 50ամեայ, նիւթական խիստ դժուարին կացութեան մէջ են:

Փոխանակ հանգանակութիւն կատարելու, լաւագոյնը այն չէ՞ր ըլլար որ Բարեգործականը որոշ կենսաթոշակ մը կապէր Տիկին եւ Օր. Լեփսիուսին, կամ քանի մը հարուստներ ստանձնէին այդ հոգը:

Հ. Տ. Ն.

Յ. Գ.— Տօքթ. Լեփսիուսի գիրքին մասին պիտի խօսիմ ուրիշ առթիւ:

Ակնարկ մը իտալական գրականութեան վրայ

(Իտալացի քննադատի մը տեսութիւնները)

Վերջին յիսնամեակին գեղեցիկ վէպեր չեն պակսիր իտալական գրականութեան մէջ, բայց շատ չեն եւ քանակութեամբ բաղդատութեան չեն կրնար դրուիլ առաջին պատերազմէն վերջ հրատարակուած նորավէպերու ծաղկումին հետ: Մինչեւ իսկ Ֆրանսայի մէջ թարգմանուած եւ ծանօթ հեղինակներէն շատեր գրական արուեստի մարզին մէջ յաջողութիւններ ապահոված են իրենց նորավէպերով, ընդդէմ վիպագրութեան:

Բացի Ալպերթօ Մորավիայի սկզբնական գործէն՝ «Անտարբերները», լաւագոյն նորավէպերն են «Ակոսթինօ», «Ափըլմոնի մարդիկը»: Այս վերջինը գործն է Քորրատօ Ալվարոյի, տեսակ մը սրտաշարժ ոգեկոչումը Կալապրիայի լեռնականներու նախնական կեանքին, որ իր շահեկանութեամբ կը գլէ «Սարսափը քաղաքին վրայ» եւ քսան տարի առաջ երեւան կը հանէ մեծ գրողը: Յետագային ան համբաւ կը շահէր «Կարճատեւ մանկութիւն»ով եւ թերթին մէջ հրատարակած «Գրեթէ կեանք մը» գործերով:

Կուիտօ Փիովենի, որ արդէն հռչակ շահած է Ֆրանսայի մէջ, նկարագրութիւններու հատորով մը մուտք գործեց, ուր ցոյց կուտայ նրբութիւն եւ հոգեկան բարդութիւն, յետոյ հիացում պատճառեց «Համբակը» եւ «Սեւ Լրագիր» գործերով:

Մարիօ Սոլտաթի, «Հրամանատարին խրախճանքը» գործէն վերջ, Իտալիոյ եւ արտասահմանի մէջ հաւասարապէս ճանչցուած է իբրեւ խոստմնալից գրող մը: Նմանապէս, Քուարանթոթթի Կամպինի իր «Սան Ֆրանչիսկոյի Նաւարշաւները» հատորով: Այս երկու գրողներն ալ լաւ ընդունելութիւն գտած են Ֆրանսայի մէջ իրենց նորավէպերով:

Վիթալիանօ Պրանչաթի իր հրատարակած «Դժուարին տարիներ» նորավէպերով մեծ ընդունելութիւն գտաւ Իտալիոյ եւ Անգլիոյ մէջ: Վերջին տարիներուն իր լոյս ընծայած «Գեղեցիկ Անթոնիօ» վէպով եկաւ հաստատել իր յաջողութիւնը:

....

Կարելի է երկարաձգել ցանկը: Ալտօ Փալաձէշի, թէեւ անցեալ սերունդին կը պատկանի, բայց ներկայ շրջանի մեծագոյն վիպասանը համարուած է: Գնահատուած է նոյնքան իր նորավէպերով, որքան իր հրատարակած «Մաթերասի քոյրերը» վէպով:

«Թաթարներու անապատը» գործին հեղինակ Տինօ Պուզաթիի տաղանդը աւելի լաւ կարելի է գնահատել «Եօթը պատգամաբերները» եւ «Սարսափը Սքալայի մէջ» գործերով, որոնք պատմուածքներու հաւաքածոներ են:

Էլիօ Վիթթորինի ճանչցուած է միայն «Մանր քաղքենիութիւն» նորավէպերով: Նոյնը կարելի է ըսել Վասքօ Փրաթոլինիի եւ Էնրիքօ Էմանուէլլիի համար, որոնք նախապէս ճանչցուած են երկար նկարագրութիւններով եւ քանի մը տարի վերջ միայն փորձեցին վէպ մը գրել:

Բոլոր այս հեղինակները Ֆրանսայի մէջ թարգմանուած եւ գնահատուած գրողներ են: Անոնց արժէքը ժամանակակից գրականութեան մէջ ճանչցուած է Իտալիոյ եւ արտասահմանի մէջ հաւասարապէս: Անոնց կը պարտի իտալական գրականութիւնը իր համբաւը Եւրոպայի եւ Ամերիկայի մէջ: Քանի մը բացառութիւններով, նորավէպերը այս միջոցին աւելի աչքի կը զարնեն քան իսկական վէպերը:

Դեռ կան ուրիշներ, որոնք նոյնքան եւ նոյնիսկ աւելի գնահատուած են Իտալիոյ մէջ, բայց չեն ճանչցուած Ֆրանսայի մէջ, որովհետեւ վէպ չեն հրատարակած եւ երեւցած են նորավէպերով ու նկարագրութիւններով:

Կարելի չէ բոլորը նոյն շարքին մէջ դնել, քանի որ այնքան տարբեր են իրենց գործերը իրարմէ, յաճախ ալ իրենց դիրքերը:

Անճիոլէթթի ծայրայեղ նրբութեամբ արձակագիր մըն է, քնարերգակ մը, որուն «Տոնաթթա» արձակ բանաստեղծութիւնը, դարուն սկիզբը Միլանի մէջ կորսուած մանկութեան բանաստեղծական ոգեկոչումն է: Իսկ իր «Յուշագրութիւն»ը գլուխ գործոց մը կը համարուի:

Ճիովաննի Քոմիսօ, թէեւ շահեկան վէպեր հրատարակած է, աւելի գնահատուած է իբրեւ յուշագիր:

Արթիւրօ Լօրիա իրեն ընծայուած ժողովրդային հիացումը կը պարտի երեք հատոր նորավէպերուն, երկար տարիներու լռութենէ մը վերջ: Բայց տակաւին ոչ մէկ վէպ հրատարակած է,— ինչպէս եղած է Քարլօ Էմիլիօ Կատտայի համար,— գրական բարձր դասուն համարումը գրաւելու համար:

Վաւերական կաթոլիկ հեղինակ մըն է Նիքոլա Լիզի, կրտսեր քննադատը, որուն գիրքերը կը ծախուին ժողովրդական հրատարակութեամբ, թէեւ երբեք իսկական վէպ մը չէ գրած: Նրբարուեստ ոճաբան մը կը համարուի Թոմազօ Լանտոլֆի, գերիրապաշտներէն ուռճացած տարօրինակ տաղանդ մը:

Իրապաշտ նոր դպրոցին փարպետներէն մէկը, Ջէզարէ Փավէզ, (համայնավար) (անցեալ տարի անձնասպան եղաւ յուսահատ. նոպայի մը մէջ):

Անգլիոյ եւ Ամերիկայի մէջ մեծ յաջողութիւն գտած են Ճ. Փեթրօնի եւ Ճ. Մարօթթան, առաջինը՝ «Աշխարհը բանտ մըն է» և «Տունը կը շարժի» գործերով, երկրորդը՝ «Նափոլիի ոսկին» եւ «Ս. Յունուարը երբեք չի մերժեր» երկերով: Երկուքն ալ Նափոլիի կեանքը կ՚ոգեկոչեն գունագեղ պատկերներով: Ինչպէս Լիզին, Լօրիան եւ միւսները, Փեթրոնի եւ Մարօթթա ճանչցուած չեն Ֆրանսայի մէջ, որովհետեւ տակաւին «Իսկական վէպ» մը չեն հրատարակած:

Ինչ որ Էտմոն Ժալու կ՚ըսէր Անգլիոյ, ճիշդ է նաեւ Իտալիոյ համար.— «Իտալեան վէպի երկիր չէ»: Եթէ յամառին միայն վէպ ուզել, Իտալացի լաւագոյն վիպասաններու գործերը թարգմանելէ ետք, չարաղէտ բան մը պիտի ըլլար խնայել վիճելի հեղինակներու վրայ: Բայց եւ այնպէս իրենց երկերը հաւանական է որ թարգմանուին եւ կարդացուին օտար երկիրներու մէջ:

Տեսակէտներու մերձեցում մը կարելի է ըսպասել յետագային, որ, աւաղ, շատ ալ մօտ չի թուիր: Նորավէպերու հաւաքածոները, նախափորձերը եւ մտերիմ օրագրութիւնները նոյնքան դիւրութեամբ կը կտրեն Ալպերը, որքան 300 էջնոց վէպերը: 1952ի սկզբնական օրերուն, դեռ այդ մերձեցումը իրականութենէ աւելի երազ մըն է:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Սերունդներու պայքարը

Համազգայինի հերթական հաւաքոյթը տեղի ունեցաւ Փետրուար 2ի գիշեր Le Cadet սրճարանի վերնայարկը ։

Նիւթը դրուած էր վիճաբանութեան ձեւով, (Սերունդներու յարաբերութիւնները) ։

Նոր Սերունդի կողմէ խօսեցաւ Վ. Օշական ։ Կ'ամփոփեմ իր յայտնած գաղափարները. —

Նոր Սերունդը իր կապը կտրած է պատմութեան հետ եւ նորին կը ձգտի, իսկ հինները կը սիրեն պահել ներկան ու անցեալը։ Երիտասարդը կը հաւատայ ապագային ու լաւատես է, իսկ հին սերունդը յուսահատ է ապագայի մասին, միշտ անցեալը կ'երազէ եւ անով կը խանդավառուի, ձըգտում չունի նորը ստեղծելու։ Երիտասարդը մարդիկը բարի կը գտնէ, իսկ հինները բոլոր մարդիկը չար կը տեսնեն։ Հինը կը ձգտի յաւերժացնել անցեալը եւ գործունէութիւն չունի, 50 տարի առաջուան օրէնքներով կը դատէ նոր սերունդը ։ Նոր սերունդը ընդհակառակն չի կրնար անցեալը յաւերժացնել, բայց ոչ ալ նորը կրցած է ստեղծել; որովհետեւ հաւաքական ուժ չունի, կը հաւատայ ուժին, բայց այդ ուժը չի կրնար օգտագործել, որովհետեւ կաշկանդուած է հին սերունդէն։ Քաղաքական գետնի վրայ, երիտասարդը կը շարժի կիրքով, իսկ տարեցը պահպանողական է։ Հինը նորին հետ համաձայն է միայն երբ ազգային շահերը վտանգի մէջ են։ Ի՞նչ է պատկերը մեր մըշակոյթին։ Ունեցած ենք երկու ձեւի գրականութիւն։ Առաջ ունէինք տառապողներու գրականութիւն, այժմ ունինք երջանիկներու գրականութիւն։ Փարիզի մէջ մասնաւորաբար երիտասարդներ կան, բայց երիտասարդութիւն չկայ, ընկերային կեանք գոյութիւն չունի։ Ջունինք վէպ, չունինք թատրոն, կ'ապրինք ընկերութեան մը մէջ որ անձնապաշտ է ։

Տօքթ. Կիլիկեցի յանուն հին սերունդի խօսք առնելով, դիտել տուաւ թէ Վ. Օշական կ'արտայայտուի համալսարանի գիրքերու վրայ հիմնուած եւ բնաւ նկատի չառներ հայ ազգին ինքնայատուկ պայմանները։ Կ'ընդունի որ երիտասարդութիւնը միշտ ուժն է, իսկ հիներու համար իմաստութիւնը գլխաւոր պայման է։ Հայը անբնական պայմաններու մէջ ապրող ժողովուրդ է, այդ պարագան պէտք չէ անտեսէ երիտասարդութիւնը։ Մենք հինէն ներշնչուած, հինին խառնուելով կ'ուզենք կերտել ապագան։ Մեր նպատակը չէ խրտչեցնել երիտասարդութիւնը, բայց որովհետեւ անոնք կը գործեն կիրքով, մենք խոհեմութեամբ կը սանձահարենք որպէսզի լաւագոյնս գործածուի այդ կիրքը, հետեւաբար մեր եւ իրենց մէջ անջրպետը այնքան ալ մեծ չէ ։

Ա. Խնդկարեան.— Կարելի չէ խորութիւն դնել քաղաքական հարցերու եւ ըմբռնումներու մէջ. հինը եւ նորը նոյնը կը մտածեն, կենցաղի մէջ է միայն որ բացարձակ տարբերութիւն կայ։ Բարոյական ըմբռնումներու մէջ ալ խորութիւն չկայ ։ ......

Մավեան.— Հինը նոր սերունդի վրայ վստահութիւն չունի, խենթ կը նկատէ զայն, երիտասարդն ալ կիրքով կը շարժի, որով անխուսափելի կը դառնայ պայքարը։

Մ. Պարսամեան.— Նոր Սերունդը կ'ամբաստանէ հինը թէ զէնքը չի քաշլեր։ Սխալ է այսպէս մտածել, հինը միշտ ալ հետաքրքրուած է նորերով, երբ անոնք եղած են ընդունակ եւ տրամադիր, փաստը այն է որ շատ մը հիներ մեծամեծ զոհողութիւններ ըրած են Եւրոպա ուսանողներ ղրկելով ու ֆօնտեր տրամադրած են նոր սերունդ պատրաստելու համար ։

Հ. Բալուեան.— Բաղդատելով նորը հինին եւ միջինին հետ, կը գտնեմ որ նոր սերունդը ամէնէն բախտաւորն է։ Մինչ անցնող սերունդը շատ նեղ պայմաններու մէջ հասակ նետեց գրականութեան մէջ ու դիմադիծ ստացաւ, հակառակ անոր որդիքը մը իսկ նուիրող չեղաւ իրեն, ընդհակառակն նորը շատ լաւ պայմաններու մէջ է եւ հակառակ ատոր դժբախտաբար դիմադիծ չունի ։

Թ. Գառնիկեան.— Օշական ամայութիւն կը գտնէ հայ իրականութեան մէջ։ Շատ մը ծերեր կան որոնք երիտասարդ են միշտ, իսկ երիտասարդներ կան որոնք ծնած օրէն իսկ ծերացած են։ Քլէմանսօ մը 90 տարեկանին կրակ ունէր աչքերուն մէջ։

Ս. Տէր Թովմասեան.— Օշական իր յայտնած միտքերը ինքն իսկ ջրեց, բուռն գաղափարներ յայտնեց, բայց լուծում չտուաւ։ Նոր սերունդը իր խարխափումներով կ'ուզէ անցեալը թօթափել, բայց իր խօսքերով կարծես պաշտպանեց հինը։ Օրինակ առնենք մեղուէն որ ամէն տարի կը վերանորոգէ իր փեթակը։ Հինը տեղի կուտայ, բայց մեղրը մեղր է։ Մենք հիներս մեղրը կը պատրաստենք կողովներու մէջ, իսկ դուք կը պատրաստէք նոր ձեւի տուփերուն մէջ ։

Ա. Իսահակեան.— Ո՞ւր է սահմանը հինին եւ նորին։ Ըստ իս չէ կարելի այս սահմանը գծել ։ Ինչպէ՞ս կարելի է պատմութիւնը ժխտել, քանի որ ան կայ ու կը մնայ, այս ընթացքով երիտասարդութիւնը դէպի կործանում կ'երթայ, երբ կ'աշխատի կտրել այն բարակ թելը որ զինքը կը կապէ հին սերունդին ։

Եղէն Բիւզանդ.— Հինի եւ նորի պայքարը միշտ կայ, երիտասարդը, իրմէ առաջ եկածները կարդալով կը սորվի եւ կը կարծէ թէ ինք ամէն ինչ է, ան յաւակնոտ է, աշխարհի մէջ ոչինչ կը մեռնի, այլ կը փոխուի, որով նորը չի կրնար դիւրաւ դատուիլ հինէն։ Նորը պէտք է միշտ հինէն առնէ իր պաշարը։

Ա. Իւլիպէյեան.— Հին սերունդը բերած է պուտ մը հայրենիքէն, իսկ նոր սերունդը հոս ծընած ըլլալով, պրպտումներու մէջ է։ Արդեօք հին սերունդը փոխանցե՞ց իր գաղափարները նորին ։ Ոչ բոլորովին, ատոր համար պատասխանատու է։

Առլէն.— Հայ երիտասարդութիւնը երբ կը ձգտի նոր կեանք մը ստեղծել, պէտք չէ մերժէ հինին ազդեցութիւնը, ան հինէն պէտք է ներշնչուի նորը կերտելու համար։Եթէ նոր սերունդը չէ կազմակերպուած, յանցանքը հիներուն վրայ կ'իյնայ։

Վիճաբանութիւնները տեւեցին մինչեւ ուշ գիշեր։ Նկատի առնելով նիւթին շահեկանութիւնը շարունակութիւնը յետաձգուեցաւ յաջորդ հաւաքոյթին ։

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ՊՈՒՏ'Մ ԾԻԾԱՂ

ՆԻՒԹԻ ՆԵՂՈՒԹԻ՞ՒՆ ...

Երբեք չկայ ոչ մէկ գիր – գրիչ գործածողի համար ։

Լեցուն, առատ։ Մէկը միւսէն իւղալի։ Բայց, սակայն գրչիդ կոթին վրայ նստած է գրաղնիչը ։

Իրաւունք չունիս ազգային փրկագործներուն դպչելու։ Բոլորն ալ իրենց կեանքը, գործը, հոգին – մարմինը ազգին զոհարանը նուիրած են ։

Ուրեմն, կոճակ ըրէ այդ նիւթը։

Գրական տեսութի՞ւն։ Տաղանդ բաժնող աստուածը, անտես ըրած է զիս այդ բանէն եւ լաւ է ըրեր ։

Բոլորն ալ են կամ Կէօթէ կամ Շէյքսփիր...

Քաղաքական նի՞ւթ։ Բոլոր երկիրներու մէջ հիւր ենք այսօր, ոչ մէկուն փխիկին կրնանք « փըստ » ըսել։ Իրաւունք, արտօնութիւն չունինք։

Լռել եւ քալել։ Գնահատել եւ փառ ի բարձուն երգել ։

Ապա թէ ոչ, եթէ այս անդաստանէն ներս գրիչ խօթես, ականջէն բռնելու յարմար ինչ ապրանքներ կան ։

« Լռել եւ խոկալ », պիտի ըսէր Դուրեան Պետրոսիկը։ Խեղճը, դողի կը բռնուէր անուշիկ հայ դստրիկի մը «չըթընեղ կրծիմ» ըսելու համար ։

Ու կը լռէր եւ կը խոկար՝ այս աժան կարապետ ապրանքին վրայ ...

Հիմա, այս ապրանքը քաշով կը ծախուի, պէտք չկայ խոկնելու կամ երկար բարակ լռելու եւ խոկալու։ Հայրենիքդ տանը պարտէզէն խնձոր մը փրցնելու պէս կ'առնես եւ ակռայիդ կը զարնես...

Ուրեմն, այս ապրանքն ալ աժանցած է, եւ ունինք այնպէս ճարպիկ անպոչ սատանաներ, որ, մարապետներն իսկ դժոխք կ'առաջնորդեն՝ դիւրութեամբ ...

Այս բոլորը մեր գրիչը կ'ենթարկեն կոթը կարճեցնելու եւ գոյն պահելու իր ծիրին՝ ազգայինին մէջ։ Այս կերպով նիւթին պոչը կը կարճնայ ։

« Պէ՛ մարդ Աստուծոյ, բնաւ խելք չունի՞ս, անցած օր Սիմալիայի կառավարութեան դպած էիր, հոն 15 տուն հայութիւն ունինք ։ Ինչու քիչ մը զգուշութիւն չունիս։ Ազգային նի՞ւթ կը պակսի, այնքան [illegible] ունինք որ ...

Ահա հատ մը։ Վաղը գրէ այս նիւթին վրայ ։ «Ինչո՞ւ եկեղեցական արարողութիւնները չեն կարճեցներ։ Ձե՞ն գիտեր որ ժողովուրդը շոգեկառքին պիտի հասնի ։

Անցած կիրակի ուշ հասայ տուն, մերինները ճաշած էին։ Ապուր մտիայի լիցք չինած էին։ Մինչեւ ես հասայ համը հոտը փախած էր։ Այնքան ցաւեցայ որ, առած հաղորդութիւնս եւ եկաւ ։

Ահա քեզի աղուոր նիւթ։ Ուրիշներ ալ կը բերեմ քեզի ։

Ջըլլայ որ հեռանաս հայկական խնդիրներու շրջանակէն ։

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (17)

ԿՐԱԿԷ ԳԻԾԵՐՈՒ ՎՐԱՅ

Խոր լռութիւն կը տիրէր հիւանդանոցին մէջ ։ Լուռ էի նաեւ ես, լուռ բայց արթուն, ինչպէս այն միւս գիշերները։ Սակայն այս գիշերը շատ մը բաներով կը տարբերէր այն միւս գիշերներէն ։ Այն միւս գիշերները խոկացեր, ապրեր, երազեր էի միայն, իսկ այս գիշեր այդ բոլորը իրենց լըրումին հասեր էին։ Ամէն ինչ պատրաստ էր, եթէ մինչեւ հիմա ըրած ու գծած ծրագիրներս «պլըֆ» չէին, ահա, բախտին ճամբան բաց էր առջեւս, կրնայի փորձել ։

Օտար, բայց բախտակից ընկեր մը ճարեց ինչ որ անհրաժեշտ էին, ինծի, այն ալ առանց վարձատրութեան.— Օ՜, Արա, եթէ քաջ ես, փորձէ...

Եւ եղաւ առաւօտ։ Նախաճաշ, ճաշ, բժիշկ, վէրքերու մաքրութիւն եւն.։ Այդ բոլորը անցան սովորականին պէս։ Եւ եղաւ երեկոյ։ Ծառերու երկարած ստուերները անհետացան։ Օրը մթնեց։ Հիւանդանոցին լոյսերը վառեցան։ Եանը գտնելու ժամը հասաւ։ Վար իջայ դգոյշ, սրտատրոփ։ Կարծես թէ գողութեան կամ մարդասպանութեան կ'երթայի։ Գտայ Եանը, հոն էր, իր տեղը։

— Ալօ, Ֆրանսուա վի կեց ?

— Կուտ Եան, գեհռ կութ ։

— Վերջնական որոշո՞ւմդ ։

— Վաղը իրիկուն, հաստատ ...

— Վաղը իրիկուն — յարեց — եւ գրպանէն փոքրիկ օրացոյց մը հանեց։ Սկսաւ թղթատել ։ «Վաղը, կիրակի 12 Հոկտեմբեր ...» ։

— Լաւ ուրեմն, եթէ գործդ յաջող երթայ՝ յաջորդ կիրակին ազատ, սիրելիներուդ հետ կ'անցընես ։

—Աստուած ձայնդ լսէ Եան, ըսի կակազելով։

— Ֆրանսուա, հիմակ աւելի լաւ մտիկ ըրէ ինծի։ Վաղը երեկոյ ժամը ճիշդ 23.45ին ուղիղ գիծ ճեպընթացը կ'առնես, Քարլսրուհէ Մեց, քանի մը ժամէն հոն ես։ Մեց կը հասնիս առտուան մթնշաղին։ Աշխատէ վտահելի հայրենակիցներէդ մէկը գտնել, քեզ միջոցով մը կայարանէն դուրս հանելու համար։ Ուրեմն վաղը երեկոյ ժամը ճիշդ 23ը քառորդ անցած պէտք է պահած հագուստներդ հագնիս եւ նոյն վայրէն ցածլիկ պարիսպէն դուրս ցատկես։ Ես հոն քեզի կը սպասեմ ։

Բաժնուեցանք։ Գացի, տեսայ Ֆրանսացի ընկերներս, յայտնեցի որոշումս։ Յաջողութիւն մաղթեցին ու ողջագուրեցին զիս։ Տարօրինակ, բուռն ցանկութիւն մը ունէի Օր. Ֆրիտան տեսնելու։ Անոր կարեկցութիւնը տեսած էի, անոր հազար բարիքները վայելած էի, ան էր որ զիս հոս պահեց։ Այս ձեռնարկս եթէ յաջողի, որոշ չափով իրեն կը պարտիմ ազատութիւնս։ Ու ին–չո՞ւ ծածկել, ինքն էր որ միտքս, աչքերս բացաւ։ Կը յիշեմ տակաւին իր խօսքերը.— « Եթէ առողջ ըլլայիր», եթէ «խոնաւութեան տակայիր», եթէ «անքնութեան դիմանայիր», ես քեզ ճակատագրի ճամբաներուն կը յանձնէի»։

Ահա, ես, եւ ահա ճակատագրին այդ ճամբաները ։

Սենեակս ելայ։ Հեռ Օթթօն չկար հոն։ Բոլորովին բուժուած՝ օրէ օր կը սպասէր հիւանդանոցէն ելլելու։ Ատոր համար ալ երեկոները իրաւունք ունէր վար իջնելու եւ պաշտօնեաներուն հետ զբաղելու։ Օր. Ֆրիտային այցի ժամն էր ։ Գիտէի որ երբ գար եւ մինակ գտնէր զիս, աւելի երկար կը մնար ։

Եկաւ իր գործիքներով ու դեղերով։ Այդ օր աւելի գեղեցկացած էր կարծես ։

Որպիսութիւնս հարցուց։ Վէրքերս կապերը փոխեց։ «Ալ դարմանի պէտք չունիս, բայց զգուշութեան համար այս չոր փաթթոցը քանի մը օր եւս թող մնայ »։ Ես շատ դժուարութեամբ կրցայ քանի մը խօսք փոխանակել։ Սիրտս ուժգնօրէն կը բաբախէր, լեզուս կը բռնուէր, ամէն անգամ որ կ'ուզէի բան մը ըսել ։

Ինքը, չեմ գիտեր ինչո՞ւ այս բոլորը տեսնելով փոխանակ հետաքրքրուելու եւ հարցնելու, գետին կը նայէր ու քթին տակէն կը խնդար։ — «Ի՞նչ ունիս, Արա հարցուց յանկարծ։ Այս օրերուն չափազանց զբաղած կ'երեւիս։ Անկողինէդ միշտ բացակայ ես։ Դէմքդ յոգնած է եւ գունատ։ Ի՞նչ ունիս ...

— Ոչինչ, ըսի դողդղացող ձայնով մը։ Միտքս շատ զբաղած է։ Այս միօրինակ կեանքը շատ կը նեղէ զիս...

Այլեւս բառ չփոխանակեց։ Ա՛, որքան կ'ուզէի որ խօսէր, բաներ մը ըսէր վերջապէս ...

Առաւօտը բերի։ Ջարմանալի, տրամադրութիւնս լաւ էր ։

ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

(Շար.)

Գերմանիա միշտ վերապահ

Արեւմտեան Գերմանիոյ խորհրդարանը ուրբաթ օր վաւերացուց եւրոպական բանակի ծրագիրը, կարգ մը վերապահումներով: Վարչապետը, Տոքթ. Ատընաուըր, այս առթիւ երկար ճառ մը խօսելով, ազդարարեց թէ Գերմանները կը գտնուին եւրոպական ճակատի առաջին գծին վրայ եւ թէ ռուսական վիթխարի ուժ մը, որ համախմբուած է Էլպայի արեւելեան ափը, կրնայ դէպի արեւմուտք յառաջանալ 24 ժամէն, եթէ մարտակոչը արձակուի :

Այս ազդարարութենէն վերջն էր որ բանաձեւը քուէարկուեցաւ 156ի դէմ 204 ձայնով : Վեց հոգի ձեռնպահ մնացին: Բանաձեւը կ'արտօնէ որ վարչապետը չարունակէ բանակցութիւնները եւրոպական բանակի եւ հաշտութեան դաշնագրի մասին :

Տեսնելով որ շատեր Գերմանիոյ վերազինման դէմ են, վարչապետը բացատրեց թէ գերման զինուորները կենսական են պաշտպանութեան համար, թէ Դաշնակիցները չեն կրնար ամէն բան ընել, եւ թէ Խ. Միութիւնը 30 զօրաբաժին, 5000 հրասայլ եւ ահագին քանակութեամբ օդանաւ ունի արեւելեան Գերմանիոյ մէջ :

Վարչապետին բանաձեւը քուէարկելով հանդերձ, իր կուսակիցները ընդունիլ տուին հետեւեալ որոշումները.—

1. Հաւասար ընկերակցութեան իրաւունք պահանջել, մինչեւ որ արեւմտեան Գերմանիան ընդունուի Ատլանտեանի դաշինքին մէջ.— 2. Քաղաքական ազատութիւն Սարի համար, համաձայն ՄԱԿի ուխտին. — 3. Արեւմտեան Եւրոպայի պաշտպանութեան տրամադրել այնպիսի գումար մը որ չվտանգէ Գերմանիոյ ընկերային եւ տնտեսական կարգուսարքը.— 4. Ազատ արձակել իրբեւ պատերազմի ոճրագործ դատապարտուած Գերմանները, կարգ մը բացառութիւններէ զատ.— 5. Վերջ տալ գրաւման, կատարելապէս վերահաստատելով Գերմանիոյ վեհապետական իրաւունքները :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՌՈՒՄԲ Կ'ԱՄԲԱՐԷՆ.— Ամերիկացի բնագէտ Րէլֆ Լեփ յօդուածով մը կ'ըսէ թէ՝ Միացեալ Նահանգները աւելի քան հազար հիւլէական ռումբի մթերք մը ունին, մինչ Խ. Միութիւնը առ առաւելն հարիւր հատ միայն ունի: Ռումբերը մէկէն մինչեւ հինգ թոնօ ծանրութիւն մը ունին: Ամենամեծը կրնայ կործանել 50 քառ. քիլմ. տարածութիւն ունեցող քաղաք մը : Ամերիկա քանի մը տարի վերջ պիտի ունենայ իր առաջին հիւլէ – ելեկտրական կայանը : Կը յուսան մինչեւ 1956 յաջողցնել հիւլէաշարժ օդանաւերու շինութիւնը :

ԸՆԴՀ. ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԻ մը կը սպասուի Գչ. օր, նախաձեռնութեամբ Աշխատանքի Դաշնակցութեան եւ համայնավար կուսակցութեան: Միւս Միութիւնները հակառակ են :

ԱՆԳԼԻՈՅ ԹԱԳՈՒՀԻՆ Սէնտրինկէմի դղեակը երթալով, բանալ տուաւ դագաղը, վերջին անգամ տեսնելու համար հօրը դէմքը: Ուրբաթ օր անհամար բազմութիւն մը փողոց թափած էր, երբ Էլիզապէթ Բ.ի ղահակալութիւնը կը ծանուցանէին շեփորներով եւ թնդանօթաձգութեամբ :

ԻՐԱՔԻ կառավարութիւնը նոր պայմանագիր մը կնքեց Անգլիոյ հետ: 25 առ հարիւր պիտի ըստանայ Քէրքիւքի եւ Մուսուլի նաւթահորերու եկամուտէն, մէկ երրորդ՝ Պասրայէն :

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ ընդհ. քարտուղարը, Թրիկվը Լի, յատուկ յայտարարութիւններ ըրաւ ընդհ. ժողով'ն փակման առթիւ: Իր կարծիքով, պատերազմի վտանգը նուազած է եւ աւելի պիտի նուազի, եթէ ամբողջ մարդկութիւնը անդամակցի կազմակերպութեան :

ԳԱՀԻՐԷԻ հրկիզումներուն առթիւ նոր ծանուցագիր մը ուղղեց բրիտանական դեսպանը, հատուցում պահանջելով: Լոնտոնի «Թայմզ»ը եւ ուրիշ թերթեր կը թելադրեն անմիջապէս վերսկսիլ բանակցութիւնները, համաձայնութիւն մը կնքելու համար Եգիպտոսի հետ :

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԵՒ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ անդամակցութիւնը Ատլանտեանի դաշինքին, վաւերացուեցաւ Ֆրանսայի ծերակոյտին կողմէ, 18ի դէմ (համայնավար) 296 ձայնով: Այս առթիւ ալ յուզուեցաւ Թունուզի եւ Մարոքի մասնակցութեան խնդիրը :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ Միսաք եւ Արշակ Թէնէքէճեանները, (հօր անուն Մանուկ), Կեսարացի, որ մօտաւորապէս 25 տարի է կը բնակին Փարիզ կամ արուարձանները: Իմացնել իրենց եղբօրորդիներուն Գառնիկ եւ Հրանտ Թօջմաջեաններուն, 3 rue St. Barbe, Marseille:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

«ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ» ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական հաւաքոյթը այս ուրբաթ (15 Փետրուար) ժամը 21ին, Le Cadet սրճարանի վերնայարկը :

Նիւթ.— ՍԵՐՈՒՆԴՆԵՐՈՒ ՊԱՅՔԱՐԸ (Շար. վիճաբանութեանց) :

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վարուժան ենթակոմիտէի: 23 Փետրուար շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին, հայկական դպրոցի սրահին մէջ :

Կը նախագահէ՝ ընկեր ՄԻՆԱՍ ՃԱՊՈՒՐԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր ԱՐՄ. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին: Առատ խմիչք: Զանազան անակնկալներ : Մուտքը ազատ է

Կ. ԽԱՉԻ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. կապ. Խաչի Սէն Լուի մասնաճիւղին տարեկան ձեռնարկը, 16 Փետր. Շաբաթ ժամը 20.30ին, 66 Պուլվար Գիզէյի գեղեցիկ սրահին մէջ: Նոր Սերունդի Թատերախումբին կողմէ կը ներկայացուի

ԱՇԽԱՐՀԻ ԴԱՏԱՍՏԱՆԸ

Ընտանեկան կեանքէ, յուզիչ ողբերգութիւն մը, չորս արար:

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Փարիզահայ Ուսանողական ընդհ. Միութեան դասախօսութիւնը այս կիրակի ժամը ճիշդ 17ին, 6 rue Férou, Paris (6) :

Կը խօսի ՎԱՀԷ ՕՇԱԿԱՆ: Նիւթ՝ «Արեւելահայ վէպի ծագումը»: Կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը :

Կ. ՄՈՄՃԵԱՆԻ ՆԿԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

41 Quai de L'Horloge, Paris Métro Pont Neuf

ԾՈՎԱՆԿԱՐՆԵՐ ԵՒ ԳԻՒՂԱՆԿԱՐՆԵՐ

9 Փետրուարէն 23 Փետրուար:

Բացումը շաբաթ 9 Փետրուարին ժամը 3ին :

Կարելի է այցելել ամէն օր կէսօրէ վերջ, բացի կիրակիէ :

Այրի Տիկին Ծիածան Մէնէնտեան եւ զաւակները, Սեդրակ, Հերմինէ եւ Գառնիկ, Պ. Զարեհ Թորոսեան՝ հօրեղբայրը (Ամերիկա), Այրի Տիկին Էլմաս Սուքիասեան եւ զաւակները (Կրընոպլը), Տէր եւ Տիկ. Ռուբէն Քեհեաեան եւ զաւակը, Պ. Արամ Յակոբեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Բարկէն Ինճարապեան եւ զաւակները, Պ. Գրիգոր Տէր Աւետիսեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Հայկանոյշ Քէպապճեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Ռաքէլ Երամեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Առաքելեան եւ զաւակները (Տէսին) և ընկերներն ու բարեկամները խորին կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր տղուն, քեռայրին եւ ազգականին

Պ. ՅԱԿՈԲ ՄԷՆԷՆՏԵԱՆի (Թորոսեան, Սամսոնցի)

մահը՝ որ տեղի ունեցաւ 51 տարեկան հասակին, 7 Փետր. Bicêtreի հիւանդանոցը:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի վաղը, երկուշաբթի առաւօտ ժամը ճիշդ 9.45ին Thiaisի գերեզմանատունը: Հաւաքուիլ գերեզմանատան դուռը :

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն, կը խնդրուի ներողութիւն այս ծանուցմամբ :

ՕՀԱՆ ԴՈՒՐԵԱՆԻ

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍԸ ԱՊՐԻԼ 4ԻՆ:

Մ. ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ — Գ. Մ. ԱԼԷՄՇԱՀ ԹԱՏԵՐԱՍՐԱՀ

Թատերական ներկայացում կազմակերպուած Ս. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ԿՈՂՄԷ: Կիրակի 17 Փետրուար ժամը 16ին, 26 rue Troyon, Sèvres , métro Pont de Sèvres :

Ա. Մաս.— ԱԻԱՐԱՅՐԻ ՀՍԿՈՒՄԸ Վարդանանց յիշատակին (Հ. Յովհան Աւգեր):
Բ. Մաս.— LES LUTINS DE CARNAC.
Գ. Մաս.— UN CLIENT SERIEUX.
Դ. Մաս.— ԿԵՂԾ ՈՍՏԻԿԱՆԱՊԵՏԸ :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ Եոզկատի շրջակայ գիւղերէն, Պէյրութէն դէպի Հարաւային Ամերիկա մեկնող Նահապետ եւ Վահրամ Ղըզարճեանները (իրենց քրոջը անունը Ագնիւ, ամուսնացած): Տեղեկացընել Տիկին Թագուհի Օգումուշեանի, 10 rue Mezelle, Tarare (Rhône), France:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէին ստիպողական ժողովի կը հրաւիրէ Քրիստափոր, Վահան Խորէնի եւ Փոթորիկ խումբերու բոլոր ընկերները անխտիր այս չորեքշաբթի ժամը 8.30ին, Café Régentի վերնայարկը: Շատ կարեւոր օրակարգ :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Զաւարեան ենթակոմիտէն այս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 4ին, սովորական հաւաքատեղին: Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կոմիտէին ներայացուցիչները :

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— «Անտօք» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 3ին, ընկեր Ն. Այտապէրեանի բնակարանը: Կարեւոր օրակարգ:

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.— Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ :

......

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Հ .Յ .Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի պարանցիկ ցերեկոյթը ԿԻՐԱԿԻ 2 ՄԱՐՏ:

« ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐ »Ը, կիրակի 6 Ապրիլ : Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

12 Ապրիլ, շաբաթ իրիկուն, Ալհամպրահի սրահը: Իսկ Ապրիլ 27ին ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ : Կը խնդրուի նկատի ունենալ :

21րդ տարեկան ցերեկոյթ

Կազմակերպուած Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանի Արիներուն եւ Արենոյշներուն կողմէ: 2 Մարտ, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Salle de la Chimie, 28bis, Rue St. Dominique (métro Invalides) : Սկաուտական ներկայացումներ, հայկական պարեր եւ երգեր սկաուտներուն եւ արենոյշներուն կողմէ :

Պիտի ցուցադրուին տեսարաններ Աւստրիոյ ճամբարէն, որուն մասնակցեցան Հայ Արիները անցեալ ամառ :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ: Արիները եւ Արենոյշները պիտի ներկայացնեն մեծ պատրաստութեամբ, Շէյքսփիրի ՎԵՆԵՏԻԿԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԸ (հայերէն):

Մուտք 300 եւ 200 ֆրանք :

ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆԻ ՀԱՆԴԷՍ (JOUR DU MARDI GRAS)

Կազմակերպուած Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան, Որբերու Օգնութեան Մարմնի կողմէ :

26 Փետրուար, երեքշաբթի օր, ժամը 15—20, Ժան Կուժօնի սրահին մէջ, 8 rue Jean Goujon, Փարիզ (8) : Պատանեկան եւ մանկական խաղեր եւ հաճելի անակնկալներ: Զանազան մրցանակներ ծպտեալ տղոց համար: Մուտք եւ թէյասեղան 500 ֆր.: Տոմսերու համար դիմել անդամուհի տիկիններու կամ հեռաձայնել Ric. 92-60:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄՐՑՈՒՄ.— Այս կիրակի U. S. Arménienne Bagneuxի դէմ, L'Hay les Roses դաշտին վրայ, ժամը 2ին, Reserve, ժամը 3.30ին Ա.ը, aut. Porte d'Italieէն:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Mardi 12 Février 1952 Երեքշաբթի 12 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

28րդ ՏԱՐԻ — 28e Année No. 6685 - Նոր շրջան թիւ 2096

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿ

Քանի յառաջ կը տարուի արեւմտեան Եւրոպայի վերազինումը, այնքան կը բազմապատկուին դժուարութիւնները:

Միայն արեւմտ. Գերմանիոյ վերապահ դիրքը չէ որ կը ծանրացնէ մթնոլորտը: Երեք Մեծերը իրենք ալ համաձայն չեն, շատ մը կէտերով:

Այսպէս, Անգլիա մինչեւ այսօր ալ կը դժկամակի մասնակցիլ Եւրոպական Բանակին: Կը հաւանի գործակցիլ զանազան ձեւերով, բայց ոչ զօրք տրամադրել:

Ֆրանսա, որուն վրայ կը ծանրանայ ցամաքային բանակի եւ սպառազինութեանց գլխաւոր բեռը, մտահոգութեան բազմազան պատճառներ ունի:

Նախ՝ վերազինումը միլիարդի գումարներ կը պահանջէ, ծանրացնելով ելմտական եւ տնտեսական տագնապը: Մանաւանդ որ, Հնդկաչինի պատերազմն ալ օրական առ նուազն մէկ միլիառ ֆրանքի կը նստի, առանց հաշուելու մարդկային կորուստները:

Նոյնքան ծանր են քաղաքական մտահոգութիւնները:

Ինչպէս կ'իմանաք օրուան լուրերէն, արեւմտ. Գերմանիան հետզհետէ պահանջկոտ կը դառնայ, պայմաններ դնելով իր մասնակցութեան համար:

Դաշնակցային կառավարութիւնը յաջողեցաւ քուէարկել տալ իր բանաձեւը, — սկզբունքով ընդունիլ մասնակցութիւնը:

Բայց, Խորհրդարանը միեւնոյնատեն քուէարկեց կարգ մը պայմաններ, —

1. Հաւասարութեան իրաւունք՝ Ատլանտեան զինակցութեան մէջ մտնելու համար:

2. Քաղաքական ազատութիւն Սարի նահանգին մէջ:

3. Արեւմտեան Եւրոպայի պաշտպանութեան տրամադրել այնպիսի գումար մը որ չվտանգէ արեւմտ. Գերմանիոյ տնտեսական եւ ընկերային կարգուսարքը: (Դաշնակիցները կը [illegible] միլիառ, Գերմանիա կ'ընդունի միայն ինը միլիառ):

4. Ազատ արձակել իբրեւ պատերազմի ոճրագործ դատապարտուած Գերմանները, բացի անոնցմէ որ ուղղակի ոճիրներ գործած են:

5. Վերջ տալ գրաւման, կատարելապէս վերահաստատելով Գերմանիոյ վեհապետական իրաւունքները:

Փարիզ, Ազգ. Ժողովին մէջ ալ տարբեր կարծիքներ կան, եւրոպական բանակի մասին: Այդ պատճառով ալ, անգլեւսաքսոն դաշնակիցները անհամբեր կը սպասեն այս շաբթուան վիճաբանութեանց:

Կառավարութիւնը բաւական ճամբայ կտրած է արդէն: Տակաւին անցեալ օր Ազգ. Պաշտպանութեան Նախարարը, Պ. Ժորժ Պիտօ, զեկուցում տալով Ազգ. Ժողովի յատուկ յանձնախումբին, կը չեշտէր թէ «Ֆրանսան պարտաւոր է յաւելուածական ճիգ մը կատարել, զինուորով եւ դրամով»:

Բանգէտներ իր յայտարարութենէն կը հետեւցնեն թէ՝ ի հարկին երկու տարուան պիտի բարձրանայ զինուորութեան շրջանը:

Նոր եւ զօրաւոր հոսանք մը եւս գոյացած է Փարիզի մէջ, — պահանջել որ Անգլիա եւ Մ. Նահանգները երաշխաւոր հանդիսանան ապագայ դաշնագրին համար, եթէ միացեալ Եւրոպայի անդամներէն մէկը ետ քաշէ իր զօրքը, ազգային բանակ կազմելու համար:

Ազգ. Ժողովին յանձնուած տեղեկագրին համաձայն, եւրոպական բանակի ծրագիրը հետեւեալ տրամադրութիւնները կը պարունակէ. —

1. Ստեղծել 42 ազգային զօրամասեր, իւրաքանչիւրը 13.000 զինուորներէ: Այս թիւը կրնայ աւելնալ, ռազմագիտական պատճառներով:

Այս 42 ազգային զօրամասերը առ այժմ պիտի բաղկանան 14 ֆրանսական, 12 գերմանական, 10 իտալական եւ վեց Պենելիւքսի զօրագունդերէ (Պելժիա, Հոլանտա, Լիւքսէնպուրկ):

2. Պիտի ստեղծուի վերատեսչութիւն մը, բաղկացած՝ ինը անդամներէ (2 Ֆրանսացի, 2 Գերմանացի, 2 Իտալացի, 3 Պէնէլիւքսեան երկիրներէ):

Այս երկու կէտերը բաւական են, հասկնալու համար թէ որքան բարդ հանգամանք ունի Եւրոպական Բանակի ծրագիրը:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՄԵՐ ՅԱԿՈԲԸ

Յակոբն ալ թաղեցինք երէկ: Thiais.

Տարիներով զանազան գործարաններու մէջ աշխատելէ վերջ, 1947ին կը մտնէր «Յառաջ»ի թղթատարական ճիւղին մէջ:

Առտուն կանուխ կուգար, հասցէները կը տպէր ինքնագործ մեքենայով մը, կը դասաւորէր եւ նամակատուն կը յանձնէր, կնքուելու համար:

Կէս օրէն վերջ՝ թերթ կը ծալլէր, եւ երբ հազարաւոր բաժանորդներու թերթերը և գործակալներու ծրարները կապած, «գօտեպնդուած» կ'ըլլային (bandes), բոլորը միասին «Յառաջ»ի պատմական եռանիւ կառքին մէջ լեցնելով, կը տանէր նամակատուն:

— Ամաւ, ուշ չմնայ, ժամը 5 1/2 է....

Երկու տարի առաջ, օգնական մը ճարած էր, որպէսզի միայն կէս օր աշխատի, առանց շատ յոգնելու:

Անցեալ տարի գարնան բացորոշ կ'երեւար թէ որդ մը ներսէն կը կրծէ մարմինը:

Դէմքը շատ բան կը մատնէր: Բայց, ո՞վ կը համարձակէր արտասանել չարաշուք հիւանդութեան անունը:

Հարկ եղաւ դադրեցնել ամէն աշխատանք եւ հիւանդանոց փոխադրել:

Այսօր-վաղը լուրի կը սպասէինք, երբ յայտնեցին թէ բժիշկները իրենք յարմար չեն դատած գործողութիւն կատարել:

Ուրախ-զուարթ կը բաժնուէր հիւանդանոցէն, այն միամտութեամբ թէ վտանգը անցած է:

Աչնան կրկին սաստկացան ցաւերը: Խոցեր բացուած էին դէմքին վրայ:

Երկու շաբաթ առաջ, երբ խմբագրատուն հանդիպեցաւ, հազիւ կրնար խօսիլ:

Գիրք կ'ուզէր կարդալու համար, ինչպէս առողջ եղած ատեն:

Նորէն հիւանդանոց, — եւ [illegible]

Չեմ գիտեր ե՞րբ մտած է Դաշնակցութեան շարքերը: Բայց մնաց միշտ հաւատարիմ եւ եռանդուն:

Կը փրփրէր, երբ աս ու ան դռեհիկ լուտանքներ կ'արձակէին իր պաշտած սրբութեանց դէմ:

Ի՜նչ խանդավառութեամբ կը պատմէր թէ Սամսոնի մէջ աշակերտ եղած է ողբացեալ Վահան Մինախորեանի:

Իբրեւ բախտաւոր փեսայ Տիգրանակերտի Հայնի գիւղին, կը տրտնջար, եթէ փոքր տառերով շարուած կամ օր մը ուշացած ըլլար գիւղին տարեկան դաշտահանդէսին ծանուցումը:

... Եւ առհաւասիկ ինքն ալ այն գերեզմանատան մէջ ուր ամէն տարի ուխտի կ'երթար «Աղբիւր-Սերոբ – Մկրտիչ Եօթնեղբայրեան» խումբին հետ, ոգեկոչելու համար Արշակ Ջամալեանի, Լեւոն Թադէոսեանի (Պապաշա), Օհան Կարօյի, Պերճուհիի եւ այլ դէմքերու կամ խոնարհներու յիշատակը:

Հողը թեթեւ, սիրելի Յակոբ:

ՎԱՀԷ

ՁԱՐՀՈՒՐԵԼԻ ԱՂԷՏ ԳԱՄԻՇԼԻԻ ՄԷՋ

ՇՈՒՐՋ 1000 ՀԱՅ ԸՆՏԱՆԻՔՆԵՐ ԱՆՊԱՏՍՊԱՐ

«Արեւելք»ի Փետր. 5ի թիւէն. — Երկուշաբթի առաւօտ ժամը 3ին, ծաղճաղ գետի անակնկալ յորդումով, Պշերիկցիներու (քրտախօս Հայեր) թաղամասը ամբողջութեամբ ողողուեցաւ. Հարիւրէ աւելի տուներ հիմնայատակ քանդուեցան. Հազարաւոր հայ ընտանիքներ անպատսպար կը մնան:

Ոստիկանութիւնն ու բանակը գերմարդկային ճիգեր կը թափեն, փոխադրելու աղէտեալները:

Գամըշլիի Հայերէն մարդկային կորուստ չկայ: Միայն շրջակայ գիւղերէն երեք Արաբներ քշուած են հեղեղներէն: Երկուշաբթի առաւօտեան ժամը 10.30ին ջուրերը սկսած են դարձեալ բարձրանալ: Թուրքիայէն կը տեղեկացնեն, թէ նոր հեղեղներ կ'ուղղուին դէպի Սուրիա:

ՍԹԱԼԻՆ վերջերս գործողութեան մը ենթարկուած է, կը գրէ իտալական թերթ մը: Այս առթիւ բժիշկները յանձնարարած են օրական քանի մը ժամ միայն աշխատիլ:

Գործադուլ, այսօր Երեքշաբթի

ՄԻՋՈՑՆԵՐ ՁԵՌՔ ԱՌՆՈՒԱԾ ԵՆ ԵՐԹԵՒԵԿԻ ՀԱՄԱՐ

Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը ընդհ. գործադուլ սարքած է այսօր, երեքշաբթի, փարիզեան շրջանին եւ կարգ մը գաւառական քաղաքներու մէջ:

Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը եւ Համայնավար կուսակցութիւնը ցոյց մը սարքած էին Փետ. 10ին (Կիրակի), 1934 Փետրուարի խռովութեանց տարեդարձին առթիւ. բայց կառավարութիւնը որոշեց արգիլել, յանուն ապահովութեան: Այսօրուան գործադուլը բողոքի ցոյց մըն է այդ արգելքին դէմ:

Կիրակի օր բազմաթիւ ոստիկաններ եւ պահակներ կը հսկէին բարեկարգութեան, Փարիզի գլխաւոր պողոտաներուն վրայ: Ցոյցին կազմակերպիչները գործադուլի կոչեր կը ցրուէին ամէն կողմ: Համայնավար կուսակցութեան պաշտօնաթերթը, «Իւմանիթէ» եւս կէսօր կը հրատարակէր օրերէ ի վեր, բողոքելով կառավարական արգելքին դէմ եւ կը հրաւիրէր բանուորները գործադուլ յայտարարել երեքշաբթի օր, «պաշտպանելու համար քաղաքացիական ազատութիւնները, ընկերային ապահովութիւնը, աշխատավարձերու յաւելումը, իրենց կեանքը եւ խաղաղութիւնը՝ ֆաշականութեան դէմ»: Այս առթիւ տեղեկութիւններ կը հաղորդէր զանազան հաստատութեանց մէջ գումարուած ժողովներու մասին:

Երէկ ալ հրատարակած էր Կեդր. Կոմիտէին մէկ յայտարարութիւնը, կրկնելով ընդհ. գործադուլի կոչը եւ դատապարտելով ընկերվարական վարիչներուն ձեռնպահութիւնը, եւն: Միւս արհեստակցական կազմակերպութիւնները պատուիրած են իրենց հետեւորդներուն չմասնակցիլ այսօրուան ցոյցին:

Կառավարութիւնը նկատելով որ մեթրօն եւ հանրակառքերը կրնան չբանիլ, միջոցներ ձեռք առած է, զինուորական կառքերով փոխադրելու համար ժողովուրդը: Այս առթիւ 30 ֆրանքնոց տոմսակներ պիտի ծախուին ծխավաճառներու խանութներէն, որպէսզի զինուոր-կառավարները դժուարութեան չմատնուին, փոխադրութեան ատեն:

Թերթերը կը գրեն թէ 500 հոգի ձերբակալուեցան Կիրակի օր, երբ կը փորձէին ցոյցեր սարքել, հակառակ ոստիկանական արգելքին:

✕ Ընկերվարական կուսակցութիւնը մասնաւոր յայտարարութեամբ մը պատուիրած է իր անդամներուն չմասնակցիլ «ստալինականներու սարքած գործադուլին»: Այս առթիւ իր պաշտօնաթերթը, «Լը Փոփիւլէր» կը բացատրէ թէ՝ «Ազատութիւնը [illegible] եւ կամ մեղսակից դառնալ»:

Գամիրէի դէպքերէն վերջ

463 ՇԷՆՔԵՐ ԱՅՐԱԾ ԿԱՄ ՎՆԱՍԱԾ

«Յուսաբեր»ի վերջին թիւերէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները (Փետր. 5-6). —

Պետական իշխանութիւնները սկսան արձանագրել այն հանրային հաստատութիւնները եւ խանութները, որոնք քանդուեցան կամ վնասուեցան Գահիրէի մէջ, Յունուար 26ի դէպքերուն ընթացքին: Այս արձանագրութիւններէն կը պարզուի որ անոնց թիւը 463ի կը հասնի: Աղէտեալները բողոք ներկայացուցին ընդհ. դատախազութեան եւ ոստիկանութեան:

● Արքայական դիւանապետը, Աֆիֆի փաշա, Ապտինի պալատին մէջ ընդունելով Յունուար 26ի խռովութեանց ընթացքին հրկիզուած գլխաւոր առեւտրական հիմնարկութեանց տէրերը եւ վարիչները, պատգամագիր մը կարդաց, յանուն Ֆարուք Թագաւորին:

Արքայական յայտարարութիւնը կը յայտնէ թէ «մենք բոլորս խորապէս ցաւեցանք Յունուար 26ի դէպքերուն համար»: Եւ կ'աւելցնէ. «Եգիպտոս, որ հազարամեակներէ ի վեր ծանօթ է իբրեւ ասպնջական երկիր մը, կը յուսայ թէ շուտով պիտի մոռնաք այդ տխուր օրը»:

Աղէտեալներու կողմէ երկու ներկայացուցիչներ իրենց խորին երախտագիտութիւնը յայտնելով Թագաւորին, յայտարարեցին թէ «քաջութիւնը չէ որ կը պակսի, այլ կը պակսին վերականգնելու միջոցները»: Եւ յոյս յայտնեցին թէ կառավարութիւնը պիտի լուծէ դրամական օգնութեան խնդիրը:

★ Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ Սուէզի շրջանին անգլ. հրամանատարը գաղտնի տեսակցութիւն մը ունեցաւ Իսմայիլիայի եգիպտացի կառավարիչին հետ, եւ համաձայնութեան մը յանգեցան, կացութիւնը պարուրելու համար:

Նոյն աղբիւրին համաձայն, Անգլիա մօտերս ձեռնարկ մը պիտի կատարէ, բանակցութիւնները վերսկսելու համար:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

2

ԵՒ ՍԱԿԱՅՆ ԿՈՒԳԱՆ

Վերջերս հանդիպում մը ունեցանք Ֆրանսայէն տեղս ժամանած հայրենակցի մը հետ: Մեր ունեցած խօսակցութիւնը մեզ կ՚ մղէ կրկին անդրադառնալու դէպի Հարաւային Ամերիկա ծայր տուած հայկական նոր գաղթին :

Մեր խօսակիցը գիտակից ազգային մը՝ տոգորուած է աշխատելու եռանդով, եւ որ սակայն արդի պայմաններու մէջ կը գտնէ Ֆրանսահայերու դէպի Հարաւային Ամերիկա գաղթը աննպատակայարմար :

Իր առարկութիւնները կը բանաձեւէ սա ձեւով .—

Առաջին՝ բնակարանի աներեւակայելի տագնապը այս երկիրներուն մէջ, կը դարձնէ աշխատաւորի մը կամ արհեստաւորի մը կեանքը դժուարին, եթէ մինակը պիտի ստանձնէ իր կնոջ եւ մէկ կամ երկու անչափահաս զաւակներուն ապրուստի հոգը:

Երկու կամ երեք սենեակներով բնակարանի մը համար, ստիպուած է վճարել նուազագոյն 600 — 800 փեսօ, մինչ ամսական ուտեստեղէնի համար նոյնքան գումարի պէտք ունի ան :

Երկրորդ՝ որակեալ արհեստաւոր մը, ներկայիս արդէն այդքան հազիւ կը շահի այս միջավայրին մէջ, երբ ծանօթ է տեղական լեզուին ու պայմաններուն :

Երրորդ՝ արհեստաւոր մը որ կ՚ուզէ ունենալ իր սեփական խանութը, ստիպուած է քաղաքի ծայրամասերուն կամ արուարձանի մը մէջ այդ նպատակին համար ամսավարձ վճարել հազար փեսօ. այս պարագային ծայրը ծայրին բերելը կը դառնայ անկարելի :

Ձանց կ՚առնենք տակաւին այլ ազդակող պահանջներ, որոնք պիտի դառնան ուշ կամ կանուխ զգալի :

— Բայց չէ՞ որ Ֆրանսայի մէջ ապրուստը աւելի սուղ է :

— Ճիշդ է, կը պատասխանէ մեր հայրենակիցը, բայց նոյն համեմատութեամբ եւս աւելի են վճարումները հոն :

Կան դեռ ուրիշ առաւելութիւններ, արդէնք տեղւոյն բարքերուն եւ կենցաղին :

— Չէ՞ք խորհիր թէ քաղաքական ներկայ [illegible] օրերուն նախընտրելի է գտնուիլ այէն հեռու գաղթավայրերու մէջ :

շատ եսասիրական պիտի ըլլար մտածել շարունակ անձնական մորթին մասին, երբ եօթանասուն հազար հայրենակիցներ ունինք Ֆրանսայի մէջ, որոնք կապած են իրենց ճակատագիրը քառասուն միլիոն տեղացիներուն :

— Ձեզի պէս չեն խորհիր սակայն Յունահայերը, կ՚ըսենք :

Մեր հայրենակիցը կ՚ըմբռնէ այս վերջիններուն պարագան :

— Անոնք կը գտնուին իրապէս տագնապեալ հրջանի մը մէջ, կ՚ըսէ: Նախ՝ Յունաստան Ֆրանսա չէ. վտանգը այնտեղ շատ աւելի մեծ է քան Ֆրանսայի մէջ, որ աւելի լաւ պաշտպանուած է եւ աւելի հարուստ երկիր մըն է :

Յետոյ՝ ապրելու աւելի լայն հնարաւորութիւններ կան այնտեղ քան Յունաստանի մէջ, որ վերջին պատերազմին կրեց աներեւակայելի վնասներ ու մատնուեցաւ ահաւոր զրկանքներու :

Ձերկարենք :

Մեր խօսակիցը, որ հարիւր առ հարիւր որոշած է մեկնիլ, կը գտնէ, թէ Միջին Արեւելքի եւ Ֆրանսայի մէջ հաստատուած մեր հայրենակիցներուն համար մեծագոյն սխալ մըն է քանդել իրենց տարիներու տնտեսութիւնը եւ յանձնուիլ անստուգութեան :

Կ՚ընդունի թէ նախապէս Հարաւային Ամերիկա հաստատուած շատ մը Հայեր կրցած են շինել իրենց համար կոկիկ տնտեսութիւն մը, բայց այլ է պարագան նորերուն, եթէ չունին որոշ դրամագլուխ առեւտրական ասպարէզի վրայ բախտ փորձելու համար :

Ինչպէս աշխատաւորութեան եւ արհեստաւորներու, նմանապէս մտաւորականներու համար սահմանափակ երկիրներ են Հարաւային Ամերիկայի հանրապետութիւնները :

Մեր դպրոցները, լաւագոյն պարագային հինգէն վեց հարիւր փեսոյի վճարում մը կ՚ընեն ուսուցիչներու. (այսօրուան սակով 20—30 տոլար): Հազար փեսօ ստացող ունինք մէկ հոգի, որ եթէ նոր եկած ըլլար այս երկիրը, իրամսաթօշակը ամբողջութեամբ պիտի յատկացնէր բնակարանի. թող գկանայս եւ զմանկունս ...

Քիչ մը դառն բայց շատ ճշմարիտ այս խօսքերը այս անգամ մենք կը լսենք հայրենակիցէ մը, որ պատասխանելով մեր այն հարցումին, թէ արդեօք չհանդիպեցա՞ք բնաւ «Արմենիա»յի մէջ այդ ուղղութեամբ մեր գրածներուն :

— Այո, հանդիպեցայ ու կարդացի ալ,— կ՚ըսէ,— եւ սակայն ուրիշներու պէս ուզեցի ամէն բան անձամբ տեսնել :

Ու նոր դառն ժպիտ մը կ՚ուրուագծուի իր շրթներուն վրայ :

Եւ երբ կը մեկնի ան, կը մտածենք.

Մեր հայրենակիցները կը կարդան մեր գրածները, կ՚ընդունին թէ ճշմարիտ են անոնք, եւ սակայն դարձեալ կը սիրեն տեղափոխուիլ :

Եւ ըսել, որ երեսուն տարի ետք Հայկական Սփիւռքը չկարողացաւ գոնէ մեր քանակին անկորուստ պահպանումին նախանձախնդրութենէն մղուած՝ գտնել կերպը աւելի հայաշատ վայրեր կեդրոնանալու, ստեղծելով հայ կրեսսին դրամագլուխը այդ միջավայրերուն մէջ զարգացնելու միջոցներ :

Հարց մը ահա, որու մասին ցարդ պէտք է մտածած ըլլայինք ազգովին :

ԱՐՄԵՆԻԱ

Ընկերային ապահովութիւնը Ֆրանսայի մէջ

Ֆրանսայի Ընկերային Ապահովութեան դրութիւնը, որ չափազանց բարդ է, ներկայիս կը բարեշրջուի եւ կը բարեկարգուի: Դրութեան բարդութիւնը յառաջ կուգայ նախ եւ առաջ այն իրողութենէն որ Ֆրանսան նախակարապետն է ընկերային ապահովութեան, երկրորդ՝ ներկայ նոր կազմուած ընկերութիւնը ձուլումն է նախկին անկախ գործակցական ապահովագրութեան որ գոյութիւն ունէր քսան տարիէ ի վեր: Իսկ բարենորոգումները որոնք հիմա կ՚ուսումնասիրուին, ցոյց կուտան Ֆրանսայի ժողովուրդին հոգածութիւնը դէպի իր ծերը, մանուկը եւ հիւանդը: Երրորդ, ակներեւ է որ Ֆրանսան կ՚ուզէ ստեղծել ընկերային ապահովութեան հաստատուն եւ գոհացուցիչ հիմնարկ մը :

Ընկերային ապահովութեան պատասխանատուները պայքար կը մղեն յետպատերազմեան մըռայլ կացութեան դէմ եւ վստահ են վերջնական յաղթանակին վրայ :

Ընկերային ապահովութեան դրամը կը ծախսուի օգնելու համար հիւանդին, արկածահարին եւ ծննդաբեր մայրերուն: Մասնաւոր ճիգ կը թափուի հիւանդութեանց եւ արկածներու առաջքը առնելու, ինչ որ ի նպաստ է ազգային տնտեսութեան, որովհետեւ մարդոց աշխատանքը ամէն ատենէ աւելի կենսական է :

Կանխազգուշութիւնը աւելի կարեւոր է քան դարմանումը. եւ ընկերային ապահովութեան կազմակերպիչները կրնան հպարտօրէն ցոյց տալ իրենց բուժարանները, հանգստեան տուները, երկարատեւ հիւանդութեամբ վարակուած ուսանողներու վրայ բժշկական հսկողութիւնը եւն.:

Ամէն ազգէ հազարաւոր ուսանողներ կուգան Փարիզ եւ կը բնակին Սիթէ Ունիվէրսիթէրի մէջ: Գրեթէ բոլորն ալ կը վայելեն արագ եւ կանոնաւոր բժշկական խնամք, առանց վճարումի:

Կրթական նախարար՝ Պ. Անտրէ Մարի խոստացած 240 միլիոն ֆրանքով գործի սկսան 1952 Յունուարին, կառուցանելու համար ուրիշ խոստումնալից օդափոխութեան ճեմարան մը, Պիրենեաններու մէջ, ուր թոքախտաւոր ուսանողներ պիտի կրնան դարմանուիլ, առանց ընդհատելու իրենց ուսումը:

Անգլիական դրութիւնը տարբեր է միւս երկիրներու կազմակերպութիւնէն: Աւելի հին է եւ ծնունդ առաւ հանրային գիտակցութեան շնորհիւ, եւ ոչ թէ կառավարութեան որոշումով: Ֆրանսականին եւ բրիտանականին տարբերութիւնը այն է որ Անգլիոյ մէջ Պետութիւնը կը ստանձնէ գրեթէ բոլոր պատասխանատուութիւնը: Հոն գործը կը վարեն օրէնդիր եւ քաղաքային պաշտօնեաներ, մինչդեռ Ֆրանսայի մէջ ընկերային ապահովագրութիւնը ապակեդրոն է եւ ապահովագրուած ժողովուրդը կը տանի գործը իր նշանակած անձերու միջոցով :

Կառավարութեան միջամտութիւնը ընկերային ապահովագրութիւն վարչութեան մէջ ամբողջովին յետպատերազմեան ձեւ է :

Շատ մը ուրիշ երկիրներու դրութենէն կը տարբերի Ֆրանսականը, անով որ, յարմարցուած է երկրին ազգային նկարագրին, եւ իր յատկանիշները կը տարբերին ուրիշ երկիրներէ: Օրինակ, Բրիտանիոյ մէջ կը ծանրանան անգործութեան հետեւանքներուն վրայ: Ֆրանսայի մէջ մարդկային ուժի պակասն է խնդրոյ առարկան եւ ատոր համար կը քաջալերեն ընտանիքներու աճումը, կ՚աշխատին աւելցնել ծնունդներու թիւը եւ երկարել բանուորին կեանքի տեւողութիւնը :

Ֆրանսայի ողբերգութիւնը հոն է որ երկու պատերազմները առին ծաղիկ երիտասարդութեան կեանքերը եւ ազգը հիմա իր կարելին կ՚ընէ օգնելու երիտասարդութեան, եւ օժանդակելու ծերերուն :

Շատ մը երկիրներ հարկ չեն տեսած ծերերու օգնութիւնը, որովհետեւ կային պայմաններ եւ ապահով դրամական արժէքներ թոյլ կուտային ժողովուրդին հոգալու իրենց ծերութիւնը, խնայողութեամբ կամ իրենց դրամի շահագործումով: Ֆրանսայի մէջ դրամի յաջորդական արժեզրկումը եւ ստացուածքի եւ խնայողութեան կորուստը՝ ուշադրութիւն դարձնել տուին ծերերու կացութեան վրայ :

Կազմակերպութիւնը.— Ընկերային ապահովագրութեան տեսակէտէն 16 շրջաններու կը բաժնուի, իւրաքանչիւրը իր ինքնավար «սնտուկով»ը:

Ամէն մէկ շրջանի մէջ, քաղաքները իրենց տեղական ընկերային ապահովութեան դրասենեակները ունին: Մօտ 114 պաշտօնատուն կայ ամբողջ երկրին մէջ եւ 124 դրասենեակ հիւանդութեան եւ արկածի համար :

Փարիզի մէջ ազգային կեդրոն մը կայ որ կը միացնէ այս բազմաթիւ դրասենեակները: Բայց ըստ ապակեդրոնացման կարեւոր սկզբունքին գաւառական պաշտօնատուները լայն կարելիութիւններ ունին անհատական պարագաները կարգադրելու իրենց հայեցողութեամբ :

Նիւթականը.— Մեծ տարբերութիւն մը կայ Ֆրանսայի ընկերային ապահովութեան դրութեան եւ ուրիշ երկիրներու միջեւ,— վճարուած դրամը կուգայ անդամներու, գործատէրերու եւ գործաւորներու բաժնեվճարներէն : Պետութիւնը ոչինչ կուտայ:

Այս ձեւը Ֆրանսական դրութեան կուտայ թէ մեծութիւն եւ թէ իր գլխաւոր տկարութիւն կը կազմէ: Կազմակերպութիւնը կը պատկանի ամէն մէկուն: Անդամներուն սեփականութիւնն է, անոնք են որ կը վճարեն: Եւ անոնք որ կը թերանան իրենց բաժնեվճարին մէջ՝ իրենք կը տուժեն:

Գործատէրին եւ բանուորին կողմէ վճարուած բաժնեվճարէն կը հոգան հիւանդութեան ծախքերը: Այդ բաժնեվճարը կը հաշուեն «հիմնական աշխատավարձք»ի տոկոսի մը վրայ որ փոփոխական է ըստ ապրուստի գիներու :

Ներկայիս հիմնական աշխատավարձքը կը հաշուեն ամսական 25.000 Ֆրանք: Աւելի շատ եկամուտ ունեցողին համար կարելի է աւելի բարձր հիմնական աշխատավարձքհաստատելընկերային ապահովագրութեան վարիչներուն հետ: Անոնք կրնան աւելի բաժանորդագրուիլ եւ աւելի ստանալ հիւանդութեան պարագային :

Անոնք որ վարձու աշխատաւոր չեն — անկախ աշխատողներ եւ գործատէրեր — կրնան ապահովագրուիլ, ընկերային ապահովագրութեան պաշտօնէութեան հետ խորհրդակցաբար, հաստատելով անդամատուրք մը:

Ընդհանրապէս գործատէրը կը վճարէ 10 առ հարիւր, իսկ աշխատաւորը վեց առ հարիւր :

Արկածներու դէմ ապահովագրութեան համար գործատէրն է որ պէտք է վճարէ,— ընդհանրապէս երեք առ հարիւր, հիմնական աշխատավարձքին վրայ:Բայց եթէ գործարանատէր մըկամ գործատէր մը ցոյց կուտայ թէ ինք բացառապէս լաւ պայմաններ ստեղծած է իր աշխատաւորին համար եւ թէ վտանգները նուազ են, իր պարտաւորիչ բաժնեվճարն ալ կը նուազի :

Ընտանեկան նպաստը կը վճարուի ամբողջութեամբ գործատիրոջ կողմէ — ընդհանրապէս 16 առ հարիւր աշխատավարձքին վրայ: Ասիկա ցոյց կուտայ թէ Ֆրանսան որքան կարեւորութիւն կ՚ընծայէ քաջալերելու համար ծնունդները եւ ընտանիքին պաշտպանութիւնը :

Որոշ դասակարգի մը, մասնաւորաբար բազմանդամ ընտանիքներու կը տրուին պարգեւներ Պետութեան եւ մասնաւոր մարմիններու կողմէ : Ասիկա կ՚ըլլայ աւելի շատ իբրեւ պատիւ քան թէ օգնութիւն :

(Մնացեալը յաջորդով)

ՕՐ. ԼԵՖՍԻՈՒՍԻ ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ ՆԱՄԱԿԸ

Օր. Լեփսիուս հետեւեալ նամակը ուղղած է Ամերիկայի Օգն. Միութեան, որ փութացած էր 50 տոլար ղրկել անմիջապէս.—

«Մայրս, Ալիս Լեփսիուս, շնորհակալութիւն կը յայտնէ ձեր ղրկած գումարին համար :

«Աչքէն արցունք եկաւ երբ իրեն կը կարդայի ձեր նամակը: Շատ պէտք ունէր այդ նպաստին : Անհամբեր կը սպասէ այն ծրարին որ խոստացած էք (ղրկուած է): Հիւանդ էր, հիմա լաւ է, բայց խնամքի կարօտ :

Գերմանիոյ մէջ բոլորովին մոռցուած է հօրս անունը: Հետեւաբար, մայրս չափէն աւելի ուրախացաւ, տեսնելով որ Հայերը մոռցած չեն իր այրին: Կ՚ըսէ թէ ասիկա փաստ է որ հայժողովուրդը ինչ ազնուական հոգի ունի: Հայրս ու ես արդէն շատոնց համոզուած էինք ատոր:

Կիթա Լեփսիուս

«Մեծ Հայաստան» եւ անկախ Քիւրտիստան

ԽՄԲ.— Պոլսոյ «Զաման» թերթը կը գրէ, իհսան Պօրան ստորագրութեամբ եւ այս խորագիրներով (29 Յունուար).—

— Միջին Արեւելքի հարեւան երկիրներու մէջ, գաղտնի հրձիգութիւններ կը պատրաստուին Թուրքիոյ դէմ, անոնց գործիք կ'ըլլան Հայերը, Քիւրտերը եւ համայնավարները, որոնք վերջին աշխարհամարտէն ետք լայնօրէն կ'օգտուին ու կը քաջալերուին Սովետներու կողմէ: Թուրքի թշնամի այստարրերը Մոսկուայի նոր եւ հմայիչ խոստումներէն շլացած են, եւ դժբախտաբար կարգ մը Արաբներ ալ մասնակից են անոնց :

Միջին Արեւելքի մէջ երեք կարեւոր խնդիրներ կան, որոնք Թուրքիոյ ապահովութեան եւ հողային ամբողջութեան հետ կապ ունին եւ կը շահագրգռեն Սովետները:— Առաջին՝ Հայկական Հարց, երկրորդ՝ քրտական խնդիր, երրորդ՝ համայնավարութիւն :

Միջին Արեւելքի մէջ չարանախանձ ցանկութիւններ կան մեզի դէմ, եւ այս նպատակով մեզի դէմ կը գրգռուին Հայերը, Քիւրտերն ու համայնավարները: Խ. Միութիւնն ալ չափազանց փառնդաւոր նպատակ մը կը հետապնդէ, այն է աւելի ընդարձակ Հայաստան մը եւ Սովետ նոր Քիւրտիստան մը կազմել, եւ Թուրքիոյ ու Իրանի վրայով արածուիլ Միջին Արեւելքի եւ արաբական աշխարհին մէջ :

Դժբախտաբար Միջին Արեւելքի խնդրին մէջ Ամերիկա, Անգլիա եւ Ֆրանսա անփոյթ կը շարժին, երեք մեծերու միջեւ քաղաքական եւ տնտեսական մրցակցութիւններ կան տակաւին, ինչ որ սովիէթներու հացին իւղ կը քսէ :

Սովետներու գաղտնի գործունէութիւնները Միջին Արեւելքի մէջ, պէտք է մեզ մղեն անմիջապէս աւելի հիմնական միջոցներ ձեռք առնելու: Մոսկուայի ծաւալապաշտական ծրագրին մէջ տեղ գրաւած են մեծ Հայաստանի եւ անկախ Քիւրտիստանի խնդիրները:

Հայկական Հարցը այժմ նոր դիմագիծ մը բռնած է.— Անցեալին մէջ ծագում առած էր Պերլինի վեհաժողովին 61րդ յօդուածով, Հայերը չէին որ միջազգային գոյն մը տուած էին անոր այլ ցարական Ռուսիան եւ առաջին աշխարհամարտին նախօրեակին՝ Թուրքիան բաժնել ուզող մեծ պետութիւնները: Նոր սերունդը ապահովաբար չի գիտեր թէ այս խնդիրը ինչ արիւնոտ փուլերէ անցաւ, մեծ պետութիւնները ինչպիսի գոյն մը տուին անոր: Հայերը իրենց կէտ նպատակի ունին Թուրքիոյ ամբողջութիւնը եւ հողային նոր դատ մը կը յարուցանեն, Սովետներուն ապաւինելով: Այս դատը միաժամանակ Մոսկուայի դատն է: Պէյրութի մէջ տեսայ մեզի դէմ գրուած յօդուած մը եւ քարտէս մը, որ կը ներկայացնէր մեզմէ պահանջուած հողերը: Հայերը կը պնդեն թէ Կարսէն եւ Արտահանէն զատ, Տրապզոն, Էրզրում, Պիթլիս եւ Վան հայկական նահանգներ են, եւ ոչ թէ Թրքական: 22 Նոյեմբեր 1920ին, Ուիլսընի որոշումով այդ նահանգները Հայոց տրուած էին: Հայերը չեն մոռցած այս պարագան եւ հարաւային հողերն ալ Թրքական չեն նկատեր, այլ քրտական: Մէկ խօսքով Հայերն ու Քիւրտերը իրենց միջեւ բաժնած են Արեւելեան Անատոլուի մեր հողերը »:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԳՆԴԻՆԵՐՈՒ ԵՐԵԿՈՅԹԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վերջին պատերազմի ռազմագերիներէ կազմուած «Հայ Ազատամարտիկներու Միութեան» անդրանիկ ձեռնարկը, արժանացաւ ջերմ ընդունելութեան :

Մէկ շաբաթ առաջ քաղաքի լաւագոյն սրահներէն Սալ Մագընօն նեղ կուգար բազմութեան: Շատեր ոտքի վրայ մնացին կամ վերադարձան :

Նոյն երեկոյթը միեւնոյն յայտագրով ներկայացուեցաւ Պոմոն, Ֆլօրէալ սինէմային մէջ, նոյնպէս ի ներկայութեան խուռն բազմութեան: Յայտագիրը կը բաղկանար չորս մասերէ.— Ա. լարային նուագախումբ.— Բ. Տոհմային պարեր.— Գ.— Երգ: Դ.— Կատակերգութիւն մը եւ զանազան անակնկալներ:

Վարագոյրին բացումէն առաջ, իրենց վարիչներէն Պ. Պարիս Մուսայէլեան քանի մը խօսքով պարզեց միութեան նպատակը եւ կատարելիք աշխատանքները: «Դժբախտ պատահարներու բերումով մենք ալ դարձանք տարագիրներ եւ մաս կը կազմենք Սփիւռքի Հայութեան: Միութիւն մը հաստատելով կ'ուզենք մեր աշխատանքի բաժինը բերել ազգապահպանման նուիրական գործին, միեւնոյն ատեն մեր երախտագիտութեան պարտքը հատուցանել հանդէպ Ֆրանսայի եւ մասնաւորապէս Մարսէյլի Հայերուն, որոնք չզլացան իրենց նիւթական եւ բարոյական աջակցութիւնը: Ձեզի հետ ենք եւ ձեզի հետ ալ բախտաւոր օր մը պիտի վերադառնանք մայր հայրենիքը»:

Հանդէսը բացուեցաւ «Զէյթունցիներ» քայլերգով նուագախումբի մը կողմէ, որ հնչեցուց նաեւ քանի ժողովրդային եղանակներ, արժանանալով ջերմ ծափերու: Խումբ մը մանչուկներ եւ աղջիկներ կատարեցին քանի մը խմբապարեր: Փոքրիկներ Աննայի «Տանըշօրս»ը եւ Աչրաֆեանի կովկասեան պարերը խլեցին երկարատեւ ծափեր: Պ. Հրաչիկ Մելիքեան արտասանեց Յ. Թումանեանի «Կաթիլ մը մեղր»ը, այնքան բնական եւ հարազատ: Տեղի ունեցան քանի մը մենապարեր տիկին Ս. Գարաքէյեանէ եւ Օր. Կաչկարեանի կողմէ: Կրկնութեան արժանացան պարոններ Փ. Գալոյեանի եւ Պ. Կարապետեանի ռուսական եւ կովկասեան պարերը ղեկավարութեամբ Համոյի եւ ընկերներուն (նուագ): Տիկին Սիւզան Շամոյեան այս անգամ ալ մեծ խանդավառութիւն ստեղծեց, քանի մը ժողովրդային երգերով :

Հանդէսին ամէնէն ուշագրաւ մասը կը կազմէին մեր տոհմիկ պարերը, 8 հոգինոց երկսեռ պարախումբի մը կողմէ, գլխաւորութեամբ Պ. Աւետիք Նահապետեանի: Այս տղան Երեւանի մէջ հետեւելով պարային դասընթացքի դարձած է իրական խմբավար մը, իւրացուցած մեր ժողովրդային պարերու բոլոր նրբութիւնները: Խումբը անվերջ ծափերու տակ չէր կրնար հեռանալ բեմէն: Պ. Համոյի քանի մը մանրավէպերը կուշտ ու կուռ խնդացուցին ներկաները: Անոնց լրացուցիչ մասը կը կազմէր դերասան Կիկոյի պարը:

Ներկայացուեցաւ ծիծաղաշարժ պաւէստ մը «Մոյլ ամուսինը» մասնակցութեամբ Տէր եւ Տիկին Կիկոյի եւ Պ. Ա. Աբրահամեանի :

Շնորհաւորելի են նորակազմ միութեան վարիչները, իրենց կատարած աշխատանքին համար: Կը յուսանք թէ հայրենիքի պաւակներուն թարմ շունչը պիտի նպաստէ վառ պահելու ազգային ոգին եւ ինքնապաշտպանութեան բնազդը :

ՅՈՎՀ. ՏԷՕՔՄԷՃԵԱՆ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

LA TABLE AUX CREVÉSի ԱՌԹԻՒ

Hanri Verneuilի (Աշոտ Մալաքեան) վերջին ժապաւէնը որ Փետրուար 1էն կը ներկայացուի Normandieի եւ Rexի սրահներուն մէջ, լաւագոյն ընդունելութիւն գտաւ Ֆրանսական մամուլին մէջ:

Aurore գնահատելով Ֆէրնանտէլի լաւագոյն խաղարկութիւններէն մին, կը գրէ.— Henri Verneuil, նոր բեմադրիչ մը, La Table aux Crevésէն վերջ կը խոստանայ ըլլալ մէկը անոնցմէ որուն համար պիտի ըսենք.— «մօտ ատենէն» Henri Verneuilի ժապաւէն մըն է»:

Figaro, ծանօթ քննադատ Louis Chauvet ամբողջ շարժանկարի մասին խօսելէ վերջ յիշելով մասնաւորապէս անոր բեմադրիչը կը շեշտէ,— Henri Verneuilի բեմադրութիւնը յստակ է եւ կենդանի: Եթէ այս շարժանկարը գլուխ գործոց մը չէ, Ֆրանսական ժապաւէն մըն է աւելի քան պատուաբեր :

Le Monde.— Մանեան պարզելով այն դժուարութիւնները որոնք միշտ կը ծագին ամէն անգամ որ շարժանկարը կը պատրաստուի վէպէ մը ներշնչուելով, կ'ըսէ թէ հաճոյքով կը տեսնուի Պ. Verneuilի ժապաւէնը: «Այս ժապաւէնն ալ կ'ապացուցանէ թէ Ֆրանսայի մէջ կան ուշանչելի արհեստապէտներ որոնք կ'աշխատին առանց սնանկացնելու արտադրիչը» :

Carrefour.— «Henri Verneuilի առաջին ժապաւէնը կը ցուցադրուի երկու մեծ սրահներուն մէջ: Սկսած է երկրորդ մը: Անմիջապէս կը պարզուի թէ հաստատուն արհեստագիտական պաշարով մը երիտասարդ մը կրնայ նոյնքան լաւ յաջողիլ որքան մարդ մը որ քսան տարուան մէջ Voile Bleu մը կամ Roi des Resquilleurs մը պատրաստած է միայն: Ի հարկէ իմ մտքիս մէջ «նոյնքան լաւ» կը նշանակէ «շատ աւելի լաւ»: Խօսելով ժապաւէնին մասին, Շալէ կը գնահատէ անոր բեմադրիչին տաղանդը :

France Soir.— Մարսէլ Էմէի երրորդ գործն է որ ժապաւէնի կը վերածուի: Այս նոր շարժանկարը ոճ մը ունի, որուն արժանիքը կը պատկանի բեմադրիչ Henri Verneuilի եւ dialogueներու հեղինակ՝ Թալէի: Երկուքն ալ, հակառակ դժուարութիւններուն, միայն գրական հանգամանքը չէ որ տուած են իրենց ժապաւէնին, այլ պատատուին յանձնած են ինչ որ վէպին ինքնատիպ կողմն էր: Շեշտ մը կայ, բանաստեղծութիւն մը եւ լաւագոյն սրամտութիւն մը այս գեղջուկ պատմութեան մէջ, եղերական եւ զաւեշտական, ինչ որ պատիւ կը բերէ Henri Verneuilի եւ իր խումբին :

× Տեղական թերթերը կը գրեն թէ Պ. Մալաքեան կը պատրաստէ նոր ժապաւէն մը, Ֆէրնանտէլին հետ, Ժոռժ Սիմէնոնի «Lettre à mon Juge »էն :

ԿՐԱԿԷ ԳԻԾԵՐՈՒ ՎՐԱՅ

Սիրտս կը բաբախէր այն ատեն երբ երեկոն՝ եւ փախուստի վերջին վայրկեաններս մտաբերէի: Եղաւ երեկոյ ...

Ժամերն ու վայրկեանները կը համրէի: Ամէն ինչ պատրաստ էր, եւ իրօք, ալ ընկրկում չկար: Ինծի կը թուէր թէ ամէն ինչ կ'ընթանար յաջող եւ կանոնաւոր: Շատ կանուխ սենեակս բարձրացայ եւ անկողինս մտայ, այդպէս նախ կը հանդչէի, եւ յետոյ, ուշադրութիւն չէին դարձներ իմ վրայ :

Սուտ քուն ձեւանալովը, կծկուած՝ վերմակիս տակ վայրկեանները կը հաշուէի: Ականջս յարատեւ դուրսի աշտարակին մեծ ժամացոյցին էր ուղղուած...

Հեռ Օթթօն եկաւ: Զիս չխանգարելու համար ոտքին մատներուն վրայ քալեց եւ շուտով անկողին մտաւ: Ես սրտարոփ կը սպասէի եւ հիւանդանոցէն դուրս ելլելիք ճամբաս կը գծէի մտքիս մէջ: Անշուշտ անխոհեմութիւն էր կեդրոնի դռնէն դուրս ելլել: Վարը, միջանցքէն աջ պէտք էր դառնայի և անոր քովի մեծ եւ պարապ սրահը մտնէի, որուն մեծ պատուհանները բաց էին եւ գրեթէ մինչեւ գետինը երկարած: Ոտքի վրայ կեցող հիւանդներուն ցորեկուան ժամադրավայրն էր :

Դուրսը Աշտարակին ժամացոյցը հնչեց կէս: Ուրեմն տասնըմէկէս: Հանդարտէ սիրտ իմ, կէս ժամ եւս... Եւ ահա, ժամը տասնըմէկ: Կարծես աշտարակին ժամացոյցը չէր որ կը զարնէր, այլ տասնըմէկ ձայնաւոր, ուժգին հարուածներ սրտիս վրայ:

Ելիր, Արա... Ահա, նոր ողիսականի մը նախաքայլը, ողիսական մը որ, կամ քեզ կը հասցնէ երազած, ակնկալած ազատութեանդ, եւ կամ, մէկ անգամէն կը փշրուի յոյսերուդ ոսկեհիւս պսակը :

«Խաղաղութիւն ամենեցուն»: Ամէն ինչ լուռ, Հեռ Օթթօն կը խռկայ, վար կ'իջնեմ անկողինէս, կը սահիմ դէպի դուռը շատ զգոյշ: Կը հետեւիմ մտքիս մէջ գծած ճամբուս, որ զիս առանց դժուարութեան ծրարիս մօտ կը հասցնէ: Մէկ վայրկեանի մէջ կը շոփեմ հիւանդանոցին հագուստները, ու կը հագնիմ Եանին նուիրածները: Ոստում մը ցածլիկ պատէն եւ ահա շրջագիծէն դուրս եմ արդէն :

Հոն է Եանը, սկաուտական լեցուն պայուսակ մը կռնակը :

— Ալօ, Ֆրանսուզ, կեց կուտ?

— Եավոլ, Եան, ալը կեց կուտ ...

— Առ, ահաւասիկ սա տոմսակդ է, սա պայուսակին մէջ պէտք եղած բաներն են: Ես քեզ կ'առաջնորդեմ մինչեւ կայարան, համարձակ ներս կը մտնես, եւ, թիւ 3 գիծը կ'երթաս: Վակոններուն վրայ արդէն գրուած է:

Մենք սկսանք յառաջանալ: Եանը կը քալէր առջեւէս ես անոր կը հետեւէի տասը – քսան քայլ հեռուէն: Ինչի՞ կը նմանէի ես այս նոր տարազովս: Չեմ կրնար նկարագրել, վասնզի, մութին մէջ բան չէի տեսներ :

Մութին մէջ թաղուած էր նաեւ մեծ քաղաքը: Մութին՝ ցուցափեղկերը եւ հրապարակները: Ամէն կողմ ապակիները ներկուած են զորշ կամ կապոյտ գոյներով՝ ներսը վառուած լոյսերուն թափանցումը արգիլելու համար:

Հասանք կայարան: Ժխոր, աղմուկ, հրմշտուք, դարձեալ մութին մէջ կայարանին առջեւ, մեծ հրապարակին վրայ: Բազմութեան մէջ, մեծ մասով զինուորներ: Բարեկամս՝ Եանը իր պարտքը կատարած մարդու գոհունակութեամբ մօտեցաւ ինծի, բռնեց ձեռքերս: «Աֆ վիտըրզէյն, Ֆրանսուզ»: Իր աչքերուն մէջ գոյացան արցունքի խոշոր կաթիլներ... «Աֆ վիտըրզէյն Եան, մայն լիպը պրուտըր»: Իմ աչքերս ալ թրջեցան: Ճակատագրով բախտակից, պատմութիւններով համանման, ազգութեամբ դարձեալ բախտակից...

— Եան, Եան, ինչպէս յայտնեմ երախտագիտութիւնս :

— Ոչինչ, կ'ըսէ համեստօրէն ու ժպտելով, մարդկային պարտականութիւն մըն էր որ կատարեցի: Միայն ինծի երախտապարտ ըլլալու պէտք չունիս, ուրիշ մըն ալ կայ որ քեզի համար մտածեց՝ եւ շատ աշխատեցաւ: Մինչեւ հոս հասնիլդ ինծմէ աւելի անոր կը պարտիս :

— Ո՞վ է, ո՞վ է այս միսը, հարցուցի այլայլած :

— Ան որ առաջին օրէն իսկ քեզ խնամեց, ան որ այս բոլորը պատրաստեց, այս բոլորը ճարեց եւ ինծի յանձնեց, քեզի տալու համար :

ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

(Շար.)

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿԻ ԽՆԴԻՐԸ

Ազգ. Ժողովը երէկ սկսաւ քննել Եւրոպական բանակի խնդիրը։ Վեց նիստեր կը նախատեսուին այս խիստ կարեւոր հարցին համար։ Ութ երեսփոխաններ հարցապնդումներ պիտի ուղղեն, մասնաւորապէս շեշտելով Գերմանիոյ վերազինման վտանգները։

Կառավարութիւնը չորեքշաբթի օր ճշտեց իր դիրքը, յատկապէս նկատի առնելով Արեւմտեան Գերմանիոյ Խորհրդարանին քուէարկած բանաձեւը, որով կարգ մը պայմաններ կը դնէ։ Այդ բանաձեւը ծանր տպաւորութիւն գործեց Փարիզի մէջ, ուր կը կարծեն թէ Գերմանիոյ պահանջները պիտի դժուարացնեն բանակցութիւնները։

Անգլ. կառավարութիւնը որոշեց աւելի մեծ քանակութեամբ օդանաւեր տրամադրել, Եւրոպական բանակին համար։ Այս որոշումը պաշտօնապէս պիտի հաղորդուի Ատլանտեանի գինակիցներուն, Լիզպոնայի ժողովին մէջ, որ յետաձգուած է Փետր. 20ին։

Մասնագէտներ դիտել կուտան թէ բազմաթիւ փշոտ խնդիրներ կան այդ ժողովի օրակարգին վրայ։ Անգլիացիները համաձայն չեն որ Ամերիկացիներուն յանձնուի Միջերկրականի հրամանատարութիւնը։ Անոնք մասնաւորապէս կը պահանջեն Արեւելեան Միջերկրականի հրամանատարութիւն մը, գլխաւորութեամբ Անգլիոյ, եւ կապուած Միջին Արեւելքի հրամանատարութեան հետ։

ՉՈՐՍ ՊԱՇՏՕՆԱՏԱՐՆԵՐ ԿԸ ԲՋԿՏՈՒԻՆ

Թէհրանէն կը հեռագրեն թէ՝ աֆղան սահմանագլուխին մօտակայ Զապոլ գաւառին մէջ, ընտրական բուռն ցոյցի մը ընթացքին ամբոխը՝ զինուած հրացաններով, բիրերով և դանակներով, յօշոտեց նահանգին կառավարիչը և երեք պաշտօնատարներ։ Անմիջապէս պաշարման վիճակ հռչակուեցաւ։

Մայրաքաղաքին հիւսիս-արեւելեան կողմը, Տամղանի շրջանին մէջ, քաղաքական ընդդիմադիր հոսանքներ սաստիկ ընդհարում մը ունեցան։ Երկու սպանեալ եւ բազմաթիւ վիրաւորներ կան։ Իրանի ընտրական պայքարին հետեւանքով ինկած զոհերուն թիւը աւով 31ի կը բարձրանայ։ Վիրաւորներուն ընդհ. թիւն է 200 հոգի, մասնաւորաբար հիւսիսային նահանգներուն մէջ։

Թեհրանի ընտրական շրջանակին մէջ, վարչապետ Մոսատեղի Ազգ. ճակատը ջախջախիչ յաղթանակ մը տարաւ։ Մօտերս նոր դեսպան մը պիտի նշանակուի Լոնտոնի համար։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ դահլիճը հրաժարեցաւ ներքին և տնտեսական վէճերու հետեւանքով։ Վարչապետ Եաֆի ցարդ իշխանութեան գլուխ կը մնար վերահաստատելու համար տնտեսական գործակցութիւնը Սուրիոյ հետ։ Պէյրութի երեսփոխան Սամի պէյ Սոլհի յանձնուեցաւ նոր դահլիճին կազմութիւնը։

ԻՏԱԼԻԱ ծանուցագիր մը ուղղելով Խ. Միութեան, կը յայտարարէ թէ չեղեալ պիտի նկատէ հաշտութեան դաշնագրով սահմանուած պարտաւորութիւնները, մէջն ըլլալով պատերազմական հատուցումները։ Պատճառը այն է որ Մոսկուա մերժեց Ազգաժողովին անդամ ընդունիլ Իտալիան։ Այս առթիւ ծանուցագիր մը յանձնուեցաւ որ կ'ըսէ թէ Խ. Միութեան մերժումը կը հակասէ 1947 Փետր. 10ի դաշնագրին, որ կնքուեցաւ Փարիզի մէջ։ Հաշտութեան դաշնագրով, Խ. Միութիւնը հարիւր միլիոն տոլար պիտի ստանար Հունգարիոյ, Ռումանիոյ եւ Պուլկարիոյ իտալական ստացուածքներէն։ Իրագէկներ դիտել կուտան թէ Ռուսերը շատոնց գրաւած են այդ ստացուածքները։

ԱՆԳԼԻՈՅ ԹԱԳԱՒՈՐԻՆ մարմինը Լոնտոն փոխադրուեցաւ երէկ։ Արքունիքին սուգը պիտի տեւէ 16 շաբաթ, մինչեւ Մայիս 31։ Տանտէրներ 100 ոսկի կը պահանջեն, պատուհան մը դիտելու համար յուղարկաւորութեան թափօրը։

ԹԷՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ ժանտախտ ծագած է Իրան – Իրաք սահմանագլուխի քրտական ցեղերուն մէջ։ Վաթսուն հոգի մեռած են արդէն։

ԹՈՒՆՈՒԶԻ մէջ կացութիւնը անորոշ է տակաւին։ Արաբները առջի օր յարձակեցան Ֆրանսական կառքի մը վրայ որ զինուորներ կը փոխադրէր։ Տասնըհինգ ընիկներ երեք ամիսէն հինգ տարի բանտարկութեան դատապարտուեցան, զէնք պահած ըլլալով։ Կը հերքուի այն լուրը թէ 4000 բնիկներ ձերբակալուած են։ Պաշտօնապէս 150 կը հաշուեն կալանաւորներուն թիւը։

ՏԱՐԱԳԻՐՆԵՐՈՒ հակաբոլշեւիկ պայքարը վարելու համար, Միւնիխ պիտի հաստատուի Մոսկուայի ամերիկեան նախորդ դեսպանը, ծովակալ Քըրք։ Անթելի կայան մըն ալ պիտի հիմնուի եւ թերթեր պիտի հրատարակուին «Հոգեբանական պատերազմ»ը շարունակելու համար։

«ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ» ՍՐԱՀ

Հերթական հաւաքոյթը այս ուրբաթ (15 Փետրուար) ժամը 21ին, Le Cadet սրճարանի վերնայարկը։

Նիւթ.— ՍԵՐՈՒՆԴՆԵՐՈՒ ՊԱՅՔԱՐԸ (Շար. վիճաբանութեանց)։

Կ. ԽԱՉԻ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կապ. Խաչի Սէն Լուի մասնաճիւղին տարեկան ձեռնարկը, 16 Փետր. Շաբաթ ժամը 20.30ին, 66 Պուլվար Գիզէլի Գեղեցիկ սրահին մէջ։ Նոր Սերունդի թատերախումբին կողմէ կը ներկայացուի

ԱՇԽԱՐՀԻ ԴԱՏԱՍՏԱՆԸ

Ընտանեկան կեանքէ, յուզիչ ողբերգութիւն մը, չորս արար։

Կ. ՄՈՄՃԵԱՆԻ ՆԿԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

41 Quai de L'Horloge, Paris   Métro Pont Neuf

ԾՈՎԱՆԿԱՐՆԵՐ ԵՒ ԳԻՒՂԱՆԿԱՐՆԵՐ

9 Փետրուարէն 23 Փետրուար։

Այրի Տիկ. Գույումճեան եւ զաւակը Տիգրան, Այրի Տիկ. Տիրուհի Տիրատուրեան, Այրի Տիկ. Ժանէժ Գույումճեան եւ զաւակները, Տէր և Տիկ. Տիրատուր Տիրատուրեան, Այրի Տիկ. Վարդանուշ Տիրատուրեան եւ զաւակները, Պ. Գէորգ Գույումճեան (Պոլիս), Պ. Հայկ Գույումճեան եւ զաւակը (Փարիզ), Տէր եւ Տիկ. Պալիեօզեան (Պոլիս), եւ բոլոր պարագաները ցաւով կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց սիրեցեալ ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր, եղբօր եւ ազգականին մահը

Պ. ՎԱՀԱՆ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆԻ
(Ակնցի)

յետ կարճատեւ հիւանդութեան, 72 տարեկան հասակին, 7 Փետրուար, իր բնակարանին մէջ, 33, Rue Charras — Marseille.

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ 9 Փետրուար Շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 2ին Փրատոյի Ս. Թարգմանչաց Մայր Եկեղեցւոյ մէջ, եւ մարմինը ամփոփուեցաւ Սէն – Փիէռի գերեզմանատունը։

Այրի Տիկ. Ե. Դանիէլեան, Պ. Արթիւր Դանիէլեան, Տէր եւ Տիկ. Պօղոս Դանիէլեան, Տէր եւ Տիկ. Կարպիս Լուսպարոնեան, ինչպէս նաեւ ամբողջ ընտանիքը շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, ծաղկեպսակով կամ նամակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ ԵՂԻՇԷ ԴԱՆԻԷԼԵԱՆԻ մահուան առթիւ։

ՕՀԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆԻ

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍԸ ԱՊՐԻԼ 4ԻՆ։

Մ. ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ — Գ. Մ. ԱԼԷՄՇԱՀ
ԹԱՏԵՐԱՍՐԱՀ

Թատերական ներկայացում կազմակերպուած Ս. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ԿՈՂՄԷ։ Կիրակի 17 Փետրուար ժամը 16ին, 26 rue Troyon, Sèvres, métro Pont de Sèvres :

Ա. Մաս.— ԱՒԱՐԱՅՐԻ ՀՍԿՈՒՄԸ Վարդանանց յիշատակին (Հ. Յովհան Աւդեր)։

Բ. Մաս.— LES LUTINS DE CARNAC.

Գ. Մաս.— UN CLIENT SERIEUX.

Դ. Մաս.— ԿԵՂԾ ՌՈՍՏԻԿԱՆԱՊԵՏԸ ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ Եոզկատի շրջակայ գիւղերէն, Պէյրութէն դէպի Հարաւային Ամերիկա մեկնող Նահապետ եւ Վահրամ Ղըզարճեանները (իրենց քրոջը անունը Ազնիւ, ամուսնացած)։ Տեղեկացընել Տիկին Թագուհի Օզումուշեանի, 10 rue Mezelle, Tarare (Rhône), France:

«ԱՐՄԵՆԻԱ» ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԸ

իր հիմնարկութեան 20րդ տարեդարձի հանդիսութեանց շարքին՝ Բարեկենդանի առթիւ կազմակերպած է տարազաւոր եւ դիմակաւոր մեծ Պարահանդէս մը, 23 փետրուար, շաբաթ գիշեր ժամը 10էն մինչեւ լոյս, ALHAMBRAի շքեղ սրահներուն մէջ, **340 Bd Chave, Marseille,** մասնակցութեամբ ջազ նուագախումբերու։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէն ստիպողական ժողովի կը հրաւիրէ Քրիստափոր, Վահան Խորէնի եւ Փոթորիկ խումբերու բոլոր ընկերները անխտիր այս չորեքշաբթի ժամը 8.30ին, Café Régentի վերնայարկը։ Շատ կարեւոր օրակարգ ։

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Ա. Ահարոնեանի սրահը։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս Ուրբաթ, ժամը 20.30ին, 78, ռիւ Ռապըլէ, գլրոցին սրահը։ Կարեւոր օրակարգ։ Ներկայանալ անդամատետրերով։

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.— Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ ։

ՆԿԱՏԻ ՌՈՒՆԵՆԱԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի պարանցիկ ցերեկոյթը ԿԻՐԱԿԻ 2 ՄԱՐՏ։

« ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐ »Ը, կիրակի 6 Ապրիլ ։ Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ՍՐԱՀԻՆ հերթական հաւաքոյթը այս Չորեքշաբթի երեկոյ, Քատէ սրճարանին վերնայարկը։ Պիտի խօսի Պ. Թ. ԳԱՌՆԻԿ։ Նիւթ՝ «Ազգերու միջակայութիւնը եւ հայկական տեսակէտութիւնը»։

21րդ տարեկան ցերեկոյթ

Կազմակերպուած Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանի Արիներուն եւ Արենոյշներուն կողմէ։ 2 Մարտ, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Salle de la Chimie, 28bis, Rue St. Dominique (métro Invalides)։ Սկաուտական ներկայացումներ, հայկական պարեր եւ երգեր սկաուտներուն եւ արենոյշներուն կողմէ։

Պիտի ցուցադրուին տեսարաններ Աւստրիոյ ճամբարէն, որուն մասնակցեցան Հայ Արիները անցեալ ամառ ։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ։ Արիները եւ Արենոյշները պիտի ներկայացնեն մեծ պատրաստութեամբ, Շէյքսփիրի ՎԵՆԵՏԻԿԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԸ (հայերէն)։

Մուտք **300** եւ **200** ֆրանք ։

ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆԻ ՀԱՆԴԷՍ (JOUR DU MARDI GRAS)

Կազմակերպուած Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան, Որբերու Օգնութեան Մարմնի կողմէ ։

26 Փետրուար, երեքշաբթի օր, ժամը 15—20, Ժան Կուժօնի սրահին մէջ, 8 rue Jean Goujon, Փարիզ (8)։ Պատանեկան եւ մանկական խաղեր եւ հաճելի անակնկալներ։ Զանազան մրցանակներ ծպտեալ տղոց համար։ Մուտք եւ թէյասեղան **500** Ֆր.։ Տոմսերու համար դիմել անդամուհի տիկիններու կամ հեռաձայնել Ric. 92-60:

ՈՒՐԱԽ ԼՈՒՐ ՄԸ

Հաճոյքով ունինք մեր հայրենակիցներուն հաղորդելու որ

ՐԱՖԸ ՏԻՒՋԻՆ 45օԻՆ

գտած բացառիկ ընդունելութենէն քաջալերուած ՏԱԼԱՔԻՒՓԷԵԱՆ տունը նոր մասնաճիւղ մը բացած է

ՓԱՐԻԶ HALLE AUX VINSի ՄԷՋ

Տալաքիւփէեան Որդիի տնօրէնութեամբ ։

Փարիզի եւ արուարձաններու բաւադոյն նըպարավաճառատուներու մօտ միշտ պիտի գտնէք

Կեդրոնատեղի 8 Puvis de Chavannes, MARSEILLE

ՌԱՖԸ ՏԻՒՋԸ 45 ։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Mercredi 13 Février 1952 Չորեքշաբթի 13 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

28րդ ՏԱՐԻ — 28e Année No. 6686-Նոր շրջան թիւ 2097

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹԻՒՐԻՄԱՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Անոնք որ ներկայ չէին եղած Համազգայինի Լսարանի Փետր. 2ի նիստին, անշուշտ մօտաւոր գաղափար մը կազմեցին, կարդալով «Յառաջ»ի մէջ հրատարակուած ամփոփումը (10 Փետր.):

Նոր չէ նիւթը, — հին եւ նոր սերունդ: Ոչ ալ միայն մեր մէջ է որ կ՚արծարծուի, պարբերաբար:

Թերեւս ոչ մէկ երկիր այնքան չունչ եւ մելան սպառած է այս գետնին վրայ, որքան Ֆրանսան: Եւ հարցը միշտ ալ մնացած է հարցական:

Բանավէճը սաստկացաւ երկու մեծ պատերազմներէ վերջ, իբրեւ հետեւանք ահագնագործ վերիվայրումներու:

Քաղաքական, տնտեսական եւ ընկերային յեղաշրջումներուն հետ, բոլշեւիկեան վարդապետութիւնն ալ հոգեկան ճեղքեր բացաւ:

Անիշխանական տրամադրութիւններ զուգաւորուեցան: Սովորական ճշմարտութիւններ եւ դարաւոր գիտելիքներ քաոսի վերածուեցան: Տեղ-տեղ սերունդի պայքարն ալ կարծես տեսակ մը դասակարգային խնդիր դարձաւ:

Այս հոգեկան յեղաշրջումներէն ազատ չմնաց մեր «փոքր ածուն»: Մանաւանդ որ, ոչ միայն ցրուած ենք ի սփիւռս աշխարհի, այլ եւ կը լողանք բոլոր լուսացնցուր պղտորանքներուն վրայ:

Ուրեմն, մեր մէջ ալ, ինչ որ երբեմն փսփսուքներով կ՚արտայայտէին, այժմ կ՚ըսեն բարձրաձայն:

Անշուշտ պայքարը պիտի շարունակուի սերունդէ սերունդ, ինչպէս ամէն տեղ եւ ամէն ազգի մէջ. այլապէս յառաջդիմութիւնը ինքնին կանգ պիտի առնէր: Եւ «սերունդ» բառն ալ պիտի դառնար տխուր հեգնութիւն մը:

Այս ընդհանուր խորհրդածութիւններէն վերջ, դառնալով Փետր. 2ի սաւլխին, կ՚ուզէինք մատնանշել կարգ մը թիւրիմացութիւններ եւ հակասութիւններ:

Ինչպէս կ՚երեւայ, մեր երիտասարդութիւնն ալ չէ կրցած թօթափել կանխակալ կարծիքները:

Օրինակ, իրենց ներկայացուցիչը կը յայտնէ տեսակէտներ որոնք չեն համապատասխաներ իրականութեան:

Նախապաշարումը եւ հարեւանցի գիտելիքներն են որ իրեն ըսել կու տան հետեւեալ ճշմարտացանցութիւնները.

— «Երիտասարդը կը հաւատայ ապագային և յաւատես է, իսկ հին սերունդը յուսահատ է ապագայի մասին, միշտ անցեալը կ՚երազէ եւ անով կը խանդավառուի, ձգտում չունի նոր ստեղծելու»:

Եթէ այս յայտարարութեան կէսն իսկ ճիշդ ըլլար, մեր նոր սերունդը շատոնց փրկուած էր:

Դժբախտաբար, իբրեւ հիմնական երեւոյթ, արդի երիտասարդութիւնը նախ ինք չի հաւատար ապագային — մինչեւ անգամ իր ապագային:

Ատոր համար ալ, ան խոհալի մը վերածեր է ներկան: Կը ձգտի ունենալ եւ քամել զայն, առանց մտածելու վաղուան մասին: Առանց պատասխանատուութիւններ ստանձնելու: Առանց քայլ մը յառաջ նետուելու:

Շատերուն համար տարիքի երիտասարդութիւնը դրամագլուխ մըն է որուն վրայ չէքեր կը քաշեն տեղի-անտեղի:

Անշուշտ արժէքներ եւ արժեցնողներ կան: Բայց յաւակնութիւնները շատ աւելի լայն տեղ մը կը գրաւեն:

Ի զուր կը պնդէան թէ «հին սերունդը կը ձգտի յաւերժացնել անցեալը» կամ «50 տարի առաջուայ օրէնքներով կը դատէ նոր սերունդը»:

Եթէ նորերը փորձէին խղճի քննութիւն մը կատարել, երկու ձեռքով պիտի հերքէին այս վերագրումը:

Եթէ անոնք ուշադրութեամբ հետեւած ըլլային գոնէ դաշնակցական մամուլին, ճառերուն եւ խորհրդածութիւններուն, պիտի խոստովանէին թէ կա՛մ իրենց հարցադրը չեն հասկցած, եւ կամ պարզապէս նախապաշարումներով կ՚առաջնորդուին:

Երեւի ծուրի ձայն կուգայ, երբ կ՚ազդարարենք տարին տասներկու ամիս.

— Տղա՛ք, բան մը աւելի սորվեցէք: Ինչ որ կը բաւէր երէկ, չի բաւեր այսօր: Միշտ քայլ մը աւելի յառաջ...

Դեռ ուրիշ պարագայ մը: Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԳԱԼՈՒՍՏ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ

Եթէ հաւատանք օտար թերթերու թեթեւսոլիկութեան, մեր հայրենակիցը աշխարհի ամէնէն հարուստ մարդն է: Մի՛ հարցնէք թէ ով համրեր է իր միլիոնները: Ո՛չ ոք: Ինքն անգամ չի գիտեր իր վիթխարի հարստութեան քանակը: Ինչպէ՞ս գիտնար, երբ իր քարիւղները Իրաքի, Իրանի, Պուրմայի թէ Վենեցուելայի մէջ տակաւին չահագործուած չեն: Ամէն պարագայի մէջ, սակայն, վստահօրէն կարելի ըսել որ մեր հայրենակիցը, աշխարհի տասը առաջնակարգ հարուստներէն մէկն է:

Իբրեւ ելմտագէտ, կրնայ մրցիլ շատ մը ելմտական նախարարներու եւ տնտեսագէտներու հետ: Իբրեւ քաղաքագէտ, կրնայ դաս տալ հրապարակի շարք մը դիւանագէտներուն:

Իր համբա՞ւը — նախանձելի: Երբ Պ. Կիւլպէնկեան Փարիզի կամ Լոնտոնի սակարաններէն ներս մտնէ, սեղանաւորական շրջանակները իրար կ՚անցնին — ո՞ր արժեթուղթերը պիտի գնէ կամ ծախէ, ո՞ր թղթադրամը պիտի «կոտրէ»:

Մեր թերթերը երբեմն կը յիշեն իր անունը: Ոմանք կը փառաբանեն զինքը, ուրիշներ կը քննադատեն իր անտարբերութիւնը մեր ցաւերուն հանդէպ: Զի սիրեր ո՛չ մէկը, ո՛չ միւսը: Ջիղերը ոտքի կ՚ելլեն երբ, կարգ մը պնակալէզներ «վսեմաշուք» կամ «վսեմապատիւ» տիտղոսները կը կպեն իր անունին, որովհետեւ ինք ո՛չ փաշա է, ո՛չ ալ նախարար կամ դեսպան

Մարդիկ կը հարցնեն երբեմն.

— Աղէկ, շատ հարուստ է եղեր, բայց ազգին բան մը կու տա՞յ...

Դժբախտաբար, ոչ այնքան որքան կրնար տալ: Շինած է եկեղեցի մը Լոնտոնի մէջ — որուն ծախքերը պիտի վճարուէին իր քսակէն՝ յաւիտեանս յաւիտենից, եւ մատենադարան մը՝ Երուսաղէմի մէջ:

Վերջերս, սակայն, Պ. միլիառատէրը յանձն առեր է նորոգել տալ Էջմիածինը որ բաւական «ծերացեր»է: Ու այդ նպատակին համար պիտի յատկացնէ 250.000 տոլար:

Պ. Կիւլպէնկեան շատ գործնական ջիղ ունի: Պահանջեր է որ Երեւանի կառավարութիւնը իրեն ղրկէ նորոգութեան ծախքերուն ցուցակը:

Շատ իրաւունք ունի: Իբրեւ հեռատես եւ փորձառու մարդ, կրնայ երեւակայել թէ ինչ խաղեր կրնան սարքուիլ իր գլխուն: Երեւանի աղաները կրնան այդ «կոկիկ» գումարը Մոսկուա փոխադրել՝ ընկեր Ստալինի գանձը պարարտացնելու համար...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՏԽՐՈՒՆԻ. — ՀԱՅԿ ԱՐԱՄ ՔԻՊԱՐԵԱՆ

Ցաւով կ՚իմանանք թէ երկուշաբթի առտու ժամը 4ին մեռած է Հայկ-Արամ Քիպարեան, որդին ողբացեալ Վռամշապուհ արք.ի: Երկար ատեն զանազան գործեր վարելէ ետք, վերջին տարիներս գլուխն անցած էր մշակութային միութեան մը:

Ի ՆՊԱՍՏ ՏԻԿԻՆ ԼԵՓՍԻՈՒՍԻ

Գրիւսէլի մեր բարեկամներէն Պ. Խաչիկ Կարապետեան 125 մարք ղրկած ըլլալով այրի Տիկին Լեփսիուսի, իր աղջիկը շնորհակալութիւն կը յայտնէ սիրալիր նամակով: «Մօրս համար երջանկութիւն մըն է հաստատել թէ Հայերը չեն մոռցած Տոքթ. Լեփսիուսը, ձեր ժողովուրդին մեծ բարեկամը: Վստահ եղէք որ ձեր ազնուութիւնը պիտի չմոռցուի: Խորապէս երախտապարտ ենք ձեզի»:

Մ. Նահանգներէն Սարգիս Սիմոնեան անգլերէն «Հայրենիք»ի մէջ կարդալով Տոքթ. Լեփսիուսի գործունէութիւնը, 50 տոլարի չէք մը ղրկած է Տիկին Լեփսիուսի: Այս առթիւ գրած նամակին մէջ կ՚ըսէ.

— «Աչքերս թրջեցան կարդալով այդ սրտառուչ պատմութիւնը»:

Գործադուլը ձախողեցաւ

Ինչպէս կը նախատեսուէր, Գշ. օրուան համար սարքուած գործադուլը մասամբ միայն յաջողեցաւ: Մեթրօն, երկաթուղիները և հանրակառքերը կը բանէին: Կարգ մը կայարաններու մէջ բացակայ էին տոմսակներու հաւաքիչները:

Կառավարութիւնը արտակարգ միջոցներ ձեռք առած էր թէ բարեկարգութիւնը պահպանելու եւ թէ փոխադրութիւնները ապահովելու համար. բայց զինուորական կառքեր չէին երեւար հրապարակներուն վրայ: Բշ. օր թերթերը կը գրէին թէ 80,000 զինուորներ, ոստիկաններ եւ շրջուն պահակներ շարժման մէջ դրուած են: Կը թուի թէ կառավարութիւնը զինչերանց լուր առած ըլլալով, անհրաժեշտ չէր համարած հրապարակ հանել այդքան ստուարաթիւ ուժեր:

Անշուշտ գործադուլին ձախողման գլխաւոր պատճառը այն է որ շարժման գլուխը անցած էին միայն Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը եւ Համայնավար կուսակցութիւնը, քաղաքական հանդամանք մը տալով բողոքի ցոյցին: Կոչը ուղղուած էր նաեւ դաւառի կազմակերպութեանց, սակայն սպասուած արդիւնքը չունեցաւ:

Բանուորական Ուժը եւ Քրիստոնեայ Աշխատաւորներու Սենտիքան եւ ուրիշ Միութիւններ հակառակ էին գործադուլին, «անիմաստ» գտնելով զայն եւ պատուիրած էին իրենց անդամներուն շարունակել աշխատանքը: Շարժավարներու (շոֆէօր) Միութիւնն ալ պատուիրած էր իր անդամներուն աշխատիլ սովորականին պէս: Շատ մը խանութներ փակուած էին, մեծ գործարաններու բանուորները կամ աշխատանքը դադրեցուցած էին, եւ կամ կամաց կը բանէին:

Ոստիկանութիւնը ամէն միջոց ձեռք առած էր, որպէսզի հրապարակային ցոյցեր չկատարուին եւ աշխատանքի ազատութիւնը չխանգարուի:

«Իւմանիթէ» երէկ ալ գործադուլի հրաւէր կ՚ուղղէր խոշոր գլխագիրներով: Այս առթիւ կ՚ըսէր թէ աւելի քան հազար առեւտրականներ պատուիրած են փակել խանութները, թէ ժամը 20.30էն սկսեալ գործադուլ հռչակուած է Կառ տը Լիոնի մէջ, եւն:

Եւրոպական բանակի խնդիրը

ԲՈՒՌՆ ՎԻՃԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Երկուշաբթի օր Ազգ. Ժողովը սկսաւ քննել Եւրոպական Բանակի խնդիրը:

Նախ մանրամասն զեկուցում տուաւ Արտաքին Նախարարը, Պ. Ռոպէռ Շուման, բացատրելով հարցին ծանրակշիռ հանգամանքը:

Ինչպէս Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը, Պ. Շուման եւս լիազօրութիւն չպահանջեց, այլ ծրագիրը պարզելով, ուզեց իմանալ Ազգ. Ժողովին տեսակէտները: Կը նշանակէ թէ հաւանութիւն պիտի ստանայ, բայց կարգ մը պայմաններով, ինչ որ կրնայ ուշացնել ծրագրին գործադրութիւնը:

Ֆրանսական երկու կառավարութիւններ համաձայն են Եւրոպական բանակի ծրագրին, բայց մեծ ընդդիմութիւն կը տիրէ Խորհրդարանին մէջ, ինչպէս հաստատեցին առաջին օրուան վիճաբանութիւնները:

Արտաքին նախարարը իր զեկուցման մէջ խոստովանեցաւ թէ ծրագիրը մեծ դժուարութիւններ եւ անյարմարութիւններ կը ներկայացնէ, մանաւանդ որ կապ ունի Գերմանիոյ հետ: Բայց եւ այնպէս ինք համաձայն է ծրագրին:

«Ամէն բանէ առաջ հարկ է փարատել այն փոխադարձ կասկածամտութիւնը որ կը տիրէ Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ միջեւ: Եթէ Ազգ. Ժողովը վճռէ մէկդի դնել ծրագիրը, մեր Դաշնակիցները ուրիշ լուծումներ պիտի չփնտռե՞ն, վտանգաւոր՝ թէ իրենց եւ թէ մեզի համար: Ֆրանսա անկարելի կը գտնէ արտօնել որ Գերմանիան վերազինուի, ոչ թէ կասկածամտութեամբ, այլ որպէսզի աւելի չսաստկանայ միջազգային յարաբերութեանց լարումը: Բայց չէինք կրնար անհմանափակօրէն այս ժխտական դիրքին մէջ, առանց լուրջ պատակտում մը յառաջ բերելու Դաշնակիցներու միջեւ. պառակտում մը որ երբեք պիտի չարգիլէ Գերմանիոյ վերազինումը: Հետեւաբար Ֆրանսա դրական եւ շինարար առաջարկ մը ներկայացուց: Նախապէս այդ առաջարկին դէմ եւ թերահաւատութիւն ստեղծեց: Անկէ ի վեր հինգ պետութիւններ հաւանութիւն յայտնեցին:

«Մեր առաջին սկզբնական գաղափարն է ստեղծել հասարակաց բանակ մը որուն բոլոր տարրերը պիտի ձուլուին, ուր հրամանատարութիւնները, սպայակոյտները, յարակից սպասարկութիւնները պիտի միացուին եւ Բալկանեան զանազան ազգերէ: Այս բանակը անջատուելով ազգային կառավարութեանց իշխանութենէն, կախում պիտի ունենայ միայն պաշտպանութեան յանձնախումբէն:

«Ֆրանսայի թէ ուրիշ երկիրներու համար բատոյդ եւ տաժանելի զոհողութիւն մը կը նշանակէ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ)

ՄԵՐ ԴԱՏԸ

Խօսքը մեր ժողովուրդի քաղաքական դատի մասին է, որ սակայն աւելի է, քան պարզ «քաղաքական» դատի մը հասկացողութիւնը: Գոյութեան դատ մըն է ան, որուն լուծումէն կախում ունի Հայ ժողովուրդի ներկան ու ապագան. անոր աշխատելու եւ ստեղծագործելու հնարաւորութիւնը:

Անշուշտ, միշտ ալ միջազգային սեղաններու վրայ է Հայ Դատը, խառնուած ուրիշ ու խոշոր դատերու հետ. մոռցուած նոյնիսկ այլ դատերու դէզին տակ:

Բայց, դատերուն մեծն ու փոքրը չկայ: Արդարութեան դատ մըն է Հայ Դատը եւ, հետեւաբար, արժէքով հաւասար, եթէ ոչ աւելի՝ ամենազօր կայսրութիւններու դատին հետ: Արդարութիւնը ամբողջութիւն մըն է, անբաժանելի, ինչպէս ազատութիւնը:

Անիրաւուած ժողովուրդ մըն է Հայը, որ դարերէ ի վեր իր ազգային անկախութիւնը կը փնտռէ իր հայրենի հողերուն վրայ, ազատ ու ամբողջացած:

Մոռցուած է ան այսօր, բայց տարակոյս չկայ, որ ուշ կանուխ, հրապարակ պիտի դուրս դարձեալ, երբ աշխարհի Մեծերը, յոգնին վէճերէն. արիւնէն: Երբ մտածեն ճշմարտօրէն ժողովուրդներու իրաւունքներուն մասին. այսինքն՝ Արդարութեան արդար բաշխումին մասին:

Երբ բռնութիւնները վերջ գտնեն, եւ ազատ կարգեր ստեղծուին, տապալին բռնակալութիւնները, եւ ամէնէն առաջ՝ խորհրդային բռնակալութիւնը, որ ոչ միայն ժողովուրդներու ազատութիւնը բռնաբարած է, այլեւ իր վարդապետութեամբ ու ձգտումներով՝ դէմ է Ազատութեան գաղափարին: Ոչ միայն մեր հայրենիքը, ուրիշներու կարգին, յափշտակած է, այլեւ հակառակ է, առ հասարակ, հայրենիքներու գոյութեան:

Այս ահաւոր, ախտաւոր բռնակալութեան դէմ է որ կը պայքարի աշխարհ. ազատ ժողովուրդներու կարգին՝ կը պայքարին բազմաթիւ ստրկացուած ժողովուրդներ, որոնց հետ՝ ազատատենչ Հայութիւնը:

Մեր ժողովուրդը որեւէ ժողովուրդէ աւելի ազատատենչ է եւ իրաւունք ունի իր ազատ հայրենիքը ունենալու, որուն համար անհուն զոհեր տուած է:

Ունինք այսօր հայրենիք մը, հայրենիքի բեկոր մը, դարերու երկունքէն ծնած, հերոսական պայքարներու արդիւնք եւ չափախուած անհաշուելի զոհերու արիւնով: Հայրենիք մը՝ որ հազիւ ողջունած ազատութիւնը, բռնագրաւուեցաւ:

Մեր ժողովուրդը իրաւունք ունի տէր ըլլալու իր հայրենիքին ու իր ճակատագրին:

Ունինք պատմական հայրենիք մը, որ դարերէ ի վեր բռնագրաւուած կը մնայ ուրիշ բարբարոսներէ: Հայրենիք մը՝ որ աւերակ է, ամայի ու անբնակելի դարձած:

Եւ ունինք ժողովուրդ մը, որ ցրուած է աշխարհի չորս ծագերուն: Նախ՝ Խ. Միութեան լայնածաւալ սահմաններէն ներս, հոծ ու հալածական զանգուածներ՝ որոնցմէ ոչ մէկ լուր ունինք, որոնք ոչ մէկ դեր ունին եւ կրնան ունենալ մեր ճակատագրի կերտումին մէջ, տրուած պայմաններուն մէջ:

Սովետական դաժան թաթն է իջած անոնց վրայ, որոնք ահաբեկ ու լուռ, հազիւ կը շնչեն իբրեւ հայութիւն եւ կը քշուին ժամանակի հոսանքէն:

Այս զանգուածներէն կարեւոր մաս մը, թիւով հաւասար գրեթէ, շուրջ 1.300.000, կ'ապրի մեր հայրենի սահմաններուն մէջ, ըստ վկայութիւններու: Ի՛նչ կեանքով ու ազգային ի՛նչ գործունէութեամբ: Ոչ ոք գիտէ: Գիտենք անշուշտ, որ կ'ապրին կերպով մը, «ձեւով ազգային, բովանդակութեամբ սոցիալիստական» բանաձեւին համաձայն, իրականութեան մէջ ապրելով սակայն բոլշեւիկեան բռնակալութեան տակ, լուռ, անազատ, ու ահաբեկ: Անզօր՝ ընդհանրական որեւէ քայլի, ազգային գործունէութեան կամ հայրենիքի ազատագրութեան ի նպաստ որեւէ ձեռնարկի: Անշուշտ կ'ապրին կերպով մը. կը սնանին, կ'աշխատին ու կը տքնին. նոյնիսկ կ'երգեն ու կը պարեն...

Ունին գիր ու գրականութիւն, բեմ ու մամուլ, դպրոց ու եկեղեցի, Էջմիածինն ալ միասին, Ամենայն Հայոց Հայրապետով...

Ո՞վ կրնայ ըմբռնել սակայն ողբերգութիւնը՝ զոր կ'ապրի մեր հայրենիքի հայութիւնը, որ ոչ մէկ կապ ունի Սփիւռքի հայութեան հետ: Զուրկ՝ մինչեւ իսկ նամակ գրելու իրաւունքէն: Կը գրէ նամակ, կրնայ գրել, եթէ միայն գովէ Հայաստանի օդն ու ջուրը, երգն ու երկինքը, արտն ու այգին, չմոռնալով միշտ «Հանճարափայլ»ին գովքն ու փառաբանութիւնը:

Այս պայմաններուն մէջ, մեր հայրենիքի ժողովուրդը ի՞նչպէս մտածէ Հայոց հայրենիքին ու անոր Դատին մասին:

Ի՞նչպէս մտածէ ազատութեան ու ազատագրութեան մասին:

Իր Դատը իր գոյութիւնն է. ապրելու իր հնարաւորութիւնը:

Ուրեմն, Հայ Դատի եւ հայկական իրաւունքներու պաշտպանութեան ու հետապնդման աշխատանքներու համար ոչ մէկ նշանակութիւն կրնան ունենալ Խ. Միութեան մէջ ցիրուցան հայ զանգուածները, ինչպէս նաեւ Հայաստանի մէջ ծուարած հայութիւնը:

Կը մնայ Սփիւռքը իր շուրջ մէկ միլիոն հայութեամբ, որ ազգային թանկագին արժէք մըն է, ոչ միայն իբրեւ թիւ, այլեւ իբրեւ կազմակերպուած միութիւն, իր նպատակներու նոյնութեամբ, իր ազգային իշխանութիւններով, իր կուսակցութիւններով, կրթական ու մշակութային կազմակերպութիւններու ցանցով. իր եկեղեցիներով ու եկեղեցականներով. իր գրականութեամբ ու մշակոյթով: Այս բոլորին հետ խօսելու, գործելու եւ կազմակերպուելու իր ազատութեամբ:

Ազգային արժէք մը, որ ոչ միայն կրնայ իր անունէն խօսիլ, այլեւ կրնայ խօսիլ իր ազատազուրկ եղբայրներուն, Երկաթէ Վարագոյրին ետեւ բանտարկուած հայ զանգուածներուն անունով:

Սփիւռքի հայութեան պարտքն է Հայ Դատի հետապնդումը. նուիրական պարտականութիւն մը, որ պատմական առաքելութեան կը փոխուի մեր օրերուն:

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ «ՀԱՅՐԵՆԻՔ»Ի

Ընկերային ապահովութիւնը Ֆրանսայի մէջ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Ֆրանսայի ժողովուրդին 40 առ հարիւրը կ'օգտուի ներկայ ապահովագրութեան դրութենէն ինչ որ ցոյց կուտայ թէ լայնօրէն տարածուած է ան: Տակաւին շատ մը արհեստաւորներ եւ մասնագէտներ իրենց սեփական ապահովագրութեան դրութիւնը ունին եւ չեն մտած ընդհանուր ծրագրին մէջ:

Ամէն օտարական որ իբրեւ պաշտօնեայ կամ գործաւոր կ'աշխատի Ֆրանսայի մէջ, կրնայ ընկերային ապահովագրութեան մաս կազմել որեւէ Ֆրանսացիի պէս: Կան համայնքին մէջ հաստատածներ որ իրենց սեփական ընկերային ապահովագրութեան ծրագիրները ունին, ինչպէս անդամները պետական թատրոններուն — Օփերա, Օփերա–Քոմիք, Քոմէտի Ֆրանսէզ — լրագրողներ որոնք հանգստաւէտ տուն մը բացած են գործէն քաշուած լրագրողներու եւ ուսուցիչներու համար: Անոնք կազմակերպած են արդիական հանգստեան տուներ եւ հիւանդանոցներ իրենց անդամներուն համար:

Երբ ապահովագրեալ մէկը հիւանդ է, ինք կը վճարէ բժիշկին եւ դեղին, իսկ յետոյ կը ստանայ արժէքին մէկ մասը եւ կամ ամբողջը: Վերադարձուած գումարը առ հասարակ 80 առ հարիւր է: Բայց եթէ հիւանդութիւնը լուրջ է եւ վիրաբուժական խնամքը անհրաժեշտ, 100 առ հարիւր կը վճարուի:

Ապահովագրեալ անձին կինը եւ զաւակներն ալ իրաւունք ունին բժշկական խնամքի, ձրի եւ կամ մասամբ վճարուած, համաձայն հիւանդութեան լրջութեան: Ապահովագրեալ անձը կրնայ, եթէ ուզէ, մասնաւոր հիւանդանոց մը մտնել եւ կրնայ իր դրամը ետ ստանալ եթէ հաստատութիւնը ընդունուած է ընկերային ապահովութեան կազմակերպութենէն:

Ասկէ զատ աշխատաւորները վնասուց հատուցում կը ստանան երբ հիւանդութեան պատճառով գործի չերթան: Այս գումարը կէսն է իր աշխատավարձքի եւ կրնայ երկու երրորդի բարձրանալ եթէ երեք կամ աւելի զաւակներ ունի:

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՆՊԱՍՏ.— Ասիկա թաղն ու պսակն է Ֆրանսայի ընկերային ապահովութեան կազմակերպութեան: Ընկ. ապահովութիւնը կը վճարէ ոչ միայն յղութեան, ծնունդներու շրջանին այլեւ նախածնունդի խնամքին համար, որպէսզի ծննդաբերող մայրը շատ չյոգնի: Եթէ մայրը ինքն է որ կը դիեցնէ մանկիկը, կ'օգտուի մասնաւոր շնորհէ մը: Եթէ ոչ մայրական կաթ կը տրուի ձրիաբար:

Ֆրանսայի մէջ մանուկին ծնունդը կը նպաստաւորէ ծնողքը, ծնողեան առեն: Ամսական նպաստ մըն ալ ունին մեծցնելու համար մանուկը մինչեւ որ վերջացնէ դպրոցը եւ շահիլ սկսի նուազագոյն աշխատավարձք մը:

Տրուած գումարը չօշափելի եկամուտ մը կը կազմէ, եթէ քանի մը մանուկներ կան տան մը մէջ: Ասկէ զատ անոնք որ երկու կամ աւելի զաւակներ ունին եւ վարձակալ են, իրենց կը շնորհուի վարձքը եւ կարգադրութիւնը կ'ըլլայ համաձայն խրաքանչիւրի պէտքին:

Ընկերային ապահովութիւնը կը վճարէ նաեւ ընտանիքի բնակարանին բարելաւման ծախքին 50 առ հարիւրը, եւ կամ երբ մէկը աւելի լաւ բնակարան մը փոխադրուի: Նորածինի մը համար պարգեւ կը տրուի 40.000 Ֆրանք:

Ամէն 24 տարեկան կամ աւելի պակաս տարիք ունեցող մայր մը կը ստանայ պարգեւը խրաքանչիւր երախայի համար: Միւսները պարգեւներ կը ստանան երբ իրենց երախաները լրացնեն երկուքուկէս տարին: Զորրորդ երախայէն վերջ, պարգեւը ինքնաբերաբար կը տրուի ամէն մէկուն համար:

Ընտանեկան ամսական նպաստ մը կը վճարուի ամէն ապահովագրեալ ընտանիքի որ երկու կամ աւելի երախայ ունի: Երկրորդ երախային համար աշխատավարձքին 20 առ հարիւրը կը վճարուի, իսկ 30 առ հարիւր երրորդին եւ յաջորդներուն համար: Ասկէ զատ եթէ ամուսինը ուրիշ եկամուտ չունի եւ կինն ալ չ'աշխատիր, մասնաւոր գումար մը կը վճարուի: Այն ամսական նպաստը որ կը կոչուի միակ–աշխատավարձքի նպաստ, կը տրուի առաջին երախային ծնած ատենէն, եւ 20 առ հարիւրն է աշխատավարձքին: Երկու երախաներուն համար 40 հարիւր է, իսկ երրորդին 60 առ հարիւր: Այսպէս, երեք երախայով ընտանիք մը որուն մայրը վճարովի գործ չունի եւ որուն հայրը միայն վարձու աշխատաւոր մըն է, կը ստանայ իր աշխատավարձքին 100 առ հարիւրը:

ԾԵՐՈՒԹԵԱՆ ԿԵՆՍԱԹՈՇԱԿը սովորաբար կը սկսի 60 տարեկանին, թէեւ որոշ զբաղումներու համար, ինչպէս հանքային աշխատանք, երկաթուղի, աւելի շուտ կը սկսի: Թոշակին գումարը կախում ունի տարիներու թիւէն, երբ ենթական ապահովագրուած է եւ ընդհանրապէս 20 առ հարիւրն է իր վերջին 10 տարուան աշխատավարձքին: Երբ աշխատավարձքի ընդհանուր յաւելում մը եղած է, համեմատական յաւելում մը կ'ըլլայ նաեւ թոշակին վրայ: Ծերութեան թոշակաւորները, անոնց կիները եւ մանուկները բժշկական ձրի խնամքէ կ'օգտուին, ճիշդ նոյն ձեւով ինչպէս ապահովագրուած գործաւոր մը:

ԱՐԿԱԾՆԵՐՈՒ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ.— Ամէն բժշկական խնամք որ կը տրուի արկածեալին իր գործի միջոցին պատահած արկածին համար, ձրի է: Արկածեալը ինք կրնայ ընտրել իր բժիշկը եւ հիւանդանոցը, եթէ ընկերային ապահովութեան վարիչները համաձայն ըլլան: Ասկէ զատ օրական վճարում մը կը տրուի իբրեւ «գործէ–զրկուած», որ իր օրական շահածին կէսն է, եւ որ կ'աւելնայ երկու երրորդով 29 օր տկարութենէ վերջ:

Եթէ աշխատաւոր մը արկածի մը հետեւանքով ոչ միայն չի կրնար աշխատիլ, այլ պէտք ունի օժանդակութեան, հանգստեան թոշակը իր աշխատավարձքին քանակութեամբ է, եթէ գումարը չ'անցնիր 350 հազար Ֆրանքը: 350 հազար Ֆրանքէն աւելիին համար իր շահուն մէկ երրորդը կ'աւելցուի իր թոշակին վրայ: Ընդհանուր թոշակը այսպէսով կ'աւելցուի 40 առ հարիւր, որպէսզի իրեն օգնողին պէտքերուն ալ կարելի ըլլայ հասնիլ:

Ընկերային ապահովութեան Ֆրանսայի դրութիւնը կը գերազանցէ բոլոր միւս երկիրներուն դրութիւնը անով որ ան կ'աշխատի պահպանել բանուորին, մայրերուն եւ մանուկներուն առողջութիւնը:

Բոլոր անոնք որ այցելած են Ալպեանլեաները, տեսած են հիանալի արդիական բուժարանները, որոնք հաստատուած են բանուորին համար: Որեւէ աշխատաւոր որ բժշկական քննութենէ վերջ կասկածելի առողջութիւն մը կը ցուցնէ, իրաւունք ունի ձրի խնամքի բուժարանի մը մէջ:

Ընկերային ապահովութեան կազմակերպութիւնը կը քննէ ճարտարարուեստական հաստատութիւններ եւ պայմաններ կը դնէ ապահովութեան եւ առողջապահութեան համար — բժշկական եւ մեքենական երեւոյթները տեւական ուսումնասիրութեան մէջ են: Նիւթական օժանդակութիւն կ'ըլլայ նաեւ մասնաւոր մարմիններու որոնք կ'աշխատին առողջութիւնը պահպանելու համար:

Ուշադրութեան արժանի են նաեւ դպրոցականներու օդափոխութեան կայանները, որոնք կը կազմակերպուին ամէն համայնքի մէջ: Ոչ մէկ մանուկ, որքան ալ աղքատ ըլլայ, չի զրկուիր:

Պատերազմի վերջաւորութենէն ի վեր մանկական մահերը, թոքախտէ մահերը եւ ընդհանրապէս մահերու թիւը իջած է: Փարիզի շրջանին մէջ մանուկներու մահերու թիւը որ 91 էր հազար ծնունդին վրայ 1945ին, իջաւ 35ի 1950ին:

Ֆրանսայի ընկերային ապահովութեան գըլբապէս մահերու թիւը իջած է: Փարիզի շրջակը կառավարեն իրենց շահերը: Անոնք գիտեն թէ իրենց ապահովութիւնը կախում ունի իրենց ճիգերէն եւ իրենց կարողութենէն:

Վահան Գույումճեան

Ազգասէր ուսուցիչը ծնած է Ակն 1880ին : Նախնական կրթութիւնը ստացած է քաղաքին Ներսէսեան վարժարանը: 1893ին Կարնոյ Սանասարեանը կ'ընդունուի եւ 1900ին շրջանաւարտ ելլելով, երեք տարի կը պաշտօնավարէ հոն:

Սանասարեանի խնամակալութիւնը կ'որոշէ զինքը Եւրոպա ղրկել, ուսումը կատարելագործելու համար, բայց համիտեան խստութիւններուն հետեւանքով, ծրագիրը ջուրը կ'իյնայ:

Վ. Գույումճեան իր խոճալէն ոգեւորուած, գաղտագողի խոյս կուտայ սահմանագլուխէն. յանդուգն քայլ մը, որ քիչ մնաց իր կեանքը պիտի արժէր: Բիւրաբերէ հետապնդուելով, կը բռնուի նախ Հասան-Գալէ, ուրկէ Կարին բանտ կ'առաջնորդուի: Երկու ամիս տաժանագին կեանք մը կ'անցընէ բանտին մէջ, ապա կ'աքսորուի Ակն, ուրուն առաջնորդ. փոխանորդ Գէորգ վրդ. Արսլանեանի բարեխօսութեամբ ազատ կը ձգուի: Երկու տարի կը վարէ ազգ. վարժարանի տեսչութիւնը: 1906-1908ին ալ Արաբկիր է նոյն պաշտօնով: Օսմ. Սահմանադրութենէն վերջ կը հրաւիրուի Սանասարեան վարժարանը, ուր երեք տարի կը դասախօսէ հայերէն եւ ազգ. պատմութիւն: 1911ին կը մեկնի իր ծննդավայրը, ուր դարձեալ նորահաստատ Նարեկեան վարժարանին տնօրէն կ'ըլլայ: 1912ին Պոլիս կը մեկնի եւ Ատափազարի Կեդրոնականին հայերէն լեզուի ուսուցիչ կը կարգուի, մնալով մինչեւ 1915ի տեղահանութիւնը: Ձերբակալուած մտաւորականներու խումբին խառնուելով, շունչը կ'առնէ Գոնիա, ուր կը պահուի բաւական ժամանակ: Յետոյ փախչելով Պէլէմէտիկ, երկաթուղիներու շինութեանց մէջ կը ծառայէ իբրեւ «փուանթէօր», գերմանական զինուորական իշխանութիւններու մօտ, շնորհիւ իր գերմաներէն գիտնալուն:

Զինադադարէն վերջ ուսուցչական պաշտօններ կը վարէ Պանտրմա, Պէշիկթաշ, Գուլէլիի որբանոցը եւ Մաքրիքէօյ: Երբ կը հեռանայ Պոլսէն, Քորֆուի որբանոցին մէջ պաշտօն կը ստանձնէ: Աւելի քան քսան տարիէ ի վեր կ'ապրէր Մարսէյլ, վարելով զանազան պաշտօններ:

Շատ կանուխէն ունեցած է գրական գործունէութիւն մը, գերման ծանօթ հեղինակներէ թարգմանելով գրական կտորներ: Աշխատակցած է մասնաւորաբար Ծակատամարտի, Յառաջի եւ Արեւմուտքի բանասիրական եւ պատմական յօդուածներով:

Իր մասնագիտութիւնն էր Ակնայ Անտունիներու հաւաքումն ու ուսումնասիրութիւնը: Այս մարզին մէջ անգնահատելի աշխատանք մը տարած էր, կորուստէ փրկելով Ակնայ ժողովրդական բանահիւսութիւնը, տեղին վրայ պտըտելով գիւղէ գիւղ եւ խօսեցնելով մամիկներ ու մայրեր: Շնորհիւ Ամերիկայի Ակնայ Հայր. Միութեան ջանքերուն այդ հաւաքածոն լոյս պիտի տեսնէ մօտերս, Ակն եւ Ակնցիք պատկառելի հատորին մէջ, հազարէ աւելի էջերով: (Գրքին երկու հարիւր էջերը կը գրաւեն իր հաւաքած Անտունիները եւ իր գրի առած մանրամասն ուսումնասիրութիւնը):

Մահէն գրեթէ մէկ շաբաթ առաջ, Տիկին Վ. Գույումճեան տեղեկացնելով Վահանի հիւանդութեան ծանրացումը, սփոփողաբար կը խնդրէր ղրկել հրատարակուած պրակները, որպէսզի տեսնէ մահէն առաջ: Հատորին խմբագիրը, Մ. Պարսումեան երկու հարիւրէ աւելի տպագրուած էջերը անմիջապէս կը ղրկէ հիւանդին, որուն աչքերէն գոհունակութեան արցունքներ կը հոսին:

Ակնայ Անտունիներու լիակատար ժողովածոն ուրեմն կը պարտինք հանգուցեալ Վահան Գույումճեանի: Երբ Ակն եւ Ակնցիք հատորը լոյս կը տեսնէ, ժողովրդական բանահիւսութեան այդ գլուխը ջերմապէս պիտի գնահատուի, ոգեկոչելով վաստակաւոր հեղինակին յիշատակը: Ա.

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊՆԱԿ ՄԸ ԿԵՐԱԿՈՒՐԻ հանգանակութիւնը Պէյրութի մէջ տեղի ունեցած է փետր. 3ին, նախաձեռնութեամբ Օգն. Խաչի Շրջ. վարչութեան: Տասնեակներով յանձնախումբեր ամբողջ օրը շրջած են Պէյրութ եւ շրջակաները: Հանգանակութեան ընդհ. գումարը եղած է 13 հազար լիբ. ոսկի:

ԱՒԵԼԻ ՔԱՆ 400 ամերիկահայ զինուորներ զոհուած են վերջին պատերազմի ընթացքին, կը գրէ Ճէյմս Թաշեան իր Անգլերէն Պատմութեան մէջ որ լոյս պիտի տեսնէ մօտերս: Ցարդ այս թիւը կը հաշուէին 200էն 250: Իր թիւերը առնուած են պատերազմական եւ ծովային նախարարութեան դիւանաթուղթերէն:

ԼՈՅՏ ՃՈՐՃԻ ՈՐԴԻՆ ԵՒ ԸՆԿ. Ա. ՍԵԴՐԱԿԵԱՆ.— Քալիֆորնիոյ Ջամիչի ընկերակցութեան վարչական խորհուրդին նախագահը, ընկ. Ա. Սեդրակեան վերջերս Անգլիոյ պարենաւորման նախարարութեան ծախած էր 30 հազար թոն չամիչ, հինգ միլիոն տոլար արժէքով:

Ընկ. Ա. Սեդրակեան Լոնտոն գացած էր նոյ. 29ին, վաճառման պայմանագիրը կնքելու պարենաւորման նախարար Կուիլլին Լոյտ Ճորճի հետ, որ որդին է հանգուցեալ Լոյտ Ճորճին: Ընկեր Սեդրակեան իր ճամբորդութեան ամէնէ հաճելի պահը անցուցած է այս պաշտօնատարին հետ, որուն յայտնած է հայ ժողովուրդին կողմէ իր երախտիքը, այն ջանքերուն համար զորս իր մեծանուն հայրը կատարած էր ի նպաստ հայ ժողովուրդի դատին: Նախարարը պատասխանած է թէ «գաղափարի ճամբուն վրայ, կը հետեւիմ իմ հօրս օրինակին»:

ՄԱՐԱՇԻ ԱՂԷՏԻՆ 32րդ տարեդարձը այս տարի մեծ շուքով տօնուած է Պէյրութի մէջ Նոր Մարաշի Հայրենակցական Միութեան կողմէ: Ներկայ եղած եւ նախագահած է ընկ. Հրանդ Սամուէլ որ ատենէ մը ի վեր հոն կը գտնուէր: Շեշտած է թէ սգատօնը նուիրուած է անոնց, որ 1920 յունուար 21էն մինչեւ փետր. 11 նահատակուեցան ինքնապաշտպանութեան պատնէշին վրայ: Ոմանք կռուի մէջ արձակուած գնդակներէն ինկան, ուրիշներ ողջ ողջ այրեցան հրդեհուած եկեղեցիներուն մէջ, իսկ շատեր ալ մեռան նահանջի ճամբուն վրայ: Այնուհետեւ պատմականը բրած է հայկական անիրաւուած դատին, եւ մանրամասնութիւններ տուած Մարաշի ինքնապաշտպանութեան տասնըվեցօրեայ պայքարի մասին:

ՎԵՆԵՏԻԿԻ Մխիթարեան Ուխտին երիցագոյն անդամը, Հ. Փիլիպպոս վ. Եաթիկեարեան, մեռած է 76 տարեկան հասակին մէջ: Ծնած էր Կարին: 11 տարեկանին գացած է Ս. Ղազար: Նուիրուած է ուսուցչական ասպարէզին, գրեթէ ամբողջ կիսամեակ մը, Մուրատ Ռափայէլեան վարժարանին մէջ: Մեծ դարկ տուած է գիտական մակարդակը բարձրացնելու: Հմուտ էր անգլերէնի եւ յաճախ «Բազմավէպ»ի մէջ թարգմանութիւններ կ'ընէր: Հրատարակած է Ալֆրէտ Թէնիսընի «The May Queen» գրքոյկը: Ունի նաեւ անտիպ աշխատութիւններ:

ԵՐԵՔ ՀԱՅԵՐ ԻՍԼԱՄԱՑԱԾ ԵՆ Թուրքիոյ մէջ, 1951ին: Մէկը, Գէորգ կոչուած է Քէմալ, երկրորդը Արշակ Շէրպէթճեան, Քէմալ, իսկ երրորդը՝ Աղաւնի, Ուվէյս:

ԲԵՄԱԴՐԻՉ ԿՈՍՏԱՆՈՎ, մօր կողմէ Հայ է (աղջիկը պոլսեցի Տոքթ. Ճէրահեանի) եւ հօր կողմէ Յոյն, շատ լաւ հայերէն կը խօսի մայրենի լեզուն ըլլալով հայերէնը: (Հայրը կորսնցուցած է չորս տարեկանին): Վերջերս Պոլիս հրաւիրուած է «Մեղքերը քաւող անձը» շարժանկարի վերածելու համար: Բեմական գործունէութիւնը կը սկսի 1931ին: Առաջին անգամ շարժանկարի վերածած է Նասրէտտին Հոճան, արաբերէնով: Դարձուցած է տասը արաբերէն ժապաւէններ եւ մեծ փափաք ունի հայերէն շարժանկար մըն ալ պատրաստելու: Պոլսոյ թերթերը կը գրեն թէ 10 լեզու կը խօսի:

ԱՐՔԱՅԱԿԱՆ ԳՐԱԳԷՏ Շառլ Մօրաս, որ 84 տարեկան է եւ ցկեանս բանտարկութեան դատապարտուած, դարմանատուն փոխադրուեցաւ, ծանրապէս հիւանդացած ըլլալով:

ԲՆԱԿԱՆ ԿԱԶ երեւցաւ, նորէն, Լաք աւանին մէջ (Փոյլ նահանգ, հարաւ. Ֆրանսա): Դեկտ. 19էն ի վեր այս երկրորդ ժայթքումն է: Ճարտարագէտները նշմարած են որ կազի քանակը օրական 19.000էն 300.000 խորանարդ մեթրի բարձրացած է: Ի հարկին քաղաքը պիտի պարպեն:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ վարչապետը, զոր. Փլասթիրաս, յայտարարեց թէ երկիրը քաոսի պիտի մատնուի, եթէ իր դահլիճը հրաժարի:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԱՐԻՒՆՈՏ ԱՄՊԵՐ, (պատկերներ Արաբկիրի կեանքէն). գրեց՝ Սարգիս Բախտիկեան: Տպ. Պէյրութ, 1951: Գին մէկ տոլար: Հասցէ.— Pharmacy Avedissian, Seyfi St. Béyrouth (Liban).

ԾԻԾԱՂ

ԳՈՂԸ.— Ահագին դժուարութեամբ մտանք սենեակ, բացինք դրամարկղը , եւ մէկէն սառ կտրեցանք :

....

Ա.— Մէջը երբեք դրամ չկա՞ր :

ԳՈՂԸ.— Դրամարկղի տեղ սառնարանը բացեր ենք ...

«ՅԱՌԱՋ» ԹԵՐԹՕՆԸ (19)

ԿՐԱԿԷ ԳԻԾԵՐՈՒ ՎՐԱՅ

— Ֆրիտա՞ն, ճչացի, ինքնիրմէս ելած Ֆրիտա՞ն...

— Այ՛ս, այո՛, բարի Ֆրիտան...

Քիչ մնաց ամէն բան ձգէի եւ հիւանդանոց վազէի անոր ոտքերը համբուրելու համար...

Դառն սրտով ձգեցի բարեկամս եւ բարերարս՝ Եանը: Ներս մտայ համարձակ, գտայ թիւ 3 գիծին կառաշարը — Քարլսրուհէ-Մեծ: Մա՛րդ բան չհարցուց: Ամբողջ կառաշարին երկայնքը 3-4 անգամ գացի եկայ տեղ մը գտնելու համար: Վակոններու մեծագոյն մասը յատկացուած էր զինուորներու: Երեք վակոններ միայն ազատ քաղաքացիներու կը պատկանէին: Անոնք ալ լեցուած՝ մինչեւ աստիճաններու վրայ սեղմուած էին: Եթէ տեղ մը կարենայի ճարել՝ այս վիճակը ինծի համար շատ նպաստաւոր էր:

Հրելով, հրմշտկելով, աստիճաններէն դէպի մէջանցքը կրցեր էի սողոսկիլ: Բայց, յայտնի էր որ այդ վիճակով երկար չէի կրնար դիմանալ: Վիրաւորուելէս ասդին առաջին անգամն էր որ այսքան երկար կը քալէի, եւ այսքան ատեն ոտքի վրայ կը կենայի: Ու դեռ որքա՞ն պէտք էր այսպէս մնայի Մեծ հասնելու համար:

Նոր եկողներ եղան: Հրմշտուքը սաստկացաւ: Յատակը կենալէ աւելի, օդին մէջ կախուած էի: Ուսէս կախ պայուսակս այնքան կը սեղմէին որ, կարծես ոսկորներս պիտի ջարդուէին... Ի՞նչ ընէի: Յանկարծ տարօրինակ նեղութիւն մը զգացի: Ուժերս սկսան թուլնալ: Աչքերս մթագնեցին: Պաղ քրտինք մը ողողեց ճակատս եւ դէմքս: Յետոյ ի՞նչ պատահեցաւ, չեմ գիտեր, միայն, կարծես ականջիս քանի մը հեղ խուլ կերպով հասաւ «Քրանք» (հիւանդ) բառը: Երբ աչքերս բացի, տեսայ որ զիս տեղաւորած են պատուհանի մը քովիկը, եւ թէ վրայէս եթերի սուր հոտը կը բուրէր, ու մազերս, դէմքս, շապիկիս օձիքը թաց էին:

Հիմա որ տեղ մը գտած էի նստելու համար, ուրիշ միտք մը կը սարսափեցնէր զիս: Ի՞նչ կ'ըլլար վիճակս, եթէ շուրջս նստողները խօսքի բռնուէին հետս ու հասկնային որ օտար եմ, եւ փախստակա՛ն... Քանի մը ամիսներու ընթացքին ինչ որ կրցած էի սորվիլ՝ գործածական քանի մը նախադասութիւններ ու բառեր էին: Մտածեցի աչքերս որքան կարելի էր գոց պահել, կամ գետին յառել, անպատեհ անակնկալներէ խուսափելու համար:

Քովիկս նստած պառաւ մը հարցուց դիմացինին թէ՝ որքա՞ն ատենէն Մեծ պիտի հասնէինք: «Նախ հալպ ըշտունտը», պատասխանեց միւսը: Ուրեմն կէս ժամ, կէս ժամ եւս եւ ահա «կրակի գիծը»: Կը մնար այդ «կրակի գիծ»էն անցնիլ, կայարանէն միջոցով մը դուրս ելլել: Եթէ յաջողէի, փրկութիւնս ապահով էր, իսկ եթէ բռնուէի, ամէն ինչ վերջացած էր ինծի համար...

Հասանք «կրակէ գիծ»ին կայարանը: Ժամը առաւօտեան ճիշտ 5ը քառորդ կ'անցնէր: Տակաւին մութ էր, պէտք էր սպասէինք սպասման սրահներուն մէջ, մինչեւ որ լուսնար, ժամը 7ը զարնէր որպէսզի գերման պաշտօնեաները գային ստուգելու մեր ինչքերը եւ անցագիրները:

Տակաւին պատերազմական վիճակ էր այդ կողմերը, եւ ամէն ինչ խիստ: Կայարանին թէ՛ ներսը եւ թէ դուրսը, հոս ու հոն պահակներ կանգնած էին խիստ ու սպառնական... Ես անցագիր չունէի: Ո՛չ շրջանին, ո՛չ կայարանին եւ ո՛չ ալ քաղաքին ծանօթ էի: Ոչ ոքին ալ չէի ճանչնար որպէսզի ներկայանայի եւ խորհուրդ մը հարցնէի: Մէջտեղէն ալ չէի կրնար դեգերիլ պահակներուն ուշադրութիւնը չհրաւիրելու համար: Ի՞նչ ընէի...

Բարձրախօսը հնչեց: Կայարանին մէջ խճողուած ճամբորդները իրենց գոյքերովը հաւաքուեցան ելքի անցքին առջեւը: Դրան մէջ երկու կողմին վրայ զոյգ պաշտօնեաներ ստուգման համար, ուրիշներ ալ գոյքերը քննելու պաշտօնով: Բարձրախօսը կրկին հնչեց — «Բացէ՛ք ձեր ծրարները, պատրաստեցէք ձեր անցագիրները»: Յուսահատութիւնը բռնած էր ամբողջ էութիւնս: Պաղ քրտինք մը կռնակէս կ'իջնէր վար: Ի՞նչ ընել: Աստուած իմ, ճամբայ, ճամբայ մը, հնարք մը...

Արդեօք կայարանին քովերէն, գիծերու մէջէն տեղ մը, անցք մը չկա՞ր զիս ապահով տեղ մը հասցնելու համար: Այդ ուղղութեամբ փոքր պտոյտ մը ըրի, բայց յարմար չգտայ:

ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՋԷ

(Շար.)

Եւրոպական բանակի մը ստեղծումը, բայց ապատութեան փրկութիւնը կ'արդարացնէ զայն» :

Սարի մասին ալ խօսելով, Պ. Շուման բացատրեց թէ մարզպանութիւնը դեսպանութեան վերածելու կարգադրութիւնը ծանուցուած էր երկու տարի առաջ եւ երբեք չի վնասեր առժամեայ կարգուսարքին : «Արդէն բանակցութիւն պիտի կատարուի այս մասին, Գերմանիոյ հաշտութեան դաշնագիրը ստորագրուածատեն : Այդ առթիւ գոյացած համաձայնութիւնը պիտի ենթարկուի Սարի ժողովուրդին հաւանութեան : Ազատ ընտրութիւններ պիտի կատարուին յառաջիկայ Սեպտեմբերին» :

Եզրակացնելով, Արտաքին նախարարը յայտարարեց .

— «Հանդարտօրէն խորհեցէք : Մեր ընելիք ընտրութիւնը քաջութիւն եւ զոհողութիւն կը պահանջէ : Կ'ըմբռնեմ եւ կը յարգեմ ձեր տարակոյսները : Բայց, չէք կրնար պառակտում եւ մեկուսացում վճռել : Չէք կրնար վտանգել Ատլանտեան Դաշինքը : Մասնագիտական խնդիր մը չէ այս : Մեր ամբողջ քաղաքականութիւնն է որ կը փորձուի» :

Պ. Շուման հազիւ նստած էր, երբ ոտքի ելան ընդդիմադիր ճառախօսները, — համայնավարներ, ուղեկիցներ, զօր. տը Կոլի կուսակիցներ, անկախներ :

Այս վերջիններէն Օմըռան վտանգաւոր կը գտնէ Գերմանիոյ վերազինումը : «Ֆրանսայի ազգային բանակին անհետացումէն վերջ, ինչպէս պիտի պահպանենք մեր վտանգուած անկախութիւնը : Այս ծրագիրը, ինչպէս ածուխի եւ պողպատի ճարտարարուեստութեանց միացումը կը վնասէ մեր երկրին գերիշխանութեան : Այդ ծրագիրը մեզ գերի պիտի դարձնէ Գերմանիոյ, եւրոպական գաղափարի քօղին տակ : Եւրոպական բանակի մը ստեղծումը ոչ թէ պիտի խափանէ, այլ պիտի վերակազմէ գերմանական բանակը» :

Նախկին նախարար մը, Անտուէ Մոնթէյլ, անդամ ժողովրդական հոսանքին (M. R. P.., ինչպէս Շուման եւ Պլեօ, բացատրեց թէ ծրագիրը աւելի շատ ամերիկեան, քան թէ եւրոպական է : «Բանաւո՞ր է եւրոպական բանակ մը կազմել երբ Եւրոպան գոյութիւն չունի : Ո՞վ պիտի վճռէ այդ բանակին գործունէութիւնը : Գերմանիա, որ զերօյէն կը սկսի, ամէն բան պիտի շահի : Ֆրանսա պիտի կորսնցնէ իր զինուորական ինքնավարութիւնը : Մեծն Բրիտանիա կը մերժէ մասնակցիլ» :

Նախկին վարչապետ մը, Պ. Տալատիէ, նոյնպէս հակառակ է ծրագրին : Ան վտանգաւոր կը գտնէ Գերմանիոյ պահանջները եւ Խ. Միութեան դիրքը : «Այս ծրագիրը կա՛մ Գերմանիոյ վերազինման պիտի առաջնորդէ, եւ կամ պիտի չկրնայ դեր կատարել» :

Զօրավար մըն ալ, Մոնսապէռ, վտանգաւոր կը գտնէ «բանակը բաժնել ազգէն» : Համայնավարներուն խօսնակը ծրագիրը մերժեց բուռն բանախօսութեամբ մը : Բացատրեց թէ կ'ուզեն վերակազմել գերմանական նախկին բանակը, «ինչ որ կը սպառնայ Ֆրանսայի ապահովութեան եւ կ'աւելցնէ պատերազմի վտանգները» :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹԷՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ նոր խռովութիւններ ծագեցան հինգշաբթի օր : Հազար համայնավար եւ ընդդիմադիր ուսանողներ կռուեցան բիրերով եւ քարերով, ամերիկեան քոլէժին առջեւ : Առ նուազն 15 հոգի վիրաւորուեցան, Զօրսը ծանրապէս — Միջազգային դրամատունէն հինգ հոգինոց յանձնախումբ մը հասաւ Թէհրան, քարիւղի մասին բանակցելու համար :

19 ՀՈԳԻ ՄԵՌԱՆ վիթխարի ձիւնակոյտի մը տակ թաղուելով Վուրալպերկի մէջ (Աւստրիա՝ : Ապաստանեալներէն 19ը ճզմուեցան, իսկ 10 հոգի ալ վիրաւորուեցան : Զոհերէն երեքը Աւստրիացի են, իսկ մնացեալը գերման երիտասարդներ, հինգը աղջիկ : Հիւղակի մը մէջ քնացած էին, երբ ձիւնակոյտը թաւալեցաւ :

ՊԵԼԿՐԱՏԻ ժողովրդային յանձնաժողովին որոշումով, այսուհետեւ Սթալին և Տոլպուխին փողոցները, ինչպէս նաեւ «Կարմիր Բանակ» պողոտան պիտի կոչուին Մակեդոնիա, Նախկին Մարտիկներ եւ Յեղափոխական Պողոտայ :

33 ՀՈԳԻ ԶՈՀ ԳԱՑԻՆ օդանաւային արկածի մը, Նիւ Ճըրսիի մէջ (Մ. Նահանգներ) : Օդանաւը ջախջախուեցաւ եռայարկ տնաշարքի մը տախտակամածին վրայ : 68 ուղեւորներէն 28ը եւ տնեցիներէն հինգ հոգի մեռան : Երրորդ արկածն է այս նոյն քաղաքին մէջ, երկու ամսուան ընթացքին : Զոհերու ընդհ. թիւը՝ 119 :

ՈՍԿԻՆ ՆՈՐԷՆ բարձրացաւ առջի օր : Ձոյլ ոսկին կ'արժէր 612.000 (նախապէս 604.000) : Նափոլէոնը 4650 (4530), զուից. ոսկին 4410 (4320), Սթերլինը 5540 (5420) : Թղթադրամ տոլարը 463 (ազատ շուկայ), Սթերլինը 1030, զուից. ֆրանքը 105,50 ֆրանք : Նոյն օրը 1,015.000.000 ֆրանքի գործառնութիւններ տեղի ունեցան Փարիզի սակարանին մէջ (Առջի օր՝ 610 միլիոն) :

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ–ԽՆՋՈՅՔ

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ի ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ Հ.Յ.Դ. Փարիզի Եգիպտացի Կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ բոլոր խումբերու այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, **Krimlin Bicêtrie** Քաղաքապետարանին շքեղ սրահին մէջ, 5, Rue Pierre Brossolette, K.-Bicêtre, Métro Porte d'Italie. Autobus 125 — իջնել Mairie : Զանազան անակնկալներ : Կը մասնակցին Թառիստ ԳԱՐԵԳԻՆ եւ ԲԵՆՕ :
Մուտքը ազատ է :

«ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ» ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական հաւաքոյթը այս ուրբաթ (15 Փետրուար) ժամը 21ին, Le Cadet սրճարանի վերնայարկը :

Նիւթ.— ՍԵՐՈՒՆԴՆԵՐՈՒ ՊԱՅՔԱՐԸ (Շար. վիճաբանութեանց) :

Կ. ԽԱՉԻ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ց. Կապ. Խաչի Սէն Լուի մասնաճիւղին տարեկան ձեռնարկը, 16 Փետր. Շաբաթ ժամը 20.30ին, 66 Պուլվար Գիզէյի գեղեցիկ սրահին մէջ : Նոր Սերունդի Թատերախումբին կողմէ կը ներկայացուի

ԱՇԽԱՐՀԻ ԴԱՏԱՍՏԱՆԸ

Ընտանեկան կեանքէ, յուզիչ ողբերգութիւն մը, չորս արար :

«ԿՈՄԻՏԱՍԻ ՕՐ»

Կիրակի **24** Փետրուար, ժամը **15**ին
Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ

Նախագահութեամբ Պ. GUY de LIONCOURTի, տնօրէն César Franck երաժշտ. բարձրագոյն վարժարանի :

ՄԵԾ ՀԱՄԵՐԳ ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ (60 երգիչ), ամբողջութեամբ նուիրուած Կոմիտասի գործերուն (50 կտոր մէկ յայտագրի մէջ) :

Ղեկավարութեամբ ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ

Կոմիտասի մասին կը բանախօսէ Պ. FELIX RAUGEL, նախագահ երաժշտաբանութեան ֆրանս. ընկերութեան :

Կը մասնակցին Օրիորդներ Թորոսեան, Պիլպիլեան, Զառափեան, Պ. Պ. Խախամեան, Նշանեան եւ **Piérre Labadie** (*թաւջութակ*) Garde Républicaineէ :

Տոմսերու համար դիմել.— Հայ գրատուններուն, եկեղեցւոյ դիւանատունը, Պ. Պարթեւեանի, 14 rue Petit, Bot. 99-22 եւ երգիչ անդամներուն :

Գիները՝ 150, 250, 350 եւ 500 ֆրանք :

Ծանօթ դաշնակահարուհի
ՕՐ. ԳՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆԻ
նուագահանդէսը (programme bien tempéré)
22 Մարտի երեկոյեան
Ecole Normale de Musiqueի մէջ

Մ. ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ — Գ. Մ. ԱԼԷՄՇԱՀ ԹԱՏԵՐԱՍՐԱՀ

Թատերական ներկայացում կազմակերպուած Ս. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ԿՈՂՄԷ : Կիրակի 17 Փետրուար ժամը 16ին, 26 rue Troyon, Sèvres, métro Pont de Sèvres :

Ա. Մաս.— ԱԻՍԱՐԱՅՐԻ ՀՍԿՈՒՄԸ Վարդանանց յիշատակին (Հ. Յովհան Աւգեր) :
Բ. Մաս.— LES LUTINS DE CARNAC.
Գ. Մաս.— UN CLIENT SERIEUX.
Դ. Մաս.— ԿԵՂԾ ՈՍՏԻԿԱՆԱՊԵՏԸ :

«ԱՐՄԵՆԻԱ» ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԸ

իր հիմնարկութեան 20րդ տարեդարձի հանդիսութեանց շարքին՝ Բարեկենդանի առթիւ կազմակերպած է տարազաւոր եւ դիմակաւոր մեծ Պարահանդէս մը, 23 փետրուար, շաբաթ գիշեր ժամը 10էն մինչեւ լոյս, ALHAMBRAի շքեղ սրահներուն մէջ, **340 Bd Chave, Marseille,** մասնակցութեամբ զոյգ նուագախումբերու :

ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆԻ ՀԱՆԴԷՍ (JOUR DU MARDI GRAS)

Կազմակերպուած Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան, Որբերու Օգնութեան Մարմնի կողմէ :

26 Փետրուար, երեքշաբթի օր, ժամը 15—20, Ժան Կուժօնի սրահին մէջ, 8 rue Jean Goujon, Փարիզ (8) : Պատանեկան եւ մանկական խաղեր եւ հաճելի անակնկալներ : Զանազան մրցանակներ ծնողներ պզտիկներու համար : Մուտք եւ թէյասեղան **500** ֆր. : Տոմսերու համար դիմել անդամուհի տիկիններու կամ հեռաձայնել Ric. 92-60 :

Ն. Թ. ՎԱԼԱՆՍ. — Կը սպասենք ձեր կարգադրութեան :

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԱՐԾԻՒ Ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս Ուրբաթ ժամը 21ին, 17, Rue Ampère, Cachan : Բացականները նկատի կ'առնուին :

ՇԱՎԻԼ. — Հ. Յ. Դ. Արդութեան խումբի ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 21ին, ընկ. Մովսէսի բնակարանը, 6 Sente de Mouchet.

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ահարոնեան խումբին ընկերական հաւաքոյթը այս հինգշաբթի, Ազգ. Տան մէջ, 32, Rue de Trévise, մեթրօ Cadet. Երգ, նուագ, արտասանութիւն : Հաւաքուիլ ժամը 20ին :

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ. Դ. Ազբիւր–Սերոբ եւ Մկրտիչ Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս Շաբաթ ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ : Կը դասախօսէ Ընկ. Ա. Իսահակեան : (Շար. նախորդ դասախօսութեան) :

ԱՌՆՈՒՎԻԼ–ՍԱՐՍԷԼ. — Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը՝ այս Շաբաթ, ժամը 20.30ին, Առնուվիլի ծանօթ հաւաքատեղին : Ներկայանալ ճիշդ ժամուն, անդամատետրերով : Խիստ կարեւոր օրակարգ :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէն սփիւռքական ժողովի կը հրաւիրէ Քրիստափոր, Վահան Խորէնի եւ Փոթորիկ խումբերու բոլոր ընկերները անխտիր այս չորեքշաբթի ժամը 8.30ին, Café Régentի վերնայարկը : Շատ կարեւոր օրակարգ :

ՎԱԼԱՆՍ. — Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Ա. Ահարոնեան սրահը : Խիստ կարեւոր օրակարգ :

ԼԻՈՆ. — Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս Ուրբաթ, ժամը 20.30ին, 78, ռիւ Ռապըլէ, դպրոցին սրահը : Կարեւոր օրակարգ : Ներկայանալ անդամատետրերով :

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.— Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի պարանցիկ ցերեկոյթը ԿԻՐԱԿԻ 2 ՄԱՐՏ :

« ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐ »Ը, կիրակի 6 Ապրիլ : Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԼՍԱՐԱՆԻՆ հերթական հաւաքոյթը այս Չորեքշաբթի երեկոյ, Քաոէ սրճարանին վերնայարկը : Պիտի խօսի Պ. Թ. ԳԱՌՆԻԿ : Նիւթ՝ «Ազգերու մշտակայութիւնը եւ հայկական տեւականութիւնը» :

21րդ տարեկան ցերեկոյթ

Կազմակերպուած Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանի Արիներուն եւ Արենոյշներուն կողմէ : 2 Մարտ, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Salle de la Chimie, 28bis, Rue St. Dominique (métro Invalides) : Սկաուտական ներկայացումներ, հայկական պարեր եւ երգեր սկաուտներուն եւ արենոյշներուն կողմէ :

Պիտի ցուցադրուին տեսարաններ Աւստրիոյ ճամբարէն, որուն մասնակցեցան Հայ Արիները անցեալ ամառ :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ : Արիները եւ Արենոյշները պիտի ներկայացնեն մեծ պատրաստութեամբ, Շէյքսփիրի ՎԵՆԵՏԻԿԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԸ (հայերէն) :

Մուտք **300** եւ **200** ֆրանք :

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆ (1923 — 1952)

THEATRE D'IENA, 10 Ave. d'Iéna

Ծանօթ դերասաններ ՏՐԴԱՏ ԵՒ ՍԻՐՈՒՀԻ ՆՇԱՆԵԱՆ, մասնակցութեամբ լաւագոյն ուժերու : 19 Ապրիլ, շաբաթ գիշեր 20.45ին, Ա. անգամ ըլլալով կը ներկայացնեն՝ Տանըմարքացի Տիկ. Քարէն Պրամսօնի

ԲՌՕՖԷՍԷՕՐ ՔԼԷՆՕՎ

Հռչակաւոր տռամը 3 արար, թարգմ. եւ բեմադրութիւն՝ Ս. եւ Տ. ՆՇԱՆԵԱՆԻ :

Յետ ներկայացման՝ յարգանքի ցոյց մեծանուն թատերագիր ողբացեալ ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹԻ յիշատակին :

Կանխաւ ապահովել տեղերը՝ հայ գրատուններէն եւ D. Nichanianէ 29 rue Pixérécourt, Paris (20), Tél. Men. 67-71 (C.C. Paris 5539-24) :

Բ. ներկայացում **25** Մայիս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը **15**ին ՕԹԷԼԼՕ, Շէյքսփիրի, **5** արար :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

Le Gérant : A. NERCESSIAN

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925 R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Jeudi 14 Février 1952 Հինգշաբթի 14 ՓԵՏՐՈՒԱՐ
28րդ ՏԱՐԻ–28e Année No 6687, նոր շրջան թիւ 2098
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀԱԿԱՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Երիտասարդութիւնը ինքն իր մէջ ալ համաձայն չէ, երբ մեղադրանքներ կ'ուղղէ կամ բողձանքներ կ'արտայայտէ։

Ո՛րքան հակասական տեսակէտներ՝ Փետր. 2ի ասուլիսին մէջ, յանուն երիտասարդութեան։

Նախ, մաշած յանկերգի մը տպաւորութիւնը կը գործէ այն տրտունջը թէ «նոր սերունդը կաշկանդուած է հին սերունդէն»։

Ե՞րբ այսքան «մէյտան» տրուած էր նորերուն, որպէսզի արժեցնեն իրենց արդար յաւակնութիւնները։

Անոնք որ իրենց տարիքն ունէին երէկ, իրենց վայելած ազատութեան մէկ երրորդն անգամ չէին տեսած։ Չէին կրնար երազել իսկ։

Կեանքի պահանջներն էին որ բացին իրենց աչքերը։ Իւրաքանչիւրը հասունցաւ աշխատանքի բաժին մը ստանձնելով։ Ասպարէզ նետուելով ինքնակամ։ Խանդավառութեամբ եւ հաւատքով։

Անշուշտ պարագաները տարբեր էին այն ատեն։ Եւ մենք երբեք չենք ժխտած այդ հիմնական տարբերութիւնը։

Ամէն անգամ որ պարտականութեան կը հրաւիրենք նորերը, մեր միտքէն չանցնիր անկարելին պահանջել։

Գիտենք թէ ինչ կրնան ընել, ներկայ պարագաներուն մէջ։

Գիտենք ոչ միայն ընդհանրական եւ անհատական դժուարութիւնները, այլ եւ միջավայրին փորձութիւնները։

Եւ սակայն, թող նորերուն նորը հարցնէ ինքն իրեն.

— Ի՞նչ բանեցայ այս շարժու, հանրօգուտ գործ մը կատարելու, կամ ինքնազարգացումս յառաջ տանելու համար...

Մինչ մէկը «հիներու կաշկանդումէն» կը ճառէ, ուրիշ մը կը հարցնէ, սրտառուչ միամտութեամբ.

— «Արդեօք հին սերունդը փոխանցե՞ց իր գաղափարները նորին։ Ոչ բոլորովին. ասոր համար պատասխանատու է»։

Ուրիշ մըն ալ կը ձայնակցի.

— «Եթէ նոր սերունդը չէ կաղապարուած, յանցանքը հիներուն վրայ կ'իյնայ»։

Այս ակներեւ հակասութիւնները անգամ մը եւս կ'ապացուցանեն թէ նորերը որքան հարեւանցի հետեւած են վերջին 25 տարիներու անցուդարձին։

Իմ երկու սերունդ իր երակները քամած է օտարութեան մէջ, չնչասպառ իյնալէ առաջ։

Հուժկու ձայներ արձագանգած են մէկ բեմէն միւսը, բանախօսութիւններով, դասախօսութիւններով, գրական թէ հանրային ասուլիսներով։

Լեռնակուտակ հրատարակութիւններ լոյս տեսած են, իբրեւ գիրք, թերթ կամ հանդէս։

Աշխատանքը, գուրգուրանքը, սրտցաւ հոգատարութիւնը երբեք չեն պակսած, հայրենի ժառանգութիւնը նորերուն փոխանցելու համար։

Միեւնոյն ատեն անընդհատ հնչած է ահազանգը.

— Տղաք, մի՛ տնտնաք։ Ահա կը տեսնէք տերեւաթափը...

Այս բոլորը եղած են, որպէս զի առտու մը լսէք թէ հին սերունդը թերացած է իր պարտականութեան մէջ...

Ուրեմն, խնամակալութիւնը պէտք է շարունակուի երեսուն տարի եւս, մինչեւ որ վերջին Մոհիկանն ալ իյնայ չնչասպառ...

Սերունդները այսպէս չեն կազմուիր, տղաք։ Մանաւանդ ներկայ դարուն, երբ օդանաւեր կը սաւառնին մեր գլխուն վերեւ։

Սերունդները կը կազմուին յաջորդաբար իրարու փոխանցելով ջահը։ Փոխադարձաբար ներշնչուելով։

Ոչ թէ քարացած, կաղապարեալ աւանդութիւններ գոց ընելով, այլ միշտ նոր բան մը աւելցնելով։ Սերունդի դիմագիծը, շունչը տարածելով կատարուած նուաճումներուն վրայ։

Ժառանգութեան փոխանցումը պիտի կատարուի ազատօրէն։ Միշտ համաձայն ժամանակի պահանջներուն։ Բայց, հաւատարմօրէն պահելով միութեան գիծը։

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՕՐ ՆՈՐ, ՓՈՐՁԱՆՔ ՆՈՐ

Փորձանք պակաս չէ «Յառաջ»ի գլխուն։

Քանի մը շաբաթ առաջ, տպագրական մեքենան ծանր վնաս մը կրեց, արկածի մը հետեւանքով։

Տպագրիչ եւ վարչութիւն աղէն անդին ինկան, երկու օր, երեք օր, թերթը հասցնելու համար։

—

Շարուած էջերը փոխադրուեցան տպարան մը, որ աննշան քանակութիւն մը միայն կրցաւ տպել, մինչեւ ուշ ատեն։

Հարկ եղաւ ուրիշ տպարան մը փոխադրել մնացեալը, գիշերանց. բայց այլ եւս ուշ էր եւ տպագրութիւնը մնաց առտուան։

Այսպէս նաեւ յաջորդ օրը։

Բաժանորդները բնականաբար ուշ ստացան իրենց թերթերը։

Եւ ահաւասիկ նոր փորձանք մը։

Մեր վաղեմի տողաշարը, Արամ, շաբաթ օր ոտքի գայթում մը կ'ունենայ։

Որո՞ւ միտքէն կ'անցնէր թէ այս արկածը պատճառ պիտի դառնայ որ երկու շաբաթ անկողին դամուի։

Համրանքով տողաշարներ կան հայկական տպարաններուն մէջ, եւ ծանր տագնապի մը մատնուած ենք երկուշաբթի օրէն ի վեր։

Բարեացակամ աշխատաւորներ չեն պակսիր, բայց այլուր պայմանաւորուած ըլլալով, միայն որոշ ժամեր կրնան տրամադրել։

Այնպէս որ, ոչ տպագրիչը, ոչ ալ խմբագրութիւնը եւ վարչութիւնը գիտեն թէ ո՛ր ժամուն լոյս պիտի տեսնէ թերթը։

Անշուշտ, օր մը Փարիզի լրագրավաճառները ուշ կը ստանան։ Օր մը թղթատարը ծայրը ծայրին կը հասնի։

Այսքանը՝ ի գիտութիւն։

Երանի՛ անոնց որ ոչ խմբագրութենէ եւ տպագրութենէ կը հասկնան, ոչ ալ հայկական խմբագրատան մը կամ տպարանի մը փողոցէն կ'անցնին....

ՎԱՀԷ

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ԴԱՇԻՆՔԻՆ ՄԷՋ

Մ. Նահանգներու Ծերակոյտի Արտաքին Գործերու Յանձնաժողովին նախագահը, Քոնէլի յայտարարեց է Թուրքիա եւ Յունաստան, կէս միլիոն լաւ մարզուած ու զինուած զինուորներով պիտի զօրացնեն Ատլանտեան Ուխտը Արեւմուտքի պաշտպանութեան համար։

— Թուրք եւ հելլէն զինուորները նախայարձակին դէմ կռուելու փորձառութիւնը ունին։ Հելլէն բանակը, մեր խորհուրդով ու օժանդակութեամբ Յունաստանէն դուրս նետեց համայնավար յարձակումները, իսկ Թուրքերը իրենց կարգին, երբեք չեն վախցած Ռուսերէն։ Խաղաղութեան պահպանումը երաշխաւորուած է ազատ ազգերու միակամ գործակցութեամբ։ Թուրքիան եւ Յունաստան «տկար կէտեր» նկատուած էին դեռ հինգ տարի առաջ. մինչդեռ այսօր, ամերիկեան օժանդակութեան շրջանակին մէջ կը կազմեն այն սիւները, որոնց վրայ հիմնուած է մեր զօրութիւնը։ Այս երկու երկիրներուն ռազմագիտական դիրքը խիստ կարեւոր է Այզընհաուէրի հրամանատարութեան ենթակայ եւրոպական բանակին աջ կողին պաշտպանութեան համար։

Նախագահը յետոյ գովեց Թուրքեւհելլէն զօրագունդերը, որոնք մեծ քաջագործութիւններ երեւան բերին Քորէայի մէջ, ու ծերակուտականը հրաւիրեց փութով եւ ջախջախիչ մեծամասնութեամբ ընդունիլ յիշեալ երկիրները Հիւս. Ատլանտեան Ուխտին մէջ։

ՊՈԼՍՈՅ ՊԱՏՐԻԱՐՔԸ ԵՒ ՓՈԽ-ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ

Պոլսոյ թերթերը կը գրեն թէ Գարեգին Պատրիարք Փետր. 4ին այցելեր է փոխ-վարչապետ Սամէտ Աղաօղլուի, որ կը դարմանուի հիւանդանոցի մը մէջ։

Մարմարա կը գրէ. — Սամէտ Աղաօղլու չափազանց զգածուեցաւ Պատրիարքի այդ շարժումէն եւ իր յարգանքները յայտնեց, նաեւ իր համակրանքը Թրքահայ համայնքին։ Պատրիարքը արագ պաքինում մաղթեց փոխ-վարչապետին, եւ խօսեցաւ նաեւ անոր հօր, Ահմէտ Աղաօղլուի մասին, յիշեց անոր հեղինակութիւնները եւ հանրային աշխատանքը։ Սամէտ Աղաօղլու պատասխանեց թէ թրքահայութիւնը երջանիկ է իր գլխուն վերեւ ունենալով այսքան արժանաւոր հովուապետ մը, որ մեծ յարգանք կը վայելէ նաեւ պետութեան աչքին, եւ խոստացաւ առաջին առթիւ այցելել Պատրիարքին ու շնորհակալութիւն յայտնեց իր անձին հանդէպ ցոյց տրուած այս շահագրգռութեան համար։

Դահլիճը քիչ մնաց հրաժարէր

Կառավարութիւնը ծանր տագնապ մը անցուց երեքշաբթի օր, երբ օրակարգի խնդիրը կը յուզուէր Ազգ. Ժողովին մէջ։

Վարչապետը սոխողաբար խնդրած էր Ժողովէն օրակարգը այնպէս մը դասաւորել որ 1952ի ելեւմուտքին հաւասարակշռութեան անօրինութիւնները վերջացած ըլլային, իր Լիզպոնա երթալէն առաջ։

Ազգ. Ժողովը այս առաջարկը մերժեց 294ի դէմ 324 ձայնով, ինչ որ ծանր պարտութիւն մըն էր կառավարութեան համար։ Վարչապետը յայտնած էր թէ պիտի հրաժարի, եթէ իր առաջարկը չընդունին։ «Չեմ կրնար վստահութեան քուէ պահանջել այս հարցին առթիւ, բայց եթէ առաջարկս չընդունուի, չեմ կրնար ըսել թէ կառավարութիւնը ինչ որոշումներ կրնայ տալ»։

Երբ քուէարկութեան արդիւնքը յայտարարուեցաւ, վարչապետը ելաւ գնաց իր պաշտօնակիցներուն հետ, ինչ որ աւանդաբար կը նշանակէ թէ կառավարութիւնը պիտի հրաժարի։

Վերջին պահուն կարելի եղաւ տագնապին առաջքը առնել, երբ վարչապետին օգնականը, Ֆելիքս Կայար վերադառնալով, յանուն կառավարութեան առաջարկեց մէկդի դնել նախապէս վաւերացուած օրակարգը։ Այս անգամ կառավարութեան կուսակիցները համախմբուեցան եւ Կայարի առաջարկը քուէարկուեցաւ 222ի դէմ 399 ձայնով։ Միայն զօր. տը Կոլի կուսակիցները եւ համայնավարները դէմ քուէարկեցին։

Այս միջադէպը տեղի կ'ունենար այնպիսի ատեն մը երբ Ազգ. Ժողովը տաք վիճաբանութեան մը բռնուած է, եւրոպական բանակի ծրագրին առթիւ։

Կուսակցութեանց վարիչները օրակարգ մը մշակած էին, որով մէկ շաբաթ հանգիստ պիտի տրուէր Ազգ. Ժողովին, երկուշաբթի օրուան ձգելով կառավարութեան ելմտական ծրագիրներուն քննութիւնը։ Վարչապետը պնդեց որ Ազգ. Ժողովը շարունակէ նիստ գումարել անընդհատ, շաբաթ կէս օրին եւ կիրակի, մինչեւ որ նոր տուրքերը քուէարկուին։ Այս առթիւ բացատրեց թէ կ'ուզէ Լոնտոն եւ Լիզպոնա երթալ տեսականօրէն հաւասարակշռուած եւ Խորհրդարանէն վաւերացուած ելեւմուտքով մը, որպէսզի կարենայ Ատլանտեան Խորհուրդին առջեւ պարզել Ֆրանսայի տնտեսական եւ ելմտական հնարաւորութիւնները՝ վերազինման ծրագրի մասին։

Ազգ. Ժողովին առաջին քուէարկութիւնը ջուրը ձգեց այս ծրագիրը, բայց երկրորդին շնորհիւ կրնայ դիւրացնել նոր օրակարգի մը կազմութիւնը, որպէսզի վարչապետը կարենայ Լիզպոնա երթալ վաւերացուած ելմտացոյցով մը։

Մինչ այս մինչ այն, ամէն օր 500.000.000 ֆրանքի բաց մը կ'արձանագրուի։ Ազգ. Ժողովը 3460 միլիառի ելք մը քուէարկած է, իսկ մուտքը դեռ կը մնայ 1951 գումարին վրայ, 2640 միլիառ ֆրանք։ Բացառիկ տուրքերը եթէ ընդունուին, 172.800.000.000 ֆր.ի հասոյթ մը պիտի գոյանայ, ինչ որ չի բաւեր բացը գոցելու։

Եւրոպական բանակի խնդիրը

ՀԱՇՄԱՆԴԱՄ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆ ՄԸ Կ'ԱՂԱՂԱԿԷ, — «ՄԻ՛ ՀԱՒԱՏԱՔ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ»

Ազգ. Ժողովը երէկ վերջացուցած պիտի ըլլար եւրոպական բանակի ծրագրին քննութիւնը։

Երեքշաբթի օր վիճաբանութիւնները շարունակուեցան մինչեւ գիշերը ուշ ատեն։ Հարցապնդողները մեծ մասով հակառակ էին կամ վերապահ։ Նոյն օրը ամէնէն կարեւոր ճառը խօսեցաւ Պ. Ժիւլ Մոք, Ազգ. Պաշտպանութեան նախկին նախարարը (ընկերվարական), որ մասնաւորապէս ծանրացաւ Մեծն Բրիտանիոյ եւ ուրիշ ժողովրդապետութեանց մեկուսացման վրայ։ «Մեր ուզածը սահմանափակ եւ կծկուած Եւրոպա մը չէ։ Այսպէս անդամահատուած Եւրոպան կը պարունակէ Գերմանիան, որուն հանդէպ անվստահութեան երկու պատճառներ ունինք. մէկը՝ գերմանական հոգեբանութիւնը, միւսը՝ Լեհաստանի ծաւալումը արեւելքէն արեւմուտք։ Բացի իր ստեղծումէն 75 տարի վերջ անհետացած միութեան մը պահանջէն, գերման ժողովուրդը եա պիտի

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Հ.Յ.Դ. ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎՆԵՐԸ

Մինչեւ 1890ը, մինչեւ Դաշնակցութեան հիմնադրման թուականը, այլազան միութիւններ ու խմբակներ անջատաբար կը գործէին հայ կեանքի մէջ եւ իրարմէ անկախ կը հետապնդէին Հայ Դատին լուծումը:

«Միութիւն ի Փրկութիւն» (Վան, 1872), «Արծրունի խմբակ» (ծնաւ 1877-8ի ռուս-տաճկական պատերազմին եւ մեռաւ այդ պատերազմէն յետոյ) «Գաղտնի Ընկերութիւն Բոլոր Հայոց» (Կարին, 1882), «Անդրկովկասի Գերագոյն Միջազգային Յեղափոխական Խմբակ», (Թիֆլիս, 1882), «Միութիւն Հայրենասիրաց» (Պետերբուրգ, 1883), «Արմենիա» (Մարսէյլ, 1885), «Պաշտպան Հայրենեաց» (Կարին, 1887), «Երիտասարդ Հայաստան» իր երկու թեւերով՝ «Իւժնըյէ Նոմերա» եւ «Սեվերնըյէ Նոմերա» (Թիֆլիս, 1889), «Ոյժ» (Շուշի, 1888), Մոսկուայի խմբակը (1889), «Տաճկահայաստանի Ազատութեան Միութիւն», «Ֆրակցիա» Միութիւն եւլն., եւլն. — այս բոլոր միութիւններն ու խմբակները, գործելով հանդերձ իրարմէ բաժան, կ'արտայայտէին կոտորակուած Հայաստանի միացեալ հոգին:

Ընդհանուր առումով այս միութիւններն էին, որ 1890ին քով-քովի եկան հայութեան միացեալ հոգիէն միացեալ մարմին մը՝ համահայկական կազմակերպութիւն մը ստեղծելու համար:

Այս կազմակերպութիւնը ստեղծելով՝ անոնք ոչ թէ պիտի միաձուլուէին, այլ պարզապէս պիտի գործակցէին իրարու՝ իբրեւ դաշնակից ուժեր եւ միութիւններ:

Ահա այս հիմունքով մեր յիշատակած խումբերն ու միութիւնները 1890ին խմբուեցան Թիֆլիս, իրենց Սահմանադիր ժողովին մէջ, եւ հոն ստեղծեցին Հայ Յեղափոխականներու Դաշնակցութիւնը:

Նորաստեղծ կազմակերպութեան անդրանիկ Ընդհանուր ժողովը գումարուեցաւ նոյն Թիֆլիսի մէջ, Սահմանադիր ժողովէն երկու տարի վերջ, 1892ին, իսկ կազմակերպութեան ամբողջական Ծրագիրը հրատարակուեցաւ աւելի ուշ, 1894ին:

Աւելորդ է ըսել, թէ անկախ, կեանքի եւ դէպքերու բերումով, տեղի ունեցաւ նաեւ միաձուլումը գործակցող միութեանց եւ խմբակներու՝ ՀԱՅ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ վերածելով ՀԱՅ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

1892էն անդին, առանց 1890ի Սահմանադիր ժողովը հաշուի առնելու, Դաշնակցութիւնը ունեցաւ հետեւեալ 15 Ընդհ. ժողովները.

1.— Առաջին Ընդհ. ժողովը 1892ի ամրան, Թիֆլիս

2.— Երկրորդ Ընդհ. ժողովը 1898ի Մարտ-Մայիսին, Թիֆլիս

3. — Երրորդ Ընդհ. ժողովը 1904ի Յունուար-Մարտին, Սոֆիա:

4.— Չորրորդ Ընդհ. ժողովը 1907ի Փետրուար Ապրիլին, Վիեննա

5.— Հինգերորդ Ընդհ. ժողովը 1909ի Սեպտեմբերին, Վառնա

6.— Վեցերորդ Ընդհ. ժողովը 1911ի Օգոստոս-Սեպտեմբերին, Պոլիս

7.— Եօթերորդ Ընդհ. ժողովը 1913ի Օգոստոսին, Կարին

8.— Ութերորդ Ընդհ. ժողովը 1914ի Յուլիս-Օգոստոսին, Կարին

9.— Իններորդ Ընդհ. ժողովը 1919ի Սեպտեմբերին, Երեւան

10.— Տասներորդ Ընդհ. ժողովը 1924ի Նոյեմբեր-1925 Յունուարին, Փարիզ

11.— Տասնեմէկերորդ Ընդհ. ժողովը 1929ի Մարտ-Մայիսին, Փարիզ

12.— Տասնեւերկրորդ Ընդհ. ժողովը 1933ի Փետրուար-Մարտին, Փարիզ

13.— Տասնեւերրորդ Ընդհ. ժողովը 1938ի Յուլիս-Սեպտեմբերին, Գահիրէ

14.— Տասնեւչորրորդ Ընդհ. ժողովը 1947ի Սեպտեմբեր-Հոկտեմբերին, Գահիրէ

15.— Տասնեւհինգերորդ Ընդհ. ժողովը 1951ի Հոկտեմբեր-Նոյեմբերին, Գահիրէ:

Այս տասնըհինգ Ընդհ. ժողովները կ'ընդգրկեն 60ամեայ շրջան մը. եթէ մեր Ընդհ. ժողովները կանոնաւորաբար գումարուէին, ապա միջին հաշուով անոնք տեղի պիտի ունենային իւրաքանչիւր չորս տարին մէկ. սակայն այդպէս չեղաւ. քաղաքական դէպքերու հարկադրանքին տակ՝ անոնց գումարման թուականներու միջեւ համաչափութիւն կարելի չեղաւ պահել:

1921էն աւդին մենք կ'ապրինք ու կը գործենք տառապալէս տարագրութեան մէջ:

Կազմակերպչօրէն մեր կեանքի ուղիղ կէսը, 1890էն մինչեւ 1921ը, անցած է հայրենի երկրին մէջ, իսկ միւս կէսը, 1921էն մինչեւ այսօր, տարագրութեան մէջ:

Մինչեւ 1921ը, երբ կազմակերպչօրէն կապուած էինք հայրենի հողին, մենք գումարած ենք մեր 15 Ընդհ. ժողովներէն ինը (ընդհանուր առումով իւրաքանչիւր երեք տարին մէկ), իսկ 1921էն այս կողմ՝ մենք գումարած ենք մեր միւս վեց ժողովները (ընդհանուր առումով իւրաքանչիւր հինգ տարին մէկ):

Հայ կեանքի եւ հայ պատմութեան համար տառապէս բացառիկ արժէք ունին Հ. Յ. Դ. Ընդհ. ժողովները:

Գրել այս ժողովներու լրիւ եւ ամբողջական պատմութիւնը, այս պիտի նշանակէր գրել լրիւ եւ ամբողջական պատմութիւնը վերջին 60 ամեայ շրջանի:

Կ'ընդգծենք զոյգ բառերը — լրիւ եւ ամբողջական, — որովհետեւ այդ ժողովներու մէջ քննութեան առնուած են այն բոլոր հարցերը, որոնք գոյն եւ բովանդակութիւն տուին Հայոց Պատմութեան վերջին 60 ամեայ շրջանին:

Այդ հարցերուն մաս կը կազմեն ազատագրական շարժումները Թուրքիոյ, Ռուսիոյ, Իրանի եւ Պալքաններու մէջ. մեր յարաբերութիւնները հարեւան երկիրներու եւ ազգերու հետ. հայ — առաւելաբար դաշնակցական — երեսփոխաններու գործունէութիւնը Թուրքիոյ, Ռուսիոյ, Իրանի եւ այլ երկիրներու խորհրդարաններու մէջ. Հայ Դատի քարոզչութիւնը Եւրոպայի մէջ. Դաշնակցութեան կապը Ընկերվար Միջազգայնականի հետ. հայ եկեղեց. կալուածներու գրաւումը եւ Դաշնակցութեան պայքարը ցարականութեան դէմ: հայ-թաթարական ընդհարումները. միջկուսակցական յարաբերութիւնները թէ՛ մեր կեանքէն ներս եւ թէ օտարազգի հոսանքներու հետ. ընդարձակածաւալ գործունէութիւն ի խնդիր Հայ Դատի լուծումին. մասնակցութիւն առաջին եւ երկրորդ համաշխարհային պատերազմներուն եւլն., եւլն.:

1890էն աղին այս հարցերը փոխն ի փոխ ալեկոծած են հայ կեանքը եւ կազմած առանցքը մեր 15 Ընդհ. ժողովներու բախտակշիռ աշխատանքին:

Բախտակշիռ այն պատճառով, որովհետեւ Դաշնակցութիւնը իր Գերագոյն Ատեաններու՝ իր Ընդհ. ժողովներու մէջ ոչ միայն որոշումներ կը քուէարկէր, այլեւ այդ որոշումները կեանքի մէջ կը գործադրէր:

Ու հոս է, այս գործադրութեան մէջ, բովանդակ գաղտնիքը այն ուժին, որ ունէր Դաշնակցութիւնը:

Այս ուժը կու գար իր Ընդհ. ժողովներէն:

Այս վերջինները կը ներկայացնէին ստուարահոծ ու կազմակերպ զանգուած մը, որուն ներկայացուցիչները ամէնէն ժողովրդավար հիմունքներով ընտրուելով իրենց Շրջաններու Պատգամաւորական ժողովներէն՝ կու գային ու կը մասնակցէին Ընդհանուր ժողովներուն՝ այս ժողովներու որոշումներուն գործադրութիւնը երաշխաւորելով:

Հայ կեանքի մէջ գործող միւս կազմակերպութիւնները այս ուժը չունէին. անոնք ընդհանուր առումով նման էին Բարեգործականին, որուն Ընդհ. ժողովներու պատգամաւորները հրամանատարներ են առանց բանակի, մարդի՛կ, որոնք կա՛մ իրենք զիրենք եւ կամ շատ փոքրաթիւ խմբակներ կը ներկայացնեն իրենց ժողովներու մէջ:

(Մնացեալը յաջորդով) ՅՈՒՍԱԲԵՐ

Արեւել. Եւրոպայի Տարագիրները

Արեւելեան Եւրոպայի գաղթականներուն մէջ, Պալթեան երկիրներու տարագիրները առանձնայատուկ վիճակ մը ունին: Իրենց երկիրները պարզապէս կցուած են Խ. Միութեան եւ հետեւաբար ենթակայ են բոլշեւիկեան վարչաձեւին խստութիւններուն: Ասոր փոխարէն, Պալթեանները շատ մը երկիրներու մէջ կը պահեն իրենց հիւպատոսական մարմինները (բացի Շուէտէն եւ Հոլանտայէն), որովհետեւ արեւմտեան պետութիւնները ները միւսներուն վրայ այն առաւելութիւնը կը Լիթուանիոյ կցումը Խ. Միութեան: Այս երկիրները միւսներուն վրայ այն առաւելութիւնը կը ներկայացնեն, որ պաշտօնապէս ներկայացուած են Լոնտոնի եւ Ուաշինկթընի մէջ:

Իրաց այս վիճակը մեծապէս նպաստեց, որ գրեթէ բոլոր Էսթոնիացի եւ Լիթուանիացի տարագիրները հաւաքուին իրենց ազգային խորհուրդներուն շուրջ, որոնք այդպէսով անհրաժեշտ հեղինակութիւնը կը վայելեն:

Լիթուանիոյ ազատագրութեան Գերագոյն Կոմիտէին նախագահն է քրիստոնեայ - ռամկավար կուսակցութեան վարիչներէն Քրիւփովիքիուս, (նախկին երկրագործական նախարար): Միեւնոյն ատեն գլուխը կը գտնուի Գործադիր Խորհուրդին, որ տարագիր կառավարութեան գործերը կը տնօրինէ:

Ազատագրական Կոմիտէին կ'աջակցին Լիթուանիացիներուն մեծ մասը, որոնցմէ 56.000 հոգին Գերմանիա կը գտնուէին 1945ին: Ասոնց 5000ը մեկնեցաւ Անգլիա, 25.000ը Ամերիկա, ուրիշներ Քանատա կամ Հարաւ. Ամերիկա: Լիթուանիական գաղութ մը վաղուց հաստատուած է Հիւսիսային եւ Հարաւային Ամերիկաներուն մէջ: 75 հազարը վարի շրջաններուն մէջ, իսկ 800.000ը Հիւսիսային Ամերիկայի մէջ, մեծ մասով ամերիկեան քաղաքացի:

Էսթոնիացիները միակ դեսպան մը ունին Լոնտոնի մէջ, Պ. Թորմա, իսկ ուրիշ տեղեր գործակատարներ կամ հիւպատոսներ: Դրամական աղբիւրներ ունին շնորհիւ այն իրողութեան, որ յաջողած են փրկել իրենց առեւտրական նաւատորմին մեծ մասը: Էսթոնիոյ Ազգ. Խորհուրդին կեդրոնն է Շուէտ. Նախագահն է Օկիւսթ Ռէյ, նախկին վարչապետ եւ Մոսկուայի վերջին դեսպանը: Իսկ փոխ-նախագահն է Բենօ, խորհրդարանի նախկին նախագահը:

Էսթոնիացիները թիւով շատ քիչ են արտասահմանի մէջ. ամենամեծ համխմբումը կը գտնուի Շուէտի մէջ, — 23.000 հոգի, — որոնք խիստ բարեկեցիկ վիճակ մը ունին: Միացեալ Նահանգներուն մէջ կան մօտ 50.000 Էսթոնիացիներ:

Լեթոնիոյ դիւանագիտական պետն է Զարին, դեսպան Լոնտոնի, իբրեւ այդ ալ կը պահէ իր իրաւական հանգամանքը: Ան իրեն նեցուկ ունի նախկին ռազմիկները, Եւրոպայի Լեթոն Ընկերութեանց դաշնակցութիւնը եւ Ամերիկայի Լեթոն Միութիւնը:

Պատերազմի շրջանին 70.000 Լեթոններ փոխադրուեցան Գերմանիա: Դեռ հոն կը մնան 22.000 հոգի:

Լեհաստանի գաղթականութիւնը, ամենակարեւորն է համրանքի տեսակէտով: Ամերիկայի մէջ լեհական ծագում ունեցող քաղաքացիներուն թիւը կը հասնի '4-5 միլիոնի:

Ֆրանսա կը հաշուէ կէս միլիոն Լեհեր, որոնք հաստատուած են երկու պատերազմներու յաջորդող տարիներուն, մասնաւորաբար երկրին հիւսիսային շրջաններուն մէջ: Այս գաղթականութեան վրայ կ'աւելնան 300.000 ուրիշներ, որոնք Գերմանիա փոխադրուած էին պատերազմի ատեն, իսկ այժմ կը մերժեն երկիր վերադառնալ խորհրդային իրաւակարգի տակ: Ասոնց վրայ պէտք է աւելցնել նաեւ զօր. Անտերսի նախկին տարրերը, որոնք մեծ մասով Անգլիա կը բնակին: Լեհական պատերազմի գաղթականներու Միութիւնը 230.000 անդամներ ունի Գերմանիա, 140.000 Անգլիա, 35.000 Պենելիւքսի երկիրներուն մէջ, 30.000 Ֆրանսա, 13.000 Արժանթին, իսկ 10.000 Քանատա: Խորհրդային երկիրներուն մէջ ոչ մէկ լեհական գաղթականութիւն:

Լեհերը նմանապէս ունին աքսորական կառավարութիւն մը, որ դիւանագիտական յարաբերութիւններ կը վրէ Վատիկանի, Սպանիոյ եւ Միջին Արեւելքի բազմաթիւ երկիրներուն հետ: Այս կառավարութեան իրաւական հիմը կը կազմէ 1935ի լեհական Սահմանադրութիւնը:

Լեհաստանի Հանրապետութեան արդի նախագահն է Զալեսքի, նախկին արտաքին նախարար:

Սակայն, Լեհաստանի տարագիր կառավարութենէն անկախ, ուրիշ քաղաքական կազմակերպութիւններ կան, որոնք կը յաւակնին Լեհաստանը ներկայացնել: Անոնց մէկը, ռամկավար Ազգ. Կոմիտէն, որ կը գտնուի գիւղացիական կուսակցութեան պետ Միքոլայչիքի ղեկավարութեան տակ, կը վայելէ ազատ Եւրոպայի ամերիկեան Կոմիտէին աջակցութիւնը:

Լեհաստանի այս դիւանագէտը անժխտելի ծառայութիւններ մատոյց Դաշնակիցներուն, որոնք փափուկ կացութեան մը մատնուած էին Եալթայի իրենց յանձնառութիւններով եւ լեհական հարցին առթիւ, Մոսկուայի պահանջներուն հետեւանքով: Այս կերպով, շահեցաւ քաղաքական շրջանակներուն եւ մասնաւորաբար Ամերիկայի համարումը:

Թ. Ա. Թ.

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

Եգիպտոսի Ներքին նախարարը որոշեց աւելցնել Գահիրէի պաշտպանութեան միջոցները: Ոստիկանութեան պիտի օժանդակեն ձիաւոր ուժեր: Պիտի գնուին հարիւր նոր ինքնաշարժեր, հետապնդելու համար խռովարարները: Ոստիկանական կէտեր պիտի հաստատուին առեւտրական տուներու, դրամատուներու, պանդոկներու մօտ, արգիլելու համար ոեւէ յարձակում:

Զերբակալուած են անոնք որ նշաններ կը դրնէին տուներու վրայ:

× Գահիրէի մեծ օրաթերթերէն «Մոքաթթամ» կը թելադրէ արտակարգ միջոցներ ձեռք առնել, «վերահաստատելու համար Եգիպտոսի բարի համբաւը: Անհրաժեշտ է վճռական միջոց մը, վերահաստատելու համար Եգիպտոսի կորսնցուցած վստահութիւնը: Աշխարհ պէտք է գիտնայ թէ անցեալ շաբաթ օր (26 յունուար) գործուած ոճիրները արդիւնքն էին խումբ մը ոճրագործներու յիմարութեան»:

× Իսլամ Եղբայրներու նախագահը, Հասան էլ Նոտէյպի պէյ, յայտարարեց թէ անգլ. զօրքը պէտք հեռանայ: «Ոչ մէկ օտար զինուոր իսլամական որեւէ երկրի մէջ, որեւէ պատրուակով, քանի որ այդ հակառակ է Իսլամի սկզբունքներուն»:

ՈՒՍՈՒՑՉԱՊԵՏ ՌՈՒԲԷՆ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ

Ժամանակին հաղորդած էինք պրոֆ. Տոքթ. Ռուբէն Աբրահամեանի մահը Երեւանի մէջ: Ահաւասիկ կարգ մը մանրամասնութիւններ իր կեանքի եւ գործի մասին զոր կը քաղենք Տոքթ. Յովհ. Հախնազարեանի յօդուածաշարքէն (Ալիք).—

Պրոֆ. Ռ. Աբրահամեան ծնած է պատմական Վայոց Ձոր (Դարալագեազ) Գնիշեկ գիւղին մէջ 1880ին կամ 1881ին: Հայրը քահանայ, գիւղական դպրոցի հիմնադիր եւ միակ ուսուցիչն էր: Դպրոցը իրենց տան մէջ էր: Աբրահամեան կը ղրկուի Էջմիածնի ճեմարանը եւ կ'աւարտէ 1899ին: Կ'երթայ Պաքու եւ ռուսական միջնակարգ դպրոցի հասունութեան վկայական կը ստանայ: Այդ շրջանին ցարական իշխանութեան հրամանով փակուած էին հայկական դպրոցները Կովկասի մէջ: Վերաբացումէն վերջ, Աբրահամեան կը վերադառնայ Էջմիածնի շրջանի գիւղերը եւ կը նուիրուի ուսուցչութեան: Ղուկասեան կտակի մրցանակը շահելով Բեռլինի համալսարանը կ'ուսանի համեմատական լեզուաբանութիւնը ինչպէս եւ սանսկրիտ եւ դասական լեզուները: Կ'անցնի Լայպցիգ և կը հետեւի յայտնի Բրուգմանի, Սիվերսի եւ Վունդի դասախօսութեանց: Փեթրոկրատի մէջ պրոֆ. Մառի մօտ կը շարունակէ իր մասնագիտական կրթութիւնը: Թիֆլիսի մէջ ռուսական Գ. գիմնազիոնի լատիներէնի ուսուցիչ է ինչպէս եւ Թիֆլիսի կանանց բարձրագոյն դպրոցին լեզուաբանութեան եւ լատիներէնի:

Երեւանի մէջ Հայաստանի հանրապետութեան նորաբաց համալսարանի ուսուցչապետ էր: Հայաստանի խորհրդայնացումէն վերջ կ'անցնի Թաւրիզ: Յետոյ Նոր-Ջուղայի եւ վերջն ալ Թեհրանի ազգային միջնակարգ դպրոցին տեսչութեան պաշտօնը կը ստանձնէ: Միեւնոյն ատեն կը կատարելագործէ պարսկերէնը եւ պահլաւերէնը: 1935ին Փարիզ Սորպոնի մէջ մէկուկէս տարի կ'ուսանի տոքթորան պատրաստելու համար եւ վերադառնալով Թեհրան, համալսարանին մէջ պահլաւերէնի եւ աքեմենեան շրջանի լեզուները կը դասաւանդէ, շուրջ տասը տարի, եւ կարգ մը դասագիրքեր կը հրատարակէ ուսանողներու համար:

1900էն մինչեւ 1945 կը պաշտօնավարէ հայկական դպրոցներու մէջ փոքրիկ ընդհատումներով: 24 տարի շարունակ եղած է ազգային դանազան վարժարաններու տեսուչ և աւագ ուսուցիչ:

Տեսաբան — մանկավարժ չէր միայն, աւելի շատ գործնական ուսուցիչ էր: 1946ին տօնուեցաւ իր 60ամեայ յոբելեանը: Նոյնքան գնահատելի է պրոֆ. Աբրահամեանի գիտական — բանասիրական գործունէութիւնը: Հայերէնի թարգմանած է Բաբա Թահիրի բանաստեղծութիւնները, բանասիրական գեղեցիկ ուսումնասիրութեամբ մը: Ֆիրտուսիի մասին նմանապէս կատարած է բանասիրական ուսումնասիրութիւն: Թարգմանած է նաև Օմար Խայեամէն, Հաֆըզէն, Ռուդաքիէն, Նասեր Խոսրովէն: Գրած է Համադանի եւ Սպահանի Հրեաներու բարբառի ուսումնասիրութիւնը ֆրանսերէն զոր միեւնոյն ատեն ներկայացուցած է իբրեւ տոքթորայի աւարտաճառ Սորպոնի համալսարանը:

1946ին երբ Հայաստան գնաց, յոյս ունէր որ պիտի կրնայ վերամշակել եւ հրատարակել պահլաւերէն լեզուի ընդարձակ բառարանը: Նամակներէն կ'երեւայ թէ աւարտած է եւ տպագրութեան յանձնած: Կը պատրաստէր նաեւ պարսկերէն-հայերէն եւ հայերէն-պարսկերէն բառարան մը:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՎԱԼԱՆՍ (Յառաջ). — Ամիսներ առաջ Ազգ. Միութիւնը եւ Union Nationale des Evadés de Guerreը, ընկեր Գ. Սինապեանի միջոցաւ բանակցութեան մտնելով որոշեցին Ֆրանսայի ախոյեանը Ժաք Հայրապետեանը Վալանս հրաւիրել: Բաւական թիւով Հայեր եւ տեղացիներ կայարան փութացած էին եւ Հայրապետեան առաջնորդուեցաւ U. S. A.ի հաւաքատեղին, Պ. Անդրանիկ Քէմէճեանի սրճարանը, որ լեցուած էր բազմութեամբ: Հայրապետեան շատ գեղեցիկ հայերէնով մը կը պատասխանէր եղած հարցումներուն:

Շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին Salle des Fêtesի ընդարձակ սրահը լեցուած էր եւ ոտքի վրայ անգամ տեղ չկար: Ներկայ էին նահանգապետին ներկայացուցիչը, ուրիշ բարձրաստիճան պաշտօնատարներ, թղթակիցներ եւ մարզիկներ: Dauphiné Libéré թերթին մարզական թղթակիցը, Պ. PierreMaillane ներկայացուց Հայրապետեանը, որ ծափահարուեցաւ ջերմօրէն: Ժամը 9ին խաղը սկսաւ: Առաջին եւ երկրորդը՝ Վալանսէն Ս. Կարոյեան յաղթական, Նաճարեան հաւասար: Յետոյ մեծ պատիւներով Հայրապետեան բեմ առաջնորդուեցաւ: Փախստական Գերիներու Միութեան նախագահը, Պ. Chevalier, յարգանքով ներկայացուց Ֆրանսայի ախոյեանը եւ մաղթեց որ մնայ իր բարձրութեան վրայ: Ըսաւ որ Ֆրանսա հպարտ է որ ունի իր քաջ մարզիկը՝ յանձին Հայրապետեանի:

Յետոյ հրաւիրուեցաւ ընկ. Գ. Սինապեան որ ֆրանսերէն բարի գալուստ մաղթեց յանուն Ազգ. Միութեան, յայտարարելով. — «Կը մաղթենք նորանոր յաղթանակներ: Այդ եռագոյն մայօն որ ձեզի տրուած է, կը ներկայացնէ ազնիւ Ֆրանսան: Ուրեմն դէպի յաղթանակ»:

Հայրապետեանի հակառակորդն էր Goulbot որուն գլուխը կաշիէ սաղաւարտ մը կապած էին:

Դատաւորը ազդանշան կուտայ: Մինչ այդ փոքրիկն Կարապետ Թէպոյեան ընկ. Արմենակ Թէպոյեանի (պատերազմի զոհ) մանչը գեղեցիկ ծաղկեփունջ մը նուիրեց հայ մարզիկին: Հակառակ Հայրապետեանի զգուշութեան, երրորդ շրջանին Կուլպոյի շրթունքը պատռեցաւ, եւ դատաւորը խաղը դադրեցուց:

Ի պատիւ մեր մարզիկին կիրակի օր թէյասեղան մը տրուեցաւ Rue Bayardի մէկ սրահին մէջ որ շատ փոքր ըլլալով, շատեր ետ դարձան: Այստեղ ալ բաժակաճառեր խօսեցան Ազգ. Միութեան նախագահը, Պ. Ն. Պալթայեան եւ ուրիշներ: Հայրապետեան շնորհակալութիւն յայտնեց հայերէն:

× Հայրապետեան հիւրասիրուեցաւ նաև ընկերուհի Օտէթ Միքայէլեանի բնակարանին մէջ:

× Հայրապետեան գեղեցիկ ոտնագնդակ մը նուիրեց U. S. A.ին: Կիրակի մեր դաշտին վրայ տեղի ունեցաւ Coupe Drôme - Ardècheի մրցումը Lamastreի դէմ: Խաղը սկսելէ առաջ մեր գնդակը դաշտին մէջ դնելով առաջին ոտքը ինք զարկաւ: Եւ յետոյ սկսաւ մրցումը: Մեր տղաքը առաջին վայրկեանէն իսկ սկսան դաշտին տիրապետել: Առաջին կիսախաղին շահած էին 4—0: Երկրորդ կիսախաղին հակառակորդ խումբը արիւն քրտինք մտած կը փորձէր գէթ պատուով դուրս գալ, բայց անօգուտ: Վերջին պահուն դատաւորը փէնալիթէ մը վճռեց, ուրեմն խաղը վերջացաւ մեր յաղթութեամբ, 4—1:

ՄԵՐ ՏՈՒՆԸ

Հայը արդէն թափառական, երբ իր տունն ալ չունենայ սեփական կամ երդիք մը սովորական, կը դառնայ անգամ մը եւս տարագիր:

Բայց, եթէ իր սեփական խրճիթը կամ յարկը ունենայ, դարձեալ պէտքը պիտի զգայ խմբովին ալ ունենալու իր ազգային տունը, իր սեփական հաւաքատեղին ուր ազատ մուտք ունենայ, կարդայ ու գրէ, ճառէ ու լսէ ինչ որ ազգային է:

Տուն մը որ ըլլայ իր ակումբը, ընթերցարանը ու ժողովատեղին:

Այդ պակասը զգալի էր երէկ, իսկ այսօր շատ աւելի ստիպողական է. մանաւանդ այս լոյս եւ մութ պողոտաներուն վրայ, ընկերաբար թէ ազգովին կատարելու համար մեր ձեռնարկները:

Տուն մը ունենանք մենք մեզի, ուր հանդիպինք իրարու մեր ցաւերը հոգալու եւ դէմ դէմի նստինք մեր ընելիքը խորհելու:

Ամէն հայ գաղութ պէտք ունի սեփական տունի, որ ըլլայ պաշտպան եւ կապ մը նոր եւ հին սերունդին, ուր ձեռք ձեռքի տան յանուն ազգին վերանորոգման մինչեւ որ հնչէ ժամը Ազատութեան եւ բացուին դռներն յուսոյ, խնդութեան...

Հային համար անկարելի ի՞նչ կայ որ, միայն թէ վճռէ եւ կամենայ:

Ան որ եկեղեցիներ կը շինէ ուր որ բոյն դնէ ու դպրոցներ կը հիմնէ, այս զոհողութեան առջե՞ւ կանգ պիտի առնէ:

Ժամանակն է այլեւս որ ունենանք մեր բոյնը ուր կարենանք մուտք գործել ազատ համարձակ:

Այդ տունը պիտի ըլլայ առաջնորդ եւ խրախոյս ազգապահպանումի որուն համար այսօր ամէն տեղ կը հնչէ ահազանգը:

Հո՛ն, մեծ թէ պզտիկ, ընկերաբար, եղբայրաբար ձեռք ձեռքի ու խելք խելքի պիտի ճգնինք ճար ու ճարակ, դարման գտնել մեր կացութեան՝ օտարութեան մէջ:

Շարժինք օր առաջ, քանի որ կ'ուզենք ամէն բանէ առաջ Հայ մնալ, Հայ ապրիլ:

ՄԷՆ-ՍԷ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (20)

ԿՐԱԿԷ ԳԻԾԵՐՈՒ ՎՐԱՅ

Վերադարձայ կայարան, մօտեցայ դուրս ելլելու անցքին, որոշեցի օգտուիլ ժխորէն եւ ընդհանուր իրարանցումէն: Հրեցի հրմշտկեցի, կարգը հասաւ ինծի: Դուրս կ'ելլէի երբ պաշտօնեան նշմարեց եւ անցագիրս հարցուց: «Եա՛», ըսի, քիչ մը ետ քաշուեցայ իբր թէ հանդարտօրէն դրպանէս հանելու համար զայն:

Պաշտօնեան տեսնելով որ կ'ուշանամ, բախտէս, գլս մէկ կողմ հրեց, ինծի հետ իր հաշիւը վերջը տեսնելու մտքով, ու սկսաւ ուրիշներով զբաղիլ:

Կատարեալ անելի մը մատնուած էի: Ծակատագիրս այլեւս վճռուած էր: Կամ ձեռքերս կախ՝ առօք-փառօք պիտի յանձնուէի, եւ կամ, սա «կրակի գիծ»ը ամէն գնով պէտք էր ճեղքէի...

Չեմ գիտեր ինչպէս պատահեցաւ, քննիչ պաշտօնեայի զբաղումէն ու թուլութենէն օգտուելով՝ ետ նետուեցայ ու սկսայ խելագարի պէս վազել կայարանի գիծերու մէջէն դէպի քաղաքը: Մինչեւ «հաւար»ը փրցուցին, ես արդէն բաւական ճամբայ կտրած էի:

Ականջիս կը հասնէին «հալթ», «հալթ» (կեցի՛ր) բացագանչութիւնները, զանազան պոռչըտուքներ, եւ զինուորներու ծանր կօշիկներուն թնդացնող տրոփիւնը, ու անոնց ետեւէն արագահարուածներու մահասարսուռ կափ-կափը զանազան ուղղութեամբ:

Ես կը վազէի խելակորոյս, շնչասպառ: Եղնիկի արագութեամբ կը ցատկէի գիծէ գիծ, օձի պէս կը սողայի մէկ կառաշարին տակէն կ'անցնի միւսը...:

Դէպի ո՞ւր կը յառաջանայի, որքա՞ն ատեն կ'ընէր որ կը վազէի, չեմ գիտեր: Ծառ մը, մի-ջոց մը, ծակ մը պէտք էր պարտկուելու համար: Զիս հետապնդողները, յայտնի էր, կը բազմանային: Անոնց «հալթ»երուն ձայները միշտ աւելի մօտէն ականջիս կը հասնէին: Գոնէ ինծի այդպէս կը թուէր....

Այլ եւս, իրօք յոգնած էի: Ուժասպառ: Մէկ վայրկեան, երկու կամ երեք վայրկեան, եւ ահա՛ կրկին գերման զինուորին ձեռքը գերի, եւ այս անգամ «փախստական» գերի:

Յանկարծ, դիմացս նշմարեցի շատ փոքրիկ տնակ մը, աւելի ճիշդ մէկ պատուհանով սենեակ մը: Պահականոց մը, կամ շոգեկառքի պաշտօնեաներու հանգստարանը: Քայլերս ակամայ հոն ուղղուեցան: Հապա՞ եթէ բնակիչները Գերմանացիներ ըլլային: «Ծովը ինկողը օձին կը փաթթուի»: Եւ որոշեցի ամէն գնով տնակին հասնիլ:

Վազեցի, հասայ: Ուժով մը դուռը հրեցի եւ ներս ինկայ: Ներսինները ֆրանսացի պաշտօնեայ-գործաւորներ էին: Իրենց համար դժուար չէր հասկնալ թէ ո՞վ եմ ես, եւ ի՞նչ կ'ուզեմ...

Հաւանաբար ես առաջինը չէի որ կ'անցնէի այդ ճամբաներէն: Ակնթարթի մը մէջ անոնք բոլորը ոտքի ելան, վրայէս խլեցին հագուստներս ու նոյնքան հապճեպ՝ ինծի հագցուցին իրենց պաշտօնական տարազը — կօշիկներով, գլխարկով եւ բաճկոնով: Եւ ձեռքս ալ տուին կարմիր լապտեր մը... Ես այդ տարազիս մէջ՝ ձեռքիս բռնած կարմիր լապտերովս դերազանցապէս երկաթուղիի պաշտօնեայ էի եւ ո՛չ ոք կրնար կասկածիլ այդ մասին:

Քիչ մը հանգչեցայ, սուրճ մը խմեցի, յետոյ երկու «պաշտօնակից»ներու հետ դուրս ելանք մեր «աշխատանքը» կատարելու:

Քովէս անցան պահակներ ու սուինաւոր զինուորներ որոնք կը հարցնէին թէ «փախստական» մը չտեսա՞նք»:

— Նա՛յն, հեր, նա՛յն:

Շուտով կայարանը խաղաղեցաւ: Զինուորները եւ պահակները իրենց փնտռտուքը դադրեցուցած էին այլեւս: Ամէն ինչ բնականոն վիճակին մէջ մտած էր: Ես վերադարձայ տնակը, իմ ազատարարներուս քով, որոնք փախուստի պահուս մէկ կողմ նետած պայուսակս ալ գտեր բերեր էին: Կէսօրին զիս իրենց հետ քաղաք տարին: Ես հիւրը եղայ ամենատարեցին զոր Փէր Տիւպուա կ'անուանէին. Թիկնեղ, յաղթանդամ, երեսէն բարութիւն կաթող մէկը: Երեք օր հիւր եղայ, առատօրէն վայելեցի իր, ընտանիքին եւ զաւակներուն առատաձեռն հիւրասիրութիւնը: Անոնց շնորհիւ, ունեցայ նոր, մաքուր հագուստներ, նոր կօշիկ, փողկապ եւ գլխարկ:

ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

(Շար.)

չպահանջէ՞ իր արեւելեան հողերը: Այն ատեն ի՛նչ դժուարութիւններ պիտի ստեղծէ այս անդամատեալ Եւրոպայի գլխուն: Բայց եւ այնպէս, հակառակ այս անվստահութեան, պէտք է ամէն բան փորձել, մեղմացնելու համար ֆրանքեւգերման հակամարտութիւնը, հետզհետէ վերջ տալով անոր: Կարելի չէ Եւրոպան ըմբռնել առանց Գերմանիոյ եւ ուր որ ընդունինք զայն, կարելի չէ ընդունիլ առանց իրաւունքներու հաւասարութեան: Ատկէ չի հետեւիր թէ ան իրաւունք ունի մեր ընկերակիցը դառնալու ամէն տեղ»:

Դառնալով բուն հարցին, Պ. Ժիւլ Մոք առաջարկեց Գերմանիոյ մասնակցութիւնը, հետեւաբար եւրոպական բանակի ծրագիրը մէկդի չդնել, այլ յետաձգել մինչեւ յունիս 1, որպէսզի զինաթափութեան յանձնուելով կարենայ քայլ մը առնել խաղաղութեան ճամբուն վրայ»:

Արմատական նախարար մը, Պ. Իվօն Տէլպոս, համաձայն է Գերմանիոյ մասնակցութեան: Ուրիշ քանի մը երեսփոխաններ ալ թեր արտայայտուեցան:

Այդ պահուն բարապաններու օգնութեամբ բեմ բարձրացաւ հաշմանդամ երեսփոխան մը (արմատական), որ Պուխընվալտ աքսորուած է պատերազմի ատեն: Եւ յայտարարեց.

— «Երկու տարուան աքսորի ընթացքին, տեսայ դրեթէ բոլոր ընկերներուս մահը: Ողջ մնացողները ուխտած էին թոյլ չտալ որ վերածնի գերման զինապաշտութիւնը: Հակառակ անցեալի դասերուն, ահաւասիկ նորէն կը խօսին Գերմանիոյ վերազինման մասին: Անօգուտ է սահմափակումներ պարտադրել այդ վերազինման. վասն զի Գերմանիա միշտ պիտի յաջողի թօթափել դրուած պայմանները: Ես մահուան դատապարտուած մարդ մըն եմ: Ես պիտի մեռնիմ կրած չարչարանքներուս հետեւանքով: Զեմ ուզեր որ իմ զաւակներս եւ թոռներս ծառայեն գերման դահիճներու զաւակներուն հետ: Կը պաղատիմ. զգուշացէք Գերմանիայէն»:

╳ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Պ. Էչիսըն, երէկ Լոնտոն մեկնեցաւ օգանաւով, Երեքներու ժողովին մասնակցելու համար: Յետոյ պիտի երթայ Լիզպոնա: Իր գլխաւոր գործը պիտի ըլլայ հարթել արեւմտեան պետութեանց միջեւ ծագած վէճերը եւ փութացնել վերազինումը, այնպէս կը վախցուի որ ամերիկեան Խորհրդարանը կրճատէ օգնութեան վարկերը:

ԱՐԻՒՆԱԼԻ ԸՆԴՀԱՐՈՒՄՆԵՐ

Ինչպէս գրած էինք երէկ, Աշխատանքի Դաշնակցութեան սարքած գործադուլը ձախողեցաւ, երեքշաբթի օր: Միայն Ռընոյի գործարանին առջեւ ծանր դէպք մը պատահեցաւ: Բանթողները երկու պատնէշներ շինած էին Էմիլ Զօլա փողոցին մէջ, որպէսզի բանուորները ներս չմտնեն: Ոստիկանները միջամտեցին, եւ յառաջ եկաւ առաջին բախումը: Յիսուն հոգի ձերբակալուեցան: Շրջուն պահակներ միացան ոստիկաններուն եւ բռնեցին փողոցին երկու կողմերը: Բանթողները տանիքները բարձրացան եւ սկսան ոստիկաններուն վրայ նետել քարեր եւ աղիւսի կտորներ: Ոստիկանները դիմադրեցին: Օգնական ուժեր պատրաստ կը սպասէին հաստատութեան շուրջը, ի հարկին միջամտելու համար: Բազմաթիւ գործաւորներ կը հետեւէին անցուդարձին:

Ժամը 1ին, գնդակներու տարափին տակ պահ մը քաշուելէ վերջ, ոստիկանական ուժերը նորէն իրար կը գտնէին, բայց այս անգամ աւելի բուռն կռիւի մը հանդիպեցան: Կէս ժամ ետք, ցուցարարները սկսան ոստիկաններուն վրայ նետել ասիտ շիշեր, երկաթներ եւ կլոր գունտեր: Բայց ոստիկանները համաձայն իրենց ստացած հրահանգներուն, գործարանէն ներս չմտան, այլ ըսկսան տանիքին վրայ բանթողներուն վրայ կրակել: Խումբ մը բանուորներ շրջեցին բռնակառք մը: Ժամը 2ին հանդարտութիւնը վերահաստատուեցաւ, շատ մը բանթողներու գործարան վերադարձով: Բազմաթիւ վիրաւորներ կան երկու կողմէն ալ:

Երկու հարիւր հոգի ձերբակալուեցան, այս դէպքերուն հետեւանքով:

Նոյն օրը Սորպոնի բակին մէջ ալ ընդհարում մը տեղի՝ ունեցաւ 300 համայնավար ուսանողներու եւ զօր. տը Կոլի կուսակիցներուն միջեւ: Կռիւը շարունակուեցաւ շրջակայ փողոցներու մէջ:

———

ԱՆԳԼԻՈՅ Թագաւորին մարմինը Լոնտոն, Ուէսթմինսթըրի դահլիճը փոխադրուած ըլլալով, ամէն ժամ 5.000 այցելուներ կ'ընդունուին: Առջի օրը 300.000ի կը հասնէր այցելուներուն թիւը: Կարգի սպասողները մէկուկէս մղոնի պոչ մը կազմած էին:

ՊԵԼՃԻՈՅ դահլիճը պարտութիւնը քուէ ստացաւ, վասն զի Թագաւորը փոխանակ անձամբ Լոնտոն երթալու, Ճորճ Զ.ի յուղարկաւորութեան առթիւ, իրբեւ ներկայացուցիչ նշանակած է իր 18 տարեկան եղբայրը: Վարչապետը մերժեց հրաժարիլ: Ասոր վրայ ընկերվարականները, համայնավարները եւն. հեռացան Խորհրդարանէն:

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ–ԽՆՋՈՅՔ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ի ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ Հ.Յ.Դ. Փարիզի Եգիպտացի Կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ բոլոր խումբերու այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, Kremlin Bicêtreի Քաղաքապետարանին շէնք սրահին մէջ, 5, Rue Pierre Brossolette, K.-Bicêtre, Métro Porte d'Italie. Autobus 125 — իջնել Mairie:

Զանազան անակնկալներ: Կը մասնակցին Թառիստ ԳԱՐԵԳԻՆ եւ ԲԵՆՕ:

Մուտքը ազատ է:

╳

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ի ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Իսիի Հ. Յ. Դ. Զաւարեան Կոմիտէն կը տօնէ Փետր. 24ին, Խրիմեան սրահը՝ նախագահութեամբ ընկ. ՀԱՅԿ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ:

╳

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ի 31ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ
Մ Ա Ր Ս Է Յ Լ Ի Մ Է Ջ

մեծ պատրաստութեամբ կը տօնուի այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8էն մինչեւ 1 Պաթ էնթէրնասիոնալի սրահը, 230, Chemin de la Madrague.

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Շրջ. Վարչութեան և նախաձեռնութեամբ Հ.Յ.Դ. Ն. Սեր. Պուլ. Օտտօի Խատիսեան խումբի

Կը նախագահէ Ընկ. Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ, կը խօսի Ընկ. Ա. ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, ճոխ պիւֆէ՝ դիւրամատչելի գիներով: Մուտքը ազատ է:

╳

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վարուժան ենթակոմիտէի: 23 Փետրուար շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին, հայկական դպրոցի սրահին մէջ:

Կը նախագահէ՝ ընկեր ՄԻՆԱՍ ՃԱՊՈՒՐԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր ԱՐՄ. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին: Առատ խմիչք: Զանազան անակնկալներ: Մուտքը ազատ է

«ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ» ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական հաւաքոյթը այս ուրբաթ (15 Փետրուար) ժամը 21ին, Le Cadet սրճարանի վերնայարկը:

Նիւթ.— ՍԵՐՈՒՆԴՆԵՐՈՒ ՊԱՅՔԱՐԸ (Տար. վիճաբանութեանց):

Կ. ԽԱՉԻ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կապ. Խաչի Սէն Լուի մասնաճիւղին տարեկան ձեռնարկը, 16 Փետր. Շաբաթ ժամը 20.30ին, 66 Պուլվար Գիգէլի գեղեցիկ սրահին մէջ: Նոր Սերունդի Թատերախումբին կողմէ կը ներկայացուի

ԱՇԽԱՐՀԻ ԴԱՏԱՍՏԱՆԸ

Ընտանեկան կեանքէ, յուզիչ ողբերգութիւն մը, չորս արար:

Ծանօթ դաշնակահարուհի
ՕՐ. ԳՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆԻ
նուագահանդէսը (programme bien tempéré)
22 Մարտի երեկոյեան
Ecole Normale de Musiqueի մէջ

Մ. ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ — Գ. Մ. ԱԼԷՄՇԱՀ ԹԱՏԵՐԱՍՐԱՀ

Թատերական ներկայացում կազմակերպուած Ս. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ԿՈՂՄԷ: Կիրակի 17 Փետրուար ժամը 16ին, 26 rue Troyon, Sèvres, métro Pont de Sèvres:

Ա. Մաս.— ԱԻԱՐԱՅՐԻ ՀՍԿՈՒՄԸ Վարդանանց յիշատակին (Հ. Յովհան Աւգեր):
Բ. Մաս.— LES LUTINS DE CARNAC.
Գ. Մաս.— UN CLIENT SERIEUX.
Դ. Մաս.— ԿԵՂԾ ՈՍՏԻԿԱՆԱՊԵՏԸ:

ՆՈՒԷՐ. — Պ. Յովհաննէս Զըրըքճեան ողբացեալ ՅԱԿՈԲ ՄԷՆԷՆՏԵԱՆԻ մահուան առթիւ ցաւակցութիւն յայտնելով այրի Տիկին Ծիածանի եւ զաւակներուն՝ 2000 ֆրանք կը նուիրէ Այնճարի «Յառաջ» վարժարանին, փոխան ծաղկեպսակի:

ՅԱԻԱԿՑՈՒԹԻՒՆ. — Հ. Յ. Դ. Աղբիւր–Սերոբ եւ Մ. Եօթնեղբայրեան խումբը խոր կսկիծով կողբայ ընկեր ՅԱԿՈԲ ՄԷՆԷՆՏԵԱՆԻ մահը եւ իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Տիկին Ծ. Մէնէնտեանին, զաւակներուն եւ բոլոր պարագաներուն:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ Եոզկատի շրջակայ գիւղերէն, Պէյրութէն դէպի Հարաւային Ամերիկա մեկնող Նահապետ եւ Վահրամ Ղըզարճեանները (իրենց քրոջը անունը Ազնիւ, ամուսնացած): Տեղեկացընել Տիկին Թագուհի Օգումուշեանի, 10 rue Mezelle, Tarare (Rhône), France:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ընկ. ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ այս Շաբաթ ժամը 20.30ին Վռամեան Ենթկ. Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին Նիկօլ Դուման խումբը: Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին Վարանդեան խումբը:

Ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղին, մասնակցութեամբ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչներուն:

ՊԷԼՎԻԼԻ Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս Կիրակի առտու ժամը 10ին, սովորական հաւաքատեղին:

ԻՍԻ. — Հ. Յ. Դ. Զաւարեան ենթակոմիտէի բացառիկ ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ ժամը 20.30-ին, Խրիմեան սրահը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս երկուշաբթի ժամը 3ին, Café Régent.

ՍԷՆ–ՇԱՄՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարուժան ենթոկոմիտէի ընդհ. ժողովը, այս Կիրակի կէսօր վերջ ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԱԼՖՕՐՎԻԼ.— Հ.Յ.Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ «Ռուբէն», «Տօղրամաճեան» եւ «Շահրիկեան» խումբերը՝ այս Հինգշաբթի իրիկուն, սովորական հաւաքատեղին: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ: Կարեւոր օրակարգ:

Հ. Յ. Դ. ԱՐԾԻՒ Ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս Ուրբաթ ժամը 21ին, 17, Rue Ampère, Cachan: Բացակաները նկատի կ'առնուին:

ՇԱՎԻԼ. — Հ. Յ. Դ. Արդութեան խումբի ժողովը՝ այս չաբաթ ժամը 21ին, ընկ. Մովսէսի բնակարանը, 6 Sente de Mouchet.

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ. Դ. Աղբիւր–Սերոբ եւ Մկրտիչ Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս Շաբաթ ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ: Կը դասախօսէ Ընկ. Ա. Իսահակեան: (Տար. Նախորդ դասախօսութեան):

ԱՌՆՈՒՎԻԼ–ՍԱՐՍԷԼ. — Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը՝ այս Շաբաթ, ժամը 20.30ին, Առնուվիլի ծանօթ հաւաքատեղին: Ներկայանալ ճիշդ ժամուն, անդամատետրերով: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՎԱԼԱՆՍ. — Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս չաբաթ ժամը 20.30ին, Ա. Ահարոնեան սրահը: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ԼԻՈՆ. — Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս Ուրբաթ, ժամը 20.30ին, 78, ռիւ Ռապըլէ, դպրոցին սրահը: Կարեւոր օրակարգ: Ներկայանալ անդամատետրերով:

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.— Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի պարանցիկ ցերեկոյթը ԿԻՐԱԿԻ 2 ՄԱՐՏ:

« ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐ »Ը, կիրակի 6 Ապրիլ: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

«ԱՐՄԵՆԻԱ» ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԸ

իր հիմնարկութեան 20րդ տարեդարձի հանդիսութեանց շարքին՝ Բարեկենդանի առթիւ կազմակերպած է տարազաւոր եւ դիմակաւոր մեծ Պարահանդէս մը, 23 փետրուար, շաբաթ գիշեր ժամը 10էն մինչեւ լոյս, ALHAMBRAի շքեղ սրահներուն մէջ, 340 Bd Chave, Marseille, մասնակցութեամբ զոյգ նուագախումբերու:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Vendredi 15 Février 1952 Ուրբաթ 15 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

28րդ ՏԱՐԻ–28e Année No 6688 Նոր շրջան թիւ 2099

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

30.000 եւ 362

Այսօր, երրորդ էջին վրայ պիտի կարդաք պաշտօնական զեկոյց մը՝ Փարիզի Հայոց Եկեղեցիէն:

Այդ զեկոյցին համաձայն, 1951ի կրթական տարեշրջանին պահած են ինը դպրոցներ, համագումար 362 աշակերտներով (149ը աղջիկ, 213ը մանչ):

Դարձեալ, 1946էն մինչեւ 1951ի վերջը եկեղեցին իր դպրոցներուն յատկացուցած է 2,816.273 ֆրանք, «իսկ միմիայն 1952 տարեշրջանին համար նախատեսուած է 1,250,000 ֆր. ծախք մը»:

Այս թուանշանները բան մը կը խօսի՞ն ձեզի, պատուարժան հայրիկներ եւ մայրիկներ:

Առայժմ յետաձգելով ծախսուած գումարներու եւ նախատեսուած վարկերու քննութիւնը, նկատի առնենք միայն աշակերտ–աշակերտուհիներու թիւը:

Ուրեմն, Ֆրանսայի չքնաղ մայրաքաղաքին մէջ, ուր առ նուազն 30.000 Հայեր կ՚ապրին ազատ եւ բարգաւաճ, միայն 362 մանչեր եւ աղջիկներ հայկական դպրոց կը յաճախեն:

Ուրիշ խօսքով, հազիւ այդքան հայրիկներ եւ մայրիկներ կը հետաքրքրուին իրենց զաւակներուն ազգային դաստիարակութեամբ:

Մնաց որ, իրականին մէջ դպրոցներ ալ չեն եղածները, այլ շաբաթական դասընթացքներ: Մէկ հինգշաբթիէն միւսը, երբ տեղական դպրոցները փակ են:

Եւ տակաւին կը խօսինք ազգասիրութեան, եկեղեցասիրութեան, հայրենասիրութեան եւ ուրիշ առաքինութեանց մասին:

Այդ բոլոր առաքինութիւններէն եթէ միայն արժանապատուութեան զգացումը մնացած ըլլար, 362 աշակերտներու թիւը առ նուազն հինգ հազարի բարձրացած կ՚ըլլար:

Այո, գոնէ հինգ հազար մանչեր եւ աղջիկներ հայերէն սորված կ՚ըլլային, իրենց իսկ բարիքին համար:

Իսկ եթէ քիչ–շատ չափահասներն ալ արթննային — ուշ չէ տակաւին — առ նուազն տասը հազար մանուկներ, պատանիներ եւ երիտասարդներ պատրաստուած կ՚ըլլային վաղուան համար:

Դժբախտաբար, միայն Փարիզը չէ որ այս արտասուելի խեղճութիւնը կը ներկայացնէ:

Թող Մարսէյլի շրջանն ալ վիճակագրութիւն մը հրատարակէ, իր Ազգ. Առաջնորդարանով, Կապոյտ Խաչով եւ Բարեգործականով, եւ աչքերու առջեւ պիտի պարզուի նոյն ողբերգութիւնը:

Տակաւին չենք խօսիր Կեդրոնական Ֆրանսայի մասին, որ հայկական գործունէութեան երրորդ ճակատը կը կազմէ:

Գործնական ժողովուրդի համբաւ հանած ենք. բայց թուանշաններուն կը մօտենանք՝ երբ առեւտուրի հոտ առնենք:

Հանրային կեանքի մէջ, դժուար կ՚ըմբռնենք թիւերուն իմաստը:

Այդ է պատճառը որ, ոչ մեր իսկական մարդահամարը գիտենք, ոչ ալ կը հետաքրքրուինք:

Ամբողջ պատմութիւն մը կ՚արժեն Փարիզի Հայոց Եկեղեցւոյ՝ զեկոյցին մէջ արձանագրուած թուանշանները:

Իւրաքանչիւր թուանշան փուշ մըն է որ աչքէն սրտին կ՚երթայ, եթէ ուզենք ըմբռնել:

Երբ երեսուն հազարնոց բազմութիւն մը հազիւ 360 աշակերտ կրնայ ճարել շաբաթական ծաղկոցներու համար, այլ եւս ինչո՞ւ թշնամիներ կը փնտռենք մեր բոլորտիքը:

Թշնամին ուրախ–զուարթ կ՚ոստոստէ ձեր դրան առջեւ, ձեր բոլորտիքը, փրցնելով բոլոր հոգեկան կապերը երէկուան եւ այսօրուան միջեւ:

Թշնամին — այլասերումը — արդէն իր ցանցին մէջ առած է ձեր զաւակները, ձեր իսկ մեղսակցութեամբ: Եւ կը սպառնայ անճանաչելի դարձնել սերունդը:

Ամէն օր ձեր աչքին առջեւ կը պարզուին օտարացման տեսարաններ, որոնք սիրտ կը ճմլեն:

Հրաշքի՞ մը կը սպասէք, չարիքը գոնէ սահմանափակելու համար:

«Աղգը» ժամկոչ կամ տնտես ադբարնե՞ր դրկէ ձեր տուները, որպէս զի բարեհաճիք հայերէն սորվեցնել ձեր զաւակներուն: Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՄԻՇՏ ՀԻՆ ԵՒ ՄԻՇՏ ՆՈՐ

Ամէն անգամ որ դեղնած թուղթեր կը թղթատեմ, «զգայացունց» նորութեան մը կը հանդիպիմ:

Անցեալ օր յուշատետրի մը մէկ էջին վրայ կարդացի հետեւեալ տողերը.

— «Ի՞նչ է այսօրուան հայ երիտասարդութիւնը: Զորս դինիդ նայեցէք քիչ մը:

... Ահա ուսանողները: Տժգոյն, անիմաստ էակներ: Հասարակ որեւէ դէմքեր: Դպրոց կ՚երթան, բան կը սորվին: Կը ժպտին, կ՚երերտկան: Քննութիւն կ՚անցընեն:

Ոչ մէկ խանդավառ ու անկեղծ երեսի, ոչ մէկ վեր ու չեշտակի նայող աչքի կը հանդիպիս, ոչ մէկ կրակոտ, սրտապնդող ձայն կը լսես: Միակ ու տիրական խէալ մը ունին, դիփլոմնին առնել, գործի մը, դիրքի մը տիրանալ, դրամ շահիլ, հանգիստ ապրիլ... դիւրին եւ գգլխիչ փառասիրութիւն»:

Ե՞րբ գրուած են այս խօսքերը: Ո՞ւր: Որո՞ւ ձեռքով:

Ըսեմ անմիջապէս,— ճիշդ յիսուն տարի առաջ, Մայիս 15ին, Լոնտոնի «Նոր Կեանք» պարբերականին մէջ, որ կը հրատարակուէր Ա. Արփիարեանի եւ Լ. Բաշալեանի կողմէ (Դ. տարի, թիւ 10):

Գրո՞ղը — նոյն ինքն Արփիարեան:

Դեռ շատ աւելի ծանր տրակումներ, մասնաւորապէս հարուստի տղաքներու մասին, զոր կը կոչէ «վաղուան մենծ աղաները»:

— «Կը հագուին, կը սքուին, մազերուն դիծը կը խնամեն: Թատրոն կ՚երթան: «Ֆլիրթ» կ՚ընեն պատկառելի դրամօժիտներու հետ: Ամէն բան գիտեն: Արուեստէ եւ գրականութենէ կը հասկնան: Վերջին ռոմանը չեն փախցներ միշտ: Մեթերլինկի եւ Ռոստէնի վրայ կարծիք կը յայտնեն եւ աղուոր «Օթերօ»ին վարտիքներուն ծախուիլը կ՚իմացնեն իրարու, ճիշդ (օ՛, որչափ) Բարիզի «սնոպ»ներուն պէս:

«Դաժանօրէն—աւելի դաժանօրէն քան իրենց տգէտ հայրերը — շահասէր ու կծծի՝ կը գոցեն իրենց հոգին ու գրպանը բոլոր հանրային գաղափարական առիթներու: Եւ այս «մանըքէն»ները գերազանցօրէն անվայելուչ կը գտնեն ազգային գործերու խառնուիլ...»:

Քիչ մը շունչ առէք, ուրիշ բաներ ալ կ՚իմանաք վաղը: ՎԱՀԷ

Տարագիրներու համար Ֆրանսական կոմիտէ մը

Իրաւասու շրջանակէ մը մեզի կը հաղորդեն հետեւեալ զեկոյցը. —

Տարագիրներու Միջազգային Կազմակերպութիւնը (IRO), ինչպէս եւ Գաղթ. Օֆիսները, որոնք անոր կցուած էին, իրենց գործունէութիւնը դադրեցուցին 1952 Յունուար 31ին:

Խորհրդարանը տակաւին որոշում տուած չըլլալով պաշտպանութեան յաջորդ օրկանին հաստատման մասին, ֆրանսական կարեւոր ընկերակցութիւն մը, որուն կը նախագահէ նախկին նախարար Louis Marin, ստեղծած է Տարագիրներու Պաշտպանութեան Կեդր. Կոմիտէն (Comité Central Français de protection des réfugiés), որուն գրասենեակները առժամապէս կը գործեն Փարիզ, 4, Rue Casimir Périer, ամէն օր ժամը 10—12:

Տարագիրներու պաշտպանութեան Ֆրանսական Կեդր. Կոմիտէին նպատակն է օգնել գաղթականներուն՝ Ֆրանսայի վարչական իշխանութեանց մօտ դիմումներ կատարած ատեն եւ ճարել այն վաւերագիրները որոնց պէտք կրնան ունենալ իրենց վիճակին քննութեան համար:

ՏՈՒՐՔԵՐՈՒ ՄԱՍՆԱՎՃԱՐԻՆ վերջին պայմանաժամն է այսօր, 15 Փետր.: Թերացողները 10% աւելի պիտի վճարեն:

ԱՆԳԼԻՈՅ Թագաւորին յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր, ուրբաթ, արտակարգ հանդիսաւորութեամբ: Հանրապետութեան Նախագահը Լոնտոն հասաւ երէկ առտու: Աշխարհի չորս կողմերէն արքաներ եւ ուրիշ երեւելիներ պիտի մասնակցին արարողութեանց:

Վեց բանաձեւ Եւրոպական բանակի մասին

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՆԵՐԸ 1946ԻՆ ԳԻՏԷԻ ՊԱՐՊԷԻՆ ԵՒՐՈՊԱՆ...

Ազգ. ժողովը չորեքշաբթի գիշեր ուշ ատեն վերջացուց եւրոպական բանակին վերաբերեալ վիճաբանութիւնները: Վեց բանաձեւեր յանձնուած են եւ վարչապետը ի հարկին վստահութեան խնդիր պիտի յարուցանէ: Այդ պարագային դահլիճը նոր տագնապի մը պիտի մատնուի: Խորհրդակցութիւններ կը կատարուին, միջին ճամբայ մը գտնելու համար:

Բացի Համայնավարներու բանաձեւէն, որ պարզապէս կ՚առաջարկէ մերժել Գերմանիոյ վերազինումը, ինչ ձեւով ալ ըլլայ, միւս հինգը իրարու կը նմանին, — կ՚ընդունին Եւրոպայի ազգային ուժերուն միաձուլման գաղափարը, մէջն ըլլալով գերմանական զօրքը: Տարբերութիւնը կը կայանայ առաջարկուած քաղաքական եւ մասնագիտական պայմաններուն մէջ: Ընկերվարականներուն բանաձեւը կ՚առաջարկէ յետաձգել վերջնական որոշումը, մինչեւ որ Ազգաժողովին զինաթափութեան յանձնախումբը ներկայացնէ իր տեղեկագիրը յառաջիկայ Յունիսին, հասկնալու համար թէ «յոյսի շող մը» մնացա՞ծ է ի խնդիր խաղաղութեան: Յետոյ, կը պահանջէ արգիլել բոլորովին ինքնավար գերմանական զօրագունդերու վերակազմութիւնը եւ վերսկսիլ բանակցութիւնները Մեծն Բրիտանիոյ հետ, որպէս զի մասնակցի եւրոպական բանակին:

Զափաւորներու բանաձեւը կը յանձնարարէ կառավարութեան երաշխիքներ պահանջել Անգլիայէն եւ Մ. Նահանգներէն, եթէ անդամներէն մէկը խզէ կամ խախտէ դաշնագիրը:

╳ Չորեքշաբթի օրուան վիճաբանութեանց ընթացքին, Ֆրանսայի ազգ. պաշտպանութեան նախկին նախարարներէն Փիէռ Թէյժէն, որ Կեօթափոյի հետապնդումներէն խուսափած եւ Դիմադրական Ճակատին միացած էր 1944ին, շատ կարեւոր գաղտնիք մը երեւան հանեց:

Պաշտպանելով եւրոպական բանակի ծրագիրը, նախկին նախարարը ազդարարեց թէ անոր մերժումը պիտի քաջալերէ Մ. Նահանգներու մեկուսացման կուսակիցները: Մինչեւ անգամ կը վախնայ որ Ամերիկացիները քաշուին Եւրոպայէն:

Այս առթիւ պատմեց որ երբ ինք ազգ. պաշտպանութեան նախարար էր 1946ին, ձեռքի տակ ունէր թղթածրար մը որուն համաձայն Ամերիկացիները ծրագրած էին միայն տասը օր կռուիլ Եւրոպայի մէջ, ժամանակ շահելու եւ իրենց 400 հազար զինուորները պարպելու համար: «Յետոյ քանի մը տարի պիտի սպասէինք ազատագրութեան, երբ միայն աւերակներ եւ գերեզմաններ մնացած պիտի ըլլային»:

Պ. Թէյժէն բացատրեց թէ այդ ծրագիրը գոյութիւն չունի այսօր, բայց կրնայ վերակենդանանալ, եթէ եւրոպական բանակի ծրագիրը ջուրը իյնայ: Հաւանական է նաեւ որ Ամերիկա արմատապէս կտրէ իր նիւթական օգնութիւնը եւ կրճատէ իր զինուորական յանձնառութիւնները, եթէ արեւմտեան պետութիւնները արագօրէն գործ չտան Եւրոպայի պաշտպանութեան ծրագրին: «Մենք պէտք ունինք 50 զօրաբաժիններու, ամրապնդելու համար մեր ապահովութիւնը: Ո՞ւր պիտի գտնենք այդ ուժը, եթէ եւրոպական բանակ մը չունենանք: Եթէ մերժէք եւրոպական բանակը, Մ. Նահանգները կրնան փոխել իրենց ռազմական ծրագիրը, լքել Եւրոպան եւ յետոյ գալ ետ առնել հիւլէական ռումբով: Կրնա՞ք երեւակայել այսպիսի գործողութեան մը աղէտալի հետեւանքները: Եւրոպական բանակէն դուրս ցնորք է ամէն բան»:

Զօր. Ժուանվիլ (Համայնավար) հակառակ է եւրոպական բանակի ծրագրին, «որ Մ. Նահանգներու օտար լեգէոնին պիտի վերածէ եւրոպական բանակը»:

Զօր. տը Կոլի կուսակցութեան ներկայացուցիչը դիտել տուաւ թէ եւրոպական բանակով Գերմանիան այն ապաւորութիւնը պիտի կրէ թէ ինք անհրաժեշտ ուժ մըն է, թէ կրնայ ետ առնել արեւելեան նահանգները եւն:

ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Գիշերուան նիստին մէջ, վարչապետը խօսք առնելով, պաշտպանեց եւրոպական բանակի ծրագիրը, որ մէկ մասն է ընդհանուր քաղաքականութեան: «Կը ցաւինք որ Մեծն Բրիտանիան ներկայ չէ Եւրոպայի կառուցման այս գործին մէջ: Բայց չենք կրնար վտանգել կատարուած ճիգը, սպասելով Անգլիոյ: Մենք միշտ անհրաժեշտ կը նկատենք իր մասնակցութիւնը, եւ երբեք մտքէ չենք անցըներ Անգլիոյ վրայ ձգել պատասխանատուութիւնը, եթէ ծրագիրը ձախողի»:

Անցնելով Ֆրանքօ-գերման յարաբերութեանց, Պ. Ֆոռ բացատրեց թէ ինք չի հաւատար որ մի–

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Հ.Յ.Դ. ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎՆԵՐԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Մեր ժողովուրդի ստեղծագործ հանճարը իր կնիքը դրաւ ոչ միայն Դաշնակցութեան, այլ եւ անոր Ընդհ. ժողովներու վրայ:

Ապագայ պատմիչը երկարօրէն կանգ պիտի առնէ այս ժողովներու վրայ՝ անոնց ներքին խորհուրդին կարենալ թափանցելու համար:

Համարձակ կարելի է յայտարարել, որ ոչ մէկ ազգ ու ոչ մէկ քաղաքական հոսանք — հայ թէ օտարազգի — Հ. Յ. Դ. Ընդհ. ժողովներուն նմանող հաւաքոյթներ չունի:

Եթէ հարկ ըլլայ նմանութեան եզրեր գտնել, ապա Դաշնակցութեան Ընդհ. Ժողովներուն ամէնէն աւելի կը նմանին Ազգային–Եկեղեցական մեր այն Համաժողովները, որ դէպքէ դէպք կը գումարուին Էջմիածնի մէջ՝ Մայր Աթոռի համար Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս ընտրելու:

Այս վերջիններու նման նաեւ Դաշնակցութեան Ընդհ. Ժողովները կարծես «տիեզերական» բնոյթ կը կրեն. «տիեզերական» այն իմաստով, որ աշխարհացրիւ Դաշնակցութիւնը իր «թեմ»երէն — Շրջանային ժողովներ — եկած պատգամաւորներով կը մասնակցի Կուսակցութեան Գերագոյն ժողովներուն, ինչպէս որ աշխարհացրիւ հայութիւնը Հայ Եկեղեցիի թեմերէն ղրկուած պատգամաւորներով կը մասնակցի Ազգային Եկեղեցական Համաժողովներուն:

Եւ ինչպէս որ մեր մեծածախս Ազգային–Եկեղեցական Համաժողովները, Էջմիածնի մէջ գումարուելով, չեն զոհանար միայն Ամենայն Հայոց Հովուապետի ընտրութեամբ, այլ շաբաթներ շարունակ կը զբաղին նաեւ այլ հարցերու քննութեամբ, ճիշդ նոյն ձեւով նաեւ Դաշնակցութեան մեծածախս Ընդհ. Ժողովները, դէպքէ դէպք գումարուելով, չեն գոհանար միայն օրակարգի վրայ եղող հարցերու չոր քննութեամբ, այլ շաբաթներ շարունակ կը զբաղին նաեւ տարբեր, հիմին մէջ ոչ նուազ կարեւոր աշխատանքով մը:

Դաշնակցութեան Ընդհ. Ժողովները, եթէ ներելի է այս բառը գործածել, «բանաձեւարան» չեն. այսինքն «տիեզերական» հաւաքոյթներ չեն, ուր աշխարհի բոլոր ծայրերէն մարդիկ կը խմբուին՝ քանի մը օրուան մէջ քանի մը բանաձեւեր քուէարկելու համար:

Դաշնակցութեան Ընդհ. Ժողովները, «բանաձեւարան» ըլլալէ աւելի, «հոգեշինարան» խորհրդաւոր հաւաքոյթներ են, ուր նոյն Իտէալին ծառայող մարդիկ կը խմբուին պարբերաբար՝ իրենց Հաւատքը վերանորոգելու եւ նոր թափով ու ջերմեռանդութեամբ վերստին գործի լծուելու:

Ընդհ. Ժողովներու բացումին Դաշնակցութիւնը, իբրեւ Ոգի ու Հաւատք, միշտ շատ աւելի նուազ ուժ ունեցած է, քան այդ Ժողովներու փակումին:

Շաբաթներ տեւող այս խորհրդաւոր աշխատանքն է, որ անձնկատ, այլազան ձեւերով ու միջոցներով, կատարած են մեր Ընդհ. Ժողովները, 1890էն այս կողմ:

Այդ է պատճառը, որ մասնաւորաբար օտարազգի քաղաքական դէմքերուն միշտ տարօրինակ եւ անըմբռնելի մնացած է այն պարագան, որ Դաշնակցութեան Ընդհանուր Ժողովները կը տեւեն շաբաթներ շարունակ, նուազագոյնը ամիս մը...

Որովհետեւ այդ օտարներուն գիտցածը միայն բանաձեւերն են (որոնց քուէարկումին համար օրերն իսկ շատ են), բայց ոչ Ոգին ու Հաւատքը (որոնց առինքնող ու հրապուրիչ խթանումը երբեմնապէս ամիսներ կը պահանջէ):

Դաշնակցութեան Ընդհ. Ժողովները նոյնքան ինքնատիպ ու ազգակնիք են, որքան ինքնատիպ ու ազգակնիք է ինքը Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը:

Մարմնով ու հոգիով շաղախուած ու միաձուլուած ըլլալով հայ հողին ու հայ ժողովուրդին՝ Դաշնակցութիւնը այդ հողին ու ժողովուրդին ստեղծագործ ու իւրատիպ դրոշմը դրած է նաեւ իր Ժողովներու վրայ:

Ապագային հատորներ պիտի նուիրուին այս Ժողովներուն, տալու համար ամբողջական պատմութիւնը այն շրջանի, որ կ'երկարի 1890էն այս կողմ:

Այս Ժողովները կը կազմեն հանգրուանները այդ ալեծուփ շրջանի:

Ժողովներ, որ, կուսակցական ըլլալով իրենց ձեւին մէջ, խորքով ու աշխատանքով միշտ մնացին ազգային ու համահայկական:

Ասկէ 54 տարիներ առաջ, 1897 թուի Օգոստոսի վախճանին, նախաձեռնութեամբ տոքթ. Թէոտոր Հերցլի, Զուիցերիոյ Պալ քաղաքին մէջ, գումարուեցաւ սիոնականներու անդրանիկ Քոնկրէն:

Բացումը կատարելով այդ Քոնկրէին՝ Հերցըլ կը յայտարարէր.

— «Սիոնական շարժումը — հրէական պետութիւնն է իր երթին մէջ, իսկ այս Քոնկրէները — անոր խորհրդարաններն են»:

Նոյնն է պարագան նաեւ Դաշնակցութեան նկատմամբ.

— Դաշնակցութիւնը — հայկական պետութիւնն է իր երթին մէջ, իսկ իր Ընդհ. Ժողովները — այդ պետութեան խորհրդարաններն են:

Ա՛յս լոյսին տակ դիտել պէտք է պատմական այն 15 Ժողովները, որ Դաշնակցութիւնը ունեցաւ իր 60ամեայ գոյութեան շրջանին:

Այս Ժողովները հայ ժողովուրդի իսկատիպ «խորհրդարան»ներ էին, կոչուած հարթելու անկախ Հայ Պետութեան իրացման ճամբաները:

Այս եղաւ մեր գոյութեան իմաստը եւ այս մնաց այն նպատակը, որուն համար բիւր բիւրաւորները իրենց արիւնով Հայոց Աշխարհը ոռոգեցին:

Սիոնականները տիրացան իրենց երազին. Հերցըլներու աճիւնները այսօր կը հանգչին անկախ Հրէաստանի մէջ:

Այս նուիրական օրը պիտի գայ նաեւ Քրիստափորներու տարագիր աճիւններուն համար:

ԽՄԲ. «ՅՈՒՍԱԲԵՐ»Ի

«Դաւաճան»ներու դատը

«Դաւաճաններու Միջազգայինը» — ինչպէս կը կոչեն համայնավարները — կը շարունակէ իր դատը համանուն գրքի հեղինակին եւ մեղսակցին դէմ, Փարիզի մէջ:

Երեքշաբթի օրուան նիստին մէջ, գրքին հեղինակը, ամբաստանեալ Ռընօ տը Ժուվնէլ անընդհատ մէկ ժամ կը կարդայ իր յայտարարութիւնը, տխուր եւ միօրինակ ձայնով մը: Իրեն համար Տիմիթրով, Տիանիու եւ Քովալեւսքի «կասկածելի անհատներ են, մոլեգնօրէն վճռած կործանել իրենց երկիրը»: Անոնց անցեալին մէջ խօսելի գործունէութիւն մը միայն կը տեսնէ:

Ժուվնէլի տեղեկութեան աղբիւրները «անթերի» են, մինչ Տիմիթրով «կը խարդախէ պատմական ճշմարտութիւնը, ոճրային նպատակներ հետապնդելու համար»: Ի՞նչ է իր եզրակացութիւնը: — Այս «դաւաճաններուն» համար միակ միջոց մը կայ իրենց երկիրը մտնելու, այն ալ պատերազմն է: Որովհետեւ խաղաղութիւնը իրենց վախ կը պատճառէ, անոնք ուզեցին որ ձեր առջեւ տկենք ժամանակակից պատմութեան տականքները: Մենք զանոնք մնասելու անկարող վիճակի մը մէջ պիտի դնենք»:

Ռումէն դիւանագէտ Նիքոլա Տիանիու անմիջապէս կը պատասխանէ.

— Ձեմ ճանչնար ամբաստանեալները: Անոնք գործ չունին ռումէն քաղաքական կեանքին հետ:

Տիանիու կ'աւելցնէ թէ ոչ ոքէ դրամ կը ստանայ, թէ պատրաստ է պատասխանելու բոլոր հարցումներուն, բայց ոչ սպրտուքներուն եւ զրպարտութիւններուն: Ներկայ պարագային Ֆրանսան իր երկրորդ հայրենիքն է: Եթէ Ռումանիոյ մէջ յարգուէին մարդկային տարրական իրաւունքները, ինք հոն պիտի ըլլար հիմա եւ պիտի պայքարէր: Մանիուի դատավարութեան ուզած էր երթալ եւ վկայել, երբեք պատասխան չէր ստացած: Դիւանագէտը վերջացուց իր խօսքը մեղադրեալներուն համար պահանջելով խիստ եւ օրինակելի պատիժ մը, այլապէս անոնք պիտի վերսկսին իրենց աբարքները:

Իրեն կը յաջորդէ Ժորժ Տիմիթրով. ընդհանուր պատկերը կուտայ իր երկրի դէպքերուն, որոնց խառնուած էր իր կեանքը:

— Ամբողջ պուլկար ժողովուրդը, ինչպէս եւ արեւմտեան աշխարհի մէկ մասը, վկայ են այն արբազան պայքարին, զոր մղեցի, առանց աղարտելու անունս, ռամկավար սկզբունքներու պաշտպանութեան համար:

Տիմիթրով կ'անդրադառնայ մեղադրեալներու փաստաբաններէն Նորմանի մէկ յայտարարութեան, որով զինքը կճած էր: Նախագահը կը յորդորէ փաստաբաններու անձերով չզբաղիլ: Ատոր վրայ ահագին փոթորիկ մը կը փրթի դատարանին մէջ: Երկու կողմերը ոտքով ձեռքով նախատինքներ կը փոխանակեն: Դատախազներու փաստաբաններէն Իզար կը պոռայ.

— Ձեր պատմուճանը պէտք է հանէք, Պ. Նորման: Ձեր տեղը հոս չէ, այլ ձեր յաճախորդներու կողքին: Դուք ալ անուանարկիչ էք:

Նախագահ Պեքի կոկորդը բաւական զօրաւոր չէ խօսք հասկցնելու համար կռուազաններուն, հետեւաբար իր մարդոց հետ ներս կը քաշուի: Քառորդ ժամ վերջ երբ նիստը կը վերաբացուի, Տիմիթրով կրկին խօսք կ'առնէ, կարեւոր նախադասութիւնները շեշտելով, եւ մանրամասնօրէն կը պարզէ իր ձերբակալութիւնները, կրած տանջանքները, բոլոր իրաւակարգերուն տակ: Նորման զայրացած կը պոռայ.

— Համբերութեամբ մտիկ ըրինք, բայց ա՛լ չափը կ'անցընէք: Ձենք ընդունիր...

Փոթորիկը նորէն կը պայթի: Ամէն մէկը կը պոռայ, կը սպառնայ, կ'ոռնայ: Վերջապէս, Տիմիթրով կրկին խօսքին թելը գտնելով, կը խօսի պուլկարեւխորհրդային դաշինքին, համայնավարներու բռնած դիրքին, Նիքոլա Փեթքովի սպանութեան եւ իր փախուստին, «Մոսկովեան բռնակալութեան մասին:

Նախագահը կը թելադրէ չխօսիլ Մոսկովի մասին, որ դատավարութեան մաս չի կազմեր: Տիմիթրով, հնազանդելով, կը վերջացնէ.

— Հայրենիքս ձգեցի անոր համար, որ պուլկարական կառավարութիւն չկար, այլ Պուլկարիան դարձած էր Խ. Միութեան մէկ նահանգը:

Վերջին խօսքը կ'առնէ գնդ. Քովալեւսքի (լեհ) որ կը խօսի իր զինուորական անցեալին, տեղեկատու գործակալի ծառայութեանց մասին, Լիզպոնայի եւ Լոնտոնի մէջ:

— Ո՛չ Լեհաստանի, ոչ ալ դաշնակիցներու դատին դաւաճանած եմ: Կը կարծեմ թէ ամէնէն աւելի անոնց ծառայեցի:

Դատավարութեան ընթացքին փաստաբան Իզար նեղը կը դնէ Վուրմսէրը, պահանջելով որ դաւաճան բառին սահմանումը տայ: (Գրքի յառաջաբանին հեղինակն է Վուրմսէր):

— Ի՞նչպէս կը կոչէք մարդ մը որ պարոնի մը գրպանին պարունակութիւնը իր գրպանը պարպելու համար, շեղբ մը կը մխրճէ անոր փորին մէջ: Մարդասպա՞ն մը: Բայց եթէ վիրաբո՞յժ մըն է:

Իբրեւ թունդ համայնավար, Վուրմսէր միշտ խաղաղութենէ կը ճառէ, իբրեւ պատերազմի հրձիգ ամբաստաններով հակառակորդները: Թերթերը կը գրեն թէ ի վերջոյ ինքն ալ ծուղակը ինկաւ, երբ իրաւագէտ Իզար կարդաց Լենինի մէկ հրահանգը, ուր համայնավար հիմնադիրը կ'ըսէ թէ՝ համայնավար եւ դրամատիրական կարգերը միասին չեն կրնար ապրիլ, խորհրդային ընկերվարութիւնը չի կրնար յաղթանակել աշխարհի վրայ, առանց արիւնալի կռիւներու:

Այնուհետեւ հակաճառութիւնները իրարու կը յաջորդեն:

Դատավարութեան ընթացքին լսուեցաւ նաեւ Չեխոսլովաքիոյ տարագիր նախարարներէն Ռիփքա, որ գիրք մըն ալ գրած է իր երկրին բռնագրաւման մասին:

— Զիս դաւաճան կը կոչեն, ըսաւ, որովհետեւ չհանդուրժեցի որ ստրկացնեն իմ հայրենիքս: Եթէ հաւանէի եւ գործակցէի, իբրեւ հայրենասէր պիտի ներկայացնէին զիս: Բայց ես հպարտ եմ որ այդպիսի «դաւաճան» մը եղեր եմ:

Խօսելով Տիմիթրովի մասին, ըսաւ թէ «օրինապէս» պիտի սպաննէին, եթէ իր երկիրը մնացած ըլլար:

Եւ պատմեց թէ ի՛նչ վայրագութեամբ տեղի ունեցաւ իր երկրին բռնագրաւումը: Տասը օրուան մէջ բոլոր ազատութիւնները խափանուեցան, ազատ ուսուցիչները պաշտօնանկ եղան, հայրենասէր սպաները ձերբակալուեցան, թերթերը փակուեցան: Խոստովանեցաւ թէ պահ մը կարծեց որ բարիք մը պիտի շահին, եթէ գործակցին Մոսկուայի հետ: Եւ մեղադրեց արեւմտեան պետութիւնները որոնք չհասկցան թէ ի՛նչ պիտի շահէին եթէ օգնէին Չեխոսլովաքիոյ, մինչ Ռուսերը յանձն առին օգնել, իւրացնելով այն պարանը որով պիտի խեղդէին իր երկիրը:

Դատավարութիւնը կը շարունակուի, հետզհետէ աւելի հետաքրքրական դառնալով:

ՆՈՐ ՏԱԳՆԱՊ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

Եգիպտոսի դահլիճը երկար նիստ մը գումարեց, 26 Յունուարի դէպքերուն պատասխանատուութիւնները ճշտելու համար: Հեռագիրը կ'ըսէ թէ վէճը հետզհետէ կը սաստկանայ Վաֆտ կուսակցութեան եւ իր հակառակորդներուն միջեւ: Նախկին ներքին նախարար Սերակերտին փաշա պատասխանելով «Ախպար էլ Եոմ» շաբաթաթերթին ամբաստանութեանց, յայտարարեց թէ՝ բանակը չուզեց ճիշդ ժամանակին միջամտել, հետեւաբար պատասխանատու է խռովութեանց:

Բանակին հրամանատարը անմիջապէս պատասխանեց վարչապետին ուղղուած նամակով մը, բայց այս վերջինը չուզեց հրատարակութեան յանձնել զայն, կացութիւնը աւելի չծանրացնելու համար: «Ալ Մըսրի» թերթը 24 ժամ փակուեցաւ Սերակերտին փաշայի յօդուածը հրատարակելուն համար: Կ'ըսուի թէ Խորհրդարանը պիտի լուծուի:

× «Էլ Ահրամ»ի համաձայն, 26 Յունուարի խռովութիւններուն զոհերուն ընդհ. թիւն է 552, որոնց 26ը սպանեալ: Պարքլի դրամատան եւ Թըրֆ ակումբին մէջ ողջ ողջ այրած 14 հոգի: Եգիպտական մամուլը սկսաւ հրատարակել խռովութեանց լուսանկարները եւ մանրամասնութիւնները: Յարդ գրաքննութիւնը արգիլած էր անոնց հրատարակութիւնը: Երկրորդական վարժարաններ պիտի վերաբացուին, կառավարութեան հսկողութեամբ:

ԿԷՍԷՆ ԱՒԵԼԻՆ ԲԱՆԱԿԻՆ

(Թուրքիոյ ռազմական ծախքերը եւ... թօֆախտը)

Թուրքիոյ 1952ի ելեւմտացոյցին կէսէն աւելին յատկացուած է ազգ. պաշտպանութեան, ինչ որ կը ներկայացնէ Եւրոպայի ոեւէ մէկ երկրին պաշտպանութեան համար յատկացուած ծախքին ամէնէն մեծ համեմատութիւններէն մէկը:

Նուազ գումար մը յատկացուած է ազգային առողջապահութեան, իսկ աւելի դպրոցներ եւ աւելի ուսուցիչներ ունենալու համար, կրթական նախարարութիւնը յայտնած է թէ չի կրնար ընթացք տալ, որովհետեւ բաւարար դրամ չունի:

Դեկտեմբերի սկիզբը Ազգ. Ժողովին ներկայացուած ելեւմտացոյցը յօդուած առ յօդուած կ'ուսումնասիրուի Ժողովին Ելեւմտական Յանձնախումբին կողմէ նախ քան Մարտ, երբ ելեւմտական տարին կը սկսի:

Ներկայիս ընդհանուր ծախք կը հաշուեն — յաւելումներ կամ զեղչեր կրնան ըլլալ յանձնախումբին կողմէ վերջնական վճարանութեան համար — 1.698.396.620 Թրք. ոսկի, մինչ 1951ին 1.274.746.465 ոսկի էր. ուրեմն 423.650.155 ոսկիի յաւելում մը:

Ազգ. պաշտպանութեան նախարարութիւնը կը ստանայ 500 միլիոն, անցեալ տարուան վրայ 30 միլիոն Թրք. ոսկիի յաւելում մը:

Ասիկա պաշտպանութեան համար յատկացուած ամբողջ պատկերը չէ, թէեւ ելեւմտացոյցին ամէնէն մեծ գումարն է:

Հասան Փոլաթքան՝ Ելմտական Նախարարը, երբ ելմտացոյցը Ժողովին կը ներկայացնէր, բացատրեց թէ կարգ մը ծախքեր կը վերաբերին ուրիշ նախարարութեանց, մօտ 200 միլիոն ոսկի: Ասկէ զատ պէտք է աւելցնել պաշտպանութեան համար Ամերիկայի տուած դրամը որ 1952ին համար 163.524.000 Թրք. ոսկի է:

Ուրեմն ազգ. պաշտպանութեան սահմանուած վարկն է մօտ 860 միլիոն ոսկի կամ ընդհանուր ելեւմուտքին կէսէն աւելի (ընդհ. նախահաշիւն է 1.698 միլիոն ոսկի):

Ըստ Առողջապահական Նախարարին յայտարարութեան, 276 հազար հոգի որոնք կրնային փրկուիլ, կը կորսուին Թուրքիոյ մէջ ամէն տարի, «և կը կորսուին մեր սեփական սխալին հետեւանքով»:

Թօքախտը Թուրքիոյ ընկերային ամենածանր աղէտներէն մէկն է, ինչպէս հաստատեց Թոքախտի Շաբաթը Պոլսոյ մէջ: Իսկ փրոֆ. Թէֆիք Սալլամ որ հակաթոքախտային Միութեան նախագահն է. այս առթիւ բրած յայտարարութեան մը մէջ բսաւ թէ, «Մենք թոքախտի դէմ պայքարը սկսանք քաղաքակիրթ ազգերէն յիսուն տարի վերջ միայն»:

ԾԻԾԱՂ

ՍՊԱՍՈՒՀԻՆ.— Պարոն, մէկը եկած է եւ ձեզ տեսնել կ'ուզէ:

ՏԱՆՏԻՐԸ.— Քանի մը վայրկեանէն կուգամ. մինչ աւդ աթոռ մը տուր իրեն:

ՍՊԱՍՈՒՀԻՆ.— Ձեմ կարծեր որ աթոռով մը գոհանայ, պարոն. կ'ըսէ թէ դատարանին կողմէ կուգայ բոլոր գոյքերը բռնագրաւելու համար:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

20 ՀԱԶԱՐ ՏՈԼԱՐԻ ԿՏԱԿ ՄԸ ՀՕՄ-ԻՆ

Բարերար Պօղոս Պալունեան 20 հազար տոլար կտակած է Ամերիկայի Հայ Օգնութեան Միութեան (ՀՕՄ): Կտակին գործադրութիւնը փութացուցած է Պ. Պալունեանի քոյրը՝ Տիկին Աննա Թէրզեան որ կտակակատարն է իր եղբօր ստացուածքներուն:

Պ. Պօղոս Պալունեան (Քղեցի) իր ողջութեան մեծ համակիր մը եւ պաշտպան մըն էր ՀՕՄին: Յարդ ոեւէ անհատի կողմէ այսքան մեծ կտակ չէ եղած ՀՕՄին:

Այս կտակին դրամը պիտի յատկացուի ՀՕՄի միջոցով ի նպաստ Քղեցի տղոց որոնք իրենց կրթութիւնը պիտի ստանան Պէյրութի կամ Հալէպի ճեմարաններուն մէջ: Կտակին համաձայն ճեմարանաւարտները պէտք է ՀՕՄին վերադարձնեն դրամը, երբ որ կարելի ըլլայ, որպէսզի հիմնադրամը տեւական դառնայ:

Պօղոս Պալունեան մեռած է Լինի մէջ՝ Մէս. Մ. Նահանգներ):

ՊՈԼՍՈՅ ՊԱՏՐԻԱՐՔԸ «ՇՈՂԱԿԱԹ» անունով ամսագիր մը պիտի հրատարակէ, իբրեւ պաշտօնաթերթ, խմբագրութեամբ Գազանճեան աբեղայի:

ԳԱՀԻՐԷԻ ԴԷՊՔԵՐՈՒՆ ԱՌԹԻՒ Զարեհ Սագայեան նամակ մը ուղղելով «Ալ Կումհուր ալ Մասրի» թերթին, կ'առաջարկէ տուրք մը հաստատել բոլոր այն առեւտրական հաստատութեանց եւ խանութներուն վրայ որոնք զերծ մնացին Յունուար 26ի հրկիզումներէն: Հաւաքուած գումարը պիտի բաժնուի աղէտեալներուն, որպէսզի վերաշինեն իրենց հաստատութիւնները: Ինք նուիրած է 500 եգ. ոսկի:

ԻՍԿԷՆՏԷՐՈՒՆԻ Քառասուն Մանկունք եկեղեցիի հիմնական նորոգութիւնը աւարտած է: Երկար տարիներ դրաման տակ մնացած ըլլալով, կիսաւեր վիճակի մը մատնուած էր: Թաղականութեան առեւտրական Պոլիս գացած եւ մանրամասն բացատրութիւններ տուած է: Տեղւոյն պայմաքամը, լատին եւ օրթոտոքս եկեղեցիներու կրօնաւորները այցելելով վերանորոգուած տաճարը, իրենց հիացումը յայտնած են: Նորոգութիւնը 4000 ոսկի արժած է: Կոչով մը կը հրաւիրեն հաւատացեալ ժողովուրդը որ լրացնեն եկեղեցիի գոյքերուն պակասը, ինչպէս խորանին վարագոյրը, նկարը, ձեռնաջահերը, եւ այլն: Հաւանական է որ Պատրիարքը անձամբ կատարէ օծումը՝ Զատկէն վերջ: Մինչ այդ Պոլսոյ մէջ մարմարեայ փոքր վէմքար մը պիտի օծուի եւ ղրկուի որպէսզի կարենան պատարագ մատուցանել եւ ուրիշ արարողութիւններ կատարել:

▪ ▪ ▪ ▪ ▪ ▪ ▪ ▪ ▪ ▪ ▪ ▪ ▪ ▪ ▪ ▪ ▪ ▪ ▪

ԹԷՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ ոստիկանութիւնը կրակ բացաւ Նիշափուրի մէջ: Երեք հոգի սպաննուեցան, ութ հոգի վիրաւորուեցան: Ընտրական պայքարին առթիւ: Վարչապետը զինուոր ղրկեց: Կամիրի մէջ ալ 5000 հոգի ցոյց մը սարքեցին:

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅԿ. ԴՊՐՈՑՆԵՐԸ

Փարիզի եկեղեցւոյ Ընկերակցութեան փետր. 12 թուակիր զեկոյցէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները.—

1951ի կրթական տարեշրջանը եղաւ արդիւնաւոր, տեղական կրթական մարմինները ցոյց տուին գործին հանդէպ նախանձախնդիր ոգի:

Բոլոր շրջանները կազմակերպեցին ամավերջի վայելուչ հանդէսներ՝ որոնք երեւան հանեցին ձեռք բերուած յաջողութիւնները:

1946էն մինչեւ 1951ի վերջը եկեղեցին յատկացուց 2.816.273 ֆրանք, իր դպրոցներուն համար, իսկ միմիայն 1952 տարուան համար նախատեսուած է 1.250.000 ֆրանքի ծախք մը:

Փարիզի հարաւային շրջանը կեդրոն ունենալով ՊԱՆԵԷՕ-ՔԱՇԱՆ ունի դպրոց մը՝ ուր կը յաճախեն 63 աշակերտներ, 27 մանչ եւ 36 աղջիկ: Ուսուցչուհի Օր. Ա. Ծալեան:

ՊՈՒԱ ԳՈԼՈՄԲ, ԱՆԻԷՌ եւ շրջակայքի դըպրոցը ունի 50 աշակերտ, 20ը մանչ և 30ը աղջիկ, ուսուցչուհի Տիկ. Թաթուլ եւ Օր. Շուշանիկ Ճէնտէրճեան:

ԼԻԼԱՅԻ վարժարանը ունի 45 աշակերտ, 20ը մանչ եւ 25ը աղջիկ: Ուսուցչուհի Տիկ. Զիթունի:

ԺԱՆԹԻՅԻ ունի 40 աշակերտ, 15ը մանչ եւ 25ը աղջիկ, ուսուցիչ Պ. Յակոբ Առաքելեան:

ՊԵԼՎԻԼ ունի 47 աշակերտ 20ը մանչ եւ 27ը աղջիկ, ուսուցիչ Պ. Մարգար Խրիմեան:

ՌՕՆԻ եւ շրջակայքը ունի 15 աշկերտ, ութը մանչ եւ 7ը աղջիկ: Ուսուցիչ Պ. Բագրատիտ:

ԱՐԺԱՆԹԷՕՅ ունի ութը աշակերտ 4ը մանչ և 4ը աղջիկ: Ուսուցիչ Պ. Ա. Աժաէրեան:

Տակաւին կան ուրիշ շրջաններ՝ որոնք դիմում կատարած են եւ կը փափաքին ունենալ իրենց թաղամասերուն մէջ եւս դպրոցներ:

Եկեղեցւոյ կեդրոնի վարժարանը ունի 55 աշակերտ, 25ը մանչ եւ 30ը աղջիկ: Ուսուցիչներ, Տէր Ադդէ քհյ. Փայլակեան, Պ. Սեդրակ Գարակէօզեան եւ Տիկ. Յասմիկ Քիւթնէրեան:

ՇԱՎԻԼԻ վարժարանը կը կառավարուի իր եկեղեցւոյն հասոյթով եւ ունի 40 աշակերտ, 15ը մանչ, 25ը աղջիկ: Ուսուցչուհիներ Տիկին Ալիս Բէնժըրօ եւ Օր. Ա. Քէօսէեան:

Այս ինը դպրոցներու աշակերտութեան ընդհանուր թիւը 362 է որուն 149ը աղջիկ, 213ը մանչ:

Եկեղեցւոյս հաստատած դասաւանդութիւնները վեց տարիէ ի վեր եղած են արդիւնաւոր: Ամէն թաղամասի մէջ ատրիճանաբար առաջ կուգայ սերունդ մը որ որոշ չափով կ'օգտուի եւ այս կերպով աւելի կը կապուի հայ դարաւոր եկեղեցիին:

Երկու տարիէ ի վեր գոյութիւն ունի եկեղեցւոյս գրադարանը որ ունի արդէն 600է աւելի հատորներ, որոնցմէ կ'օգտուին քահանայ հայրեր, դպիրներ եւ ազգայիններ: Անցնող տարւոյ ընթացքին ունեցանք կարեւոր նուէրներ գրասէր հայրենակիցներէ: Կը յուսանք թէ ուրիշներ ալ պիտի հետեւին այս գեղեցիկ օրինակին:

Եկեղեցին օժտուեցաւ պատանիներու երգեցիկ խումբով մը, կազմուած 30է աւելի երկսեռ աշակերտներէ: Համբարձման տօնին մանուկներու հաղորդութեան օրը, տեղի ունեցաւ այս խումբին Ա. պատարագը:

ԿՐԱԿԷ ԳԻԾԵՐՈՒ ՎՐԱՅ

Ազատ, համարձակ պտտեցայ քաղաքը: Փողոցները, պողոտաները չափչփեցի անվերջ: Հոս, ամէն ինչ բնականոն էր, գոնէ ինծի այնպէս կ'երեւար: Ահա՛ զոյգերը թեւանցուկ, ժպտուն եւ անհոգ, ահա պճնուած տիկինները փարթամ հագուստներով, կարմրած շրթներով, բրինձափոշի երեսներով... Ահա «ազատ քաղաքացիներ՝ մաքուր, կոկիկ արտաքինով: Ահա սա ցուցափեղկերը յարդարուած, զարդարուած: Եւ յորդահոսան բազմութիւնները փողոցներու մէջ, հրապարակներու վրայ: Ահա թատրոններ, շարժապատկերի տուներ, գիշերային զբօսավայրեր որոնց առջեւ միշտ բազմութիւն մը խռնուած է:

Սուգը կայ, այո՛, սգացող հոգիներ եւ սրտեր կան, բայց ովքե՞ր: Անոնք որոնց կրակը իրենց չէնքերուն հասած է: Անոնք որ կորուստներ եւ հեռաւորներ ունին: Եւ ինչո՞ւ չըսել, անոնք որ անգամ մաղէ պէտք է նցընսել իրական, սրտանց սգացողները գտնելու համար:

Երեք օր վերջ Փեր Տիւպուան ինքնութեան թուղթերս երկարեց ինծի, հետն ալ մինչեւ քաղաքս հասնելու տոմսակ մը եւ գերման բարձր հրամանատարութենէն արտօնագիր մը, որով կըրնայի «ազատ գօտի»ն մտնել: Ուրկէ՞ց, ինչպէ՞ս ճարած էին այդ թուղթերը, չհետաքրքրուեցայ անգամ:

Փեր Տիւպուան իր ամբողջ ընտանիքով, ինչպէս եւ ուրիշ ծանօթներ մինչեւ կայարան առաջնորդեցին զիս: Ինչ որ տեղի կ'ունենար՝ անհաւանալի կը թուէր: Ինծի այնպէս կուգար թէ այս բոլորը սին երազներ էին եւ կամ գիշերային զառանցանքներ, եւ թէ շուտով ես կ'արթննայի մահիճիս մէջ, հիւանդանոցը, եւ դառնօրէն կ'ափսոսայի, թէ ինչո՞ւ այսքան գեղեցիկ պատկեր մը սին երազ էր: Ողջագուրուեցայ բոլորին հետ ու վակոն բարձրացայ: Վայրաշարժը փչչաց եւ շարժեցաւ: Թաշկինակներ ամէն կողմէ: Ես ալ շարժեցի իմ թաշկինակս, մինչեւ որ բոլորովին դուրս ելանք քաղաքէն:

Նստայ, աչքս ինկաւ պայուսակիս վրայ: Յիշեցի որ ճամբու ընթացքին անոր բնաւ չէի դպած: Բացի, պարունակութիւնը դուրս թափեցի: Ո՛վ զարմանք, քով քովի շարուած գտայ այն բոլորը զոր բարեկամիս Եանին «ծախած» էի: Հոն էին չոքոլաներս, գուլպաներս, գլանիկներս... Հոն էր Լիփ ժամացոյցս, կաշիէ գօտիս: Մէկ խօսքով՝ ամէն ինչ որ ծախու հանած էի, ճանապարհածախս մը ճարելու համար: Ուրեմն, բարեկամս Եանը այդ բոլորին փոխարէնը վճարած էր քսակէն՝ զիս այս անակնկալին առջեւ դնելու համար:

Զիս ամէնէն շատ ուրախացուցին, սակայն, զոյգ մը նկարներ, զոր գտայ նոյն այդ պայուսակիս մէջ: Մէկը՝ Օր. Ֆրիտան իր մանչուկով, միւսը՝ սիրելի Եանը ծառի մը տակ նստած, մինակ, աչքերը տրտում, ձեռքը ծնօտին: Այդ զոյգ նկարներուն ետին ալ քանի մը տող գիր կար: Օր. Ֆրիտան ստորագրած էր հետեւեալ տողերը.— «Սրտանց կը մաղթեմ որ տեղդ հասնիս, որպէս զի այլեւս միշտ ականջիս չհնչէ քուկիններուդ տխրեկտուր ձայնը»: — «Սիրելի Ֆրիտա, ազատէ մեր նեցուկը...»

Եան Բագուսքին կ'ըսէր.— «Երբ ազատութիւնը գտնես եւ անոր բարիքները վայելես՝ մի մոռնար որ հազարաւորներ կան ազատութեան կարօտ, լման ազատութիւնը տենչացողներ...»:

Կամքէս անկախ արցունքոտ աչքերով կը դիտեմ այս զոյգ նկարները, ապա, երկիւղածօրէն շրթներուս կը տանիմ:

Վայրաշարժը կը փչայ, կը գալարուի: Կառաշարին անիւներուն միանուագ տրոփիւնը յանկուցիչ համանուագի մը պատրանքը կուտայ ինծի: Տակաւին քանի մը օր առաջ, այս նոյն ձայնը խըժալուր աղմուկ, հոգեհան դոռում-գոչում մըն էր ինծի համար, բայց, հիմա, այսօր, տարբեր ի-մաստ ունի:

Մենք միշտ կը վազենք, առաջ կը սուրանք: Լեռ, ձոր, դաշտ ու անտառ կը փախչին մեր առջեւէն: Մեր քովիկը հեռագրի երկար ձողերը արագ, հատիկ հատիկ ետ կը մնան: Կ'անցնինք մեծ ու պըզտիկ քաղաքներէ եւ գիւղերէ:

Կամաց կամաց կը մօտենանք մեր քաղաքին: Այն քաղաքին, ուրուն մէջ սիրելիներս կ'ապրին: Սուրա՛, վայրաշարժ, վազէ՛... Անիւներուդ խրախճանքը ուրախութեան անձկագին հետ՝ քայլ մը ես կը մօտենամ իմիններուս:

— Ալօ՛, ալօ, Իսի Լիոն, Կառ տը Փերաշ...

ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

(Շար.)

հանոյն վտանգները կը վերսկսին միեւնոյն եղանակով: «Ես կը կարծեմ թէ գերման զինապաշտութիւնը դէմը Արեւելք պիտի ձգտի, եթէ վերածնի»:

Եզրակացնելով, Պ. Ֆոռ թելադրեց որ կուսակցութեանց վարիչները համաձայնութեան եզք մը գտնեն, յանուն Ֆրանսայի ապահովութեան:

X «Տէյլի Մէյլ» կը գրէ թէ Մ. Նահանգներու Արտաքին նախարարը, Պ. Էչիսըն, անձնական նամակ մը գրելով Ֆրանսայի վարչապետին, խնդրած է որ կառավարութիւնը մէկդի դնէ անցեալ ցէղերը եւ իր ուշադրութիւնը կեդրոնացնէ արեւմտեան Եւրոպայի վերազինման վրայ, ընդդէմ բոլշեւիկեան վտանգին: Նամակին մէկ պատճէնը յանձնուած է Անգլիոյ Արտաքին նախարարին:

Գերմանիոյ մէջ լարուած ուշադրութեամբ կը հետեւին Ֆրանսայի Ազգ. Ժողովին վիճաբանութեանց: Մ. Նահանգներուն մէջ որոշ յոռետեսութիւն կը տիրէ:

Կացութիւնը Եգիպտոսի մէջ

Գահիրէի «Ախպար էլ Եօմ» թերթը կը շարունակէ ամբաստանել Եգիպտոսի նախորդ դահլիճին անդամները, Յունուար 26ի դէպքերուն առթիւ, մասնաւորապէս մատնանշելով Ներքին նախարարը, Սիրակէտտին փաշա: Թերթը ապարէգ կը կարդայ ուէէ մէկուն որ հերքէ իր մեղադրանքները:

X Պաշտօնանկ դահլիճին կուսակցութիւնը, «Վաֆտ», դռնփակ նիստ մը գումարեց առջի օր, մասնակցութեամբ աւելի քան երկու հարիւր երեսփոխաններու եւ ծերակուտականներու և նախագահութեամբ Նահաս փաշայի: Երկար խորհրդակցութենէ մը վերջ որոշուեցաւ ուժ տալ Ալի Մահեր փաշայի դահլիճին, հետեւեալ վերապահութեամբ.— «Վաֆտի աջակցութիւնը պիտի շարունակուի առ այժմ, սպասելով որ կացութիւնը պարզուի»:

Խորհրդարանի խմբակցութիւնն ալ, որ մեծամասնութիւն կը կազմէ, որոշեց յանձնարարել կառավարութեան.—

1. Կարելի մեղմութեամբ գործադրել պաշարման վիճակի օրէնքը, մասնաւորապէս մամուլին հանդէպ, — 2. Որեւէ ձեռնարկ չկատարել այն օրէնքին դէմ որ կ'արգիլէ գործակցիլ «օտար զօրքի» եւ մասնաւորապէս թոյլ չտալ որ եգիպտացի բանուորներ մտնեն Սուէզի շրջանը, վերսկսելու համար աշխատանքը բրիտանական զօրակայաններու մէջ:

X Իսլամ Եղբայրներու գերագոյն առաջնորդը, Հասան էլ Հոտէյպի պէյ, հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ եգիպտական մամուլին.— «Իսլամը հիմնովին հակառակ է համայնավարութեան»:

Հասան պէյ այս յայտարարութիւնն ըրաւ, հերքելու համար իր ընկերակցութեան վարիչներուն դէմ եղած ամբաստանութիւնը: Միեւնոյն ատեն ցաւ յայտնեց որ Ընկերակցութեան Սուրիոյ վարիչը եւ քարտուղարը տակաւին բանտարկուած կը մնան, «ճիշտ այն պահուն երբ Եգիպտոս կը յուսայ թէ Սուրիան պիտի աջակցի իր ազգային պայքարին»:

ԹՈՒՆՈՒԶ ՆՈՐԷՆ ԿԸ ԽԼՐՏԻ

Խլրտումները վերսկսած են Թունուզի մէջ: Տեղ-տեղ հեռաձայնի գիծեր կտրուած, շոգեկառքի գիծերուն վրայ վնասարարութիւններ գործուած եւ զանազան ցոյցեր կատարուած են: Արաբական թաղի մը մէջ, երկու տեղացիներ հրանիւթի երկու բոցավառ շիշեր նետեցին հանրակառքի մը վրայ: Երկու պաշտօնեաներու ձեռքերն ու երեսները այրեցան:

Թեպուրուքի մէջ մասնակի գործադուլ մը տեղի ունեցաւ: Շոգեկառքի կամուրջը ըմբոստները ուժանակով օդը հանեցին: Թրիպոլիի համայնավար բջիջին նախագահը ձերբակալուեցաւ Սֆաքսի մէջ: Տունէն գտան չարժուն գնդացիր մը, մաուզէր հրացան մը եւ փամփուշտներ:

Յայտնի կ'երեւի թէ Տեսթուրի մարդիկը կը ճգնին անապահով մթնոլորտ մը ստեղծել:

Զինուորական իշխանութեան ներկայացուցիչը յայտարարեց թէ 960 Թունուզցիներ մօտերս դատի պիտի քաշուին: Հարցաքննութեան եւ բանտուզման համար վար դրուած տեղացիներուն թիւը աւելի մեծ պիտի ըլլայ: Ոստիկանութիւնը խուզարկութեանց ընթացքին երեւան հանեց 420 պահուած զէնքեր: Թունուզի դատարանը ազատ արձակեց ազգայնական կիներու Միութեան նախագահուհին, որ Պուրկիպայի եղբօրաղջիկն է:

Հացի՞ եւ Լոյսի համար

վէպ օրուան կեանքէն. — գրեց՝ Մ. ԻՇԽԱՆ
Դիմել «Յառաջ»ի: Գին 500 Ֆր. Թղթատարի ծախքով՝ 550:

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ-ԽՆՋՈՅՔ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ի ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ Հ.Յ.Դ. Փարիզի Եգիպտացի Կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ բոլոր խումբերու այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, Kremlin Bicêtre/ի Կառափնապետարանին շքեղ սրահին մէջ, 5, Rue Pierre Brossolette, K.-Bicêtre, Métro Porte d'Italie. Autobus 125 — իջնել Mairie:
Զանազան անակնկալներ: Կը մասնակցին Թատրոն ԳԱՐԵԳԻՆ եւ ԲԵՆՕ:
Մուտքը ազատ է:

X

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ի ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Իսիի Հ. Յ. Դ. Զաւարեան Կոմիտէն կը տօնէ Փետր. 24ին, Խրիմեան սրահը՝ նախագահութեամբ ընկ. ՀԱՅԿ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ:

X

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ի 31ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ
Մ Ա Ր Ս Է Յ Լ Ի Մ Է Ջ

մեծ պատրաստութեամբ կը տօնուի այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8էն մինչեւ 1 Պար ինթերնասիոնալի սրահը, 230, Chemin de la Madrague.
Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Շրջ. Վարչութեան և նախաձեռնութեամբ Հ.Յ.Դ. Ն. Սեր. Պոլ. Օտտօի խատիսեան խումբի
Կը նախագահէ Ընկ. Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ, կը խօսի Ընկ. Ա. ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ
Գեղարուեստական խնամուած բաժին, ճոխ պիւֆէ՝ դիւրամատչելի գիներով: Մուտքը ազատ է:

X

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վարուժան ենթակոմիտէի: 23 Փետրուար շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին, հայկական դպրոցի սրահին մէջ:
Կը նախագահէ՝ ընկեր ՄԻՆԱՍ ՃԱՊՈՒՐԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր ԱՐՄ. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ
Գեղարուեստական բաժին: Առատ խմիչք: Զանազան անակնկալներ: Մուտքը ազատ է

Այրի Տիկին Մաքրուհի Քիպարեան եւ զաւակները՝ Օրիորդներ Արաքս եւ Շուշան, Տէր եւ Տիկին Թովմաս Սեւյօնքեան եւ զաւակները (Գահիրէ), Տէր եւ Տիկին Վաղարշակ Քիպարեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Հայկանոյշ Նիկոլեան և զաւակները, Պ. Մանուկ Քիպարեան, Տէր եւ Տիկին Մկրտիչ Գազանճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Խորէն Դերձակեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գառնիկ Տիվրիկեան (Նիւ-Եորք), Տէր եւ Տիկին Հայկ-Արամ Գարակէօզեան եւ զաւակները (Ֆիլատէլֆիա), եւ համայն Քիպարեան, Հիւսիսեան, Գազանճեան, Դերձակեան Սեւյօնքեան, Զիթունի, Տէօվլէթեան եւ Գաբիկեան ընտանիքները վիշտով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն հօր, եղբօր, հօրեղբօր, մօրեղբօր, զարմիկին եւ ազգականին՝

ՀԱՅԿ-ԱՐԱՄ ՔԻՊԱՐԵԱՆԻ

դառնաղէտ մահը որ տեղի ունեցաւ 11 Փետրուարի, առաւօտեան ժամը 4ին, յետ երկարատեւ հիւանդութեան:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի շաբաթ, 16 Փետր. ժամը 2ին (յ. մ.), Փարիզի Հայոց Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ, 15, Rue Jean Goujon: Թաղումը էզանվիլի գերեզմանատան մէջ:

Ծանօթ. — Մասնաւոր մահազդ ղրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ. — Այրի Տիկին Ծիածան Մէնէնտեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ բոլոր ազգականները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր, ծաղկեպսակով կամ նուիրատուութեամբ ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ողբացեալ ամուսնոյն, հօր եւ ազգականին, տարաբախտ
ՅԱԿՈԲ ՄԷՆԷՆՏԵԱՆԻ (Սամսոնցի)
մահուան առթիւ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Գէորգ Չաւուշ խումբի: Ի յիշատակ հայ մտքի երկու մեծ տիտաններուն՝ ՌՈՒԲԷՆ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ եւ ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹԻ, այս կիրակի առտու ժամը 10ին, Նիսի Հայոց եկեղեցւոյ մէջ, Bd de la Madeleine:
Կը հրաւիրուին Նիսի եւ շրջանի բոլոր ազգ. կազմակերպութիւնները եւ հայ հասարակութիւնը անխտիր:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ. — Ազգային վաղեմի գործիչ Գեղամ Կոստանեանցի մահուան քառասունքին առթիւ, այս կիրակի հոգեհանգստեան յատուկ պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին: Կը հրաւիրուին բարեկամները եւ իր յիշատակը յարգողները:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընկ. ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ այս Շաբաթ ժամը 20.30ին Վռամեան Ենթկ. Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին Նիկօլ Դուման խումբը: Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին Վարանդեան խումբը:

Մուրատ խումբը՝ այս շաբաթ ժամը 20.30ին:
Երկուշաբթի ժամը 20.30ին Թաթուլ խումբը:
Ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղին, մասնակցութեամբ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչներուն:

ՊԷԼՎԻԼԻ Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս Կիրակի առտու ժամը 10ին, սովորական հաւաքատեղին:

ԻՍԻ. — Հ. Յ. Դ. Զաւարեան ենթակոմիտէի բացառիկ ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ ժամը 20.30ին, Խրիմեան սրահը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս երկուշաբթի ժամը 3ին, Café Régent.

ԱՌՆՈՒՎԻԼ-ՍԱՐՍԷԼ. — Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը՝ այս Շաբաթ, ժամը 20.30ին, Առնուվիլի ծանօթ հաւաքատեղին: Ներկայանալ ճիշդ ժամուն, անդամատետրերով: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ. Դ. Աղբիւր-Սերոբ եւ Մկրտիչ Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս Շաբաթ ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ: Կը դասախօսէ Ընկ. Ա. Իսահակեան: (Շար. Նախորդ դասախօսութեան):

Հ. Յ. Դ. ՐԱՖՖԻ խումբին ընդհ. ժողովը այսօր, Ուրբաթ ժամը 20.45ին, Chope du Nord: Կարեւոր օրակարգ:

ՇԱՎԻԼ. — Հ. Յ. Դ. Արդութեան խումբի ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 21ին, ընկ. Մովսէսի բնակարանը, 6 Sente de Mouchet.

ՎԱԼԱՆՍ. — Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Ա. Ահարոնեան սրահը: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ԼԻՈՆ. — Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս Ուրբաթ, ժամը 20.30ին, 78, ռիւ Ռապըլէ, դպրոցին սրահը: Կարեւոր օրակարգ: Ներկայանալ անդամատետրերով:

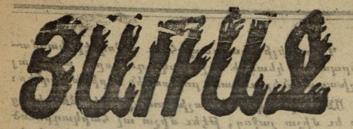
ԱՆԿԷՆ. — Ֆր. Կապոյտ խաչի մասնաճիւղի ժողովը՝ 16 փետր. շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին Salle Municipalité սրահին մէջ, 9, Rue du Marché: Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերուհիները: Կարեւոր օրակարգ: Զեկուցում Պատգմ. Ժողովի եւ ընտրութիւն վարչութեան:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Շավիլի մասնաճիւղի պարահանդէսը, որ տեղի պիտի ունենար Փետր. 24ին, յետաձգուած է ՄԱՐՏ 23ին:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris(13)

Le Gérant : A. NERCESSIAN

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC

Վերցամս․ 1100 փր․, Տար․ 2200, Արտ․ 3000 փր․
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 փր․ C.C.P. Paris 1678-63

Samedi 16 Février 1952 Շաբաթ 16 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

28րդ ՏԱՐԻ–28e Année No 6689 Նոր շրջան թիւ 2100

Խմբագիր՝ Շ․ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԻՍԿ ՄՏԱՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐԸ…

Ըստ Ա․ Արփիարեանի, ուսումնականներն ալ նոյնքան տխուր պատկեր մը կը ներկայացնէին, յիսուն տարի առաջ, այս ափերուն վրայ․

— «Ահա մտաւորականները։ Այլասէր ձգտումներու անընդունակ, եսական, անգոյն տխմարներ․ իրենց անձնական ցաւերը, իրենց յոյսերն ու յուսախաբութիւնները, իրենց սէրերն ու գինչերներուն թօթուըտուքը կ'երգեն խանդավառօրէն ամբողջ ջարդուած ազգի մը սուգին առջեւ։

«…․ Ժպտուն եւ թեթեւոտն՝ բռնազբօսիկ աշխարհաքաղաքացիութեան մը ջղեկ հրապոյրին կը ձգտին։ Գոցուած, ցամքած, կնճռած հոգիներ, որոնք երբեք չպիտի խոովին մեծ ու չքեղ հաւատքի մը սարսուռովը․ վատուժ եւ անարիւն «տիլէթանթ»ներ՝ որոնք գրեթէ միշտ գերազանց տաղանդի մը կամ զուտ գեղեցկագիտական թանկագին ճիգի մը արդարացումն ալ չունին զոնէ»։

Դեռ աւելի ծանր վճիռ մը, որ անշուշտ հիմնուած է իրական փաստերու վրայ․

— «Բարոյապէս, ասոնք թերեւս է՛ն ապականուած տարրը կը կազմեն հայ երիտասարդութեան։ Նենգութիւն ու դաւ, ամէն տեղ, իրարու դէմ։ Չես գտներ երկու անկեղծ բարեկամ, երկու հոգի որ իարու երես կարենան նայիլ։ Իրարու քով կուգան յաճախ եւ իրարու վրայ կը գմայլին, բայց իրարմէ բաժնուելնուն պէս՝ կը սկսին զիրար քաշկռտել, զրպարտել, մնտոել»։

Եւ վերջապէս եզրակացութիւնը, — կատարեալ ողբուկոծ․

— «Ահաւասիկ հայ երիտասարդութիւնը, — կորովի, անշահախնդրութեան անձնուիրութեան, համոզումի, նկարագրի չգոյութիւն։

… Վայրագ անհատամոլութիւն մը։ Ահարկու ժըմանֆիշիզմ մը՝ — ինծի ի՞նչ, ինչո՞ւ պէտք»ի քամնելի վարդապետութիւնը»։ (Նոր Կեանք, Լոնտոն, 10 Մայիս 1901)։

Շատ բան փոխուա՞ծ է այդ օրերէն ի վեր…

ՎԱՀԷ

ԱՌ ՈՐ ԱՆԿ Է

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, Տարագիրներու պաշտպանութեան ֆրանսական կեդր․ կոմիտէ մը հաստատուած է Փարիզի մէջ, ընթացք տալու համար անոնց դիմումներուն, քանի որ Գաղթ․ Օֆիսները փակուած են 1952 Յունուար 31էն ի վեր։

Կոմիտէին գրասենեակները բաց են ամէն օր ժամը 10—12, բացի կիրակի եւ տօն օրերէն։ Հասցէն․ — 4, Rue Casimir Périer. Մեթրօ Solférino (Նախկին Օֆիսին մօտերը)։

ԱՆԳԼԻՈՅ ԹԱԳԱՒՈՐԻՆ յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ երէկ, Ուրբաթ, ժամը 9.30ին։ Թափօրին երկայնութիւնն էր մէկ մղոն։ Կը մասնակցէին հինգ թագաւորներ, երեք նախագահներ, հինգ թագուհիներ, ինը իշխաններ, 400 բարեկամներ եւ 2000 զինուորներ՝ երեք բանակներէն։ Շարժման մէջ դրուած էին Լոնտոնի 10,000 ոստիկանները՝ իսկ Ապահովութեան Տեսչութիւնը տրամադրած էր 1426 գաղտնի ոստիկաններ։ Դագաղին անմիջապէս կը հետեւէին Եղիզաբէթ թագուհին եւ մայրը, յետոյ արքայնիքին անդամները եւ օտար վեհապետները։ Կոչնակները կը ղօղանջէին վայրկեանը անգամ մը։

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետը նորէն ծանուցագիր մը ուղղեց չորս պետութեանց ներկայացուցիչներուն, որպէսզի գլուխ գլխի տան եւ անյապաղ լրացնեն Գերմանիոյ հաշտութեան դաշնագիրը։ Արեւմտեան պետութիւնները նոր ռազմախաղ մը կը նկատեն այս ձեռնարկը, ուղղուած՝ եւրոպական բանակի ծրագրին դէմ։

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ Շահին պալատին նրբանցքներէն մէկուն մէջ ձերբակալուեցաւ 30 տարեկան մարդ մը, Նեսէր Փեշտովեան։ Կը կարծուի թէ մահափորձ մը կատարել կ'ուզէր, գործիք դառնալով քաղաքական խմբակցութեան մը։ Ամբաստանեալը հինգ դաշակ ունի եւ վերջերս պաշտօնանկ եղած էր ոստիկանութենէն։

Դաշինք պիտի փրկուի՞

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿԻ ԽՆԴԻՐԸ ԾԱՆՐ ՏԱԳՆԱՊ ՄԸ ՅԱՌԱՋ ԲԵՐԱԾ Է

Այսօր, շաբաթ, անհամբեր կը սպասուի Ազգ․ Ժողովի քուէարկութեան, որմէ կախում ունի դահլիճին ճակատագիրը։

Եւրոպական բանակի մասին վիճաբանութիւնները շարունակուեցան մինչեւ հինգշաբթի առտու ժամը 5.30։ Վարչապետը տեսնելով որ համաձայնութիւն չի գոյանար վստահութեան խնդիր յարոյց, իր ընդունած բանաձեւին վրայ։

Այդ քուէարկութիւնն է որ պիտի կատարուի այսօր։

Ինչպէս բացատրած ենք արդէն, զօր․ տը Կոլի կուսակիցները եւ համայնավարները հակառակ են ծրագրին, բոլորովին տարբեր պատճառներով։ Ուրեմն դէմ պիտի քուէարկեն։ Վարչապետը իր ամբողջ յոյսը դրած է ընկերվարականներուն վրայ, որոնք վճռական դեր կրնան կատարել։ Եթէ դէմ քուէարկեն, անխուսափելի է դահլիճին անկումը, իսկ եթէ ձեռնպահ մնան յոյս կայ որ կառավարութիւնը թեթեւ մեծամասնութիւն մը շահի։

Ընկերվարականներու գործադիր մարմինը ժողով պիտի գումարէ այս առտու, ճշտելու համար իր դիրքը։ Ազգ․ Ժողովին մէջ, կուսակցութեան ներկայացուցիչները անդրդուելի մնացին իրենց առաջարկին վրայ — եւրոպական բանակի, հետեւաբար Գերմանիոյ վերազինման ծրագրի մասին վերջնական որոշում չտալ մինչեւ Յունիս, երբ զինաթափութեան Յանձնաժողովը կը ներկայացնէ իր տեղեկագիրը։ Եթէ գործադիր մարմինը վաւերացնէ այս առաջարկը, դահլիճը կ'իյնայ։ Լաւատեսներ կը յուսան թէ ընկերվարականները պիտի հաւանին գոնէ ձեռնպահ մնալ, նկատի առնելով որ Ատլանտեանի Խորհուրդը պիտի գումարուի մօտերս, եւ երկիրը ծանր տագնապի մը մատնուած է ելմտական տեսակէտով։ Կառավարութեան ընդունած բանաձեւը կը պարունակէ հատուած մը, որուն համաձայն Անգլիա և Մ․Նահանգները պիտի երաշխաւորեն որ եւրոպական բանակը միշտ անխախտ մնայ, այսինքն այս կամ այն պետութիւնը չբաժնուի յանկարծ։ Այս կէտը դրուած է հանգստացնելու համար ընկերվարականները եւ ուրիշներ որոնք կը կասկածին թէ արեւմտեան Գերմանիան կրնայ անջատուիլ կամ պատերազմի մը մղել, իր երկրին միութիւնը գլուխ հանելու համար։ Բանաձեւը ուրիշ կէտեր ալ կը պարունակէ, Գերմանիան հսկողութեան տակ պահելու համար։ Օրինակ, պայման կը դնէ որ եւրոպական բանակին մէջ ֆրանսական ուժերը առ նուազն հաւասար ըլլան ուրիշ ոեւէ ազգի զօրքին, կը մերժէ գերման ազգային բանակի մը կամ սպայակոյտի մը վերահաստատումը եւն։

× Զօր․ տը Կոլի կուսակիցները 118 երեսփոխան ունին Ազգ․ Ժողովին մէջ։ Համայնավարները՝ 101։

× Երեք Մեծերու ժողովը որ պիտի գումարուէր Լոնտոնի մէջ, 24 յետաձգուեցաւ, որպէսզի Ֆրանսայի արտաքին նախարարը կարենայ Փարիզ գալ եւ մասնակցիլ Ազգ․Ժողովի քուէարկութեան։

Մ․ Նահանգներու արտաքին նախարարը ամէն միջոց կը փորձէ, Ֆրանսայի մտահոգութիւնները փարատելու համար։ Ամերիկայի հանրային կարծիքը մեծապէս ազդուած է ներքին վէճերէն։ Կրեւոր թերթ մը, «Ն․ Ե․ Հէրըլտ» քննելով Գերմանիոյ դրած պայմանները, Ֆրանսայի ընդդիմութիւնը եւ ուրիշ պարագաներ, կ'ազդարարէ․

— Այս բոլոր դժուարութիւնները դէպի մեկուսացում պիտի տանին Ամերիկան եւ պիտի ջնջեն ամէն զինուորական եւ տնտեսական օգնութեան արտասահմանի։ Եւ այսպէս պիտի փլի արեւմտեան Եւրոպայի պաշտպանութիւնը»։

Թերթը կը թելադրէ որ Ատլանտեան Խորհուրդի ամերիկեան ներկայացուցիչները հասկցնեն իրենց Եւրոպացի պաշտօնակիցներուն թէ «Մ․ Նահանգներու Խորհրդարանը պիտի լքէ զիրենք, եթէ չափազանց անհաշտ դիրք մը բռնեն»։

ՁԻՒՆ ԿԸ ՏԵՂԱՅ Փարիզի մէջ, երկու օրէ ի վեր։ Ձիւնը եւ փոթորիկները խանգարած են Ֆրանսայի լեռնային շրջաններուն հաղորդակցութիւնները։

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ԵԳԻՊՏՈՍ ՊԻՏԻ ՀԱՄԱՁԱՅՆԻ՞Ն

Լոնտոնի եգիպտական նախկին դեսպանը, որ Լոնտոն կը գտնուի թագաւորին յուղարկաւորութեան առթիւ, արտաքին նախարարին յանձնեց վարչապետ Ալի Մահէր փաշայի մէկ նամակը։ Տեսակցութիւնը տեւեց մէկ ժամ 15 վայրկեան։

Իրազեկ շրջանակներէ կը հաղորդեն թէ յարաբերութիւնները բաւական մեղմացած են եւ թէ Մեծն Բրիտանիա տրամադիր կ'երեւայ Եգիպտոսի վեհապետը ճանչնալու իբրեւ թագաւոր Սուտանի, պայմանաւ որ այդ պարագան արգելք չհանդիսանայ Սուտանի ժողովուրդին ինքնորոշման կամքը ազատօրէն յայտնելու։

Ֆարուք թագաւորը ունկնդրութեան ընդունեց Գահիրէի բրիտանական դեսպանը, ինչ որ նոյնպէս բարենշան պարագայ մը կը համարուի։

Ուրիշ յուսատու խորհուրդներ ալ կը հաղորդուին։ Կէս առ կէս կրճատուած են Անգլիացիներու գործակից Եգիպտացիներու պատիժները։ Պաշտօնական զեկոյց մը կը ծանուցանէ թէ կառավարութիւնը որոշած է լուծել «Փրկութեան Վաշտերը» եւ ձեռք առնել երիտասարդներու զինուորական կրթութիւնը, երկրապահ գունդեր կազմելու համար։

× Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ բրիտանական բանակին հրամանատարութիւնը քննութիւն բացած է, իմանալով որ նախկին Գերմանիոյ ափրիկեան բանակէն սպաներ, ծովային եւ օդային մասնագէտներ հասած են Եգիպտոս։ Իրենց պաշտօնն է մարզել Եգիպտոսի զինեալ ուժերը։ Կ'ըսուի թէ շատ բարձր թոշակներ կը ստանան։ Քննութիւն բացուած է նաեւ արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ։ Սուէզի շրջանին անգլ․ հրամանատարը յայտարարած է․ — «Կը կարծենք թէ գերման զօրավար մը կը գտնուի Եգիպտոսի պատերազմական նախարարութեան մէջ, ինչպէս եւ ուրիշ մասնագէտներ»։ Կ'ըսուի թէ ակնարկուած գերման զօրավարն է Ռոմմէլի օգնականը, Ֆարմպախըր։

× Եգիպտոսի կառավարութիւնը ծանուցագիր մը ուղղելով 15 ազգերու, ցաւ կը յայտնէ Յունուար 26ի դէպքերուն առթիւ եւ յանձն կ'առնէ 5 միլիոն ոսկի վճարել, իբրեւ հատուցում։ Ծանուցագիրը այս առթիւ կ'ըսէ թէ ահաբեկիչները ուզած էին շահագործել Սուէզի շրջանին մէջ պատահած դէպքերը, ահուսարսափ տարածելու եւ աւերումներ սարքելու համար։

× Վարչապետը բացառիկ նիստի մը հրաւիրեց դահլիճը, քննելու համար երկրին ելմտական վիճակը։ Բացատրեց թէ անհրաժեշտ է կրճատել ծախքերը, վասն զի 25 միլիոն ոսկիի բաց մը ունին։ 1941էն պետական պաշտօնեաներու թոշակը 8 միլիոն ոսկի էր, իսկ այժմ քառապատկուած է։

ՆՈՐ ԴԷՊՔԵՐ ԹՈՒՆՈՒԶԻ ՄԷՋ

Թունուզի հարաւային շրջանին մէջ Եչ․ օր անծանօթ մը սպաննեց Ալի Սլիման պէյն Համոտան, որ ծանօթ էր իբրեւ Կաֆսայի խալիֆան։

Խալիֆան ինքնաշարժ կը նստէր երբ 2 անծանօթներ իրեն դէմ ցցուեցան։ Մէկը վերարկուին տակէն հանեց ատրճանակը եւ մօտէն կրակեց, սպաննելով բարձր պաշտօնատարը։ Շրջակայ ագարակներէն յաճախորդները դուրս թափեցան, մինչ ահաբեկիչները աջ ձախ կրակելով կը հեռացան։ Խալիֆան ծանօթ էր իբրեւ Ֆրանսայի բարեկամ։

Կապէսի մէջ երկու խոշոր պայթումներ ցնցեցին կայարանը եւ խորտակեցին շրջակայ տուներուն ապակիները։ Քննութիւններէն երեւան եկաւ որ ահաբեկիչները ականներ զետեղած էին շրջակայքը։ Քանդուած է նմանապէս ջրամբար մը։

Մուլարէսի շրջակայքը, անծանօթ ահաբեկիչներ սպաննեցին երկու ոստիկան զինուորներ, որոնք իրենց ինքնաշարժին կանգառուած մեքենան նորոգելու վրայ էին։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՈՍԿԻՆ ՆՈՐԷՆ ԲԱՐՁՐԱՑԱՒ առջի օր․ Զոյլ ոսկին կ'արժէր 616.000, յետոյ իջաւ 163.000 ֆրանքի։ Եչ․ օր Նափոլէոնը կ'արժէր 4660, զուիցերական ոսկին 4430, սթերլինը 5540։ Թղթադրամ տոլարը՝ 467, սթերլինը 1040, զուից․ ֆրանքը 106.50։

-ամ

ՌՈՒՍԻՈՅ ՎԼԱՏԻՄԻՐ մեծ–դուքսը, որ թեկնածու է ցարերու գահին, յօդուած մը հրատարակելով արեւմտ․ Պերլինի Թակէսշփիկըլ թերթին մէջ, կ'ըսէ թէ միայն զինու զօրութեամբ կարելի է խորտակել խորհրդային իշխանութիւնը։ Եւ կը հրաւիրէ Մ․ Նահանգները՝ միանալ իրենց, համայնավարական թշնամիէն փրկելու համար իրենց երկիրը եւ ժողովուրդը»։ Մեծ–դուքսը չի պարզեր իր փրկութեան ծրագիրը․ բայց կը յայտարարէ թէ յեղափոխութիւն մը չի կրնար տապալել խորհրդային իշխանութիւնը, առանց արտաքին օգնութեան»։

Ուրեմն մեծ–դուքսը համաշխարհային պատերազմ կ'ուզէ, ցարերու գահը բազմելու համար», ինչպէս գիտել կուտայ «Լը Մոնտ»։

ՓԵՏՐ. 18Ի ՊԵՏԱԿԱՆ ԻՄԱՍՏԸ

Գաղթաշխարհի մամուլը տարիներու ընթացքին կ՚արծարծէ հայ ժողովուրդի հերոսական մէկ սքանչելի դրուագը, 1921 Փետրուարեան ըմբոստութեան պատմութեամբ։

Գիտենք արդէն, որ պատահական երեւոյթ մը չէր եւ ոչ ալ «խումբ մը դաւադիրներու» գործ այդ համաժողովրդական ընդվզումը, որ պատմութեան մէջ արձանագրուած է «Փետրուար 18» անունով։

Հայաստանի խորհրդայնացումէն վերջ, բոլշեւիկեան քաղաքականութիւնը ա ն վ ր է պ պիտի տանէր դէպի զինեալ ապստամբութիւն։ Բոլոր ազատութիւններու ջնջումը, համատարած կողոպուտը, բռնագրաւումը, անմեղ քաղաքացիներու կամայական ձերբակալութիւնները, հայ մտաւորականութեան բնաջնջման սպառնալիքը, հայ սպաներու ամարդի աքսորը դէպի Ռուսիոյ խորերը՝ այս բոլորը չէին կրնար անպատիժ անցնիլ մեր երկրի նորեկ իշխանաւորներուն համար։

Ստեղծուած դժոխային իրաւակարգի վրայ աւելցաւ հայ ժողովուրդի խոր հիասթափումը։

Չէ՞ որ բոլշեւիկները կը խոստանային ընդարձակել Հայաստանի սահմանները եւ հեռացնել Թրքական վտանգը։ Տեղի ունեցաւ ճիշդ հակառակը։ Նոր կառավարութիւնը կուրօրէն հետեւելով խորհրդային ընդհանուր քաղաքականութեան, հրաժարեցաւ բոլոր հայկական պահանջներէն, եւ «բարի դրացիական յարաբերութիւններ» մշակեց «յեղափոխական» Թուրքիոյ հետ։

Հայ ժողովուրդին պատասխանը եղաւ հուժկու, արագ եւ յաղթական։

Խորհրդային Ռուսիոյ մէջ առաջինը եղաւ հայ ժողովուրդը, որ համազգային չափանիշով ընդվզեցաւ բռնակալ իշխանութեան դէմ յանուն ազատութեան եւ անկախութեան։

Փետրուարեան ապստամբութիւնը զուգադիպեցաւ Կրոնշտադի նաւաստիներու ապստամբութեան, որ նոյնպէս տեղի ունեցաւ փետրուար 18ին։ Այսպէսով մէկ օրուան մէջ Խորհրդային Միութեան ծայրագոյն հիւսիսը եւ ծայրագոյն հարաւը միաժամանակ ծառացան բոլշեւիկեան տիրապետութեան դէմ։

Մեր ժողովուրդը երբեք իր ուժերը չէ խնայած Ազատութեան պայքարին համար։ Փետրուարեան ապստամբութիւնն ալ օրհասական պայքար մըն էր ի խնդիր ազատութեան՝ անհատի, համայնքի, հայրենիքի, պետութեան, խօսքի, մամուլի, եւայլն։ Փետրուար 18ի մէջ խորացաւ հայ ժողովուրդին միջնջենական ազատութեան տենչը։

Այսօր մենք կ՚ուզէինք յատկապէս ընդգծել տարբեր պարագայ մը եւս. Փետրուար 18ը վերահաստատեց Հայաստանի պետակ. անկախութիւնը։ Այն օրերուն կազմուած «Հայրենիքի Փրկութեան Կոմիտէ»ն, վերջին վարչապետ ընկ. Ս. Վրացեանի նախագահութեամբ՝ իր անկախութիւնը վերստացած Հայաստանի կառավարութիւնն էր։ Պէտք չէ մոռնալ որ, Հայաստանը խորհրդայնացաւ վերջին պահուն, խաղաղ պայմաններու մէջ, առանց կռուի, իբրեւ հետեւանք Հայաստանի կառավարութեան եւ Խորհրդային Ռուսիոյ ներկայացուցիչ Լեգրանի միջեւ կնքուած դաշնագրին։

Անտարակոյս այդ դաշնագիրը փաստօրէն պարտադրութիւն մըն էր Խ. Ռուսիոյ կողմէ։ Մեր հայրենիքը ամիսներ անընդհատ կռուելով երկու ճակատներու վրայ, արիւնաքամ եղած էր։ Անհնար էր շարունակել պայքարը. եւ Հայաստանի կառավարութիւնը ընտրեց չարիքներուն փոքրագոյնը։ Աւելին. հայ բոլշեւիկները մտնելով Երեւան, փաստօրէն պատռեցին այդ դաշնագիրը եւ անոր ոչ մէկ կէտը իրականութիւն դարձաւ, բայց եւ այնպէս դաշնագիրը պատմական փաստ մըն էր, ըստ որու Հայաստան կամովին, առանց նոր պայքարի, ընդունեց խորհրդային վարչաձեւը եւ անոր հետեւանքով, հակառակ դաշնագրի մէկ մասնաւոր կէտին տրամադրութեան, մեր երկիրը կորսնցուց իր պետական անկախութիւնը։

Հայ ժողովուրդը շատ շուտով տեսաւ, եւ իր մորթին վրայ զգաց բոլշեւիկներու խաբեբայութիւնը։

Փետրուարեան ապստամբութեան միջոցով ան դուրս նետեց երկրէն բռնագրաւիչ բանակը եւ օտար իշխանութիւնը, նորէն տէր կանգնելով իր վեհապետական իրաւունքներուն, որոնք կը բխէին Մայիս 28էն։

Այլեւս խորհրդայնացման դաշնագիրը վերջնապէս կորսնցուց իր ուժը։ Հայաստան խորհրդայնացաւ երկրորդ անգամ, արդէն արիւնալի կռիւներէն վերջ միայն։ Այսպէսով մեր երկիրը նորէն կցուեցաւ Խ. Ռուսիոյ, տակայն բռնի ուժով, անհաւասար եւ հերոսական պայքարէ վերջ միայն, որ տեւեց մօտ երկուքուկէս ամիս։

Այսօրուան Հայաստանի վարչաձեւը եւ Ռուսերու տիրապետութիւնը հետեւանքն է հայ-բոլշեւիկեան պատերազմի, որ տեղի ունեցաւ Փետրուար 18էն մինչեւ Ապրիլ 2ը (չհաշուելով պայքարի շարունակութիւնը Լեռնահայաստանի մէջ)։

Այս լոյսին տակ, Փետրուարեան ապստամբութիւնը եւ երկուքուկէս ամսուան հերոսական պայքարը ունին խոր պետական իմաստ։ Այդ յեղափոխական անօրինակ ընդվզումով հայ ժողովուրդը վերհաստատեց իր անկախ պետականութիւնը։

Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

ՄԵՐ ՀԱՅԴՈՒԿՆԵՐԸ

Ջիւրաւիչ Վարդանեան (Ջիրօ)

«Կը նստէի Ս. Բարթուղիմէոս վանքէն քիչ հեռու գտնուող այն խոշոր, ճերմակ եւ անտաշ քարին վրայ, որ իբրեւ շիրիմ դրուած էր 1896ին Աղբակի մէջ կոտորուած Վասպուրականցի նահատակներու աճիւնները ամփոփող բլրակի գագաթին։

«Աւետիսեան» անունը, Պետօն ու Մարտիկը առասպելական հերոսներու մեծութեամբ եւ քաջութեամբ ամէն օր կը պատկերանային երեւակայութեանս մէջ եւ ամէն անգամ մեր գառնուկները դէպի այդ կողմը կը տանէի, յատկապէս այդ քարին վրայ նստելու եւ հայ հերոսներու մասին մտածելու համար։

Կը մտածէի թէ ի՛նչ միջոցներով ես ալ կրնամ զէնք ունենալ, կռիւ մղել, հերոս դառնալ։

Այդ խոշոր, ճերմակ քարը, զինք շրջապատող չորցած թուփերը, դեղին, անհրապոյր ծաղիկներ հետզհետէ այնքան սիրելի դարձան ինծի, որ արօտ չգտնուած ատեններն անգամ գառնուկները հոն կը քշէի։

Արդէն պատանի էի, երբ տեղափոխուեցանք Սալմաստ, ուր ես բախտ ունեցայ տեսնելու, ճանչնալու հայ յեղափոխականներու ընտրանին, լսելու անոնց մարտաշունչ քարոզները եւ դաստիարակուելու անոնց շունչով։

Մահլամ գիւղի տարրական դպրոցի երրորդ դասարանի դասընթացքն ստանալէս վերջ, սկսայ զիմել ինքնաշխատութեան եւ դասագիրքերուս փոխարինեցին «Խենթը», «Կայծեր»ը, «Դրօշակ»ը եւ նման գիրքեր եւ թերթեր։

Յեղափոխական մնայուն խնամակալս Սամսոնն էր։ Նուազ չէ եղած նաեւ Սարգիս Սարուխանեանի ազդեցութիւնը իմ վրայ։ »

Այսքան միայն կը պատմէր մեր ողբացեալ ընկերը, որուն կեանքը լի էր հերոսական արկածալի հարուստ եւ օրինակելի դրուագներով։

Հայրենի նուիրական հողէն ստացած էր հզօր ոգին, մարտնչելու անսպառ կորովը, քաջութիւնը, անօրինակ յանդգնութիւնը, անձնուիրութիւնը եւ այն բոլոր առաքինութիւնները, որոնք մասնաւորապէս յատուկ են Հ. Յ. Դաշնակցական հայդուկին։

Հայ հերոսներու արիւնով ոռոգուած հողը, եղբայրական գերեզմանը խորհրդանշող անշուք, անտաշ շիրիմը եղած էին իր սրբազան ներշնչարանը, ուխտատեղին ու Յայսմաւուրքը։

Առաջին անգամ տեսայ զինք Ղալասարի մեր զինագործարանին մէջ, ուր եկած էր իր գիւղացի ընկերներու զէնքերուն նորոգութեան համար։

«Երթանք», ըսաւ, եւ մտանք Հ. Յ. Դաշնակցութեան զօրանոցը։ Թէեւ պետական զօրանոցներու հսկայ շէնքերուն հետ բաղդատելով ոչինչ էր, բայց հոն բնակող քան Փետայիները շատ աւելի ներկայանալի էին, յանդուգն, քաջ եւ անձնուէր քան պետական հազարաւոր զինուորներ։

Այդ էր պատճառը որ՝ Աւտոյի՝ Մազրիկցի եւ Ամար խանի, Թամրէ Ջանկոյի ցեղախումբերը, որոնք օր ցերեկով կը կողոպտէին Թուրք-պարսկական գիւղերը, կը յարձակէին օսմանեան «անպարտելի» վաշտերուն, գունդերուն վրայ, կը կոտորէին եւ կը կողոպտէին, մինչ հաշուի կ՚առնէին մեր երկու երեք տասնեակ ձիաւորները եւ իրենց բարեկամութիւնը կ՚առաջարկէին «Մինարէթ»ի Կոմիտէի «խան»ին, Սամսոնին։

Ջիրոյի համբաւն ալ տարածուած էր այդ աշիրէթներուն մէջ։

Ան կարդացած էր ընկերվարութեան մասին. լսած էր, այդ առթիւ, բազմաթիւ դասախօսութիւններ, բանախօսութիւններ։

«Ծրագրին այդ մասը մեզի համար չէ գրուած, կ՚ըսէր, միշտ ժպիտ մը պտըտցնելով իր դէմքին վրայ։ Իր թիւ մէկ թշնամին Սուլթան Համիտն էր, թիւ երկուքը՝ ցարը։

Ունէր համոզիչ լեզու, պատկերաւոր, ըմբռնելի, նաեւ բաւական պաշար երկրորդական քարոզիչի մը չափ, բայց կը խուսափէր յաճախ։ Կազմակերպելու շնորհք, հնարամտութիւն ալ ունէր, բայց ամէնէն աւելի կը սիրէր զէնքի լեզուն։ Հաճոյքով ու հմայուած կը բացատրէր Մօսինի, տասնոցի մասերու դերն եւ անոնց պաշտպանութեան միջոցները։

Կը խօսէր լաւ նշանառութեան պայմաններու մասին, հեռաւորութիւնները աչքով չափելու, կռուի գիտելիքներու մասին։

Վստահելի, կարգապահ եւ զիջող էր կազմակերպական կեանքի մէջ, իսկ դուրսը՝ առօրեայ աշխատանքներու ատեն բոլորովին ուրիշ մարդ էր։

Անձնական գործի, աշխատանքի մէջ ձեռներէց էր եւ միշտ յաջող, թէեւ միշտ ալ հարկադրուած էր եւ միշտ յաջող, թէեւ միշտ ալ հարկադրուած վտանգեսեփական, հաստատուն տնտեսութիւնը վտանգելու կամ բոլորովին կորսնցնելու, ի նպաստ կուսակցականին, ըստ իրեն եւ իրեն նմաններուն՝ «Ազգային սուրբ գործին»։

Մահէն չէր վախնար. «Երդում չըրի՞նք որ մեր արիւնն անգամ պիտի զոհաբերենք յանուն մեր կուսակցութեան եւ մեր ժողովուրդի ազատութեան», կը կրկնէր երբ վարանոտ, երկչոտ անձերու կը հանդիպէր։

Միջահասակ, բարեձեւ, կրակոտ աչքերով։ Կատակախօս եւ միշտ լաւատես Ջիրօն անձնական փափաք կամ իտէալ չունէր։ Իր իտէալը ընդհանրական էր, մահուան երդումով սկսած եւ մահով վերջանալիք։

Եւ անհամբեր կը սպասէր հերոսական մահուան։

Մասնակցած էր Պարսկաստանի սահմանադրական կռիւներուն եւ իր քաջութեան ծանօթ էին երեք դաւառներու Պարսիկները, Թուրքերը, Ասորիները եւ Քիւրտերը։

Մասնակցած էր զէնքերու փոխադրութեանց։

Միաժամանակ անզուգական ահաբեկիչ էր, որմէ կը սոսկային աւազակախումբերը։

Իր բռունցքը ջախջախեց Հաճի Թ.. բռնակալը, որ կատարեալ պատուհաս դարձած էր քանի մը տասնեակ պարսիկ, հայ և ասորի գիւղերուն համար եւ որ հարիւրեակ մը ձիաւոր զինուորներով կը պտտէր։

Ջիրօն մինակը զինաթափեց ու պատժեց երեք հայ ոճրագործներ, որոնք Հաֆթուանցի Սեղանաւոր Քէօր-օղլին, կինը եւ Թրքական սուրէն ազատուած իրենց որդեգիր հինգ տարեկան աղջնակը սպաննած էին, վասն մամոնայի եւ անյայտացեր էին։

Մատնիչներու, Թրքական լրտեսներու հոգէառն էր եւ ի զուր չէր որ ժամանակակից Թուրք հիւպատոսներէն մէկը հարիւր դեղին ոսկի խոստացած էր Ջիրօն սպաննողին կամ թունաւորողին։

Ատրպատականի հերոսամարտի նախօրեակին, Ջիրօն զինուորական մարմնի անդամ ընտրուեցաւ, մեծ հնարամտութեամբ եւ յանդգնութեամբ զինաթափելով «Շարաֆ-խանէ»ի ռուսական լքեալ զինամթերանոցներուն տիրացած Նախիջեւանցի արիւնռուշտ Թաթարները եւ մեծաքանակ զէնքեր խլելով։

1917 Նոյեմբերէն մինչեւ 1918 Մայիս ան մասնակցած էր արդէն բազմաթիւ ընդհարումներու եւ յաջողութեամբ գլուխ հանած իրեն յանձնուած գործերը։

1918 Մայիսին ծանրապէս վիրաւորուեցաւ, երբ օրհասական կռիւ կը մղուէր Թրքական բազմահազար բանակին դէմ։

Գիտակից էր մօտալուտ մահուան։ Չէր տրտնջար. յուսախաբութեան ոչ մէկ նշան, երբ իր վէրքին ցաւերը կը մեղմանային, կը խօսէր կը կատակէր եւ կը յուսադրէր իրեն այցելողները։

Տասնոց ատրճանակը միշտ քովն էր. մաքուր, իւղած եւ իր գերագոյն հաճոյքն էր օրը քանի մը անգամ դիտել իր սիրելի տասնոցը։

Վերջին օրերը զինք փոխադրած էին Խոսրովայ, ասորական գիւղի հիւանդանոցը։

Նահանջի միջոցին լեռնական անկարգապահ ասորի զինուորները լքած էին վիրաւորները, ի շարս որոց նաեւ մեր անզուգական Ջիրօն։

Բայց մահէն առաջ, իր սիրասուն տասնոցը խիստ թանկ ծախած էր իր տիրոջ կեանքը։

ԱԶԳԻՆ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

✕ Ներքին նախարարը առջի օր անուղղակի ամբաստանեց համայնավարները, Յունուար 26ի դէպքերուն առթիւ — «Եգիպտոսի սեւ շաբաթը»։

Մամուլի ասուլիսի մը առթիւ, ըսաւ որ կառավարութիւնը կը պայքարի համայնավարներուն դէմ, «որոնք դաւադրութեամբ կը գործեն եւ մեծագումար դրամ ունին։ Համայնավար գործակալներ կը փորձեն սպրդիլ Եգիպտոսի բոլոր դասակարգերուն մէջ։ Ընկերային բարեկարգութիւնն է միակ պատուարը համայնավարութեան դէմ։ Մեր ներկայ օրէնքները բաւական չեն, պայքարելու համար համայնավարութեան դէմ»։

Նախարարը դիտել տուաւ թէ Յունուար 26ի դէպքին հեղինակները չարամիտ լուրեր կը տարածեն, խուճապ ստեղծելու համար։ Յետոյ հաստատեց թէ գրաքննական կարգ մը խստութիւններ պիտի ջնջուին եւ թէ օտար թղթակիցները կրնան արտասահման ղրկել Գահիրէի դէպքերուն լուսանկարները։

ՍԻՐԵԼԻ ՅԱԿՈԲԻՆ

Շարաթ, 9 փետրուար «Յառաջ»ի մէջ կարդացի Յակոբ Մենենտեանի (Սամսոնցի) մահը: Անունը ինծի անծանօթ էր, բայց երբ Բշ. օր ստացայ կիրակի օրուան Յառաջը, անունին քով «Թորոսեան»ը զիս չչմեցուց: Եւ արդէն թաղուած էր խեղճը:

Սամսոնի դպրոցական տղոցմէն ո՞վ չի ճանչնար Յակոբիկ Թորոսեանը, մանաւանդ ես՝ իր տարեկիցը: Մանկապարտէզէն մինչեւ 7րդ դասարան միշտ միեւնոյն գրասեղանին վրայ, ճիշդ իր քովը, անկէ ալ Մալաթիա եւ վերջապէս Փարիզ:

Դպրոցի յառաջադէմ տղոցմէն էր, բայց գծագրութեան դասը չէր սիրեր. անոր համար միշտ գծագրութեան տետրակը դիտմամբ տունը կը մոռնար, որպէսզի մեր տարաբախտ ուսուցիչը (Գափտանեան) տուն ղրկէր բերելու: Իր տունը քառորդ ժամուան ճամբայ էր, որով պէտք էր վազէր, երթալ գալու համար: Խեղճը իր գեղեցիկ դէմքը քրտինքներու մէջ դասարան կը մտնէր, միշտ ուրախ, որովհետեւ քառորդ մը խլած էր դասէն: Քանի մը անգամ այսպէս չարունակելէ վերջ, Պ. Գափտանեան միտքը հասկնալով, ուրիշ կարգադրութիւն մը ըրաւ, ու անկէ վերջ բնաւ չմոռցաւ իր տետրակը:

Տնօրէնէն մինչեւ վերջին ուսուցիչը կը սիրէին զինքը. մանաւանդ, ողբացեալ Արմենակ Բարսեղեան, Խանէտանեան եւ Վահան Մինախորեան, որովհետեւ ուշիմ էր, խանդավառ, արագաշարժ եւ քիչ մըն ալ չարաճճի:

Ծնած էր Սամսոն, կրտսեր եղբայր մը ունէր, Գառնիկ: Աքսորին կորսնցուց իր ծնողքն ու եղբայրը:

Մինախորեանի կազմակերպած հանդէսներուն, վազք, մարզանք, դիւցազնացութիւն, հակառակ իր փոքր տարիքին, կը մասնակցէր յաջողապէս:

Դասարանին մէջ երբ Պ. Արայ Մամիկոնեան (տնօրէն) գրականութեան դասի ժամանակ Յովհաննէս Թումանեանի «Սասունցի Դաւիթ»էն կտորներ կը կարդար, Յակոբիկը կը խանդավառուէր ու պահ մը մոռնալով դասարանը իր «կեցցէ»ն կը հնչեցնէր այնչա՜փ գեղեցիկ՝ տնօրէնն անգամ խնդացնելով:

Շատ յիշատակներ ունիմ իրմէ:

Հայաստանի ներկայ ուսուցիչներէն Պ. Խորէն Կիւլպէնկեանի հետ միշտ կը կռուէր, երբ 10–12 տարեկան էր. թէեւ դիմացինը թիկնեղ էր, բայց իր ճարպիկութեամբ շատ լաւ ալ կը դիմադրէր:

Մալաթիոյ մէջ բոլորովին մինակ, ջերմէ եւ առանձնութենէ կը տառապէր խեղճ Յակոբիկը: Անկէ ասդին շատ բան կորսնցուցած էր իր նախկին եռանդէն:

Ներէ, սիրելի Յակոբիկ, եթէ սնարիդ քովը չեկայ. չէի գիտեր հիւանդ ըլլալդ, իսկ թաղումիդ օրը ուշ իմացայ:

Սոյն համեստ գրութիւնս իբրեւ փունջ մը ծաղիկ քու անմոռանալի յիշատակիդ: Հողը թեթեւ գայ վրադ, իմ ամենասիրելի ընկերս:

ԱՐՄ. ԽՐԻՄԵԱՆ

×

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ Բ. ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԸ

Վասպուրականի Հայր. Միութեան Բ. ընդհ. ժողովը տեղի ունեցաւ փետր. 8ին, Քատէ սրճարանին վերնայարկը:

Պ. Զէյթունի ժողովը բանալով, կարդաց յատկապէս Միութեան ծրագրէն երեք յօդուածներ ընդհ. ժողովի մասին, ապա առաջարկեց որ Պ. Ղեւոնդ Մելոյեան վարէ ժողովը: Ներկայ էին բազմաթիւ Վասպուրականցիներ:

Պ. Մելոյեան ժողովը բացաւ, թուեց կատարուած նուաճումները, յոյս յայտնեց թէ նոր յաջողութիւններ պիտի բեղնաւորեն Միութեան ապագայ գործունէութիւնը: Վարչութեան կողմէ ընդհ. քարտուղար Պ. Վ. Կաքաւեան ներկայացուց Միութեան գործունէութեան բարոյական հաշուեկշիռը, կարդաց համակրական նամակներ, քաղաքամիջի ինքնապաշտպանութեան ղեկավար Հայկակ Կոսոյեանէ, Ամերիկայի Համավասպուրական եւ Վասպուրականի Հայր. Միութեանց կողմէ: Յոյս յայտնեց թէ մօտ ատենէն Միութիւնը կ՚ունենայ 400 գործօն անդամ: Այս առթիւ հաղորդեց նաեւ կազմութիւնը Վասպուրականի Երիտասարդական Միութեան:

Գանձապահ Պ. Ներկարարեան ներկայացուց Միութեան նիւթական հաշուեկշիռը: Ապա խօսք առին կարգ մը հայրենակիցներ: Կատարուեցան երկու նոր հիմնադիր եւ երեք վարչական անդամներու ընտրութիւնները:

Մեծ խանդավառութիւն պատճառեցին Միութեան ապագայ առաջադրութիւնները որոնց կարգին Հերոսամարտի տօնախմբութիւնը՝ մայիսին:

Ժողովականները մեկնեցան արդիւնաւոր աշխատանք մը կատարելու գիտակցութեամբ:

Ա. Ա. Ա.

ՊՈՌՏՕ.— Սիրելի «Յառաջ», եթէ յիշողութիւնս չի խաբեր, մեր սիրելի Յակոբը Հ. Յ. Դ. մեծ ընտանիքին մէջ մտաւ 1927-28ին, Սէն-Շամօն, երբ ընկեր Ս. Վրացեան կ՚այցելէր մեր շրջանը: Այն ատեն Յակոբն ալ ուրիշ քառասուն երիտասարդներու հետ իր աւանդական երդումը կատարեց մեր զինանշանին եւ դրօշակին վրայ: Երդումը կատարուեցաւ ի ներկայութեան Ս. Վրացեանի, եւ իր իսկ կնքահայրութեամբ: Այդ օրէն սկսեալ Յակոբը դարձաւ մեր եռանդուն ընկերներէն մէկը. կարգապահ եւ հնազանդ: Կոմիտէի բոլոր հրահանգները կը կատարէր բարեխղճօրէն: Անվհատ կը քալէր միշտ դէպի յառաջ՝ բոլորին առջեւ բարձր բռնած մեր պաշտելի դրօշակը: Հանգիստ ոսկորներուդ, սիրելի Յակոբ:

ԱՐԱՄ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

ՅԱՌԱՋ ՁԵԶԻ ՀԱՄԱՐ ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ ՕՐԸ ՕՐԻՆ Կ՚ԱՄՓՈՓԷ ԴԷԶ ՄԸ ԹԵՐԹԵՐԷ:

Կ. ՄՈՄՃԵԱՆԻ ՆԿԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Նկարիչ Կարապետ Մոմճեան, որ անցեալ տարի ներկայացած էր երկու ցուցահանդէսներով, 1952ի սկիզբէն ահա նորէն կ՚երեւի «Կալըրի տը լա Սիթէ»ի մէջ: Ժրաջան տղայ մըն է, երբեք չի սիրեր պարապ նստիլ եւ գիտէ լաւագոյն կերպով օգտագործել իր ազատ ժամերը: Իր վերջին կտաւները պերճախօս մէկ վկայութիւնը կը կազմեն իր գործունէութեան, Սէնի ափերուն, դաշտերուն եւ պարտէզներուն, մա՛նաւանդ Սպանիոյ մօտակայ ծովեզերքներուն վրայ:

Մոմճեան լայն ճամբայ կտրած է այս վերջին 2 տարուան ընթացքին: Մշտաժպիտ եւ կայտառ այդ տղուն գործերէն զուարթ բանաստեղծութիւն մը կ՚արտածորի:

Թախծոտ է իր Ս. Միշելի քարափը, իրիկնային օրհասական լոյսերուն տակ, բայց մտերիմ հրջանակը կը մնայ զուարթ կամ յուսահատ ուսանողներուն:

Մոմճեան յաջողած է աշնան տերեւաթափէն տրտմագդած՝ Ս. Ժերվէի քարափին զուարթ նօթ մը տալ, պայծառ երկինքի մը տակ, ծիծղուն գրոսանաւերով:

Դաշտային տօնը, այս անգամ տխանդրօրէ լոյսին տակ ներկայացուած է գոց տաղաւարի մը կապտաւուն ծփանքով:

Շատ սիրեցի իր Թրինիթէի համբաւաւոր պարտէզը: Եկեղեցիի մուտքին, առաջին պահէն կը գտնենք հմայքը կանանչութեան, որուն շուրջ յոյլ կամ չարժուն աշխարհի մը կեանքը կը բաբախէ:

Գոթական քաղաքի մը հրապոյրը ունի իր «Լա Կլիւզազ»ը, գեղածիծաղ բլուրներու հովիտին մէջ փռուած այդ աւանը, որուն գեղջկական տուներուն մէջէն նոճեւլաց կը բարձրանայ զանգակատունը իր հոյակերտ եկեղեցիին:

Մոմճեան երկար թափառած է վերին եւ ստորին Պիրէնեաններու ափերուն վրայ: Ս. Ժան տը Լիւզը բանաստեղծական պատկեր մը կը պարզէ իր կանանչ եւ վարդագոյն երանգներովը:

Պասքեան ափերուն վրայ, աւելի յաճախակի կը հանդիպինք գունագեղ հովանոցներու եւ հուրիներու լոգազգեստներու:

Պայծառ երկինքի մը տակ, մերթ փարոսն է որ կը բարձրանայ թանձրախիտ կանանչութեան մը մէջ, ու մերթ ծովն է որ կը փռուի մեր առջեւ, լուրթ, վարդագոյն կամ լեյակէ ցոլքերուն կախարդանքովը:

Մոմճեանի ծովանկարիչի խմորը ամէնէն աւելի երեւան կ՚ելլէ իր «Կոհակները» եւ «Պասքեան ափերը» կտաւներուն մէջէն: Բնութեան մոլեգին պոռթկումն է, որուն կարծես տեսակ մը սարսափով ականատես կ՚ըլլայ ցամաքին վրայ կծկտած վաղեմի դղեակը: Մրրկայոյզ կոհակներ, փրփրա՜ծ, վիթխարի դեւերու պէս իրարու դէմ կը ճակատին:

Երիտասարդ նկարիչին ճիգն ու յառաջդիմութիւնը թանձրացեալ գրաւականը կը կազմեն իր տաղանդին:

ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ 22

ԿՐԱԿԷ ԳԻԾԵՐՈՒ ՎՐԱՅ

Ժամեր առաջ ոտքի վրայ էի: Միջանցքին մէջ կը [illegible]երէի: Ա՜, ինչ երկայն են սա սպասումի ժամերը, մանաւանդ վերջին ժամերը:

Անհամբերանքով վար կը ցատկեմ, կայարանին մէջ խռնուած բազմութիւնը հրմշտկելով ճամբայ կը բանամ: Եւ տունին ճամբան կը բռնեմ: Գերմանիայէն մինչեւ այս քաղա՞քը հեռու էր, թէ՞ այս կայարանէն տունս...

Կ՚իջնեմ ծանօթ հրապարակ մը ուրկէ անդին հետիոտն պէտք է կտրեմ ճամբաս: Չես գիտեր ինչու չեմ ուզեր որ ծանօթներու եւ բարեկամներու հանդիպիմ: Պատերուն տակէն կը քալեմ հապճեպ՝ առանց շուրջս նայելու:

Ժամը ճիշդ տասն է երբ սանդուղներէն վեր կը բարձրանամ, զգոյշ քայլերով կը մօտենամ մուտքի դրան: Կիսաբաց է: Կինս զբաղած է մաքրութեամբ, գետինը, փոքրիկ գորգի մը վրայ խելօքիկ մը նստեր է մանչուկս, մեծ մայրս ծռած անոր վրայ, կը հսկէ որ չգլտորի: Ես կը մնամ դրան վրայ կանգնած: Ոտքերս կը բռնուին, սիրտս կը կապուի, լեզուս քիմքերուս կը փակի:

Դիմացի հայելիին մէջ կ՚երեւի դէմքս: Դեփդեղին, կիտրոնի գոյն:

Յանկարծ կինս կը ճչայ ու դէպի դուռը կը վազէ: Բազուկներուս մէջ կ՚առնեմ հէգ մեծ մայրս, մանչուկս եւ կեանքիս ընկերը: Այժմ մեր տանը մէջ լոյսերը կը վառին, ու անոնց շողերը կ՚ողողեն բոլոր անկիւնները, բոլոր մութ եւ կորած անկիւնները: Լոյս կայ նաեւ իմ հոգիիս մէջ:

Ու հիմա, այս ազատութեանս մէջ, ցորեկները դեգերումներուս պահուն՝ երեկոներն ու գիշերները տաքուկ, լուսաւոր յարկաբաժինիս մէջ նստած յաճախ կը մտածեմ անոնց մասին, որ օր մը հոն տարուեցան ու հոն ալ մնացին: Բախտը օգնեց մէկուն՝ ժլատ գտնուեցաւ միւսին հանդէպ:

Արհաւիրքը տեւեց շատ երկար: Այդ աննախընթաց արհաւիրքին մէջ փոշիացան միլիոննե՛ր, բազմաթիւ միլիոննե՛ր: «Կրակէ գիծեր» էին ամբողջ անցքերն ու ճամբաները... Քանինե՞ր կրցան անցնիլ այդ «կրակէ գիծերէն»... Ազատութիւնը եղաւ այդ միլիոններուն սուրբ բաղձանքը՝ եւ սրբազան երազը: Այդ սրբազան երազին արժանացողներ՝ եւ չարժանացողներ եղան:

Ազատութիւնը եկաւ բայց շա՛տ ուշ: Ազատութիւնը շատերուն համար «փայտէ խաչ» մը՝ եւ «փունջ մը ծաղիկ» միայն բերաւ...:

ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

(Վերջ)

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ

«Յ Ա Ռ Ա Ջ»Ը

ԾԻԾԱՂ

ՍՊԱՍՈՒՀԻՆ.— Պարոն, մէկը եկեր է, իր պարտքը վճարել կ՚ուզէ:

ԱԳԱՀԸ.— Ուշադրութիւն ըրէ, երբ մէկը կուգայ դրամ վճարելու, ալ «մէկը» չէ, այլ պարոն..

×

ՎԱՐԺՈՒՀԻՆ.— (Գող բառը կը բացատրէ). Եթէ մէկուն գրպանէն դրամ առնեմ, ի՞նչ եղած կ՚ըլլամ:

ԱՇԱԿԵՐՏԸ.— Իր կինը. .

×

ԿԻՆԸ.— Շուտ, արթնցիր, կարծեմ գող մըտած է տունը:

ԱՅՐԸ.— Դուն նայէ. թերեւս կին մըն է. .

×

Ա.— Ես՝ ինծի բռնածին հազիւ կէսին կը հաւատամ:

Բ.— Ես՝ ընդհակառակն, ինծի ըսուածին կրկինին կը հաւատամ. — եկամուտի տուրք արձանագրող եմ...:

×

ՊԱՇՏՕՆԵԱՆ.— Ես յաւելում կը պահանջեմ, որովհետեւ երեք մարդու գործ կը տեսնեմ:

ԳՈՐԾԱՏԷՐԸ.— Յաւելում չեմ կրնար ընել. բայց ըսէ անունները այն երկու մարդոց որոնք չեն աշխատիր, որպէսզի խնկոյն դադրեցնեմ...:

ԿՈՉ ՍԱՄԱԹԻԱՑԻՆԵՐՈՒՆ

Նպատակ ունենալով մօտ ատենէն ընտանեկան հաւաքոյթ մը կազմակերպել մեր Թաղեցիներու միջեւ, կը խնդրուի բոլոր Սամաթիացիներէն որ բարեհաճին ուղարկել թէ իրենց եւ թէ իրենց ծանօթ Թաղեցիներուն հասցէները:

Հասցէ. — M. J. Papazian, 16 Cité Trévise, Paris 9e. Tél.: PRO 41-40:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ. — Ազգային վաղեմի գործիչ Գեղամ Կոստանեանցի մահուան քառասունքին առթիւ, այս կիրակի հոգեհանգստեան յատուկ պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին: Կը հրաւիրուին բարեկամները եւ իր յիշատակը յարգողները:

Կ. ԽԱՉԻ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Յ. Կոմ. Խաչի Սէն Լուի մասնաճիւղին տարեկան ձեռնարկը, 16 Փետր. Շաբաթ ժամը 20.30ին, 66 Գուլվոր Գիղէյի դեղեցիկ սրահին մէջ: Նոր Սերունդի Թատերախումբին կողմէ կը ներկայացուի

ԱՇԽԱՐՀԻ ԴԱՏԱՍՏԱՆԸ

Ընտանեկան կեանքէ, յուզիչ ողբերգութիւն մը, չորս արար:

Տանօթ դաշնակահարուհի
ՕՐ. ԳՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆԻ
նուագահանդէսը (programme bien tempéré)
22 Մարտի երեկոյեան
Ecole Normale de Musiqueի մէջ

Հացի եւ Լոյսի համար

վէպ օրուան կեանքէն. — գրեց՝ Մ. ԻՇԽԱՆ
Դիմել «Յառաջ»ի: Գին 500 Ֆր. Թղթատարի ծախքով՝ 550:

Աղօթաժողով Պոմոնի մէջ

Պոմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ, ամէն չորեքշաբթի կէսօրէ վերջ, ժամը 2.30ին աղօթաժողով, քարոզ եւ հիւանդներու համար մասնաւոր աղօթք:

Կը հրաւիրուին բոլոր փափաքողները մասնակցելու այս աղօթքներուն:

Union Spirituelle des Dames, Eglise Arménienne Allée des Puits, Beaumont, Marseille:

21րդ տարեկան ցերեկոյթ

կազմակերպուած Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանի Արիներուն եւ Արենոյշներուն կողմէ: 2 Մարտ, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Salle de la Chimie, 28bis, Rue St. Dominique (métro Invalides): Սկաուտական ներկայացումներ, Հայկական պարեր եւ երգեր սկաուտներուն եւ արենոյշներուն կողմէ:

Պիտի ցուցադրուին տեսարաններ Աւստրիոյ ճամբարէն, որուն մասնակցեցան Հայ Արիները անցեալ ամառ:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ: Արիները եւ Արենոյշները պիտի ներկայացնեն մեծ պատրաստութեամբ, Շէյքսփիրի ՎԵՆԵՏԻԿԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԸ (հայերէն):

Մուտք 300 եւ 200 ֆրանք:

«ԱՐՄԵՆԻԱ» ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԸ

իր հիմնարկութեան 20րդ տարեդարձի հանդիսութեանց շարքին՝ բարեկենդանի առթիւ կազմակերպած է առատաձեռն եւ զուարթ ու զուարճալի մեծ Պարահանդէս մը, 23 փետրուար, շաբաթ գիշեր ժամը 10էն մինչեւ լոյս, ALHAMBRAի շքեղ սրահներուն մէջ, 340 Bd Chave, Marseille, մասնակցութեամբ զոյգ նուագախումբերու:

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ–ԽՆՋՈՅՔ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ի ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Փարիզի Եգիպտացի Կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ բոլոր խումբերու այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, Kremlin Bicêtreի Քաղաքապետարանին շքեղ սրահին մէջ, 5, Rue Pierre Brossolette, K.-Bicêtre, Métro Porte d'Italie. Autobus 125 — իջնել Mairie:

Զուարճալի անակնկալներ: Կը մասնակցին Թատերական ԳԱՐԵԳԻՆ եւ ԲԵՆՕ:

Մուտքը ազատ է:

✕

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ի ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Իսիի Հ. Յ. Դ. Զաւարեան Կոմիտէն կը տօնէ փետր. 24ին, Երիմեան սրահը՝ նախագահութեամբ ընկ. ՀԱՅԿ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ:

✕

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ի 31ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

մեծ պատրաստութեամբ կը տօնուի այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ 1 Պար էնթէրնասիոնալի սրահը, 230, Chemin de la Madrague.

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Շրջ. Վարչութեան և նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Ն. Սեր. Պուլ. Օտտոյի Խատիսեան խումբի կը նախագահէ Ընկ. Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ, կը խօսի Ընկ. Ա. ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, ճոխ պիւֆէ՝ դիւրամատչելի գիներով: Մուտքը ազատ է:

✕

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3էն կէս գիշեր, 5, Rue Bonnefoi, Յոյներու սրահը:

Երգ, արտասանութիւն, բանախօսութիւն, նախորոք ծախուած տոմսակներու վիճակահանութիւն: Հայկական եւ արդի պարեր, ընտանեկան եւ ընկերական խնճոյք, եւ այլն:

ՀՐԱՒԷՐ ԵՐԳՈՂՆԵՐՈՒ

Հայ Ուսանողական Ընդհ. Միութեան Երգչախումբը պիտի մասնակցի Օհան Տուրեանի նուագահանդէսին:

Միութիւնը կոչ կ'ընէ բոլոր երգողներուն որ իրենց մասնակցութեամբ աջակցին այս հանդէսին յաջողութեան:

Ներկայանալ ամէն կիրակի ժամը 11ին Cité Universitaire, Fondation des Etats-Unis, 15, Bd Jourdan Paris 14e կամ դիմել՝ Պ. Մինասեանի 55 Bd. Jourdan, Paris 14e, սենեակ թիւ 49:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ. — Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի Կոմիտէն իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ այրի Տիկին Ծիածանի եւ զաւակներուն, ողբացեալ ընկ. ՅԱԿՈԲ ՄԷՆԷՆՏԵԱՆԻ մահուան առթիւ:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ. — Տէր եւ Տիկին Արամ Միքայէլեան (Պորտօ) խորին ցաւակցութիւններ կը յայտնեն Այրի Տիկին Ծիածանի եւ զաւակներուն, ողբացեալ ՅԱԿՈԲ ՄԷՆԷՆՏԵԱՆԻ մահուան առթիւ, եւ փոխան ծաղկեպսակի 500 ֆրանք կը նուիրեն «Յառաջ»«ի տարածման:

✕ Պ. Արմենակ Երիմեան ողբացեալ ՅԱԿՈԲ ՄԷՆԷՆՏԵԱՆԻ մահուան առթիւ ցաւակցութիւն յայտնելով այրի Տիկին Ծիածանի եւ զաւակներուն, 1000 ֆրանք կը նուիրէ Ֆր. Կապոյտ Խաչի Իթալիի մասնաճիւղին փոխան ծաղկեպսակի: Ստացանք «Յառաջ»էն:

ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ
ԱԶԳ. ՏԱՆ ԲԱԺՆԵՏԷՐԵՐՈՒ

Փետր. 29ին Ուրբաթ օր ժամը 18ին, 32, Rue de Trévise, իր կեդրոնին մէջ կը գումարուի Ազգ. Տան բաժնետէրերու ժողովը, հետեւեալ օրակարգով. —

Ա. — Վարչութեան տեղեկագիր 1950 եւ 951ի տարեշրջաններու:

Բ. — Հաշուեքննիչ Պ. Արման Լըֆէվրի տեղեկագիրը նոյն շրջաններու մասին:

Գ. — Վաւերացում վարչութեան տեղեկագիրներուն եւ հաշիւներուն:

Դ. — Նոր վարչութեան ընտրութիւն.

Ե. — Զանազան հարցեր:

ՀԱՅ ԱԶԳԱՅԻՆ ՏԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Մ. ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ — Գ. Մ. ԱԼԷՄՇԱՀ
ԹԱՏԵՐԱՍՐԱՀ

Թատերական ներկայացում կազմակերպուած Ս. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ԿՈՂՄԷ: Կիրակի 17 Փետրուար ժամը 16ին, 26 rue Troyon, Sèvres, métro Pont de Sèvres:

Ա. Մաս. — ԱԽԱՐԱՅՐԻ ՀՄԿՈՒՄԸ Վարդանանց յիշատակին (Հ. Յովհան Աւգեր):

Բ. Մաս. — LES LUTINS DE CARNAC.

Գ. Մաս. — UN CLIENT SERIEUX.

Դ. Մաս. — ԿԵՂԾ ՈՍՏԻԿԱՆԱՊԵՏԸ:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԵԳԻՊՏԱՑԻ Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Քրիստափոր, Վահան Խորէնի եւ Փոթորիկ խումբերու բոլոր անդամները, չորեքշաբթի ժամը 20.30, Café Régent: Շատ կարեւոր օրակարգ:

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՈՒՍ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ դասախօսութիւնը այս կիրակի ժամը ճիշդ 5ին, 6, rue Ferou: Կը խօսի Պ. Երումեան: Նիւթը՝ Մարդաբանութիւն:

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ընկ. ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ այս Շաբաթ ժամը 20.30ին Վռամեան Ենթկ. Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին Նիկոլ Դուման խումբը: Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին Վարանդեան խումբը:

Մուրատ խումբը՝ այս շաբաթ ժամը 20.30ին:

Երկուշաբթի ժամը 20.30ին Թաթուլ խումբը:

Ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղին, մասնակցութեամբ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչներուն:

ՊԷԼՎԻԼԻ Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս Կիրակի առտու ժամը 10ին, սովորական հաւաքատեղին:

ԻՍԻ. — Հ. Յ. Դ. Զաւարեան ենթակոմիտէի բացառիկ ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ ժամը 20.30ին, Երիմեան սրահը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս երկուշաբթի ժամը 3ին, Café Régent.

ԱՌՆՈՒՎԻԼ–ՍԱՐՍԷԼ. — Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը՝ այս Շաբաթ, ժամը 20.30ին, Առնուվիլի ծանօթ հաւաքատեղին: Ներկայանալ ճիշդ ժամուն, անդամատետրերով: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ. Դ. Աղբիւր–Սերոբ եւ Մկրտիչ Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս Շաբաթ ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ: Կը դասախօսէ Ընկ. Ա. Իսահակեան: (Շար. Նախորդ դասախօսութեան):

ՇԱՎԻԼ. — Հ. Յ. Դ. Արդութեան խումբի ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 21ին, ընկ. Մովսէսի բնակարանը, 6 Sente de Mouchet.

ՎԱԼԱՆՍ. — Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Ա. Ահարոնեան սրահը: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ԱՆԿԷՆ. — Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի ժողովը՝ 16 փետր. շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին Salle Municipalité սրահին մէջ, 9, Rue du Marché: Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերուհիները: Կարեւոր օրակարգ: Զեկուցում Պատգմ. Ժողովի եւ ընտրութիւն վարչութեան:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3900 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Dimanche 17 Février 1952 Կիրակի 17 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

28րդ ՏԱՐԻ—28e Année No 6690 Նոր շրջան թիւ 2101

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԼՐԱՑՆԵՆՔ ՊԱՏԿԵՐԸ

Երէկ մեր խորհրդածութիւնները հիմնուած էին Փարիզի Հայոց Եկեղեցւոյ զեկոյցին վրայ, որ կ'ըսէր թէ ինը դպրոցներ կը պահեն համադումար 362 աշակերտներով (149 աղջիկ, 213 մանչ):

Փորձենք լրացնել պատկերը, յիշելով ուրիշ կարգ մը կրթարաններ եւ ծաղկոցներ:

Մխիթարեանց Մուրատեան վարժարանը, որ անցեալ տարի 100—120 աշակերտ կը համրէր, այս տարի վերաբացուած է 80ով:

Եթէ չենք սխալիր, Դպրոցասէրի վարժարանին աշակերտուհիներուն թիւը շատ աւելի պակաս է: Հաշուենք մօտաւորապէս նոյնքան:

Տարիներէ ի վեր Իսիի մէջ Տր. Կապոյտ Խաչի «Խրիմեան» դպրոցը կը պահուի գործօն աջակցութեամբ Կրթ. Մարմին—Հոգաբարձութեան մը: Աշակերտներու այս տարուան թիւը՝ 65-70:

Կապոյտ Խաչը դասընթացքներ ունէր նաեւ Փարիզ քաղաքին եւ Սեվրանի մէջ, բայց այս տարի չկրցան շարունակել, տեղի չգոյութեան պատճառով:

Ալֆորվիլի դպրոցին աշակերտներու թիւը 114 կը ցուցնէին վերջերս, թէյասեղանի մը առթիւ (երագեկներ կը հաշուեն միայն 80):

Այս առթիւ, հոգաբարձութիւնը ցաւով կը յայտնէր թէ գիւղին մէջ կան 250 պզտիկներ, բայց մէկ մասը միայն դպրոց կը յաճախէ:

Կրնանք վստահ ըլլալ թէ շատ աւելի մեծ թիւ մը կը կազմեն դպրոցականները ինչպէս Ալֆորվիլի, նոյնպէս ուրիշ արուարձաններու մէջ:

Կապոյտ Խաչը դասընթացք մը հաստատած է նաեւ Անիէնի մէջ, գոնէ տասնէն մէկը փրկելու համար

Թերեւս ուրիշ ծաղկոցներ ալ կան, որոնց մասին տեղեկութիւններ կը պակսին:

Անշուշտ կան անհատական դասընթացքներ ալ, — ընտանիքներ որոնք ուսուցիչ մը վարձած են, որպէսզի հայերէն սորվեցնէ իրենց զաւակներուն:

Այսպէս, վերիվերոյ հաշուելով, կ'ունենանք 6—700 աշակերտներ եւ աշակերտուհիներ, որոնք տեւական կամ առժամեայ կապ մը կը պահեն հայկական կրթարաններու հետ:

Եթէ նոյնիսկ հազար հաշուենք համադումարը, ձեր հոգին կը պաղչի՞ թէ կը սառի:

Զենք ուզեր օրինակներ բերել Միջին Արեւելքէն, նկատի առնելով միջավայրի տարբերութիւնները, որոնք բացատրութեան չեն կարօտիր:

Բայց, երբ կը յիշենք որ Պէյրութի կամ Հալէպի բազմաթիւ կրթարաններէն Ս. Նշանը կամ ները իրար կը հրմշտկեն:

Այո, բոլորովին տարբեր են պայմանները:

Այնտեղ 500–600 կամ 3-400, եւ կամ 150-200 աշակերտներ կրնան դպրոց երթալ շաբթուան վեց օրերը: Իսկ այստեղ, նոյնքան մանչեր եւ աղջիկներ չե՞ն կրնար դասընթացքի մը հետեւիլ գոնէ շաբաթը մէկ օր, իրենց մայրենի լեզուն սորվելու համար:

Համեստ գաղութի մը՝ Տէսինի մէջ Կապոյտ Խաչը դպրոց կը պահէ 120—130 աշակերտներով:

Այս տղաքն ու մանչերը կ'երթան դաս կ'առնեն ամէն իրիկուն, երբ արձակուին տեղական դպրոցներէն:

Տէսինը իբրեւ միջավայր աւելի մօտ է Փարիզի եւ Մարսէյլի, քան Հալէպի կամ Պէյրութի: Գոնէ արուարձանները իրարու շատ կը նմանին:

Արդ, ինչո՞ւ այսքան խեղճութեան մատնուած են Փարիզը, Լիոնը և Մարսէյլը, կրթական գետնի վրայ:

Միւս համեստ գաղութները, որոնք այլապէս ծանր հոգեր ունին, կը ներշնչուի՞ն թէ կ'արդահատին, տեսնելով հոգեկան թշուառութեան այս պատկերը:

Միայն մանուկները չեն որ զոհ կ'երթան այս անփառունակ նահանջին, այս անքաւելի դասալքութեան կամ ապիկարութեան:

Պատանիներու եւ երիտասարդներու բազմութիւն մըն ալ դէպի բարոյական եւ մտաւոր ինքնասպանութիւն կը դիմէ, պանիր—հաց գիտելիքներու պաշարով մը (հայկական):

Անգամ մը եւս քրքրենք այս հարցը:

Շ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ ԹԻՒԸ

Տողաշար մեքենայի խանգարման հետեւանքով, ստիպուեցանք միայն երկու էջ հանել «Յառաջ»ի այսօրուան թիւը:

Նոյն պատճառով խմբագրականն ալ ետ առնուած էր եւ կարգ մը վրիպակներ սպրդած էին երէկ:

× Յաջորդով՝ մեր նոր թերթօնը՝ «ԼՐՏԵՍՆԵՐՈՒ ՊԱՅՔԱՐԸ», որ պիտի կարդացուի հեւ ի հեւ:

,Ռ—

ՄԱՀ ՊՐՈՖ. ՅԱԿՈԲ ՄԱՆԱՆԴԵԱՆԻ

Հայրենի՛ք ունինք եւ հանրածանօթ վաստակաւորներու մահն անգամ պատահաբար կ'իմանանք...

,,

Մոսկուայի կառավարական պաշտօնաթերթը, «Իզվեստիա» կը գրէ թէ Երեւանի մէջ մեռած է նշանաւոր հայ պատմագէտ ակադեմիկոս Յակոբ Մանանդեան :

Ե՞րբ: Թերթը միեւնոյնատեն կը ծանուցանէ Վրաստանի պատրիարք Կալիստրատ արք.ի մահը, որ ծանուցուեցաւ Փետր. 6ին:

Մնացեալը դուք ճշտեցէք:

Այս առթիւ ըսենք թէ անցեալ տարի Սեպտ. 4ին Երեւանի ռուսերէն «Կոմունիստ» օրաթերթը կը ծանուցանէր թէ մեռած է «բանաստեղծուհի Լէյլի (Փառանձեմ Տէր Մկրտիչեան)»:

Այս առթիւ յօդուած մը յաջորդով, Պ. Ա. Խոնդկարեանի կողմէ, որ առաջին անգամ «Հայրենիք»ին հաղորդած էր այս լուրը:

Ֆրանսայի ներքին հոգերը

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, ընկերվարականները ձեռնպահ պիտի մնային երէկ, եւրոպական բանակի ծրագրին քուէարկութեան ատեն:

Ինչպէս բացատրած ենք արդէն, անոնց դիրքէն կախում ունէր կառավարութեան ճակատագիրը:

Ամերիկեան եւ անգլիական թերթերը լուրջ մտահոգութիւն կը յայտնեն Ֆրանսայի ներքին վէճերուն առթիւ:

Լոնտոնի «Թայմզ»ը կը գրէր թէ Ֆրանսայի դահլիճին անկումը «աղիտալի հետեւանքներ պիտի ունենայ: Ոչ միայն կառավարութեան, այլ եւ Ֆրանսայի ամբողջ արտաքին քաղաքականութիւնը պիտի տապալի»:

«Նիւ Եորք Թայմզ» եւս պարզելով կացութեան ծանրութիւնը, կ'ըսէր թէ «ազատ աշխարհը անձկութեամբ կը սպասէ Ֆրանսայի Ազգ. Ժողովին քուէարկութեան արդիւնքին: Այս անգամ խնդիրը առաջնակարգ կարեւորութիւն ունի Արեւմուտքի համար: Ամբողջ խնդիրը հետեւեալն է, — Ֆրանսական կառավարութիւնը անհրաժեշտ իրաւասութիւնները պիտի ունենա՞յ, շարունակելու համար եւրոպական բանակի մը ծրագրին իրականացումը, մասնակցութեամբ գերմանական կարեւոր զօրագունդի մը: Եղերական բան պիտի ըլլար, եթէ Ֆրանսա մէկդի դնէր այդ ծրագիրը, տեսակ մը խուճապի եւ քաղաքական խաղերու հետեւանքով»:

—Ե

× Տեղական թերթերը կը գրեն թէ Ֆրանսայի մէջ կազմակերպուած կարգ մը ամերիկեան խարիսխներ պիտի յատկացուին հիւլէական զէնքերու մթերման եւ ի հարկին գործածութեան: Այս մասին համաձայնութիւն մը պիտի կնքուի մինչեւ 10 օր:

× Ազգ. Ժողովին ելմտական յանձնախումբը գիշերային նիստի մը մէջ որոշեց մերժել տուրքերու 10% յաւելումը, ինչպէս եւ ընկերութեանց վրայ հաստատուելիք տուրքը: Միւս կողմէ, բանաձեւ մը քուէարկեց որով 2% կը զեղչէ քաղաքային եւ գինուորական տուրքերը: Այս կրճատումով կը յուսան 67 միլիառ ֆրանք խնայել, փոխան կառավարութեան առաջարկած 26 միլիառին:

Յանձնաժողովը վաւերացուց ընկերային ապահովութեան մասին առաջարկուած բարենորոգումները և խնայողութիւնները. բայց 17ի դէմ 23 ձայնով մերժեց այն յօդուածը որ կ'աւելցնէ գործատէրերու բաժնեվճարը:

Եւ դեբջապէս որոշուեցաւ պահանջել կառա—

ՆՈՐ ԴԷՊՔԵՐ ԹՈՒՆՈՒԶԻ ՄԷՋ

Ժամանակէ մը ի վեր երեւութական հանդարտութիւն կը տիրէր Թունուզ քաղաքին մէջ: Ընդհ. գործադուլէն ալ ետ կեցած էին, բայց ահա Ուրբաթ օր ժամը 10ը 20 անցած նոր ցոյց մը տակն ու վրայ ըրաւ քաղաքը:

150 հոգիէ բաղկացած այրերու եւ կիներու թափօր մը, առջեւը ձգած 8-10 տարեկան մանուկներ, մեծ մզկիթին առջեւ հաւաքուելով, յառաջացաւ դէպի մարզպանութեան շէնքը : Ցուցարարները դրօշներ պարզած էին եւ կ'աղաղակէին. — Կեցցէ՛ Նոր Տեսթուրը, ազատ արձակեցէք Պուրկիպան:

Շէնքին ցանկապատին առջեւ հասած ատեն, ոստիկանական կառք մը ճեղքեց թափօրը և մտաւ կիներուն խումբին առջեւ: Նոյն պահուն երեք կիներ ռումբեր նետեցին, ծանրապէս վիրաւորելով շարժավարը, երկու ոստիկաններ եւ երկու անցորդներ: Ասոր վրայ, ցուցարարները սարսափած՝ դիմացի մայր եկեղեցին ապաստանեցան : Ոստիկանութիւնը պաշարեց աղօթատեղին եւ ձերբակալեց զանոնք: Երեսուն հոգի վար դրուեցան: Կառավարութիւնը խիստ միջոցներ ձեռք առաւ, փակեց մարզպանութեան շէնքը տանող անցքերը: Ժամը 5.30ին հանդարտութիւնը վերահաստատուած էր:

Անապահովութիւնկը տիրէ հարաւային շրջանին մէջ: Աւազակներ կը յարձակին ճամբորդներուն վրայ եւ փրկագին կը պահանջեն: Կապէսի մօտէն անցնող ճամբորդատար կառք մը ըմբոստներու կրակին ենթարկուեցաւ: Կառավարութիւնը օդնական ուժ ղրկեց:

Թունուզի նախարարներէն Պատրա եւ պէն Եուսէֆ որոշած էին Ամերիկա երթալ Փարիզէն, Փաքիստանի պատուիրակութեան միջոցաւ Ապահովութեան Խորհուրդին ներկայացնելու համար Թունուզի հարցը: Ֆրանսական կառավարութիւնը մերժեց անցագիր տալ երկու պատուիրակներուն:

ՄԱՀԱՓՈՐՁ ՄԸ ԹԷՀՐԱՆԻ ՄԷՋ

Ուրբաթ օր երիտասարդ մահմետական մը «Ալլահու էքպէր» աղաղակելով ծանրապէս վիրաւորեց վարչապետ Մոսատեղի աջ բազուկը, Հուսէյն Ֆաթեմի, Թէհրանի մօտակայ գերեզմանատան մը մէջ:

Նախկին փոխ-վարչապետը ճառ մը կը խօսէր Իրանի առաջին ազգայնական մարտիրոսներուն սպանութեան Ե. տարեդարձին առթիւ, երբ գնդակ մը արձակուեցաւ: Վիրաւորը անմիջապէս հիւանդանոց փոխադրուեցաւ, խկահարեկիչը ձերբակալուեցաւ: Հարցաքննութեան ատեն մերժեց ինքնութիւնը յայտնել, ըսելով թէ Մոհամմէտ կը կոչուի:

Զ

«Ֆետայանը Իսլամ» կազմակերպութիւնը, որ կը պարծենայ թէ սպաննեց նախորդ վարչապետ Ռազմարան, ատենէ մը ի վեր հրապարակաւ կը սպառնար վարչապետին եւ իր գործակիցներուն, պահանջելով բանտէն արձակել իրենց ընկերը, Նավաբ Սեւաֆին:

ԱԹԷՆՔԻ մէջ կարեւոր դատ մը սկսաւ Ուրբաթ օր: Ամբաստանեալները 29 հոգի են, վեցը՝ կին: 12 ուրիշ ամբաստանեալներ, երկուքը նոյնպէս կին, ի բացակայութեան պիտի դատուին : Ասոնց մէջ կը գտնուին համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղար Զախարիատէս, նախկին նախարար Պորփիւրոժենիս, լրագրող Տիմիթրաքարէաս (վերջերս ձերբակալուած Փարիզի մէջ) եւ Տիկին Տամասքինու: Զին. դատարանը ձեռք անցուցած է ամբաստանեալներուն զաղտնի անթելը որուն միջոցաւ լուրեր կը հաղորդէին սպառազինութեանց, զօրագունդերու տեղափոխութեան եւ զինուորական աշխատանքներու մասին:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ կառավարութիւնը պատասխանելով Անգլիոյ բողոքագրին, ցաւ կը յայտնէ Յունուար 26ի դէպքերուն առթիւ եւ կ'ըսէ թէ խռովարարները պատեհ ժամուն կը սպասէին, գործադրելու համար իրենց չարաշուք ծրագիրը: Այս առթիւ կը յիշեցնէ թէ Յունուար 26ի նախօրեակին 46 օժանդակ ոստիկաններ սպաննուեցան, 72 հոգի վիրաւորուեցան, կառավարչատունը եւ զօրանոցները մոխիրի վերածուեցան, հարիւրաւոր ոստիկաններ գերի բռնուեցան Իսմայիլայի մէջ, Անգլիացիներուն կողմէ: — Վերջին լուրերու համաձայն, Անգլիա տրամադիր է չեղեալ նկատելու 1936ի դաշնագիրը : Տեսակցութիւնները կը շարունակուին: — Գահիրէ մերժեց նորոգել Մոսկուայի երկու թերթերու թղթակիցներուն բնակութեան արտօնագիրը:

վարութենէն որ խոստանէ հարկային հսկողութիւնը:

× Հանրապետութեան Նախագահը եւ արտաքին նախարարը երէկ վերադարձան Լոնտոնէն, ուր գացած էին Թագաւորին յուղարկաւորութեան առթիւ: Անգլիոյ պաշտօնական շրջանակներուն կարծիքով, եթէ Ֆրանսա մերժէ եւրոպական բանակը, Մ. Նահանգները պիտի կորսնցնեն իրենց վստահութիւնը Ատլանտեանի դաշինքին վրայ:

ՏՈՔԹ. ԼԵՓՍԻՈՒՍ ԵՒ ՋԱՐԴԵՐԸ

Նախորդ յօդուածիս մէջ խօսած էի Տոքթ. Լեփսիուսի «Տօյչլանտ ունտ Արմէնիէն» հատորին մասին:

Ըսած էի թէ այդ 500 մեծադիր էջերէ բաղկացած գիրքը՝ արտադրութիւն մըն էր վաւերական ու պաշտօնական տեղեկագիրներու և թղթակցութեանց, փոխանակուած ընդ մէջ Թուրքիոյ զանազան քաղաքներու գերման հիւպատոսնեւում, զինուորական իշխանութեանց, բարենպատակ հաստատութեանց, Պոլսոյ գերման դեսպանատան եւ Պերլինի կառավարութեան:

Այս վաւերագիրները կարեւոր են մանաւանդ անոր համար որ ,գրուած են Թուրքիոյ այն ատենի զինակից ու բարեկամ տէրութեան մը ներկայացուցիչներուն կողմէ: Եթէ Թուրքիոյ «թշնամի» պետութեան մը ներկայացուցիչներուն կողմէ գրի առնուած ըլլային անոնք՝ կարելի է կասկածելի համարուէին: Բայց ի՞նչ առարկութիւն կրնայ ըլլալ անոնց աճարկու ճշտութեան եւ ճշմարտութեան մասին, երբ Գերմաններ են որ կը խօսին:

×

Տոքթ. Լեփսիուսի գիրքին յառաջաբանէն կը քաղեմ եւ ամփոփելով թարգմանաբար հոս կուտամ քանի մը էջեր՝ որոնք կը խօսին տեղահանութեանց եւ ջարդերուն թուականներուն ու թիւերուն մասին:

Այս արտադրութիւնը կ'ընեմ որպէսզի մեր հին սերունդը՝ երբեք չմոռնայ, եւ նոր սերունդը՝ իմանայ ու գիտնայ այն զարհուրելի սպանդը որ կատարուեցաւ իր տոհմին ու ազգին դէմ: «Ամէն ժամանակի, ամենամեծ ոճիրը», ինչպէս կ'ըսէ Տոքթ. Լեփսիուս իր յառաջաբանին վերջին տողով:

ՏԵՂԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԵՒ ՋԱՐԴԵՐԸ

1915 Յունիս 3 թուականով, Էրզրումի գերման փոխ-հիւպատոս ֆոն Շօյպնէր-Րիհթէր, կը տեղեկագրէր.—

« Ամէն կողմի հայ բնակչութիւնը, հաւանաբար նաեւ Էրզրումի Հայերը, տեղահան պիտի ըլլան եւ ղրկուին մինչեւ Տէր-Զօր, արաբական անապատը: Այս լայնածաւալ տեղահանութիւնը կը նշանակէ հայ ժողովուրդին բնաջնջումը: Որովհետեւ փոխադրութեան միջոցներու չգոյութեան հետեւանքով՝ տեղահանուածներուն հազիւ կէսը ողջ պիտի կրնան հասնիլ: Այս եղածը ոչ միայն հայ ժողովուրդին կործանումն է, այլ եւ ամբողջ երկրին: »

Շաբաթ մը վերջ, Յունիս 10ին, Մուսուլի գերման հիւպատոս Հօլշթայն, կը տեղեկագրէր.

— « Տիգրանակերտէն գետի ճամբով դէպի քաղաքս ղրկուած 614 Հայեր՝ այր, կին ու տղայ, գետին վրայ սպաննուեցան եւ խեղդամահ եղան: «Քէլէկ»ները դատարկ հասան երէկ հոս: Գետը դիակներ եւ յօշոտուած մարմիններ կը քշէ քանի օրէ ի վեր: Աքսորականներու ուրիշ կարաւաններ ճամբան են. ասոնց ալ կը սպասէ նոյն ճակատագիրը: Այս դէպքերուն մասին խիստ ցասումով խօսեցայ կուսակալին: Ինքն ալ ցաւ յայտնեց, սակայն չեշտեց թէ ամբողջ պատասխանատուութիւնը կ'իյնայ Տիգրանակերտի կուսակալին վրայ: »

Նոյն ամսու 12ին, Հալէպի հիւպատոս Պ. Րէօսլէր կը հաղորդէր.—

— « Ներկայիս քաղաքս գտնուող Սիսի կաթողիկոսէն կը տեղեկանամ թէ՝ ցարդ տեղահան եղած Հայերու թիւը կը հասնի 30.000ի: Զէյթուն եւ շրջակայքը, Ալապաշ, Ալպիստան, Տէօրթեօլ, Հասան-Պէյլի՝ ամբողջովին պարպուած են: Հայ բնակչութիւնը, նոյնիսկ զինուորներու ընտանիքները, ամբողջովին ձերբակալուած եւ տարագրուած են »:

Յունիս 18ին, Էրզրումի հիւպատոս ֆոն Շօյպնէր-Րիհթէր՝ կը հաղորդէր առաջին ջարդերը.

— « Տեղահանուած Հայերը սպաննուած եւ բնաջնջուած են Երզնկա-Խարբերդ ճամբուն վրայ:

Լեփսիուս իր յառաջաբանին մէջ կ'ըսէ թէ՝ այլեւս կասկած չկար որ ոչ թէ զինուորական պահանջի մը համար էին այս տեղահանութիւնները, այլ հայ ժողովուրդին ամբողջական բնաջնջման համար ծրագրուած ակներեւ արարք մը:

Եւ կուտա՝ տեղահանութեանց ու ջարդերու հետեւեալ թուականները.—

ՏԵՂԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. —

1915 Յունիս 14 — Էրզրումի,
,, Յունիս 24 Շ. Գարահիսար
,, 25 —Սվազ
,, 26 — Խարբերդ
,, 26 կրկին Էրզրում
,, 26 Տրապիզոն
,, 27 Սամսոն

ՋԱՐԴ. —

1915 Յուլիս 1 Նիսիպին
,, 1 Պիթլիս
,, 10 Մուշ
15 Մալաթիա
27 Կիլիկիոյ շրջանի տեղահանութիւն
28 Այնթապ, Քիլիս, Ատըեաման, տեղ.
30 Սուէտիյէ, տեղահանութիւն

Օգոստոս 12–19 Իզմիտ, Պարտիզակ, տեղահան. Պուրսա, Ատաբազար, տեղահան.
Օգոստոս 16 Մարաշ, տեղահանութիւն
Օգոստոս 16 Գօնիա
19 Ուրֆայի ջարդ:

Բայց տեղահանութիւններն ու ջարդերը միայն այս քաղաքներուն եւ շրջաններուն մէջ չկատարուեցան, կ'աւելցնէ Տոքթ. Լեփսիուս, այլ ամբողջ արեւելեան եւ արեւմտեան Անատոլուի, Կիլիկիոյ Միջագետքի բոլոր քաղաքներուն, աւաններուն եւ գիւղերուն մէջ (բացի Պոլսէն, Իզմիրէն եւ Հալէպէն:

1.400.000 հայ՝ այր, կին, տղայ տեղահան եղան: Այրերը զատեցին, տեղն ու տեղը սպաննեցին: Երիտասարդ կիներն ու աղջիկները առեւանգեցին թրքական հարէմները տարին, Քիւրտերուն ծախեցին: Երբ ամիսներ տեւող հետիոտն տաժանելի ճամբորդութենէ մը վերջ աքսորականներու կարաւանները Արաբիոյ անապատները հասան, կը մնային միայն մահամերձ այրեր, ծեր կիներ եւ անսուաղ պզտիկներ:

Եւ 1915 Օգոստոս 31ին, Թալաթ՝ այն ատեն Ներքին Գործերու արինարբու Թուրք նախարարը, կը յայտարարէր Պոլսոյ գերման դեսպան իշխան Հօհընլօհէ-Լանկըմպուրկի. — «La question arménienne n'existe plus!» (Հայկական Հարցը այլեւս գոյութիւն չունի):

Գերման հիւպատոսներու տեղեկատուութեանց համաձայն եւ ընդհանրապէս, կ'ըսէ Տոքթ. Լեփսիուս, բնաջնջուած Հայերու թիւը պէտք է հաշուել ՄԷԿ ՄԻԼԻՈՆ, այս թիւին վրայ պէտք է աւելցնել նաեւ Կովկասի մէջ ջարդուած 100.000 հոգին:

1915 Օգոստոսին, երբ տեղահանուածները ճամբաներուն վրայ էին եւ չէին հասած տակաւին աքսորի վայրերն ու անապատները, անօթութենէ եւ ուրիշ տառապանքներէ կոտորուածներուն թիւը ճշտիւ գիտնալ կարելի չէր: Հետեւաբար միայն տեղին վրայ սպաննուածներուն թիւը 200.000 կը հաշուէր իշխան Հօհընլօհէ իր տեղեկագրին մէջ:

Քանի մը շաբաթ վերջ մխրահոչակ ոպարապետ Էնվէր փաշա կը խոստովանէր 300.000 Հայերու ջարդը:

Նոյն տարւոյ Սեպտեմբեր 30ին գերման թերթերու թղթակից ֆօն Թիցքա «Հայոց բնաջնջումը» խորագրով յօդուածի մը մէջ, սպաննուածներու թիւը կը նկատէր 500.000:

Տարի մը վերջ, 1916 Հոկտեմբերին, Անատոլուի եւ Սուրիոյ գերման հիւպատոսներուն տեղեկագրութեան համաձայն, քաղաքներու եւ գիւղերու մէջ տեղն ու տեղը եւ աքսորի ճամբաներուն վրայ սպաննուածներուն, եւ յետոյ աքսորավայրերուն մէջ հիւանդութիւններէ, անօթութենէ, հիւծումներէ մահացածներուն թիւը միասին գումարելով, բնաջնջուած Հայերու ամբողջական թիւը կը համարէին 800.000էն մէկ միլիոն:

Ընդհանուր տեղահանուածներէն հազիւ մէկ երրորդը աքսորավայրերը կամ կայանները հասած են եւ շատեր հոն մահացած են:

Մէսքէնէի մէջ միայն, ըստ Թուրք զինուորական դեղագործի մը վկայութեան, 55.000 Հայեր են թաղուած:

1915ին տեղահանուած եւ Տէր Զօր հասածներուն թիւը կը հաշուէր 60.000: Նոր եկածներուն տեղ բացուելու համար՝ կամ պէտք էր որ առաջինները անսուաղութենէ եւ հիւանդութիւններէ մեռնէին եւ կամ ուրիշ վայրեր քշուէին:

Այսպէս՝ 1916 Ապրիլին, 19.000 հոգի անապատի ճամբով դէպի Մուսուլ քշուեցան: Այս կարաւանէն՝ Մայիս 22ին, այսինքն հինգ շաբաթ վերջ, հազիւ 2500 հոգի Մուսուլ կը հասնէին: Մաս մը կիներ ու աղջիկներ Պետեւիններու ծախուած էին եւ կամ անոնցմէ առեւանգուած, մէկ մասն ալ ճամբան մեռած էր անօթութենէ եւ յոգնութենէ:

1916 Յուլիսի սկիզբը Տէր Զօրի մէջ կային տակաւին 20.000 աքսորականներ: Ութ շաբաթ վերջ, ըստ գերման սպայի մը վկայութեան, հոն կը մնային միայն քանի մը հարիւր հոգի: Մնացեալներն անյայտ եղած էին. Թուրք իշխանութիւնները կ'ըսէին թէ՝ այդ անհետացածները Մուսուլ ղրկուած էին: Բայց իրականին մէջ անոնք Տէր Զօրի շրջակաները ջարդուած էին Թուրք զինուորներու եւ չէքէններու կողմէ: Ամիս մը շարունակ՝ օրական 3-500 հոգի այսպէս կը սպաննուէին եւ դիակները գետը կը նետուէին:

1916 Ապրիլին՝ Րասուլ Այնի կայանին մէջ 14.000ի չափ աքսորական Հայեր՝ նոյն ձեւով բնաջնջուեցան:

Զարմանալի չէ ուրեմն որ՝ երկու տարի տեւող, եւ այս կերպ կարգաւորուած բնաջնջման ծրագրի մը՝ ՄԷԿ ՄԻԼԻՈՆ Հայեր զոհ գացած ըլլան:

Թուրքիոյ հայութիւնը՝ ըստ Հայոց Պատրիարքարանի վիճակագրութեան, մեծ պատերազմէն առաջ կը հաշուէր 1.850.000: Այս թիւէն զեղչելով Կովկաս ապաստանողները եւ Իսկէնտէրունի ծովածոցէն ազատուողները, մօտաւորապէս 250.000 հոգի, ինչպէս նաեւ պահուըտելով տեղահանութենէ խուսափածները՝ թիւով 200.000, տեղահանուած Հայերու ընդհ. թիւը կ'ըլլայ 1.400.000: Այս թիւին 75 առ հարիւրը կոտորուած ըլլալով, մօտ մէկ միլիոն Թրքահայ բնաջնջուած կ'ըլլայ, որուն վրայ պէտք է աւելցնել 100.000ի մօտ ալ յետոյ Կովկասի մէջ ջարդուածները:

Գալով Թրքահայութեան նիւթական կորուստին եւ կատարուած կողոպուտին՝ միլիա՛ռներ պէտք է հաշուել....:

Տոքթ. Լեփսիուս վերոգրեալ թիւերը տալէ վերջ, սապէս կը վերջացնէ Տօյչլանտ ունտ Արմէնիէն գիրքին՝ իր յառաջաբանին այս էջերը.

— «... Թուրքիոյ, Կովկասի, Պարսկաստանի եւ ուրիշ երկիրներ ապրող Հայոց ամբողջական թիւը պատերազմէն առաջ կը հաշուէին՝ 3.600.000:

«Այս թիւին իսկապէս մէկ քառորդը զոհ տըւաւ հայ ազգը:

«Պատերազմիկ երկիրներէն որո՞ւն կորուստը կրնայ համեմատուիլ Հայոց կրած կորուստին հետ...»:

Հ. Տ. Ն.

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԵԳԻՊՏԱՅԻ կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Քրիստափոր, Վահան Խորէնի եւ Փոթորիկ խումբերու բոլոր անդամները, չորեքշաբթի ժամը 20.30, Café Régent: Շատ կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ընկ. ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ

Երկուշաբթի ժամը 20.30ին Թաքուլ խումբը:
Ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղին, մասնակցութեամբ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչներուն:

ՊԷԼՎԻԼԻ Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի առտու ժամը 10ին, սովորական հաւաքատեղին:

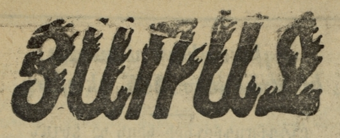
ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ. Դ. «Րաֆֆի» խումբի ժողովը՝ այս երեքշաբթի ժամը 20.30ին Chope du Nord: (Շար. Նախորդ ժողովի):

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս երկուշաբթի ժամը 3ին, Café Régent.

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

Le Gérant : A. NERCESSIAN

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Mardi 19 Février 1952 Երեքշաբթի 19 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

28րդ ՏԱՐԻ–28e Année No 6691 Նոր շրջան թիւ 2102

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Եւրոպական բանակի ծրագիրը վտանգուա՞ծ

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ ԱՅՍՕՐ ՊԻՏԻ ՃՇԴԷ ԻՐ ԴԻՐՔԸ

Շաբաթ օր Ազգ. Ժողովը պիտի ճշդէր իր դիրքը, վաւերացնելով կամ մերժելով կառավարութեան բանաձեւը եւրոպական բանակի մասին: Վերջին պահուն վարչապետը յայտարարեց թէ նոր բանաձեւ մը պիտի բերէ (ութերորդը): Այս յայտարարութեան վրայ քուէարկութիւնը յետաձգուեցաւ այսօրուան (երեքշաբթի):

Ինչո՞ւ այս փոփոխութիւնը: Կառավարութիւնը կը յուսար թէ ընկերվարականները, որոնք հակառակ էին եօթներորդ բանաձեւին, գոնէ ձեռընպահ պիտի մնան: Արդ, շաբաթ առտու անոնք բացառիկ ժողով մը գումարեցին, բայց որոշում չառին: Միւս կողմէ վարչապետը կը շարունակէր իր տեսակցութիւնները ոչ միայն ընկերվարականներուն, այլ եւ միւս կուսակցութեանց հետ:

Այդ խօսակցութիւնները ելքի մը չէին յանգած, երբ հնչեց Ազգ. Ժողովի գումարման ժամը, կէսօրէ վերջ: Առջին անգամ նիստը յետաձգուեցաւ ժամը 18ին, բայց ի վերջոյ բացուեցաւ ժամը 22ին:

Նախագահը յայտարարեց թէ ետ առնուած է այն բանաձեւը որուն համար վստահութեան քուէ պահանջուած էր հինգշաբթի օր, եւ թէ ուրիշ բանաձեւ մը պիտի ներկայացուի միեւնոյն երեսփոխաններուն կողմէ:

Վարչապետը, որ արդէն բեմ ելած էր, բացատրեց թէ ինչ անցած դարձած է:

— «Իմ պարտականութիւնս էր ազգային կոչ մը ուղղել մեծամասնութեան խմբակցութեանց, նկատի առնելով մեր կենսական շահերը: Հետեւաբար լրացուցիչ խօսակցութիւններ ունեցայ, համաձայնութեան մը յանգելու համար: Այս երկուն ձեզի ներկայացուած բանաձեւը չորս կէտերով կը տարբերի այն օրակարգէն որուն համար վստահութեան խնդիր յարուցած էի հինգշաբթի օր:

«Առաջին կէտը, — Եւրոպայի պաշտպանութեան ծրագիրներուն գործադրութիւնը պիտի ըլլայ դաշնագրին վաւերացումէն վերջը միայն:

Երկրորդ կէտը, — Որեւէ պետութիւն ոչ միայն չի կրնար ընդունուիլ Ատլանտեանի դաշինքին մէջ, այլեւ չի կրնար հրաւիրուիլ անգամ, առանց օրէնքի մը, յարեւմման անոր որ վերջերս քուէարկուեցաւ Յունաստանի եւ Թուրքիոյ համար:

Երրորդ կէտ, — Դաշնագրի յօդուածներուն մէջ նախատեսուած է թէ զօրամասերու կազմութիւնը տեղի պիտի ունենայ աստիճանաբար:

Չորրորդ կէտ, — ջանքեր պիտի թափուին, որպէսզի Մեծն Բրիտանիա մտնէ եւրոպական հաւաքականութեան մէջ:

Այս տեղեկութիւններէն վերջ, Պ. Էտկառ Ֆոռ սահմանադրական կոչ մը ուղղեց մեծամասնութեան, որպէս զի քուէարկեն բանաձեւը: Այս անգամ վստահութեան խնդիր չյարոյց, բայց չեշտեց թէ կառավարութեան գոյութիւնը վտանգուած է:

Վիճաբանութիւնները վերսկսան միեւնոյն քննադատութիւններով:

ԲՈՒՌՆ ՏԵՍԱՐԱՆՆԵՐ

Մթնոլորտը այնքան բորբոքած էր որ, վարչապետը կրկին յիշեցուց.

— «Շատ ծանր են այս վիճաբանութեան վտանգները: Կառավարութիւնը չէ որ կը վտանգուի, այլ բուն իսկ Ֆրանսան»:

Նախկին վարչապետներէն Փօլ Ռէյնօ իր կարգին ազդարարեց.

— »Եթէ մերժէք այս ծրագիրը (եւրոպական բանակ), արեւ պիտի ծագի Կրէմլինի վրայ»:

Փոթորիկ մը պայթեցաւ երբ ազգայնական երեսփոխան մը, Փիէռ Անտռէ անձնապէս յարձակեցաւ արտաքին նախարար Շումանի վրայ, որ բսած էր թէ «Ֆրանսացիներուն համար ժամանակի փորձ մըն է հրաժարիլ իրենց ազգային բանակէն»:

— Որո՞ւ անունով կը խօսիք, պոռաց Անտռէ Փիէռ: Յանուն մեռելներո՞ւն, այն հազարաւոր երիտասարդներուն որոնք իրենց կեանքը տուհեցին Ֆրանսական բանակին միանալու համար: Անշուշտ չէք հասկնար... (Պ. Ռոպէռ Շուման Լորէն ծնած ըլլալով, գերմանական հպատակ էր 1914ին):

Շումանի կուսակիցներէն երեսփոխան մը «վատութիւն» կոչեց այս ակնարկը: Արտաքին նախարարը իր արհամարհանքը յայտնեց:

Նախկին նախարար մը, Փիէռ Քոթ, դիտել տուաւ թէ եւրոպական բանակի կազմութիւնը անտի դրդէ արեւելեան երկիրները եւ Գերմանիան «աքանչելի առիթ մը պիտի ունենայ իրաւարար կանոնելու կամ ճնշում բանեցնելու համար»:

Երեսփոխան մը առաջարկեց յետաձգել եւրոպական բանակի ծրագիրը, սպասելով Ազգաժողովի դէնաթափութեան յանձնախումբի տեղեկագրին: Ուրիշ մը առաջարկեց ուղղակի բանակցութիւն մը փորձել Խ. Միութեան, Ֆրանսայի եւ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՆՈՐԷՆ ԱՆԵԼԻ ՄԸ ԱՌՋԵՒ

Ինչ որ տեղի կ'ունենայ Ֆրանսայի Ազգ. Ժողովին առջեւ, տասը օրէ ի վեր, մէկ երեսն է համաշխարհային տագնապի մը:

Զարմանալի չէ, երբ հրապարակաւ կը յայտարարեն թէ եւրոպական բանակի ծրագիրը եթէ ձախողի, միայն Ֆրանսան չէ որ պիտի տուժէ, այլ ամբողջ Եւրոպան:

Այս պարագան մասնաւորապէս չեշտուեցաւ Ազգ. Ժողովի շաբաթ օրուան նիստին մէջ:

Ամբողջ աշխարհ եւ մասնաւորապէս Ֆրանսայի անգլեւսաքսոն դաշնակիցները անձկութեամբ կը սպասէին այդ ժողովին, ուր պիտի քուէարկուէր կառավարութեան ընդունած բանաձեւը:

Ժողովին տրամադրութիւններէն դատելով, անխուսափելի կը համարուէր դահլիճին անկումը:

Վերջին պահուն, վարչապետը նոր բանաձեւ մը ներկայացուց, չարը խափանելու համար:

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, շաբաթ օր հեռագիր մը կը հաղորդէր թէ Մեծն Բրիտանիա և Մ. Նահանգները յանձն առած են երաշխիքներ ընծայել Ֆրանսայի, եթէ Եւրոպայի պաշտպանութեան անդամներէն մէկը հրաժարէր այդ ճակատէն:

Շատ չանցած, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութեան խօսնակներէն մին վճռապէս կը հերքէր այս լուրը:

Քանի մը ժամ վերջը, Ֆրանսայի վարչապետը կը հաստատէր թէ արտաքին նախարարը բաւարար ապահովութիւններ ստացած է:

Նոյն աղբիւրին համաձայն, Պ. Էչիսըն հաւաստեր է թէ Մ. Նահանգները պիտի պահեն իրենց զօրքը Եւրոպայի մէջ, «եթէ Ֆրանսա ժխտական քուէարկութեամբ մը չկործանէ եւրոպական բանակի ծրագիրը»:

Այս աւելի կամ նուազ վաւերական տեղեկութիւններէն վերջն էր որ, շաբաթ օր կառավարութիւնը բարեփոխեալ բանաձեւ մը կը ներկայացնէր Ազգ. Ժողովին:

Կատարուած վիճաբանութիւններէն կը հետեւի թէ Ժողովը այնքան ալ չէ ազդուած բանաձեւի բարեփոխումներէն:

Անոնք որ հակառակ են եւրոպական բանակի ծրագրին, եւ կամ պայմաններ կ'առաջարկեն, հաստատ կը մնան իրենց տեսակէտներուն վրայ:

Այսպէս, համայնավարներու ներկայացուցիչը, Պիյու, ազդարարեց.

— Ֆրանսացի ժողովուրդը հաշիւ պիտի պահանջէ երեսփոխաններէն՝ իրենց այս գիշերուան քուէներուն համար: Ան երբեք իր զինքը կապուած պիտի չնկատէ հակառակ իր կամքին տրուած յանձնառութեան մը: Ան երբեք պիտի չընդունի Գերմանիոյ վերազինումը, ինչ ձեւով ալ կատարուի»:

Աւելի բարձրացնելով ձայնը, համայնավար խօսնակը յայտարարեց.

— «Անոնք որ քուէ պիտի տան Գերմանիոյ վերազինման համար, պատերազմական արարք մը, դաւաճանութիւն մը գործած պիտի ըլլան: Այդ քուէն պահանջող նախարարները հաշիւ պիտի տան Գերագոյն Ատեանին առջեւ»:

Տարօրինակ զուգադիպութեամբ մը, այս հարցին մէջ իրար կը դիմաւորեն ծայրագոյն ձախը եւ ծայրագոյն աջը: Անշուշտ բոլորովին տարբեր պատճառներով:

Օրինակ, նոյն վիճաբանութեանց առթիւ խօսք առնելով, աջակողմեան երեսփոխան մը, Անտռէ Փիէռ, որ տիրաբար պայքար կը մղէ բոլշեւիկեան կարգուսարքին դէմ, իր ճառը վերջացուց հետեւեալ ազդարարութեամբ.

— «Գերման զինուորական ուժ մը վերակազմուելէ անմիջապէս վերջ, ամբողջ աշխարհ վտանգի պիտի մատնուի: Մա՛րդ չի հաւատար գերման ուղղամտութեան»:

Այդ օրը մասնաւորապէս պատրաստուած էր նախկին վարչապետ մը, Փօլ Ռէյնօ, որ իր կարգին սպառնալիք մը պարզեց.

— «Ֆրանսան եւ Եւրոպան վտանգուած են: Եթէ պիտի պաշտպանենք Եւրոպան, պարտաւոր ենք այդ գործը կատարել Գերմանիոյ հետ. ապա թէ ոչ Մ. Նահանգները պիտի հրաժարին Եւրոպայի պաշտպանութենէն: Ա՛յդ է որ կը մաղթէ Կրեմլինը»: Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՏԿԱ՞Ր ԵՍ, ՅԱՆՑԱՒՈՐ ԵՍ

Ութսունէն վերջն ալ, Պ. Արշակ Չօպանեան կը մնայ անխմանալի եւ անդարմանելի, երբ կը խօսի քաղաքական խնդիրներու մասին:

Զոր ու ցամաք եւ անխնամ քրոնիկ մը հրատարակելով «Կոչնակ»ի մէջ Լեւոն Շանթի մասին, — ճիշդ մէկ էջ — կը յիշէ նաեւ անոր հանրային եւ քաղաքական գործունէութիւնը: Եւ սա վճիռը կ'արձակէ.

«... Երկու պարագային մէջ ալ (ԽՄԲ. — մէկը՝ Փարիզի Համագումարին, միւսը՝ Մոսկուայի մէջ) Շանթ երեւան եկաւ իբր կրքոտ գործիչ մը, իբր պաղարիւնութիւնը պահել չգիտցող կուսակցամոլ վիճասէր բանագնաց մը: Չիչէրինի պէս վարպետ դիւանագէտի մը դիմացը ուրիշ տեսակ հայ գործիչ մը պէտք էր հանել: Թուրքերը այդպէս ըրին եւ օգտուեցան»: (19 յունվար):

Երեսուն տարի անցեր է այդ օրերէն ի վեր, եւ ծերունի վաստակաւորը տակաւին չէ ըմբռներ ինչն ու ինչը:

Ուրեմն Մոսկուայի բանակցութիւնները ձախողեցան անոր համար որ Լեւոն Շանթ կրքոտ էր եւ վիճասէր:

Պ. Չօպանեան թերեւս մոռցած է որ Վրացիները մեզմէ առաջ Մոսկուա ղրկած էին բազմանդամ պատուիրակութիւն մը:

Երեւի անոնք աւելի պաղարիւն մարդիկ ունէին, եւ համաձայնութիւն մը կնքուեցաւ:

Արդ, պատմութիւնը կ'ըսէ թէ ողբացեալ Շանթ փութաց այս առթիւ իր շնորհաւորութիւնները յայտնել Չիչէրինի, եւ յոյս յայտնեց թէ անշուշտ մեր բանակցութիւններն ալ պիտի յաջողին:

Մոսկուայի արտաքին գործերու նախարարը, որ կարծեմ յիմարանոցի մը մէջ մեռաւ, պատասխանեց.

— Քանի մը օրուան համար է, Պ. Շանթ...

Եւ իսկապէս, համաձայնագրին մելանը չցամքած, աւելի քան հարիւր հոգինոց «դեսպանութիւն» մը կ'իջնէր Թիֆլիս, քառասուն հոգինոց պատուիրակութիւն մըն ալ՝ Երեւան, մուրճ-մանգաղի կապանքներուն տակ առնելու համար երկու անճար երկիրները:

Ինչո՞ւ հեռուները կ'երթանք:

Նոյն կարգի «համաձայնութիւններ»է քանի մը օր, քանի մը շաբաթ կամ ամիս վերջը չէ՞ր որ իրարու ետեւէ ինկան Պուլկարիա, Ռումանիա, Չեխոսլովաքիա, Լեհաստան, Հունգարիա, Ալպանիա եւ Եուկոսլավիա:

Այո, բոլորն ալ թակարդը ինկան գլխիվայր, եւ միայն Եուկոսլավիան կրցաւ օձիքը փրկել, մինչ սպառնալիքի տակ մնալու պայմանով:

Պ. Չօպանեան Փարի՞զ կը բնակէր թէ Թիֆլիս կամ Պիթլիս: ՎԱՀԷ

ԱՅՍՕՐ՝ ՄԵՐ ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆԸ

ԱՇԽԱՐՀԱՀՌՉԱԿ ՎԷՊ ՄԸ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ ՈՒՐ ԴԻՄՔԵՐԸ ԵՒ ԴԷՊՔԵՐԸ ԻՐԱՐՈՒ ԿԸ ՅԱՋՈՐԴԵՆ ՍՐԸՆԹԱՑ, ՄԻՇՏ ԼԱՐՈՒԱԾ ՊԱՀԵԼՈՎ ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ մէջ 100նոց կեղծ ոսկիներ երեւան հանուած են (1945 նոյեմ. 11ի չօջարկութենէն): Սուրիա–Լիբանան դրամատունը որոշեց հրապարակէն քաշել այդ հարիւրնոցները: Այս որոշումը մեծ խուճապ յառաջ բերաւ երկրին մէջ:

ՍԻՆ ԳԵՏԸ, որ 15 օրէ ի վեր սկսած է յորդիլ, Թունէլի կամուրջին մօտ հասած է 3 մեթր 65ի, իսկ այսօր կը սպասուի որ 4 մեթրի բարձրանայ: Ծայրագոյն կէտը 4.30 է: Գետանաւերու տէրերուն անհրաժեշտ հրահանգները տրուեցան: Զգուշական միջոցներ ձեռք առնուեցան:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ԵՒ ԹՈՒՐՔԻՈՅ անդամակցութիւնը Ատլանտեանի դաշինքին՝ վաւերացուած է 12 անդամներուն կողմէ, ինչպէս կը ծանուցանէ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութիւնը: Բոլորն ալ գրաւորապէս հաղորդած են իրենց հաւանութիւնը: Ուաշինկթըն այժմ պաշտօնապէս պիտի հրաւիրէ երկու նոր անդամները:

ՀԱՐԹԻՉ ԳԼԱՆԸ ԿԸ ԲԱՆԻ

« Սովետական Գրականութիւն եւ Արուեստ » պարբերաթերթի 1951 Հոկտ. 10ի թիւին մէջ, Գ. Տէր Գրիգորեան քննադատական տեսութեամբ մը կը փառաբանէ բոլշեւիկեան «պարտիա»ն, որ «անդուլ կերպով դաստիարակում է մեր երկրի աշխատաւորութիւնը, սովետական հայրենասիրութեան ոգւով, Սոցիալիստական հայրենիքի նկատմամբ անհուն սիրոյ եւ նուիրուածութեան ոգւով»:

Ծանօթ է յանկարգը Լենին–Ստալինի «իմաստուն» ազգային քաղաքականութեան, որ «հնարաւորութիւններ է տալիս ձեւով ազգային, բովանդակութեամբ սոցիալիստական կուլտուրայի բուռն զարգացման ու ծաղկման համար: «Աշխարհի ամենառաջաւոր գրականութիւնը, սովետական գրականութիւնը, ամենայն իրաւամբ հանդիսանում է սովետական հայրենասիրութեան դրօշակիրը, նոր կոմունիստական բարոյականութեան մունետիկը»:

Յօդուածագիրը կը յիշէ Ժդանովի բնորոշումը՝ «բոլշեւիկ գրականութեան մեծ միսիայի՛ն, ժողովուրդի բարոյական ու քաղաքական միասնութիւնը ամրապնդելու գործում, ժողովրդին համախմբելու եւ դաստիարակելու գործում»:

Գաղափարական հարցերու մասին, Կեդր. Կոմիտէն արդէն «բացառիկ յստակութեամբ գծած է սովետ գրկանութեան զարգացման ուղիները:

«Վերջին հինգ տարուան ընթացքին, ողջ սովետական գրականութեան հետ մէկտեղ անշեղօրէն աճել ու զարգացել է բազմազգ Սովետական Միութեան եղբայրական ռեսպուբլիկաների գրականութիւնը, այդ թւում նաեւ սովետահայ գրականութիւնը»:

Ի՞նչ նուաճումներ կատարուած են Երեւանի մէջ:

— « Սովետահայ գրողները, Հայաստանի պարտիական կազմակերպութիւնների ղեկավարութեամբ, վերջին տարիների ընթացքում հասան ստեղծագործական զգալի յաջողութիւնների, հիմնականում յաղթահարելով թեմատիկայի նեղութեանը, ազգային սահմանադրութեանը, պատմական անցեալի իտէալականացումը, բուրժուական նացիոնալիզմի ռեցիդիվներն ու գաղափարազրկութեան տարիներին»:

Սովետահայ գրականութիւնը «կտրուկ շրջադարձով արտայայտուած է դէպի սովետական թեման»: Օրինակ, Ն. Զարեանը, Գ. Սարեանը, Գ. Էմինը, Գ. Բորեանը, Ս. Կապուտիկեանը, Ա. Գրաշին, Վ. Դաւիթեանը, Յ. Շիրազը, Սարմենը, Հ. Յովհաննէսեանը, Մ. Մարգարեանը, Ս. Տարոնացին, իրենց երկերով «շօշափում են սովետական հայրենասիրութեան, ՍՍՌՄ ժողովուրդների բարեկամութեան, խաղաղութեան թեմաները, ճշմարտացիօրէն վերարտադրում են սովետական մարդու անվիճելիգերազանցութիւնը կապիտալիստական հասարակարգի մարդկանց նկատմամբ»:

Յօդուածագիրը կը յիշէ Գ. Էմինի «Նոր ճանապարհ» բանաստեղծութիւնը, Ստալինեան մրցանակի արժանացած, յետոյ կունակը կը շոյէ Ա. Իսահակեանի, որ «երախտապարտ հայ ժողովրդի անմար սէրն ու նուիրական զգացմունքներն է արտայայտել իր մեծ ազատարար ընկեր Ստալինի նկատմամբ»:

Այս բոլորը լաւ, բայց մէկէն բոլշեւիկ տեսաբանը կը փոխէ շեշտը եւ հետեւեալ մեղադրանքը կը սահեցնէ.

— «Սակայն յաջողութիւնները կը լինեն աւելի մեծ եւ նշանակալից, եթէ մեր գրական կեանքում չլինեն մի շարք էական թերութիւններ, որոնք լրջօրէն արգելուի են սովետահայ գրականութեան զարգացմանը»:

Ի՞նչ է պատճառը այս տրտունջին: Որովհետեւ, «Փրաւտա» իր Հոկտ. 9ի թիւին մէջ հետեւեալը կը մատնանշէ.— «Մի քանի ռեսպուբլիկաների գրական կազմակերպութիւնները դեռ եւս չեն արել բոլոր հետեւութիւններն իդէոլոգական հարցերի վերաբերեալ Կենտկոմի որոշումներից, որի հետեւանքով գրականութեան եւ արուեստի մի շարք երկերում հանդէս են եկել գաղափարական սխալներ ու խեղաթիւրումներ»:

Այս կշտամբանքին տեղի տուած է Վլադիմիր Սոսեւրայի «Սիրիր Ուկրայինան», «գաղափարապէս արատաւոր, նացիոնալիստական բանաստեղծութիւնը»: Անշուշտ, Խ. Միութեան բոլոր ռեսպուբլիկաների գրողները ձայն բանեցին, ցոյց տալու համար որ «մի շարք գրական երկերում արտայայտուել են բուրժուա նացիոնալիզմի ռեցիդիվներ, ապոլիտիկութիւն, գաղափարազրկութիւն»:

Մահացու մեղք մըն է ասիկա բոլշեւիկ իրաւակարգին տակ, որովհետեւ.— Նացիոնալիզմի էութիւնը թաքնուած է մեկուսանալու եւ ազգային սահմանափակուածութեան շրջանակներում պարփակուելու, ամէն բանը չտեսնելու ձգտման մէջ, ինչ որ մերձեցնում եւ միաւորում է Սովետական Միութեան բոլոր ազգութիւնների աշխատաւորներին: Նացիոնալիզմի իւրատեսակ դրսեւորումներից մէկը հանդիսանում է արդիականութեան թեմաներից հեռանալը դէպի հեռու հեռաւոր անցեալը, հնի իդէալականացումը, որը նկատւում է առանձին գրողների մօտ»:

Քննադատը հոս կը բացատրէ թէ իր յօդուածին նպատակն է ուղղել «սովետահայ պոէտների որոշ ստեղծագործութիւններում տեղ գտած գաղափարական սխալներն ու արատները, որոնցից առաւել աչքի ընկնողը հանդիսանում է սովետական հայրենասիրութեան էութեան սխալ ընկալումն եւ նրա խեղաթիւրուած արտացոլումն առանձին երկերում»:

Ստալին կը ներդաշնակէ «ժողովրդի ազգային դրադիցիաները եւ Սովետական Միութեան բոլոր աշխատաւորների ընդհ. կենսական շահերը»:

Ուրեմն, բոլշեւիկ տեսաբանին համար Ստալին չի ժխտեր ժողովրդի ազգային աւանդութիւնները, այլ «ընդհակառակն զարգացնում եւ հարստացնում է այն նոր, մեր օրերի համար բնորոշ սովետական տրադիցիաներով»:

Այս այսպէս ըլլալով, սովետահայ գրողներից, մանաւորապէս բանաստեղծներից ոմանք, կ'ըսէ Պրն. քննադատը, ոչ միայն լիովին չեն հրաժարուել նեղ ազգայնական մտածելակերպից, այլ եւ երբեմն թեքւում են դէպի ազգային սահմանափակուածութիւն եւ դրանով իսկ արտայայտում են նացիոնալիզմի ռեցիտիւներ»:

Գ. Տէր Գրիգորեան առաջին առթիւ Սարմենին օձիքէն կը բռնէ, որովհետեւ ան իր «Հատընտիր» ժողովածոյին մէջ յաջող գործերու կարգին տեղ տուած է այնպիսի բանաստեղծութիւներու, որոնք «ոչ մի կերպ չեն կարող առնչւել սովետ. մարդու նոր, կոմունիստական մտածողութեան հետ»:

Անկասկած, բանաստեղծ Սարմենը փորձեր է գովերգել Սովետ. Հայաստանը, սակայն «նրա շնորհակալ ձգտումները երբեմն մնալով նեղ ազգայնական շրջանակներում, չեն հասել իրենց նպատակին, ուստի եւ ձախողել են»:

Ահա, օրինակ մը, «Երգ փառքի եւ ցնծութեան.»

«Ցաղթանակով տուն դարձած դիւցազներն անհամար,
Հայոց փառքի ջահը բորբ պահած բարձր ու անմար,
Քո կենացն են դատարկում բաժակները խնդութեան՝
Հայրենիք իմ դիցամայր:

... Գալիքի շէնքն են կերտում շինարարները բազում,
Գեղգեղում է ամէն ուր, հայ քնարը, հայ լեզուն
Եւ դարերին ընդառաջ, բարձրանում է նորակերտ
Ակադեմիան Հայկազուն:

Աւանդականշուրջպարին տալիս են վեհ պերճութիւն,
Հարսները մեր ամօթխած:

... Խինդի արցունք է տեղում, հանց տեղում էր մարգարիտ
Արտաշէսի հարսանիքին»:

«Արխայիկ (հնամենի) ոճով գրուած այս բանաստեղծութեան ժամանակակից տեսք տալու համար հեղինակը յարմար դատեր է տեղաւորել հետեւեալ տողերը, կ'ըսէ բոլշեւիկ տեսաբանը.—

«Աչքից ժպիտն անպակաս՝ մեր ցնծութիւնն է դիտում
Ցաւերժութիւնը՝ Լենին»:

Եւ մեր Խիկարը, փիլիսոփայական քարը գտած ըլլալու գոհունակութեամբ, կը հարցնէ.

—Ինչո՞ւ Սարմենը Սոցիալիստական հայրենիքն անուանում է «դիցամայր», մեր Գիտութիւնների Ակադեմիան՝ «Հայկազուն», կամ ի՞նչ կապ ունի սովետական ժողովրդի կենսախինդ ցնծութիւնը Արտաշէս թագաւորի հարսանիքի հետ: Մի՞թէ առաւել համեմատելի չափանիշ չի կարողանում գտնել սովետական պոէտը»:

(Մնացեալը յաջորդով)

ԾԻԾԱՂ

Ա.— Գլուխս մէջ սաստիկ ցաւ մը կայ:

Բ.— Փառք տուր Աստուծոյ՝ որ գլուխիդ մէջ բան մը կայ եղեր...:

✕

ՆՇԱՆԱԾԸ.— Ահա քեզի դրամ. գնա՛ եւ քեզի համար պարկեշտ հագուստներ գնէ:

ԱՂՋԻԿԸ.— Պարկեշտ հագուստներ չեմ ուզեր ես. բոլոր աղջիկներու հագածին պէս կ'ուզեմ...

✕

ՎԱՀԷ.— Ո՞վ հնարեց կիներու կօշիկներու բարձր կրունկները:

ԱՆԻ.— Կարճահասակ աղջիկներ, որոնք ձանձրացած էին իրենց ճակատներէն համբուրուելէ...

Եգիպտական մամուլը եւ Յունուար 26ի դէպքերը

ԸՆԴԴԻՄԱԴԻՐՆԵՐԸ ԿՐԱԿ ԿԸ ՏԵՂԱՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒՆԵՐՈՒՆ ԴԷՄ

ԽՄԲ.— Ինչպէս կ'երեւայ, գրաքննութիւնը մեղմացած է Եգիպտոսի մէջ: Վերջին թղթաբերէն կը քաղենք հետեւեալ քննադատութիւնները, որոնք որոշ գաղափար մը կուտան անցուդարձի մասին.—

«Ալսպար Էլ Եոմ»էն.— Սէրակէտոին փաշայի քարտուղարներէն մէկը մօրուք ձգած է եւ յայտարարած, որ պիտի չածիլէ զայն, մինչեւ որ Վաֆտը նորէն գործի գլուխ չգայ:.

— Բարձրաստիճան անձնաւորութիւն մը տեսած է Պ. Կրոփփին եւ համոզած է զայն, որ վերանորոգէ իր վաճառատունը: Պ. Կրոփփի որոշած էր վերջացնել իր գործերը եւ Զուիցերիա վերադառնալ:

— Վաֆտի մարդիկը Սէրակէտոին փաշան կը կոչեն այլեւս «Ներոն փաշա»:

— Հաստատուած է վերջնական ծրագիր մը, որուն համաձայն, Մաթարիէի մէջ, Ս. Կոյս ծառին քով պիտի շինուին մզկիթ մը եւ եկեղեցի մը, երկու դաւանանքներու համերաշխութիւնը ամրացնելու համար:

— Որոշուած է Նահաս փաշայի պահակախումբը 13 սպաներէն իջեցնել 3ի: Սէրակէտոին փաշայի պաշտպանութեան համար կը մնան հիմա 2 սպաներ եւ ինքնաշարժ մը: Իսկ Ալի Մահէր փաշա կը բաւականանայ 2 սպաներով եւ մէկ ինքնաշարժով:

— Նահաս փաշայի դահլիճին գործէ հեռացումը եղաւ ճիշդ այն պահուն, երբ պիտի կընքուէր եգիպտական բամպակը ռուսական ցորենով փոխանակելու գործ մը: Միջնորդը այս գործին մէջ կորսնցուցած է մօտաւորապէս 200.000 ոսկի, որ իր գրպանը պիտի մտնէր, եթէ համաձայնագիրը կնքուէր: Միջնորդը նախկին նախարարի մը եղբայրն է: Եթէ դահլիճին պաշտօնանկութիւնը տեղի ունեցած ըլլար 24 ժամ վերջը, այս միջնորդը շահած պիտի ըլլար 200.000 ոսկի...

— Այս թերթը հրատարակած է նաեւ ծաղրանկար մը, որուն տակը, վաֆտի սպայ մը ներկայացնող դէր մարդու բերնով կը գրէ.

— «Մեր փաշան ապրուստը աժանցուց: Ապացոյցը այն է, որ այսօր, ամէնէն աղքատներն ալ կրնան մտնել Կրոփփի, Շէփհըրտ եւ Սիքիւրէլ վաճառատունը»...

— Ուրիշ ծաղրանկարի մը մէջ չորս դէր մարդիկ կը ներկայացնեն «գործերը», կողմնակալութիւնները, կեանքի սղութիւնը եւ անիշխանութիւնը:Ասոնք կ'ուզեն ներկայանալ վարչապետ Ալի Մահէր փաշային, բայց պահակ ոստիկանը կ'արգիլէ մուտքը: Զորսը մէկէն կը հարցնեն.— «Ինչպէ՞ս կը մերժէ մեզ ընդունիլ: Չէ՞ որ բաւ թէ պիտի շարունակէ Նահաս փաշայի գործը»...

Եւ վերջապէս երրորդ ծաղրանկարի մը մէջ երկու փոքր աշակերտներ կը խօսակցին.— «Ա՛խ, ե՞րբ պիտի բանան դպրոցները, որպէսզի նորէն գոցէինք զանոնք»...

«Ալ Մասրի»էն.— Մամուլի դիւանին պետ նշանակուելէն 24 ժամ առաջ, տոքթ. Իպրահիմ Ապտու բանտարկուած էր «Ահրամ»ի խմբագրատունը: Բարեկամ մը, որ խոստացած էր իրեն արտօնագիր մը բերել կրակմարէն վերջ փողոց կարենալ ելլելու համար, չէր յարգած իր խոստումը եւ տոքթ. Ապտու սարսափով կը նախատեսէր, թէ ստիպուած պիտի ըլլայ «Ահրամ»ի խմբագրատունը պառկիլ: Քամէլ պէյ Շէննաուի հեռաձայնեց կառավարչատուն եւ արտօնագիր մը ուզեց տոքթ. Ապտուի համար: Հարց տրուեցաւ իրեն.— «Ի՞նչ տեսակ տոքթոր է ան: Մանկաբարձ մը»: — «Ոչ պատասխանեց Շէննաուի պէյ լրջօրէն: Վիրաբոյժ է, մամուլի՛ «վիրաբոյժ»: Եւ, շատ չանցած, ստացուեցաւ արտօնագիր մը, որ տրուած էր «Մամուլի վիրաբոյժ տոքթ. Իբրահիմ Ապտուին»...

«Ալ Նիտաա»էն.— Հանրային հաստատութեանց կարգ մը սեփականատէրները կը մտածէին հաշուեյարդարի ենթարկել իրենց գործերը եւ մեկնիլ Եգիպտոսէն: Բարձրաստիճան անձնաւորութիւն մը իր մօտը հրաւիրելով զանոնք համոզած է իրենց հիմնարկութիւնները վերականգնելու եւ Եգիպտոս մնալու անհրաժեշտութեան մասին: Այս անձնաւորութիւնը խոստացած է անոնց, որ նմանօրինակ ցաւալի դէպքեր պիտի չպատահին այլեւս:

— Ալի Մահէր փաշա պահանջած է կարգ մը նախարարներէ չընել այլեւս մամուլին յայտարարութիւններ, որոնք կրնան դժուարացնել իր գործը: Այս հրամանին վրայ, եմտական նախարարը այլեւս յայտարարութիւն կ'ընէր: Օրագրողները որոշած են պոյքոթի ենթարկել նախարարները, որոնք զիրենք պոյքոթի կ'ենթարկեն:

— Եթէ արտասովոր բան մը չպատահի, կը սպասուի, որ կրակմարը վերնայ փետրուարի կէսերուն:

«Ալ Ասսաս»էն.— Երկու շաբաթ առաջ Գահիրէ ժամանած էր «Շիքակօ Տէյլի Նիուզ»ի հանրածանօթ ամերիկացի մէկ թղթակիցը: Իրանէն կը վերադառնար, երբ իր բոլոր գդեստները այրեցան այստեղ: Հեռացաւ Եգիպտոսէն իր տիկնոջ հետ, իբրեւ յիշատակ տանելով բանալին պանդոկի այն սենեակին, ուր կը գտնուէին իր բոլոր պայուսակները եւ Իրանի մէջ լուսանկարած իր ֆիլմերը...

— Ծանրակշիռ տեղեկագիրներ յանձնուած են ընդհ. դատախազութեան անցեալ շաբթուան դէպքերու կարգ մը պատասխանատուներուն դէմ եւ կը յիշուին անուններ կարգ մը անձերու, որոնք կը պատկանին որոշ կուսակցութեան մը:

— Վաֆտի շարքերուն մէջ բուռն պայքար մը սկսած է կուսակցութեան ընդհ. քարտուղար Ֆուատ Սէրակէտտինի փաշային դէմ: Կարգ մը վաֆտեաններ կը խորհին պահանջել Նահաս փաշայէն կազմել ներքին քննիչ յանձնախումբ մը, որուն պէտք է մասնակցին կարգ մը երիտասարդ երեսփոխաններ, որոնք պիտի ճշդեն կուսակցութեան դանազան պետերուն եւ ընդհ. քարտուղարին պատասխանատուութիւնները ստեղծուած կացութեան մէջ: Սէրակէտտին փաշա կռահած է այս կարգի երիտասարդ վաֆտեաններու «մտադրութիւնները» իրեն հանդէպ եւ այս պահուս ամէն ճիգ իգործ կը դնէ յապաղեցնելու համար կուսակցութեան վարիչ մարմնին ժողովը, որովհետեւ կը վախնայ որ «ըմբոստները» փոթորիկ մը կը ստեղծեն եւ ի վերջոյ կ'առնեն գինքը:

«ՆԵՐՈՆ ՓԱՇԱ»

«Ասաս» շարունակելով իր յարձակողականը Ներքին Նախարարին դէմ, կը գրէ.

— «Ժամանակագիրը ուզեց, որ Յունուար 26ի այս օրը, Վաֆտը Եգիպտոսը ենթարկէ աղէտի մը, որ պատմութեան մէջ պիտի արձանագրուի սեւ էջի մը վրայ: Անկէ զատ, այդ միեւնոյն օրը, վաֆտեաններու անհոգութիւնը եւ իրենց վարչակարգի ապականութիւնը Գահիրէն մատնեց աւանթալանի, հրդեհի, կործանման եւ սպանութեանց այնպիսի համեմատութիւններով, որոնք անծանօթ էին միջնադարեան Վանտալներու եւ Թաթարներու արշաւանքներէն ի վեր:

«Ասոր համար ալ, Վաֆտի վարիչներն ու երիտասարդները «Ներոն փաշա» կը կոչեն Սէրակէտտինը: Պատմութիւնը այս անունը արձանագրած է այս փաշային համար: Այս է անունը, զոր ոչ միայն վաֆտեանները, այլ բոլոր Եգիպտացիները տուած են արդէն անոր: Անունն է այս 20րդ դարու բռնակալին — Ներոն փաշային:

«Ներոն, Հռոմայեցի այն անխիղճ դաւաճանն է, որ կրակի տուաւ իր հայրենիքը: Ի՞նչ շահեցաւ Ներոն տեսնելով Հռոմը, որ կ'այրէր, մինչ ինք իր վինը կը նուագէր հրդեհի տեսարանը վայելելով:

«Ի՞նչ շահեցաւ Պէրիկլէս, երբ իր բոլոր ճիգերը ի գործ դրաւ մարդկութեան եւ պարկեշտութեան համար, ինքզինքը տրամադրելով իր երկրին ամէն անգամ, որ իրեն պէտք ունէր:

«Պատմութիւնը Թքաւ առաջինի դէմքին:

«Պատմութիւնը ծափահարեց երկրորդին առաքինութիւնները:

«Այսօր որքա՛ն նման է երէկուան: Հռոմ կրակի տրուեցաւ: Կրակի տրուեցաւ նաեւ Գահիրէն: Բայց տարբերութիւն մը կայ այս երկու աղէտներուն միջեւ: Հռոմ այրեցաւ այն օրերուն, երբ մարդ կ'ապրէր նախնական, բարբարոս ժամանակաշրջանի մը մէջ, մինչ Գահիրէն այրեցաւ լոյսի, քաղաքակրթութեան, յառաջդիմութեան եւ մարդկութեան ժամանակաշրջանին:

«Ուրիշ տարբերութիւն մըն ալ կայ անուններու միջեւ: Հռոմ հրկիզուեցաւ տխրօրէն մարդու մը ձեռքով, մինչդեռ Գահիրէն հրկիզուեցաւ Ներոն փաշայի, եգիպտացի միլիոնատէրին, Քաֆր էլ Կարայաայի գիւղապետին, ուսանողներու դահիճին կողմէ:

«Հակառակ որ դարեր անցած են, աշխարհ չէ մոռցած քու վարպետիդ, կամ աւելի ճիշդը՝ քու աշկերտիդ ոճիրը: Աստուծոյ անէծքը Թող Թափի Ներոնին վրայ: Բայց, հազարաւոր տարիներ ալ պիտի անցնին եւ Եգիպտացիներու անէծքն ալ պիտի Թափի ա՛յս Եգիպտացիին վրայ, որ մոռցաւ իր պարտականութիւնը, իր խիղճը եւ այրեց Արեւելքի գոհարը:

«Աստուած միայն կրնայ պատժել քեզ»:

ՀԱՐԿԱՅԻՆ ՁԵՂԾՈՒՄՆԵՐԸ

Տեղական թերթի մը մասնագէտ աշխատակիցը գրէ Թէ ֆրանսացի հարկատուն միջին հաշուով տարեկան 100,000 պակաս տուրք կը վճարէ: Ազատագրութենէն աւդին, եկող գացող դահլիճները եւ ելմտական նախարարները ճշմարիտ պատերազմ մը յայտարարեցին հարկային զեղծարարութեան դէմ: Բայց այս բոլորը մեռեալ տառ մնաց:

Որոշ է որ եթէ զեղծում չըլլար, տուրքերուն սակը զգալապէս պիտի պակսէր, ու եթէ տուրքերը լաւագոյն կերպով բաշխուէին հարկատուներուն միջեւ, զեղծումը պիտի դադրէր կամ զանցառելի պիտի դառնար:

Տուրքէն խուսափելու դասական միջոցն է ապրանք ծախել առանց հաշուեցոյցի: Տնտեսական Հակակշռի յանձնաժողովին քննութեանց համաձայն, հիւսուածեղէնի ճիւղին մէջ 30-35 առ հարիւր, կաշեգործութեան՝ 30 առ հարիւր, կահագործութեան՝ 25 առ հարիւր, տնային առարկաներու՝ 20 առ հարիւր, փոխադրական՝ 35 առ հարիւր համեմատութեամբ պակաս կը վճարեն:

Մօտաւորապէս մէկ միլիոն առեւտրական եւ ճարտարարուեստական հաստատութիւններ տարեկան 350.000ի տուրքի յայտարարութիւն կ'ընեն: Առանց հաշուեցոյցի առեւտուրը անուղղակի հարկերէ զերծ կը կացուցանէ ենթական:

Մեծաքանակի եւ փոքրաքանակի կեդրոնացած ձեռնարկներ չեն յաջողիր զեղծարարութեան մէջ: Մնաց որ, եթէ այդպիսի բան մը փորձուի, աւհեստակիցները մէջտեղ կը հանեն: Այդպէս է որ, կաշեգործները որոշեցին դատի դիմել, եթէ իրենմէ մէկը առանց հաշուեցոյցի ապրանք ծախէ: Անասուններու գաղտնի գնումը կը շարունակուի, ինչ ու ֆրանսացի հարկատուին տարեկան 70 միլիառի կը նստի: Պաշտօնական քննութենէն կը խօսուի մեծ արջառներու 800.000, 1.500.000 հորթի մորթեր, իսկ 2.500.000 ոչխարի, այծի, գառնուկի եւ այծեամի մորթեր, ինչ որ սեւ շուկային հրապարակը կը հանէ 6-8 միլիոն զոյգ կօշիկ:

Զեղծարարութիւնը կը սկսի արջառի վաճառականներէն, որոնց գործառնութիւնները 30-90 առ հարիւր պակաս ցոյց կը տրուին: Մսագործներու մօտ այս համեմատութիւնը կը տարուբերի 25-27%ի միջեւ: Գաւառի մսագործները իրենց զենած 3 կենդանիներէն երկուքը կը ծածկեն: Այսպէս, մորթուած կենդանիները 40 առ հարիւր համեմատութեամբ կը խուսափին տուրքերէ: Այս ծածուկ զենումները ճամբայ կըբանան կաշիի գաղտնի վաճառման, ինչպէս նաեւ ճարպին: Եւ այսպէս զեղծարարութիւնը կը մտնէ փոքրաքանակի շրջանակին մէջ: Միեւնոյնը արմտիքի շուկային մէջ: Աղօրեպանները ուղղակի գիւղացիներէն կը գնեն, առանց հակակշռէ անցընելու եւ տուրք վճարելու կառավարութեան:

Պ. Լաֆարկ, որ յանձն առած է պատրաստել հարկային վերակազմութեան կանոնագիրը, հետեւեալ յայտարարութիւնները ըրաւ.

— Հարցը կը կայանայ նախ ստուգել գնորդները: Վաճառորդը պիտի հետապնդուի, եթէ կանխիկ վճարող յաճախորդին ընկալագիր չտայ, որուն կտրօնը իր տետրակին մէջ պիտի մնայ: Այս որոշումը գործադրելի չէ փոքրաքանակի համար:

«Ծախուած ապրանքները կրնան հրապարակի վրայ երեւիլ այն ատեն միայն, եթէ կցուած են յանձնագրի մը, որ կտրօնաւոր տետրակէ մը անջատուած ըլլալու է: «Զանազան եւ յանկարծակի» հակակշիռներ տեղի պիտի ունենան շրջաբերութեան դրուած ապրանքներուն վրայ: Կառավարութիւնը վճռած է վերջ տալ առանց մաճառագրի գործառնութիւններուն, որ տարեկան 250 միլիառի կը նստի պետական սնտուկին:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

NANGIS ԵՒ Ֆ. Հ. Մ. Ը. Մ. 1-1

Ալֆորվիլ.— Ամէն անգամ որ այս երկու խումբերը հանդիպում մը կ'ունենան իրարու հետ, Ալֆորվիլի մարզականը ձախողանքի մը կ'ենթարկուի, ինչպէս տեսանք անցեալ կիրակի, Stade GEOի դաշտին վրայ:

Բարեբախտաբար մեր պաշտպանի գիծը աւելի քան երբեք զօրեղ, մեծ կորովով կը դիմադրաւէր հակառակորդին ճնշումներուն: 27րդ վայրկեանին Վրէժ և Կարպիս իրենց գեղեցիկ խաղարկութեամբ կը շահին առաջին կէտը: Դժբախտաբար նոյն Թափով կարելի չեղաւ շարունակել մրցումը հակազդելու համար Nangisի ճնշումներուն: Ա. կիսախաղը վերջացաւ նպաստաւոր պայմաններով երկու խումբերուն համար:

Երկրորդ կիսախաղին մրցումը կ'ընթանար նոյն միօրինակութեամբ: Nangis գոհ էր այս արդիւնքէն: Արդեօք Ալֆորվիլ պիտի գոհանա՞ր...

Վերջին խոյանք մը: Nangis պաշտպանողականի կը դիմէ: Վաղէն ուժգին հարուածով մը գնդակը իր նպատակին կը հասցնէ: Դատաւորը կը սուլէ «կօլ»... իսկ գնդակը դեռ չհանդչած, Nangisի բերդապահին ճկուն խաղարկութեամբ կը յաջողի գնդակը դուրս բերել գծին վրայ փռուելով:

Դատաւորը իրեն վերագրելով այս չփոթութիւնը, կը մերժէ կէտ մը աւելի արձանագրել ի նպաստ Ֆ. Հ. Մ. Ը. Մ.ի, եւ մրցումը կը վերջանայ հաւասար կէտերով՝ 1—1:

Ալֆորվիլ կը մնայ միշտ լաւատես: Յաջողութիւն...

Պ. ՊԵՏՐՈՒՆԻ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ Թիւ 1

ԼՐՏԵՍՆԵՐՈՒ ՊԱՅՔԱՐԸ

(ՎԷՊ ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԷՆ)

ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԱԾ ԱՆԳԼԵՐԷՆԷ

ԳԼՈՒԽ Ա.

— Ցոգնակի մասնիկ մը երբեմն մեծ կարեւորութիւն ունի, ըսաւ Փափս Փօնթիւի: Չըրչիլ խօսեցաւ Եւրոպայի վրայ կատարուելիք արշաւանքի մասին, իսկ Ռոզվելթ իր ճառին մէջ «Արշաւանքներ» բառը գործածեց:

Կը վիճաբանէինք Հանրապետութեան Նախագահ Ռոզվելթի եւ վարչապետ Չըրչիլի ճառերուն շուրջ, Քազապլանքայի ժողովէն վերջ: Փօնթիւի իրաւունք ունէր. «Արշաւանքներ» բառը նշանակալից էր:

— Եւ իրաւունք ունի Նախագահը, շարունակեց Փօնթիւի, պէտք է արշաւենք շատ մը կէտերէ: Ախ, եթէ ինծի արտօնութիւն տային արշաւանքներ կազմակերպելու...

Ժպտեցայ եւ ըսի.

— Չեմ կարծեր Թէ պատերազմական Նախարարութիւնը այդ պաշտօնը տայ ձեզի:

— Այն ատեն ես ալ կը զբաղիմ լրտեսներ հետապնդելով: Պատրաստ եմ աշխատութեան լծուելու:

Ֆրանսացի ծերունին առոյգ էր, հակառակ անոր որ երեսուն տարիէ ի վեր լրտեսներ հետապնդած եւ ձերբակալած էր: Զափազանց վտանգաւոր այս ասպարէզը ընտրած էր՝ որովհետեւ խառնուածքով կը սիրէր արկածախնդրութիւնը: Հանդարտութենէ եւ դանդաղութենէ չէր ախորժեր եւ խորհրդաւոր ունէ դէպք մը բաւական էր, որպէսզի իսկոյն գործի լծուի:

Ֆրանսայի գրաւումէն վերջ, ես զինքը հրաւիրեցի Անգլիա, ուր Սքօթլընտ Եարտը (Ապահովութեան Տեսչութիւն) սիրով ընդունեց այս փորձառու ծերունին: Արդէն ծանօթ էր անոնց իր անհամար յաջողութիւններով:

— Մարշըլ ուշացաւ, իսկ ես ալ անօթեցայ, ըսաւ Փօնթիւի: Դուք Անգլիացիներդ ժամի մասին գաղափար չունիք:

Բոլորս ծիծաղեցանք այս խօսքին, որովհետեւ յաճախ կը պատահէր ու Փօնթիւի մոռնար ոչ Թէ ժամը, այլ օրը: Այդ միջոցին Մարշըլ ներս մտաւ:

— Կը ներէք որ ուշացայ, ըսաւ ժողով ունէինք:

— Կրնամ գուշակել Թէ ինչեր ըսած է ձեր նախագահը, ըսաւ յանկարծ Փօնթիւի: Կ'ապրինք չափազանց վտանգաւոր շրջանի մը մէջ: Նոր ճակատներ պիտի բացուին: Եթէ յաջողինք, Գերմանիա պիտի կորսնցնէ պատերազմը: Հետեւաբար գերման լրտեսական ցանցը արդէն իսկ գործի լծուած է եւ ի գին ամէն բանի պիտի ջանայ ձեռք անցնել հենսական փաստաթուղթեր եւ յատակագիծեր: Հետեւաբար պարտաւոր ենք ամէն միջոց ձեռք առնել, առնելք հանդիսանալու համար գերման լրտեսական ցանցին գործունէութեան:

— Այո, իրաւունք ունիք, Պ. Փօնթիւի, ըսաւ Մարշըլ, մեր անօրէնն ալ նոյն խօսքերը ըրաւ:

— Անշուշտ իրաւունք ունիմ, ըսաւ փառասէր ծերունին, ես միշտ իրաւունք ունիմ եւ կրնամ ըսել Թէ աւելի խելացի եմ քան Մուսոլինին կամ Հիթլէրը:

Պահ մը լռեց, կարծես աւելի տպաւորիչ դարձնելու համար իր այս վերջին խօսքը:

— Ինչպէս կը յիշէք 1942ին ամէն մարդ կը խօսէր Բ. ճակատի մը մասին: Գերմանները կարեւորութիւն չընծայեցին այս տարաձայնութեան, որովհետեւ գիտէին Թէ անկարելի էր այդ: Սակայն 1943ին կացութիւնը տարբեր էր: Թէ՛ անոնք եւ Թէ մենք գիտենք որ անպայման բան մը պիտի պատահի: Ի՞նչ է ձեր կարծիքը, Մարշըլ:

— Իրաւունք ունիք, Պ. Փօնթիւի:

— Լաւ: Գիտէ՞նք արդեօք Թէ ո՛ւր տեղաւորուած են գերման լրտեսները:

— Դժբախտաբար ոչ

— Մի յուսահատիք եւ ուրախ եղէք որ յօժարած եմ ձեզի հետ աշխատելու: Հիմա մեր գործը պիտի ըլլայ փնտռել այնպիսի մարդիկ որոնք տարիներէ ի վեր հոս են հաստատուած եւ որոնք ոչ ոքի ուշադրութիւնը կը գրաւեն: Իրական լրտես մը այնքան նոյնացած է իր շրջապատին, որ անկարելի է կասկածիլ իրմէ: Հօլիվուտեան ժապաւէններու մէջ միայն կը հանդիպինք «խորհրդաւոր» լրտեսներու, որոնք ամէն ջանք կը Թափեն արտասովոր բաներ ընելու համար: Խարտեաշ գեղուհիներ ալ չեն բուն լրտեսները: Վտանգաւոր լրտեսը շատ սովորական մարդ մըն է յաճախ: Այդ իսկ պատճառով վտանգաւոր է:

(Տար.)

Մ. Նահանգներուն միջեւ: Երկու առաջարկներն ալ մերժուեցան եւ ի վերջոյ 276ի դէմ 327 ձայնով որոշուեցաւ ստիպողաբար քննել ծրագիրը:

✕ Կարգ մը շրջանակներու կարծիքով եւրոպական բանակի ծրագիրը դատապարտուած է: Ուրիշներ կը յուսան թէ ելք մը պիտի գտնուի:

✕ Երեք արտաքին նախարարները կիրակի օր սկսան իրենց խօսակցութիւնները Լոնտոնի մէջ: Հրաւիրուած է նաեւ Գերմանիոյ արտաքին նախարարը:

✕ Լիզպոնայի ժողովին առթիւ, որ պիտի գումարուի չորեքշաբթի օր, Լոնտոնի թերթերը հաւանական կը գտնեն որ Եւրոպայի վերազինման վարկերը զեղչուին 25% համեմատութեամբ:

Նոյն աղբիւրին համաձայն, Թրումըն եւ Էչիսըն պնդած են որ անգլեւամերիկեան երաշխաւորութիւն մը տրուի Ֆրանսայի, որպէս զի Ջուրը չխնայ եւրոպական բանակի ծրագիրը:

ԱԹԷՆՔԻ ԼՐՏԵՍԱԿԱՆ ԴԱՏԸ

Աթէնքի մէջ կը շարունակուի «գաղտնի անթելով ղործող լրտեսներու» դատը:

Առաջին օրէն, սեղանին վրայ դրուած էին ամբաստանութեան փաստերը, — անթելի գործիքներ՝ լրացուցիչ մասերով, երկու տարճանակ եւն: Երբ նախագահը հարցաքննեց գլխաւոր ամբաստանեալը, Պելոյանիս, ան գրքի մը մէջ թաղուած՝ պատասխանեց, — Այս գործը չի հետաքրքրեր զիս. կը նախընտրեմ անգլիական բանաստեղծութիւնը ուսումնասիրել:

Քանեւմնր ամբաստանեալներէն չատեր փաստաբան չունենալով, կառավարութիւնը ինք նշանակած է: Ամբաստանիչ վկաներէն մէկը, զօր. Նիքոփուլոս, որ պետն է զինուորական տեղեկատու դիւանին, խստօրէն ձաղկեց ամբաստանեալները, «իբրեւ գլխաւոր գործիքը համայնավար գաղտնի կազմակերպութեան»: Եւ բսաւ թէ այս դատը կը հետաքրքրէ ոչ միայն Յունաստանի, այլ եւ ամբողջ ազատ աշխարհին ազգ. պաշտպանութիւնը: Ամբաստանագիրը կ'ըսէ թէ անթելով գաղտնի տեղեկութիւններ հաղորդած են Թուրքիոյ մէջ չինուած ամրութեանց մասին: Միւս կողմէ, Տիմիթրի Տիմիթրաքիս, որ Փարիզ կը բնակի, հազար հնչուն ոսկի յանձնած է գործակալի մը որ կը գտնուի ամբաստանեալներուն մէջ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ վարչապետը ձայնասփիւռով ճառ մը ուղղելով Մ. Նահանգներու ժողովուրդին, յայտարարեց թէ պատրաստ են գործակցելու միջազգային խաղաղութեան ջանքերուն, շրջանային պաշտպանութեան դաշնագիր մը կնքելով:— Լոնտոնի եգիպտական դեսպանը կ'աշխատի յարմար բանաձեւ մը գտնել, վերսկսելու համար անգլեւեգիպտական բանակցութիւնները: Գահիրէի բրիտանական դեսպանն ալ կ'աշխատի հարթել բանակցութեանց ճամբան:— Եգիպտոսի ներքին նախարարին հրամանով ձերբակալուեցաւ Իսմայիլայի ոստիկանութեան վերատեսուչը, զօր. Ահմէտ Րէուֆ պէյ:

✕ Վարչապետը առաջարկեց կրճատել ծախքերը նկատելով որ 25 միլիոն ոսկիի բաց մը ունին: Այս առթիւ ըսաւ թէ պետական պաշտօնեաներուն թիւը, որ 40,000 էր 1941ին, 102,000ի բարձրացած էր 1950ին: Միայն 1951ին 43,000 նոր պաշտօնեաներ նշանակուած են: Թոշակներու գումարը, որ 22 միլիոն ոսկի էր 1951ին, 30 միլիոն կը նախատեսուի 1952ի համար:

ԱՆԳԼԻՈՅ չինած հիւլէական առաջին ռումբը այս տարի պիտի փորձուի Աւստրալիոյ մէջ, համաձայն պաշտօնական զեկոյցի մը:

ԹԷՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ վարչապետը խզած էր իր բանակցութիւնները Միջազգային դրամատան հետ, քարիւղի խնդիրը կարգադրելու համար: Վերջին պահուն Շահը եւ կարգ մը ծերակուտականներ միջնորդեցին, եւ կարելի եղաւ վար դնել դրամատան ներկայացուցիչները, որոնք մեկնելու կը պատրաստուէին:

ՄԱՐՈՔԻ Քազապլանքա քաղաքին մէջ բուռն ցոյցեր տեղի ունեցան Ֆրանսայի դէմ, երբ Ազգաժողովին պատուիրակներէն 17 հոգի քննական պտոյտ մը կը կատարէին: Ֆրանսական ոստիկանութիւնը ցրուեց 5000 ցուցարարներ որոնք համախմբուած էին մարզպանութեան պալատին առջեւ:

ՁԻՒՆ–ՁՄԵՌԸ աւհագին աւերներ կը գործէ Ֆրանսայի եւ Կեդր. Եւրոպայի մէջ: Հաղորդակցութիւնները խզուած են Աւստրիոյ եւ Եուկոսլաւիոյ միջեւ: Ձիւնակոյտեր կը խափանեն ճամբաները եւ երթեւեկը Ալպեան շրջաններուն մէջ: Արեւելեան ճեպընթացը չկրցաւ ճամբան շարունակել եւ Վիէննա վերադարձաւ: Հարիւր տարիէ ի վեր այսքան ձիւն տեղացած չէր Կեդր. Եւրոպայի մէջ:

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ի ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Իսկի Հ. Յ. Դ. Ջաւարեան Կոմիտէն կը տօնէ փետր. 24ին, Երիմեան սրահը՝ նախագահութեամբ ընկ. ՀԱՅԿ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ:

✕

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վարուժան Ենթակոմիտէի: 23 Փետրուար շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին, հայկական դպրոցի սրահին մէջ:

Կը նախագահէ՝ ընկեր ՄԻՆԱՍ ՃԱՊՈՒՐԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ԱՐՄ. ԳՈՒՑՈՒՄՃԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին: Առատ խմիչք: Զանազան անակնկալներ: Մուտքը ազատ է

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Փարիզի Հայոց Եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս հինգշաբթի 21 Փետր. Վարդանանցի տօնին առթիւ պիտի պատարագէ և քարոզէ նորընծայ ՊԱՐԳԵՒ քհնյ. ՄԻՐՃԱՆԵԱՆ:

Պատարագէն վերջ պիտի կարդացուի Վարդանի ճառը, եւ պիտի երգուին «Նորահրաշ»ը եւ հայրենաշունչ երգեր մեծ եւ փոքր դպրաց դասերուն կողմէ. Հրաւիրուած են Փարիզի եւ շրջանի բոլոր դպրոցները եւ ուսուցչական կազմը:

Կը հրաւիրենք նաեւ մեր ժողովուրդը:

«ԿՈՄԻՏԱՍԻ ՕՐ»

Կիրակի 24 Փետրուար, ժամը 15ին

Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ

Նախագահութեամբ Պ. GUY de LIONCOURTի, տնօրէն César Franck երաժշտ. բարձրագոյն վարժարանի:

ՄԵԾ ՀԱՄԵՐԳ ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ (60 երգիչ), ամբողջութեամբ նուիրուած Կոմիտասի գործերուն (50 կտոր մէկ յայտագրի մէջ):

Ղեկավարութեամբ ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ

Կոմիտասի մասին կը բանախօսէ Պ. FELIX RAUGEL, նախագահ երաժշտաբանութեան Ֆրանս. ընկերութեան:

Կը մասնակցին Օրիորդներ Թորոսեան, Պիւլպիւլեան, Զառափեան, Պ. Պ. Խախամեան, Նշանեան եւ Piérre Labadie (Թաւջութակ) Garde Républicaineէ:

Տոմսերու համար դիմել.— Հայ գրատուններ, եկեղեցւոյ դիւանատունը, Պ. Պարթեւեանի, 14 rue Petit, Bot. 99-22 եւ երգիչ անդամներուն:

Գիները՝ 150, 250, 350 եւ 500 ֆրանք:

ՀՐԱՒԷՐ ԵՐԳՈՂՆԵՐՈՒ

Հայ Ուսանողական Ընդհ. Միութեան Երգչախումբը պիտի մասնակցի Օհան Տուրեանի նուագահանդէսին:

Միութիւնը կոչ կ'ընէ բոլոր երգողներուն որ իրենց մասնակցութեամբ աջակցին այս հանդէսին յաջողութեան:

Ներկայանալ ամէն կիրակի ժամը 11ին Cité Universitaire, Fondation des Etats-Unis, 15, Bd Jourdan Paris 14e կամ գրաւոր՝ Պ. Մինասեանի 55 Bd. Jourdan, Paris 14e, սենեակ թիւ 49:

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ, ՏԷՍԻՆ. — Պ. Յովհաննէս Ղազարեանի եւ Օր. Մելինէ Ապրոյեանի ամուսնութեան առթիւ, Ֆր. Կապոյտ Խաչի դպրոցի Կրթ. Մարմինը շնորհակալութեամբ ստացած է 1000 Ֆր. Հաճընցի Պ. Սարգիս Զօզագլեանէ (Վալանս), իսկ 500 Ֆր. ալ Հաճընցի Պ. Աբրահամ Խրիմեանէ (Պոռն):

ԿՈՉ ՍԱՄԱԹԻԱՑԻՆԵՐՈՒՆ

Նպատակ ունենալով մօտ ատենէն ընտանեկան հաւաքոյթ մը կազմակերպել մեր թաղեցիներու միջեւ, կը խնդրուի բոլոր Սամաթիացիներէ որ բարեհաճին ուղարկել թէ իրենց եւ թէ իրենց ծանօթ թաղեցիներուն հասցէները:

Հասցէ. — M. J. Papazian, 16 Cité Trévise, Paris 9e. Tél.: PRO 41-40:

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ընկ. ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ

Հինգշաբթի ժամը 21ին, Ակնունի խումբը, Ուրբաթ ժամը 21ին Ընկեր Կարօ խումբը:

ՏԷՍԻՆ. — Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ (23 Փետր.) կէսօրէ վերջ ժամը 4ին Հ. Յ. Դ. Տան մէջ, ներկայանալ անդամատետրերով: Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի:

ԱՆԻԷՌ–ՊՈՒԱ ԿՈԼՈՄՊԻ Հ. Յ. Դ. Արամ Ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս հինգշաբթի ժամը 20.30ին ծանօթ հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բացակաները նկատի կ'առնուին:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ. — Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան Ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս չորեքշաբթի իրիկուն, սովորական հաւաքատեղին: Կը խնդրուի ճշտապահ ըլլալ: Կարեւոր օրակարգ:

Հ. Հ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս հինգշաբթի ժամը 21ին Ազգ. Տան մէջ, 32, rue de Trévise, Cadet. Կարեւոր օրակարգ:

Հ. Յ. Դ. ԵԳԻՊՏԱՑԻ Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Քրիստափոր, Վահան Խորէնի եւ Փոթորիկ խումբերու բոլոր անդամները, չորեքշաբթի ժամը 20.30, Café Régent: Շատ կարեւոր օրակարգ:

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ. Դ. «Րաֆֆի» խումբի ժողովը՝ այս երեքշաբթի ժամը 20.30ին Chope du Nord: (Շար. Նախորդ ժողովի):

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԼՍԱՐԱՆԻՆ հերթական հաւաքոյթը այս Ջորեքշաբթի երեկոյ, Քառէ սրճարանին վերնայարկը: Կը խօսի Տոքթ. Լ. Համբարձումեան, նիւթ ունենալով «Հայկական Դատին մասին 1917—22 Փարիզի մէջ տարուած աշխատանքները»: Մուտքը ազատ է:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ. — Պանեէօ–Քաշանի Նոր Սերունդի հանդէսը Մարտ 15ին (շաբաթ) Bicêtreի մէջ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ. — Մարտ 16ին Անիէռ–Պուա Գօլօմպի Հ. Յ. Դ. Արամ Ենթակոմիտէն կը տօնէ իր հիմնադրութեան 25ամեակը:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ. — Լիոնի Ֆր. Կապոյտ Խաչի տարեկան պարահանդէսը 15 մարտ Berriet-Millierի (Place Bellcour) շքեղ սրահներուն մէջ: Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ. — Պ.-Քաշանի Նոր Սերունդի մասնաճիւղը շնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր նուիրատուներուն, ինչպէս նաեւ Տիկ. Մ. Խելաձէի որ 500 Ֆր. նուիրեց մասնաճիւղին:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Mercredi 20 Février 1952 Չորեքշաբթի 20 Փետրուար

28րդ ՏԱՐԻ–28e Année No 6692 Նոր շրջան թիւ 2103

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԵՐԿՈՒ ՎՏԱՆԳՆԵՐ

Ֆրանսական յղացում է եւրոպական բանակի մը ծրագիրը, որ պաշտօնապէս մէջտեղ դրուեցաւ 1950ին։

Եւ սակայն, ամէնէն աւելի Ֆրանսացիները մտահոգութեան մատնուած են, երբ առաջին քայլերը կ'առնուին, զայն իրականացնելու համար։

Վկայ՝ Ազգ. Ժողովին մէջ կատարուած վիճաբանութիւնները, որոնց մէկ ամփոփումը տըւած էինք երէկ։

Երկու գլխաւոր պատճառներ տուն կուտան յոռետես ենթադրութեանց։

Աւելի ճիշտ, երկու հոսանքներ են որ մտահոգութիւն կը յայտնեն։ Երկու հակամարտ ճակատներ՝ տարբեր շարժառիթներով։

Առաջին հոսանքը կ'ընդդիմանայ եւրոպական բանակի մը կազմութեան, այն պատճառաբանութեամբ թէ ատով դուռ պիտի բացուի Գերմանիոյ վերազինման։

Չէ՞ որ արեւմտեան Գերմանիան ալ պիտի մասնակցի Եւրոպայի պաշտպանութեան։ Ուրեմն բանակ պիտի ունենայ, ուղղակի կամ անուղղակի զինուորագրութեամբ։

Անշուշտ սահմանափակումներ խոր հաստատուին։ Բայց, ո՞վ կրնայ երաշխաւորել թէ աստիճանաբար պիտի չվերակազմուի Նախկին «վերմախտ»ը (գերման պետական բանակ, ինքնավար եւ տիրական)։

Այս պատճառաբանութիւնները լայնօրէն պարզուեցան Ազգ. Ժողովի անցեալ շաբթուան նիստերուն մէջ, տեղի տալով բուռն տեսարաններու։

Յետոյ կայ Մոսկուան գրգռելու մտավախութիւնը։

Այսպէս, Ազգ. Ժողովի արտաքին գործերու յանձնախումբին նախագահը, Պ. Պառտու, իբրեւ անհատ խօսելով, դիտել տուաւ թէ կառավարութիւնը իրաւունք չունի այնպիսի դիրք մը բռնելու որ կրնայ ընդհարում յառաջ բերել Խ. Միութեան հետ։

Ինք չի հաւատար ռուսական արշաւանքի մը. թէեւ այս առթիւ յիշեց Ստալինի մէկ խօսքը, արտասանուած՝ 1948ին։ — «Ես չորս տարուան պէտք ունիմ, որպէս զի ի վիճակի ըլլամ վճռական դիրք մը բռնելու Արեւմուտքի հանդէպ։

Միւս հոսանքը այլապէս ծանր վտանգ մը կը տեսնէ։ (Մէջն ըլլալով կառավարութիւնը և Խորհրդարանին մեծամասնութիւնը)։

Այդ ճակատին կարծիքով, Ֆրանսան մինակ պիտի մնայ, եթէ մերժէ եւրոպական բանակի կազմութիւնը, կամ չարունակէ տրտնջալ, միեւնոյն ատեն չեշտելով իր անվստահութիւնը Գերմաներու հանդէպ։

Մինչեւ անգամ կը վախնան որ Մ. Նահանգները քաշուին Եւրոպայէն զօրքով եւ դրամագլուխով, ինչպէս եւ դադրեցնեն ռազմական եւ տնտեսական ձեռնարկները։

Այս տեսակէտը ուժգնօրէն պաշտպանեց Փոլ Ռէնօ, ինչպէս գրած էինք երէկ։

Համայնավարները այնքան փրփրած էին որ, Նախկին վարչապետը հազիւ բեմ ելած, լուտանքներ տեղացին.

— «Ահաւասիկ 1940ի քայքայման քահանայապետը, — Փոստալէ՛ն։ Դաւաճա՛ն։ Սիրուհին գրկած փախաւ 1940ին...

Նախագահը ի զուր կարգի կը հրաւիրէր։ Ի վերջոյ Փոլ Ռէնօ կրցաւ երկար ճառ մը խօսիլ, առանց կորսնցնելու իր պաղարիւնը։

Իր համոզումով, կացութիւնը վրդովիչ է։

— «Վտանգը մօ՞տ է թէ հեռու։ Չենք գիտեր։ Բայց վստահ ենք թէ վտանգ կայ եւ թէ ահագին է այդ վտանգը։ Ո՞վ կը ստանձնէ ահարկու պատասխանատուութիւնը՝ ըսելու Ֆրանսացիներուն թէ վտանգ չկայ։ Ֆրանսան շրջապատուած է վտանգներով։ Ամէնէն ծանրը՝ մինակութիւնն է»։

Այս տեսակէտը հիմնաւորելու համար, նախկին վարչապետը երկարօրէն բացատրեց Գերմանիոյ մասնակցութեան առաւելութիւնները, Մ. Նահանգներուն աջակցութեան արժէքը, Խ. Միութեան կասկածելի դիրքը։

Այս երկու վտանգները հաւասարապէս կը ճնշեն հանրային կարծիքին վրայ։

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

«ԱՔՍԱՆ»Ը ԿԸ ՓՈԽՈՒԻ...

Յառաջը նորէն կ'արծարծէ վրդովիչ խնդիր մը, բաղդատելով փարիզահայ ինը ծաղկոցներու աշակերտներուն թիւը՝ գաղութի համրանքին հետ։

Այս առթիւ յիշեցի վերջերս Լիբանան այցելող տիկնոջ մը սրտառուչ տպաւորութիւնը, երբ արցունքը աչքին կը կրկնէր.

— Տեսնելու բան էր։ Վեց հարիւր մանուկներ, մանչ եւ աղջիկ, բոլորը դպրոցականի սեւ գոգնոցներով, մաքուր, ճերմակ օձիքներով, եկեղեցի կ'առաջնորդուէին հանդիսաւոր առիթով մը։ Այնքան յուզուեցայ որ լացի...։

Ու ատոր նման տասնեակ մը դպրոցներ, միմիայն Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ։

Հարցուցէք Փարիզի մեր ազնուաշուքներուն, անպատճառ բան մը կը գտնեն, իրենց անհոգութիւնը արդարացնելու համար։

— Հոս տղաքը նախակրթարան պարտաւոր են երթալ. անշուշտ անկէ ալ Լիսէ եւ յետոյ համալսարան։ Եթէ «պաշօ»ն չկարենայ ընել, ի՞նչպէս համալսարան մտնէ։ Եթէ տղան յոգնի, գրագի հայերէնով — որ, չմոռնա՛ք, բանի մը պիտի չծառայէ ապագային — պիտի կաղան իր դասերը եւ համալսարան երթալու ճամբան ծուռ ու մուռ պիտի ըլլայ։

Ու այդ «պաշօ»ն ընող, բարձրագոյն կրթութեան համար ճամբայ ելլողները թութի նման կը թափին եւ կ'իյնան չուկայ. իսկ անդին մասնաւորաբար մօտաւոր Արեւելքի մեր հայ տղաքը փունջ փունջ կուգան եւրոպական համալսարանները, իրենց բարձրագոյն ուսման համար. հայերէնն ալ ոչ միայն հայու վայել խօսելով, այլ մաքուր գրելով ու կարդալով։

Փորձեցէք հաշուել թէ համալսարանական ուսանողին հայկ. տան մէջ ու հոս հոն ցրուած 120 եւրոպացի ուսանողներուն դիմաց Ֆրանսահայ գաղութը քանի՞ հոգի ունի։ Ապահովաբար, ոչ իսկ կէսը։

Մէկ բան կարելի է ըսել սակայն այս առարկողներուն, մանաւանդ երբ կը պնդեն թէ «վերջը կը սորվի»։

Ի սէր Աստուծոյ, հայերէն խօսեցէք ձեր տան մէջ, ձեր զաւակներուն հետ, եւ ստիպեցէք զանոնք որ գոնէ տունը հայերէն խօսին։

Կը վախնամ որ «աքսան»ը կը փոխուի։ Վա՜յ մեզի։

ՍՕՍԻ

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՁԱՅՆԸ ԵՒ ՓԵՏՐ. 18

Երկուշաբթի գիշեր «Ամերիկայի Ձայն»ի հայկական բաժնին խօսնակը ոգեկոչեց 1921 Փետր. 18ի տարեդարձը, պարզելով ամբողջ անցուդարձը, իբրեւ ապացոյց մը հայ ժողովուրդի ազատասիրութեան։

ՃՈՐՃ Զ.ի ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Պոլսոյ թերթերը կը գրեն թէ Գարեգին Պատրիարք ցաւակցական հեռագիր մը ուղղած է Քէնթըրպըրիի Արքեպիսկոպոսին, Անգլիոյ թագաւորին մահուան առթիւ։ Պատրիարքը նոյնիմաստ հեռագիր մըն ալ ուղղած է Պոլսոյ անգլ. հիւպատոսին, իսկ Ազգ. Պատրիարքարանի դրօշը կէս պարզուած է։

ԱՐԻՒՆԱԼԻ ՅՈՅՑԵՐ ՄԱՐՈՔԻ ՄԷՋ

Քազապլանքայի դէպքերու մասին հասած վերջին տեղեկութեանց համաձայն, երբ մարզպան զօր. Կիյոմի կառքը հասաւ դատարանին առջեւ, 5000 ցուցարարները շրջապատեցին ինքնաշարժը, բայց շարժավարը արագացուց ընթացքը եւ խուսափեցաւ բազմութենէն։ Ոստիկանական ուժեր ստիպուեցան միջամտել։ Ոմանք խոշտանգուեցան եւ հարկադրուեցան զէնքի դիմել։ Ցուցարարներէն երկու հոգի սպաննուեցան եւ երեք հոգի ալ վիրաւորուեցան։

Բարեբախտաբար Ազգաժողովին պատուիրակներ ուշացած էին, այնպէս որ իրենց այցելութիւնը ուրիշ օրուան յետաձգուեցաւ։ Անոնք երէկ Փարիզ հասան եւ իրենց դոհունակութիւնը յայտնեցին Մարոքի մէջ կատարուած յառաջդիմութեան համար։

Եւրոպական բանակի ծրագիրը Ազգային Ժողովին առջեւ

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ ՆՈՐ ԵՐԱՇԽԻՔՆԵ՞Ր ԽՈՍՏԱՑԱԾ ԵՆ

Ազգ. Ժողովը երէկ նորէն քննեց եւրոպական բանակի ծրագիրը։ Նախորդ բանաձեւը բարեփոխուած ըլլալով, ապահով կը համարուէր ծրագրին քուէարկումը, ինչ որ կը նշանակէ սկզբունքով ընդունիլ Գերմանիոյ վերազինումը։

Ժողովէն առաջ, վարչապետը երկար խօսակցութիւններ ունեցաւ Ընկերվարական կուսակցութեան ներկայացուցիչներուն հետ եւ ապահոված կը համարէր անոնց 106 երեսփոխաններէն 80ին աջակցութիւնը։

Երէկ առտու Ազգ. Ժողովին եւ Հանրապետութեան Խորհուրդին ընկերվարական անդամները միացեալ նիստ մը պիտի գումարէին Գործադիր Մարմնին հետ, վերջնական որոշում տալու համար։ Կառավարութիւնը իր նոր բանաձեւով ընդունած էր ընկերվարական կուսակցութեան կարգ մը վերապահումները, այնպէս որ ճամբան հարթուած կը համարուէր։ Արմատական եւ Ժողովրդական (կաթոլիկ) երեսփոխաններն ալ, ինչպէս եւ չափաւորները մեծ մասով որոշած էին վստահութիւն յայտնել կառավարութեան, այսինքն քուէարկել եւրոպական բանակի ծրագիրը։ Ուրեմն ընդդիմադիր կը մնային համայնավարները եւ զօր. տը Կոլի կուսակիցները։

× Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ Մեծն Բրիտանիա և Մ. Նահանգները համաձայնած են, նոր երաշխիքներ տալու համար Ֆրանսայի, գերման զինապաշտութեան վերածնունդին դէմ։ Այս որոշումը Պ. Շումանի հաղորդուած է երբ Լոնտոն կը գտնուէր։ Նոր երաշխաւորութեան ձեւը կ'ուսումնասիրուի եւ պիտի յայտարարուի միացեալ զեկոյցով մը։

Անցեալին մէջ Մ. Նահանգները բացորոշապէս յայտնած էին թէ ամերիկեան վեց զօրաբաժիններ Եւրոպա պիտի մնան ցորչափ անհրաժեշտ համարուի։ Անգլիան ալ որոշ յանձնառութիւններ ստանձնած է Գերմանիոյ դէմ՝ Տէօնքէրքի դաշնագրով, որ կնքուեցաւ Բ. աշխարհամարտէն անմիջապէս վերջը։

Բայց Ֆրանսական կառավարութիւնը նոր երաշխիքներ կը պահանջէր, դիւրացնելու համար ծրագրուած եւրոպական բանակին կազմութիւնը։

Եթէ ճիշտ է որ երկու երկիրները նոր երաշխիքներ խոստացած են, աւելի կը զօրանայ Ֆրանսայի ներկայ կառավարութեան դիրքը և վարչապետը մաղը Լիզպոնա կ'երթայ կատարեալ վստահութեամբ։

× Կախակայուեցաւ «Ֆրանս-Փրէս»ի տնօրէնը, Նեկր, որ երկուշաբթի օր ծանուցած էր թէ Պ. Իտըն նոր երաշխիքներ խոստացած է Ֆրանսայի։

× Այսօր, չորեքշաբթի, կը բացուի Ատլանտեանի խորհրդաժողովը, որ պիտի քննէ բազմաթիւ կնճռոտ խնդիրներ, Եւրոպայի պաշտպանութեան մասին։

Ի՞ՆՉ ՊԻՏԻ ՎՃԱՐԷ ԳԵՐՄԱՆԻԱ

Երեք արտաքին նախարարները երկուշաբթի օր երկու տեսակցութիւններ ունեցան Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետին՝ Տոքթ. Ատընաուըրի հետ որ Լոնտոն կը գտնուի։ Կ'ըսուի թէ ճամբան բաւական հարթուած է, ուրիշ վարչաձեւ մը հաստատելու համար Գերմանիոյ գրաւման կարգուսարքին տեղ։

Նոյն օրը գերման վարչապետը մասնաւոր տեսակցութիւն մը ունեցաւ Չըրչիլի հետ, եւ ճաշի հրաւիրուեցաւ Պ. Իտընի կողմէ։

× «Երեք իմաստունները» յանձնարարեցին որ Արեւմտեան Գերմանիա 11,250,000,000 մարք (2,677,500,000 տոլար) վճարէ, իբրեւ առաջին տարուան բաժինը՝ Արեւմտեան Եւրոպայի պաշտպանութեան համար։ Այս գումարը միջինն է Դաշնակիցներու եւ Գերմանիոյ առաջարկներուն։ Առաջիններ 13 միլիառ մարք կ'առաջարկէին. իսկ Արեւմտեան Գերմանիա կ'ընդունէր միայն տասը միլիառ 800,000,000 մարք։ Վերջին պահուն «երեք իմաստունները» հաւանեցան նկատի առնել կարգ մը ծախքեր, գումարը կրճատելու համար։ Հաստատուեցաւ թէ Արեւմտ. Գերմանիա տարեկան մէկ միլիառ մարք (238 միլիոն տոլար) կը ծախսէ Պերլինի համար, 120 միլիոն մարք 10,000 սահմանապահ զինուորներու համար (4000 քիլոմեթր տարածութեան մը վրայ) եւն։

Գերմանները իրենց վերջնական պատասխանը պիտի տան, երբ վարչապետը վերադառնայ Լոնտոնէն։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԽԱՐԻՍԽՆԵՐ ԿԻՊՐՈՍԻ ՄԷՋ

Ամերիկեան կառավարութիւնը որոշած է մօտօրէն օդանաւային խարիսխ մը կառուցանել Կիպրոսի մէջ։ Ընտրուած գետինը կը գտնուի Նիկոսիոյ եւ Ֆամակուսթայի միջեւ, Թիպուրի հողին վրայ, 600 մեթր տարածութեամբ։ Երեք հազար

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ)

ՕՏԱՐ ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՀԱՅՈՑ ՄԱՍԻՆ

Ուսումնասիրութիւն մը չէ որ պիտի ներկայացնենք հոս, այլ փնջիկ մը պէսպիսուն օտար կարծիքներու, որոնք արտայայտուած են զանազան ժամանակներ մեր ցեղի եւ անհատի մասին: Դիտած ենք որ այն օտարները, որոնք քիչ թէ շատ ճանչցած են մեր ցեղը՝ ընդհանրապէս նըպաստաւոր արտայայտուած են մեր մասին:

Ժ. Ը. դարու փրանսացի գիտնական մը — Օլիվիէ — կը գրէ·

— « Օսմանեան կայսրութեան մէջ Հայերն են ամենամեծ առեւտուր ունեցողները եւ միեւնոյն ժամանակ այդ գործը ամէնից աւելի հմտութեամբ առաջ տանողները: Նոքա համբերող են, խնայող ու անխոնջ... Նոցա պակասում է միայն կրթութիւն եւ մի տէրութիւն, որ այնքան ճնշող չլինէր... որպէսզի Հայերը վերին աստիճանի յարգելի ազգ դառնային » (Արգար Յովհաննիսեան, Հայը եւ Հայաստանը օտարների աչքում, Թիֆլիս 1881, էջ 30):

Անգլիացի փիլիսոփան, Հիւմ, 1792ին կը գրէր·

— « Երբ զանազան ազգաց մէջ ապրող մարդկանց բազմութիւն մը իրարու հետ անձուկ աղերս մ'ունենայ՝ շատ մը նոյնազգի սովորութիւններ կ'իւրացնէ, եւ այն ազգին հետ՝ որուն բնակակից է՝ քիչ հաւասար բան ունի: Այսպէս՝ Հրեայք Եւրոպայի՝ եւ Հայք Արեւելքի մէջ բոլորովին զատ նկարագիր ունին, ինչպէս որ առաջինները խաբէութեան մէտ են, այսպէս ալ վերջիններս պատուաւորութեան մէտ են» (Հանդէս Ամսօրեայ, 1903, էջ 222):

Ռուսերէն «Կաւկաս» թերթը 1860ին հետեւեալը կը գրէր Հայոց մասին·

— « Կրօնի մասին Հայր բարեպաշտ է. ամէնէն սաստիկ հալածանքները չեն կարող անոր կրօնքը փոխել տալ... Հայերը հանճարեղ են. գիտութեանց եւ արուեստից օգտակարութիւնը կը ճանչնան եւ ասոր համար է որ իրենց զաւակը Վրացիներն ու Թաթարները կը գերազանցեն... Քիչ ազգ կայ որ Հայոց հետ բաղդատուելու կարող ըլլայ երկրագործութեան մասին... Համբերող մտացի ու խնայասէր են եւ ձեռնարկութենէ մը յառաջ գալիք շահերը կատարելապէս կը նախատեսեն» (Մասիս, Կ. Գ. 1860, Թ. 459):

Պելժիական թերթ մը, «Պիւրթէն Ընթէրնասիոնալ», Հայաստանի մէջ Քիւրտերու աւերառութիւններու մասին սա տողերը կը ստանայ Պոլսէն 1868ին.

— « Մշոյ եւ Վանի շրջակաները, ուր շատ հայ վանքեր եւ եկեղեցիներ կան, ասոնց, (Քիւրտերու) աւարառութեանց ենթակայ եղած են... Քիւրտերը Ս. Յովհաննու (Կարապետի) վանքը մտնելով՝ երկու քահանայ սպաններ եւ եկեղեցական անօթներն ու զարդերը կողոպտեր են: Ասով եօթը եկեղեցի կ'ըլլայ որ այս աւազակները մէկ տարուան մէջ կողոպտեր են: Եթէ Արեւելքի քրիստոնեայք անիւ քաջութիւն ու ամենանաւ կորով ցուցնէին, տանին նամ ուրիշ աւազակներն այնչափ դիւրաւ չէին կրնար իրենց չարութիւնը յաջողցնել» («Մասիս», 1863 Թ. 256):

Ամերիկացի գրագիտուհի մը, Իզապէլլա Պ. Պիշոփ, առանց ճանչնալու Հայերը, աննպաստ արտայայտութիւններ ըրած էր: Ուսումնասիրելէ վերջ մեր պատմութիւնը՝ կ'ըսէ տեղ մը·

— « Անկարելի է ժխտել՝ թէ անոնք (Հայերը) ամէնէն կարող, կորովի, ձեռներէց եւ յառաջընթաց ցեղն են արեւմտեան Ասիոյ մէջ, ֆիզիքապէս գերազանց եւ մտաւորապէս ուժիմ »: (Բիւզանդիոն, 1913, Թ. 4227):

Գերման հայագէտ մը, Տօքթ. Ռոթ, Հայ ճարտարապետութեան վրայ խօսելով՝ սա յատկանշական տողերը գրի առած է.

— «Հայ ճարտարապետութիւնը ամենահատկանշական արտայայտութիւնն է հայ ազգային ոգու ստեղծագործութեան, որ իր հարուստ անցեալով վկայում է հայ երկրի բարձր կուլտուրայի մասին...» («Հանդէս Ամսօրեայ», 1924, էջ 258):

Հայկական ճաշի մը առթիւ, 1920ին, ճառախօսը զուգակշիռն ըրած է Հայուն եւ Անգլիացիին, չեշտելով·

— « Հայր անհատապէս շատ զարգացած է, ոչխարային բնութիւն չունի: Արեւելքի Անգլիացին է, որ հաւաքապէս, այսինքն՝ իբրեւ ընկերութեան անդամ ապրած ատեն՝ անհատական չուզեր բոլորովին ուրանալ: Երկուքին մէջ տարբերութիւնն այն է որ Անգլիացին դարերու ընթացքին մէջ պետական կանոնաւոր կեանքի մը վարժած ըլլալով՝ ն'աշխատի անհատական հաւաքականին բաղկացուցիչ համաձայնեցնել, իսկ Հայր դարերով զրկուած ազգային քաղաքական կեանքէ եւ մատնուած ամենազան բռնութիւններու՝ երբեմն դժուարին կ'ըլլայ իրեն անհատականի եւ հաւաքականի հաւասարակշռութիւնը գտնել» («Հանդէս Ամսօրեայ», 1920, էջ 79):

1913ին, երբ Հայաստանի բարենորոգումներու հարցը այնքան հասունցած էր որ ա՛լ օրերու խնդիր էր տեսակ մը «Հայկական ինքնօրէնութիւն» ձեռք բերել՝ շատ մը օտար թերթերու կարգին արաբական թերթ մը եւս համակրական գեղեցիկ խօսքեր նուիրած էր ի նպաստ Հայաստանի անկախութեան: Արաբ թերթը, այդ առթիւ, սքանչանալով Հայ ժողովուրդի իր սեփական մշակոյթի հանդէպ ունեցած նուիրումին վրայ՝ կը գրէր·

— « Զարմացմամբ կը տեսնենք որ ամէն Հայ ամէն բանէ առաջ իր զաւկին կ'ուսուցանէ իր մայրենի լեզուն, ամէն գոհունակութեամբ, ամէն միջոցներով, նոյնիսկ եթէ հարկ ըլլայ, աղքատն իր հացը ծախելով»: («Բիւզանդիոն», 1913 Թ. 5074):

Վերջացնենք այս շարքը՝ յիշելով 1881ին Հայանգլիական Միութեան մը սարքած հաւաքոյթին առթիւ անգլիացի ճառախօսին հետեւեալ մաղթանքը·

— « Ինչպէս որ հին գերեզմաններում բազմաթիւ աւանդութեան ճրագները դարերով վառ էին մնում, այսպէս էլ կարելի է որ, երբ ազատութիւնը կը վերադարձուի այս հին եւ յարգանքի արժանի ազգին, առաջուայ օրերի լոյսը նորից կ'արծարծի եւ կը լուսաւորի ոչ միայն նրա սեպհական կեանքը, այլ եւ շրջապատող ազգերի կեանքը»: (Արգար Յովհաննիսեան, անդ՝ էջ 78):

Հ. Ե. ՊՈՂՈՍԵԱՆ

ՀԱՐԹԻԶ ԳԼԱՆԸ ԿԸ ԲԱՆԻ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Մեր քննադատը Սարմէնի «Իմ հայրենի աղբիւրները» բանաստեղծութիւնն ալ քթին չի տանիր:

Բանաստեղծը առաջին մասին մէջ կը փառաբանէ Երեւանը եւ Արագածը, յետոյ կուգայ Սեւանի, «որի նման լուսեւհրաշք արեւի տակ չկայ ոչինչ», գալիս են »ծաղկած ծառեր», «բացուած վարդեր», «քաղցրակարկաչ աղբիւրներ», «այգաբացը մեր լեռների, որից գեղեցիկ բան չիք աշխարհում», արեւը, ձորերը, սարերը, հովիւների կրակները եւ վերջապէս «հայրենի աղջիկները»:

— «Ո՞ր Հայաստանի մասին գրում է, հարց կուտայ կարմիր կրիտիկոսը գայթակղած, մի՞թէ բոլոր դարերում Հայոց բնութիւնը չի ունեցել իր բազում հրաշալիքները: Ո՞րն է այստեղ նորը, Սովետական Հայաստանի համար յատկանշականը: Մի բառ անգամ չի յիշեցնում այստեղ մեր օրերը: Այսպիսի բանաստեղծութիւն կարող էր գրուել բոլոր ժամանակներում»:

Գ. Տէր Գրիգորեան յետոյ Յովհ. Շիրազին օձիքին կը կառչի, որին «ազգային սահմանափակուածութեան կապանքները կաշկանդում են»: Մեր բանաստեղծը արդէն անգամ մը փորձանքը մտած էր իր «Երգերի Գիրք» եւ «Լիրիկա» ժողովածուներով, ուր տեղ էին գտել «նացիոնալիզմի ռեցիդիւներ եւ դեկադենտական պոէզիայի արտայայտութիւններ, ե՛ւ գաղափարազուրկ բանաստեղծութիւններ»:

Յովհ. Շիրազ ոչ միայն չէ յաղթահարած այդ գաղափարական սխալները, այլ կրկնած եւ նոր երանգ տուած է անոնց իր «Գիրք խաղաղութեան եւ սիրոյ» ժողովածոյին մէջ»: Ցանցանքը մեծ է բանաստեղծին. բարձրացուած հարցերը «նեղ ազգայնական դիրքերից» լուծել փորձելէ զատ, կ'ելլէ լուսնին թախծոտ ըլլալն ալ «Հայոց վիշտով» բացատրել·

Ցնորք չի եղել Հայոց վիշտը մեծ,
Եւ թէ հառաչեր մի հայ բանաստեղծ,
Թէ չար դարերի հողմերով քշուած,
Լուսնի վրայ էլ Հայեր կան ցրուած,
Ես կը հաւատամ այդ դառն խօսքին,
Ես կը հաւատամ, որ լուսինն անգամ
Ծանօթ է բոկոտն հայ թափառ ոտքին,
Ու դրանից է նա թախծում այսքան...

Յովհ. Շիրազ Վիքթոր Համբարձումեանին ձօնած «Էքսպրոմտ» բանաստեղծութեան մէջն ալ կ'երեւի «մոլորած» է եւ ինկած նեղ ազգայնականութեան ու սահմանափակ խոհերի գիրկը·

Դեռ այդքան բողբոջ, այդքան պատանի՝
Ի՞նչպէս հասկացար աստղերի լեզուն,
Որ խորհրդաւոր գիրքը երկնքի
Կախարդում ես որպէս քո Հայոց լեզուն:
Ու միտք եմ անում՝ ո՞րտեղ Հայ չկայ,
Թող երկնքումն էլ մի Հայ աստղ լինի, —
Որ աշխարհ բերի գաղտնիքը նրա,
Որ Հայ անունը աստղերին հասնի:

Գ. Տէր Գրիգորեան երեւան կը հանէ որ «ընդհանրապէս պատասխանատուութենէ ազատելու համար» բանաստեղծը հետեւեալ տողերը աւելցուցած է.—

Կը հասնի՝ քանի մեր ոսկեջրած
Սանդուխքն Ռուսաց հողին է դրած...

Ուրեմն, ուրիշ մեղքեր չունի՞ Շիրազը, պիտի հարցնէք:

Բանաստեղծին երկերուն մէջ կարելի է գտնել «Մասեաց ձիւնից մինչեւ սառեղնաշատ ոտքին, սակայն չկայ ամենագլխաւորը՝ մեր երկիրը, մեր մարդը»: Ի՞նչպէս կը պատկերացնէ Շիրազ հայրենիքը·

Ամենայն անգամ
Երբ հայրենիքի մասին են խօսում,
Իմ միտն է գալիս առուն մեր դրան.
Երբ մանկութեանս հէքեաթն է ասում.
Իմ միտն է գալիս բարտին մենաւոր
Եւ արագիլը՝ վրան գարնան ձիւն...

Յ. Շիրազը հայրենիքի հասկացողութեանը երբեւ ատրիբուտներ (ստորոգելի) աւելացնում է «խրճիթը բարտու տակ մենակ», «անուշ ծուխով օջախը», «օրօրոցը՝ այդ սուրբ ծխի տակ», «Աբագածը» եւվերջապէս «Շիրազի բոէգիայի պարտադիր ատրիբուտը՝ աստղերը»:

Ի՞նչ է քննադատին եզրակացութիւնը.

— «Հայրենիքի այսպիսի թիւր հասկացողութիւնը ոչ մի ընդհանուր եզր չունի սովետական հայրենասիրութեան էութեան հետ: Վերացական մտածողութիւնը, կեանքից, ժամանակից ու տաբածութիւնից կտրուած իրականութեան պատկերումը Շիրազի հասցնում է գաղափարական ակնյայտ սխալների»:

Գ. Տէր Գրիգորեան Աշոտ Գրաշիին օձիքն ալ կը թօթուէ: Պատճառն այն է, որ «ստալինեան դաբաշրջանում արմատապէս վերափոխուած Հայաստանը, նրա ծաղկող ժողովրդական տնտեսութիւնը եւ կուլտուրան, դեռեւս իրենց արժանավայել արտացոլումը չեն գտել Գրաշու պոէզիայում»:

Բոլշեւիկ տեսաբանը հատուած մը կ'արտատպէ Գրաշիի մէկ բանաստեղծութենէն, — «Սովետական Հայաստան», — եւ կ'աղաղակէ.—

— «Ի՞նչն է այստեղ «սովետական»: Եւ կամ ինչո՞ւ չվերնագրել, ասենք. «մարզպանական Հայաստան»: Չէ՞ որ Ե. դարում նոյնպէս Հայաստանն ունեցել է այն բոլորը, ինչ որ գովերգում է այստեղ բանաստեղծը»:

Աշոտ Գրաշին Հայաստանի ժողովրդական տնտեսութեան եւ կուլտուրայի բեղուն նուաճումները երգելու տեղ, կը պատկերացնէ «աղջիկներ նազան ու բարակիրան, հաւնում է կիտրոնը, նարինջն ու խաղողը, Լերմոնտովի երգած Քուռ ցոլցոլուն, Արագվան յորդուն, եւլն., եւլն.:

Գ. Սարեանն ալ տեղ ունի Տէր Գրիգորեանի մաքրման մտահոգութիւններուն մէջ: «Ֆաշական հրոսակների դէմ մղուած հայրենական մեծ պատերազմը՝ խոշորագոյն, որոշիչ նշանակութիւն է ունեցել սովետական կենարար հայրենասիրութեան մէջ: Սարեան ինչպիսի զգացմունքներով մարտիկներին ճանապարհել է ռազմաճակատ, նոյնպիսի զգացմունքներով էլ դիմաւորել է նրանց պատերազմի յաղթական աւարտից յետոյ»:

« Սովետական պետութեան քաղաքականութեան հետ կապուած միջազգային նշանակութիւն ունեցող հարցերն անգամ Շիրազը, Սարմէնը եւ այլ մի քանի գրողներ փորձում են լուծել նեղ անձնական, երբեմն էլ նոյնիսկ «մանկութ օրերի», տենչալի յուշերի» տեսանկիւնով, կը տրտնջայ բոլշեւիկ տեսաբանը: Եւ կը շարունակէ.

— « Անվիճելի է, որ Սարմէնին, Շիրազին, ինչպէս նաեւ ամէն մի Հայ սովետական քաղաքացու իրաւամբ յուզում է այն աղաղակող անարդարութիւնը, որ հայրենակ շրջանների մի մասը դեռ եւս դուրս է գտնւում իր մայր հայրենիքից՝ Սովետական Հայաստանից եւ հեծում է Թրքական բռնակալութեան լծի տակ: Սակայն մեր որոշ բանաստեղծներ նեղացնում են այս հարցի քաղաքական իմաստը, դարձնում այն ինքնանպատակ՝ լոկ էմոտիւ (մոտերիվ) յոյզերն ու խոհերը արտայայտելու մի միջոց»:

Գ. Տէր Գրիգորեան այնուհետեւ կրկին կը մեղադրէ Սարմէնը եւ Յ. Շիրազը, որոնք փոխանակ «օպտիմիստական, սովետական պոէտին յատուկ արժանապատուութեան զգացումով եւ կրքոտութեամբ բարձրացնելու իրենց ձայնը, տրամաթայիծ հառաչանքներով, յուսաբեկ ալ ու վախերով կը տենչան Արարատ սարի ազատագրման: Այս բոլորը տրամագծօրէն հակառակ են սովետական հայրենասիրութեան ակտիւ, օպտիմիստական էութեանը»:

Մեր քննադատը պահ մը Վահագն Կարենցի եւ Սիլվա Կապուտիկեանի օձիքներն ալ թօթուելէ ետք, իբրեւ «նիհիլիստ» մտայնութեան տէր, կը յայտնէ թէ մեր «պոէտները, գինուած իդէոլոգիական հարցերի վերաբերեալ Կենտրոնական Կոմիտէի որոշումներով, լիովին կը յաղթահարեն իրենց գործերում տեղ գտած գաղափարական սխալներն ու խեղաթիւրումները եւ առաջիկայում կը ստեղծեն ստալինեան դարաշրջանի հերոսականութիւնն արտացոլող լիարժէք գեղարուեստական երկեր»:

ՇԱՐՄԱՂ

Դէպի անորոշութիւն

ԼՈՆՏՈՆ 13 փետր. (Յառաջ) — Barletta շոգենաւի կամրջակին վրան եմ. վարը՝ քարափին՝ ողջերթի եկող բարեկամներս վերջին անգամ բարի ճանապարհ ու բարի վերադարձ կը մաղթեն, իրենց թաշկինակները պարզելով: Barlettaն հետզհետէ կը հեռանայ. կը հեռանան նոյնպէս բարեկամներս ու Իսթանպուլը՝ այն հմայիչ քաղաքը, որուն գեղեցկութիւնները վայելելու բախտը ունեցայ, հայրենակիցներուս հիւրասէր շրջանակին մէջ:

Վերջին ակնարկ մըն ալ կը նետեմ հեռաւորութեան մէջ տակաւ կորսուող Վոսփորին, իր սլացիկ մինարէներուն. պահ մը յափշտակուած կը մնամ այս կախարդական տեսարանին առջեւ: Եւ ահա ձայն մը կը սթափեցնէ զիս:

— Պատրիկ, տղաս, հեռու մի երթար:

Մռայլ դէմքով մարդ մըն է, որ տղուն հետ կը խօսի: Իր քովը կանգնած է նաեւ կին մը: Կը մօտենամ իրենց եւ հայերէն կը բարեւեմ:

Շուտով բարեկամներ կը դառնանք, ինչպէս յաճախ կը պատահի ճամբորդութեան ընթացքին: Ու կը պատմեն իրենց կեանքը: Ռումանահայ ընտանիք մըն են: Իրենց երկրին մէջ բարեկեցիկ կեանք մը ունեցած են. բայց պատերազմէն վերջ, երբ Ռումանիոյ վարչաձեւը կը փոխուի, կատարեալ թշուառութեան կը մատնուին նաեւ իրենք, նիւթապէս թէ բարոյապէս: Ուրիշ միջոց չի մնար իրենց, եթէ ոչ հեռանալ, միայն հեռանալ դժոխքէն: Անպատմելի դժուարութիւններէ ետք, վերջապէս կը յաջողին շոգենաւով մը երկրէն դուրս ելլել: Երախտագիտութեամբ կը յիշեն նաւապետին անունը, որ զիրենք ձրիօրէն մինչեւ Իսթանպուլ կը բերէ: Թրքական կառավարութիւնը մէկ ամսուան արտօնութիւն կու տայ իրենց Պոլիս ապրելու, բայց երբ կը լրանայ պայմանաժամը, կը ստիպուին երկրէն հեռանալ:

Դարձեալ դէպի անորոշութիւն... Բարեբախտաբար Վենետիկի Մխիթարեան Հայրերու միջնորդութեամբ կը յաջողին վիզա ստանալ Իտալիոյ համար: Ու հիմա իրենց ճակատագիրը Barlettaին յանձնած կ'ուղեն Վենետիկ երթալ: Իսկ յետո՞յ... Միշտ դէպի անորոշութիւն... Մինչդեռ իրենց ունեցած դրամը հազիւ քանի մը օրուան կը բաւէ:

Այդ պահուն մոռցած էի Իսթանպուլի անհոգ, ուրախ օրերս: Դիմացս կանգնած էր հայ ընտանիք մը անտուն, անպաշտպան, որ պէտք ունէր անմիջական օգնութեան:

Չորս օր փոթորկոտ ծովի դէմ պայքարելէ վերջ, հասանք Վենետիկ: Առտուան ժամը 6 էր, Տօժերու քաղաքը կ'արթննար իր քունէն: Ձկնորսները ուրախ երգերով դէպի բաց ծովը կը թիավարէին: Ու ներդաշնակօրէն կը ղօղանջէին եկեղեցիներու զանգակները: Կեանքը ինչքան երջանկութիւն ունի եւ ինչքա՛ն տառապանք:

Հազիւ Վենետիկի քարափը ոտք դրինք, առաջին գործս եղաւ այս ընտանիքին համար ապաստան մը գտնել. ետքը դիմեցի Մուրատ-Ռափայէլեան վարժարանը: Այս առթիւ պարտք կը համարեմ իմ խորին շնորհակալութիւններս յայտնել նոյն վարժարանի տնօրէնութեան որ սիրայօժար բացաւ իր դռները այս խեղճ ընտանիքին առջեւ, ապահովելով՝ իրենց բնակարանն եւ սնունդը: Առաջին անգամ չէ, որ Վենետիկի Մխիթարեան Հայրերը այսպիսի մեծահոգութիւն մը ցոյց կու տան: Պատերազմէն վերջ բազմաթիւ հայ գաղթականներ նոյն դպրոցներուն պաշտպանուած են իրենց կողմէ:

Այսպէս հրաժեշտ առի իմ դժբախտ հայրենակիցներէս, այն սփոփանքով, թէ գոնէ առժամապէս, հիւրընկալ տան մը յարկին տակ, անոնք մոռնան իրենց ճակատագիրը որ կը տանի դէպի անորոշութիւն:

ՄԱՔՍ ՊԱՐՕՆԵԱՆ
(Թէնիսի ախոյեանը)

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

ԽՍԿԻՇԷՀԻՐՑԻՆԵՐՈՒ ՀԱՆԴԷՍԸ

Խսկիշէհիրի Հայրենակցականն ալ տուաւ իր պարբերական հանդէսը, անցեալ կիրակի: Փոքր թիւ մը չէին կազմեր ներկաները: Եւ ի՜նչ անակնկալ հանդիպումներ: Հոս ու հոն կը կազմուէին ծանօթներու խումբեր, յետոյ մէկ խումբէն միւսը կը վերակազմուէին ուրիշներ, եւայլն:

Անմասն չմնացի նաեւ ես այդ հաճոյքէն, հանդիպելով դէմքերու որոնք արթնցուցին յիշատակներ մանկութենէս ու պատանեկութենէս: Տիկին մը մօտենալով ինծի ըսաւ.— «Դուք Պ. Գ.ը չէ՞ք, ես ձեզի ձեր աչքերուն արտայայտութենէն ճանչցայ»: Հանդիպում մը օտար երկրի մէջ, մօտաւորապէս կէս դար վերջը: Վերյիշեցի անշուշտ մանկութեանս այդ ընկերուհին եւ սկսանք քրքրել անցեալ օրերու յիշատակներ որոնք ժապաւէնի մը նման կը քակուէին իրարու ետեւէ մեր մտքին առջեւ:

Պահ մը վերջը ահա նաեւ ուրիշներ որոնք կուգան միանալու մեզի, բոլորն ալ հին ծանօթներ, նոր անակնկալներ:

Այսպէս փեթակի մը վերածուած սրահին մէջ անկիւն մը քաշուած երբ կը խօսակցէինք մտերմօրէն, բեմին վրայէն ձայն մը, ուղղուած «սիրելի հայրենակից»ներու, կ'ընդհատէ բոլոր խօսակցութիւնները: Հանդէսին անխոնջ կազմակերպիչը, Պ. Նուպար Յովհաննէսեանն է որ կարճ մը զուարթ խօսքերէ վերջը հանդիսականներուն ուշադրութիւնը կը հրաւիրէ բարոյական պարտականութեան մը վրայ, «որուն մէջ պէտք չէ թերանանք»:

Խնկիչէհիրն ալ ըմպած էր արդարեւ աքսորի դառն բաժակէն եւ պէտք չէր ետ մնայ Տիկին Լեփսիուսի Փոնտին իր մասնակցութիւնը բերելու մէջ:

Պահ մը առաջ Օր. Պիւլպիւլեան իր երգերովը արդէն ստեղծած էր ոգեւորութիւնը: Յետոյ անձամբ ալ քանի մը վայրկեան սրահին մէջ շրջելէ վերջ, իր ձեռքի սկուտեղին մէջ դիզած էր արդէն 17.000 ֆրանքի գումար մը:

Այնուհետեւ այլեւս կարելի էր աւելի ազատ սրտով վայելել հանդէսը որ, եղաւ շատ հաճելի:

Մինչ ես, կը խորհէի ինքնիրենս.— շատեր ճանչցած ըլլալու էին Խսկիշէհիրը այն ժամանակ, գիտնալու համար թէ այդ յետամնաց ու խաւար քաղաքին մէջ ապրող ափ մը Հայերը ինչպիսի ծաղկեալ բոյն մըն էին շինած իրենց համար:

Իսկ այսօր հոս, անոր բեկորները կազմած անոնք, կը յամառին շարունակել աւանդութիւն մը: Անոնցմէ սերած երկսեռ երիտասարդութիւն մը, առողջ ու կենսունակ, այդ օրը բեմին վրայ կ'ընէր հայրենաշունչ արտասանութիւններ թէ՛ ուրախացնելով եւ թէ խորապէս յուզելով մեր սրտերը:

Կը յուզուէին մեր սրտերը այդ պահուն, մանաւանդ այն մտածումէն՝ թէ վաղը այդ երիտասարդները մի գուցէ դադրէին այլեւս մեզի պատկանելէ: Եւ սակայն ի վերջոյ, հանդէսին պահուն, բոլոր այդ մտածումները կը նուաղէին՝ նուագին ու պարին ոգեւորութեան մէջ:

Երանի թէ կարելի ըլլար աւելի յաճախ վայելել այսպիսի հաւաքոյթներ, կարճ կապելով սովորութիւն դարձած ճառերը, առաւելապէս մտերիմ մթնոլորտի մը մէջ սեղմելով բարոյական կապերը ազգակիցներու միջեւ: Գ.

ՅԱԿՈԲ ՄԷՆԷՆՏԵԱՆԻ ԹԱՂՈՒՄԸ

Ողբացեալ ընկերոջ յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցաւ փետր. 11ին, Thiaisի գերեզմանատան մէջ:

Ներկայ էին Հ. Յ. Դ. Փարիզի Շրջ. Կոմիտէի եւ Եգիպտացի Կոմիտէի ներկայացուցիչները, իր պաշտելի Յառաջի Վարչութիւնը եւ շատ մը ընկերներ ու բարեկամներ:

Յանուն Շրջ. Կոմիտէի յուղիչ դամբանական մը խօսեցաւ ընկ. Ս. Յովհաննիսեան ողբալով որ բազմաթիւ ընկերներ կ'անհետանան օտարութեան մէջ, հեռու հայրենիքէն, իսկ անդին հայրենիքի հրապարակներուն վրայ յուշարձաններ կը կանգնեն Ալի Մամատովներու յիշատակին:

Հանգիստ ոսկորներուդ, հայրենակարօտ սիրելի Յակոբ: Օտար հողը թող թեթեւ գայ վրադ:

Գ. ՄԻՐՈՅԵԱՆ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ՀԱՅ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏԻ ՄԸ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Երիտասարդ հայ երգիչ մը՝ Ժիրայր Սերգոյեան, վերջերս մասնակցելով Փարիզի Ազգ. Օփերայի մէջ բացուած մրցումի մը, ընդունուած է նոյն հաստատութեան կողմէ իբրեւ երգիչ եւ յառաջիկայ Ապրիլէն սկսեալ պիտի երեւայ Օփերայի բեմին վրայ:

Ժիրայր Սերգոյեան օժտուած է հազուագիւտ հարուստ ձայնով մը (պաս): Ատենէ մը ի վեր յաճախ առիթը կ'ունենայինք արդէն կարդալու գաղղիական մամուլին մէջ իր մասին երեւցող գովասանական գրութիւնները:

Այսպէս մեծ եւ պատուաբեր ասպարէզ մը կը բացուի իր առջեւ: Եւ մենք մեծ հետաքրքրութեամբ պիտի հետեւինք իր ապագայ յաջողութիւններուն, որոնց մէջ ազգային հպարտութեան զգացումը նուազագոյն գոհունակութիւնը պիտի չըլլայ անշուշտ մեզի համար:

Գ. ՔԷՐԷՍԹԷՃԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ — ԹԻՒ 2

ԼՐՏԵՍՆԵՐՈՒ ՊԱՅՔԱՐԸ

(ՎԷՊ ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԷՆ)

ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԱԾ ԱՆԳԼԵՐԷՆԷ

Սովորական կեանք մը կը վարէ, սովորական գործ մը ունի: Եւ երբեք ծպտուած չէ: Կրնայ ըլլալ պարզ վաճառական մը, այս կերպով ազատօրէն կրնայ շրջիլ երկրին մէջ, կրնայ ճանչնալ հարիւրաւոր մարդիկ եւ առանց ուշադրութիւն գրաւելու կրնայ տեղեկութիւններ քաղել անոնցմէ: Եւ եթէ պատահի որ օր մը ձերբակալուի, իր դրացիները չափազանց պիտի զարմանան եւ պիտի ըսեն.

— «Բայց ա՛ն.... լրտե՞ս մը. անկարելի է. ամէն շաբաթ իրեն հետ կօլֆ կը խաղայի», կամ «տարիներէ ի վեր ամէն կիրակի մեր տունը ճաշի կուգար»: Օրինակ մը տամ ձեզի: 1916ին երկու լրտեսուհիներ ձերբակալեցի, Ամիէնի մօտ գիւղի մը մէջ: Շատ համակրելի երկու կիներ էին անոնք, խաղաղ կեանք մը կը վարէին եւ ըստ երեւոյթին չափազանց մաքրասէր էին, որովհետեւ ամէն օր լուացք կ'ընէին եւ պարտէզը կը փռէին իրենց ճերմակեղէններն ու հագուստները: Գիւղացի կիներ սկսան բամբասել զանոնք, որովհետեւ ամէն օր գոյնզգոյն ճերմակեղէններ կը փռէին պարտէզը, երբ այդ շրջանին գրեթէ բոլոր Ֆրանսուհիները սգաւոր էին: Երբ լսեցի այս անմեղ բամբասանքները, հետաքրքրուեցայ եւ գուշակեցի թէ անոնք գոյնզգոյն լաթերով տեղեկութիւններ կը հաղորդէին գերման օդանաւորդներու: Յետ քննութեան հաստատեցինք թէ այդ կիները 1901ին Գերմաններու կողմէ զետեղուած էին այս գիւղը:

Այժմ թողունք անցեալը: Նոյնպէս Գերմանացիները լաւ գիտեն թէ ինչու Անգլիա կը գտնուիմ եւ հաւանաբար [illegible] իրենց կ'ըսեն. «Անիկա չեղաւ: Նախ պէտք է ազատինք Ֆրանսացի ծերունիէն: Անգլիացիները չեն կրնար ձերբակալել մեր գործակալները եւ եթէ նոյնիսկ ձերբակալեն, օրինական փաստեր չունենալով պիտի արձակեն զանոնք. բայց այս Փոնթիւին տարբեր է. ան բռնածը ձեռքէն չի փախցներ. հետեւաբար պէտք է որ դադրի գոյութիւն ունենալէ»:

— Գերմանները գիտեն թէ, Չըրչիլէ վերջ, Անգլիոյ իրենց ամէնէն վտանգաւոր թշնամին դուք էք, Փոնթիւ, ըսի ժպտելով:

— Կը ծաղրէ՞ք զիս: Լաւ ուրեմն, դուք ձեր միջոցներով ջանացէք ձերբակալել այդ լրտեսները. ես պիտի օգնեմ ձեզի:

Փոքրիկ Փոնթիւն կարծես բարկացած կ'երեւար:

— [illegible] խօսքերուն [illegible], ըսաւ Մարշըլ դիւանագիտօրէն, բոլորս ալ գիտենք թէ որքան վտանգաւոր էք գերման լրտեսներու համար:

[illegible] համար թէ ճիշդ էր Մարշըլի ակնարկութիւնը:

— Լաւ, բայց Փոնթիւ, [illegible]: Յետոյ ժամացոյցին նայեցաւ:

— Ժամը [illegible], [illegible] Մարշըլ եւ Նիւմըն, [illegible] սենեակս եւ [illegible] մտիկ ըրէք: Ես գլանիկ մը պիտի ծխեմ եւ պիտի մտածեմ:

Կէս ժամ վերջ, երբ վերադարձանք, Փոնթիւի վեր-վար կը պտտէր սենեակին մէջ: Գլանիկը մարած էր բերնին մէջ:

— Վերջապէս վերադարձանք, ըսաւ մեզ տեսնելով, խորհեցայ եւ հինգ վայրկեան առաջ քիչ մնաց որ «էվրէքա» պոռայի: Ձեր խնդիրը լուծեցի, սիրելի Մարշըլս: Լաւ:

— Լուծումը շատ պարզ է: Պէտք է Տիէփ երթալ:

— Ի՞նչ.....

— Ինչպէս կը յիշէք, Օգոստոսին Քանատացիները Տիէփ հասան:

— Այո, գիտեմ, բայց արդեօք ի՞նչ կապ ունի մեր խնդրին հետ:

— Այդ շրջանին ոչ ոք որոշապէս գիտէր թէ արշաւա՞նք մը կազմակերպուած է թէ Բ. ճակատ էր որ կը բացուէր Տիէփի մէջ: Ըսել կ'ուզեմ թէ գերման լրտեսական կազմակերպութիւնը պէտք էր շատ լաւ աշխատած ըլլար, որովհետեւ գիտէին անոնք թէ յարձակում մը պիտի գործէինք:

— Ի՞նչ կ'ըսէք:

— Այո, իրականութիւն է ըսածս: Գիտէ՞ք թէ ինչ էր առաջին խօսքը Քանատացի վիրաւոր զինուորի մը. «Լաւ կռուեցանք Տիէփի մէջ, սակայն թշնամին անակնկալի չեկաւ»: Կը նշանակէ թէ Գերմանացիները առաջուընէ լուր ունէին, գիտէին թէ այդ կէտէն պիտի յարձակինք:

(Շար.)

մասնագէտներ պտի աշխատին չինութեանց վրայ: Ծախքը պիտի ըլլայ 15 միլիոն տոլար: Օդանաւակայանը կարելի պիտի ըլլայ օգտագործել B-36 տիպարի ծանր ռմբաձիգներու համար:

Միաց. Նահանգներու արդի ռազմավարութիւնը հիմնուած է այս տիպարի օդանաւերուն վրայ, որոնք ի հարկին պիտի կարենան հիւլէական ռումբ փոխադրել: Ամերիկա արդէն Լիբիոյ եւ Բրիտանական կղզիներուն մէջ այս կարգի խարիսխներ հաստատած է:

Այս կերպով, Ամերիկացիներուն հաստատած գիծը կը տարածուի հիւսիս-արեւելք, 500 քիլոմեթր տարածութեան մը վրայ, ընդգրկելով Եգէականը, Յունաստանը, Թուրքիան եւ Ատլանտեանի շրջանը: B-36 տիպարի օդանաւերը իրենց գործունէութեան ծայրագոյն կէտին կրնան յանգիլ: Ծրագիրը կը նախատեսէ նաեւ քարիւղատար խողովակ մը հաստատել վերոյիշեալ օդանաւակայանին եւ կղզին հարաւային շրջանին միջեւ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՋՐԱԾԻՆ ՌՈՒՄԲԻ առաջին փորձը պիտի կատարուի այս գարնան, ինչպէս կը ծանուցանէ ամերիկեան կառավարութիւնը: Տեսականօրէն այս ռումբը հազար անգամ աւելի զօրաւոր է քան հիւլէական ռումբը:

ԹԻՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ Մէճլիսի (Երեսփոխանական Ժողով) դռնփակ մէկ նիստին մէջ, ուր ներկայ էին 57 երեսփոխաններ, ընդդիմադիր երեսփոխան Մոհամմէտ Ալի Շուշտարի յայտարարեց թէ Տոքթ. Մոսատեղի դահլիճին անդամները «ոճրագործներ» են եւ պէտք է դատուին: Տասնըհինգ ընդդիմադիր երեսփոխաններ, որոնք Խորհրդարան ապաստանած են աւելի քան երկու ամիսէ ի վեր, հաւանաբար դուրս ելլեն, երբ նոր նստաշրջանը բացուի: — Տակաւին համաձայնութիւն գոյացած չէ քարիւղի մասին:

ՔՈՐԷԱՅԻ զինադադարի բանակցութիւնները կը շարունակուին նոյն միօրինակութեամբ: Միւս կողմէ կռիւներ կը մղուին զանազան ճակատներու վրայ, հետզհետէ սաստկանալով:

ԱՆԳԼԻՈՅ Թագուհին իր ամուսինը՝ Էտին - պուրկի դուքսը չորրորդ աստիճանէն բարձրացուց երկրորդի, որով իրմէ անմիջապէս վերջը կուգայ իբրեւ կայսրութեան ամէնէն ականաւոր դէմքը: Արդէն գործնապէս այս դիրքը տուած էր, Ճորճ Զ.ի յուղարկաւորութեան առթիւ:

ՍԷՆԻ ՅՈՐԴՈՒՄԸ կը շարունակէ մտահոգութիւն պատճառելով մասնաւորապէս Մոնթրոն շրջանի մէջ, ուր Իօն գետը կը խառնուի իր ջուրերուն: Կը վախցուի որ յորդումը աւելի վտանգաւոր դառնայ եւ Փարիզի մօտենայ, երբ աւելի արագ հալին ձիւները:

ԱԹԷՆՔԻ ԼՐՏԵՍԱԿԱՆ դատին առթիւ, վկաներ յայտարարեցին թէ նաւաստիներու եւ ճամբորդներու ցանց մը ունի, սթերլին եւ տոլար կը հոսեցնէր մաքսանենգութեամբ, լրտեսական կազմակերպութեան օգնելու համար: Վկայ մը հաստատեց թէ նմանօրինակ լրտեսական ցանց մըն ալ կը գործէ Աղեքսանդրիոյ մէջ: Գլխաւոր ամբաստանեալը, Տերոյանիս, կրթուած է Վարշաւայի մէջ: Գանձապետը, Տիմիթրիոս Պացիս, ծանօթ իրաւագէտ մըն է, շրջանաւարտ Գերմանիայէն:

ՃԱՓՈՆՑԻ 240 պատերազմական ոճրագործներ ազատ արձակուեցան: Կառավարութեան կողմէ հրատարակուած ցանկին վրայ կ'երեւին ծովակալներ Նոյիտա եւ Օնօ, զօրավարներ, եւն:

700 ՄԻԼԻՈՆ տոլարի վարկ մը խնդրած է Ամերիկայէն ճափոնական կառավարութիւնը, տնտեսական ինքնավարութիւնը գտնելու եւ պաշտպանողական միջոցները զօրացնելու համար: Փոխադարձաբար Ճափոն պիտի նպաստէ Միացեալ Նահանգներու սպառողինութեան ծրագրին:

ԻՐԱՔԻ Խորհրդարանը վաւերացուց քարիւղի ընկերութեան հետ կնքուած համաձայնութիւնը: Ընկերվարական 18 երեսփոխաններ հեռացան սրահէն ի նշան բողոքի:

ՆԱԽԱՅԻՆ ռազմափորձեր տեղի պիտի ունենան Միջերկրականի մէջ, Փետր. 26էն մինչեւ Մարտ 5: Անգլիական, ամերիկեան, ֆրանսական և իտալական հարիւրաւոր նաւեր ու օդանաւեր պիտի մասնակցին այս ռազմափորձերուն:

ԹԻՀՐԱՆԻ ամերիկեան դեսպանը Իրանի ելմտական նախարարին հաղորդեց Արտասահմ-Նեբասծում դրամատան մէկ որոշումը, որուն համաձայն 25 միլիոն տոլարի վարկը պիտի չյանձնուի, ցորչափ չէ կարգադրուած քարիւղի խնդիրը:

ԼԵՀ գիւղացիները այսուհետեւ պէտք է արջառ տրամադրեն կառավարութեան, համաձայն իրենց գործի ծաւալին: Զարականութիւն կամ օրէնքի դէմ ըմբոստութիւն ցոյց տուողները մինչեւ 3000 զլոթի տուգանքի պիտի դատապարտուին:

Հացի եւ Լոյսի համար

մէջ օրուան կեանքէն. — գրեց՝ Մ. ԻՇԽԱՆ
Դիմել «Յառաջ»ի: Գին 500 Ֆր. Թղթատարի ծախքով՝ 550:

ԽՆՋՈՅՔ – ՑԵՐԵԿՈՅԹ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ի ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վարդան Ենթակոմիտէի, այս Կիրակի, ժամը 15ին, Salle des Noces ՍԱՐՍԷԼ, 81, Rue Pierre Brossolette:

Կը խօսին ընկերներ ՅԱԿՈԲ ՀԻՍԱՅԵԱՆ եւ ՀՐԱՆՏ ԲԱԼՈՒԵԱՆ:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ի ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Իսիի Հ. Յ. Դ. Զաւարեան Կոմիտէն կը տօնէ Փետր. 24ին, Երեկեան սրահը՝ նախագահութեամբ ընկ. ՀԱՅԿ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ:

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վարուժան Ենթակոմիտէի: 23 Փետրուար շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին, հայկական դպրոցի սրահին մէջ:

Կը նախագահէ՝ ընկեր ՄԻՆԱՍ ՃԱՊՈՒՐԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր ԱՐՄ. ԳՈՒՑՈՒՄՃԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին: Առատ խմիչք: Զանազան անակնկալներ: Մուտքը ազատ է

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԻ 1500ԱՄԵԱԿԻ ՓԱԿՄԱՆ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Հովանաւորութեամբ ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ

Փետրուար 21ին, Հինգշաբթի

ԱՆԹԻԼԻԱՍԻ ՄԱՅՐ ՏԱՃԱՐԻՆ ՄԷՋ

Կոմիտասեան բազմաձայն երգեցողութեամբ

Պատարագը եւ պատգամումը

Պիտի ձայնասփռուի Պէյրութի ռատիոկայանէն (միջին ալիք 359 մեթրի եւ կարճ ալիք՝ 37մ. 34ի վրայ՝ առաւօտեան ժամը 10—12):

Նոյն օրը երեկոյեան ժամը 9.30ին, Պէյրութի Կապիտոլի սրահին մէջ պիտի ներկայացուի «Վարդանանք» թատերգութիւնը, երեք արարով, հեղինակութիւն եւ բեմադրութիւն՝ ԱՇՈՏ ՄԱՏԱԹԵԱՆԻ:

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Փարիզի Հայոց Եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս հինգշաբթի 21 Փետր. Վարդանանցի տօնին առթիւ պիտի պատարագէ և քարոզէ Նորընծայ ՊԱՐԳԵՒ քհնյ. ՄԻՐՃԱՆԵԱՆ:

Պատարագէն վերջ պիտի կարդացուի Վարդանի ճառը, եւ պիտի երգուին «Նորահրաշ»ը եւ հայրենաշունչ երգեր մեծ եւ փոքր դպրաց դասերուն կողմէ. Հրաւիրուած են Փարիզի եւ շրջանի բոլոր դպրոցները եւ ուսուցչական կազմը:

Կը հրաւիրենք նաեւ մեր ժողովուրդը:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ. — Պ. Աւետիս Մամասեան եւ զաւակները, Այրի Տիկ. Տ. Կիրակոսեան, Տէր եւ Տիկ. Կ. Կիրակոսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Գ. Կիրակոսեան եւ զաւակները և բոլոր ազգականները իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք, անձամբ, գրաւոր կամ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ողբացեալ կնոջը, աղջկան, քրոջը եւ ազգականին, վաղամեռիկ ՏԻԿԻՆ ԸՆԾԱՅ ՄԱՄԱՍԵԱՆԻ մահուան առթիւ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ. — Տէր եւ Տիկին Կարպիս Նշանեան Տէր եւ Տիկ. Հրանտ Մինասեան եւ զաւակը՝ Ժիրայր, ինչպէս նաեւ բոլոր ազգականները, իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր կամ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց մօր, մեծ մօր եւ ազգականին ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԲԵՐՈՒԶ ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ մահուան առթիւ:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ. — Ուսուցչիս՝ Պ. Վահան Գույումճեանի մահուան առթիւ իմ խոր ցաւակցութիւններս իր ընտանիքին եւ ընկերոջս՝ Տիրատուր Տիրատուրեանին: — ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՋԷ

ՀՐԱՒԷՐ ԵՐԳՈՂՆԵՐՈՒ

Հայ Ուսանողական Ընդհ. Միութեան Երգչախումբը պիտի մասնակցի Օհան Տուրեանի նուագահանդէսին:

Միութիւնը կոչ կ'ընէ բոլոր երգողներուն որ իրենց մասնակցութեամբ աջակցին այս հանդէսին յաջողութեան:

Ներկայանալ ամէն կիրակի ժամը 11ին Cité Universitaire. Fondation des Etats-Unis, 15, Bd Jourdan Paris 14e կամ գրաւոր՝ Պ. Մինասեանի 55 Bd. Jourdan, Paris 14e, սենեակ թիւ 49:

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Փարիզի եւ շրջանի ներկայացուցչական ժողովը՝ այս շաբաթ, ժամը 20.30ին, Le Cadet սրճարանին վերնայարկը: Կը խնդրուի ճշտապահ ըլլալ:

ԼԻՈՆ. — Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ երեկոյ, 78, rue Rabelais — դպրոցին սրահը: Կարեւոր օրակարգ: Ներկայանալ անդամատետրով:

ՊԱՆԵԷՕ-ՔԱՇԱՆ. — Ֆր. Կապոյտ Խաչի ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, 17 rue Ampère: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. Վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի շրջանի բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 8ին, Chope du Nordի սրճարանը (Gare du Nordի դէմ): Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

ՎԻԷՆ. — Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, ժամը 20.30ին «Համօ-Օհանջանեան ակումբին մէջ: Բոլոր ընկերներու ներկայութի-ւնը պարտաւորիչ է:

ՎԱԼԱՆՍԻ Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ ՌՈՄԱՆԻ «Անդրանիկ» խումբը այս ուրբաթ, ժամը 20.30ին Արամ Մանուկեան սրահը (Ռոման): Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը:

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ընկ. ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ

Հինգշաբթի ժամը 21ին, Ակնունի խումբը,
Ուրբաթ ժամը 21ին Ընկեր Կարօ խումբը:
Շաբաթ, ժամը 21ին, Զաւարեան ենթակոմիտէ:
Շաբաթ, ժամը 21ին Քրիստափոր ենթակոմիտէ:

ՏԷՍԻՆ. — Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ (23 Փետր.) կէսօրէ վեր ժամը 4ին: Հ.Յ.Դ. Տան մէջ: Ներկայանալ անդամատետրերով: Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի:

ԱՆԻԷՌ-ՊՈՒԱ ԳՕԼՕՄՊԻ Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս հինգշաբթի ժամը 20.30ին ծանօթ հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բացակաները նկատի կ'առնուին:

ԱԼՖՕՐՎԻԼ. — Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս չորեքշաբթի իրիկուն, սովորական հաւաքատեղին: Կը խնդրուի ճշտապահ ըլլալ: Կարեւոր օրակարգ:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս հինգշաբթի ժամը 21ին Ազգ. Տան մէջ, 32, rue de Trévise, Cadet. Կարեւոր օրակարգ:

Հ. Յ. Դ. ԵԳԻՊՏԱՑԻ Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Քրիստափոր, Վահան Խորէնի եւ Փոթորիկ խումբերու բոլոր անդամները, չորեքշաբթի ժամը 20.30, Café Régent: Շատ կարեւոր օրակարգ:

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԼՍԱՐԱՆԻՆ հերթական հաւաքոյթը այս Զորեքշաբթի երեկոյ, Քատէ սրճարանին վերնայարկը: Կը խօսի Տոքթ. Լ. Համբարձումեան, նիւթ ունենալով «Հայկական Դատին մասին 1917—22 Փարիզի մէջ տարուած աշխատանքները»: Մուտքը ազատ է:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ. — Պանեէօ-Քաշանի Նոր Սերունդի հանդէսը Մարտ 15ին (շաբաթ) Bicêtreի մէջ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ. — Մարտ 16ին Անիէռ-Պուա Գօլօմպի Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէն կը տօնէ իր հիմնադրութեան 25ամեակը:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ. — Լիոնի Ֆր. Կապոյտ Խաչի տարեկան պարահանդէսը 15 մարտ Berriet-Millierի (Place Bellcour) շքեղ սրահներուն մէջ: Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն:

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆ (1923 — 1952)

THEATRE D'IENA, 10 Ave. d'Iéna

Ծանօթ դերասաններ ՏՐԴԱՏ ԵՒ ՍԻՐՈՒՀԻ ՆՇԱՆԵԱՆ, մասնակցութեամբ լաւագոյն ուժերու: 19 Ապրիլ, շաբաթ գիշեր 20.45ին, Ա. անգամ ըլլալով կը ներկայացնեն՝ Տանըմարքայի Տիկ. Փարէյի Պրամսօնի

ՊՐՕՖԷՍԷՕՐ ՓԼԷՆՕՎ

Հռչակաւոր տրամը 3 արար, թարգմ. եւ բեմադրութիւն՝ Ս. եւ Տ. ՆՇԱՆԵԱՆԻ:

Կանխաւ ապահովել տեղերը՝ հայ գրատուններէն եւ D. Nichanianէ 29 rue Pixérécourt, Paris (20), Tél. Men. 67-71 (C.C. Paris 5539-24):

Բ. ներկայացում 25 Մայիս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15ին ՕԹԷԼԼՕ, Շէյքսփիրի, 5 արար:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925 R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e) Metro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200. Արտ. 3000 ֆր

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Jeudi 21 Février 1952 Հինգշաբթի 21 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

28րդ ՏԱՐԻ–28e Année No 6693 Նոր շրջան թիւ 2104

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԵՐԳԵՑԻՆ, ՃԱՌԵՑԻՆ ԵՒ...

Այսօր, Հինգշաբթի, տօն Վարդանանց, կը փակուին 1500ամեակի հանդիսութիւնները, որոնք տեւեցին լման մէկ տարի։

Փակման արարողութիւնը պիտի կատարուի Անթիլիասի Մայր Տաճարին մէջ, ինչպէս կը ծանուցանէ մասնաւոր յայտարարութիւն մը։

Անշուշտ ուրիշ տեղեր ալ «Հուսկ բան»եր պիտի արտասանուին, աւանդաբար տօնելով տարեդարձը։

Երբ 1500ի տօնակատարութիւնը կը սարքուէր, հովանաւորութեամբ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին եւ նախաձեռնութեամբ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսին, կոչեր ալ ուղղուեցան, դարադարձին վայել ձեռնարկներ կատարելու համար։

Եւ թերթերուն մէջ կարդացինք զանազան ծրագիրներ, կամ թելադրութիւններ՝ այս կամ այն գործը կատարելու համար։

Ինչպէս միշտ, այս առթիւ ալ գոհարներ կը հոսէին բերաններէ եւ գրիչներէ, ի սփիւռս աշխարհի։

Անշուշտ ամէնքդ ալ հետաքրքիր էք իմանալու արդիւնքը։

Դժբախտաբար լուր չունինք որեւէ հիմնական, արժանավայել ձեռնարկէ։

Շնորհակալ պիտի ըլլայինք, եթէ իրազեկներ աւետէին թէ գոնէ շինարար ծրագիր մը մշակուած է եւ պիտի գործադրուի աստիճանաբար։ «Համաձայն տեղական պայմաններուն», ինչպէս կ'ըսեն սովորաբար։

Առաջին անգամ չէ որ կը կորսնցնենք նուիրական կամ հոգեբանական պահը։

Մեր արմատախիլ կացութիւնը կը չարունակէ աւերներ գործել միտքերու եւ սիրտերու մէջ։ Հետզհետէ կը ցամքին հանրօգուտ, բարձր ներշնչումներու աղբիւրներ։

Տակաւին կը դիմանայ ազգային գիտակցութեան, պարտաճանաչութեան ոգին, տարագիր բազմութեանց մէջ։

Բայց, կատարուած աշխատանքը չի համապատասխաներ օրուան պահանջներուն։ Ստեղծագործելու տրամադրութիւնները կծկուած են։Գործունէութեան անդաստանը կը մնայ սահմանափակ։ Հորիզոնը նեղցած է։

Կը կարծենք թէ այսօրուան–վաղուան ենք։Եւ անոր համեմատ կը ծրագրենք եւ կը դասաւորենք մեր գործերը։

Խանութպանի հոգեբանութիւնը հետզհետէ ստոյն կը բանի նաեւ մեր հանրային գործունէութեան վրայ։ Եղածով գոհանալու տրամադրութիւն տեսակ մը թմրութիւն յառաջ բերած է։

Փոխաբերաբար խօսելով, պատ մը կամ դուռ մը կը շինենք, բայց կը խեղճանանք, հիմնական հաստատութեան ծրագրին առջեւ։

Այս կամ այն զաղութը թմրեր է։ Դարմա՞նը, — մատուռ մը շինենք։ Տէրտէր մը ճարենք։

Ակումբ, ազգ. տուն չունին կամ եղածը փակեր են։ Եւ կը կարծեն թէ պատճառը այն է որ սեփական խորան եւ ժամարար չունին...

Այս մռայլ խորհրդածութիւնները գրի առած ատեն, երբեք չենք անտեսեր զանազան ձեռնարկներ եւ շինութիւններ, որոնք տեղի կ'ունենան մեր գաղութին մէջ կամ այլուր։

Բոլորովին ուրիշ հոգ մըն է որ կը զբաղեցնէ մեր միտքը։

— Ի՞նչ ըրինք ամբողջ մէկ տարի, Վարդանանց 1500ամեակին առթիւ, յաւերժացնելու համար այդ պատմական թուականը։

Այո՛, հանդէսներ կազմակերպեցինք։ Կրակոտ ճառեր խօսեցանք։ «Քաջն Վարդան» երգեցինք միաձայն եւ բազմաձայն։ Եկեղեցիները խռնուեցանք բացառաբար, մեր հոգեխօսով շարականները լսելու համար։

Եթէ չենք սխալիր, տարիներ ալ հրատարակեցինք մեր հանդիսութեանց, Ֆրանսերէնի կամ անգլերէնի թարգմանելով Քաջն Վարդանի պատմութիւնը։

Թերեւս նարդ մը գիրքեր եւ երգեր ալ հրատարակուեցան։

Իսկ իբրեւ տեւական ձեռնա՞րկ...

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԺԱՌԱՆԳՈՐԴ ՇՈՒՆԸ

Քալիֆորնիոյ Մարթինէզ քաղաքին մէջ կը մեռնի 75 տարեկան հայրենակից մը, անունը՝ Կարապետ Զիլինկիրեան։ Կը ձգէ, մօտաւորապէս, 42.000 տոլարի կոկիկ հարստութիւն մը։

Դժբախտաբար, սակայն, հանգուցեալը ո՛չ կին ունէր, ո՛չ եղբայր–քոյր, ոչ ալ ուեւէ ազգական։

Եղած–չեղածը, ունէր ծերուկ շուն մը, որուն հետ կ'ինար, կ'ելլէր։

Դատական իշխանութիւնները անելի մը մատնուած էին։ Դրամ կար, ժառանգորդ չկար։

Կը չափեն, կը ձեւեն ու վերջին պահուն կ'որոշեն հանգուցեալին ժառանգորդ նշանակել... իր չորքոտանին, որուն ապրուստին կը յատկացնեն ամսական 30 տոլար, որ պիտի վճարուի իր տիրոջը դանձէն....

Բայց ըսի, շունը ծեր է եւ իր օրերը համրուած են։ Ապրի՛, ապրի, երկու երեք տարի եւս։ Այսինքն այդ շրջանին, կրնայ ամէնէն շատը ուտել հազար տոլարի արժողութեամբ ոսկոր...

Մնացած 41,000ը ո՞վ պիտի ստանայ — անշուշտ նահանգին վարչութիւնը...

Անկտակ հանգուցեալներու համրանքը շատ մեծ է մեր ժողովուրդին մէջ որովհետեւ, ընդհանրապէս կտակ շինելու եւ կազմ ու պատրաստ, ծանօթ այցելուին սպասելու սովորութիւն չունինք։

Միլիոններ կորսուած են այդ անփութութեան երեսէն։

Այնքան դիւրագրգած ենք որ չես համարձակիր՝ մազերը ճերմկած մէկու մը թելադրել որ կտակ մը գրէ։ Կը վշտանայ, կը բարկանայ եւ ծուռ մեկնութիւն կուտայ բարեկամական խորհուրդին։

Ո՛վ կ'ուզէ թող քիթը կախէ, ես կը համարձակիմ ըսել իմ բարեմիտ թելադրութիւններս, առ որ անկ է, մանաւանդ որ աշխարհի վրայ չկայ մէկը, որուն կտակէն օգտուելու ակնկալութիւններ ունենայի։

— Ծերունազարդ հայրենակից, երբ ապրած տարիներուդ համրանքը վաթսունէն ճամբայ ելեր ու դէպի եօթանասուն կը քալէ, կտակդ պատրաստէ, որպէս զի հարստութիւնդ չորս հովերուն կեր չըլլայ... Եթէ ժառանգորդներ ունիս, լաւ է որ իւրաքանչիւրին բաժինը դուն ինքդ որոշես... վերջը իրարու գլուխ կը պատռեն...Եթէ ժառանգորդ չունիս ու գերեզմանիդ վրայ կաթիլ մը արցունք թափող ալ պիտի չըլլայ, այն ատեն, քանի ձեռքդ–ոտքդ կը բռնեն, ունեցած–չունեցածդ նուիրէ ազգային հիմնարկութեան մը որպէսզի յիշատակդ օրհնուի... Ժառանգորդներդ թող ըլլան այս դժբախտ ազգին երախաները, հիւանդներն ու կարօտեալները...

Ցանկի՞ մը պէտք ունիս... Ուզած ատենդ կը դրկենք...։

ԵՒՐՈՊԱՑԻ՛

ԱՐԺԱՆԹԻՆՆ ԱԼ ԿԸ ՍԵՂՄԷ ԳՕՏԻՆ

Նախագահ Փերոն առջի օր ձայնասփիւռ ճառ մը խօսելով, յայտարարեց թէ կառավարութիւնը բացառիկ օրէնքներ պիտի հաստատէ, դարման տանելու համար տնտեսական հարցերուն։ Այս առթիւ պիտի սահմանափակուի նաեւ ներդաղթը։ Ամէն շաբաթ մէկ օր ճաշարաններու արտադրութիւնը պիտի սահմանուի արտածման։ Ուրիշ մէկ օր ալ անասուն պիտի չմորթեն։ Սննդեղէնի սպառումը մեծ չափով պիտի կրճատուի, պայքար պիտի մղուի սեւ շուկային դէմ։ Պանդոկները եւ ճաշարանները շաբաթը երկու օր միս պիտի չտան յաճախորդներուն։ Ըմպելիներն ալ բաժնեչափով պիտի տրուին։ «Ինչ որ Պուէնոս Այրէս կը նետէ, բաւական է կերակրելու իրեն պէս քաղաք մը»։

Նախագահը Արժանթինի այս տագնապը կը վերագրէ Անգլիոյ միակողմանի քաղաքականութեան եւ Մոշրի ծրագրին ոտմէ դուրս ձգուած է իր երկիրը։

✕ ԳԱՀԻՐԷԻ ամերիկեան դեսպանը երէկ տեսակցութիւն մը ունեցաւ Եգիպտոսի վարչապետին հետ, Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան մասին։ Կ'ըսուի թէ Հնդկաստան ալ կ'ուզէ մասնակցիլ Սուէզի պաշտպանութեան գործին։

Դաշինքի վստահութիւն շահեցաւ

287ի դէմ 327 ձայնով

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿԻ ԾՐԱԳԻՐԸ Կ'ԸՆԴՈՒՆՈՒԻ ՍԿԶԲՈՒՆՔՈՎ

Ինչպէս կը նախատեսուէր, Ազգ. Ժողովը Գշ. օր վստահութիւն յայտնեց կառավարութեան, եւրոպական բանակի ծրագրին առթիւ։

Կառավարութեան բանաձեւը քուէարկուեցաւ 287ի դէմ 327 ձայնով. ինչ որ կը նշանակէ 40 քուէի մեծամասնութիւն մը։ Այս յաջողութիւնը կը պարտի Ընկերվարական կուսակցութեան, որուն Գործադիր Մարմինը առտուն կանուխ նոր նիստ մը գումարած եւ 4ի դէմ 22 ձայնով որոշած էր վստահութեան քուէ տալ։ Իրականին մէջ քուէարկած էին 86 երեսփոխաններ, ուրեմն շատ մը անդամներ ձեռնպահ մնացած էին։

Քուէարկութենէն առաջ, քանի մը երեսփոխաններ յայտնեցին իրենց տեսակէտները։ Անկախ երեսփոխան մը, Քիլլսի քննադատելով Ատլանտեանի դաշինքը, հետեւեալ բանաստեղծական պատկերը գծեց. — Գագաթին վրայ՝ աստղ մը որ լոյս եւ ջերմութիւն կը սփռէ (Մ. Նահանգները). յետոյ մեծ մոլորակ մը՝ բրիտանական կայսրութիւնը. վերջապէս միգամած մը որ նոր կը կազմուի եւ որուն մէջ կ'երեւայ Ֆրանսան։

Յետոյ բացատրեց թէ Ֆրանսայի դիւանագիտութիւնը տկարացած է, բանակը կազմալոյծ, Ֆրանսական Միութիւնը (գաղթապետութիւն) բաժան–բաժան։ «Ես չեմ կրնար քուէ տալ այսպիսի կացութեան մը մէջ»։

Ժողովրդական Շարժումի (M. R. P.) ներկայացուցիչը յայտարարեց թէ բանաձեւը պիտի քուէարկեն, «զօրացնելու համար խաղաղութիւնը եւ պաշտպանելու Եւրոպան»։

Ընկերվարական կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, Կի Մոլէ կարգ մը վերապահումներ յայտնեց.

— Պ. վարչապետ, ձեր Լիզպոնա մեկնելէն քանի մը ժամ առաջ, ընկերվարական խմբակցութիւնը կ'ուզէ որ յստակ ըլլայ իր դիրքը։ Մենք համաձայն ըլլալով ճշմարիտ եւրոպական բանակի մը հակառակ ենք եւ պիտի մնանք մասնադէտներու պատրաստած ներկայ ծրագրին։ Բանաձեւին մէջ արձանագրուած յանձնարարութիւնները պայմաններ են մեզի համար»։

Վերջապէս խօսք առաւ համայնավար խօսնակը, Մալոէ (զօր. Ժուանվիլ), տեղի տալով բուռն միջադէպի մը։Ահաւասիկ իր յայտարարութիւնը.

— «Դուք ոտքի տակ կ'առնէք երկու միլիոն Ֆրանսացիներու գերեզմանները. Ֆրանսացիներ որոնք 30 տարիէ ի վեր իրենց կեանքը զոհեցին պայքարելու համար գերմանական ռմնապաշտութեան դէմ։ Գերմանիան վերազինել՝ կը նշանակէ աւելցնել պատերազմի վտանգները. իսկ պատերազմ՝ կը նշանակէ մեր երկրին բնաջնջումը։ Ֆրանսացիները երբեք պիտի չներեն անոնց որ կոյր կամ ոճրագործ են եւ քուէ կուտան մեր երկրին դատապարտութեան համար։ Ազգ. Ժողովը պատասխանատուութիւնը կը ստանձնէ երրորդ աշխարհամարտի մը»։

Ժխորը այնքան սաստկացած էր որ, նախագահին ձայնը չէր լսուեր։ Բազմաթիւ երեսփոխաններ կը տփէին գրասեղանները։ Ի վերջոյ Պ. Էռիօ յայտարարեց թէ Պ. Մալոէի խօսքերը պիտի չհրատարակուին պաշտօնաթերթին մէջ։

Յետոյ տեղի ունեցաւ քուէարկութիւնը։

✕ Կէս օրէն վերջ, օրակարգի խնդիրն էր չարժական սանդղակի օրինագիծը։ Վիճաբանութիւնը յեաձգուեցաւ Բշ. օրուան։ Օրինագծին համաձայն, եթէ ապրուստի սղութիւնը 5% է, նուազագոյն օրապահիկը չաւելնար. իսկ եթէ 10% է կամ աւելի, կ'աւելնայ համեմատաբար։ Արմատականները հակառակ են շարժական սանդղակի դրութեան։

Ատլանտեանի ժողովը

Երէկ, չորեքշաբթի, բացուեցաւ Ատլանտեանի Խորհրդաժողովը՝ Լիզպոնայի մէջ։ Օրակարգին վրայ կը գտնուին բազմաթիւ բարդ խնդիրներ, քաղաքական թէ ռազմագիտական։ Առ այժմ որոշ լաւատեսութիւն կը տիրէ անգլեւսաքսոն շրջանակներու մէջ։ Օրակարգի գլխաւոր խնդիրն է որոշ ծրագիր մը յօրինել՝ արեւմտեան Եւրոպայի պաշտպանութեան համար։

Բազմաթիւ տեսակէտներ կան այս հարցի մասին։ Մասնագէտներ կը կարծեն թէ պաշտպանութեան ծրագիրը պիտի խորտակուի, եթէ կարելի չըլլայ հաշտեցնել Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ տեսակէտները։ Ուրիշներ ալ կը հաւատան թէ Երեք Մեծերու ժողովը յաջողած է հարթել կարգ մը մասնաւոր կարգի խնդիրներ։

✕ Երեք Մեծերը պաշտօնական ցանկ մը հրատարակեցին Լոնտոնի մէջ կատարուած խորհրդակցութեանց մասին։ Ձեկոյցը կ'ըսէ թէ Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարար–

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԻՆԵՐԸ ԵՒ ՆՈՐԵՐԸ

Ամէն ժամանակ եւ ամէն ազգի մէջ եղած է եւ կայ միշտ պայքարը՝ հիներու եւ նորերու. հին ու նոր սերունդներու միջեւ:

Հայրերը չեն հասկնար իրենց զաւակները. այս վերջինները չեն հաւնիր իրենց հայրերուն, այսինքն՝ անոնց գործերուն ու գաղափարներուն:

Հասկնալի երեւոյթ՝ բոլորին համար, բնական ըլլալու պատճառաւ:

Կը փոխուին ժամանակները, կը փոխուին քաղաքական, գիտական, ընկերային պայմանները: Կը փոխուին արուեստի ու իմաստասիրութեան գաղափարները, գաղափարականները՝ քանի մը տասնեակ տարիներու ընթացքին, եւ քանի մը տասնամեակը բաւական է, որ անջրպետը լայննայ սերունդներուն միջեւ: Հեռանան իրարմէ եւ նոյն իսկ չհասկնան զիրար. կամ շատ քիչ հասկնան:

Հայ կեանքը այս տեսակէտէն՝ շատ աւելի յատկանշական է, տրուած ըլլալով արագ յեղաշրջումը մեր պայմաններուն:

Հին սերունդը ո՛րեւէ երկրի մէջ՝ դժգոհ է նոր սերունդէն, կեանքի բոլոր մարզերէն ներս: Մեղադրանքները շատ են եւ բազմակողմանի:

Նոր սերունդը, հիներու կարծիքով, չի հետաքրքրուիր հայ կեանքով. ազգային նպատակներով ու գործերով: Նշանակութիւն չի տար, պէտք եղած չափով, ազգային արժէքներուն: Մեր պատմութիւնն ու պայքարը, մեր յեղուն ու գրականութիւնը, օրինակ, սրբութիւններ են հիներուն համար. բայց անոնք կը թուին մաշած, անփայլ ու անփառունակ՝ նորերու աչքին:

Մեր ազգային մեծ դէմքերը, թողունք հին պատմութիւնը, նոր պատմութեան դէմքերը, չեն ոգեւորեր նորերը: Կը մնան անծանօթ, չըսելու համար արհամարհուած: Անգիտութիւնը անոնց գործին հանդէպ՝ գլխաւոր պատճառներէն մէկն է անշուշտ, բայց կարելի չէ ժխտել նաեւ արհամարհանքի ու յաւակնութեան զգացումը՝ նորերուն մօտ, հոգ չէ թէ նեղ շրջանակի մը մէջ ըլլայ ան:

Ջկա՞ր աւելի քան երկու տասնամեակ առաջ գրողներու խմբակ մը, որ կը կարծէր թէ Զօհրապն ու Զարդարեանը, իրենց գործերով թեթեւ կը կշռէին, քան իրենցմէ մէկուն կամ միւսին տաղանդը կամ մէ՛կ հատորը... Ջկա՞ն յաւակնոտ նորեր — բարեբախտաբար թիւով քիչ — որոնք վերէ՛ն կը նային հիներուն վրայ, ի՜նչ արժէք ալ ունենան անոնք: Նորեր, գրող ու արուեստագէտ, նկարիչ ու երաժիշտ, յաճախ, հիներու վրայ կը նային այնպէս ինչպէս երիտասարդ աղջիկ մը՝ հին զգեստի մը վրայ...

Վերջապէս, հին սերունդը դժգոհ է, որ նոր սերունդը աւելի շատ վայելքի ետեւէ է. փայլի ու փառքի ետեւէն, եւ եթէ չի ծիծաղիր միշտ, շատ ալ կարեւորութիւն չի տար հին սերունդին գործերուն, արժէքներուն, գաղափարականներուն եւ մինչեւ իսկ փորձառութիւններուն:

Նորե՞րը. — անոնք ալ ունին իրենց դժգոհանքը: Անոնք ալ ունին մեղադրանքներ, ամբաստանութեան հասնելու աստիճան: Հիները չափազանց աւանդապաշտ են. չեն քալեր ժամանակին հետ, չեն փոխուիր, մինչ աշխարհ փոխուած է եւ կը փոխուի խելայեղ թափով: Ջեն զարգանար, լայնախոհ չեն. չունին թափ ու թռիչք: Հետեւաբար, չեն ըմբռներ իրենց աշխարհը, հոգին, հոգեկան ձգտումները, ճաշակը, ամէն բան: Հիները, դժբախտաբար, «հին գլուխ» են, մինչ աշխարհ, հետեւաբար իրենք նոր, ամէն բանով, գլխով ու մտքով, սրտով ու նպատակներով:

Գիր ու գրականութիւն, հին գրողներ ու գործիչներ, այո՛, ունեցած են արժէք մը. բայց «իրենց ժամանակին» միայն: Արագ է կեանքի հոսանքը, որ կը քշէ ու կը տանի ամէն բան: Ժամանակակիցը, նորը, նորագոյնը, աւելի կենդանի ու առոյգ, աւելի հարազատ ապրուած կեանքին. — ա՛ս է կարեւորը:

Ահա՛ տրամադրութիւնը նորերուն՝ հիներուն հանդէպ, որոնք կը մերժուին, չըսելու համար որ կ'ուրացուին:

Անշուշտ, չենք կրնար մէկ կամ միւս սերունդին կողքին կենալ, հակառակ անոր որ կը հաւատանք նոր օրերուն եւ կեանքի ու գիտութեան, գրականութեան ու մշակոյթի նոր արժէքներուն. ստեղծագործական նոր նուաճումներուն: Ջենք կրնար «կողմ» բռնել, որովհետեւ ճշմարտութեան բաժին մը կայ երկու սերունդներուն մօտ ալ — անոնց դժգոհութիւններուն եւ պատճառաբանութիւններուն մէջ:

Իրաւունք ունին հիները, երբ կը դժգոհին, որ նորերը աւելի շատ կեանքի փայլուն երեսներէն տարուած են. յաւակնոտ են, անփորձ, եւ ունին այն կարծիքը՝ թէ ամէն բան իրենցմով կը սկսի, նոյնիսկ աշխարհի պատմութիւնը...

Անիրաւ չեն նորերը, երբ կը մեղադրեն իրենց հայրերը եւ մայրերը, իրենց երէցները՝ թէ շատ են աւանդապաշտ. քարացած, եւ չունին նոր ժամանակներու թռիչքը, ոգին:

Ջենք անդրադառնար սակայն բոլորս ալ որ կեանքը՝ իր մակերեսի շարժումներուն մէջ չէ. իրականութիւնը կեղեւին մէջ չէ, այլ աւելի խորը, ինչպէս ծովը՝ իր մակընթացութեան ու տեղատուութեան մէջ չէ միայն, այլեւ իր ծաւալին ու խորունկ հանդարտութեանը մէջ. իր յաւիտենականութեանը մէջ:

Հիները պիտի ընդունին որ նորերը, թէեւ երիտասարդ ու անփորձ, բայց միայն տարիքով չէ որ նոր են, այլեւ զգալու, մտածելու եղանակով: Նոր աչք են եւ նոր միտք, տրամաբանելու եւ ստեղծագործելու ուրոյն միջոցներով: Ապաքէնը, ապագան անոնցն է, իսկ իրենց պարտքն է՝ առաջնորդել զանոնք. պատրաստել վաղուան:

Իսկ նորերը, իրենց կարգին, պիտի յարգեն հիները որովհետեւ ինչ որ իրենք գիտեն ու պիտի գիտնան հիները գիտցած են մեծ չափով մը. ունին փորձառութիւն, կը ճանչնան կեանքն ու մարդիկը, աշխարհը, գաղափարները ու անոնց արժէքը. ոչ միայն կեանքի փայլն ու կեղեւը, այլեւ միջուկը. մութն ու լոյսը:

Ջմոռնանք, որ բոլոր գիտութիւնները եւ բոլոր գիրքերը մէկ բանի միայն կը ձգտին — ճանչնալ կեանքը: Հիները կը ճանչնան զայն, ո՛չ թէ գիրքերէն, այլ ապրելով զայն:

Պիտի շարունակուի սերունդներու այս խաղը, չըսելու համար պայքարը: Ժխտում եւ ուրացում, գնահատանք ու գուրգուրանք, իրարու խառնուած: Կեանքը այս երկու ճամբաներու մէջէն կ'անցնի սակայն, ոչ թէ մէկ կամ միւս ծայրէն:

Հիները պիտի գուրգուրան նորերուն վրայ, առաջնորդելով զանոնք. ծանօթացնելով անոնց ճշմարիտ արժէքները. նորերը պիտի փնտռեն նոր արժէքները, բայց հիները ճանչնալէ, գնահատելէ ետք:

Ճշմարիտ արժէքները, մարդեր ըլլան թէ անոնց գործերը, վեր են ժամանակէն. ժամանակի ու միջոցի պայմաններէն:

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ «ՀԱՅՐԵՆԻՔ»Ի

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Ազգ. շարժում Մարոքի մէջ

Տեղական թերթի մը աշխատակիցը, որ վերջերս Մարոք այցելած էր, գոհացուցիչ կը գտնէ երկրին տնտեսական վիճակը: 1951ի հունձքը ընդհանրապէս լաւ է, միակ սեւ կէտը կը մնայ առեւտրական հաշուեկշիռին բացին ծանրացումը:

Գոնէ երեւութապէս հանդարտութիւն կը տիրէր Մարոքի մէջ: Բայց և այնպէս բնիկները լարուած ուշադրութեամբ կը հետեւին Եգիպտոսի եւ Մարոքի դէպքերուն:

Մարոքցի ազգայնականները, թէեւ տակաւին փոքրաթիւ եւ պառակտուած, ետ չեն կեցած իրենց գլխաւոր նպատակէն, որ ուրիշ բան չէ եթէ ոչ Ֆրանսան հեռացնել երկրէն: Անոնք շատ խելացի կը շարժին եւ իրենց քարոզութիւնը այնպիսի ձեւով մը կը վարեն, որ թէ՛ Մարոքի ազդեցիկ շրջանակներուն եւ թէ ՄԱԿի ներկայացուցիչներուն մէջ համակրանքի մթնոլորտ մը կը ստեղծեն:

Ընդհանրապէս այն կարծիքը կը տիրէ թէ մարոքցի ազգայնականը պատուար մըն է համայնավարութեան դէմ: Իրազեկներու կարծիքով, ան իբրեւ կամրջակ կը ծառայէ: Ակներեւ իրողութիւն մըն է, որ Մարոքի հարցին լուծման բանալին ոչ թէ բուն երկրին, այլ Փարիզի եւ Ուաշինկթընի մէջ կը գտնուի:

Սակայն եւ այնպէս, ազգայնականութիւնը գետին կը շահի Մարոքի մէջ: Անոր գլուխը կը գտնուին ափ մը «բարեշրջուած» տեղացիներ, յաճախ դուրս եկած ֆրանսական վարժարաններէն, որոնք ոչ մէկ կապ ունին լայն զանգուածներուն հետ: Բայց, իրենց գործունէութեան շրջանակը տարածելու համար, անոնք սքանչելապէս կը գործածեն իսլամութեան հզօր ազդակը:

Մարոք տառապէս արաբական երկիր մը չէ: Բուն բնակչութիւնը կը կազմեն Պէրպէրները, որոնք ճերմակ ցեղին կը պատկանին: Անոնք խառնուած են նուաճող Արաբներուն հետ, ինչպէս նաեւ գերի բերուած Խափշիկներուն հետ, բայց, դաշտերուն մէջ, մանաւանդ լեռներուն վրայ, Պէրպէրի արիւնը գրեթէ անաղարտ մնացած է:

Պէրպէրները իսլամացած են արաբ բռնաւորներու կողմէ: Այս կրօնափոխութիւնը երկար ատեն մակերեսային մնաց: Անհրաժեշտ չէ սպասել Ռիֆի եւ Ատլասի լեռնաբնակներուն դաւանած կրօնքին յատակը, կապակցութեան հետքերը երեւան հանելու համար:

Իսլամը մէկ մարմին կը կազմէ Արաբին հետ, որովհետեւ այդ լեզուով գրուած է Քուրանը, հետեւաբար մահմետականութեան յառաջդիմութիւնը զուգընթաց կը քալէ արաբականութեան հետ:

Մարոքցիներէն կարեւոր մաս մը կը գործածէ Պէրպէրի լեզուն, սակայն այդ բարբառը դէչ կացութեան մը մատնուած է: Նախ, անոր համար որ բազմաթիւ գաւառաբարբառներէ կը բաղկանայ: Յետոյ այբուբեն գոյութիւն չունի եւ լռողութեան վրայ հիմնուած է:

Այնպէս որ, եթէ Պէրպէրի մը ուզէ նուազագոյն կրթութիւն մը ստանալ, պէտք է արաբերէն սորվի եւ բոլորովին իսլամանայ: Թալէպը (ուսուցիչ) հիանալի գործակալ մըն է Պէրպէրներու երկիրը մտնելու համար:

Ֆրանսական գրաւումէն առաջ, այս թափանցումը դժնդակ արգելքներու կը հանդիպէր, անապահովութեան եւ փոխադրական միջոցներու չգոյութեան պատճառով: Բայց երբ հզօր իշխանութիւնը կարգ ու կանոն հաստատեց, ճամբաներ եւ շոգեկառքի գիծեր շինեց, ուսուցչին գործը մեծապէս դիւրացաւ:

Ազգայնականները ջանացին լաւագոյն օգուտը քաղել ուսուցիչին վայելած դիրքէն, որ արաբացման եւ նոյն ատեն քարոզչական աշխատանքի ամենազդեցիկ գործիքն էր:

Այսուհանդերձ, ընդդիմադրութիւն մըն ալ գոյութիւն ունի, գլխաւորութեամբ Կլաուիի: Պէրպէրի ղեկավարները կը զգան արաբացման բովանդակ վտանգը, որ կուգայ Եգիպտոսէն եւ թերեւս աւելի հեռուէն (Մոսկուայէն):

Յօդուածագիրը հետեւեալ տեսակէտները կը յայտնէ, այս առթիւ.— Ֆրանսա հիմա կ'անդրադառնայ այն սխալին, զոր գործեց զսպելով Սուլթանը ռահընկէց բնելու շարժումը, ինչ որ խորապէս ցնցեց Պէրպէրի դիմադրականութիւնը: Որոշ է թէ Սուլթանը չարաչար գործածեց հոգատար իշխանութեան վստահութիւնը, բացէ ի բաց յարելով Արաբական Դաշնակցութեան, բայց Փարիզի կառավարութիւնը դժուարաւ միջազգային հանրային կարծիքին դէմ երթալէ:

Դեռ կարելի՞ է հակազդել.— Այո՛, անշուշտ, մինչեւ որոշ սահման մը: Կարելի է ձերբակալել ազգայնական վարիչները, փակել արաբական լեզուով հրատարակուած թերթերը, որոնց յօդուածները ապստամբութեան ճշմարիտ կոչեր են:

Մա՛նաւանդ կարելի է նպաստել Ֆրանքօ-պէրպէրի դպրոցներուն, օժտել պէրպէրի լեզուն յատուկ այբուբենով մը, արագ մշակոյթին հակազդել Ֆրանսական հարուստ մշակոյթը:

Բայց այս կարեւոր ձեռնարկը դարձեալ բաւական չէ: Պատշա՞ճ է նկատի առնել տեղացիներուն օրինաւոր ձգտումները, — ծագումով պէրպէրի կամ արաբ, — որոնք որոշ զարգացման մը հասնելէ վերջ, իրենց ծանօթութեանց օգտագործման հնարաւորութիւնը չեն գտներ:

Քառասուն հազար Ֆրանսացի պաշտօնատարներ կան Մարոքի մէջ, եւ շատ մը ստորադաս պաշտօնեաներ: Այս պաշտօնները կարելի էր տեղացիներուն յանձնել: Խոհեմութիւնն ալ այդպէս կը պահանջէ, որովհետեւ հեղինակաւոր գործի մը տէր դարձած Մարոքցին չէկրնար ազատ մնալ իր միջավայրին ծանր փորձառութիւններէն: Կարելի չէ՞ բարձր կրթութեամբ վկայեալ Մարոքցիները, — որոնք մեծ թիւ մը չեն կազմեր, — օգտագործել մայր երկրին կամ Ֆրանսական գաղթավայրերուն մէջ: Աւելի օգտակար պիտի չըլլա՞յ Մարոքի եւ Ֆրանսայի կապերը ամրապնդելու համար. նոյն ատեն Մարոքցիի անզուսպ անհամբերութեան գոհացում տալու համար, ի հարկին բարձր պաշտօններու կոչել վկայեալները:

Կարելի է ուրիշ նորութիւններ ալ մտածել, միշտ նկատի առնելով որ շատ մը ազգայնականներ իրենց ներշնչումը կը ստանան կասկածելի աղբիւրներէ: Միւս կողմէ, աշխատիլ որ Մարոք արագօրէն բարեշրջուի: Թեւարկութեան նախկին ձեւը այլեւս հնցած է:

Մարոքի մէջ, բացի քանի մը հին գլուխներէ եւ ցնորամիտներէ, չեն պակսիր Ֆրանսացի պատասխանատու պաշտօնեաներ, որոնք կացութեան մասին յստակ գաղափար մը ունին: Բայց, վերջնական լուծումը, փրկարար կամ կործանարար, կը պատկանի Փարիզի:

Այս է յօդուածագրին եզրակացութիւնը:

Թ. Ա. Թ.

ԺՊԻՏ

ՆՈՐ ՀԱՐՍ.— Պատրաստած առաջին ճաշս մեծ յաջողութիւն մը եղաւ:

ՏԱՐԻՔՈՏ ԿԻՆ.— Ի՞սկապէս. ապրի՛ս:

ՆՈՐ ՀԱՐՍ.— Այո՛, ամուսինս անմիջապէս վազեց եւ խոհարարուհի մը վարձեց...

X

Ա.— Այս առտու մարդ մը տեսայ որ քեզի կը նմանէր:

Բ.— Զըլլայ թէ իրեն վճարած ըլլաս այն հինգ ոսկին զոր ինծի կը պարտիս:

Ազատութեան կուր

Հայ ժողովուրդին անմահներէն, Եղիշէի «Վարդանանց Պատերազմի» պատմութեան գիրքը եզակի պիտի մնայ: Մեր ժողովրդական ըմբոստացման եւ յանուն կրօնի եւ Հայրենիքի կատարած զոհաբերութիւնը, ուր Քաջն Վարդան անմահացաւ, դարերով ներշնչումի աղբիւր է դարձած այսօր:

Աշխատասէր եւ ազնիւ մեր ժողովուրդը երբեք չէ ուզած ձեռք անցընել ուրիշներուն սեփականութիւնը, բայց ընաւ ներած չէ օտարին որ իր ազգային զգացումներուն հետ խաղան, սպառնալով իր հայրենիքին եւ ազատութեան: Անկախութեան համար իր արիւնը տուած ժողովուրդը չէր կրնար սորկացնել իր հողին, գլուխ ծռելով խորթ վարդապետութեանց:

Նոյն պարագան կը ներկայացնէ Փետրուար 18ի ժողովրդական ըմբոստացումը: Այնքան զոհաբերութիւններէ վերջ, Արարատեան Հանրապետութիւնը կերտուեցաւ, որպէսզի այս սքանչելի ժողովուրդը, իր դարերու վէրքը բուժէ խաղաղ ու ստեղծագործ աշխատանքով:

Հին օրերուն, Քաջն Վարդանը եւ իր հաւատարիմները նախընտրեցին խիզախութեամբ եւ անվախօրէն կռուիլ ու մեռնիլ, սորկութեան ու բռնակալութեան դէմ: Ազատ եւ Անկախ Հայ պետութեան կռիւը հազիւ հիմնուած, օտար եւ խորթ ձեռքեր սկսան հարուածել մեր մանուկ Հանրապետութիւնը իր կողերէն:

Այս անգամ ալ Թուրքը եւ բոլշեւիկը ձեռք ձեռքի տուած էին: Անհամար նահատակներու արիւնով ստեղծուած Հանրապետութիւնը, իր վիրաւոր հոգին ծոցը, կ'ուզէր մեծնալ, բարձրանալ, կ'ուզէր իր քաղաքակրթութեան բաժինը բերել մարդկութեան:

Սասունցի Դաւիթի թոռները, օտար չունչով, օտար հոգիով, օտար լաթերով եւ արիւնոտ ձեռքերով, օտարներու սուտ ու խաբերայ խոստումներէն տարուած, նենգութեամբ եւ դաւաճանութեամբ, եկան ու դանկեցին իր կողերէն, իր սրտէն՝ մինուճար Հանրապետութիւնը:

Սեւ ձեռքեր մտած էին մեր երկիրը: Բռնութիւն եւ ձերբակալութիւններ: Բանտերը լեցուեցան ազգայիններով եւ մտաւորականներով:

Եւ ահա, ժողովուրդը, մէկ սիրտ մէկ հոգի դարձած— Առիւծ Մհերի պէս քաջ, նոր Վարդաններու խիզախութեամբ, նետուեցաւ ռազմադաշտ եւ բահերով, բրիչներով, քարերով ու ադիւններով դուրս քշեց բռնակալները:

Ո՛վ որ կը դպչի Հայ ժողովուրդին ազգային զգացումներուն ու Հայրենիքին, ուշ–կանուխ կը ստանայ անոր հարուածը:

Վարդանանց պատերազմի քաջագործութիւնը, Փետրուար 18ի ժողովրդական ապստամբութիւնը սրբազան եւ սուրբ էին, վասնզի տեղի ունեցան յանուն Հայրենիքի եւ Ազատութեան:

Ահա՛ թէ ինչո՛ւ, կը տօնենք ու պիտի տօնենք զայդ տօները, ոգեկոչելով ազատագրական պայքարները:

Ս. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊԵՏՐՈՍ ԴՈՒՐԵԱՆԻ ծննդեան հարիւրամեակը մեծ շուքով տօնուած է Սկիւտարի մէջ (Պոլիս), Սանուց Միութեան կողմէ: Յանուն Միութեան գեղեցիկ ծաղկեպսակ մը զետեղուած է շիրիմին վրայ:

Գարեգին Պատրիարքը նախագահած է Ս. Խաչի եկեղեցական բարողութեան: Հանդէսին գըլխաւոր բանախօսն եղած է Պ. Եղ. Սիմքէշեան որ պարզած է Պ. Դուրեանի կանխահաս տաղանդը, իբրեւ «նախասահմանուած բանաստեղծ»: Պատրիարքը արտասանած է փակման խօսքը, տարփողելով երկու Դուրեաններու՝ Պետրոսի եւ Եղիշէի եղբայրութիւնը: Պ. Վ. Զօպեան, գրական յանձնախումբին անունով յայտնած է թէ իրենց նորաշէն գրադարանը կ'անուանեն «Դուրեան Գրադարան»:

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ Հայկ. դպրոցներուն նիւթական մատակարարութիւնը ստանձնած է պետութիւնը, որով ուսուցիչները իրենց թոշակները կը ստանան պետութենէն: Հայերէնը լայն չափով կ'ուսուցուի դպրոցներուն մէջ, բայց ուսուցիչի պակաս կայ: Քանի մը տարիէն ուսուցիչի տագնապը անխուսափելի է: Մէկ տարիէն աւելի է որ առաջնորդ չունին եւ կը կառավարուին առաջնորդ. տեղապահով. Ծերունի Աթենաս աւագ քահանան տարիքին եւ հիւանդագին վիճակին հետեւանքով ի վիճակի չէ հոգեւոր պաշտամունքի: Տօնական օրերը եկեղեցիները լեցուն են հաւատացեալներով, կ'իմանայ «Ազատ Օր», Պուլկարիայէն ղրկուած նամակէ մը:

ԱՐՏԱԽԱԶԴ ԱՐՔ. ՍԻՒՐՄԷԵԱՆԻ ճոխ մատենադարանին թանկարժէք գիրքերը իր եղբօր՝ Վահանի կողմէ նուիրուած են Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան մատենադարանին:

ԿԱՐՏԻՆԱԼ ԱԳԱՃԱՆԵԱՆ, որ Մ. Նահանգներու կը գտնուի առնէ մը ի վեր: Այցելած է Ուոթմոլիյ Նաւէ: Քաղաքի ամէնէն չքեղ եկեղեցիին մէջ պատարագած է Հայկական ծէսով: Այս առթիւ տրուած ճաշին ներկայ եղած են չորս Հայեր, որոնց խօսած է Հայերէն եւ յորդորած է որ պահենք մեր լեզուն, միշտ խօսինք Հայերէն մեր տուներուն մէջ, հաւատարիմ մնանք մեր Մայր Եկեղեցիին, սիրենք եւ չմոռնանք մեր Մայր Հայրենիքը մինչեւ որ օր մը կարենանք տեսնել եւ ժառանգուիլ զայն ազատ եւ անկախ: Մէջին եպիսկոպոսը եւ Լիբանանցիներու Մարոնի առաջնորդը խօսած են Հայ.եկեղեցիի կրած հալածանքներու եւ քրիստոնէութեան համար Հայերու մատուցած ծառայութիւններու մասին:

Կարտինալ Ագաճանեան Լոս Անճելոսի ամէնէն հին եւ ամէնէն մեծ St. Vibian's Cathedralին մէջ Հայածէս պատարագ մատուցած է 5000 Հայ եւ օտար հաւատացեալներու: Իր հայերէն քարոզին մէջ, յորդորներ րրած է: Ընդունելութեան յանձնախումբի անդամներէն Պ. Պ. Ա. Սեդրակեան, Ալէք Փիլիպոսեան եւ Հարրի Քարեան բարի գալուստի ճաշ մը տուած են ի պատիւ Կարտինալին: Խօսած է Պ. Ա. Սեդրակեան, փառաբանելով զոր. մշակոյթը: Իսկ Կարտինալը յորդորած է հաւատարիմ մնալ Հայաստանեայց եկեղեցիին եւ գուրգուրալ մեր ազգային արժէքներուն վրայ:

╳ Կարտինալ Ագաճանեան այցելած է նաեւ

50 ԵՐԳ ԿՈՄԻՏԱՍԻ ԳՈՐԾԵՐԷՆ

Այս կիրակի, Փարիզի Հայկական Երգչախումբի կողմէ Սորպոնի մէջ տրուելիք համերգին յայտագիրը կը պարունակէ 50 մօթիֆ, Կոմիտասի գործերէն, որոնք բաժնուած են հետեւեալ կերպով.—

Մեներգ՝ 18 կտոր.— Թաւ–ջութակ՝ 6 կտոր, դաշնակ՝ 6 կտոր, խմբերգ՝ 20 կտոր:

Յայտագրին մաս կը կազմեն Աւագ հինգշաբթիի Ռոնլուայի երգերը, ինչպէս նաեւ Սփիանայ Քաջերը:

Ուշադրութիւն.— Համերգը պիտի սկսի ճիշդ որոշեալ ժամուն: Կը խնդրուի հասարակութենէն ճշդապահ ըլլալ, որովհետեւ Պ. Ֆելիքս Ռօժէլի բանախօսութիւնը Կոմիտասի եւ հայկ. երաժշտութեան մասին տեղի պիտի ունենայ յայտագրին սկիզբը:

ՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

Նիւակարա Ֆոլս: Մասնաւոր արարողութիւն տեղի ունեցած է Սուրիացիներու եկեղեցիին մէջ:

╳ «Հայաստանեայց Եկեղեցի» կը գրէ թէ Թորգոմ արեղայ Փօսթաճեան ձայնասփիւռ ճառ մը խօսելով, ցաւ յայտնած է թէ Կարտինալը նորէն արծարծած է հին վէճեր, պնդելով որ ամբողջ Հայերը կաթոլիկութենէ բաժնուած են եւ պէտք է վերադառնան: «Պոսթըն Փոստ»ի մէջ Կարտինալը երեւցած է իբրեւ գլուխը չորս միլիոն Հայերու եւայլն:

ՅԱՌԱՋ ՁԵԶԻ ՀԱՄԱՐ ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ ՕՐԸ ՕՐԻՆ Կ'ԱՄՓՈՓԷ ԴԷԶ ՄԸ ԹԵՐԹԵՐԷ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ — Թիւ 3

ԼՐՏԵՍՆԵՐՈՒ ՊԱՅՔԱՐԸ

(ՎԷՊ ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԷՆ)

ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԱԾ ԱՆԳԼԵՐԷՆԷ

— Սակայն ի՛նչպէս կ'ըլլայ, մեր զինուորներն անգամ չէին գիտեր թէ այդ օրը պիտի յարձակին:

— Մեզի համար կարեւորը այն է թէ անոնք գիտէին: Երկու զօրախումբ ղրկած էին հոն, ահա այդ պատճառով չյաջողեցանք:

Ծովէն կատարուած յարձակումի մը պարագային կը ընաջնջուինք եթէ պատահի որ թշնամին մեզմէ աւելի ուժ ունենայ, ինչպէս պատահեցաւ Տիէփի մէջ: Հետեւաբար թշնամին պէտք չէ գիտնայ թէ ուր պիտի բացուի Բ. ճակատը: Սակայն վերադառնանք մեր ոչխարներուն, ինչպէս կ'ըսեն: Պէտք է իսկոյն գործի ձեռնարկենք գտնելու համար այն լրտեսները որոնք տեղեկութիւն ունէին Տիէփի դէպքի մասին:

Մարշըլ զարմացած ինծի կը նայէր. ի՞նչ էր Փօնթիւի նպատակը: Կարելի՞ էր վեց ամիս առաջ պատահած դէպքի մը մասին հետապնդում կատարել:

— Արդեօք ըսել կ'ուզէք թէ պէտք է փնտռենք այդ շրջանին ձերբակալուած կասկածելի անձերը, հարցուցի:

— Այո, եւ պէտք է սկսիլ կարեւոր նաւահանգիստներէն:

— Պիտի չուզէի՞ք որ ձեզի ընկերանամ, Պ. Փօնթիւի, հարցուց Մարշըլ, կը խորհիմ թէ թիկնապահի մը պէտք ունիք, նկատելով որ Գերմաններուն առաջին գործը պիտի ըլլայ ձեզ աներեւութացնել:

— Թերեւս իրաւունք ունիք, տղաս: Այո, միասին պիտի երթանք, իսկ հիմա կ'ուզեմ պառկիլ, յոգնած եմ:

Բաժնուեցանք Փօնթիւէն, սակայն անկարելի էր քնանալ: Մարշըլի հետ կ'ուզէի խորհրդակցիլ, որովհետեւ սարսափելի դժուար պիտի ըլլար այս հետապնդումը: Կէս գիշերը անցած էր արդէն երբ Մարշըլ բաժնուեցաւ ինձմէ:

Երկու օր վերջ ճամբայ ելած էինք արդէն: Որոշած էինք Պլէյմորթէն սկսիլ մեր հարցաքննութիւնները:

Երբ հոն հասանք, Մարշըլ խելոյն ներկայացաւ ոստիկանատունը, իսկ Փօնթիւի յայտնեց թէ ժամ մը անգամ մը աչքէ անցընել քաղաքը: Ես ալ իրեն ընկերացայ:

Տեսնելու առժանի ոչինչ կար: Վերադարձանք ոստիկանատուն, ուր Մարշըլ վեց ամիս առաջուան ձերբակալութիւնները ցանկով պատրաստած էր:

— Մենք հոս կասկածելի ոչինչ գտայ, ըսաւ: Միայն մէկ քանի պարզ դէպքեր պատահեր են:

— Ի՞նչ ըսել թէ ինչեր են:

— Գինով մը ձերբակալեր են, գրպանը 70 անգլիական ոսկի ունի եղեր:

— Ահ, ըսաւ Փօնթիւի հետաքրքրուած, չատ լրտեսներ կը ձերբակալուին որովհետեւ իրենց պէտք եղածէն աւելի դրամ կ'ունենան: Խաչ մը դրէք այդ մարդուն անուան քով, կարծեմ թէ իրեն ետէ պիտի ունենանք:

Ահաւասիկ ուրիշ կին մը, որ սպառնացեր է ծովային սպայի մը:

— Առիկա սովորական պատմութիւն մըն է: Ուրի՞շ:

— Մէկ երկու գողութեան դէպքեր, չատ սովորական:

Փօնթիւի դարձաւ տեղւոյն ոստիկանապետին որ Կուտվին կը կոչուէր:

— Կ'ուզեմ այցելել նաւաշինութեան աւազանները, ըսաւ:

— Շատ լաւ, պարոն, ոստիկանի մը հետ կրնաք այցելել երբ որ փափաքիք:

— Ո՛չ, կ'ուզեմ առանձին երթալ:

— Շատ լաւ, վաղը կ'ըլլա՞յ:

— Այո, եւ մինչեւ որ վերադառնամ, կ'ուզեմ որ տեղեկութիւններ պատրաստէք կասկածելի նկատուած մարդոց մասին:

Ամբողջ այդ օրը, հակառակ Մարշըլի հետաքրքրութեան եւ մեր ապագայ արկածախնդրութեանց մասին խօսելու բուռն փափաքին, Փօնթիւի կը լռէր կամ կ'արտայայտուէր ուրիշ նիւթերու չուրջ: Գիշերը փափաքեցաւ չարժանկարի սրահ մը երթալ. կը ներկայացուէր Լիբիոյ պատերազմին մասին ժապաւէն մը, ուր կ'երեւէր Չըրչիլի եւ Մոնթկոմէրիի հանդիպումը:

(Շար.)

ները Պ. Շումանի հետ քննեցին այն միջոցները որոնց համաձայն պիտի կրնան գործակցիլ եւ աջակցիլ Եւրոպայի պաշտպանութեան գործին: Մ. Նահանգներու եւ Մեծն Բրիտանիոյ արտաքին նախարարները այս առթիւ յիշեցուցին իրենց կառավարութեանց որոշումը, որուն համաձայն զինեալ ուժեր պիտի պահուին Եւրոպայի մէջ, գործակցելու համար եւրոպական զօրքին հետ, Ատլանտեանի դաշինքով նախատեսուած շրջանին պաշտպանութեան համար»:

Ուրիշ զեկոյց մըն ալ հրատարակուեցաւ, յանուն Անգլիոյ, Մ. Նահանգներու եւ Ֆրանսայի արտաքին նախարարներուն եւ Գերմանիոյ վարչապետին, Փետր. 18ին եւ 19ին կատարուած բանակցութեանց մասին: Զեկոյցը կ'ըսէ թէ չորսն ալ «շատ գոհ մնացին կատարուած աշխատանքէն եւ համաձայնութեան մը յանգեցան գլխաւոր հարցերու մասին: Ուրիշ խնդիրներ պիտի քննուին յառաջիկային: Պատերազմի ոճրագործներու արձակման խնդիրն ալ քննուած է, ինչպէս եւ Ատլանտեանի հարցը (Գերմանիոյ անդամակցութիւնը):

Կարճ խօսքով, երեք նախարարները լաւատես կ'երեւան ապագայի մասին: Շատ մը խնդիրներ պիտի լուսաբանուին Լիզպոնայի ժողովին մէջ:

Նոր սեղմումներ Փրանքը փրկելու համար

Կառավարութիւնը նոր սեղմումներ հաստատեց երէկ, Փրանքը փրկելու համար:

Հրատարակուած տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ պետական գանձին օտար դրամները (տովիզ) սպառած են: Վճարումները չդադրեցնելու համար, կառավարութիւնը որոշեց արտօնագրի դրութիւնը հաստատել նաեւ եւրոպական երկիրներէ կատարուելիք ներածումներու մասին:

Երեքշաբթի օր պաշտօնաթերթը զեկոյց մը հրատարակեց այս մասին:

Ինչպէս կը յիշուի, Փետր. 4ին առաջին զեկոյցով մը մեծ մասով կը դեղչուէին ազատ ներածումները, բացի ուտեստէ եւ կարգ մը անհրաժեշտ նիւթերէ: Արդ, վճարումներու հաշուեկշիռին բացը ծանրացած ըլլալով, կառավարութիւնը որոշեց ուրիշ ապրանքներու ներածումն ալ արգիլել: Կարգադրութիւն մը որ կրնայ շատ ծանր հետեւանքներ ունենալ, ինչպէս գիտել կուտան մասնագէտներ:

Ուրեմն, այսուհետեւ որեւէ ներածում կատարելու համար անհրաժեշտ է արտօնագիր ստանալ, նախապատուութեան սկզբունքով: Տնտեսական նախարարը, Պ. Պինոն, առջի օր յայտարարեց թէ Ֆրանսայի ոսկիի պահեստը պիտի սպառի յառաջիկայ ապրիլին, եթէ ամսական 7000 միլիոն Փրանքի խնայողութիւն մը չկատարեն ներածումներուն վրայ:

Թէեւ ներածումներու առաջին սահմանափակման արդիւնքը յայտնի չէ տակաւին, բայց իրազեկներ կը կարծեն թէ այս նոր կրճատումն ալ պիտի չկրնայ կեցնել օտար դրամի նուազումը:

Խիստ դադտնապահութիւն կը տիրէ ուրիշ տնօրինութեանց մասին: Նոյն իսկ արժեզրկում գուշակողներ կան: Ելեւմուտքի նախարարը կոչ մը ուղղեց ժողովուրդին, որպէս զի օգնէ կառավարութեան, Փրանքը պաշտպանելու համար:

× Միեւնոյն օրը կառավարութիւնը արգիլեց օտարականներուն գործառնութիւններ կատարել օտար արժեթուղթերու վրայ, նկատելով որ անոնք մեծապէս կը վնասեն Փրանքին, օտար դրամներուն գինը կը բարձրացնեն սեւ շուկային մէջ են:

Կացութիւնը Եգիպտոսի մէջ

Վերջին լուրերու համաձայն, յարաբերութիւնները լարուած են Եգիպտոսի վարչապետին և Վաֆտ կուսակցութեան միջեւ: Եթէ Նահաս փաշայի կուսակիցները չարունակեն դէմ երթալ կառավարութեան որոշումներուն, շատ հաւանական է որ Մահեր փաշա մէկ ամիս արձակուրդ տայ կամ բոլորովին լուծէ Խորհրդարանը:

Կառավարութիւնը առաջարկած է որ հինգ միլիոն ոսկիի հատուցում մը ըլլայ Յունուար 26ի զոհերուն, բայց Վաֆտի կուսակիցները ճգնեցան յետաձգել օրէնքին ստորագրութիւնը: Միւս կողմէ, անոնք պահանջեցին անմիջապէս քննել պետական պաշտօնեաներու թոշակի յաւելման հարցը:

Մահեր փաշայի երազն էր Ազգ. ճակատ մը կազմել, բայց կը թուի թէ իր հաշտարար ձեռնարկները ձախողած են: Այս քանի մը օրերուն պիտի ճշտուի կառավարութեան դիրքը: Հաւանական է որ Վաֆտի կուսակիցները նահանջեն, նկատի առնելով երկրին սպառնացող վտանգը:

Մահեր փաշա յայտարարեց ուսանողական պատուիրակութեան մը թէ՝ կարճ եւ արագ բանակցութեանց սիրտ ձեռնարկէ Անգլիոյ հետ, Սուէզի պարպումին եւ Սուտանի հարցին կարգադրութեան հիման վրայ: Վարչապետը հեռաձայնով խօսեցաւ Լոնտոնի եգիպտական դեսպանին հետ:

ՄԵՐ ՄԵԾ ՄԵ ՌՒԼՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Հ. Յ. Դ. Ակնունի ենթակոմիտէի նախաձեռնութեամբ պատարագ – հոգեհանգիստ պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Սէն Լուի Ս. Գէորգ մատրան մէջ, ի յիշատակ հետեւեալ ընկերներու. — Մ. Վարանդեան, Ա. Ահարոնեան, Ալ. Խատիսեան, Ա. Գիւլխանդանեան, Ա. Ջամալեան, Հ. Օհանջանեան, Ն. Աղբալեան, Լ. Շանթ, Ռ. Տէր–Մինասեան: Մարսէյլի շրջանի ընկերներէն՝ Պ. Հիւսեան, Գ. Շահլամեան, Վ. Ղազարեան, Ա. Դարբինեան, Ա. Արզումանեան, Լ. Գեղունի եւ բոլոր այն դաշնակցական համեստ մշակներուն որոնք ինկան պատնէշին վրայ: Նաեւ ի յիշատակ Ենթակոմիտէիս հիմնադրութենէն ի վեր, մեռած 11 ընկերներու, որոնք կատարեցին իրենց պարտականութիւնը հանդէպ մեր ժողովուրդին: (Այս վերջին մասը առանձին յայտագրով): Մասնաւոր հրաւիրագիր չկայ:

Նոյն օրը ժամը 2.30ին այց մը դէպի St. Pierreի գերեզմանատունը, ընկերներու հողաթումբերուն վրայ զետեղելու համար փունջ մը ծաղիկ, ոգեկոչելով իրենց յիշատակը: — Վարչութիւն:

ԽՆՋՈՅՔ – ՑԵՐԵԿՈՅԹ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ի ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէի, այս Կիրակի, ժամը 15ին, Salle des Noces ՍԱՐՍԷԼ, 81, Rue Pierre Brossolette:

Կը նախագահէ ընկ. ՀՐ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ,

կը խօսի ընկ. Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Երգ, արտասանութիւն եւ անակնկալներ: Կը մասնակցին ԳԱՐԵԳԻՆ (թառ), ԲԷՆՕ (սրինգ):

Հաղորդակցութեան միջոցներ. — Gare du Nordէն շոգեկառք ժամը 14.20ին: Օթօքար. — Porte de la Chapelleէն ամէն 15 վայրկեան, մինչեւ Place 11 Novembre, Սարսէլ:

✕

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ի ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Իսիի Հ. Յ. Դ. Զաւարեան Կոմիտէն կը տօնէ Փետր. 24ին, ժամը 4ին, Խրիմեան Սրահը՝ Նախագահութեամբ ընկ. ՀԱՅԿ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ

«ԿՈՄԻՏԱՍԻ ՕՐ»

Կիրակի 24 Փետրուար, ժամը 15ին

Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ

Նախագահութեամբ Պ. GUY de LIONCOURTի, տնօրէն César Franck երաժշտ. բարձրագոյն վարժարանի:

ՄԵԾ ՀԱՄԵՐԳ ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ (60 երգիչ), ամբողջութեամբ նուիրուած Կոմիտասի գործերուն (50 կտոր մէկ յայտագրի մէջ):

Ղեկավարութեամբ ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ

Կոմիտասի մասին կը բանախօսէ Պ. FELIX RAUGEL, նախագահ երաժշտաբանութեան Ֆրանս. ընկերութեան:

Կը մասնակցին Օրիորդներ Թորոսեան, Պիլպիլեան, Զառափեան, Պ. Պ. Խախամեան, Նշանեան եւ Piérre Labadie (թաւջութակ) Garde Républicaineէ:

Տոմսերու համար դիմել.— Հայ գրատուններ, եկեղեցւոյ դիւանատունը, Պ. Պարթեւեանի, 14 rue Petit, Bot. 99-22 եւ երգիչ անդամներուն:

Գիները՝ 150, 250, 350 եւ 500 Ֆրանք:

Տիկին Զաքալեան, Պ. Զաքալեան, Տէր եւ Տիկ. Յակոբ Նիկողոսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Պօշնաքեան եւ զաւակները, Տիկին Գ. Ունճեան, Տէր եւ Տիկ. Սարգիսեան եւ զաւակները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց քրոջ, մօրաքրոջ, զոքանչին, մեծ մօր եւ ազգականին՝

ՏԻԿԻՆ ԶԱՐՈՒՀԻ ՆԱԼՊԱՆՏԵԱՆԻ

մահը որ տեղի ունեցաւ hôpital Brocaի մէջ:

Թաղումը պիտի կատարուի վաղը, Ուրբաթ: Հաւաքուիլ Անիէռի նոր գերեզմանատունը Quatre Routes, ժամը 3.30ին: Մարմինը պիտի ամփոփուի իր ընտանեկան դամբարանին մէջ:

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այն նկատել:

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԻ 1500ԱՄԵԱԿԻ
ՓԱԿՄԱՆ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Հովանաւորութեամբ ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ

Փետրուար 21ին, Հինգշաբթի

ԱՆԹԻԼԻԱՍԻ ՄԱՅՐ ՏԱՃԱՐԻՆ ՄԷՋ

Կոմիտասեան բազմաձայն երգեցողութեամբ

Պատարագը եւ պատգամը

Պիտի ձայնասփռուի Պէյրութի ռատիոկայանէն (միջին ալիք 359 մեթրի եւ կարճ ալիք՝ 37մ. 34ի վրայ՝ առաւօտեան ժամը 10—12):

Նոյն օրը երեկոյեան ժամը 9.30ին, Պէյրութի Կապիտոլի սրահին մէջ պիտի ներկայացուի «Վարդանանք» թատերգութիւնը, երեք արարով, հեղինակութիւն եւ բեմադրութիւն՝

ԱՇՈՏ ՄԱՏԹԵԱՆԻ:

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ. — Ֆր. Կապոյտ Խաչի ժողովը երկուշաբթի, 25 Փետր. ժամը 20.30ին, 78, Rue Rabelais դպրոցին սրահը: Կարեւոր օրակարգ:

ԿՐԸՆՈՊԼ. — Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 20.30ին, դպրոցի սրահը: Կարեւոր օրակարգ:

ՓԱՐԻԶ. — Ֆր. Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը երկուշաբթի, Փետր. 25. ժամը 15ին, Café Régent: Շարունակութիւն նախորդ ժողովի:

Հ. Յ. Դ. Փարիզի եւ շրջանի ներկայացուցչական ժողովը՝ այս շաբաթ, ժամը 20.30ին, Le Cadet սրճարանին վերնայարկը: Կը խնդրուի ճշտապահ ըլլալ:

ԼԻՈՆ. — Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ երեկոյ, 78, rue Rabelais — դպրոցին սրահը: Կարեւոր օրակարգ: Ներկայանալ անդամատետրով:

ՊԱՆԵԷՕ–ԲԱՇԱՆ. — Ֆր. Կապոյտ Խաչի ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, 17 rue Ampère: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. Վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի շրջանի վարչութեանց անդամները այս ուրբաթ, ժամը 8ին, Chope du Nordի սրճարանը (Gare du Nordի դէմ): Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ: —

ՎԻԷՆ. — Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, ժամը 20.30ին «Համօ–Օհանջանեան ակումբին մէջ: Բոլոր ընկերներու ներկայութի–նը պարտաւորիչ է:

ՎԱԼԱՆՍԻ Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ ՌՈՄԱՆԻ «Անդրանիկ» խումբը այս ուրբաթ, ժամը 20.30ին Արամ Մանուկեան սրահը (Ռոման): Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը:

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ընկ. ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ

Հինգշաբթի ժամը 21ին, Ակնունի խումբը, Ուրբաթ ժամը 21ին Ընկեր Կարօ խումբը:

Շաբաթ, ժամը 21ին, Զաւարեան ենթակոմիտէ:

Շաբաթ, ժամը 21ին Քրիստափոր ենթակոմիտէ:

ՏԷՍԻՆ. — Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ (23 Փետր.) կէսօրէ վերջ ժամը 4ին: Հ.Հ.Դ. Տան մէջ: Ներկայանալ անդամատետրերով: Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի:

ԱՆԻԷՌ–ՊՈՒԱ ԳՕԼՕՄՊԻ Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս հինգշաբթի ժամը 20.30ին ծանօթ հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բացակաները նկատի կ'առնուին:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս հինգշաբթի ժամը 21ին Ազգ. Տան մէջ, 32, rue de Trévise, Cadet. Կարեւոր օրակարգ:

ՆԿԱՏԻՈՒՆԵՆԱԼ Փարիզի Հ. Մ. Մ.ի տարեկան մեծ պարահանդէսը Ապրիլ 6ին:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Նշան Միքայէլեան, Տէր եւ Տիկին Մեսրոպ Մարգարեան, Տէր եւ Տիկին Արմենակ Միքայէլեան կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի առաւօտ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին, իրենց ողբացեալ տիկնոջ, աղջկան եւ հարսին՝ —

ՏԻԿԻՆ ԱԼԻՍ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆԻ (ծն. Մարգարեան)

մահուան քառասունքին առթիւ:

Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Գեղամ Յակոբեան (Goussainville) եւ զաւակները՝ Կարապետ եւ Յակոբ կը ծանուցանեն թէ մասնաւոր հոգեհանգիստ պիտի կատարուի այս կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15, Rue Jean Goujon, իրենց ողբացեալ կնոջ եւ մօր՝

ՄԱՌԻ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ յիշատակին

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Պ. Վահան Գույումճեանի մահուան առթիւ Պ. Մարկոս Նազարեան հետեւեալ նուէրները ըրած է, փոխան ծաղկեպսակի, — 1500 Ֆրանք Յառաջի տարածման, 1500 Ֆր. Ֆր. Կապոյտ Խաչի, եւ 1000 Ֆր. Դպրոցասէրին:

Ստանալ Յառաջէն:

× Տիկին Ալիս Միքայէլեան եւ Միրիճան Պետրոսեանի վաղահաս մահուան առթիւ Մարսէյլէն ընկ. Կ. Ճանիկեան, փոխան ծաղկեպսակի, 3000 Ֆրանք կը նուիրէ Հ. Յ. Դ. Փարիզի Տան հիմնադրամին:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC
Վեցամս. 1100 փր., Տար. 2200, Արտ. 3000 փր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 փր. C.C.P. Paris 1678-63
Vendredi 22 Février 1952 Ուրբաթ 22 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

28րդ ՏԱՐԻ–28e Année No 6694 Նոր շրջան թիւ 2105

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԻՍԿ ՄԻՒՍՆԵ՞ՐԸ...

Երեւան ամսագիր մը կը հրատարակէ «դրսեցիներու» համար, «Սովետական Հայաստան», իբրեւ «օրգան Արտասահմանի հետ կուլտուրական կապի Հայկական ընկերութեան»:

Այս պարբերական հրատարակութեան մէջ կ'երեւան աւելի կամ նուազ վաւերական տեղեկութիւններ՝ Հայաստանի մէջ կատարուած նուաճումներու մասին:

Դուք այնտեղ կը տեսնէք գոյնզգոյն պատկերներ: Գեղեցիկ շէնքեր, բնական տեսարաններ, գործարաններ եւ վարժարաններ, աշխատանքի նկարագրութիւններ: Ապա նաեւ մասնագիտական զեկուցումներ, կէս-դրական կամ գիտական ակնարկներ (պատկեր), բանաստեղծութիւններ, զրոյցներ եւ այլն:

Եւ անշուշտ, արձակ թէ ոտանաւոր սաղմոսերգութիւններ ի փառս «Հանճարեղ»ին:

Օրինակ, անցեալ տարի Նոյեմբերին խաղաղութեան Կողմնակիցներու Գ. համագումարը տեղի ունեցաւ Մոսկուայի մէջ, չնդչալից արարողութիւններով, ինչպէս բոլշեւիկեան բոլոր ցոյցերը:

Այս առթիւ, յօդուածագիր մը պարզելով «Խաղաղութեան թեման՝ սովետահայ պոէզիայում», կը ներկայացնէ հատընտիր նմոյշներ՝ տարէց թէ երիտասարդ բանաստեղծներէն:

Ահաւասիկ հատ մը, Սիլվա Կապուտիկեանի ստորագրութեամբ. (երգը ուղղուած է Ստալինի).

Քո յոյսով է շնչում երկիրն, — Զարթնող այս հողը կենսաշաղախ — Փռի՛ր տագնապած այս աշխարհին.— Քո ծխամորճի ծուխը խաղաղ»: (Սով. Հայաստան, 1951 Դեկտ. էջ 28):

Ուրեմն, կրնանք հանգիստ քնանալ, քանի «ժողովուրդներու հայրիկին» ծխամորճին ծուխը կը սաւառնի աշխարհի վրայ, ամրացնելով խաղաղութիւնը:

Զանց կ'առնեմ ուրիշ նմոյշներ, ամփոփուելու համար առաջադրուած նիւթին վրայ:

Նոյն ամսագրի 1951 Նոյեմբերի թիւին մէջ, առաջին էջ, հրատարակուած է պատկեր մը, որ կը ներկայացնէ «Սովետական Հայաստանի դրօշները Լենինի հրապարակում» (Երեւան):

Այր եւ կին զօրքեր են որ կ'երեւան Լենինի յուշարձանին առջեւ, տօնական տրամադրութիւններով: Ծաղիկներ՝ լամբակներու վրայ կամ ձեռքերու մէջ: Կարծէք յառաջ կը խաղան մասնաւոր ազդանշանի մը վրայ:

Կան երիտասարդներ եւ տարէցներ, ետեւէն ալ՝ բազմութիւն մը:

Այս պատկերը դիտած ատեն, թղթարբերը կը յանձնէր շաբաթաթերթ մը, «Հայաստան», որ կը տպուի Շթութկարտի մէջ, նախաձեռնութեամբ խումբ մը նախկին ռազմագերիներու: (Նոր անունով՝ Հայկական Ազատամարտիկների Միութիւն):

Թերթը խմբագրական մը ունի, «Հայկական Մտքի եւ Ստեղծագործութեան դահիճը»:

Արտագրելով բոլշեւիկեան բանաձեւ մը, մշակոյթի զարգացման մասին, յօդուածագիրը մասնաւորապէս կը յիշէ հետեւեալ հատուածը.

— «Բոլշեւիկները բարձր են գնահատում գեղարուեստական գրականութիւնը: Կուսակցութեան Կենտկոմը ցանկանում է որ մեր մօտ աճէ հզօր մշակոյթը, քանի որ մշակոյթի այսպիսի աճման մէջ է նա տեսնում սոցիալիզմի առաւելութիւնը» (1946 Սեպտ. 30):

Եւ կ'աւելցնէ. — «Ո՛րքան կեղծիք ու ո՛րքան հակասութիւն այդ մէկ պարբերութեան մէջ»:

Ճարտասանական մարզանք մը չէ որ կը փորձէ «Հայաստան»ի աշխատակիցը: Հեղինութեան իր յաջորդէ փաստը, — նոր վկայութիւնը՝ հին եւ անքաւելի ոճրագործութեան մը մասին.

— «Խորհուրդների (Սովետ) 31 տարուայ տիրապետութեան ընթացքում Հայաստանում սպանուած, գնդակահարուած կամ անհետացած են...»:

Ցաջորդով կը հրատարակենք ցանկը, ուր նոր դոհեր ալ կ'երեւան, մեր գիտցածներէն զատ:

Անգամ մը եւս կը նայինք անուններու: Ցետոյ կը նայինք «Սովետական Հայաստան»ի շողշողուն պատկերին վրայ, — եւ ինքնին կը ծագի չարաբաստիկ հարցումը, — Իսկ միւսնե՞րը...

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

«ԵՈՂՈՒՐՏ»Ը ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

«Նիւ Եորք Հէրըլտ»ի փարիզեան տպագրութենէն կ'իմանանք թէ Եւրոպա եկած է Տոքթ. Սթիֆըն Կայմոնտ, որ կը սիրէ ինքզինքը կոչել «Եողուրտի թագաւորը»:

Մարդը պտտելով զանազան երկիրներ, հաստատեր է թէ իտալական, սպանիական եւ աւստրիական մածունները (կարդա՝ եողուրտ) շատ վար կը մնան ամերիկեաններէն: Բայց հաւներ է ֆրանսականին:

«Թագաւորը» ուրիշ բաներ ալ պատմեր է:

Օրինակ, երբ հարցուցեր են թէ «եողուրտ»ը ե՞րբ հնարուած է, պատասխաներ է.

— «Եողուրտ»ը կար անյիշատակ ժամանակներէ ի վեր: Այդ մասին ակնարկներ կ'երեւան Աստուածաշունչին եւ հռոմէական միթաբանութեան մէջ: Աւանդութիւնը կ'ըսէ թէ Սարայի թագուհին մածունի հրամցուցած է Սողոմոնին:

Ամերիկացին դժբախտաբար չի յիշեր թէ թագուհին մածունը թանի ալ վերածե՞ր, կամ ուրիշ բաներ ալ խառնե՞ր է, ի հարկին Սողոմոնը զովացնելու եւ զօրացնելու համար:

Ցետոյ ցատկելով դէպի մեր օրերը, Տոքթ. Կայմոնտ — բնիկ Հունգարացի — բացատրեր է թէ «եողուրտ»ը ժողովրդականացաւ շնորհիւ պրոֆ. Մեչնիքոֆի, որ շատ կարեւոր տեսութիւն մը պարզեց 1900ին:

Գիտնականին կարծիքով, մարդը իր ամբողջ կեանքի ընթացքին կը վարակուի ուտեստի քրոնիկ թունաւորումէ, որ յառաջ կուգայ աղիքներու անհամար մանրէներէն: Այս քրոնիկ թունաւորումներն են որ կանխահաս ծերութիւն կը պատճառեն:

Ապացո՞յց, — Մեչնիքով քննութիւն կատարեր է, հասկնալու համար թէ ո՞ր ազգը ամէնէն երկար կ'ապրի, եւ հաստատեր է որ Պուլկարներն են: Ինչո՞ւ, — վասն զի իրենց գլխաւոր ուտելիքն է մածունը (էՙր երբեմն, նախ քան Սթալին...):

Թագաւորը յետոյ նկարագրելով մածունի պատրաստութեան եղանակը, ցոյց տուեր է ամերիկեան ամսագիր մը, «Լրատու Եողուրտի», որ բարձր գոհունակութեամբ կը ծանուցանէ թէ զօր. Այզընհաուըր շատ կը սիրէ մածունը, թէ իր ամենօրեայ ճաշին էական մասն է «եողուրտ»ը:

Ես շատոնց գիտէի:

Եւրոպայի Միացեալ բանակին սպարապետը անցեալ տարի մածունի պատրաստութեան եղանակները հարցուցած էր Պ. Ճորճ Մարտիկեանի, տեսակցութեան մը պահուն:

Բուն ընելիքս վաղուան մնաց:

ՎԱՀԷ

ԵԼՄՏԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ հետզհետէ կը ծանրանայ, ինչպէս հաստատեց վարչապետը, Լիզպոնա մեկնելէ առաջ: Ազգ. Պաշտպանութեան նախարարը 240 միլիառի նոր վարկ մը պահանջած է (60 միլիառը Հնդկաչինի համար): Զինուորական վարկերու գումարն է 780 միլիառ, առաւել 380 միլիառ՝ Հնդկաչինի համար: Այս գումարին 660 միլիառը Ֆրանսայի վրայ կ'իյնայ, եւ միայն 120 միլիառը Ամերիկայէն կը սպասեն: Ելեւմուտքը այնքան խանգարուած է որ, տուրքերու 10% յաւելումն ալ անբաւական կը համարուի: Գործատէրերուն հետ, աշխատաւորներն ալ խրար անցած են արդէն, ինչպէս կը գրէ Combat և ուրիշ թերթեր: Ֆրանքը լրջօրէն վտանգուած կը համարուի:

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ կուսակցութեան Վարիչ մարմինը որոշեց պատժել քսան երեսփոխաններ որոնք անսաստելով կուսակցութեան որոշումին, նաւավարութեան դէմ քուէարկած էին Գչ. օր: Ամբաստանեալներուն մէջ են «Լը Փոփիւլէռ»ի խմբագիրը, Վեոտիէ, նախկին ընդհ. քարտուղարը, Դ. Մայէր են: Տասնըհինգ օր պայմանաժամ տրուած է բացատրութիւնները լսելու համար:

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ կառավարութիւնը խափանեց դրական թերթ մը, «Լիտով Նովենի»: Ուրիշ համայնավար շաբաթաթերթ մը, «Թվորպա», կը ծանուցանէ թէ պիտի դադրեցնէ հրատարակութիւնը: Տնտեսական օրաթերթ մը, «Հոսփոտար» նոյնպէս դադրեցաւ: Ուրեմն նոր մաքրագործում:

Ատլանտեանի խորհուրդը Լիզպոնայի մէջ

ԻՐ ԳԼԽԱՒՈՐ ԳՈՐԾԸ ՊԻՏԻ ԸԼԼԱՅ ԻՐԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿՆԵՐՈՒ ՎԵՐԱԾԵԼ ԹՈՒՂԹԻ ՎՐԱՅ ԿԱԶՄՈՒԱԾ ԲԱՆԱԿՆԵՐԸ

Չորեքշաբթի օր բացուեցաւ Ատլանտեանի Խորհուրդին ժողովը՝ Լիզպոնայի Խորհրդարանին մէջ: Սովորական արարողութիւններէն վերջ, բարի գալուստի ճառ մը խօսեցաւ Փորթուկալի արտաքին նախարարը: Այս առթիւ թելադրեց որ Սպանիան ալ անդամագրուի Ատլանտեանի դաշինքին: «Ռազմագիտական այլանդակութիւն մըն է դուրս ձգել զայն»:

Ժողովին նախագահը, Փիրսըն (Քանատա) բացատրեց թէ Ատլանտեանի Խորհուրդին այս նստաշրջանը բացառիկ արժէք ունի կազմակերպութեան համար: Այս ժողովին մէջ է որ պիտի ճշտուի թէ այդ խմբակցութիւնը կրնա՞յ դառնալ հաստատուն եւ տեւական ընկերակցութիւն մը, կամ դժուարին եւ ամուլ գինակցութիւն մը: «Եթէ մեր ձեռք բերած արդիւնքներով չհամոզենք մեր ներկայացուցած ժողովուրդները թէ յառաջ կ'երթանք դէպի հրատապ խնդիրներու լուծումը, հանրային կարծիքը այլ եւս պիտի չհետաքրքրուի Ատլանտեանի կազմակերպութեամբ: Այս պարագան ճիշդ է մանաւանդ դաշինքին Անդրատլանտեան անդամներուն համար: «Այնտեղ անհամբեր են եւ երբեք լիովին չեն ըմբռներ Եւրոպայի դժուարութիւնները»:

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Պ. Էչիսըն, իր ճառին մէջ անգամ մը եւս յիշեցուց թէ Ատլանտեանի դաշինքը էապէս պաշտպանողական է: «Մենք կը ջանանք բաւարար ուժեր կազմակերպել, նախայարձակումը կանխելու կամ դիմադրելու համար: Մենք չենք ուզեր աւելի մեծ ուժ ստեղծել քան ինչ որ անհրաժեշտ է մեր առաջադրութեան համար: Մենք խաղաղութիւն կ'ուզենք եւ մեր թափած ջանքերուն, կրած զոհողութիւններուն միակ նպատակն է ապահովել խաղաղութիւնը: Տակաւին շատ մը մանրամասնութիւններ կան որոնք պէտք է ճշտուին: Տակաւին տարակոյսներ կան հանրային կարծիքին մէջ և պարտաւոր ենք փարատել: Պէտք է տանք այնպիսի որոշումներ որոնք ծայրագոյն ճիգեր պիտի պահանջեն մեզմէ: Այս ժողովին նպատակն է ռազմական բանակներու վերածել թուղթի վրայ կազմուած բանակները: Ինչ որ կատարած ենք մինչեւ հիմա՝ մեծ արժէք պիտի չունենայ, եթէ չլրացնենք մեր ձեռնարկը»:

Յունաստան եւ Թուրքիա նոր ընդունուած ըլլալով կազմակերպութեան մէջ, իրենց ներկայացուցիչները՝ Վենիզելոս եւ Քէօփրիւլիւ շնորհակալութիւն յայտնեցին բարի գալուստի խօսքերուն համար:

Նորվեկիոյ ներկայացուցիչը թելադրեց դիւանակալ «մակերեսային կամ պաշտօնական յաւատեսութենէ»:

Բացման արարողութիւնը տեւեց մէկ ժամ: Ժողովը անմիջապէս վաւերացուց օրակարգը որ չափազանց ծանրաբեռնուած է:

Գերմանիա զէ՞նք պիտի շինէ

Կ'ԸՍՈՒԻ ԹԷ ՄԵԾ ԶԻՋՈՒՄՆԵՐ ԵՂԱԾ ԵՆ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

«Տէյլի Մէյլ»ի մասնաւոր թղթակիցը Լիզպոնայէն կը հեռագրէ թէ Ատլանտեանի Խորհուրդին այս շաբթուան նիստին մէջ, պիտի առաջարկուի վաւերացնել նոր եւ յանդուգն ծրագիր մը, արեւմտեան Գերմանիան եւրոպական բանակին մէջ առնելու եւ այդ բանակը Ատլանտեանի կազմակերպութեան միացնելու համար:

Նոյն աղբիւրին համաձայն, այս ծրագիրը մշակուած է եւ ընդունուած Անգլիոյ, Մ. Նահանգներու եւ Ֆրանսայի արտաքին նախարարներուն եւ արեւմտ. Գերմանիոյ վարչապետին կողմէ, Լոնտոնի մէջ, գոհացում տալու համար Գերմանիոյ հաւասարութեան պահանջին: Ծրագիրը կը բաղկանայ երեք գլխաւոր կէտերէ. —

1. Արեւմտեան Գերմանիան պիտի արտօնուի զէնքեր շինելու իր սեփական գործարաններուն մէջ, բացի հիւլէական ռումբերէ եւ կարգ մը ծանր սպառազինութիւններէ (մեծ թնդանօթներ եւ այլն):

2. Գերմանիա յայն զիջումներ պիտի ստանայ տնտեսական գետնի վրայ, բոլորովին ազատ պիտի ըլլայ առեւտրական նաւեր եւ փոքր մարտանաւեր շինելու: Թերեւս արտօնուի սուզանաւեր ալ շինելու, բայց ոչ զրահաւորներ եւ օդանաւակիր մեծ նաւեր:

3. Գերմանիա Ատլանտեանի կազմակերպութեան շրջանակին մէջ պիտի մտնէ միացեալ նիստեր գումարելով Եւրոպայի պաշտպանութեան Խորհուրդին եւ Ատլանտեանի Խորհուրդին հետ, ամէն անգամ որ բացառիկ դէպք մը պատահի (տարձանուած անդամի մը վրայ ելն.):

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԻՆ "ՊԱՀԱԿԱԽՈՒՄԲ"ԷՆ

Հայրենի աշխարհը չեմ տեսած, բայց երբ սկսայ կարդալ Ռուբէնի յուշերը «Հայրենիք» ամսագրին մէջ, ինծի այնպէս թուեցաւ, թէ ոչ միայն տեսած էի զայն, այլ եւ ապրած էի հոն:

«Հայ յեղափոխականի մը յիշատակները» գիրք մը չէ, աշխարհ մըն է, — Հայոց Աշխարհը:

Ռուբէնը առաջին անգամ տեսայ Զակազիկ, ուր եկած էր այցի, ասկէ ճիշդ 23 տարի առաջ: Գացինք լսելու զինքը, խոնարհ յարկի մը տակ:

Կը խօսէր մեղմ, հազիւ լսելի ձայնով:

— Ա՞յս է յեղափոխական Ռուբէնը, — ակամայ անցաւ մտքէս:

Կը սպասէի թերեւս, որ իր ձայնը ըլլար հատու, պայթուցիկ, որոտումի պէս բան մը:

Սակայն «ձայն» մը չէր այս յեղափոխականը, այլ «գործ» մը:

Իր համեստութիւնը խորապէս տպաւորեց զիս հաւանաբար այն պատճառով, որ մարդոց մէջ բնաւորութեան այդ գիծը կը նախընտրեմ մարդկային բոլոր միւս առաքինութիւններէն:

Այդ օրերուն էր, որ սկսած էի կարդալ «Հայ յեղափոխականի մը յիշատակները»: Ցիրուցան յուշեր չէին ասոնք, այլ Հայ յեղափոխութեան պատմութիւնը: Տաք տաք գրի առի ընթերցողի իմ տպաւորութիւններս, որոնք հրատարակուեցան «Յուսաբեր»ի մէջ, երեք յաջորդական թիւերով:

Քանի մը շաբաթ ետք, Ռուբէն Պաղեստին կ'երթար: Պիտի անցնէր Զակազիկէն: Գիշերը, խումբ մը ընկերներ, կայարան գացինք բարի ճանապարհ մաղթելու մեր երէց ընկերոջ: Իր բաժնեակի պատուհանէն տեսաւ մեզ, բարեւեց, ապա՝ ինծի դառնալով՝ յարեց.

— Ա՛, տղայ, շատ ես ուռեցրել ինձ:

Կ'ակնարկէր «Յուսաբեր»ի մէջ լոյս տեսած իմ տպաւորութիւններուս: «Ուռենալ» չսիրող մեր ընկերը շատ կը գտնէր այն քանի մը տժգոյն տողերը, որոնք չէին կրնար անշուշտ իր գործին արժէքը ճշդել:

X

Մէկ երկու տարի ետք, Գահիրէի մէջ, գրեթէ ամէն օր կը տեսնէի զինք: Թէ՛ կը սիրէի եւ թէ կը յարգէի այս ալեւոր յեղափոխականը, որուն անցեալը ապրուած դիւցազներգութիւն մըն էր ինծի համար եւ որ ուղղակի պատկառանք կը ներշնչէր ինծի:

Իր արթուն միտքը, իր կուռ տրամաբանութիւնը, խօսելու հանդարտ ձեւը, իր անձէն բխող մեծութեան հմայքը, մեզի՝ կրտսերներուս հանդէպ իր ունեցած խանդաղատանքը կրկնապէս սիրելի կը դարձնէին զինք:

Գաղափարներ ու տեսակէտներ կը պաշտպանէր հանդարտ զօրութեամբ, բայց հաւատքով: Կը հաւատար իր ըսածին, որ յաճախ հաշտ չէր հասարակաց կարծիքին կամ կեանքի պայմաններուն հետ: Կը պատահէր, որ առանձին մնար իր պաշտպանած տեսակէտներուն մէջ. թերեւս ատոր համար ալ զօրաւոր կը զգար ինքզինք, ըստ այն առածին, թէ «մինակ մարդը զօրաւոր մարդ մըն է»: Կը ջանար համոզել. եթէ յաջողէր՝ չէր յոխորտար, եթէ ձախողէր՝ չէր դառնանար:

Տարիներ առաջ, «Համազգային»ի հիմնադիր անդամներու ժողովին մէջ կարգ մը տեսակէտներ պաշտպանեց, որոնք չէին համապատասխաներ ժողովականներու ըմբռնումներուն եւ ժողովին մէջ տիրող մթնոլորտին: Հակառակ տեսակէտներ կը պաշտպանէին Շանթը եւ Աղբալեանը: Զանոնք չկրցաւ համոզել, բայց անոնք ալ զինքը չկրցան համոզել: Քննուած նիւթէն աւելի՝ զայն քննելու, անոր մասին մտածելու ձեւն էր ինծի համար հետաքրքրականը:

Առաջին անգամ այս ժողովին մէջ էր, որ տեսայ ու ճանչցայ ժողովական Ռուբէնը:

1936ին, սթալինեան սահմանադրութեան օրերուն, գրքոյկ մը գրեց ան թեր եւ դէմ տեսակէտներ պաշտպանելով: Ձեռագիրները ինծի յանձնեց, որպէսզի հսկեմ տպագրութեան վրայ եւ փորձերուն նայիմ:

Գործը սկսած էր շարուիլ: Օր մը կանուխ մեկնեցայ տպարանէն, նոյն օրը բաւական չափ ձեռագիր ձգելով գրաշարին: Իմ մեկնելէս ետք, ձեռագիրը եր պակսի: Յաջորդ օրը, տպարան վերադարձիս, տեսայ, որ Ռուբէնի սովորաբար խաղաղ, բարեմիտ դէմքը խոժոռած էր: Բարեւս չառաւ. մօտս անգամ չնայեցաւ:

— Դուք, — ըսաւ ձայնը բարձրացնելով, — պատասխանատուութեան զգացում չունիք: Ձեզի ո՛չ գործ կարելի է վստահիլ, ո՛չ պաշտօն, ո՛չ ալ ոեւէ պարտականութիւն: Ձեր խոստումը յարգել չէք գիտեր եւ ձեր ստանձնած գործին գիտակցութիւնը չունիք:

«Դուք ասպէս, դուք այնպէս»...

Դուքը յոգնակի էր, իսկ ես եզակի էի: Ինծի այնպէս թուեցաւ, թէ իր սաստը մեղմացնելու ձեւ մըն էր ասիկա, քանի որ իմ յանցանքս կ'ուզէր տարածել ուրիշի մը վրայ, որ գոյութիւն չունէր սակայն: Մտքէս մէջ ըսի ես ինծի. «Լմնցա՛ւ... ասկէ ետք ա՛լ պիտի չխօսի հետս»:

Յաջորդ օրը ես չգացի իր մօտ, ենթադրելով որ... կամուրջները քանդուած են: Աչքին տակէն նայեցաւ ինծի եւ՝

— Հը՛, — ըսաւ, — ինչո՞ւ չես գար ինձ մօտ. չլինի՞ թէ մէկ տեղդ կոտրած ըլլայ:

Ո՛չ, մէկ տեղս կոտրած չէր. բայց իմ սիրելի ընկերոջ դժգոհ ձգած ըլլալու ցաւը ունէի:

Խիստ էր, բայց անյիշաչար էր:

X

Օր մը հարցուցի Ռուբէնին.

— Կ'ըսեն թէ Անդրանիկի հետ կռուած էք եւ ծանր խօսքեր ըրած էք իրարու: Ճի՞շդ է:

Բառ առ բառ չեմ յիշեր հիմա իր պատասխանը, բայց մօտաւորապէս ըսաւ հետեւեալը.

— Անդրանիկ մեծ էր իբրեւ զինուոր, բայց քաղաքական պետ մը չէր: Ուզեց քաղաքական պետ մը ըլլալ եւ պզտիկցաւ: Բազմամարդ ժողովի մը մէջ իրարու հակառակ կարծիքներ յայտնեցինք. երեւի կծու բառեր ելան բերնէս: Չհամբերեց ու ըսաւ ինծի. «Դո՞ւն ալ այս վարժապետներուն հետ ես»: «Վարժապետ» կը կոչէր իրեն պէս չմտածողները: Եղածը այս է:

Աւելին չուզեց ըսել, ես ալ չպնդեցի: Արդէն սակաւախօս, չէր սիրեր մանաւանդ իր մասին խօսիլ: Եւ եթէ խօսք բացուէր անցեալի մասին, աւելի շատ կը խօսէր իր «պահակախումբ»ին, քան իր մասին:

Իր զէնքի ընկերները իր սուրբերն էին, իր թերափները:

Հոգի կը դնէր իր բառերուն մէջ, երբ առիթ ըլլար խօսելու այդ հին, նշխարք դարձած «պահակախումբ»ի մասին, որուն յիշատակներովը կ'ապրէր յիսուն տարի վերջն ալ:

Առիթով մը ըսի իրեն, թէ հին «պահակախումբ»ի անդամներէն ես ամէնէն աւելի կը սիրէի Գէորգ Չաւուշը եւ Սեբաստացի Մուրատը, չեմ գիտեր ինչո՛ւ:

— Բացառիկ դէմք էր Գէորգը, — պատասխանեց ան, եւ ինծի այնպէս թուեցաւ, թէ յուզումը կը խեղդէր զինք:

Յետոյ աւելցուց.

— Կ'ըսեն, թէ ե՛ս զարկած եմ Գէորգը:

Ըսաւ ասիկա այնպիսի ձեւով մը, որ մօտաւորապէս կը նշանակէր. «Կ'արժէ՞ միթէ հերքել այդ տեսակ վերագրում մը»:

Պահ մը կեցաւ եւ, ինքն իրեն խօսելու ձեւով մը, յարեց.

— Գէորգը ճակատէն զարնուեցաւ. ես իր ետեւն էի:

Ես այդ օրը միայն լիովին հասկցայ, թէ ի՞նչ կը նշանակէր «զուսպ յուզում»: Արդարեւ, իմ մեծ ընկերս հազիւ կրնար զսպել իր յուզումը: Ես անմասն չէի այդ յուզումէն:

Լսած էի, որ ամերիկահայ ընկեր մը պատրաստակամութիւն յայտնած էր մեծ գումար մը տրամադրելու, «Հայ յեղափոխականի մը յիշատակները» առանձին հատորներով հրատարակելու համար: Ռուբէն ինքն ալ հաստատեց ասիկա, երբ ուզեցի ստուգել լսածս:

— Ուրեմն, ըսի, հատորները շուտով տպագրութեան կը յանձնուին:

— Բայց ես չեմ կրնար երկրորդ անգամ աչքէ անցնել գրածներս, բան աւելցնել կամ բան պակսեցնել: Չե՛մ կրնար:

— Ինչո՞ւ, հետաքրքրուեցայ ես, դժուա՞ր բան է ատիկա:

— Դժուար չէ, բայց տաժանք է ինծի համար: Յուշերս գրի առնելու ատեն, ես վերապրած եմ իմ ամբողջ անցեալս, կրկին ապրած եմ այն մարդոց հետ, որոնք կային ատեն մը, բայց հիմա չկան: Տառապած եմ, լացած եմ անոնց հետ: Բոլոր այդ մարդիկը դուրս ելած են իրենց անյայտ գերեզմաններէն եւ մէկ-մէկ շարուած են աչքիս առջեւ: Ես տեսած եմ զանոնք, ինչպէս եթէ ողջ ըլլային. խօսած եմ անոնց հետ եւ հիւանդացած եմ: Դուն հապա կը կարծես, որ դիւրի՞ն բան է այս վիճակը ապրիլ երկրորդ անգամ:

Պատասխան չգտայ տալու:

X

Պատերազմի առաջին տարին դրացի էինք Ռուբէնին հետ. նոյն շէնքին մէջ կ'ապրէինք, բայց ոչ նոյն յարկին տակ:

Գերմանիա յաղթական էր բոլոր ճակատներուն վրայ: Ուրիշ շատերու պէս, ես ալ սկսած էի տարակուսիլ Դաշնակիցներու յաղթանակին մասին:

— Մի՛ վախիր, սրանք պիտի յաղթեն, կ'ըլլար Ռուբէնի պատասխանը ամէն անգամ, որ իմ վախերս ու տարակոյսներս կը յայտնէի իրեն:

«Սրանք»ը Դաշնակիցներն էին:

Ամէն օր ձայնասփիւռին առջեւ նստած կը հետեւէր աշխարհի անցուդարձերուն: Պարզ հետաքրքրութիւն մը չէր իրենը, այլ ապրում մը: Կարծես ինքն էր պատասխանատու վարիչը ահեղ գուպարին:

Կը կարդար, կը լսէր, կը դատէր, հաշիւներ կ'ընէր, հետեւութիւններ կը հանէր եւ տեսակ մը գոհունակութեամբ կ'եզրակացնէր.

— Սրա՛նք պիտի յաղթեն:

Եւ կը բացատրէր թէ՝ ինչո՛ւ «սրանք» պիտի յաղթեն եւ ոչ թէ «նրանք»:

Միայն հաւատք մը չէր ասիկա, այլ հաշիւ մը:

1940 Յունիսին Ֆրանսա զէնքերը վար դրաւ. օրէ օր կը սպասուէր նաեւ Անգլիոյ անձնատուութեան:

Գիշեր մը դարձեալ Ռուբէնի մօտն էի, երբ զօր. տը Կօլ սկսաւ խօսիլ Լոնտոնի ձայնասփիւռի կայանէն: Այսօրուան պէս կը յիշեմ իր վերջին բառերը. «Ճակատամարտ մը կորսնցուցինք, բայց ոչ պատերազմը: Ֆրանսա մինակ չէ՛, մինակ չէ՛, մինակ չէ՛»...

Սակայն ասոնք մխիթարանքի համար բռնուած բառեր կը թուէին ինծի այն ատեն: Իրականութիւնը տարբեր էր:

Կը մտածէի, թէ ի՛նչ պիտի կրնար ըսել Ռուբէն, հիմա որ Դաշնակիցները կորսնցուցած էին մեծագոյն ճակատամարտը եւ կորսնցնելու վրայ էին նաեւ պատերազմը:

— Է՛, հիմա ի՞նչ կ'ըսէք, ընկեր Ռուբէն, — հարցուցի ես:

Ձայնասփիւռը գոցեց եւ յարեց, սովորականէն աւելի բարձր ձայնով.

— Էլի՛ սրանք պիտի յաղթեն:

Ամիսներ անցան. կացութիւնը փոխուեցաւ. Ռուբէնի «մարգարէութիւն»ը ճիշդ դուրս եկաւ. «սրանք» յաղթեցին:

Մինչ մօտը, շատ մօտը միայն կը տեսնէինք մենք, Ռուբէն կը տեսնէր հեռուն: Մինչ ենթադրութիւններ միայն կ'ընէինք մենք, Ռուբէն կը տրամաբանէր ու կը հաշուէր:

Ասկէ մօտաւորապէս տասը տարի առաջ, մեր անզուգական ընկերը մեկնեցաւ Եգիպտոսէն: Իր երթալը չիմացանք, ինչպէս չէինք իմացած գալն ալ: Ո՛չ շուք, ո՛չ աղմուկ: Անցաւ Պաղեստին, ապա Լիբանան, անկէ՝ Փարիզ, ուր ընդմիշտ փակեց իր ջաւի աչքերը, որոնց մէջ ես թախիծ միայն տեսած էի, թախիծ, չպոռացող թախիծ մը:

Այլեւս միայն քանի մը «վերջամնաց»ներ կան հիմա իր ժամանակէն եւ սերունդէն: «Վերջին «Մոհիկաններ»», պիտի ըսէր մեր Համօն:

Այս վերջամնացներուն հետ պիտի փակուի ամբողջ շրջանի մը պատմութիւնը, մեր Հայոց պատմութեան ամէնէն խռովայոյզ շրջաններէն:

Բ. ԹԱՇԵԱՆ

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

ՁՈՒԿԸ ԻԲՐԵՒ ՍՆՈՒՆԴ

Աշխարհի ժողովուրդը այսօր 2 միլիառ 400 միլիոն է: Ամէն տարի մէկ առ հարիւր կ'աճի եւ ամէն բան ցոյց կու տայ թէ շուտով այս համեմատութիւնն ալ պիտի անցնի:

Զորս-հինգ սերունդ վերջ, աշխարհի ժողովուրդը պիտի հասնի 4 միլիառի: Գիտունները կը մտածեն թէ ինչպէ՛ս կարելի պիտի ըլլայ սնուցանել այսքան բերան: «Մարդիկ եւ Սնունդը» նիւթը քննելու համար, Իւնէսքօն ժողովի հրաւիրած է գիտուններ եւ ագարակապաններ: Անգլիոյ մէջ նմանապէս կը զբաղին այս հարցով եւ գիրք մըն ալ կը հրատարակուի Օքսֆորտի համալսարանին մէջ, «Զորս միլիառ բերաններ կերակրելու համար»: Կը կարծուի թէ մեր ներկայ գիտութեամբ կարելի պիտի ըլլայ ապահովել բաւարար երկրագործական արտադրութիւն, մինչեւ 2000 թուականը:

Ներկայիս սովի վտանգ չկայ, պայմանաւ որ հիմակուընէ գործածուի սնունդի արտադրութեան գիտութիւնը: Իսկ ասոր համար անհրաժեշտ է դաստիարակիչներու օժանդակութեամբ գիտութիւնը տարածել զանգուածներուն մէջ: «Եթէ հարիւր հազարաւոր տգէտ եւ անդրագէտ գիւղացիները չվերածենք արդի արհեստագիտութեամբ զինուած մշակներու, սովի սպառնալիքը պիտի ըլլայ շատ լուրջ: Եւ արդէն անդրագէտ զանգուածին մէջ է որ շատ մեծ է աճումը: Դաստիարակութիւնը դանդաղ կ'ընթանայ եւ կարճ է մեր ժամանակը»:

Հեղինակները կը պնդեն բուսային պահեստները պահելու եւ աւելցնելու անհրաժեշտութեան վրայ (անոնք որ բոլոր տեսակի սնունդներու հիմքը կը կազմեն), սնունդները պահելու մեթոտներու վրայ, խուսափելու համար մսխումէ:

Օրինակ՝ ձուկը, սնունդ մըն է, որուն կարեւորութիւնը յաճախ ստորագնահատուած է: Ձուկը կարեւոր սննդական յատկութիւններ ունի, որովհետեւ կը պարունակէ երկաթի, ֆոսֆորի եւ ուրիշ վիթամիններու նման նիւթեր:

Ամէն տարի ամբողջ աշխարհի մէջ 20 միլիոն թոն ձուկ կ'որսան, որուն երեք միլիոնը Ճափոնի

մէջ, երկուքուկէս միլիոնը Մ. Նահանգներու մէջ մէկ միլիոն երեք չորրորդ՝ Խ. Միութեան մէջ, մէկ միլիոն Մեծն Բրիտանիոյ մէջ եւ մէկ միլիոն ալ Նորվեկիոյ մէջ:

Ամէնէն շատ ձուկ սպառողներն են Իսլանտան, Նորվեկիան եւ Ճափոնը ուր իւրաքանչիւր բնակիչ տարեկան կ'ուտէ 30էն 50 քիլօ ձուկ, Մեծն Բրիտանիոյ մէջ 15 քիլօ իւրաքանչիւր անձ, և Մ. Նահանգները, մարդ գլուխ, 7 քիլօ: Ամբողջ աշխարհի մէջ մարդ գլուխ միջին սպառումն է երկուքուկէս քիլօ տարեկան:Հետեւաբար ձուկի պահանջը պէտք է որ աւելի ըլլար քան ինչ որ է ներկայիս:

Եթէ ձուկի աւելի պահանջ ըլլայ, կարելի է բաժանումը կատարել համաչափ հիման մը վրայ:

Հակառակ ագարակի կենդանիներուն, որոնք բուսակեր են, մեր կերած ձուկերը մսակեր են, ինչ որ լրջօրէն կը սահմանափակէ ձուկի բնական պահեստը: Մեր կերած ձուկերը համեմատաբար ծովային սահմանափակ տարածութեան մը վրայ կը գտնուին: Այս ձուկերը կը սնանին աւելի փոքր բուսակեր ձուկեր ուտելով: Հետեւաբար կարելի է ըսել թէ բոլոր ձուկերը կը սնանին ուղղակի թէ անուղղակի բոյսերով, (եւ գրեթէ արդէն նոյնն է պարագան բոլոր կենդանիներուն):

Կարգ մը շրջաններու մէջ չափազանց ձկնորսութիւնը ձուկի նուազութիւն յառաջ բերած է: Նոր արհեստագիտութեան շնորհիւ, 1914-18ի պատերազմէն վերջ,ինչպէս եւ ձկնորսութեան ընդարձակումով, եւ վերջապէս նուազ արդիւնաւոր ձկնորսութեամբ, հաստատուած են որ կը նուազին ձուկերը:

Միեւնոյն վտանգը գոյութիւն ունի այսօր: Ջուրերու կենսաբանական հաւասարակշռութիւն մը կայ որ կ'որոշէ սահմանը ուրկէ անդին քանդիչ կը դառնայ ձկնորսութիւնը: Այս տեսութիւնը կը հաստատուի կէտ-ձուկի եւ փոկի մասամբ անհետացումովը, դժուարին ձկնորսութենէ մը վերջ:

Կարելի է որոշ ձկնարաններու շահագործումը բազմապատկել ինչպէս Փրփրուկինը (morue) հիւսիս-արեւմտեան Ատլանտեանի եւ հիւսիսային Խաղաղականի մէջ, եւ Թինոսինը (thon) արեւադարձային շրջաններու մէջ: Աւելի լաւ արդիւնքներ կարելի է ձեռք բերել Ինտոնէզիայի եւ Ջինաստանի ծովերուն մէջ: Անկէ զատ կարգ մը ձուկերու որսորդութիւնը բաւարար չափով չէ զարգացած, ինչպէս Սերտատինը հիւս. Ատլանտեանի մէջ և սառոյնը հարաւային երկրագունդին մէջ, ինչ որ թոյլ պիտի տար աւելցնելու ձկնորսութիւնը 5–10 միլիոն թոնով:

Սնունդի տեսակէտով մարդիկ որոշ ճաշակներ ունին: Այն ձուկը զոր կ'ուտեն այսինչ երկրին մէջ, կ'արհամարհուի ուրիշ երկրի մը մէջ: Կան ձուկեր ալ որ ուտելիք են, բայց անծանօթ՝ մարդոց: Սննդական աղբիւրները շատ պիտի աւելնային եթէ այս «արհամարհուած» ձուկերը մտնէին ընթացիկ սպառման մէջ:

Անուշ ջուրի ձուկերու բուծումը, մասնաւորաբար արեւադարձային շրջաններու մէջ, մեծ կարելիութիւններ կը ներկայացնէ: Մասնագէտներ կը կարծեն թէ այդ ուղղութեամբ ձեռք առնուած միջոցները պէտք է աւելցնեն այդ շրջաններու սննդական աղբիւրները, գլխաւորաբար Աբեւելքի որոշ երկիրներու մէջ, ուր ժողովուրդները պակաս սնունդ կը ստանան:

Եղած են մարդիկ որ անօթութենէ մեռած են ծովուն վրայ, երբ իրենց շուրջը հազարաւոր ձուկեր կային:

Մանր թափառաձուկերը օրինակ, հարուստ են իրենց գոլով եւ հում վիճակի մէջ ալ կ'ուտուին: Կապոյտ կէտ-ձուկը, որ միմիայն թափառաձուկերէն կ'առնէ իր սնունդը երկու տարուան մէջ 15 մէթր կ'երկննայ: Օր պիտի գայ, կ'ըսէ Տէր Հէյէրտալ, որ ծովու այս մանրուք թափառաձուկերը պիտի հնձուին, ինչպէս կը հնձեն արմտիքը դաշտերուն մէջ: Այս ծովային հունձքը ներկայիս կ'ուսումնասիրուի գիտական աշխատանոցներու մէջ, եւ յոյս կայ որ սնունդի անսահման աղբիւրներ ունենանք:

UNESCO

Դպրոցական Թատրոն

Հետեւելով հին աւանդութեան մը, որ մօտ երկու դարու պատմութիւն մը ունի, Մխիթարեան վարժարաններու հայրերը՝ կը ճոխացնեն իրենց գործունէութիւնը նաև թատերական ներկայացումներով, իբրեւ ազդակ մը տոհմային դաստիարակութեան:

Արդարեւ անոնք էին որ հիմը դրին թատերական գրականութեան, թարգմանածոյ կամ ինքնագիր երկերով: Անոնց դպրոցներէն ելան արեւմտահայ թատրոնի նախակարապետները՝ Մ. Պէշիկթաշլեանէն, Ալամեանէն, մինչեւ մեր օրերուն Վ. Փափազեան:

Այդ ճիգն է որ ամէն տարի, անխափան կը կատարէ նաեւ Սեվրի Մուրատեան վարժարանի տեսչութիւնը,այն համոզումով թէ թատրոնը Հայոց ազգային ու պատմական հերոսական կամ տխուր դրուագները ներկայացնելէ զատ, կ'ազնուացնէ միտքն ու հոգին: Մեր խօսքը անշուշտ բարոյացուցիչ ու պատմական նիւթերու մասին է: Ինչպէս գեղեցկօրէն կը ներկայացնէր մեր անզուգական թատերագիրը՝ ողբացեալ Լ. Շանթ:

Կարեւոր պարագայ մը եւս.— Այժմու մեր աստանդական վիճակին մէջ՝ անկախ ազգային պատմութիւնը սորվելէ,թատրոնը անոնց մանուկ հոգիներուն մէջ կը դրոշմէ Հայուն փառքի եւ անկումի զանազան երեսները: Բնազդաբար կ'ապրին իրենց անձին մէջ մարմնաւորած դերով:

Մենք այդ երեւոյթը նշմարեցինք իրենց վերջին ներկայացման ընթացքին, որ տեղի ունեցաւ փետր. 17ին, դպրոցին թատերասրահին մէջ:

Տարօրինակ են մեր տղաքը: Իրենց հոգեբանութիւնը բարդ է եւ թաքուն, նոյնիսկ անոնց համար, որոնք տարիներով կը հետեւին իրենց քայլերուն: Կարծէք մեռած է հայկական ջիղը իրենց մէջ: Վերապահ են եւ գրեթէ անբարեացակամ հայկական կեանքին եւ անոր արժէքներուն հանդէպ: Ցանկարծ, սակայն, այդ մեռած, սառած, կարծուած ջիղը նոր աւիւն կը ստանայ, կը բորբոքի ի տես մանուկ Վասակի մը կամ Գարեգինի մը ուրացման:

Մեր նորագոյն պատմութեան հանգամանօրէն աւանդումը, կը կարծենք որ մեծ նպաստ մը պիտի բերէր այդ ուղղութեամբ:

Վարդանանց յիշատակին նուիրուած «Աւարայրի հսկումը», չափածոյ դիւցազներգութիւն մը՝ բարդ կառուցուածքով, Բ. դասարանի տղաքը տարին քաջալերիչ յաջողութեամբ: Ցստակ առոգանութեամբ եւ խւրացումով: Խաղին տպաւորութեանը նպաստեցին նաեւ պատմական հին ոսկեճամուկ զգեստները, զէն ու զրահը:

Նոյնքան յաջողութեամբ ներկայացուեցաւ «Կեղծ ստախօսութեան»ը, կուշտ ու կուռ խնդացնելով ժողովուրդը:

Բ. մասը վերապահուած էր Ֆրանսերէն կտորներու: «Un client sérieux», մէկ արարով կատակերգութիւն Courtelineի, ուր հեղինակը կը ծաղկէ դատական խեղկատակութիւնը: Այստեղ երէց դասարաններու աշակերտներն ունեցան շատ բնական խաղարկութիւն, եւ կատարելապէս տիրացած էին ֆրանսերէն լեզուի նրբին դարձուածքներուն: Որոտընդոստ ծափերը հայ եւ Ֆրանսացի ունկնդիրներուն կողմէ՝ ատոր ապացոյց:

Այդ խաղին բեմադրութեան եւ դերուսուցման համար սիրայօժար եւ բոլորանուէր ջանք չէր խնայած Ֆրանսական ժապաւէններու հայ դերասանը, Պ. Միշէլ Արտան (Գազազեան), որուն համար ուսումնապետ Հ. Սերոբէ Ագրլեան գնահատանքի եւ շնորհակալութեան խօսքեր ուղղեց:

Եւ ահա ամենափոքրերն «Les lutins de Carnac» opérettei ներկայացման մէջ : Պալատականները. մանկլաւիկներ՝ պճնուած շողշողուն զգեստներով, փերիներ՝ որ կ'երգեն ու կը պարեն: Հիանալի էին պճըլիկ մանչուկներն իրենց բազմաձայն թէ միաձայն երգերով: Անոնց դաշնակով կ'ընկերակցէր երգին ուսուցիչը Պ. Օհան Տուրեան. Ջութակով՝ Վարուժան : Այս տաղանդաւոր պատանին քանի մը կտորներ ալ նուագեց միջնարարի ընթացքին:

Պէտք է չեշտել նաեւ որ տղաքը աս չորս կտորները խաղացին առանց յուշարարի: Մեր գոյնզգոյն «դերասան»ները դաս առնէին անոնցմէ եւ բեմին վրայ աչք ու ականջ չյառէին յուշարարի խցիկին վրայ...

Գիտեմ,շատ երկարեցաւ, սիրելի խմբագիր, բայց արդար է որ յիշեմ անունները գէթ քանի մը երախաներուն, որոնք ապրեցան իրենց դերերուն մէջ: Առաջնութիւնը պէտք է տալ Մ. Ալիքսանեանին, մանաւանդ փաստաբանի դերին մէջ, նաեւ Խաչատուրեան, Գզիրեան, Եփրեմեան Եաղճեան, Մարտիկեան, Զէքեան,Թորիկեան, Մահմուդեան, Մենգիլճեան, Ճապուռեան, Գեւոնեան:

Կը տեղեկանամ թէ տեսչութիւնը քաջալերուելով ներկայացումին գտած ջերմ ընդունելութենէն, պիտի կրկնէ զայն մարտ 9ին: Ա. Բ.

ՍՏԱՑԱՆՔ —

Notice sur les Titres et travaux Scientifiques de Arakel Tchakirian, Maître de recherches au Centre National de la Recherche Scientifique, Paris, Imprimerie A. Lahure, 9, Rue de Fleurus. 1952.

ՍՈՒՐԲ ՓՐԿԻՉ, տեղեկատու Ազգ. Հիւանդանոցի: Գ. Տարի, Թիւ 30 (1952 փետրուար): Տարեկան բաժնեգին 5 տոլար: Հասցէ.— Perchémbepazar Roman Han No 1-2, Galata — Istanbul (Turquie):

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ Թիւ 4

ԼՐՏԵՍՆԵՐՈՒ ՊԱՅՔԱՐԸ

(ՎԷՊ ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԷՆ)

ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԱԾ ԱՆԳԼԵՐԷՆԷ

— Նայեցէք Ջըրչիլին, ըսաւ Փօնթիւի, երջանիկ է: Ան յաղթանակը տարած է եւ դեռ կ'ուզէ չարունակել: Ահա՛ իր ժպիտին նշանակութիւնը: Շատ լաւ, մենք ալ պիտի օգնենք իրեն որպէսզի ուրիշ յաղթանակներ շահի:

Ցաջորդ առտու դարձեալ ոստիկանատուն գացինք, յուսադրիչ ոչինչ կար:

Գինովը որուն քով 70 ոսկի կը գտնուէր այդ օրը ձիարշաւի գացած եւ տեղին վրայ շահած էր այդ գումարը: Ծովային սպան եւ կինը հաշտուեր էին եւ ուրիշ ոչ մէկ կասկածելի դէպք պատահած էր:

Կուտվին շատ կը ցաւէր որ չէր կրցած օգնել նշանաւոր Փօնթիւի:

— Հանդարտ նաւահանգիստ մըն է Պլէնքտօրթը, արտասովոր ոչինչ կը պատահի հոս:

— Մենք ալ ուրիշ նաւահանգիստներ կը փնտռենք, ըսաւ Փօնթիւի ժպտելով:

— Ահաւասիկ առաջին անգամ ըլլալով մեր ծերուկը սխալ ճամբու մէջ է, ըսաւ Մարշըլ ականջս ի վար:

— Այնպէս կ'երեւի առ այժմ, սակայն չեմ կարծեր որ հրաժարի իր մտադրութենէն, պատասխանեցի:

Ցաջորդ օրը պիտի մեկնէինք: Մարշըլ եւ ես պատրաստած էինք պայուսակները, երբ յանկարծ Փօնթիւի մեր սենեակը մտաւ:

— Պիտի չմեկնինք դեռ, ըսաւ, նախազգացումս կ'ըսէ թէ մեր փնտռածը պիտի գտնենք Պլէքփօրթի մէջ: Անգամ մը եւս կ'ուզեմ աչքէ անցրնել Կուտվինի արձանագրութիւնները:

Անօգուտ էր վիճաբանիլ, յամառ ծերունին երբեք պիտի չփոխէր միտքը:

Դարձեալ ուղղուեցանք ոստիկանատուն, մեծ զարմանք պատճառելով Կուտվինի: Դարձեալ երեւան ելան արձանագրութեան տետրակները: Փօնթիւի մանրամասն տեղեկութիւններ կ'ուզէր իւրաքանչիւր դէպքի մասին: Ժամերը կը սահէին, ծերունի Ֆրանսացին չէր վհատեր:

— Ահաւասիկ ուրիշ մը, ըսաւ Կուտվին, սակայն չեմ կարծեր որ ձեր փնտռած մարդը ըլլայ:

— Կարդացէ՛ք, ես եմ որ պիտի որոշեմ ատիկա, ըսաւ Փօնթիւի խիստ շեշտով մը:

— Լաւ, ասիկա Հա՛չինսըն անուն ածուխի վաճառական մըն էր:

— Ուրկէ՞ կը ստանար ածուխը:

— Նիւքասըլէն:

— Շարունակեցէք, խնդրեմ. ի՞նչ ըրեր է այս ածուխի վաճառականը:

— Շատ յարգելի անձնաւորութիւն մըն էր, սակայն օր մը ոստիկան մը կը կեցնէ զինքը երբ չափազանց արագ կը վարէր իր ինքնաշարժը: Վիճաբանութիւն մը կը ծագի եւ Պ. Հաչինսըն, որ իբրեւ պաղարիւն մարդ մը ճանչցուած էր, բռունցքի հարուած մը կ'իջեցնէ ոստիկանին: Անմիջապէս կը ձերբակալուի եւ երկու ամիս բանտարկութեան կը դատապարտուի: Պատիժը չի յետաձգուիր:

— Հետաքրքրական դէպք մը. խնդրեմ շարունակեցէք:

— Ուրիշ բան մը չկայ: Մարդը երկու ամիս մնաց բանտին մէջ, ազատ արձակուելէ վերջ հեռացաւ Պլէնքփօրթէն:

— Ո՞ւր գնաց արդեօք:

— Չեմ գիտեր:

— Կարելի չէ՞ գտնել զինքը:

— Կը ջանամ: Այս մարդը միեւնոյն ատեն կրօնաւոր ալ էր, վայրկեան մը արտօնեցէք, թերեւս գտնեմ իր հասցէն:

Կուտվին իսկոյն գործի լծուեցաւ. քանի մը տեղեր հեռաձայնելէ ետք վերջապէս յաղթական ժպիտով մը յայտարարեց թէ յաջողած էր Հաչիսընի հետքը գտնել, շնորհիւ իր մէկ քահանայ բարեկամին, որ յայտնած էր թէ ածուխի վաճառականը Լոնտոն գացած էր իր մէկ ընկերոջ քով:

Քահանան ունէր այդ ընկերոջ հասցէն ինչպէս նաեւ Հաչիսընի մէկ նկարը:

Փօնթիւի ուրախ էր:

— Մարշըլ, ըսաւ, իսկոյն հեռաձայնեցէք Լոնտոն. ահաւասիկ Հաչիսընի ընկերոջ հասցէն. իր մասին տեղեկութիւն կ'ուզեմ:

Մարշըլ հնազանդեցաւ. երկու ժամ վերջ հեռաձայնը հնչեց. Փօնթիւի յափշտակեց ընկալուչը եւ սկսաւ հետաքրքրութեամբ մտիկ ընել: Նոր փայլ մը կար իր խորամանկ աչքերուն մէջ.

(Շար.)

4. Երբ վաւերացուի եւրոպական բանակի դաշինքը, արեւմտեան Գերմանիոյ քաղաքային ինքնավարութեան վրայ հաստատուած հակակշիռը պիտի ջնջուի:

Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը, Տոքթ. Ատընաուըր, Լոնտոնէն վերադարձին զեկուցում տալով մամուլի ասուլիսի մը առթիւ, յայտարարեց թէ շատ գոհ է Երեք Մեծերու հետ կատարուած խօսակցութեանց արդիւնքէն: «Կը կարծեմ թէ գործերը արագ պիտի ընթանան այժմ եւ համոզուած եմ որ երբ Եւրոպայի պաշտպանութեան եւ դաշնակցութեան դաշնագիրները վաւերացուին, փրկած պիտի ըլլանք Եւրոպան եւ խաղաղութիւնը»:

Իր կարծիքով, ընդունուած է Գերմանիոյ հաւասարութեան պահանջը: Եւ վստահ է որ բարեկամական համաձայնութիւն մը պիտի կնքուի Ֆրանսայի հետ, Սաարի մասին: Ինք լման մէկ ժամ մասնաւոր խօսակցութիւն մը ունեցած է Պ. Շումանի հետ: Մանրամասնութիւնները գաղտնի պահելով հանդերձ, Տոքթ. Ատընաուըր ըսաւ թէ համաձայնած են որ միակողմանի կարգադրութիւններ չըլլան, հակառակ Սաարի ժողովուրդի կամքին: Վարչապետը այս առթիւ ալ պնդեր է որ Գերմանիա Ատլանտեանի դաշինքին անդամակցի իբրեւ լիազօր անդամ: Բայց Ֆրանսա կ'ընդդիմանայ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹԷՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ որոշ համաձայնութիւն մը գոյացած է կառավարութեան եւ Միջազգային Դրամատան պատուիրակներուն հետ, քարիւղի մասին: Պատուիրակներէն երեքը Լոնտոն թռան, զեկուցում տալու համար: Պարսիկ պաշտօնատարներն իսկ յուսատես կ'երեւան:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ԵՒ ԱՆԳԼԻՈՅ բանակցութիւնները պիտի վերսկսին չարաթ օր, համաձայն վերջին լուրերու: Անգլիացիները հետզհետէ կը թուլցնեն Սուէզի շրջանին մէջ հաստատուած խստութիւնները:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Երեսփ. Ժողովը 143ի դէմ 183 ձայնով որոշեց պահանջել որ նախագահ Թրումըն ամբողջովին պատմէ Չըրչիլի հետ եղած խօսակցութիւնները եւ ստանձնած յանձնառութիւնները:

ԹՈՒՆՈՒԶԻ Թերթերէն երեքը արգիլուեցան ֆրանսական իշխանութեանց կողմէ: Երկուքը համայնավար են, մէկը ազգայնական:

ԳՆԴԱԿԱՀԱՐՈՒԵՑԱՆ երկու Ֆրանսացիներ, Ռընէ Աոման եւ Անտոէ Մոռէն, Փարիզի մէջ: Ամբաստանագիրը կ'ըսէ թէ Կեսթափոյի գործակալ դառնալով, չարաչար խոշտանգած էին իրենց բանտարկեալ հայրենակիցները, եւն:

ԼԻԲԻՈՅ մէջ խռովութիւններ ծագեցան ընտրութեանց առթիւ: Մեռեալներ եւ վիրաւորներ կան: Քուէատուփ մը խորտակուեցաւ Տրիպոլսոյ մօտ:

ՔՆՈՒԹ ՀԱՄՍՈՒՆ, Նորվեկիացի գրագէտը, մեռաւ առջի օր: 92 տարեկան էր: Պատերազմէն վերջ վարկաբեկուեցաւ իբրեւ գործակից Գերմանիոյ:

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ կառավարութիւնը ազգայնացուց բոլոր վարձու կալուածները, բացի անոնցմէ որ կը պատկանին օտարներու, գործակցական ընկերութեանց, մտաւորականներու, մանր առեւտրականներու եւն:

ԼԻՈՆ. — Այրի Տիկին Կապրիէլ Թիւտէլ-Ալթունեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Կատարինէ Մաթոսեան եւ զաւակները (Հալէպ), Այրի Տիկին Մարի Թաշճեան եւ զաւակները (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Պարգեւ Ալթունեան, Տէր եւ Տիկին Պաղտասար Հալաճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Լեւոն Կիւլէզեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Մակասեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ներսէս Պօյաճեան եւ զաւակները և բոլոր ազգականներն ու պարագաները՝ սրտի խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, եղբօր, աներձագին եւ ազգականին՝

Պ. ԱՍՔԱՆԱԶ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆԻ
(բնիկ Պէանիցի)

յանկարծական մահը, որ տեղի ունեցաւ 48 տարեկան հասակին, Փետր. 19ին, իր բնակարանը՝ 25, Rue de Seize: Յուղարկաւորութիւնը եւ թաղումը պիտի կատարուի այսօր, Ուրբաթ, 22 Փետր. կէսօրէ վերջ, ժամը 2ին, 69, Rue Louis Blanc, Հայոց եկեղեցին, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Guillotièreի գերեզմանատունը, avenue Berthelot:

Ծանօթ. — Մասնաւոր մահազդ ղրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

Ծանօթ դաշնակահարուհի
ՕՐ. ՏՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆԻ
Նուագահանդէսը (programme bien tempéré)
22 Մարտի երեկոյեան
Ecole Normale de Musiqueի մէջ

ՄԵՐ ՄԵԾ ՄԵՌԵԼՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Հ. Յ. Դ. Ակնունի Ենթակոմիտէի նախաձեռնութեամբ պատարագ – հոգեհանգիստ պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Սէն Լուի Ս. Գէորգ մատրան մէջ, ի յիշատակ հետեւեալ ընկերներու. — Մ. Վարանդեան, Ա. Ահարոնեան, Ալ. Խատիսեան, Ա. Գիւլխանդանեան, Ա. Ջամալեան, Հ. Օհանջանեան, Ն. Աղբալեան, Լ. Շանթ, Ռ. Տէր-Մինասեան: Մարսէյլի շրջանի ընկերներէն՝ Պ. Հիւսեան, Գ. Շահլամեան, Վ. Ղազարեան, Ա. Դարբինեան, Ա. Արզումանեան, Լ. Գեղունի եւ բոլոր այն դաշնակցական համեստ մշակներուն որոնք ինկան պատնէշին վրայ: Նաեւ ի յիշատակ Ենթակոմիտէիս հիմնադրութենէն ի վեր, մեռած 11 ընկերներու, որոնք կատարեցին իրենց պարտականութիւնը հանդէպ մեր ժողովուրդին: (Այս վերջին մասը առանձին յայտագրով): Մասնաւոր հրաւիրագիր չկայ:

Նոյն օրը ժամը 2.30ին այց մը դէպի St. Pierreի գերեզմանատունը, ընկերներու հողաթումբերուն վրայ զետեղելու համար փունջ մը ծաղիկ, ոգեկոչելով իրենց յիշատակը: — Վարչութիւն:

ԽՆՋՈՅՔ – ՑԵՐԵԿՈՅԹ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ի ԱՌԹԻՒ

նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վարդան Ենթակոմիտէի, այս կիրակի, ժամը 15ին, **Salle des Noces ՍԱՐՍԷԼ, 81, Rue Pierre Brossolette:**

Կը նախագահէ ընկ. ՀՐ. ՔԱԼՈՒԵԱՆ,
կը խօսի ընկ. ՅԱԿՈԲ ՀԻՍԱՅԵԱՆ

Երգ, արտասանութիւն եւ անակնկալներ: Կը մասնակցին ԳԱՐԵԳԻՆ (թառ), ԲԷՆՕ (սրինգ):

Հաղորդակցութեան միջոցներ. — Gare du Nordէն շոգեկառք ժամը 14.20ին: Օթօքար. — Porte de la Chapelleէն ամէն 15 վայրկեան, իջնել Place 11 Novembre, Սարսէլ:

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ի ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Իսիի Հ. Յ. Դ. Զաւարեան Կոմիտէն կը տօնէ Փետր. 24ին, ժամը 4ին, Խրիմեան Սրահը՝ նախագահութեամբ ընկ. ՀԱՅԿ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ հանդէսէն վերջ խնջոյք:

«ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ» ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական հաւաքոյթը բացառաբար ԱՅՍ ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, ժամը 21ին, Le Cadet սրճարանին վերնայարկը:

Նիւթը՝ Ռ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ
(ծննդեան հարիւրամեակին առթիւ)

Կը խօսի Պ. Թ. ԳԱՌՆԻԿԵԱՆ: Մասնաւորաբար կը հրաւիրուին Պէրպէրեան վարժարանի աշակերտները: Մուտքը ազատ է:

Հ. Մ. Մ. պարահանդէս

Ապրիլ 6ին, **Cercle Militaire**ի մէջ: Ժամը 4էն կէս գիշեր:

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԸ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Ալֆորվիլի եկեղեցիին մէջ, հանդիսաւոր պատարագով պիտի տօնուի Վարդանանց նահատակներուն յիշատակը: Ներկայ պիտի ըլլան հայերէնի դասընթացքին երկսեռ աշակերտութիւնը իր ուսուցչական կազմով:

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՏՕՆԻՆ

առթիւ այս կիրակի առաւօտ, ժամը 10.30ին, հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցուի Փարիզի Ս. Խաչ եկեղեցւոյ մէջ, 10 bis Rue Thoin, Paris (5): Պիտի քարոզէ Հ. ԿԱՐԱՊԵՏ ԱՄԱՏՈՒՆԻ

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Փրատոյի Մայր-Եկեղեցիի Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ Վարդանանցի տօնը հանդիսաւոր շուքով պիտի կատարուի այս Կիրակի: Այս առթիւ «Արմենիա» երգչախումբը պիտի երգէ օրուան յատուկ շարականներ եւ հայրենական երգեր:

Պ. ՉՕՊԱՆԵԱՆ այս շաբաթ օր, ժամը ճիշտ 6ին պիտի կատարէ հայագիտական դասախօսութիւն մը Ազգ. Տան մէջ, 32 Rue de Trévise, նիւթը՝ Հայկ. գրի գիւտը, Ե. դարու հայ մեծ գրողները: Մուտքը ազատ է:

ՕՀԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆԻ
Նուագահանդէսը
Մայիս **25ին 952**

ՏԷՐ եւ ՏԻԿԻՆ ԳԱՐԱԳԱՇ միշտ կը նուագեն ու կ'երգեն ամէն Ուրբաթ. Շաբաթ եւ Կիրակի
ՃԱՇԱՐԱՆ ԼԻԼԱ
24, Rue St. Lazare, Paris 9. Métro: N. D. de Lorette.

ԳՈՐԾԱՒՈՐՆԵՐ Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Կնոջ բայէօրի համար վարժ գործաւորներ կ'ուզուին: Նմոյշներով դիմել՝

TISBLAT 17, Rue l'Echiquier Paris. Métro : Strasbourg – St. Denis կամ Bonnes Nouvelles:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ. Դ. Արեւմտեան Եւրոպայի Ուսանողական Միութեան ժողովը այս երկուշաբթի, սովորական հաւաքատեղին:

ԼԻՈՆ. — Ֆր. Կապոյտ Խաչի ժողովը երկուշաբթի, 25 Փետր. ժամը 20.30ին, 78, Rue Rabelais դպրոցին սրահը: Կարեւոր օրակարգ:

ԿՐԸՆՈԲԼ. — Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 20.30ին, դպրոցի սրահը: Կարեւոր օրակարգ:

ՓԱՐԻԶ. — Ֆր. Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը երկուշաբթի, Փետր. 25, ժամը 15ին, Café Régent: Շարունակութիւն նախորդ ժողովի:

Հ. Յ. Դ. Փարիզի եւ շրջանի ներկայացուցչական ժողովը՝ այս շաբաթ, ժամը 20.30ին, **Le Cadet** սրճարանին վերնայարկը: Կը խնդրուի ճշտապահ ըլլալ:

ԼԻՈՆ. — Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ երեկոյ, 78, rue Rabelais — դպրոցին սրահը: Կարեւոր օրակարգ: Ներկայանալ անդամատետրով:

ՊԱՆԵԷՕ-ՔԱՇԱՆ. — Ֆր. Կապոյտ Խաչի ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, 17 rue Ampère: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. Վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի շրջանի վարչութեանց անդամները այս ուրբաթ, ժամը 8ին, Chope du Nordի սրճարանը (Gare du Nordի դէմ): Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

ՎԻԷՆ. — Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, ժամը 20.30ին «Համօ-Օհանջանեան» ակումբին մէջ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՎԱԼԱՆՍԻ Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ ՌՈՄԱՆԻ «Անդրանիկ» խումբը այս ուրբաթ, ժամը 20.30ին Արամ Մանուկեան սրահը (Ռոմանի): Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը:

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ընկ. ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ
Ուրբաթ ժամը 21ին Ընկեր Կարօ խումբը:
Շաբաթ, ժամը 21ին, Զաւարեան Ենթակոմիտէ:
Շաբաթ, ժամը 21ին Քրիստափոր Ենթակոմիտէ:

ՏԷՍԻՆ. — Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ (23 Փետր.) կէսօրէ վերջ ժամը 4ին: Հ. Յ. Դ. Տան մէջ: Ներկայանալ անդամատետրերով: Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի:

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է

Հայ Ազատամարտիկներու հանդէսը որ տեղի պիտի ունենար այս Կիրակի, Պուլվառ Օտտոյի մէջ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Նշան Միքայէլեան, Տէր եւ Տիկին Մեսրոպ Մարթայեան, Տէր և Տիկին Արմենակ Միքայէլեան կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի առաւօտ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին, իրենց ողբացեալ տիկնոջ, աղջկան եւ հարսին՝

ՏԻԿԻՆ ԱԼԻՍ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆԻ (ծն. Մարթայեան)
մահուան քառասունքին առթիւ:

Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները:

***

Գեղամ Յակոբեան (Goussainville) եւ զաւակները՝ Կարապետ եւ Յակոբ կը ծանուցանեն թէ մասնաւոր հոգեհանգիստ պիտի կատարուի այս կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15, Rue Jean Goujon, իրենց ողբացեալ կնոջ եւ մօր՝

ՄԱՌԻ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ յիշատակին

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

***

Տէր եւ Տիկին Պարոնեան, ինչպէս նաեւ Զատըրճեան և Տաղաւարեան ընտանիքները կը յայտնեն թէ այս Կիրակի (Փետր. 24) Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի իրենց եղբօր՝

Պ. ԳԱԲՐԻԷԼ ՏԱՂԱՒԱՐԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ (վերջերս յանկարծամահ եղած Նիւ Եորքի մէջ):

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Արմենիա երգչախումբը իր անդամներէն Վ. Մարգարեանի հօր՝ ողբացեալ ԱՐՄԵՆԱԿ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆԻ մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 1500 Ֆր. կը նուիրէ Այնճարի Յառաջ վարժարանին:

Ընկեր Մանուկ Մանուկեան իր ամուսնութեան առթիւ 3000 Ֆր. կը նուիրէ Այնճարի «Յառաջ» դպրոցին:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 փր., Տար. 2200, Արտ. 3000 փր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 փր. C.C.P. Paris 1678-63

Samdei 23 Février 1952 Շաբաթ 23 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

28րդ ՏԱՐԻ–28e Année No 6395 Նոր շրջան թիւ 2106

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՈՂ ԻՍԿ ԲԱՂՁԱՑՆ ԲՈՂՈՔ ՄԸ

Անգամ մը եւս կը դիտենք «Սովետական Հայաստան» ամսագրի 1951 Նոյեմբերի թիւին պատկերը, — «Սովետական Հայաստանի գրողները Լենինի հրապարակում» (Երեւան):

Եւ, բնազդաբար, նորէն կը կարդանք Շմաւոնկարոտի «Հայաստան»ին ցանկը.

— «Խորհուրդների 31 տարուայ տիրապետութեան ընթացքում Հայաստանում սպանուած, գնդակահարուած կամ անհետացած են...»: (16 փետր. 1952):

Տարեցէք խումբ–խումբ անուններ, — գրագէտ, քննադատ, գիտնական, ճարտարապետ, Նախարարներ եւ անոնց օգնականները: (Ցանկը վաղուան մնաց):

Անշուշտ լրիւ չէ այդ ցանկը: Նախկին ռազմագերիներու չարաթաթերթն ալ կը ճշտէ այս պարագան.

— «Անուններով ու թուարկումներով չի վերջանայ ոչնչացուած չարքային բժիշկների, ճարտարապետների, ուսուցիչների եւ այլ «գաղափարական գործիչների» շարանը»:

Տարիներէ ի վեր կը հարցնենք եւ դեռ տարիներով պիտի հարցնենք. —

Ո՞ւր են այս աւելի կամ նուազ յայտնի դէմքերը: Ո՞ւր կորան: Իրենց ո՞ր մահացու մեղքին համար կորան:

Եթէ ողջ մնացողներ կան, ո՞ւր են: Ո՞ր դժոխային միջնաբերդին, բանտին կամ աքսորավայրին մէջ:

Հայաստանի բոլշեւիկներն ալ ապրիլեան սարսափ մը սարքեցին 1937–38ին, կրակը նետելով բազմաթիւ գրող–բրոցներ, ջախջախիչ մեծամասնութեամբ թրծուած բոլշեւիկեան հնոցին մէջ:

Համայնականու խորշակ մըն էր որ կը փչէր հիւսիսէն հարաւ, եւ մեր անճար հայրենիքն ալ ազատ չմնաց անոր աւերներէն:

Գլուխներ ինկան: Կողեր ջարդուեցան: Ամբողջ մարմիններ յօշոտուեցան: Հասուն սերունդ մը փոշիացաւ:

Ատեն մը (1945), «ուխտաւորներ» աւետեցին թէ ողջ մնացողներ կան, Երեւանի մօտակայ քաղաքները կամ քիչ մը հեռուն, Թիֆլիս, Բագու, եւն: Թէ շուտով պիտի վերադառնան:

Այդ օրէն ի վեր կը սպասենք....

Որ եւ է առիթ չներկայացա՞ւ, ընդհ. ներում շնորհելու համար ողջ մնացողներուն (ենթադրելով որ մեղքեր գործած են...):

Այս հարցումներէն միշտ անբաժան պիտի մնայ այլապէս վրդովիչ հարցական մը. —

Գրող – բրոցներու այլազան բազմութիւն մը ունինք ազատ արտասահմանի մէջ: Վեղարաւոր թէ անվեղար: Բանաստեղծ, գրագէտ, գիտնական: Այր թէ կին: Տարէց թէ երիտասարդ:

Շատերը կը կոչուին «անկախ»: Ուրիշներ՝ «յառաջդիմական»: Կամ ռամկավար, հնչակեան, բոլորաիքեան:

Օր մը օրանց լսեցի՞ք որ այս չքախումբը հրապարակ իջնէր, գոնէ բաղաձայն բողոք մը բարձրացնելու համար

Հայկական Պոլիսը շատ աւելի քաջ էր 1911–12ին, երբ հրապարակաւ կը բողոքէր ցարական բռնութեանց դէմ, Կովկասի մէջ կատարուած ջանդուածային ձերբակալութեանց առթիւ:

Ի՞նչ է տարբերութիւնը մէկուն եւ միւսին: Բռնութիւնը բռնութիւն ըլլալէ կը դադրի՞, եթէ կարմիր կամ դեղին ջնարակ մը քսեն:

Կաթիլ մը արցունք, համակրանքի խօ՞սք մըն ալ չէին արժեր նոր զոհերը, որոնց թիւը առ նուազն 200ի կը հասնի...

Գիտենք. անապատին մէջ արձակուած կանչեր են այս հարցումները: Մարդիկ անհանդիստ կ'ըլլան, եթէ լսեն:

Եւ սակայն, թող մեր պարտքն ըլլայ միշտ յիշեցնել: Մուրճի մը ծանրութեամբ:

Կարելի՞ է մտաւորական յաւակնութիւններ անուցանել, այսքան տմարդի կեցուածքով մը:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

«ԵՈՂՈՒՐՏ»Ը ՁԾՆԱԾ ՄԱԾՈՒՆԸ ԿԱՐ

Ձեմ գիտեր առաջին անգամ ո՞ր խելացին մեր պատուական մածունը Եւրոպա փոխադրած ատեն, մխասին բերեր է անոր Թուրքերէն անունը, անճոռնի «եողուրտ»ը:

Բառը արտասանած ատեն սրտնեղութիւն մը չէ՞ք զգար: Մանաւանդ երբ Ֆրանսերէն կամ անգլերէն տառերով գրուած ըլլայ:

Տարիներ առաջ լսած եմ թէ առաջին անգամ Տոքթ. Տատուր մը Ամերիկա փոխադրեր է զայն եւ կը ծախէ եղեր իբրեւ դեղ: Անունն ալ՝ «Տատուրի մածուն»: (Dadour's Madzoon, եթէ չեմ սխալիր):

Ուրեմն, կարելի էր Փարիզի մէջ եւ այլուր ալ գործածել մածուն բառը, որ շատ աւելի սահուն է, եւ դիւրաւ կը գրուի ու կ'արտասանուի, օտար լեզուներով:

Եթէ Փարիզի առաջին մածնավաճառը (Արամ?), իր արտադրութիւնը կոչէր իրական, հայկական անունով, «եողուրտ»ը չատոնց... Սեւրէվրի վերադարձած կ'ըլլար:

Սխալ չհասկնաք: Ո՞վ չէ ճաշակած Մարմարայի այդ գեղաքաղաքին սքանչելի մածունը, որ բարձրաձայն կը ծախուէր Պոլսոյ փողոցներուն մէջ: Գլխու վրայ, լայն եւ կլոր ամաններով:

Ըսել կ'ուզեմ թէ ամէն բան իր հարազատ անունով կոչելու է:

Ինչպէս կ'երեւայ, մեր ամերիկացի բարեկամը լաւ չի գիտեր մածունին «ծագման եւ զարգացման» պատմութիւնը:

Ատոր համար ալ չի հաւնիր իտալական, բուլղարական եւ աւստրիական մածուններուն, բաղդատելով ամերիկեանին հետ: Բայց կը գովէ Ֆրանսական մածունը:

Ձեմ գիտեր թէ Իտալացին, Սպանիացին եւ Աւստրիացին ի՛նչ տեսակ մածուն կը շինեն:

Բայց, երբ Տոքթ. Սթիֆըն Կայմոնտ կը հաւնի Ֆրանսական եւ ամերիկեան արտադրութեանց, կը նշանակէ թէ տակաւին շատ մածուն ուտելու պէտք ունի, ըմբռնելու համար գաղտնիքը:

Կաթնատնտեսութեան մասնագէտ ըլլալ եւ տակաւին չգիտնա՛լ թէ բուն մածունը հայկական է:

Հետեւաբար, ուր որ համով հոտով մածուն կը ճաշակեն, անպատճառ հայկական մակարդ — կամ խէյր — խառնուած է, ուղղակի կամ անուղղակի:

ՎԱՀԷ

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ԱՌՈՂՋԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿԸ

ԽՄԲ. — Կիլիկիոյ կաթողիկոսարանի դիւանէն հետեւեալ ցնկոյցը հաղորդուած է մամուլին (Ազդակ, 17 փետր.). —

«Ուրախութեամբ վերադարձէն ի վեր, Ն. Ս. Օծութիւն Տ. Տ. Գարեգին Վեհ. Կաթողիկոսի առողջական վիճակը գոհացուցիչ կերպով դէպի ապաքինում կ'ընթանար, հիւանդապահուհի օր. Գ. Իբրանոսեանի հսկողութեան եւ բոլորանուէր խնամքներուն ներքեւ: Վեհ. Հայրապետը սկսած էր յաճախ անկողնէն իջնել, պտտիլ, հիւրեր ընդունիլ եւ նոյնիսկ կարողացաւ Նոր Տարւոյ եւ Ս. Ծննդեան տօնին առթիւ ժողովուրդին ներկայանալ ու խօսիլ:

Երկու շաբաթներ առաջ, Վեհ. Կաթողիկոսը իր աջ ոտքին մէջ phlébite մը ունեցաւ, որուն հետեւանքով ընդհանուր վիճակը տկարացաւ:

Կը յուսանք որ, այս անգամ եւս, Վեհ. Հայրապետը կը կազդուրուի շնորհիւ Տոքթ. Յ. Ենիքոմշեանի անձնուէր եւ գուրգուրոտ խնամքին:

Ո՞Ր ՀԱՅԵՐԸ ՎՆԱՍՈՒԵՑԱՆ ԳԱՀԻՐԷԻ ԴԷՊՔԵՐԷՆ

1) Գառնիկ Կարապետեան՝ նպարավաճառ, 2) Նազարէթ Գասապեան՝ նպարավաճառ, 3) Մոզեան Տիգրան՝ նպարավաճառ, 4) Գաբրադաշեան Եդուարդ՝ երկու սինեմա, 5) Սարեան Վահան՝ ծաղարան, 6) Բաղլայեան Գարեգին՝ ըմպելի ալքոլ, 7) Քէսթէքեան Լեւոն՝ վաճառական, 8) Ջագրճեան Աւետիս՝ վաճառականք 9) Նասիպեան Հրանդ՝ սթիւտիօ, 10) Նասիպ–Թորգոմ՝ վաճառատուն, 11) Ֆօթօ Վարդ—Վարդգէս Պանիրեան, 12) Ֆօթօ Քերոբ, 13) «Սաւառնակ» — Երուանդ Մըսըրլեան, 14) Կարապետ Ժամկոչեան՝ պայուս-

ԱՄԷՆՔՆ ալ ոսկի կը գնեն...

ՈՒՐ ՊԻՏԻ ՅԱՆԳԻ ԵԼՄՏԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

Ոսկին նորէն բարձրացաւ Փարիզի հրապարակին վրայ, իբրեւ հետեւանք ելմտական տագնապին, թղթադրամներու յաւելման եւ զանազան մտավախութեանց:

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ հասնողը ոսկի կամ օտար դրամներ կը գնէր, ինչ որ զգալապէս կը բարձրացնէր գիները՝ սեւ շուկային մէջ:

Այսպէս, Եչ. օր ձոյլ ոսկին 609,000 փր.էն բարձրացաւ 619,000ի, նաբոլէոնը՝ 4730 (նախապէս 4646), սթերլինը՝ 5660ի (5570), զուից. ոսկին՝ 4510ի (4410): Թղթադրամ տոլարը կ'արժէր 473 (464), սթերլինը 1060 (1045), զուից. ֆրանքը 108.25 (106.50):

Մասնագէտներ դիտել կուտան թէ ոսկիին եւ տոլարին գիները այսքան բարձրացած չէին աւելի քան երկու տարիէ ի վեր: Նոյն աղբիւրին համաձայն, ոսկիի վրայ կատարուած գործառնութիւնները, որոնք 600 միլիոն ֆրանքի կը հասնէին վերջին օրերս, կրկնապատկուեցան Եչ. օր:

Սեղանաւորական շրջանակներու մէջ այս խուճապին պատճառները բացատրելով, կ'ըսեն թէ ամէնէն առաջ կը վախցուի թղթադրամներու յաւելումէն, քանի որ ելեւմուտքը ոչ միայն չէ հաւասարակշռուած, այլեւ ծախքերը կը բազմապատկուին օրէ օր: Խորհրդարանը անցեալ դեկտեմբերին քուէարկեց 1952ի ելքը, բայց ոչ մուտքը: Միւս կողմէ, նախատեսուած պետական ծախքերը կը բազմապատկուին գիներու յարաճուն յաւելումով. իսկ հասոյթները, որոնք հիմնուած են 1951ի ելմտացոյցին վրայ, պակաս կուգան, օրական 500—800 միլիոն ֆրանք:

Կառավարութիւնը նորէն ամերիկեան օգնութեան վրայ դրած է իր յոյսը: Վարչապետը, որ Լիզպոնա կը գտնուի, առջի օր տեսակցութիւն մը ունեցաւ ամերիկեան պատուիրակին հետ, 120 միլիոն ֆրանքի մասնաւոր վարկ մը խնդրելու համար ի հաշիւ վերազինման ծախքերուն: Եթէ այս վարկը չտրամադրուի, կառավարութիւնը պիտի հարկադրուի նորէն աւելցնել տուրքերը, շատ վստահութիւն չունենալով փոխառութեանց վրայ: Պաշտօնական շրջանակներու մէջ կը խօսուի բոլոր տուրքերու 20 % յաւելման վրայ, մինչդեռ ելմտական յանձնաժողովը 10%ի յաւելումն անգամ չէ ընդունած մինչեւ այսօր:

Ծախսերը չեն կրնար բաժնել

Ատլանտեան Խորհուրդը կը շարունակէ իր նիստերը Լիզպոնայի մէջ: Ժողովականները արդէն իսկ ձեռնարկած են գործնական հարցերու լուծման:

Թերթերը կը գրեն թէ համաձայնութիւն գոյացած է, 43 զօրաբաժիններ պատրաստելու համար այս տարի: Ամերիկեան ներկայացուցիչը կը պահանջէ 50 զօրաբաժին, որոնց 6ը ամերիկեան: Այս հաշիւէն դուրս կը մնան յունական, թրքական, փորթուկալեան եւ իսլանտական զօրամասերը:

Ամէնէն կնճռոտ խնդիրներէն մէկն է ծախքերու բաշխումը: Անմիջական ծախքերու համար 560 միլիոն տոլար պահանջած է զօր. Այզընհաուըր, սոխլողաբար: Ամերիկեան պատուիրակութիւնը յայտարարեց թէ պատրաստ են սատանձնելու օդանաւային խարիսխներու, հաղորդակցութեանց եւ ուրիշ շինութեանց ծախքերուն մէկ երրորդը. բայց միւս դաշնակիցները չկրցան համաձայնիլ, իրենց բաժինը ճշտելու համար:

Երէկ նոր փորձ մը պիտի կատարուէր, վասն զի սպարապետը հասկցուցած է թէ իր պահանջածը նուազագոյն գումարն է: Վերջին պահուն Անգլիացիները յանձն առին վճարել ծախքին 10էն 20%ը, իսկ Ֆրանսացիները յայտնեցին թէ իրենց 1952ի վերազինման ելմտացոյցին մէջ (3,000,000,000 տոլար) նախատեսուած չէ նոր շինութիւններու ծախքը:

Ռազմական ծրագիրը առ նուազն 50 օդանաւային խարիսխներ կը նախատեսէ Ֆրանսայի մէջ, մինչեւ տարուան վերջը պատրաստ ըլլալու պայ-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

-սակ, 15) Ջամքէրթէնեան Սեդրակ՝ պայուսակ, 16) Փարիզեանս՝ ճաշարան, 17) Արթին Մանուկեան՝ վաճառատուն կօշիկի, 18) Եղոյեան՝ կօշկավաճառ, 19) Պազար Մարիօ, 20) Երամեան Պետրոս՝ կօշիկի վաճառատուն, 21) Պասմաճեան՝ պիւֆէ, 22) Խօսրով Զաքարեան՝ ակնոց, 23) Տքթ. Վարդերեան՝ մայրանոց, 24) Արթին Գոյրճեան՝ սրճարան, 25) Ծըրճըրեան՝ Թէնթիւրրի Ամերիքէն, 26) Խորէն Բուտեան՝ շալկազործ, 27) Մառտիկ Փիլիպոսեան՝ երկաթեղինաց վաճառական, 28) Օննիկ Ալիքսանեան՝ Շէփըրտի մէջ վիթրին, 29) Վահրամ Ստեփանեան՝ ճաշարան Իսթանպու, 30) Եդուարդ Ադամեան՝ ժամացոյցի վաճառական:

Կան տակաւին ուրիշ տասնեակ մը մը Հայեր, որոնք նոյնպէս վնասուած են եւ որոնց մէկ ցանկն ալ պիտի հրատարակենք յաջորդիւ:

(Յուսաբեր, 16 փետր.)

ԴՐՈՒԱԳ ՄԸ Լ. ՇԱՆԹԻ ԿԵԱՆՔԷՆ

(ՇԱՆԹ, ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՆՈՒՆԻ ԵՒ ՕՐ. ԱՂԱՒՆԻ ՌՈՏՈՍԹՈՅԻ ՄԷՋ)

ՊԵՐԼԻՆ, 14 փետր. (Յառաջ).— Շանթի մահուան գոյժը հի՜ն հի՜ն, յիշատակներ արթնցուց մէջս. յուշեր՝ կապուած Շանթի, Արտաշէս Գնունիի եւ Օրիորդ Աղաւնիի ուսուցչական շրջանին եւ Ռոտոսթոյի հայկական կեանքին հետ:

1894ին պէտք է եղած ըլլայ, երբ ես հազիւ տասներկու տարեկան աղջիկ մըն էի եւ կը յաճախէի մեր քաղաքին Ս. Յովհաննեան բարձրագոյն Նախակրթարանը: Այն տարին հայրս՝ Գրիգոր Աճէմեան Քաղաք. Ժողովի անդամ էր եւ մօրեղբայրը՝ Անդրանիկ Մեհթերեան եւ նոյն գերդաստանէն Մկրտիչ Մեհթերեան դպրոցին հոգաբարձուներէն էին: Այս վերջինները Պոլսէն իրենց հետ բերած էին իրենց պէս երիտասարդ, գաղափարական Շանթը իբրեւ դպրոցին տնօրէն եւ անոր ընկերները՝ Արտաշէսը, Գնունին եւ Օր. Աղաւնին իբրեւ ուսուցիչներ:

Շանթը ինքը շատ դասեր չէր ստանձնած, այլ իբրեւ տնօրէն՝ ուսուցչական կազմին մանկավարժական նոր մեթոտներու հրահանգներ կուտար: Մենք աշակերտներս կը զգայինք ամէն օր անոր ոգին: Դպրոցը ունէր մօտ հինգ հարիւր աշակերտ:

Շանթ առաջին օրէն շահած էր թէ՛ աշակերտներուն, թէ՛ ուսուցիչներուն եւ թէ մեր զարգացած քաղաքացիներուն սիրտը: Վառվռուն աչքերով եւ քթասեղմ ակնոցով, որուն թելը քովէն կախուած կ'ըլլար, իր գրագէտ-բանաստեղծի համբաւը, «Շանթ» բացառիկ անունը ջերմ համակրանքի մթնոլորտ մը ստեղծած էին իր շուրջը: Իր ոտանաւորները՝ ինչպէս «Գիշերապահը» եւ «Մրտոյի Թոռը» արդէն կ'արտասանուէին դպրոցական հանդէսներուն մէջ:

Անբաժանելի էին իրմէ Արտաշէսը եւ Գնունին՝ նոյնպէս երիտասարդ, աշխոյժ եւ վառվռուն ուսուցիչները: Արտաշէս միջահասակ էր եւ հայերէնի, պատմութեան եւ երգի դասեր կ'աւանդէր, իսկ Գնունին թուաբանութեան եւ մարզանքի ուսուցիչն էր:

Մարզանքի դասերը տեղի կ'ունենային Ս. Թադէոս եկեղեցիին բակը, հին վանքին առջեւ: Գնունին վանքին բակին երկու դուները գոցել կուտար և երկաթեայ ձողով մը կ'ամրացնէր: Յետոյ երկսեռ աշակերտութեան կը սորվեցնէր շուէտական մարզանք եւ փայտեայ ձողերով զինուորական կեցուածք եւ քալուածք:

Օր. Աղաւնին, լուրջ եւ համակրելի ուսուցչուհի մը, աղջիկներուն ձեռագործի դասեր կուտար: Կը պատկանէր այս եղբայրութեան: Պահպանողական Ռոտոսթոյի մէջ աչքի կը զարնէր անոնց ընկերականութիւնը եւ կը փսփսային թէ Արտաշէսը անոր վրայ աչք ունէր:

Ես այն ատեն շատ երկար մազեր ունէի եւ հիւսկը կ'երկարէր մէջքէս ալ վար: Շանթը շատ յաճախ մազերէս կը քաշէր կրկնելով.— «Դուն հայ աղջիկ պիտի ըլլա՞ս»...: Իր այս բացառիկ մտերմութիւնը անկէ կուգար որ, Շանթը, Արտաշէսը եւ Գնունին յաճախ, շաբաթը առնուազն երեք անգամ, հիւր կ'ըլլային իրենց մտերիմ ընկերոջ՝ մօրեղբօրս, Անդրանիկ Մեհթերեանին՝ որ զիս ալ կը տեսնէին, քանի որ մեծ մայրս զիս միշտ իր քովը ունենալ կ'ուզէր:

Ուսուցիչները այս եղբայրութիւնը կը բնակէր զուտ հայկական Ս. Թադէոս թաղին ծայրամասը, դէրեզմանէն դէպի ծով տանող զառիվարին գլուխը՝ Քերեստեճեաններու ծովահայեաց տան մէջ: (Տարիներ վերջ դիպուածով ամուսինս այս տունը գնեց ուր մենք բնակեցանք մինչեւ 1915ի աքսորը): Օր. Աղաւնին կը բնակէր «Փեչտիմալճիին աղբիւր»ին եւեւի փողոցը՝ Պզտիկեաններուն (Յախոյին) տունը:

Նոր կեանք, նոր շարժում բերած էին այս ուսուցիչները մեր քաղաքը:

X

Օր մըն ալ հետեւեալը կը պատահի:

Հայրս, որ ինչպէս ըսի՝ Քաղաք. Ժողովի անդամ էր, գաղտնի կ'իմանայ թէ Թուրք ոստիկանները նոյն օրը կամ ամէնէն ուշ՝ յաջորդ օրը դպրոցին մէջ խուզարկութիւն պիտի կատարեն եւ դրսեցի յեղափոխական ուսուցիչները պիտի ձերբակալեն, քանի որ անոնք զինուորական մարզանք ընել կուտան աշակերտներուն....

Հայրս իսկոյն կը վազէ մօրեղբօրս՝ Անդրանիկին քով եւ Մկրտիչ Մեհթերեանն ալ կանչելով կ'որոշեն փախցնել վտանգուած ուսուցիչները: Անմիջապէս լուր կը ղրկեն Շանթին, Արտաշէսին, Գնունիին եւ Օր. Աղաւնիին որ զգուշանան եւ իրենց տուները չմնան, վտանգաւոր թուղթերը այրեն և պատրաստ գտնուին նոյն գիշերն իսկ մեկնելու: Իրենց որոշումն էր գիշերանց զանոնք փոխադրել Գարաճա-Մուրատ ագարակը եւ անկէ առագաստանաւով՝ Պոլիս:

Գարաճա-Մուրատ ըսուած տեղը ընդարձակ և բերրի ագարակ մըն է (Ջիֆթլիկ), Ռոտոսթոյէն ձիու կառքով մէկուկէս ժամ հեռու, դէպի հարաւ: Այս ագարակին վարչութիւնը աւելի քան տասնեակ տարիներէ ի վեր յանձնուած էր մեծ հօրս՝ Մեհթերեան Կարապետ աղային: Գրեթէ ամէն ամառ մեր ընտանիքը հոն կ'երթար օդափոխութեան: Հոն կային միայն քանի մը տուներ եւ գիւղական տնտեսութեան շէնքեր, որոնք բարձր պատնէշով մը բաժնուած էին բաց դաշտերէն եւ ծառաստաններէն: Մեծ «փոսթա» մը (դուռ) ունէր, որուն առջեւ քարէ եօթը տաշտերու մէջ ջուրը կը փչար: Ամբողջը կը գտնուէր ձորակի մը մէջ: Եթէ քառորդ ժամ մը դէպի արեւելք բարձրանայիր, կը հասնէիր բարձունքի մը վրայ եւ հոն աչքիդ առջեւ կը պարզուէր Մարմարա ծովուն ամբողջ գեղեցկութիւնը: Այս բարձունքին ստորոտը ծովափն էր:

Այն տարին մեծ հայրս նոր մեռած էր եւ մեծ մայրս ուզած էր այս տարի աւելի կանուխ հեռանալ քաղաքէն եւ երթալ Գարաճա-Մուրատ, մասամբ մոռնալու համար իր թանկագին կորուստը: Ես ալ, ինչպէս միշտ, կ'ընկերանայի իրեն:

Մութ, բայց աստեղազարդ գիշեր մըն էր: Կէս գիշերը անցած էր երբ հեռուէն հայերէն երգի ձայնը լսեցինք. խկոյն պատուհանները բացինք ճշդելու համար ձայնը: Այո՛, հայերէն երգ մըն էր. խումբով կ'երգէին.—

«... Վառե՛ց երկինքն իր մոմերը ազատության
համար...»

Կարծես երէկ եղած ըլլար. այնպէս կը հնչէ դեռ ականջիս այդ առոյգ խմբերգը:

Երբ կառքը կեցաւ բակին մէջ, դուրս ցատկեցին Շանթը, Արտաշէսը, Գնունին, Օր. Աղաւնին եւ Անդրանիկ ու Մկրտիչ Մեհթերեանները:

Ամբողջ գիշերը անցուցին ուրախ խօսակցութեամբ: Մեծ մայրս նախաճաշ պատրաստել տըւաւ եւ ճամբորդական պաշար:

Դեռ լոյսը չբացուած, ագամամութին՝ բարձրացանք մօտակայ զառիվերէն եւ իջանք ծովուն ծայրը: Հոն կեցած էր մեծ առագաստանաւ մը եւ հինգ-վեց հոգի ագարակին արտադրած ձմերուկները ձեռքէ ձեռք նետելով նաւը կը բեռցնէին:

Անդրանիկ Մեհթերեանը իբրեւ ագարակին գործակատարը յանձնարարեց նաւապետին որ իր այս բարեկամները ապահով հասցնէ Պոլիս:

Կեցած էինք բարձունքին վրայ եւ երկար կը դիտէինք առագաստանաւը, որ յարմար հովով արագօրէն կը հեռանար դէպի Պոլիս:

Յաջորդ օրը ոստիկանութիւնը խուզարկեց դպրոցը եւ «դրսեցի» այս ուսուցիչներու բնակարանները: Ոչ մէկ հետք կրցան գտնել: Բացի վերոյիշեալ անձերէն ոչ մէկը գիտէր անոնց յաջող փախուստը:

Շատ չանցած տեղի ունեցաւ Սամաթիոյ դէպքը, որուն զոհ գացին Արտաշէսը եւ Գնունին: Լսեցինք որ Շանթ եւ Օր. Աղաւնին անցած են արտասահման եւ ազատուած: Այս վերջինը յետոյ ամուսնացած էր — եթէ չեմ սխալիր — Հրաչ Թիրեաքեանի հետ:

Լեւոն Շանթի կեանքին այս դրուագը գրի առի փրկելու համար զայն մոռացումէ:

Եթէ յաջողած չըլլար վիպական այս փախուստը, հաւանաբար Շանթի կեանքը բոլորովին տարբեր զասաւորում ունեցած ըլլար:

ԱՆՆԻՑԱ ՖՐՈՒՆՃԵԱՆ

«Դաւաճաններու» դատը

Երկուշաբթի օր, հազիւ նիստը բացուած, նախագահը արտօնութիւն կուտայ իրաւագէտ Նորտմանի որ հարցաքննէ լեհ զնդապետ Քովալեւսքին, «արհեստով լրտեսի իր հակաօրինական գործունէութեան» մասին:

ՆորտմաՆ.— 1939ին Գերմանիա՞ գացիք, այնպէս չէ՞: Ի՞նչ կ'ընէիք հիթլերական արշաւանքին ժամանակ:

Գնդապետը չազդուիր իրեն դէմ եղած վերագրումներէն, կը ժպտի դերերու շրջափոխութենէն եւ կը պատասխանէ.

— Զինուորական առաքելութիւն մը շլուխ հանեցի այդ միջոցին: Երկրին հարաւային կողմը, գացի լեռնային շրջան մը, ուր փորձեցինք վերախմբել մեր ուժերը եւ վերակազմել ճակատը: Այն ատեն էր որ, Խ. Ռուսիան, — ձեր բարեկամը, վարպե՛տ, — յեղակարծօրէն յարձակման անցնելով, խորտակեց մեր աջ կողմը: Մեզի համար աղէտ մըն էր: Մահացու հարուածը կուգար Սթալինէն:

Նորտման իր կարգին անուշ մը կը ժպտի, բայց իր հարցափորձը դեռ չէ լրացուցած: Հիմա գինքը հետաքրքրողը զնդապետին գործունէութիւնն է, Լիզպոնայի մէջ: Պատասխանը կը հասնի ուղղակի.

— Հակալրտեսական ցանց մը կազմեցի Փորթուկալի մէջ: Ես անձամբ առիթն ունեցայ տեսնուելու գերման զինուորական կցորդներու հետ, որոնց առանց այլեւայլի յայտարարեցի.— Մեզի կը մնայ խորհուրդ տալ ձեզի որ կարելի եղածին չափ շուտով հաշուեյարդարի ենթարկէք Հիթլերը, որովհետեւ խենթ մըն է ան և աղէտ մը պիտի մատնէ ձեզ: Այսուհանդերձ, շատ մը գերման զօրավարները Դաշնակիցներուն հետ շփման մէջ մտնելու միջոցներ կը փնտռէին: Կը կարծեմ թէ դիկտատորին դէմ եղած մահափորձը բաւական մը կը փաստէ թէ ան միայն բարեկամներ չունէր...

Երբ համայնավար փաստաբանը կը նստի, այն տպաւորութիւնը կը կրեն բոլորը թէ հարցափորձը վերջ գտած է: Բայց, ահա Ռընօ տը Ժուվընէլի պաշտպանը նորէն կը բարձրացնէ իր սուր ձայնը: Մէջ կը մտնէ Վիւրմսէր եւ... լուծողական կ'առաջարկէ:

Իրաւագէտ Իզար կ'ընդդիմախօսէ որոտալից շեշտով մը, որ գիւրութեամբ կը խափանէ հակառակորդներուն ձայնը:

— Պ. Նախագահ, կը խնդրեմ որ թոյլ չտաք Պ. Վիւրմսէրի խառնուիլ այս վիճաբանութեան: Թող ըիչ մը խիղճ ունենայ:

Վիւրմսէր կը զարմանայ որ լեհ դիմադրականներուն պետը իր ինքնութիւնը ծածկելու համար երեսուն ծածկանուն գործածած է:

— Լեհ դիմադրական շարժումը, կը պատասխանէ զնդապետը, հիւսիսային հանքերէն ծայր տուած է...

— Անցնինք լուրջ հարցերուն, մէջ կը մտնէ նորէն Նորտման: Մեր դիմադրական ցանցը լըրտեսելու համար, ղրամ ստացա՞ք թէ ոչ: Զփորձեցի՞ք տեղեկութիւններ քաղել Լոնտոնի, Փարիզի եւ Ալժէի միջեւ տեղի ունեցած հաղորդակցութեանց մասին:

Գնդ. Քովալեւսքի չի զիջանիր պատասխանել այս հարցումին եւ կը ջանայ համառօտակի պատմել իր գործունէութիւնը:

— Միշտ գործեցի ի նպաստ Դաշնակիցներուն: Անոնց եւ իմ եղերաբախտ հայրենակիցներուս միջեւ, ես կապը ապահովեցի: Ուսումնասիրեցի Մերձաւոր Արեւելքի հետագայ գործողութեանց Լեհաստանի մասնակցութեան մէկ ծրագիրը, յետոյ հիմնեցի անգլիերէն լեզուով խմբագրուած հանդէս մը:

— Այդպէ՛ս, գոչեց Նորտման, հաւանաբար սթերլինով կամ տոլարով, որովհետեւ դուք... խեղճ գաղթական մըն էիք միայն:

— Օ՜հ, կը պաղատիմ, ընդդիմախօսեց փաստաբան Իզար, խօսեցէք ձեր հռչակաւոր գաղթականին՝ Թորէզի մասին:

Ամբաստանեալներու պաշտպանները այն ատեն հանդիսաւորապէս կը ծանուցանեն թէ ա՛լ հարցում չունին: Նախագահը կ'ընդհատէ դատավարութիւնը:

Նիստը վերաբացուած ատեն, մարդ մը ներս կը մտնէ պայուսակով մը եւ դատական ատեանին առջեւ կը փառաբանէ ամբաստանեալ Ժուվընէլը: Ըստ իրեն, դատախազներու վկաներէն Ռիփքա «մեծ յաւակնութիւններով ոգեւորուած է»:

Նոր վկան՝ Էտկառ Երնկ, հանգստեան կոչուած անգլիացի ծովային սպայ մըն է, ջերմ համակիր խորհրդային ժողովրդապետութեանց: Բոլոր այդ երկիրները ման եկած է, տեսած է կարմիր բանակը, որ իբրեւ «հանդիսատես» ներկայ էր Չեխոսլովաքիոյ մէջ:

— Պուլկարիոյ ընտրութեանց ատեն, կ'ըսէ վկան, Սթալինի բանակները ներկայ էին, սակայն անտեսանելի:

Նախկին սպան, որ կը յաւակնի անգլիացի հայրենասէրը ներկայացնել, կը հաւաստէ թէ Չըրչիլ դաւաճանեց Ռուսիոյ, պատերազմի ընթացքին:

— Առէ՛ք ձեզի, դաւաճան մըն ալ, վրայ կը բերէ Տիմիթրովի փաստաբանը:

Պուլկար իրաւագէտ Ռատվիլսքի, ամբաստանեալներու վկաներէն, նախ սահմանադրական իրաւաբանութեան դասընթացք մը կը փորձէ, յետոյ կրքանայ հաստատել թէ՝ Խ. Միութեան ենթակայ երկիրներուն մէջ իշխանութիւնը կը բխի ժողովուրդէն, եւ թէ ամէն կազմակերպութիւն իրաւունք ունի արտայայտուելու կատարեալ ազատութեամբ: Այս կերպով կ'ընտրուին պաշտօնականները, բայց ընտրողներուն ՄԻԱԿ ցանկ մը միայն կը ներկայացուի..

— Քանի՞ ընդդիմադիր երեսփոխան կայ խորհրդարանին մէջ, կը հարցնեն իրաւաբանական համալսարանի այս երիցագոյն անդամին:

Վկան կը շորորայ աջ ու ձախ եւ ժպիտ մը շինելով դէմքին վրայ, կը պատասխանէ.—

— Այս հարցումը ծիծաղելի կը թուի մեզի համար:

— Հրեաներուն վրայ բռնութիւններ ի գործ չե՞ն դրուիր, կը հարցնեն նորէն Ռատվիլսքիի:

— Ամենեւի՛ն, կը պատասխանէ վկան, անոնք

«ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ»Ի ԼՍԱՐԱՆԸ

Սերունդներու պայքար

Համազգայինի հերթական վիճաբանական ժողովը տեղի ունեցաւ փետր. 16ի գիշերը, Le Cadet սրճարանի վերնայարկը:

Նախագահ Մ. Պարսամեան բացատրելէ վերջ թէ նախորդ վիճաբանութիւնները մեծ հետաքրքրութիւն շարժած են, թելադրեց ներկաներուն ամփոփ կերպով մօտենալ հարցին, որպէսզի կարելի ըլլայ եզրակացութեան մը յանգիլ: Ապա խօսքը տուաւ Նոր Սերունդի խօսնակին:

Վ. Օշական.— Անցեալ անգամ իմ պարզած միտքերս թիւրիմացութիւն ստեղծած են շատերուն մէջ: Ես նիւթին մօտեցայ նախ իբրեւ տեսութիւն, ապա իբրեւ իրականութիւն: Դժբախտաբար այս երկուքը իրար խառնուեցան ու չփոթ ստեղծուեցաւ: Ունինք երկու խմբաւորում առանձին կեցուածքով: Երիտասարդը կ'ուզէ փոխել կեանքի պայմանները եւ նորը ստեղծել, ասոր համար յեղափոխական է, իսկ եթէ յեղափոխական չէ, ուրեմն երիտասարդ չէ: Ի՞նչ է տարեցներուն կեցուածքը. — յաւերժացնել ներկան ու անցեալը: Հինին կեցուածքը դիւրին է ու անդիտակից, իսկ նորինը՝ աւելի դժուար է եւ գիտակից: Նորերուն համար անցեալը ապրող ներկայութիւն մը չէ, հետեւաբար մեր ներկան չի պարունակեր անցեալը: Նոր սերունդը կը փրկուի միայն երբ հայ հաւաքականութիւն կը ստեղծուի:

Տոքթ. Քիւթիւկեան Հին սերունդի ներկայացուցիչ.— Կը կարծէի թէ կեանքը երիտասարդով կը սկսի, կը ծերանայ ու կը մեռնի: Ես պայքար չեմ տեսներ սերունդներու մէջ: Օշական կ'ըսէ թէ մենք իտէալիստ ենք առանց իտէալ ունենալու: Կ'ընդունիմ որ մենէ շատ բան պակսած է, որովհետեւ տուած ենք երիտասարդութեան եւ հոն է մեր արժէքը: Ուրկէ՞ ստացաւ երիտասարդը իր իտէալը եթէ ոչ հիներէն: Երիտասարդը չի հաւատար մեր աստուածներուն, ոչ ալ ինք աստուած ունի, որով իրեն համար ստեղծած է խառնաշփոթ վիճակ մը: Մենք բնաւ արգելք չենք եղած իրենց, այլ ընդհակառակն զօրավիգ կանգնած ենք: Նոր սերունդը գիտելիքները կը սորվի գիրքերէն, այդ գիրքերը գրուած են հիներու կողմէ, որոնք օժտուած են փորձառութեամբ: Երբ երիտասարդը կը ձգտի նոր կեանք ստեղծել, մենք ալ ճերմակ մազերով ուժ կուտանք իրենց ձգտումներուն, եւ հպարտ կ'ըլլանք երբ կը տեսնենք որ երիտարսդները մեր չկրցածը կը կատարեն:

Պարսամեան.— Լսելով երկու կողմի տեսակէտները, պէտք է եզրակացնել թէ որոշ իրականութիւններ կան տեսական դետնի վրայ: Թերեւս աւելի պարզ ըլլայ եթէ հարցը դնենք իրական դետնի վրայ: Նորերու կողմէ մեղադրանք եւ դժգոհութիւններ կան հիներու հասցէին: Իրա՞ւ է արդեօք որ հինը չէ կրցած տալ նորին ինչ որ պէտք էր, ուրեմն ինչո՞վ բացատրել բացի Պէյրութի Համազգային ճեմարանէն, Մելքոնեան հաստատութիւնը, Մարկոսեան կտակը, Վենետիկի Մուրատ Ռափայէլեանը, Սանասարեանը, Գէորգեան ճեմարանը, որոնց գոյութիւնը կ'ապացուցանէ հիներուն մտահոգութիւնը նորերու մասին:

Տիկին Խոնդկարեան.— Նոր սերունդը տարիներու փորձառութիւնը չունի, ամայութիւն կը տեսնէ իր շուրջը և իր մէջ կը ստեղծուի հոգեկան տարօրինակ վիճակ մը: Զգուեցաւ թէ ինչ կ'ուզէ նորը: Երիտասարդը հպարտ չզգար ինքզինքը, որովհետեւ գաղափար չունի հիներու մեծութեան մասին: Ինչպէս որ մայրը հոգածութեամբ կը պատրաստէ երախան, այնպէս ալ պէտք է որ մենք երիտասարդները պատրաստէինք: Միւս կողմէ իրականութիւն է որ երիտասարդներն ալ չեն օգտուած մեծերու փորձառութենէն:

Ա. Իւլիւպէյեան.—Սերունդի տագնապ մը կայ սերունդի պայքար չկայ: Իտէալ մը իտէալ ըլլալէ կը դադրի երբ լուծում կը գտնէ եւ նորը կը ստեղծուի: Հին սերունդը չէ տուած նորին ինչ որ պէտք էր տար, որովհետեւ զբաղած էր իր անձնական պայքարներով:

Ա. Իսահակեան.— Նորերը կ'ուրանան հիները, բայց եւ այնպէս անոնցմէ կը սպասեն իրենց փրկութիւնը, ի՞նչպէս կարելի է մեկնել այս պարադան, ի՞նչպէս կարելի է հինի եւ նորի պայքար ստեղծել արուեստական կերպով: Իրականութիւն է դժբախտաբար որ նորերը շուարած են եւ չեն գիտեր իրենց ընելիքը: Անոնք կ'անգիտանան որ կեանքը շարունակութիւնն է հինին: Կ'ըսուի թէ հիները չեն կատարած իրենց պարտականութիւնը նորերուն հանդէպ: Հիները եկան հոս եւ նոր կեանք ստեղծեցին ոչինչէն: Ի պատիւ իրենց աւելիով կատարած են այդ պարտականութիւնը: Ըսուեցաւ թէ հիները իտէալ չունին:Այդպէս կարելի չէ անուանել հինը. անունի իտէալ որ կը մեռնի միայն գերեզմանի մէջ: Նորերը պէտք է հաւատք ունենան թէ յաջորդականութիւնն է միայն որ կ'ապրեցնէ ազգերն ու ժողովուրդները:

Գառնիկեան.— Իտէալի մասին խօսք եղաւ: Իտէալը ժառանգական է, կը ծնի ու կը փոխանցուի: Հրեաները դարեր առաջ իտէալ մը ունէին, սերունդէ սերունդ շարունակեցին մինչեւ այսօր և ստեղծեցին Իսրայէլ մը: Հին սերունդը բան չէ տուած կ'ըսեն: Ի՞նչ է Համազգայինը: Ծերունի Շանթ մը եւ Ադրալեան մը ստեղծեցին զայն նորերու համար: Ինչո՞ւ համար նորերը բան մը չեն կրցած ստեղծել: Քրիստափոր մը, Զաւարեան մը երիտասարդ էին երբ Դաշնակցութեան պէս հսկայ կուսակցութիւն մը ստեղծեցին: Ինչո՞ւ մերնորերը իրենց մէջ ուժ չեն զգար նոր բաներ տեղծելու:

Զօքքարեան.— Կարելի չէ ընդհանրացնել նոր սերունդի տագնապը: Թերեւս ճիշդ ըլլայ եթէ խօսու ֆրանսահայ գաղութի մասին:Ո՞ւր է ֆրանսահայ երիտասարդութիւնը այս երկրին: Եթէ պարահանդէս ըլլար սիրով պիտի լեցուէին հոս: Ներկաները մեծ մասով Արեւելքէն եկած ուսանողներ են: Ցաւալի է որ ֆրանսահայ հին սերունդը չէ կրցած ազգային հետաքրքրութիւն ստեղծել երիտասարդութեան մէջ:

Ռ. Թադէոսեան.— Արդէն ժողովուրդի մէջ այս պայքարը գոյութիւն ունի, բայց մենք սովորութիւն ունինք չափազանցել եւ ամէն ինչ ծայրայեղութեան տանիլ: Ներկայ գտնուած եմ մենէ աւելի մեծ ազգի մը մէկ հաւաքոյթին, ուր կը քննուէր իրենց նոր սերունդին վիճակը: Խօսողներէն մին յայտնեց թէ օրինակ պէտք է առնել Հայերէն: Ինքը Տեսին քաղաքը այցելած է եւ տեսած է Ազգ. տունը, դպրոցը եւ հիացած է: Ըստ իս ներկայ պայմաններու մէջ այնքան ալ գէշ չէ երիտասարդութեան վիճակը:

Գավէզեան. — Ֆրանսահայ երիտասարդ եմ, կ'ընդունիմ որ դպրոցը մեծ դեր կը կատարէ որմէ զրկուած ենք մենք, բայց արտասահմանէն եկողները պէտք չէ մեղադրեն մեզ թէ հայերէն լաւ խօսիլ չենք գիտեր, թէ օտարանալու հակամէտ ենք: Գիտեմ շատեր որոնք հայ հոգիով եկած են հոս ուսանելու, բայց ժամանակի ընթացքին բոլորովին օտարացած են տիրող պայմաններու տակ, ու իրենց հայերէն գիտնալը առաւելութիւն մը չէ տուած իրենց:

Տիկ Ա. Պօղոսեան. — Նոր սերունդը յոռետես է, պէտք է քաջութիւն ունենան, և փոխանակ մեզ քննադատելու իրենք իրենց ուժերով կատարեն ինչ որ մենք չըրինք:

Օշական պատասխանեց եղած դիտողութեանց: Ուրիշներ ալ պիտի խօսէին բայց կէս գիշեր էր: Նախագահը վիճաբանութիւնները փակեց կարճ մը ամփոփումներով:

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԼԻՈՆ, 17 փետր.— Այսօր, կիրակի, Etoileի սրահին մէջ տեղի ունեցաւ թէյասեղան մը, նախաձեռնութեամբ Լիոնի Ազգ. Կեդր. Վարչութեան, ի պատիւ եւ ի քաջալերութիւն իր հովանաւորած Եկեղեցասէր երկսեռ երիտասարդաց ակումբին, ինչպէս նաեւ Եկեղեցասէր եւ Ազքատախնամ տիկնանց օժանդակներուն, որոնք իրեն հետ գործի լծուած էին, մարմին տալու համար տարիներէ ի վեր փայփայուած երազին.— Լիոնը օժտել Ազգ. Տունով: (Եկեղեցի, դպրոց, հանդիսասրահ, ակումբ, եւն., ամփոփուած եկեղեցւոյ շրջափակին մէջ)

Վարչութեան ատենապետ Պ. Կիւլպէնկեան, հաւաքոյթը պաշտօնապէս բացուած յայտարարելով խօսք տուաւ այս տողերը գրողին, որ վարէ հաւաքոյթը: Լայնօրէն բացատրուեցաւ թէ ցեղային առաքինութեամբ օժտուած մօտ 40 երիտասարդներու երկսեռ խումբը, իբրեւ կազմակերպուած ակումբ իր առաջին յաջող եւ մանաւանդ արդիւնաւոր պարահանդէսի ձեռնարկով արժանի որեւէ ատեն այսքան բարձր պաշտօններ չեն գրաւած:

Տիմիթրովի փաստաբանը.— Բայց համայնավար կուսակցութիւնը պահանջեց որ 5000 ուսանողներ դուրս նետուին համալսարաններէն: Ասոնք, կամ ընկերվարական երիտասարդներ, կամ հոգադործականներ էին: Անոնցմէ մէկը՝ Քրիսթօ Զարեւ, դիմադրական մը ըլլալուն, Գերմաններուն կողմէ 15 տարի տաժանակիր աշխատանքի դատապարտուեցաւ: Ի՞նչ կը խորհի վկան այս մասին:

Ոչինչ կը խորհի բնականաբար: Ժամը 6ին, երբ համաձայն նախագահ Պէքի խստապահանջ որոշման, նիստը կը փակուի, ամէն ոք կը մտածէ թէ այս պատմական դատավարութեան հազիւ մէկ երրորդը կատարուած է:

Թ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ • ԹԻՒ 5

ԼՐՏԵՍՆԵՐՈՒ ՊԱՅՔԱՐԸ

(ՎԷՊ ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԷՆ)

ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԱԾ ԱՆԳԼԵՐԷՆԷ

Շնորհակալութիւն յայտնելէ վերջ հեռաձայնը գոցեց եւ մեզի դառնալով ըսաւ հանդիսաւոր շեշտով մը.

— Կը տեսնէք թէ նախազգացումներս երբեք չեն խաբեր զիս: Հաչինսընի ընկերը Պատերազմական նախարարութեան փոխադրական ճիւղին մէջ պաշտօնեայ է եղեր:

Բոլորս ափ ի բերան մնացած էինք: Ուրեմն Հաչինսըն իր ընկերոջ միջոցաւ կրնար պատերազմական նաւերու վերաբերեալ լուրեր ստանալ:

— Լաւ, սակայն այս տեսակ խելացի մարդ մը ինչպէ՞ս ոստիկան մը ծեծելու անխոհեմ արարքը կը գործէ, հարցուցի զարմացած:

— Շատ պարզ է: Անշուշտ Անգլիացիները պիտի տեսնէին թէ Տիէփի մէջ թշնամին անակնկալի չէր եկած. քննութիւն պիտի կատարէին եւ լրտեսներ պիտի փնտռէին: Սակայն ոչ ոքի մտքէն պիտի անցնէր՝ բանտին մէջ փնտռել լրտեսը: Այո, սիրելիներս, կարծեմ կը հետեւինք ուղիղ ճամբու մը որ մեզ պիտի առաջնորդէ լրտեսներու կեդրոնատեղին:

— Չեմ հասկնար թէ ծերուկը ինչպէս կը յաջողի, կ'ըսէր Մարշըլ երկու օր վերջ: Իր հրահանգներուն համաձայն քննութիւն կատարեցի Հաչինսընի ընկերոջ մասին: Մարդը Հօրլօք կը կոչուի, եւ պաշտօնեայ է պատերազմական նախարարութեան մէջ. շատ սովորական մարդ մըն է: Լոնտոն կը բնակի եւ ոչինչ ունի կասկածելի: Այսուհանդերձ մեր ծերուկը կը պնդէ թէ վտանգաւոր մարդ մըն է, ըստ իր նախազգացումներուն: Եւ եթէ շատ զգուշութեամբ չշարժիմ, շատ նեղ կացութեան պիտի մատնուիմ:

Մարշըլ նեղսրտած էր եւ իրաւունք ունէր: Թերեւս Փօնթիւի երեւակայութիւնը կը խաբէր զինքը: Ի վերջոյ չէ՞ր կրնար ըլլալ որ Հաչինսըն հակառակ կրօնաւոր ըլլալուն, ջղայնութեան նոպայի մը մէջ բռունցքի հարուած մը իջեցնէր ոստիկանին. շատ սովորական դէպք մըն էր ասիկա: Ցեռոյ պատերազմական նախարարութեան մէջ ընկեր մը ունենալն ալ մեղք մը չէր անշուշտ: Մանաւանդ որ շատ մաքուր անցեալ մը ունէր Հօրլօք: Համաձայն արձանագրութեանց պարկեշտ քաղաքացի մը մըն էր, քանի մը տարի առաջ կորսնցուցած էր կինը զոր շատ կը սիրէր: Այս կորուստէն չափազանց ազդուած հեռացած էր Քրօյտընէն — ուր կը բնակէր այդ շրջանին եւ ունէր ծխախոտի վաճառատուն մը — եւ եկած էր հաստատուիլ Լոնտոն:

Այդ շրջանին, այսինքն 1934ին 55 տարու էր, Բ. պատերազմի սկիզբը իբր կամաւոր արձանագրուած էր կառավարական պաշտօնատան մը մէջ աշխատելու համար եւ կառավարութեան կողմէ պաշտօնի կոչուած էր պատերազմական նախարարութեան փոխադրութեանց բաժնին մէջ: Ոչ իսկ Փօնթիւի կասկածելի բան մը պիտի գտնէր մինչեւ հոս: Հօրլօքի կեանքը յար եւ նման էր ուրիշ հազարաւոր պարկեշտ Լոնտոնցիներու կենցաղին:

Մարշըլի կատարած քննութիւնը ցոյց տուաւ թէ Հաչինսըն այժմ չէր գտնուեր Հօրլօքի տունը: Ուրեմն կը նշանակէր թէ նախկին ածուխի վաճառականը ուրիշ տեղ փոխադրուած էր:

Փօնթիւի յայտնապէս նեղսրտած կ'երեւէր: Արդեօք որսը փախցուցա՞ծ էր ձեռքէն: Երբ Մարշըլ այս մասին ակնարկութիւն մը ըրաւ, ծերունին գոչեց բարկաճայթ.

— Ուրեմն ի՞նչ ըսել կ'ուզէք: Գիտեմ Մարշըլ, գիտեմ թէ ինչ կը խորհիք: Դուք ձեզի կ'ըսէք թէ Հօրլօք կոչուած այս մարդը թերեւս անմեղ է, հետեւաբար պէտք է հանդիստ թողուլ զայն: Բայց ես ալ կ'ըսեմ թէ ան հաւանաբար անմեղ չէ: Լա՛ւ, դուք կը վախնաք եւ կը տարակուսիք, ես առանձին պիտի շարունակեմ: Ձեզմէ խնդրեցի որ գաղտնի ոստիկան մը պաշտօնի կոչէք պատերազմական նախարարութեան մէջ: Դուք ի՞նչ ըրիք. վախցաք: Լաւ, քանի որ այդպէս է, ես ալ ինքզինքս պաշտօնի պիտի կոչեմ:

— Բայց Փափա, ինչպէ՞ս պիտի ընէք այդ գործը:

— Ինչպէ՞ս պիտի ընեմ: Բայց սիրելի Նիւմըն, չէ՞ որ կարդալ գրել գիտեմ: Եւ շատ ալ դիւրին գործ մըն է, ամբողջ ընելիքս պիտի ըլլայ ինծի եկած պաշտօնաթուղթերուն վրայ գրել. «Ձեր ուշադրութեան յանձնուած է»:

(Շար.)

է ամէն գովեստի, ինչպէս յայտարարուեցաւ թերթերու մէջ: Անոնք, համաձայն իրենց ուղեգծին դեռ պիտի ունենան հաճելի եւ օգտակար ձեռնարկներ, միշտ ի նպաստ եկեղեցաշէն ֆոնտին եւ յաջողութեանը այժմէն կարելի է վստահիլ:

Հոգեպարար երեւոյթ է խսկապէս տեսնել հոս ծնած եւ մեծցած երիտասարդութիւն մը որ խորապէս կը խանդավառուի իր ակումբով եւ ազգ. մշակոյթով: Ալ ինչո՞ւ չհաւատալ այն հրաշքին որ կը ծնի կազմակերպական ոգիէն եւ կամքէն: Ահա թէ ինչո՛ւ աւելորդ կը գտնեմ «մեռանք կորանք»ի վայրերան կանչերը, յիշեցնելով թէ ամէնքս ալ պարտաւոր ենք կատարել մեր պարտքը:

Երգերու եւ արտասանութիւններու կարգին խօսք տրուեցաւ Պ. Պ. Թաղէոսեանի եւ Քիլէրճեանի: Իսկ ակումբի կողմէ շնորհակալութեան խօսք առին Պ. Պ. Քիթապճեան, Տէր-Յարութիւնեան, Քաջազն Յովհաննէսեան: Բոլորն ալ մաղթեցին որ անյապաղ կառուցուի դպրոց-եկեղեցին, իբրեւ կենսատու փարոս մը Լիոնի եւ շրջանի հայութեան:

Յ. ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ

(Շարունակութիւն Ա. էջէն)

մանաւ: Մասնագէտներ դիտել կուտան թէ այս ընթացքով հազիւ 10–15 խարխլներ պիտի կրնան չինել, եւ մնալով Խ. Միութենէն:

Եչ. օր 14 արտաքին նախարարները եւ իրենց խորհրդականները գաղտնի նիստ մը գումարեցին, քննելու համար ընդհանուր կացութիւնը:

Ֆրանսայի արտաքին նախարարը պարզելով Հնդկաչինի կացութիւնը, բացատրեց թէ պատերազմը օրական մէկ միլիառ ֆրանքի կը նստի. հետեւաբար պէտք ունին նոր օգնութեան, մասնաւորապէս Մ. Նահանգներու զինուորական աջակցութեան, «վասն զի այս կռիւը ֆրանսական չէ, այլ կը մղուի ամբողջ ազատ աշխարհի դատին համար»:

ՄՈՍԿՈՒԱ ԿԸ ՄԵՂԱԴՐԷ ԹՈՒՐՔԻՈՅ...

Մոսկուայի մամուլը սաստկացուցած է պայքարը ամերիկեան աշխարհակալութեան դէմ, այն օրէն ի վեր որ Թուրքիա եւ Յունաստան ալ անդամագրուեցան Ատլանտեանի Դաշինքին:

«Փրաւտա», կուսակցական պաշտօնաթերթը, կը գրէ թէ «խաղաղութեան կողմնակիցներու» կազմակերպութիւն մը կը գործէ Թուրքիոյ մէջ, խորտակելու համար ատլանտեան զինակցութեան քաղաքականութիւնը: Իր տեղեկութեանց համաձայն, հետզհետէ կը զօրանայ համաժողովարներու սարերկրեայ գործունէութիւնը Թուրքիոյ մէջ: «Հակառակ իշխանութեանց անողորմ ճնշումներուն, համայնավարները 718 տեղական եղ.յթներա սարքեցին կառավարութեան դէմ, վերջին վեց ամիսներու ընթացքին, եւ գաղտնի թերթեր եւ հանդէսներ կը տարածեն»:

Միշտ համաձայն իր պատմութեան, Անգարա կը պատրաստուի ամբողջովին անգլեւամերիկեան ուժերուն տրամադրութեան տակ դնել Տարտանէլը, այնպէս որ Թուրքիան յենակէտ մը պիտի դառնայ ամերիկեան յարձակման համար ընդդէմ Խ. Միութեան:

Փրաւտա կ'աղբայ որ Ամերիկան միլիոնաւոր տոլարներ կը ծախսէ զինուորական խարիսխներ կառուցանելու եւ Թուրք բանակը սպառազինելու համար, իսկ ազգը անօթի է եւ Թրքական ճարտարարուեստութիւնը հրապարակէն կը քշուի ամերիկեան ապրանքներու ողողումով:

Թերթը Պարսկաստանի մասին ալ խօսելով, դարձեալ կ'ամբաստանէ Ամերիկան եւ յետոյ կը յարձակի... Աւստրիոյ վրայ, զայն համարելով մեղսակից պատերազմի հրձիգներուն:

Անգլիա եւ Եգիպտոս

Լոնտոնի եգիպտական դեսպանը Գահիրէ վերադառնալով, վարչապետին յանձնեց Իտընի մէկ նամակը, ուր արտաքին նախարարը կ'առաջարկէ կատարել համաձայնութեան մը յանգիլ Եգիպտոսի հետ: Նկատի ունենալով որ դեսպանը մօտ օրէն պիտի վերադառնայ իր պաշտօնատեղին, յոյս կայ որ վերսկսին բանակցութիւնները երկու պետութեանց միջեւ:

Համաձայնութեան մը կնքումը երեք գլխաւոր դժուարութիւններ կը ներկայացնէ. Ա. — Անգլիական զօրախումբերուն պարպումը

Բ. Պատերազմի պարագային անոնց միջամտութեան պայմանները: Գ. Ֆաֆրի (Սուէզ) խարխլին պահպանումը խաղաղութեան ժամանակ:

Առաջին պայմանը ամէնէն դժուարն է: Անգլիական կառավարութիւնը նախապէս առաջարկած էր որ համաձայնութեան մը կնքումէն 12 ամիս վերջ սկսի պարպումը, որ ստանձնաբար պիտի երկարաձգուի մինչեւ 1956: Իսկ եգիպտական կառավարութիւնը կը պնդէ որ համաձայնութեան կնքումէն անմիջապէս վերջ սկսի պարպումը, մէկ տարիէն լրանալու պայմանով:

Անգլիացիները հետզհետէ կը մեղմացնեն Սուէզի մէջ հաստատուած խստութիւնները:

ԽՆՋՈՅՔ – ՑԵՐԵԿՈՅԹ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ի ԱՌԹԻԻ

նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէի, այս կիրակի, ժամը 15ին, Salle des Noces ՍԱՐՍԷԼ, 81, Rue Pierre Brossolette:

Կը նախագահէ ընկ. ՀՐ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ,

կը խօսի ընկ. ՅԱԿՈԲ ՀԻՍԱՅԵԱՆ

Երգ, արտասանութիւն եւ անակնկալներ: Կը մասնակցին ԳԱՐԵԳԻՆ (թառ), ԲԷՆՕ (սրինգ):

Հաղորդակցութեան միջոցներ. — Gare du Nordէն շոգեկառք ժամը 14.20ին: Օթօպաս.— Porte de la Chapelleէն ամէն 15 վայրկեան, իջնել Place 11 Novembre, Սարսէլ:

×

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ի ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Իսիի Հ. Յ. Դ. Զաւարեան Կոմիտէն կը տօնէ փետր. 24ին, ժամը 4ին, Խրիմեան Սրահը՝ նախագահութեամբ ընկ. ՀԱՅԿ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ

Հանդէսէն վերջ խնջոյք:

ՄԵՐ ՄԵԾ ՄԵՌԵԼՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Հ. Յ. Դ. Ակնունի ենթակոմիտէի նախաձեռնութեամբ պատարագ – հոգեհանգիստ պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Սէն Լուի Ս. Գէորգ մատրան մէջ, ի յիշատակ հետեւեալ ընկերներու. — Մ. Վարանդեան, Ա. Ահարոնեան, Ալ. Խատիսեան, Ա. Գիւլխանդանեան, Ա. Ջամալեան, Հ. Օհանջանեան, Ն. Աղբալեան, Լ. Շանթ, Ռ. Տէր-Մինասեան: Մարսէյլի շրջանի ընկերներէն՝ Պ. Հիւսեան, Գ. Շահլամեան, Վ. Ղազարեան, Ա. Դարբինեան, Ա. Արզումանեան, Լ. Գեղունի եւ բոլոր այն դաշնակցական համեստ մշակներուն որոնք ինկան պատնէշին վրայ: Նաեւ ի յիշատակ Ենթակոմիտէիս հիմնադրութենէն ի վեր, մեռած 11 ընկերներու, որոնք կատարեցին իրենց պարտականութիւնը հանդէպ մեր ժողովուրդին: (Այս վերջին մասը առանձին յայտագրով): Մասնաւոր հրաւիրագիր չկայ:

Նոյն օրը ժամը 2.30ին այց մը դէպի St. Pierreի գերեզմանատունը, ընկերներու հողաթումբերուն վրայ զետեղելու համար փունջ մը ծաղիկ, ոգեկոչելով իրենց յիշատակը: — Վարչութիւն:

«ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ» ՍԱՐԱՆ

Հերթական հաւաքոյթը բացառաբար ԱՅՍ ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 26 փետր. ժամը 21ին, Le Cadet սրճարանին վերնայարկը:

Նիւթը՝ Ռ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

(ծննդեան հարիւրամեակին առթիւ)

Կը խօսի Պ. Թ. ԳԱՌՆԻԿԵԱՆ: Մասնաւորաբար կը հրաւիրուին Պէրպէրեան վարժարանի աշակերտները: Մուտքը ազատ է:

Հ. Մ. Մ.ի պարահանդէսը

Ապրիլ 6ին, Cercle Militaireի մէջ: Ժամը 4էն կէս գիշեր:

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՏՕՆԻՆ

առթիւ այս կիրակի առաւօտ, ժամը 10.30ին, հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցուի Փարիզի Ս. Խաչ եկեղեցւոյ մէջ, 10 bis Rue Thoin, Paris (5): Պիտի քարոզէ Հ. ԿԱՐԱՊԵՏ ԱՄԱՏՈՒՆԻ

ԼԻՈՆԻ ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ Կոմիտէի վիճակահանէն շահած են թիւ 87 (Յուշապատում մը), և 51ը (Եւրոպայի Կ. Կ.ին վերջին հրատարակութիւնը 60ամեակի առթիւ): Ստանալու համար դիմել ընկ. Թ. Այվազեանի 194, Rue Vendôme, Lyon.

ԳՈՐԾԱՒՈՐՆԵՐ ԿՈՒԶՈՒԻՆ

կնոջ թայէօրի համար վարժ գործաւորներ կ'ուզուին: Նմոյշներով դիմել՝

TISBLAT 17, Rue l'Echiquier Paris. Métro : Strasbourg – St. Denis կամ Bonnes Nouvelles:

ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆԻ ՀԱՆԴԷՍ (JOUR DU MARDI GRAS)

Կազմակերպուած Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան, Որբերու Օգնութեան Մարմնի կողմէ:

26 Փետրուար, երեքշաբթի օր, ժամը 15—20, Ժան Կուժօնի սրահին մէջ, 8 rue Jean Goujon, Փարիզ (8): Պատանեկան եւ մանկական խաղեր եւ հաճելի անակնկալներ: Զանազան մրցանակներ ծպտեալ տղոց համար: Մուտք եւ թէյասեղան **500** Ֆր.: Տոմսերու համար դիմել անդամուհի տիկիններու կամ հեռաձայնել Ric. 92-60:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ. — Գրիգոր եւ Պետրոս Գույումճեան եղբայրները, ինչպէս եւ Էլէկեան եւ Գալուստեան ընտանիքները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց, մասնաւորապէս Վալանսի Հայ Մարզական Միութեան, որոնք անձամբ եւ գրաւոր իրենց վերջին յարգանքը մատուցին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԱՂԱՒՆԻ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆԻ

մահուան եւ յուղարկաւորութեան առթիւ:

ՕՐ. ՆՈՒԱՐԴ ՓԷՇՏԻՄԱԼՃԵԱՆ
Պ. ԳԱՄԵՐ ԳԱՓԱՄԱՃԵԱՆ
ամուսնացած

16 փետր. 1952 Bois Colombes

ՕՐ. MIREILLE Վ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ
H. M. SWINSON
ամուսնացած

20 փետր. 1952 Alger

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Փարիզի եւ շրջանի ներկայացուցչական ժողովը՝ այս շաբաթ, ժամը 20.30ին, Le Cadet սրճարանին վերնայարկը: Կը խնդրուի ճշտապահ ըլլալ:

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընկ. ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ

Շաբաթ, ժամը 21ին, Զաւարեան ենթակոմիտէ:

Շաբաթ, ժամը 21ին Քրիստափոր ենթակոմիտէ:

Կիրակի ժամը 16ին Խաժակ խումբը:

Կիրակի ժամը 20ին Արամ խումբը:

Հինգշաբթի ժամը 21ին Իշխան խումբը:

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ. Դ. Արեւմտեան Եւրոպայի Ուսանողական Միութեան ժողովը այս երկուշաբթի, սովորական հաւաքատեղին:

ԼԻՈՆ. — Ֆր. Կապոյտ Խաչի ժողովը երկուշաբթի, 25 Փետր. ժամը 20.30ին, 78, Rue Rabelais դպրոցին սրահը: Կարեւոր օրակարգ:

ԿՐԸՆՈՊԼ. — Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 20.30ին, դպրոցի սրահը: Կարեւոր օրակարգ:

ՎԻԷՆ. — Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, ժամը 20.30ին «Համօ-Օհանջանեան ակումբին մէջ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՓԱՐԻԶ. — Ֆր. Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը երկուշաբթի, Փետր. 25, ժամը 15ին, Café Régent: Շարունակութիւն նախորդ ժողովի:

ՏԷՍԻՆ. — Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ (23 Փետր.) կէսօրէ վերջ ժամը 4ին: Հ. Յ. Դ. Տան մէջ: Ներկայանալ անդամատետրերով: Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի:

Պ. ԶՕՊԱՆԵԱՆ այս շաբաթ օր, ժամը ճիշդ 6ին պիտի կատարէ հայագիտական դասախօսութիւն մը Ազգ. Տան մէջ, 32 Rue de Trévise, նիւթը՝ Հայկ. գրի գիւտը, Ե. դարու հայ մեծ գրողները: Մուտքը ազատ է:

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է

Հայ Ազատամարտիկներու հանդէսը որ տեղի պիտի ունենար այս Կիրակի, Պուլվառ Օտոյի մէջ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Նշան Միքայէլեան, Տէր եւ Տիկին Մեսրոպ Մարթայեան, Տէր և Տիկին Արմենակ Միքայէլեան կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի առաւօտ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին, իրենց ողբացեալ տիկնոջ, աղջկան եւ հարսին՝

ՏԻԿԻՆ ԱԼԻՍ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆԻ (ծն. Մարթայեան)

մահուան քառասունքին առթիւ:

Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները:

***

Տէր եւ Տիկին Պարոնեան, ինչպէս նաեւ Զատրըճեան և Տաղաւարեան ընտանիքները կը յայտնեն թէ այս Կիրակի (փետր. 24) Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի իրենց եղբօր՝

Պ. ԳԱԲՐԻԷԼ ՏԱՂԱՒԱՐԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ (վերջերս յանկարծամահ եղած Նիւ Եորքի մէջ):

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Այրի Տիկին Բերուզ Մինասեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի Տիկ. Զապէլ Պագալեան 1000 Ֆր. կը նուիրէ Ալֆորվիլի Հայոց եկեղեցիին:

ՄԱԶԱԿԱՆԷՆ (Մարոք) Պ. Ղուկասեանի մահուան առթիւ կարգ մը հայրենակիցներու փոխան ծաղկեպսակի տրամադրուած 10,000 Ֆրանքը, ողբացեալին Այրին, ՏԻԿԻՆ Օ. ՂՈՒԿԱՍԵԱՆ կը յատկացնէ Ֆր. Կապոյտ Խաչի Շրջ. Վարչութեան: Իսկ իր կողմէ 1200 Ֆրանք ալ կը նուիրէ «Յառաջ»ի տարածման: Ստանալ «Յառաջ»էն:

× ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԱՂԱՒՆԻ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆԻ մահուան առթիւ Վալանսի Հայ Մարզական Միութիւնը հազար Ֆրանք կը նուիրէ Այնճարի «Յառաջ» վարժարանին:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC
Վեցամս. 1100 փր., Տար. 2200, Արտ. 3000 փր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 փր. C.C.P. Paris 1678-63
Dimanche 24 Février 1952 Կիրակի 24 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

28րդ ՏԱՐԻ–28e Année No 6696 Նոր շրջան թիւ 2107
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԶՐՈՅՑ ԱՆՑՈՐԴԻ ՄԸ ՀԵՏ

— Ի՞նչ իմաստ ունի բողոքել 10—15 տարի առաջ կատարուած բռնութեանց դէմ:

= Կարելի էր բողոքել ճիշդ ժամանակին: Դէպքերու սոուգումէն անմիջապէս վերջը: Բացատաբար դաժան պարագայի մը տակ: Եւ կամ ընդհանրապէս, իբրեւ տարրական պարտականութիւն:

— Նոյն իսկ եթէ ժամանակին կատարուած ըլլար, ի՞նչ օգուտ: Անցած գացած բաներ...

= Ինչպէս կ'երեւայ, ձեզի համար նշանակութիւն չունի ամբողջ սերունդի մը ոչնչացումը՝ գաղափարաւոր, թրքավարի խոշտանգումներով: Առ նուազն երկու հարիւր վաստակաւոր գլուխներ, հասուն կամ նորածին տաղանդներ, հայկական մշակոյթի նուիրեալներ, հանրային եւ պետական դէմքեր գնդակահարուած, աքսորուած կամ բանտարկուած... Ոչ մէկէն որեւէ լուր, տարիներէ ի վեր... Այս բոլորը ջուրի ձա՞յն կու գան ձեզի:

— Ձեմ արդարացներ: Բայց ի՞նչ կը շահինք բողոքելով: Պարզապէս ջղագրգռութիւն պատճառած պիտի ըլլանք:

= Ինչո՞ւ այդ մտավախութիւնը չէք ունենար տարբեր պարագաներու մէջ: Ուրիշին տպաւորութիւնը մեզ չի հետաքրքրեր: Բարբարոս իշխանութիւն մը, ափ մը հրէշներ եւ խնկարկուներ անճիտեր, գլխատեր են ժողովուրդի մը մտաւորականութիւնը, (առանց հաշուելու բանուորներն ու գիւղացիները):

Այնտեղ զոհերուն անունները յիշելն իսկ ոճիր է: Շատ-շատ կ'ողբան պատն երեսին, թէեւ պատերն անգամ գաղտնապահ չեն: Ի՞նչ է հայ մարդուն, մանաւանդ գրող-բրոցին պարտականութիւնը, այսքան եղերական պարագայի մը մէջ: Մունջ-խե՞նդ ձեւանալ, իշխանաւորները չվիրաւորելու համար: Պարտկե՞լ ահաւոր իրականութիւնը, թէ զայրոյթի եւ համակրանքի աղաղակ մը բարձրացնել:

— Այն ատեն խնդիրը քաղաքական պայքարի ձեւ կ'առնէ:

= Ընդհակառակն, այն ատեն Երեւանի մէջ ալ կը հասկնան թէ Հայկական Արտասահմանը բարեւի կեցած դպիրներէ և կամկարներէ չի բաղկանար, այլ ունի խիղճ եւ սիրտ: Ունի ողնայար եւ ճակատ: Եւ գիտէ ի հարկին իր ցասումը աղաղակել իբրեւ միացեալ ճակատ: Առանց դաւանանքի, սեռի կամ տարիքի խտրութեան:

— Ինչպէս ալ բացատրէք, իրականին մէջ քաղաքական ցոյց մը պիտի դառնայ:

= Միշտ նոյն մտավախութիւնը: Ինչո՞ւ մարդկային կեցուածք մը, եղբայրական համակրանքի շարժումն մը, արիւնարբու բռնութեանց դէմ կատարուած արդար բողոք մը շփոթել քաղաքական ցոյցի մը հետ: Ձեր ներկայ դիրքով կրնա՞ք զոհերէն ո՛ եւ է մէկուն երեսը նայիլ (եթէ ողջ մնացած ըլլայ...):

— Գիտէք որ մեր ժողովուրդը դեռ շատ պէտք ունի քաղաքացիական գիտելիքներու:

= Ժողովուրդը յանցաւոր չէ: Եւ յետոյ, ի՞նչ քաղաքացիական գիտելիք: Այս տեսակ պարտականութիւնները ինքնաբերաբար, բնազդօրէն կը կատարուին: Կը բաւէ որ մտաւորական կոչուած դասը ըմբռնէ իր բնական կոչումը: Դժբախտաբան ա՛ն է որ կը մոլորեցնէ, ամէնէն առաջ ինքզինքը վարկաբեկելով: Կան բարեմիտներ ալ որոնք հայրենասիրութիւնը եւ հաւատարմութիւնը կը շփոթեն անփառունակ համակերպութեան հետ:

Այս պարագային ալ սկզբունքի խնդիր մըն է որ կը զբաղեցնէ մեզ, —

Հայկական Արտասահմանը ի վերջոյ պիտի ունենա՞յ իր յստակ, իրապէս հայրենասիրական տեսակէտները՝ հիմնական հարցերու մասին:

Պիտի վարժուի՞ այո կամ ոչ ըսել, հարկը պահանջած ատեն:

Պիտի գիտնա՞յ արտայայտել իր համոզումները:

Դեռ աւելին, — պիտի սորվի՞ առնաբար տէր կանգնիլ իր դարաւոր վաստակին, կարգի հրաւիրելով գոյնզգոյն դպիրներ եւ փերեզակներ:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԵՐԲ ՕՏԱՐՆ ԱԼ ԿԸ ԳՆԱՀԱՏԷ

Նոր ստացանք Cahiers du Sudի վերջին թիւը, ուր Նարեկացին կը փառաբանուի, մօտ քառասուն էջ ուսումնասիրութեամբ եւ տաղերու թարգմանութեամբ:

Մեր գրագէտ աշխատակիցը, Կ. Փօլատեան, Լիւք-Անտուէ Մառսէլի այս նոր եւ մեծարժէք վերլուծումը կը ներկայացնէ յօդուածաշարքով մը, որուն առաջինը կ'երեւայ այսօր:

Անմիջապէս նիւթին անցնելով, հրապարակաւ կը հարցնեմ. —

Քանի՞ հարիւր օրինակ պիտի սպառէք Փրանսերէն այս առաջնակարգ ամսագրէն, որ ահա մէկ տարիէ ի վեր անգնահատելի աշխատանք մը կը կատարէ, ծանօթացնելու համար հայկական մշակոյթը:

Թերեւս շատ արձակունակ — տափակ — է այս հարցումը: Բայց, պատճառներ ունիմ այդ եղանակը գործածելու:

Կը յիշէք անշուշտ, — անցեալ տարի համակրանքի ցոյցեր կատարուեցան, փառաւոր սեղան մըն ալ սարքուեցաւ Փարիզի մէջ, ի պատիւ պարբերականի հրատարակչին եւ բանաստեղծ աշխատակցին:

Այս առթիւ, մասնաւոր յանձնախումբ մը խոստացաւ անհրաժեշտ գումարը հաւաքել, Հայկական մշակոյթի նուիրուած հատոր մը հրատարակելու համար, նախաձեռնութեամբ Cahiers du Sudի:

Որքան գիտեմ, գործը կէս ճամբան մնացած է: Անշուշտ ոչ ի պատիւ յանձնախումբին կամ գաղութին:

Կարգ մը մանրամասնութիւններ կը վերապահեմ առ այժմ:

Ահա թէ ինչո՛ւ նորէն կը հարցնեմ, — քանի՞ հարիւր օրինակ պիտի սպառէք այս բացառիկ թիւէն:

Ձի բաւեր գնել: Պէտք է նաեւ տարածել:

Առէ՛ք եւ բաժնեցէք ձեր Փրանսացի բարեկամներուն:

Կամ կարդացուցէք ձեր իսկ զաւակներուն, որոնք հայերէնը միայն պանիր-հացի համար կը գործածեն, իսկ օրն ի բուն Փրանսերէն կը ճռուողեն:

ՎԱՀԷ

Ի՞նչ եղան, ո՞ւր կորան

ԽՄԲ. — Այս տեղեկութիւնները կը քաղենք Շթութկարտի «Հայաստան» շաբաթաթերթէն, որ կը հրատարակուի նախկին ռազմագերիներու կողմէ (16 փետր. 1952). —

— «Խորհուրդների 31 տարուայ տիրապետութեան ընթացքում Հայաստանում սպանուած, գնդակահարուած կամ անհետացած են. —

Գրողներ՝ Եղիշէ Չարենցը, Ակսէլ Բակունցը, Վահան Թօթովենցը, Վ. Նորենցը, Վահրամ Ալազանը, Մկրտիչ Արմէնը, Զապէլ Եսայեանը, Գուրգէն Յովնանը, Աղասի Վարդանեանը, Մ. Դարբինեանը, Լեռ-Կամսարը, Փալանդուզ Մկօն, Մկրտիչ Ջանանը, Վ. Առաքելեանը, Գ. Մահարին եւ շատ ուրիշներ:

Քննադատներ ու գրականագէտներ՝ Գուրգէն Վանանդեցին, Նորայր Դաբաղեանը, Վահրամ Մարտեանը, պրոֆ. Սիմոն Յակոբեանը, Գարեգին Մանուկեանը եւ շատ ուրիշներ:

Գիտնականներ՝ Նաւակատիկեանը, Ղամբարեան երկու եղբայրները, Տէր-Աւագեան հինգ եղբայրները, պրոֆ. Բեդելեանը, Դրաստամատ Տէր Սիմոնեանը, Յակ. Զօրեանը, Հենրին, Գուրգէն Էդիլեանը, Ասկարեանը, Նշան Ալավերդեանը, Աւգալբէկեան եղբայրները, Էլիբէկեանը, Յ. Խանզատեանը, Ս. Մարկոսեանը, Ա. Քալանթարը, Ա. Ադօեանը, համալսարանի տնօրէններ՝ Վռամ Կոստանեանը, Անուշաւան Արզումանեանը եւ բազմաթիւ ուրիշները:

Ճարտարապետներ՝ Մ. Մազմանեանը, Աստուածատրեանը, Գ. Քոչարը եւ բազմաթիւ ուրիշները:

Կրթական նախարարներ՝ Լ. Արիսեանը, Ն. Ստեփանեանը, Զ. Աշրաֆեանը, Ա. Վարդապետ-

եանը, նրանց տեղակալներ Սուսաննա Շահվերդեանը, Իշխանեանը եւ ուրիշները:

Տարիներ շարունակ բանտերում ու աքսորներում տանջուեցին կաճառական Հր. Աճառեանը, պրոֆէսորներ Հ. Գիւլիքեւխեանը, Կ. Մելիք-Օհանջանեանը, բանաստեղծներ Ա. Վշտունին, Ս. Տարօնցին եւ շատ ուրիշները:

Անուններով ու թուարկումներով չի վերջանայ ոչնչացուած շարքային բժիշկների, ճարտարապետների, ուսուցիչների եւ այլն «գաղափարական գործիչների» շարանը»:

Եւրոպական բանակի ծրագիրը միաձայն վաւերացուեցաւ

ՖՐԱՆՍԱ ՊԻՏԻ ՏՐԱՄԱԴՐԷ 12 ԶՕՐԱԲԱԺԻՆ, ՓՈԽԱՆԱԿ 14Ի

Ատլանտեանի Խորհուրդը վճռական քայլ մը առաւ Ուրբաթ օր, 22 փետր., կազմակերպելու համար միացեալ Եւրոպան:

Այդ օրը Մեծն Բրիտանիա, Մ. Նահանգները, Ֆրանսա եւ Ատլանտեանի Դաշինքին միւս 11 անդամները միաձայնութեամբ վաւերացուցին եւրոպական բանակի մը կազմութեան ծրագիրը: Պ.Պ. Իտըն (Անգլիա), Շուման (Ֆրանսա) եւ Փիրսըն (Քանատա) աւետելով այս լուրը, «պատմական համաձայնութիւն մը» կոչեցին տրուած որոշումը, ժամուկի ասուլիսի մը մէջ: Երեքը միասին յայտարարեցին թէ այս համաձայնութիւնը կը նշանակէ «նոր շրջանի մը արշալոյսը Եւրոպայի պատմութեան մէջ»:

Եւրոպական բանակին մասնակցող ազգերը անմիջապէս գործի պիտի ձեռնարկեն, երբ իրենց Խորհրդարանները վաւերացնեն համաձայնութիւնը: Իրազեկներ կը կարծեն թէ, առ նուազն վեց ամիսէն կրնան լրանալ վաւերացումները:

Համաձայնութիւնը կը պարունակէ հետեւեալ տրամադրութիւնները. —

1. Որ եւ է զինեալ յարձակում որ կը կատարուի եւրոպական բանակին մասնակցող վեց ազգերէ ո եւ է մէկուն դէմ կամ այդ ազգերու զօրքին, մարտանաւերուն կամ օդատորմիղին վրայ, պիտի համարուի յարձակում Ատլանտեանի բոլոր ազգերուն դէմ: Փոխադարձաբար, եթէ Ատլանտեանի դաշինքին անդամակից ազգերը յարձակում կրեն, եւրոպական բանակին մասնակցող ազգերը պէտք է զայն նկատեն յարձակում իրենց վրայ եւ օգնութեան հասնին:

2. Եւրոպական բանակը սերտօրէն կապուած պիտի ըլլայ Հիւս. Ատլանտեանի կազմակերպութեան (NATO) ուժերուն, կցորդ սպաներու միջոցաւ: Եթէ սպառնական պարագայ մը ծագի եւրոպական բանակի վեց ազգերէն կամ Ատլանտեանի կազմակերպութեան անդամակից երկիրներէն ոեւէ մէկուն համար, միացեալ նիստ պիտի գումարեն Ատլանտեանի և եւրոպական բանակի կազմակերպութիւնները, տագնապը քննելու համար:

3. Եթէ ԱՏԿԱԶՄի (Ատլանտեանի Կազմակերպութեան) կամ եւրոպական բանակի կողմերէն ոեւէ մէկը քաշուի, վաւերացուած պայմանագիրն ստորագրող իւրաքանչիւր կողմ իրաւունք ունի դադրեցնելու իր յանձնառութիւնները:

Իրազեկներ կը հաւաստեն թէ պայմանագիրը այնպէս մը խմբագրուած է որ, թէ երաշխիքներ կը պարունակէ Ֆրանսայի համար, յանուն 14 ազ-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՆԳԻՍՏ ԳՐԻԳՈՐ Ծ. Վ. ՇԱՀԼԱՄԵԱՆԻ

Վերջին պահուն խորին ցաւով կ'իմանանք Գրիգոր Ծ. Վ. Շահլամեանի մահը, որ տեղի ունեցած է Շթութկարտի մէջ, փետր. 20ին:

Բնիկ Ալաշկերտցի, ողբացեալ վարդապետը անցեալ տարի խմբագրատուն այցելած ատեն, հպարտութեամբ կը պարծենար թէ 80 տարեկան է: Ուրեմն կը մեռնի 81 տարեկան, մինչ կը պատրաստուէր Գալիֆորնիա երթալու:

Գրիգոր Ծ. Վ. հայկական դպրոցներէն վերջ, բարձրագոյն կրթութիւն ստացած է Գերմանիոյ մէջ: Դասընկերն էր ողբացեալ Արշակ Ջամալեանի: Աշխարհականութեան շրջանին Դաշնակցական էր: Քաջ մանկավարժ, պաշտօնավարած է բազմաթիւ ազգ. վարժարաններու մէջ: Եղած է նաեւ կրթական տեսուչ Պոլսոյ դպրոցներուն: Գրաւոր աշխատանքներ ալ ունի, տպուած կամ անտիպ:

Վերջին արտագաղթէն ի վեր հոգեւոր հովիւն էր Գերմանիոյ գաղութին:

Դեռ կը խօսինք իր մասին:

Մեր ցաւակցութիւնները իր ընտանեկան պարագաներուն:

ԿՈՄԻՏԱՍԻ ՕՐԸ, ԱՅՍՕՐ, ԿԻՐԱԿԻ

Սորպոնի մէջ, նախաձեռնութեամբ Փարիզի Հայկ. Երգչախումբի: Վարդապետի մասին պիտի խօսի առաջնակարգ երաժշտագէտ մը,

Պ. Félix Raugel.

ԳՐԻԳՈՐ ՆԱՐԵԿԱՑԻ

ԵՒ… ԴԱ՛ՐՁԵԱԼ **Luc André Marcel**
(Les Cahiers du Sudի մէկ նոր թիւին առթիւ)
Ա.

Վերջին տարին Հազարամեակն էր հայ քերթողական հանճարի մեծագոյն դէմքին՝ Գրիգոր Նարեկացիի:

Ցաւալի է հաստատել թէ մենք Հայերս, արժանավայել շուքով չտօնեցինք այս մեծ Թուականը: Զրնծայեցինք այն պատիւը որուն արժանի էր: Վարուեցանք այնպէս իբրեւ թէ սովորական մէկը եղած ըլլար: Ան որ արժանի էր բազմելու աշխարհի մեծագոյն քերթողներուն կողքին: Ան, որ կը կազմէ անկասկած, համուր հայութեան ամէնէն շքեղ եւ անկորնչելի մէկ փառքը:

Գտնուեցան դաղութներ, որ չզիջանեցան նոյն իսկ համեստ հաւաքոյթ մը սարքել այս առթիւ:

Ի հարկէ՛… Ո՞վ է եղեր Նարեկացին. ի՞նչ արժէք ունի հազար տարի առաջ գրուած անոր գործը, մեզի նման մե՛ծ ժողովուրդի մը համար…: Այսօր, մենք ունինք խանդավառութեան ա՛յնքան աւելի զօրաւոր ու կենսատու աղբիւրներ: Ո՞վ ժամանակ ունի այդպիսի չնչի՛ն բաներով զբաղելու:

Ի պատիւ «Յառաջ»ին, պէտք է ըսել թէ ա՛ն էր որ ամէնէն շատ զբաղեցաւ այս խնդրով եւ լայնօրէն բացաւ իր սիւնակները երկար յօդուածաշարքերու, որոնք յետոյ արտատպուեցան բանիմաց բոլոր հայ թերթերէն, Ամերիկայէն մինչեւ Պոլիս եւ Եգիպտոս:

Պէտք է յիշատակել նաեւ Փարիզի «Այսօր»ը, որ իր Ֆրանսերէն էջին վրայ նոյնպէս ցոյց տուաւ հետաքրքրութիւն, շնորհիւ, կ՚ենթադրեմ, Պ. Հայկ Պէրպէրեանի:

Այս պատիւէն պէտք է բաժին մըն ալ հանել Մարսէյլի հայ գաղութին: Արդարեւ հոն էր որ, հազարամեակի տօնակատարութիւնը ստացաւ իրապէս մեծաշուք հանդամանք մը: Ներկայ հոծ բազմութիւնը հրճուեցաւ արտասանուած դեղեցիկ ճառերէն — Ա. Զօպանեան, Շ. Նարդունի, փրոֆ. Խաչիկեան — ինչպէս նաեւ «Արմենիա» երգչախումբին եկեղեցական հոգեմայլ խմբերգներէն, ղեկավարութեամբ Պ. Վ. Սարգսեանի:

Ամէնէն մեծ պատիւը սակայն կ՚երթայ Les Cahiers du Sudին: Մարսէյլ հրատարակուած այս մեծարժէք գրական հանդէսն էր որ կատարեց ամէնէն մնայուն ու հիմնական աշխատանքը այս մարզին մէջ:

Կանխելով նոյնիսկ մեզ, 1950ի ամառն իսկ, ան ներբողային տողեր նուիրեց Նարեկացիին, մեր միջնադարեան աշուղներուն վրայ կատարուած ուսումնասիրութեան մը մէջ, որուն կցուած էին նաեւ թարգմանութիւններ: Այդ գնահատելի աշխատանքը կատարող Ֆրանսացի երիտասարդ բանաստեղծը՝ Luc-André Marcel, տուաւ նաեւ դասախօսութիւն մը Մարսէյլի մէջ, զոր յետոյ կրկնեց Փարիզ եւ Ժընեւ:

Կը յիշեցնեմ այս պարագաները, որովհետեւ պէտք պիտի ունենամ անոնց, յօդուածիս վերջին մասին մէջ:

Les Cahiers du Sudը մեզի կը խոստանար աւելի ընդարձակ ուսումնասիրութիւն մը նուիրել, «Միջին Դարու մեծագոյն քերթողին», անոր հազարամեակին առթիւ: Եւ ահա կը յարգէ իր խօսքը: 1951ի վերջին թիւը (309) կը բացուի արդարեւ Գ. Նարեկացիով: Անոր ճակատը կը կարդանք.

Millénaire de Grégoire de Narek.

Ապա ընդարձակ եւ խորաթափանց ուսումնասիրութիւն մը Նարեկացիի գործին: Տասներկու էջի մէջ Luc-André Marcel կը քննէ մեր մեծ քերթողին հետ կապուած բոլոր հարցերը, ներաշխարհ, քերթողական շունչ, լեզու, ոճ: Կը քննէ այնպիսի ճեռնհասութեամբ, այնպիսի՛ խոր վերլուծումով մը, որ մարդ ափ ի բերան կը մնայ: Ոչ ոք Նարեկացիի մասին չէ ըսած ա՛յնքան խոր, ա՛յնքան ճիշդ, ա՛յնքան գեղեցիկ բաներ:

Քիչ վերջ գաղափար մը պիտի տամ իր քննութեան եղանակին մասին:

Այս գրական հոյակապ վերլուծումին կը յաջորդէ քսանեւհինգ էջ թարգմանութիւնը, միմիայն Նարեկացիէն, արձակ եւ ոտանաւոր:

Ահա թէ ի՛նչ կը գրէ թերթի խմբագրութիւնը այդ թարգմանութեանց մասին:

— «Նախապէս հրատարակեցինք «Հայ միջնադարու աշուղներ» խորագրին տակ, ազատ թարգմանութիւններ նաեւ Նարեկացիէն, հայ նշանաւոր բանաստեղծ եւ Սուրբ: Հաւատարիմ իր խոստումին՝ մեր թերթը որ արդէն ծանօթացուցած էր Միջին Դարու ամենամեծ քերթողը, կ՚ուզէ այսօր անոր ընծայել այն պատիւը, զոր Արեւմուտքը պարտական էր իրեն»:

Յաջորդ տողերուն մէջ կ՚ըսուի նաեւ թէ այս նոր թարգմանութիւնները կատարուած են բուն բնագրէն, գրաբարէն, ո՛չ առանց մեծ դժուարութիւններու: Ուրկէ՞ն անոնք ներկայացնեն հարկ եղած հարազատութեան եւ ճշգրտութեան գրաւականները, թարգմանիչը ունած է հայ բանաստեղծ մը՝ Պ. Հայկ Պէրպէրեանի:

Ես ալ ներկայ եղած եմ այդ տարօրինակ «Թարգմանչական հաւաքոյթներ»էն երկուքին, իբրեւ հիւր եւ ունկնդիր:

Կ՚արժէ որ պատմեմ ինչ որ տեսայ ու լսեցի հոն: Առաջին օրը, Անտրէ Մարսէլ եւ Հայկ Պէրպէրեան թարգմանելու վրայ էին Նարեկացիի ամէնէն խրթին տաղերէն մէկը: Երեք ժամ մնացին պարբերութեան մը վրայ: Տարօրինակ եւ օտարոտի բառ մը չէր ուզեր իր գաղտնիքը պարզել: Պէրպէրեան թղթատեց բոլոր նոր եւ հին հայ բառարանները: Ո՛չ մէկ հետք: Դիմեց օտար լեզուներուն, պարսկականին, լատինականին: Եթէ չեմ սխալիր դտաւ արաբականին մէջ: Անցած էին երեք ժամեր, բայց պարբերութիւնը հիմա պարզ էր ալ, ու թարգմանուեցաւ:

Յաջորդ օրը, արագօրէն թարգմանելէ վերջ քանի մը էջ, անոնք հասան տեղ մը, ուր դարձեալ հարկ եղաւ կանգ առնել: Երկա՛ր պարբերութիւն մըն էր «Յայտնութեան տաղ»ին մէջ, ուր խօսքը կ՚ըլլար Յորդանան գետին… անոր ջուրերուն, որոնք լեռներէն կը գահավիժէին դէպի ծով, կը տաքնային, կը ճեղքէին ծովը…: Մինչեւ հոս, կ՚ըսէր Պէրպէրեան, կարելի է հետեւիլ: Ինչ որ չեմ հասկնար, կ՚աւելցնէր, սիկարէթը ափին մէջ ամուր սեղմած եւ դրած բերնին, ինչ որ չեմ հասկնար, այն է թէ՝ այդ ջուրերը ետ կը դառնան, դա՛րձեա՛լ կը բարձրանան իրենց ակերուն…:

Այս խօսքերը ուղղուած էին ինծի, հայերէնով, մինչ խեղճ Մարսէյը, դրիչը ձեռքը, կախուած կը մնար մեր շրթներէն:

Պէրպէրեան դարձաւ անոր եւ Ֆրանսերէն.

— Սխալ է, բա՛ն մը կայ, որ չենք հասկնար…

— Ինչո՞ւ կը կարծէք թէ անպայման սխալ է, պատասխանեց Մարսէլ, բոլոր բառերը միթէ հասկնալի չե՞ն…

— Այո՛, բայց անոնց իմաստն է որ… Երեւակայեցէք, սիրելի բանաստեղծ, որ հոն կ՚ըսուի թէ… Եւ Պէրպէրեան իւրաքանչիւր հայերէն բառին համապատասխան Ֆրանսերէն բառը սկսաւ տալ: Անտրէ Մարսէլ չարեց ղանոնք իրարու քով եւ մնաց երկար պահ մը…:

Յետոյ դառնալով թարգմանիչին եւ ինծի.

—Ինչո՞ւ կ՚ըսէք թէ անհասկնալի է…

— Երեւակայեցէք, դոչեց Պէրպէրեան, որ հոն կ՚ըսուի թէ ջուրերը ետ կը դառնան, լեռներն ի վեր կը բարձրանան… Կարելի՞ բան է:

Կը յիշեմ Ա. Մարսէլին ժպիտը եւ այն մեծ, ներքին հրճուանքը, որով արտասանեց հետեւեալ բառերը.

— Գիտունի մը համար, թերեւս անկարելի, բայց հրաշալի՛ բանաստեղծի մը համար: Զգեցէք ինծի, աւելցուց, հասկցայ… վաղը կը բերեմ եւ ցոյց կուտամ թարգմանութիւնս:

Յաջորդ օրը ցոյց տուաւ ինծի հետեւեալը, զոր կը տեսնենք նոյն տաղին մէջ տպուած. —

Annonciation au Jourdain,
Oui gronde dans les hauts et profonds rochers
D'Ahermon et de Shanire,
Et qui tourbillone et se rue vers leurs bases torrides
Et s'échauffe sur elles et tranche la mer sous sa chute,
Voici qu'il reflue vers sa source pour voir le Christ

Ճիշդ, պարզ, բանաստեղծական նոյն ատեն, ինչպէս կը տեսնէք:

Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

ԳՈՀԱՐՆԵՐ ՌՈՒՍ. ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵՆԷՆ

Սրբազան մենաստանի չէմքում
Նա կանգնած ողորմութիւն էր հայցում,
Ուժասպառ, գունաթափ, նիհար
Քաղցից, ծարաւից նա խիստ տանջահար:

Մի կտոր հաց էր միայն նա խնդրում
Եւ հայեացքը նրա խոր ցաւ էր յայտնում.
Եւ մի ոմն դրեց քարի մի կտոր
Նրա երկարած ձեռքի մէջ անդորր:

Այդպէս խնդրել եմ քո սէրը եւ ես,
Թախիծով լիքը լալով աղէկէզ.
Այդպէս լաւագոյն իմ զգացմունքներ
Դու յաւերժապէս լցրիր պատրանքներ:

Թարգմ. Ա. ԿՐԱՍԻԼՆԻԿԵԱՆ ԼԵՐՄՈՆՏՈՎ

ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ ՕՐՈՒԱՆ ԿԵԱՆՔԷՆ

ԱՆՏԷՐ ՄԵՌԵԼԸ

Գարնան անձրեւոտ մի առաւօտ էր:

Փարիզամերձ, հայաբնակ Ա. արուարձանում տիկին Վարդը՝ սովորականի պէս, գործի գոգնոցը առջեւը կապած, թեւերը մինչեւ արմուկները սոթթած՝ խոհանոցն էր: Իր անկապտելի իրաւունքն էր բազմանդամ ընտանիքի կեր ու կերակուր պատրաստել, առօրեայ գնումները կատարել, որով խոհանոցը իր թագաւորութիւնն էր: Քանի ձեռք ու ոտքը բռնէր՝ իր ազատ կամքով իշխանութիւնը ուրիշին զիջելու միտք չունէր: Փա՛ռք Աստուծոյ, չնայած երեք-չորս ամուսնացած զաւակների, հարսների, թոռների տէր լինելուն՝ դեռ երիտասարդ էր, ուժով ու կայտառ:

Խորունկ ցաւ չէր տեսած — ամուսինը գլխին, գործունեայ. զաւակները բարի, հարսներն անսեւ՝ բացառիկ աղջիկներ, որ բաժանուելու, տնէն հեռանալու խօսք չէին արել, հարազատ քոյրերի պէս մնացել էին քով քովի, հաշտ ու համերաշխ. թոռներն առողջ, շնորհալի, գործերը յաջող… Ինչո՞ւ ծերանար:

Տո՛ւնը՝ ինչպէս կազմով, նոյնպէս սովորութիւններով՝ հայկ. տուն. դուռը բաց դուռ-դրացու, ազգական-բարեկամի, ծանօթ-անծանօթի առջեւ: Թէկուզ գործով, մի քանի վայրկեանի համար այդ տունը մտնողը առանց մեծարուելու, գոնէ, առանց մի գաւաթ սեւ սուրճ խմելու դռնէն դուրս պիտի չգար:

Ներկայիս համար նախանձելի ընտանիք: Աստուած չար աչքէ պահէ:

Զգիտես՝ թխպոտ, անձրեւոտ օդն էր պատճառը, թէ գիշերը տեսած ու մոռցած վատ մի երազ՝ այդ առաւօտ տիկին Վարդի տրամադրութիւնը լաւ չէր. գործը ձախող էր գնում: Ահա, վառարանի առջեւը կեցած, աչքը, համարեա, կաթսայի վրայ, չտեսաւ կաթի բարձրանալը, թողեց որ յորդի, կաթսայ ու վառարան աղտոտելով: Վար դրեց ձեռքի պատառաքաղը: Հաւկթած հացիկներ էր տապակում (ձուաձեղ). վերցրեց թաց ջնջոցը, չորցած, թափած կաթը սրբելու համար, եւ ելած սիրտը իջենելու համար՝ տրտնջաց բարձրաձայն:

— «Ամա՛ան, հիմիկուայ մայրերը կը չփացնեն երեխաները. ամէն ուզածները պիտի կատարեն: Մէկը սուրճը կաթով կ՚ուզէ, մէկալը՝ առանց կաթի. մէկը հաւկթած հաց կ՚ուզէ, մէկալը… Ո՞ր մէկին հասնիս. իրենց ուզածները չըլնես՝ չեն ուտեր, անօթի դպրոց կ՚երթան: Ամա՛ն, ամա՛ան…

Խե՛ղճ տատիկ, այդ միջոցին հաւկթած հացիկը ծխալ առաւ:

Էլ չհամբերեց, տապակը կրակէն յետ քաշեց, ու խոհանոցի դռնէն կանչեց.

— Հա՛ա՛րս… մէկն ու մէկդ վար չգա՞ք, ձեր փաչաներուն նախաճաշը հոգալու համար: Ջիղերս թունդ ելած են. ձեռքս գործի չերթար:

— Իսկոյն, մայրիկ, պզտիկը կը հագցնեմ, — պատասխանեց հարսներէն մէկը:

Այդ միջոցին դրսի դուռը կամացուկ բացուեց ու գոցուեց: Ներսէն դուրս ելնող մէկը չկար: Առաւօտ կանուխ, դրսէն ո՞վ պիտի լինէր իրենց եկողը: Քնար քոյրիկն էր. երիտասարդ այրի աղջկայ, անչափահաս թոռների հետ ապրող, բազմազբաղ մի կին, որ առանց լուրջ պատճառի, այդ ժամին տնէն դուրս ելող, հարեւանի այցելող մէկը չէր: Քնար քոյրիկի սպիտակ դէմքը աւելի ճերմկած, սովորական թեթեւ թախիծը աւելի խորացած թուաց տիկին Վարդին:

— Ամա՛ն, ի՞նչ ունիս, — բարեւ, Աստուծոյ բարին չասած, հարցրեց Վարդը:

— Եկայ ըսելու թէ, հիւանդանոցէն լուր եկաւ թէ՝ տիկին Սինան…

— Մեռա՞ւ:

Քնար քոյրիկը հաստատական՝ գլուխը շարժեց: Մի պահ լռեցին: Տիկին Քնարը հրապարակի վրայ ընդարձակ տան տէր էր. հանգուցեալը իր վարձակալներէն մէկն էր:

— Աստուած հոգին լուսաւորէ — խօսեց Վարդը — ազատուեց խեղճ կինը

— Ազատուեց, այո՛, աչքերը սրբելով պատասխանեց Քնարը, — քանի տարի է վարձակալս էր. պատուական կին էր. մէկու մը նեղութիւն տուած չունէր. մէկու մը հասցէին գէշ խօսած չունէր: Հետը աղ ու հաց էինք կերեր. շատ ցաւեցայ, շիտակը: Ուրախ եմ որ, երկու օր առաջ հիւանդանոց քովը գացի. սիրած բաները տարայ:

(1)

ԷԼԼԷՆ ԲՈՒԶԱՆԴ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ԼԷՅԼԻ

Անցեալ Սեպտեմբերին Երեւանի մէջ մեռեր է բանաստեղծուհի Լէյլի (Փառանձեմ Տէր Մկրտիչեան)։

Այս լուրն ալ պատահմամբ կ'իմացուի, շնորհիւ Պ. Ա. Խոնդկարեանի, որ չորուցամաք մահազդ մը կարդացեր է Երեւանի ռուսերէն «Կոմունիստ» օրաթերթին մէջ։

Գրողներու Միութիւնը այդ մահազդը հրատարակեր է, առանց բացատրելու թէ ո՛վ է «բանաստեղծուհի եւ թարգմանչուհի Փառանձեմը»։

Այս առթիւ յօդուած մը հրատարակելով «Հայրենիք»ի մէջ, Պ. Ա. Խոնդկարեան դիտել կու տայ թէ «Սովետական Հայաստան»ը «գլացել է նոյնիսկ վերոյիշեալ երկտող–մահազդը»Որով լուրը հաղորդուած կ'ըլլայ միայն ռուս կամ ռուսագէտ հասարակութեան։

Հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ամփոփենք մեր աշխատակցին այդ յօդուածէն։

... Կովկասահայ գրողներից մի որոշ թիւ կտրուեց հայրենի հարազատ հողից, արմատախիլ եղաւ, հարկադրուեցաւ հաստատուել օտար երկրներում եւ եթէ շարունակեց իր գրական գործունէութիւնը, այդ արաւ արդէն իբր Սփիւռքահայ գրող։ Միւսները' մեծամասնութիւնը որ մնացին Կովկասում, դատապարտուեցան լռութեան պետական (կուսակցական) իշխանութեան հարկադրանքի տակ։ Վերջապէս, մի քանի հոգի էլ «կամովին»հրաժարեցան իրենց անցեալից եւ յօժարեցան լքել «Կովկասահայ գրականութիւնը» ու ըլծուիլ բազմաթիւ նորաստեղծների հետ, «կառուցմանը» մի նոր ու տարբեր գրականութեան, որ կրեց զանազան ժամանակներում զանազան անուններ' պրոլետարական, սովետական եւ այժմ էլ կոչւում է պարտիական։

Լէյլին պատկանում էր երկրորդին, այսինքն լռութեան դատապարտուածների խմբին։ Գրական այդ սերունդը հասակ նետեց այն շրջանին, երբ կովկասահայ մշակութային կեանքը ապրում էր իր վերելքը։

Առաջին համաշխարհային պատերազմին նախորդող տարիներն էին։ Վորոնցով – Դաշկովը, մեկնելով Ռուսաստանի ճիշդ ըմբռնուած պետական շահերից, տուել էր Կովկասահայութեան յարաբերական ազատութիւն ։ Հայկ. մշակոյթը եւ մասնաւորապէս գրականութիւնը, որի համար — ինչպէս, առհասարակ, իւրաքանչիւր գրականութեան համար — ազատութիւնը ոչ միայն զարգացման այլեւ գոյութեան անհրաժեշտ պայման է, բաց ծով էր դուրս եկել, պարզած լայնօրէն իր բոլոր առագաստները։ Պարբերաթերթերի (օրաթերթ, շաբաթաթերթ) կարգին լոյս էին տեսնում ռուսահայ մտաւոր կեդրոններում (Թիֆլիս, Բագու, Մոսկուա) մէկից աւելի հաստափոր ամսագիրներ։ «Գործ», «Նոր Հոսանք», «Լումայ», եւ մեծածաւալ ժողովածուներ գրական ճոխ բաժիններով։ Եւ դրանք ապրումէին հին եւ մանաւանդ նորահաս գրողների շնորհիւ։ Խիստ յուսադրիչ էր մասնաւորապէս խոստմնալից բանաստեղծների այն հոյլը որոնց արքան էր Վահան Տէրեանը։ Լէյլին պատկանում էր այդ հոյլին։

Աւարտելով 1911 Թուականին Յովնանեան երկրորդական դպրոցը, Լէյլին նետուեց գրական ասպարէզ եւ կարճ ժամանակում գրաւեց իր տեղը երիտասարդ գրողների շարքերում, իբրեւ քնարերգու բանաստեղծ։ Աշխատակցում էր «Հորիզոն» օրաթերթին եւ «Նոր Հոսանք» — Թիֆլիս — ու «Գործ» — Բագու — ամսագրին։ Առաջին երկու պարբերականների գրական խմբագիրն էր այդ ժամանակ Ն. Աղբալեանը, որի անվրէպ աչքը նկատել էր արդէն գրական ասպարէզ մտած երիտասարդ եւ փափուկ աղջնակի տաղանդը եւ ամէն կերպ հովանաւորում ու խրախուսում էր նրան։ Յիշում եմ թէ ինչպէս նա մտահոգ էր ապահովելու իր հիմնած ամսագրի վիճակը դէթ այն չափով, որ կարելի լինի վարձատրել մի քանի աշխատակիցներին։ Եւ այդ ցանկի մէջ առաջին տեղը նա դնում էր Լէյլիին։

Քաղաքական դէպքերը (պատերազմ, կամաւորական շարժում), որ զուգադիպեցին այդ շրջանին, երբեք գլխապտոյտ չպատճառեցին Լէյլիին։ Նա համակուեց, անշուշտ, կովկասահայութեան մէջ ստեղծուած նոր տրամադրութիւններով սակայն, նրա բանաստեղծութիւնների մէջ այդ տրամադրութիւնները արտայայտուեցան խիստ զուսպ եւ արուեստը երբեք չտուժեց նրա պոէզիայի մէջ։

Լէյլին մնաց «գրական դիրքերում» նաեւ Հայաստանի Հանրապետութեան շրջանում։ Նա ապրում էր Թիֆլիսում, բայց յիշում եմ որ մի քանի անգամ եկաւ Երեւան։ Այդ ժամանակ ես մխրճըւել էի քաղաքական գործունէութեան մէջ եւ Երեւանում տեղի ունեցած մեր հանդիպումների մասին իմ յիշողութիւնները շատ աղօտ են։ Դրա հետ մէկտեղ, գիտեմ սակայն, որ նա շարունակում էր գրել. նոյնիսկ իր նոր ոտանաւորներից մէկ երկուսը առիթ ունեցայ կարդալու։ Լէյլին այսպիսով մնաց պատնէշի վրայ մինչեւ բոլշեւիկների գալը։

Հայաստանի եւ Վրաստանի խորհրդայնացումից յետոյ, իր գրչի ընկերների մեծ մասի հետ լռեց նա, կամ աւելի ճիշտը, դատապարտուեցաւ լռութեան։ Նրանց բոլորի հետքը խպառ կորաւ, կարծես թէանյայտացան բոլշեւիկեան լայնատարած երկրի երեսից։ Միայն անցեալ տարի ես իմացայ, որ Լէյլին բոլշեւիկների գալուց յետոյ, թողել է Հայաստանն ու Կովկասը եւ իր ամուսնու՝ Ե. Տէր Մկրտչեանի հետ միասին հաստատուել է Մոսկուայում, որտեղ բանաստեղծուհի Լէյլին փոխակերպուել է թարգմանչուհի Փառանձեմ Տէր Մկրտչեանի, զբաղելով կոմունիստական գրականութեան եւ զանազան դեկտրետների թարգմանութեամբ։ Դրանով նա քարշ է տուել իր գոյութիւնը, մինչեւ 1951 տարուայ Սեպտեմբեր ամիսը, երբ տեղի է ունեցել նրա մահը։

Ա. ԽՈՆԴԿԱՐԵԱՆ

ՅԱՌԱՋ ՁԵԶԻ ՀԱՄԱՐ ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ ՕՐԸ

ՕՐԻՆ Կ'ԱՄՓՈՓԷ ԴԷԶ ՄԸ ԹԵՐԹԵՐԷ։

ՊՈՒՏ'Մ՝ ԾԻԾԱՂ

ԵՐԿԱ՞Թ ԹԷ ՊՂՊԱՏ...

— Սիրարփի՛, «Յառաջ»ին այսօրուան թիւին երկրորդ էջը աչքէ անցո՛ւր, տես թէ իմ գրածս տպուա՞ծ է։

— Երկրորդ էջը բան չկայ քու գրածէդ։

— Վա՛յ, երրորդ էջը նայէ։

— Զարմանալի բան, թերթը երկու էջ է ։ Խաղի՞ ելած են քեզի հետ։

— Լաւ նայէ, իրարու փակած չըլլան էջերը։ Հայկական տպարանի գործ է։

— Չէ, սիրելիս, եղածը չեղածը երկու հատիկ էջ է... Առ, դուն ալ փորձէ։

— Տղայ Արամ, գնա՛ սա Գեղամին թերթը բեր ինծի, տեսնեմ քանի էջ է։

— ... Հայրիկ, ան ալ երկու էջ է եղեր։ Ան ալ մերինը կ'ուզէ եղեր։

— Կը տեսնե՞ս բախտս։ Աղուոր բան մը գրած էի նոր սերունդի մասին։ Բոլորը պիտի կարդային եւ փրկութեան ճամբան պիտի բռնէին։ Ասիկա թշնամիի գործ է։ Գաղտնի մատ կայ ասոր մէջ։ Դաւադրութի՛ւն։ Դուն ի՞նչ կ'ըսես, Գեղամ։

— Ես ոչ դաւադրութեան եւ ոչ ալ գաղտնիքի մասին կը մտածեմ։ Թերթին մէջ տեղեկութիւն կար, չկարդացի՞ր։

— Հա՞։ Բանը ինչո՞ւմն է։

— Տողաշար մեքենային «Թանսիոն»ը բարձրացած ըլլալով, գործադուլ ըրած է...

Իսկ մշտական գրաշար Արամիկն ալ, որ վերջերս արկած մը անցուցած էր, թեթեւ վէրքով մը մասնակցած է իր սիրական մեքենային։

— Ահա ձեր յօդուածին գլխուն եկածը...

— Վա՛յ, աղբարիկս։ Տպարանատէրը, եթէ Փարիզի մէջ օտար նորոգիչ մը չէր գտած՝ թող մօտի հայ երկաթագործի մը դիմէր, վայրկեանի մէջ կը նորոգէր։

— Խեղճ Յառաջապետ, ով գիտէ որքան իրար անցաւ։

— Գտար չուարող մարդը։ Ան, տարին 13 ամիս ունի այս տեսակ խոչընդոտներ։ Եթէ մեքենայի երկաթը կոտրի, անոր յամառութիւնը պողպատի կը փոխուի մինչեւ որ նոր սերունդը հաւատքի բերէ....

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

ՍՏԱՑԱՆՔ

CAHIERS DU SUD, երկամսեայ պարբերական գրականութեան, 1952 տարուան Ա. թիւը, որ կը բացուի Գրիգոր Նարեկացիին նուիրուած երկար ուսումնասիրութեամբ մը եւ Նարեկի վանականին քերթողական ծաղկեփունջով մը, մօտ 40 էջ, Վասպուրականի հայ միսթիք բանաստեղծին ծնունդեան հազարամեակին առթիւ։ Այս թերթն էր, որ անցեալ տարի եւս թիւ մը նուիրած էր հայ աշուղական բանաստեղծութեան։ Ֆրանսերէն այս հրատարակութիւնը, որ հիացում կը պատճառէ ֆրանսացի քննադատներուն, կը յուսանք թէ... հետաքրքրութեան պիտի մղէ մեր նոր սերունդը, եթէ անմատչելի կը գտնէ բնագիրը։

Cahiers du Sud, 10, Cours du Vieux Port, Marseille. գին 240 Ֆրանք։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ — ԹԻՒ 6

ԼՐՏԵՍՆԵՐՈՒ ՊԱՅՔԱՐԸ

(ՎԷՊ ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԷՆ)

ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԱԾ ԱՆԳԼԵՐԷՆԷ

— Ատիկա ըսել չեմ ուզեր, Փափա, կը հարցնեմ թէ ինչպէ՞ս պիտի կարենաք հետեւիլ Հօրլօքի շարժումներուն։

— Անգամ մը որ նախարարութենէն ներս...

— Բայց մի մոռնաք որ նախարարութիւնը պզտիկ տեղ մը չէ։ Հազարաւոր պաշտօնեաներ կ'աշխատին հոն։ Յետոյ կրնայ ըլլալ որ ձեզ ընդունին եւ փոխանակ Լոնտոնի մէջ աշխատցնելու յանկարծ ուրիշ քաղաք մը ղրկեն։

— Այդ պարագային լինքնութիւնս կը յայտնեմ նախարարին։

Յաջորդ օրն իսկ, Փօնթիւի, Սքօթլընտ Եարտի (Ապահովութեան Տեսչութիւն) յանձնարարութեամբ պաշտօնի կոչուած էր Պատերազմական նախարարութեան մէջ։

— Բայց, Պ. Փօնթիւի, ինծի այնպէս կը թուի թէ կը սխալիք, ըսած էր նախարարը, լսելէ վերջ Ֆրանսացիին պատմութիւնը։ Ձեզ պիտի զետեղեմ Հօրլօքի աշխատած բաժնին մէջ, սակայն պէտք է ըսեմ թէ այդ բաժնին մէջ ան չի կրնար որեւէ տեղեկութիւն մը ստանալ փոխադրական միջոցներու մասին։ Հետեւաբար կը խորհիմ թէ սխալ մը կը գործէք Հօրլօքէ կասկածելով։

— Ես Մուսոլինին չեմ, հետեւաբար ալ անսխալական ալ չեմ. սակայն շատ քիչ կը պատահի որ սխալիմ։ Ամէն պարագայի մէջ կ'ուզեմ փորձել։

— Շատ լաւ, յաջողութիւն կը մաղթեմ ձեզի։

— Անշուշտ իբրեւ գրագիր պիտի գամ հոս։ Ոչ ոք պէտք է գիտնայ թէ ով եմ։ Հոս գտնուած միջոցիս պիտի գործածեմ «Պրիճ» անունը։

— Շատ լաւ, Պ. Պրիճ։ Պիտի կարենաք գործի սկսիլ երկուշաբթի առաւօտ։

Փօնթիւի չափազանց գոհ էր երբ մեզի կը պատմէր վերոյիշեալ տեսակցութիւնը, նախարարին հետ։

— Պիտի ծպտուի՞նք, Փափա, հարցուցի երբ աւարտեց իր պատմութիւնը։

Պահ մը մտածեց։ Յետոյ.

— Ո՛չ, ինչո՞ւ ծպտուիմ, հարցուց։

— Եթէ Հօրլօք գերման լրտես մըն է. հաւանաբար ձեզ ճանչնայ։

— Չեմ կարծեր. միայն մեծ լրտեսները զիս կը ճանչնան, ոչ թէ ատոր նման երկրորդները։ Եթէ կասկածի աւելի լաւ. խոկոյն կը հասկնամ թէ իրապէս լրտե՞ս մըն է։ Սակայն չեմ ուզեր որ այս բանը պատահի, որովհետեւ Հօրլօքը ձերբակալելով ոչինչ կը շահինք։ Ես կ'ուզեմ ձեռք անցընել իր վարպետը։

— Սակայն ես ըսել ուզեցի թէ...

— Գիտեմ թէ ինչ ըսել ուզեցիք. պիտի առաջարկէիք որ պեխերս ածիլեմ։ Պատասխանս «ոչ» է։

Ծերունին շատ կը հպարտանար իր պեխերով որոնք բնաւ ալ վայելուչ չէին։ Ամենափոքր ակնարկ մը անոնց մասին կը վշտացնէր Փօնթիւին։

— Ոչ, ըսի, ըսել կ'ուզեմ թէ նոր հագուստի մը պէտք ունիք։

Արդարեւ Փօնթիւի բնաւ հոգ չէր տանէր իր հագուստներուն։ Ուրախ էր անոր համար որ հանգիստ թողեր էի իր պեխերը, ուստի սիրով ընդունեց նոր զգեստ մը գնելու առաջարկս։

Երկուշաբթի առաւօտ Փօնթիւի պատրաստ էր գործին գլուխը երթալու։

Մինչ այդ Մարշըլ խորացուցած էր քննութիւնները Հօրլօքի մասին, սակայն դարձեալ կասկածելի ոչինչ կար մարդուն մասին։ Ոստիկանութեան տեղեկագրին համաձայն Հօրլօք անվնաս քաղաքացի մըն էր, կը բնակէր առանձին իր սեփական տան մէջ. առօրեայ գործերը կը տեսնէր կին մը։

Երկուշաբթի երեկոյ հետաքրքրութեամբ կը սպասէինք Փօնթիւիի, որ վերադարձաւ զուարթ տրամադրութեամբ։

— Գործերը կարգին են ըսաւ։ Նախարարին կարգադրութեան համաձայն զիս տեղաւորեցին Հօրլօքի սենեակը։ Նոյն սենեակին մէջ երկու տարէց օրիորդներ ալ կ'աշխատին, իմ սեղանս Հօրլօքին մօտ կը գտնուի։ Լաւ մը կրնամ դիտել զայն։

— Խօսեցա՞ք բնաւ իրեն հետ։

— Անտարակոյս։ Նկատելով որ այր ըլլալով միայն ան կայ մեր սենեակին մէջ, հարցուցի թէ ո՞ւր կրնայի լուալ ձեռքերս։ Շատ սիրալիր վերաբերում մը ցոյց տուաւ ինծի հանդէպ։

— Բայց անշուշտ մինչեւ երեկոյ պարապ չէք նստիր. ինչո՞վ կը զբաղիք։

(Շար.)

գերու եւ թէ կը խափանէ գերման ազգային բանակի մը կազմութիւնը:

Համաձայնութեան պաշտօնական ծանուցումին հետ հրատարակուած տեղեկագիր մը կ՚ըսէ թէ եւրոպական ուժերը պիտի օգտուին հասարակաց զինամթերքէն: Բոլոր զինուորները միեւնոյն համազգեստը պիտի հագնին, միեւնոյն մարզանքը պիտի ստանան եւ ենթակայ պիտի ըլլան միեւնոյն կանոններուն:

Քուէարկութենէն առաջ, փոփոխութիւններ կատարուած էին եւրոպ. բանակի կազմութեան մասին: Այս առթիւ էր որ միայն 12 զօրաբաժին սահմանեցին Ֆրանսայի համար. վասն զի անկարելի համարուած էր պատրաստել նախատեսուած 14 զօրաբաժինները:

ՆՈՐ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ ՖՐԱՆՍԱՅԻ

Լիզպոնայէն կը հեռագրեն թէ Մ. Նահանգները սկզբունքով հաւանեցան 180—200 միլիառ ֆրանքի նոր վարկ մը տրամադրել Ֆրանսայի, ի հաշիւ վերազինման: Այս օգնութեան փոխարէն, Ֆրանսա մօտաւորապէս 100 միլիառ ֆրանքի յաւելուածական գումար մը պիտի ճարէ գոցելու համար վերազինման եւ իր տնտեսութեան բացը:

Դեռ վերջնական համաձայնութիւն չէ գոյացած, բայց իրազեկներու կարծիքով, Մ. Նահանգները այս անգամ պիտի օգնեն ոչ թէ դրամ վճարելով, այլ զէնք ճարելով եւ օգնելով օդակայաններու եւ հաղորդակցութեան գիծերու կառուցման: Ուղղակի դրամ վճարելու համար անհրաժեշտ է Ծերակոյտին վաւերացումը:

Բանակցութեանց ընթացքին, Ֆրանսայի ներկայացուցիչները բացատրեցին թէ 1,450.000,000,000 ֆրանքի գումար մը պէտք է վերազինման առժամեայ ծրագիրը գործադրելու համար. իսկ իրենք հազիւ 1,190,000,000,000 ֆրանք կրնան տրամադրել: Ահա թէ ինչու Ամերիկայի օգնութեան կը դիմեն:

Մասնագէտներու կարծիքով, Ֆրանսա հարիւր միլիառէն զատ, 200 միլիառի գումար մը եւս ճարելու ստիպուած է, վասն զի նախահաշիւները կազմուած են 1951ի գիներուն վրայ: (Կարգ մը թերթեր մինչեւ 800 միլիառ կը հաշուեն ելեւմուտքին բացը):

Ոսկին միշտ կը բարձրանայ

Ուրբաթ օր ալ խրարանցում կը տիրէր Փարիզի հրապարակին վրայ, ոսկի գնելու համար, եւ գիները նորէն բարձրացան:

Հակառակ պաշտօնական հերքումներուն, շարունակ զրոյցներ կը շրջին ֆրանքի նոր արժեզրկումի մասին. որով օտար դրամներու գինը հետզհետէ կը բարձրանայ:

Ուրբաթ օր թղթադրամ ամերիկնը 1090 ֆր. կ՚արժէր ազատ շուկային մէջ, ինչ որ կը նշանակէ 30 ֆրանք աւելի նախորդ օրուան վրայ, եւ 110 ֆրանք աւելի՝ պաշտօնական սակէն: Տոլարը, որ պաշտօնապէս 350 ֆր. է, բարձրացաւ 482ի (նախապէս 473):

Նափոլէոնը, որ 4660 ֆր.ի կը ծախուէր անցեալ ուրբաթ, մինչեւ 5100ի բարձրանալով, փակուեցաւ 5070ով: Զուիցերիական ֆրանքն ալ շատ կը փնտռուէր եւ բարձրացաւ 111 ֆր.ի:

Փարիզի Սակարանը անձկութեամբ կը հետեւի Լիզպոնայի Խորհրդաժողովի ելքին և Ազգ. Ժողովի անցուդարձին, մանաւանդ որ 1952ի ելմտացոյցին մուտքի մասը չէ քուէարկուած տակաւին:

Մասնագէտներ դիտել կու տան թէ ոսկի դիզելու սովորութիւնն ալ մեծապէս կը նպաստէ գիներու բարձրացման, իրենց կարծիքով, 3,500 հազար միլիոն ֆրանքի ոսկեդրամ եւ ձոյլ ոսկի պահուած է անհատական հաստատութեանց և անձերու կողմէ: Ներածումներու դէմ հաստատուած կրճատումները տակաւին շօշափելի ազդեցութիւն մը չեն գործած առեւտրական հրապարակին վրայ: Փետր. 14ին 32,000միլիոն ֆր.ի իջած էր Պանք տը Ֆրանսի օտար դրամներու պահեստը, իսկ ոսկին՝ 191,000 միլիոն ֆրանքի:

Կառավարութիւնը վճռապէս կը հերքէ այն լուրերը թէ տոլարը 450 ֆրանքէն պիտի հաշուեն այսուհետեւ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՔՈՐԷԱՅԻ զինադադարի բանակցութիւնները միշտ կը կաղան: Հիւս. Քորէացիները առաջարկած էին որ Խ. Միութիւնն ալ մասնակցի վերստուգիչ յանձնախումբին, իբրեւ «չէզոք դիտող»: Դաշնակիցները մերժեցին:

ՈՂՈՂՈՒՄՆԵՐԸ շատ ծանր վնասներ պատճառած են Անատոլուի մէջ Ատանայի Սէյհուն գետը յորդելով քանդած է քանի մը ամբարտակներ: Ջուրերը քշած տարած են Նիյտէի եւ Ատանայի գաղթականներու հիւղաւաններուն շինութեանց ատաղձները: Մարդկային կորուստներ ալ կան: Իզմիրի մէջ ողողուած են շատ մը վայրեր (Մանիսա, Մինէմէն եւն.): Հողային փլուզումներ ալ տեղի ունեցած են: Պուրսայի մէջ 10,900 արտավար հող ջուրերուն տակ մնացած է: Ամէն տեղ ալ բազմաթիւ շէնքեր քանդուած են:

ԽՆՋՈՅՔ – ՑԵՐԵԿՈՅԹ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ի ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէի, այս կիրակի, ժամը 15ին, Salle des Noces ՍԱՐՍԷԼ, 81, Rue Pierre Brossolette:
Կը նախագահէ ընկ. ՀՐ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ,
կը խօսի ընկ. ՅԱԿՈԲ ՀԻՍԱՅԵԱՆ

Երգ, արտասանութիւն եւ անակնկալներ: Կը մասնակցին ԳԱՐԵԳԻՆ (թառ), ԲԷՆՕ (սրինգ):

Հաղորդակցութեան միջոցներ. — Gare du Nordէն չոգեկառք ժամը 14.20ին: Օթօքար. — Porte de la Chapelleէն ամէն 15 վայրկեան, իջնել Place 11 Novembre, Սարսէլ:

×

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ի ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Իսիի Հ. Յ. Դ. Զաւարեան Կոմիտէն կը տօնէ
Փետր. 24ին, ժամը 4ին, Խրիմեան Սրահը՝
նախագահութեամբ ընկ. ՀԱՅԿ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ
Հանդէսէն վերջ խնջոյք:

«ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ» ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական հաւաքոյթը բացառաբար ԱՅՍ ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 26 փետր. ժամը 21ին, Le Cadet սրճարանին վերնայարկը:
Նիւթը՝ Ռ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ
(Ծննդեան հարիւրամեակին առթիւ)
Կը խօսի Պ. Թ. ԳԱՌՆԻԿԵԱՆ: Մասնաւորաբար կը հրաւիրուին Պէրպէրեան վարժարանի աշակերտները: Մուտքը ազատ է:

Հ. Մ. Մ.ի պարահանդէսը

Ապրիլ 6ին, Cercle Militaireի մէջ: Ժամը 4էն կէս գիշեր:

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՏՕՆԻՆ

առթիւ այս կիրակի առաւօտ, ժամը 10.30ին, հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցուի Փարիզի Ս. Խաչ եկեղեցւոյ մէջ, 10 bis Rue Thoin, Paris (5): Պիտի քարոզէ Հ. ԿԱՐԱՊԵՏ ԱՄԱՏՈՒՆԻ

ԳՈՐԾԱՒՈՐՆԵՐ Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Կնոջ բայէօրի համար վարժ գործաւորներ կ'ուզուին: Նմոյշներով դիմել՝
TISBLAT 17, Rue l'Echiquier Paris. Métro : Strasbourg – St. Denis կամ Bonnes Nouvelles:

ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆԻ ՀԱՆԴԷՍ (JOUR DU MARDI GRAS)

Կազմակերպուած Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան, Որբերու Օգնութեան Մարմնի կողմէ:

26 Փետրուար, երեքշաբթի օր, ժամը 15—20, Ժան Կուժօնի սրահին մէջ, 8 rue Jean Goujon, Փարիզ (8): Պատանեկան եւ մանկական խաղեր եւ հաճելի անակնկալներ: Զանազան մրցանակներ ծպտեալ տղոց համար: Մուտք եւ թէյասեղան 500 Ֆր.: Տոմսերու համար դիմել անդամուհի տիկիններու կամ հեռաձայնել Ric. 92-60:

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ ՕՆՆԻԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ

30 Մարտ կիրակի, ժամը 21ին, Salle Gaveau, հովանաւորութեամբ Յանձնախումբի մը որուն պատուակալ նախագահն է ԶԱՐԵՀ ՊԷՅ ՆՈՒՊԱՐ
Կը մասնակցին Concert Pasdeloup, բաղկացած 65 հոգիէ եւ Radioի երգչախումբը:

ԿԸ ՓՆՏՌԵՄ հօրեղբայրս՝ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՔԷՇՄԷՃԵԱՆ որ 1914էն ի վեր կը գտնուի Ամերիկա. նախ Նիւ–Եորք, Սանֆրանսիսքօ, այժմ՝ Գալիֆօրնիա: Իմացնել իր եղբօրորդւոյն՝ Յակոբ Քէշմէճեանի, 58, Rue de Trons, Draguignan (Var): Կը խնդրուի ամերիկահայ թերթերէն արտատպել:

Մ Ի Մ Ո Ռ Ն Ա Ք Ո Ր . . .
Միշտ լաւագոյն ճաշը

Լիլային

կրնաք ընել, համով – հոտով ու մանաւանդ...
հաճելի մթնոլորտի մը մէջ
Ամէն Ուրբաթ, Շաբաթ եւ Կիրակի ՍՈՆԻԱ ԳԱՐԱԳԱՇԻՆ երգերը ու արեւելեան նուագը պիտի գտնէք այնտեղ:
Ելէք métro Trinité կամ Notre Dame de Lorette եւ
24, RUE ST. LAZARE
Ձեզի կը գիմաւորէ
ԼԻԼԱՆ (AUX LILAS)

ԲԱՄՊԱԿԷ եւ INDEMAILLABLEէ
Ապրանքներու մեծաքանակ վաճառում
ՈՒՂՂԱԿԻ ԳՈՐԾԱՏԻՐՈՋ ԿՈՂՄԷ
Marchéի վաճառորդներուն
դիմել՝ Պ Ջ Տ Ի Կ Ե Ա Ն
MAISON VARAMTEX
5, Rue d'Alsace — Paris 10.

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ընկ. ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ
Կիրակի ժամը 16ին Խաժակ խումբը:
Կիրակի ժամը 20ին Արամ խումբը:
Երկուշաբթի ժամը 21ին Իշխան խումբը:

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ. Դ. Արեւմտեան Եւրոպայի Ուսանողական Միութեան ժողովը այս երկուշաբթի, սովորական հաւաքատեղին:

ԼԻՈՆ. — Ֆր. Կապոյտ Խաչի ժողովը երկուշաբթի, 25 Փետր. ժամը 20.30ին, 78, Rue Rabelais դպրոցին սրահը: Կարեւոր օրակարգ:

ՓԱՐԻԶ. — Ֆր. Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը երկուշաբթի, Փետր. 25, ժամը 15ին, Café Régent: Շարունակութիւն նախորդ ժողովի:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Ֆր. Կապոյտ խաչի Փարիզի Մասնաճիւղը կը տօնէ «Կապոյտ Խաչի Օր»ը Ապրիլ 14ին, Զատիկի երկուշաբթի օրը:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ. — Պանեէօ–Քաշանի Նոր Սերունդի հանդէսը Մարտ 15ին (շաբաթ) Bicêtreի մէջ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ. — Մարտ 16ին Անիէռ – Պուա Գօլօմպի Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէն կը տօնէ իր հիմնադրութեան 25ամեակը:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ. — Լիոնի Ֆր. Կապոյտ Խաչի տարեկան պարահանդէսը 15 մարտ Berriet-Millierի (Place Bellcour) շքեղ սրահներուն մէջ: Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն:

ՀՐԱՒԷՐ ԵՐԳՈՂՆԵՐՈՒ

Հայ Ուսանողական Ընդհ. Միութեան Երգչախումբը պիտի մասնակցի Օհան Տուրեանի նուագահանդէսին:

Միութիւնը կոչ կ'ընէ բոլոր երգողներուն որ իրենց մասնակցութեամբ աջակցին այս հանդէսին յաջողութեան:

Ներկայանալ ամէն կիրակի ժամը 11ին Cité Universitaire. Fondation des Etats-Unis, 15, Bd Jourdan Paris 14e կամ գրաւոր՝ Պ. Մինասեանի 55 Bd. Jourdan, Paris 14e, սենեակ թիւ 49:

21րդ տարեկան ցերեկոյթ

Կազմակերպուած Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանի Արիներուն եւ Արենոյշներուն կողմէ: 2 Մարտ, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Salle de la Chimie, 28bis, Rue St. Dominique (métro Invalides): Սկաուտական ներկայացումներ, հայկական պարեր եւ երգեր սկաուտներուն եւ արենոյշներուն կողմէ:

Պիտի ցուցադրուին տեսարաններ Աւստրիոյ ճամբարէն, որուն մասնակցեցան Հայ Արիները անցեալ ամառ:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ: Արիները եւ Արենոյշները պիտի ներկայացնեն մեծ պատրաստութեամբ, Շէյքսփիրի ՎԵՆԵՏԻԿԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԸ (հայերէն):

Մուտք 300 եւ 200 ֆրանք:

ՈՒՐԱԽ ԼՈՒՐ ՄԸ

Հաճոյքն ունինք մեր հայրենակիցներուն հաղորդելու որ
ՐԱՖԸ ՏԻՒՋԻՆ 45օՒՆ
գտած բացառիկ ընդունելութենէն քաջալերուած ՏԱԼԱՔԻՒՓԷԵԱՆ տունը նոր մասնաճիւղ մը բացած է
ՓԱՐԻԶ HALLE AUX VINSԻ ՄԷՋ
Տալաքիւփէեան Որդիի տնօրէնութեամբ:
Փարիզի եւ արուարձաններու լաւագոյն նրպարավաճառատուներու մօտ միշտ պիտի գտնէք կեդրոնատեղի 8 Puvis de Chavannes, MARSEILLE ՌԱՔԸ ՏԻՒԶԸ 45.

×

MORY et Co.

3 Rue St. Vincent de Paul, Paris (10)
(Service VAUQUELIN) Tél. TRU. 72–60
Poste 89 et 80, métro Poissonnière, Gare du Nord
Ամէն օր, բացի կիրակիէն, 9էն 11·30 եւ 14էն 17,
Շաբաթ 9էն 11·30

ԾՐԱՐՆԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

(COLIS POSTAUX POUR L'ARMENIE)
Avec accusé de réception
Բոլոր ծախքերը կը վճարուին առաքման պահուն, ծրարները կը յանձնուին առանց ունէ ծախքի կամ ձեւակերպութեան, ստացողին համար:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Mardi 26 Février 1952 Երեքշաբթի 26 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

28րդ ՏԱՐԻ–28e Année No 6697 Նոր շրջան թիւ 2108

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՍՊԱՌԱԶԷՆ ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆ

Տասնեւչորս դաշնակիցներու ժողովը Լիզպոնայի մէջ՝ անգամ մը եւս կ'ապացուցանէ թէ արեւմտեան աշխարհը երբեք չի հաւատար Խ. Միութեան խաղաղասիրական հաւաստիքներուն:

Հետեւաբար, փութացնել վերազինումը, կազմ եւ պատրաստ սպասելով գալիքին: Փութացնել եւ բազմապատկել, եւրոպական բանակի մը տրամադրութեան տակ դնելով բոլոր արդիական զէնքերը:

Այդ պատրաստութիւնները պիտի ծառայեն երկու նպատակի. —

1. Ցարդանք, եթէ ոչ վախ պատճառել, ոչ պէսզի ոեւէ պետութիւն չհամարձակի զինեալ յարձակում փորձել այս կամ այն պետութեան վրայ, խախտելով խաղաղութիւնը:

2. Եթէ իսկապէս արշաւանք մը կատարուի, արժանի դասը տալ նախայարձակին: Ինչ որ կը նշանակէ նոր պատերազմ: Ցորդահոսուն արեան և անհագնադղորդ փլուզում:

Ուրիշ ելք չեն տեսներ օրուան հզօրները եւ «իմաստունները»: Իսկ Հրաշքի հաւատացողներն ալ դժբախտաբար կապ չունին մեր անտէր աշխարհին հետ:

Եւրոպական բանակի ծրագրին վաւերացումը, որ տեղի ունեցաւ փետր. 22ին, Լիզպոնայի մէջ, կը հաստատէ կացութեան ծանրացումը:

Երբ տասնըչորս երկիրներ այդպիսի յանձնառութիւն մը կը ստանձնեն, հսկայական գումարներ ծախսելու գնով, կը նշանակէ թէ միջին ճամբաները փակուած են:

Եւ այս՝ ճիշդ այն պահուն երբ Մոսկուան կը շարունակէ աղաւնիներ թռցնել, «խաղաղութեան կողմնակիցներու» ժողովներ սարքելով: Մինչեւ անգամ կաթողիկոս–պատրիարքներու օրհնութիւնը խնդրելով: (Մեր կաթողիկոսն ալ Մոսկուա հրաւիրեցին, նոյն առաքելութեամբ):

Ինչո՞ւ այսքան խոր անվստահութիւն եւ ատելութիւն՝ երէկուան դաշնակիցներուն միջեւ:

Պարզապէս անոր համար որ, արեւմտեան աշխարհը — մանաւանդ Եւրոպան — չարաչար տուժեց, երկրորդ աշխարհամարտէն վերջ, Խ. Միութեան հետ գործելով աչքերը գոց:

Պատերազմի ընթացքին կնքուած այլազան համաձայնութիւններ հետզհետէ բացին բոլշեւիկեան աշխարհակալութեան ծալքերը: Մոսկուան դարձաւ ոխերիմ թշնամի արեւմտեան աշխարհին, ազատութեան եւ խաղաղութեան: Ցաջորդաբար տրորեց եւ մուրճ–մանգաղին տիրապետութեան ենթարկեց եօթը անկախ երկիրներ եւ Գերմանիոյ կէսը: Դեռ չենք հաշուեր բռնի կցուած երկիրներն ու երկրամասերը:

Եթէ կանգ առած է Միջին Եւրոպայի մէջ, չի նշանակեր թէ այդպէս ալ պիտի մնայ:

Կը բաւէ աչքի առջեւ բերել միայն Աւստրիոյ պարագան, — անոր հաշտութեան դաշնագրին անվերջ ձգձգումը, զանազան պատրուակներով:

Միւս կողմէ, իրողութիւն է որ մինչ արեւմտեան պետութիւնները նոր կը վերազինուին, մանր–մանր հաշուելով զօրամասերն ու ծախքերը, Խ. Միութիւնը կազմ եւ պատրաստ կը սպասէ «մահացու հարուածը» տալու, ինչպէս կ'ազդարարէին դեռ կիրակի օր, Կարմիր Բանակի 34րդ տարեդարձին առթիւ...

Անշուշտ, եթէ միւսները «յարձակին մեր հայրենիքին վրայ», ինչպէս կ'ազդարարէ Մոսկուայի պաշտօնաթերթը:

Հարցնէիք, միջանկեալ, — Խ. Միութեան դէմ յարձակո՞ւմ կատարուած պիտի ըլլայ, եթէ գերի — արբանեակ — երկիրները փորձեն վերագտնել իրենց ազատութիւնը:

Դժբա՛խտ խաղաղութիւն որ թնդանօթի եւ հիւլէական ռումբի կը կարօտի...

Մինչդեռ, շատ աւելի դիւրին էր հետեւիլ բնական ճամբուն, — վերահաստատել արդարութիւնը եւ ազատութիւնը, ճանչնալով իւրաքանչիւր ժողովուրդի ազատութիւնը եւ ինքնորոշման իրաւունքը:

Քաղքենի–դրամատիրական երկիրները բաւական ճամբայ կտրած են այս դետնին վրայ: Բանուորա–գիւղացիական իշխանութիւնը ինչո՞ւ կ'անճրկի, գերազանցելու համար զանոնք: Շ.

Օ Ր Ը Օ Ր Ի Ն

ԳՐԻԳՈՐ ՇԱՀԼԱՄԵԱՆ

Ինչ որ պիտի գրեմ, կապ չունի վարդապետին հետ:

Վախճանեալ Գրիգոր Ծ. վարդապետ ընկեր Գրիգոր Շահլամեան էր այն ատեն եւ Պոլսոյ շրջանի չորս պատգամաւորներէն մէկը՝ Հ. Յ. Դ. 9րդ Ընդհ. Ժողովին (1919, Երեւան):

Ի բնէ բարեմոյն, միշտ կը խուսափէր բուռն արտայայտութիւններէ:

Ողբացեալ Արշակ Ջամալեան կը պատմէր թէ երբ Գերմանիա կը գտնուէին իբրեւ ուսանող, խելօքիկ տղայ մըն էր, եւ իր ժուժկալութեամբ կը զարմացնէր տարեկիցները:

Կը թուի թէ իր սիրական ասպարէզը — ուսուցչութիւն — զարգացուցած էր այդ գիծը:

Ո՛ւր որ երեւար, հաշտարար դեր կը կատարէր, խրատելով յուշիկ–յուշիկ:

Ատեն մըն ալ Զէյթուն գնաց, մասնաւոր պաշտօնով:

Ցաճախ համբերութեան, խոհեմութեան խրատներ կուտար «Ճակատամարտ»ի խմբագրին.

— Մի՛ հայհոյեր: Ծանր բառեր մի՛ գործածեր: Ինչո՞ւ «լրբութիւն է», կ'ըսես: Գրէ՝ «սխալ է»: Անպարկեշտ, կեղծ, ստախօս բառերուն տեղ ինչո՞ւ չըսել անյարմար, անճիշդ, անտեղի են:

— Ընկեր Շահլամեան, ես հայհոյել չեմ գիտեր: Երբ հանրային դատ մը կը պաշտպանես եւ անպարտկելի խայտառակութիւններ կը մատնանշես, պէտք է բառերը իրենց տեղը գործածել:

Առտու մը աճապարանքով խմբագրատուն եկաւ, ձեռքը դէպ մը ձեռագիր:

— Կը խնդրեմ անմիջապէս կարդալ եւ հրատարակել, առանց բառ մը փոխելու:

Այդ միջոցին վէճ ունէր Պատրիարքարանին հետ: Իր կրթական տեսուչի թոշակները չէին վճարած: Դիմած էր Ուսումն. Խորհուրդին, Ազգ. Վարչութեան, ի վերջոյ Երեսփ. Ժողովին, իբրեւ գերագոյն ատեան:

Անօգուտ: Ամէն տեղ ալ «եավաշ–եավաշ» ըսելով ճամբեր էին:

Գրիգոր Շահլամեան կրակ կտրած, դիշերը կը նստի բուռն բողոքագիր մը կը գրէ եւ չունչը խմբագրատուն կ'առնէ:

Ի՛նչ զուռնաւոր ածականներ: Պատկերազարդ որակումներ: Հատընտիր բառեր...

— Ընկեր Շահլամեան, ի՞նչպէս կը պահանջէք որ հրատարակուին այս հայհոյանքները, երբ դուք...

— Եղբայր, մարդը հաւատքէ կը հանեն: Այսուհետեւ ձեզի իրաւունք կուտամ ոչ թէ 25, այլ 75% հայհոյելու...

ՎԱՀԷ

ՏԽՐՈՒՆԻ.— ՀՐԱՉ ԳԱԼԻԿԵԱՆ.— «Արեւելք»ի փետր. 19 թիւէն ցաւով կ'իմանանք ընկեր Հրաչ Գալիկեանի մահը, Հալէպի մէջ:

Ցուղարկաւորութիւնը կատարուած է փետր. 17ին, մեծ բազմութեամբ եւ նախագահութեամբ առաջնորդ Զարեհ եպիսկոպոսի: 50է աւելի ծաղկեպսակներ դրուած էին դագաղին վրա: Դամբանականներ խօսած են ընկերներ Մ. Թէօլէօեան (Ուսմն. Խորհուրդ) եւ Լ. Մասպանաճեան (յանուն Սուրիոյ ընկերներուն):

ՊՈԼՍՈՅ ԴՊՐԵՎԱՆՔԸ

Մասնաւոր նամակէ մը կը տեղեկանանք թէ Փետրուարի սկիզբը բացուած է Պոլսոյ դպրեվանքը, Նախկին դատաստանական խորհուրդի սրահին մէջ:

Առաջին օրը ներկայ եղած են 16 ընծայացուներ, սակայն իրը օրուան ընթացքին թիւը իջած է տասնի, որոնց մէջ կը գտնուէին չորս քահանայ եւ քանի մը վարդապետացու, իսկ մնացեալները քահանայացու:

Փետր. 15ին լոյս տեսած պիտի ըլլար Պատրիարքարանի պաշտօնաթերթը՝ «Շողակաթ»:

× Սուրիոյ սպարապետը, զնդ. Շիշաքլի, կոչ մը ուղղելով ժողովուրդին, կը յայտարարէ թէ անհրաժեշտ է զօրացնել բանակը, որպէսզի կարենայ կատարել իր պարտականութիւնները:

50 զօրաբաժին 4000 օդանաւ 1952ին

ԼԱՅՆ ԻՐԱՒԱՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԿԸ ՏՐՈՒԻՆ ԸՆԴՀ. ՍՊԱՐԱՊԵՏԻՆ

Ատլանտեանի 14 զինակից պետութեանց նախարարները նոր համաձայնութիւն մը կնքեցին կիրակի օր, արեւմտեան Եւրոպայի պաշտպանութեան համար: Մօտաւորապէս 50 զօրաբաժիններ պատրաստ պիտի ըլլան անմիջապէս գործի ձեռնարկելու Եւրոպայի մէջ, մինչեւ տարեվերջ: Այս բանակին պիտի աջակցին 4000 օդանաւեր, բոլորն ալ կեդրոնացած՝ Եւրոպայի մէջ, ինչպէս եւ նաւային զօրաւոր ուժեր: Ցիսուն զօրաբաժինները պիտի բաղկանան բրիտանական, քանատական, ամերիկեան, նորվեկեան, իտալական եւ Պենելիւքսի զինուորներէն (Պելժիա, Հոլանտա, Լիւքսէնպուրկ): Պաշտօնական զեկոյցը կ'ըսէ թէ Գերմանիոյ մասնակցութիւնն ալ նախատեսուած է:

Համաձայնութիւն գոյացած է նաեւ միացեալ վարչութիւն մը հաստատելու համար: Լայն իրաւասութիւններ պիտի տրուին զօր. Այզընհաուրի, որ պիտի վարէ գերագոյն հրամանատարութիւնը բոլոր դաշնակիցներուն: Ուրիշ խօսքով, զինակից պետութիւնները իրենց ազգային իշխանութիւններէն բան մը աւելի պիտի տան զօրավարին:

Այսպէս, ծրագիրներէն դէպի գործնական իրականացում կ'երթան դաշնակիցները, որոնք մասնագէտներու յանձնախումբ մըն ալ կազմած են: Տակաւին չէ նախատեսուած Յունաստանի եւ Թուրքիոյ բաժինը: Մասնագէտներ պիտի ճշտեն այս պարագան:

Կարգ մը միջոցներ ծրագրուած են, խնայողութիւններ կատարելու եւ պաշտպանութեան ցանցը զօրացնելու համար:

Կարգ մը շրջանակներու մէջ յոռետեսութիւն կը տիրէ այս որոշումներու մասին: Անոնց կարծիքով, Նախատեսուած 50 զօրաբաժիններէն հազիւ 29ը պատրաստ պիտի ըլլան զօրակոչին:

Վիճաբանութեանց ընթացքին, քննուեցաւ նաեւ Ատլանտեանի կազմակերպութեան կեդրոնի խնդիրը, — Լոնտո՞ն թէ Փարիզ: Մեծամասնութիւնը համաձայն է Փարիզի:

Տրուած որոշման համաձայն, վերջնական ծրագիր մը պիտի պատրաստուի, Ատլանտեան կազմակերպութեան զինուորական ուժերը բազմապատկելու համար 1953ին եւ 1954ին:

Մ. Նահանգները խոստացած են նախապատուութիւն տալ զինամթերքի առաքման, 1952ի համար նախատեսուած զօրաբաժինները սպառազինելու համար:

Իրազեկներ կը հաւաստեն թէ Երեք Մեծերը այսօր (երեքշաբթի) պիտի քննեն Գերմանիոյ մասնակցութեան խնդիրը, երբ վերջանայ Ատլանտեանի Խորհուրդին ժողովը: Ֆրանսա պայման դրած է որ գերման զօրաբաժիններու կազմութիւնը յետաձգուի, մինչեւ որ խորհրդարանները վաւերացնեն եւրոպական բանակի ծրագիրը: Բայց Գերմանները արդէն պատրաստութիւններ կը տեսնեն, զինուոր հաւաքելու համար: Արեւմտեան Գերմանիոյ կառավարութիւնը կը յուսայ այս կերպով գործ ճարել 40,000 ենթասպաներու:

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ Կ'ԱԶԴԱՐԱՐԷ

Կիրակի օր, Կարմիր Բանակի տարեդարձին առթիւ, ռուս զօրավարները եւ թերթերը ազդարարեցին թէ Խ. Միութեան ուժերը սպառազինուած են ամէն տեսակ արդիական զէնքերով, մէջն ըլլալով հիւլէական ռումբը, եւ պատրաստ են ջախջախիչ հարուած մը տալու համար նախայարձակին:

Սպարապետ Շտեմենքօ կը գրէ լրագրական յօդուածի մը մէջ.

— «Մեր ուժը վտանգ չսպառնար ոեւէ մէկուն, բացի անոնցմէ որոնք կը խանգարեն մեր խաղաղ աշխատանքը: Միջազգային ներկայ կացութիւնը կը պահանջէ որ Խ. Միութիւնը ամէն օր աւելցնէ պատերազմական պատրաստութիւնը»:

Փրաւտա, կուսակցական պաշտօնաթերթը, նոյնպէս կը բացատրէ թէ Խ. Միութիւնը խաղաղութիւն կ'ուզէ, բայց իր բանակը կրնայ «մահացու հարուած մը տալ բոլոր անոնց որ, հակառակ պատմութեան դասերուն, կը համարձակին նորէն յարձակիլ մեր հայրենիքին վրայ»:

100ին 15 յաւելում տուրքերու

Վարչապետը Լիզպոնայէն Փարիզ վերադարձաւ օդանաւով եւ ստիպողաբար նիստի հրաւիրեց նախարարական խորհուրդը, քննելու համար երկրին ելմտական կացութիւնը:

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ հետեւեալ ծանրակշիռ իրողութիւնները կան սեղանին վրայ.

1. Ելեւմուտքին բացը աւելի գումարի մը հասած է արդէն եւ հետզհետէ կ'աճի:

2. Վստահութիւնը խախտած ըլլալով, ֆրանքը հետզհետէ կը կորսնցնէ իր արժէքը եւ օտար

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԳՐԻԳՈՐ ՆԱՐԵԿԱՑԻ

ԵՒ... ԴԱ՛ՐՁԵԱԼ **Luc André Marcel**
(**Les Cahiers du Sud**ի մէկ նոր թիւին առթիւ)
(Երկրորդ եւ վերջին մաս)

Այսպէս են կատարուած այդ քսան եւ հինգ էջ թարգմանութիւնները, առաւելաբար Տաղերէն, ամէնէն խրթին մասը Նարեկացիի գործին։ Անոնք լման աշխարհաբարի անգամ չեն վերածուած։

Կարծեմ Գարեգին արք. Խաչատուրեան, այժմ Պատրիարք Կ. Պոլիս, իր վերջին գործին մէջ կատարած է անոնց մէկ մասին աշխարհաբարի վերածումը, բայց գիտեմ որ, ո՛չ Հայկ Պէրպէրեան եւ ոչ ալ Անտրէ Մարսէլ զայն չունէին իրենց տրամադրութեան տակ, իրենց թարգմանութեանց ընթացքին։

Ամէն պարագայի մէջ, ահա գործը։ Եւ այդ թարգմանութիւնը ո՛չ միայն հարազատ է, այլեւ գեղեցիկ, անստգիւտ, հոգեկան հանդարտութեամբ մը գլուխ հանուած։

Առանց հայերէն գիտնալու, այս ի՛սկապէս տաղանդաւոր Ֆրանսացի բանաստեղծը շատ աւելի լաւ եւ շատ աւելի խոր ըմբռնած է Նարեկացին քան մենք։

Խառնուածքի խնդիր մըն է, ըմբռնումի, նաեւ մշակոյթի։ Այս տղան ունի այդ բոլորը։ Ապացոյց.— ո՛չ միայն իր թարգմանութիւնները, այլ մանաւանդ իր վերլուծումը։ Հոյակապ է։ Նարեկացիի մասին ես չեմ կարդացած ասկէ աւելի գեղեցիկ ու խոր տողեր։ Պարզ գաղափար մը տալու համար անոր քննութեան ձեւին, թարգմանենի, այս անգամ ֆրանսերէնէ հայերէնի.

— «Գրիգոր Նարեկացին երիցս արժանի է մեծարանքի։ Առաջին՝ որովհետեւ Սուրբ մըն է։ Եւ մեզի կը թուի թէ, վեց հազար տարիներու ողբերգութեան վերջնարարի այս վարագոյրը իջնելու պահուն, լաւ է որ մենք հարցաքննենք ամէն Գուշակ ու Տեսանող, եթէ նոյնիսկ ան պիտի ծառայէ մեր նախազգուշութեան կամ իմացողութեան համար միայն։

«Երկրորդ՝ որովհետեւ ան մեծ բանաստեղծ է, եւ տիրականօրէն կը դնէ բանաստեղծութեան տարողութեան հարցը։

«Երրորդ պատճառը վերջապէս, որովհետեւ իր գործը, աշխարհի մէջ եզակի իր տեսակէտով, հրաշալի միութիւն մը եղաւ, ամբողջութիւն մը, ինը դարեր չարունակաբար ի սպաս դրուած ամբողջ ժողովուրդի մը հոգեկան սնունդին։ Դէ՛պք, որ աւելի գեղեցիկ կերպով կը փաստէ այդ գործին մեծութիւնը, քան որեւէ ուրիշ ապացոյց, գեղեցկագիտական մարզին մէջ։ »

Անտրէ Մարսէլ կը շարունակէ, տալով Նարեկացիի բարդ ոգին.

— Երբեք մարմինը ա՛յսքան չենթարկուեցաւ հոգիի գերիշխանութեան. ուստի, երբեք ան այսքան անհարկու չթուեցաւ։ Բաւական է աչքէ անցընել քանի մը հատը միայն «Գիրք Հառաչանաց»ին իննուըրնըհինգ գլուխներուն, հասկնալու համար պայքարին մեծութիւնը։ Գոյութիւն ունի՞ որեւէ գրուածք, որ պարունակէ այսքան պրկուած կատաղութիւն՝ կործելու մարմինէն իր բոլոր կերպարանափոխութիւնները։ Ծգնութեան եզակի հանդամանքը չէ աւելի մեզ զարմացնողը հոս, քան անոր անհաւատալի ուժգնութիւնը, ասոր ա՛յս աստիճան մարմնացումը։ Հոգի մը չենթարկուեցաւ երբեք ա՛յսքան աղեխարշ գալարումի։ Մխեբը երբեք ա՛յսքան տենչագին չզարձա՛ն, ո՛չ թէ ոգեկանալու համար; այլ վերածուելու ոգեկան գոյակցութեան մը։

Ամբողջովին արեւելեան պահանջք՝ առարկայական այս ներկայութիւնը փրկարար Շնորհին»։

Նարեկացիի խորազգած վերլուծողը բաղդատելէ յետոյ Բարիին ու Չարին երկուութեան ըմբռնումը Արեւմտեաններուն եւ Նարեկացիին մօտ, կը յայտարարէ, իրաւունք տալով մեր քերթողին.

— «Արեւմտեանները, յաճախ, կը ձգտին մարմնին եւ հոգիին բաժանումին. կ'արհամարհեն մարմինը։ Ախտ մըն է ան, բեռ մը հոգւոյն վրայ։ Արեւմտեաններուն համար Աստուած չի բնակիր միսերուն, ոսկորներուն, արեան, շունչին մէջ, այլ հոգիին, (ինչ որ ամէն աւանդութեան դէմ է. մարմին Քրիստոսի եւ ո՛չ հոգի Քրիստոսի, կ'ըսեն կրօնական գրուածքները)։ Արդ, Գ. Նարեկացին, ամէնէն քիչ մտաւորական Սուրբերուն, չուզեր բաժնել հոգին մարմինէն, ինչպէս աստուածային էութիւնը, աստուածային Գոյութենէն։

Այս երկուքին բաժանումին մէջն իսկ է մեղքը։ Ան ինքզինք կը չարչարէ իրաւունք ունենալու համար դաշնակցելու իր մարմինին հետ, արդարութեան եւ յաւիտենականութեան մէջ։ Իր արիւնը եւս ընդունարան մը պէտք է ըլլայ Աստուածութեան։ Ասկից, այդ ճիգը՝ առարկայացնելու Անտեսանելիին ստորոգելիները. պարպուելու ինքզինքէն, լաւագոյն կերպով զանոնք մարմնացնելու համար։

Ասկէ՛, հետեւաբար, իր քերթողութեան հրաշալի կարկառները»։

Եւ այսպէս, գեղեցիկ ու խորունկ, ծայրէ ի ծայր, ոճով մը, որ կը հմայէ ձեզ, Ֆրանսական այն ճկուն եւ բարձրաթռիչ արձակով, որ կը դիւրացնէ, ձեզ կ'առնէ կը տանի իմացական վայելքներու ամէնէն անապակ ըմբոշխնումներուն։

Ծաշակեցէք սա տողերուն գեղեցկութիւնը։ Կարելի՞ է աւելի գեղեցիկ եւ աւելի ճիշդ կերպով մանաւանդ բնորոշել Նարեկացիին գործը.

— «Նարեկացիին գործը մեզի կ'երեւայ նման այն միակտուր հսկայական քարերէն մէկուն, զոր Ջրհեղեղեան ջուրերը երեւան կը հանեն, իրենց քաշուելէն ետք։ Ժայռ մըն է ան մեռեալ լեզուի, բոլորէն մեկուսի, աննման։ Բայց երբոր կը դըպինք անոր, մեր սիրտը յանկարծակի կը լուսաւորուի...։ Քրիստոնէութիւնը մեծագոյն բախտը եղաւ այս բանաստեղծին։ Ան է որ զինք կը պահէ կենդանի։ Նարեկացին չէ մեռած այն լուսաշող ու սպիտակ մահով, որուն զոհ գացած են շատ մը հնադարեան ուրիշ բանաստեղծներու գործերը։ Անոր հմայքը չի ճառագայթեր դիմացէն, այլ ներսէն։ Անոր բառերը մերը կը մնան»։

Ահա՛ վերջապէս հատուած մը Ա. Մարսէլի վերլուծումէն, Նարեկացիին լեզուին եւ ոճին մասին.

— «Մեր աչքին, անհաւասարակշռութեան այս ծայրագոյն աստիճանը կը դառնայ իր ամէնէն յափշտակիչ առաքինութիւնը։ Կարելի չէ զայն երեւակայել առանց այդ նախադասութեան, զոր ան կը տանի մինչեւ չնչասպառութիւն։ Այս ծովային շունչը իր իսկ կեանքին շունչն է։ Ի՞նչպէս մարդ մը, որ չի դադրիր ինքզինքը պրկուած պահելէ Արեւն ի վեր, կրնար ճիշդ չափի ճաշակն ունենալ։ Այս քրտինքն է որ վսեմ է, եւ այս շատը, որ երբեք բաւարար չէ։

Եթէ ուզէինք հարազատօրէն թարգմանել Նարեկացին, իր լեզուին մէջ իսկ անստգիւտ, պարտաւոր պիտի ըլլայինք, կարենալ տալու համար անոր ասացուածքներուն կշռաւոր ճնշումն ու հոգեկան ծանրութիւնը, հնարել գրեթէ ամէն բառ, որ շրջաբանութեան մը ամփոփումն է, ինչպէս ինքը կ'ընէ։ Այս Սուրբին քերթողութիւնը իր իսկ գիտութեանքին զոհը կը դառնայ։ Կարելի չէ զայն մեղադրել ճոռոմաբանութեան մեղքով։ Ան կը ճեղքէ կ'անցնի այդ բանէն շա՛տ անդին։Ան կը պտըտցնէ, կը խաղցնէ բառերը, դերվիշական պարերու նման։ Այս յորձանքը աներեւոյթ թելեր կը յափշտակէ իր ճամբուն ընթացքին, կը հանգուցէ զանոնք իրարու. անոնցմով կը հիւսէ իր ներքին երկինքը»։

Վա՛յ, անպիտան, այս ի՛նչ թափանցում է, ի՛նչ հրաշալի վեցերորդ զգայարանք՝ անոր ունեցածը։ Կարծէք հայ մայր մը ծնած ըլլայ զայն, իր ամբողջ կեանքը անցուցած՝ հայ վանքի մը մէջ, տարիներով գրաբար մատենագրութիւն սերտած, սերտած ու դինովցա՛ծ անով։

Անտրէ Մարսէլով Նարեկացին գտած է իր ամէնէն խորաթափանց մեկնաբանը։

Ու հիմա, ի՛նչպէս չհամբուրել ճակատը այս օտար տղուն, ազնուագոյն զաւակը ազնուագոյն ազգին։

Հոս ալ սակայն կանգ առնենք։ Դիմեցէք ձեր կարգին, ամբողջական գրուածքին, եթէ իրապէս կ'ուզէք ստանալ մտաւորական մեծագոյն հաճոյքներէն մէկը ձեր կեանքին։

Զգելով հայ ընթերցողները իրենց այդ հաճոյքին, կը հրաւիրեմ զանոնք ուրիշ տեսակի խնջոյքի մը, գալ շաբթու։

Մարսէյլ — Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

ԱՏԱՑԱՆՔ

ԼՈՒՍԱԲԵՐ, Դ. տարի թիւ 1, 1952 յունուար (Մանկական եւ Պատանեկան ամսագիր)։ Պատկեբազարդ։ Հասցէ. — Ave. Naderie, Magasin Hovar Tehran (Perse).

Ծ Ի Ծ Ա Ղ

ԲԱԽՏԱԳՈՒՇԱԿ.— Քեզի համար կը տեսնեմ ամուսին մը, հարուստ, ուսեալ, բարեկիրթ...

ԿԻՆԸ.— Ուրեմն ի՞նչ պիտի ընեմ հիմակուան ամուսինս..

ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ ՕՐՈՒԱՆ ԿԵԱՆՔԷՆ

ԱՆՏԷՐ ՄԵՌԵԼԸ

Խելքը գլուխն էր. ճանչցաւ, խօսեցաւ, քաշեց, ձեռքս համբուրեց։ Ես ալ երեսները համբուրեցի։ Կապոյտ Խաչէն ալ այցելութեան եկած էին. պտուղին տեսակները բերած էին։ Կերա՞ւ, չկերա՞ւ... վերջինը եղաւ։ Խե՛ղճ Սինա։

— Ի՛նչ էր, ինչ եղաւ, վրայ բերեց Վարդը, ամուսինը ուսեալ, պատուաւոր մարդ. Պոլիս, զաւակները ուսուցիչ եղած էր։ Ինքը ըսես՝ շնորհ կը թափէր վրայէն. վրան գլուխը կոկիկ, մաքուր։ Մինչեւ վերջը մաքրութենէն կը ծփծփար սենեակը։

— Իրաւ շատ կը ցաւիմ, Վարդի խօսքը ընդհատեց Քնար, մէկը չունի. ոչ զաւակ, ոչ ազգական, ոչ երկրացի։ Քանի ոտքը ձեռքը կը բռնէր՝ անդուլ, անդադար կ'աշխատէր։ Երկար ատեն անկողին ինկած ամուսինը վարդի պէս պահեց. բժիշկը դեղը անպակաս ըրաւ։ Մեռա՞ւ. ունեցած չունեցածը ծախեց, գերեզմանին 30 տարուան հող գնեց. պատուով թաղում կատարեց. տարին լմննալուն՝ վրան քար քաշեց։ Հոգեհա՞ցը կ'ըսես, հոգեհանգի՞ստը կ'ըսես...

— Պատուական կին, իրաւ — խօսքի շարունակութիւնը Վարդը սկսեց, — ի՞նչ ըսես որ, քանի մը տարիէն ինքն ալ ընկաւ. ականջը ծանրացաւ, աչքերուն լոյսը պակսեցաւ, ձեռքերը դողալ սկսան. ալ գործել չկրցաւ։

— Իրաւ է, անօթի չմնաց, Կապոյտ Խաչը, դուռ-դրացի ապրուստը հասցուցին, բայց վարժուած չէր. ծանր կուգար իրեն. կերած հացը իրեն կ'ուտէր։ Խե՛ղճ Սինա։ Աստուած կին ըսածը անզաւակ չձգէ։

— Հիմա մէկը եթէ տիրութիւն չընէ՝ անտէր մեռել պիտի ըլլայ. հիւանդանոցէն պիտի թաղուի. զուցէ բժիշկ ուսանողներուն դանակներուն տակը կտո՛ր-կտո՛ր ըլլայ։

— Ո՛ւֆ, հառաչեցին երկուքը մէկ, կարծես տեսան դանակը, որ պատռում էր իրենց ծանօթ մարմինը։

— Ես ալ ատոր համար, լուսն ու մութին, եկայ քեզի, Վարդ քոյրիկ, ամուսինը հոս թաղուած է. գերեզման ունի. տարիներով մեզի հետ նստած-ելած է, կերած-խմած է. վշտերուս, ուրախութիւններուս հասած է, պիտի ձգենք որ անտէր մեռե՞լ ըլլայ։ Ո՛ւֆ... ու ծածկեց աչքերը, կարծես չտեսնելու համար դանակի տակ ընկած Սինայի մարմինը։

— Ինչո՞ւ ձգենք, պատասխանեց Վարդը վըճռական, — քանի որ գերեզման ունի, ի՞նչ կը պակսի. դագաղ մը եւ դիակը հոս բերելու ծախքը՞։ Անճրկելու չէ։ Խիղճ կը վերցնէ՞, որ իր ձեռքով, իր գերեզմանը պատրաստած մէկը անտէր մեռել ըլլայ, գերեզման չունենայ։

— Խիղճ ունեցողինը չի վերցներ, չունեցողի՞նը...

— Է՛է՛, խիղճ ունեցողին կ'երթանք. տանկ, հանգանակութիւն մը կ'ընենք, գործը գլուխ կը բերենք։ Տէր ու տիրական ունեցող, նիւթական միջոցը չունեցողին հասած ենք։ Սինա՞ն անտէր մեռել պիտի ընենք։ Չէ, ըլլալիք բան չէ։

— Ուրեմն ելիր, ժամանակ կորսնելու չէ, սիրտ առաւ ընկերուհին, — մէկը ղրկելու է հիւանդանոց դիակին տէր կենալու։ Գրիգոր աղան կը խօսի եկեղեցական հոգաբարձութեան. Ոսկեանը՝ մեռելաթաղներուն։

= Կապոյտ Խաչը, Եկեղեցասէր տիկնանց խումբը, դուռ, դրացի, ծանօթ, բարեկամ, նաեւ խղճամիտ անծանօթ... Չէ՛, չըլլալիք բան չէ — վրայ տուաւ Վարդը, ծածկելով տապկուած հացիկներու տապակը, որ չպաղի։ Հա՛րս... — կանչեց սանդուխն ի վեր, — պզտիկներուն նախաճաշը, դպրոց տանիլը, կէսօրուայ կեր-կարակուրը մնաց ձեզի. շուտ ըրէք։ Ես դուրս կ'ելլեմ Քնար քոյրիկիս հետ. հանգանակութիւն պիտի ընենք Սինան հոս բերելու համար։ Ինծի չսպասէք. ե՛րբ տուն գալս չգիտեմ։

— Լսեցինք, մայրիկ, պատասխանեցին երկու հարսերը միասին։

— Թուղթ ու մատիտ առնելու է նուիրատուներու անունները, գումարները գրելու համար, ըսաւ Քնարը։

Փնտռտուքի պէտք չկար. Թոռներու հին տետրակներէն մէկի մէջէն պոկեց մի քանի թերթ, առաւ մի սրածայր մատիտ, ու դուրս ելան։ Մոռացել էր գոգնոցը հանել։ Ի՛նչ հոգ. անելիքն էլ գործ էր. խաղ ու խնդում չէր։ Հաւաքեց, փաթթեց մէջքը, ու յետ հրեց իրենց տան կից դրացի տան դուռը։

(2) — ԷԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

Շանդակից դատ մը

ՏԻԿԻՆ ՄԸ ՈՐ Կ'ԱՄԲԱՍՏԱՆՈՒԻ ԹԷ ԹՈՒՆԱՒՈՐԱԾ Է 12 ՀՈԳԻ

Եչ. օր Փուաթիէի եղեռնադատ ատեանը սկըսաւ դատել կին մը, Մառի Պեսնառ, այն ամբաստանութեամբ թէ թունաւորած է իր ամբողջ ընտանիքը, տասներկու հոգի։ Ամբաստանագիրը կ'ըսէ թէ բոլոր ոճիրները գործած է կատարեալ պաղարիւնով եւ գիտականօրէն։

Ամբաստանեալը կեղծարարութիւն մըն ալ գործած ըլլալով, երկու տարի բանտարկութեան դատապարտուեցաւ յետաձգումով, նաեւ 12.000 ֆրանք տուգանքի։ Յետոյ սկսաւ 12 ոճիրներու դատավարութիւնը։

Նախագահ Ֆավառ ամբողջ չորս ժամ կը պատկերացնէ Պեսնառի կեանքը, ոճիրները, 12 դիակները եւայլն։ Փաստաբանները կ'անցնին հակայարձակման։ Անոնք չեն փորձեր շատ խորը երթալ, այլ կը ճգնին ցոյց տալ տկարութիւնները կամ չափազանցութիւնները հարցաքննիչ դատաւորներուն եւ վկաներուն։

Պեսնառ այս բոլորին անխռով ականատես կ'ըլլայ։ Երկուքուկէս ժամուան հարցաքննութենէ մը ետք, զոր կը տանի ոտքի վրայ եւ առանց ընկըճուելու, ի վերջոյ կը փղձկի սրահէն դուրս։

Վստահ իր դատին եւ իր պաշտպաններուն վրայ, շատ ալ չի վախնար բանավէճէն։ Կ'ուզէ որ ընդլայնեն տեղեկութեանց սահմանը, ինչ որ դիւր կուգայ փաստաբաններուն։ Սեղանի մը վրայ կը դնեն գոյնզգոյն տուփեր։ Արսենիք։

Փաստաբան Կոթրա կը պահանջէ որ լսուին գերմանացի Տիէցը, Փուաթիէի ոստիկանութեան հակիչը եւ երեք աղջիկներ։

Նախագահը կը յայտարարէ Պեսնառի՝ թէ 12 հոգի թունաւորած ըլլալու ամբաստանութեան տակ կը գտնուի։ Միայն թէ երկու հարցեր կը ներկայանան. մահացու քանակութեամբ արսենի՞ք գտնուա՞ծ է դիակներուն մէջ, զննութիւնը անհրաժեշտ զգուշութեամբ կատարուա՞ծ է։ Բան մը ունի՞ս ըսելիք, կ'աւելցնէ Ֆավառ։

— Փաստաբաններս պիտի ստանձնեն իմ պաշտպանութիւնս։

Նախագահը կը յիշէ ամբաստանեալին ուրացումները, կը յայտարարէ թէ բացարձակ ապացոյցներ չկան յանցապարտութեան, բայց գոյութիւն ունին շարք մը կասկածներ, որոնք անուղղակի փաստ մը կը կազմեն։ Գալով արսենիքին, այդ մասին զգուշութեամբ պիտի շարժի։ Այսուհանդերձ, Տոքթ. Պերուի տեղեկագիրը ցոյց կուտայ արսենիքի գոյութիւնը 12 դիակներուն մէջ։ Նախ՝ դանդաղ, ապա սուր թունաւորում մը, 18–60 միլիկրամ թոյն, իւրաքանչիւր մարմնի մէջ։

Ամբաստանեալը.— Ամուսինս սպաննելով, ամբողջ երջանկութիւնս պիտի քանդէի։ Շատ երջանիկ էի անոր հետ։ Երկար, երկա՛ր կ'ուզէի պահել զինքը։ Աւելի աղէկին չէի կրնար հանդիպիլ։

Նախագահը.— Այսուհանդերձ, քիչ մը նախանձ ցոյց տուած էք։ Անունը չեմ տար... Եւ յետոյ, կարեւորութիւն չունի, տիկին Փենթու։ Երբ զայն գտաք ձեր ամուսնին հետ, որոշ դիրքի մը մէջ, ի՞նչ մտածեցիք։

Ամբաստանեալը.— Կարծեցի թէ իր սիրուհին է։ Ներեցի։ Նկատի ունենալով առողջական վիճակս, բան չըսի երկուքին ալ։

Նախագահը.— Եւ չարունակեցիք զայն սքանչելի բարեկամուհի մը համարել։ Ինչո՞ւ համար գժտուեցաք։

Տիկին Փենթուի վարձած տան վաճառումը պատճառ կ'ըլլայ երկու բարեկամուհիներու գժտութեան։ Այն ատեն է որ, ամբաստանեալին ամուսինը՝ Լէոն Պեսնառ կարգ մը խոստովանութիւններ կ'ընէ։ Եւ կ'երկարի շարքը. այս վերջնոյն հիւանդութիւնը եւ մահը Մոնփանսիէի դըղեակին հրկիզումը, Փենթուի տան կողոպուտը, եւայլն։.

Տիկին Պեսնառ կը մեղադրուի թէ Տըմէօլէ անուն մէկու մը հարիւր հազար տուած է այս խաղը կամակերպելու համար։ Ամբաստանեալը կ'ըսէ թէ չի յիշեր։ Եւ կը գանգատի թէ շատեր ուզած են իր տունը քանդել, բայց ինք ղրկուած նամակները այրած է։

Մառի Պեսնառ.— Երբեք մաս չեմ կազմած աւազակախումբի մը։ Միւսները ամէն ինչ ըրած են։ Ես տկարացած, ընկճուած էի բանտարկութենէն, տեղի տուի։ Ազդեցութիւն բանեցուցին վրաս։

Երրորդ նիստին, որ տեղի ունեցաւ ուրբաթ, վիճաբանութիւնը գիտական էր, բայց ահաւոր։ Հողէն դուրս բերուած 12 դիակնե՛ր...։ Զոհերուն աղիքներուն կշիռը, գոյնը, տոկունութիւնը եւլն.։

Նախագահը կը հարցնէ թէ կարելի՞ է նոր հետքեր գտնել զոհերուն մարմիններուն վրայ։

Տոքթ. Կիւյոն.— Շատ դժուարաւ։ Ներքին գործարաններ գոյութիւն չունին։

Դատարանը չի կրնար յաւելուածական տեղեկութիւններ քաղել այս պայմաններուն մէջ։

Բոլոր դագաղներն ալ հողը դրուած էին, բացի Լէոն Պեսնառինէն։

Գլխաւոր փորձագէտ Տոքթ. Պեռու կը բացատրէ թէ ինք կը ստանար զոհերու մարմիններէն զանազան կտորներ, մանաւոր չիչերու մէջ։

Փաստաբան Կոթրա տակնուվրայ կ'ընէ անոնց տեղեկագիրը, կը թուէ խառնակութիւնները, թերութիւնները, անփութութիւնները եւ կ'եզրակացնէ.— Բոլոր ամբաստանեալներուն, բոլոր անմեղներուն համար, կը նախընտրեմ նկատի առնել ոճրագործ ձեռքի մը վարկածը քան թէ փորձագէտ բժիշկի մը անհոգութիւնը։

Փաստաբանը այնուհետեւ դիտել կուտայ թէ չիչերուն Մարսէյլ առաքումը եւ վերադարձը ոչ հարցաքննիչ դատաւորին եւ ոչ ալ բժիշկին հակակշիռէն անցած են։ Ու լուսաբանութիւն կը պահանջէ։

Տոքթ. Պեռու չի կրնար բացարձակ կերպով հաւաստել արսենիքի գոյութիւնը, միայն վըստահ է որ Լէոն Պեսնառի մարմնին մէջ երեւան հանած է։

Փաստաբանը վեց չիչ կ'երկարէ փորձագէտին, որպէսզի ճշդէ թէ որո՛նց մէջ մկնդեղ կը գտնուի։ Տոքթ. Պեռու քննելէ վերջ, կը մատնանշէ երկու չիչերը, բոլորին մէջն ալ ծարիր կար... Ասոր վրայ, Իբրաւագէտ Հայեօ յաղթական կ'աղաղակէ.

— Դատի ենթարկուած էք, Տոքթ. Պեռու։

Ահագին ժխոր կը փրթի. Մառի Պեսնառ կը ժպտի, իսկ նախագահը կը փակէ նիստը։

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

Փետր. 14ի գիշերը Սիմոնեան ճաշարանին մէջ տեղի ունեցաւ Փարիզի Հայ Բժշկական Միութեան ճաշը։ Միեւնոյն ատեն տօնուեցաւ Միութեան պատուոյ Նախագահ Պրոֆ. Աղաճանեանի բժշկական գործունէութեան յիսնամեայ տարեդարձը։

Հակառակ տեղացող ձիւնին եւ աննպաստ օդին, Փարիզի եւ արուարձաններու հայ բժշկական դասը, մեծ թիւով, եկած էր տօնելու երէց գիտնականին եւ բժշկապետին յիսնամեակը։

Միութեան նախագահը, Պ. Արամ Ճինճեան խօսք առնելով, պարզեց յոբելեարին գիտական վաստակը. —

— «Տոքթ. Կարապետ Աղաճանեան ծնած է Թիֆլիս, ուր իր երկրորդական ուսումը առնելէ վերջ, 1898ին կը մտնէ Փեթերսպուրկի բժշկական համալսարանը, որուն շրջանը կ'աւարտէ 1901ին։ Իբրեւ մասնագիտութիւն ջղային եւ մտային հիւանդութիւնները ընտրելով, իր աւարտաճառը կը ներկայացնէ 1904ին։ Իր ուսումը շարունակելու համար Գերմանիա կը մեկնի։ Իր մասնագիտութիւնը կատարելագործելով, կ'աշխատի գերմանացի ծանօթ պրոֆէսէօրներու դարմանատան մէջ։ Պրոֆ. Եաքոպսոնի աշխատանոցին մէջ կ'աւարտէ իր մէկ կարեւոր ուսումնասիրութիւնը, զոր կը հրատարակէ Պերլինի Արքայական գիտական Ակադեմիան։

Ռուսիա վերադարձին բժշ. Աղաճանեան Վարշաւայի բժշկական համալսարանին ուսուցիչ կ'անուանուի։

1920ին Փարիզ կուգայ, ուր շարք մը քննութիւններէ վերջ, բժշկական համալսարանէն վկայական կը ստանայ եւ վերջնապէս Փարիզ կը հաստատուի։

Պրոֆ. Աղաճանեան բազմաթիւ աշխատութիւններ ունի. ռուսերէն, գերմաներէն եւ ֆրանսերէն։ Երկասիրութիւններ որոնք 50 տարուան իր պրպտումներուն եւ անխոնջ աքնութիւններուն արդիւնքն են, իր մասնագիտութեան կալուածին մէջ։ Ինք զաւակն է Սարգիս քահանայ Աղաճանեանին որ կարեւոր դեր ունեցած է Գէորգեան ճեմարանին հիմնարկութեան մէջ։ Ամերիկայի մէջ ունի եղբայր մը, նոյնպէս բժիշկ եւ շատ գնահատուած, Փարիզի մէջ ալ իր զաւակը՝ բժիշկ Նիքոլա Աղաճանեան, որ հօրը նման կը սիրէ հետեւիլ բժշկական նորութիւններուն եւ ուսումնասիրել զանոնք»։

Այս յոբելեանին առթիւ ուղերձ մը կարդաց Պ. Ա. Հանչէր։ Ժամը մէկին մտերմական այս հանդէսը վերջացաւ եւ հրաւիրեալները մեկնեցան գոհ եւ ուրախ, իրենց հետ տանելով գեղեցիկ յիշատակ մը։

X Փետր. 18ին, երկուշաբթի երեկոյ տեղի ունեցաւ Բժշկական Միութեան հերթական դասախօսութիւնը։ Դասախօսն էր Պ. Ժիրայր Բաբերդեան, նիւթ ունենալով՝ « Les problèmes des stéroïdes surrénaliens et ses incertitudes — Etude du syndrome d'adaptation ».

Պ. Բաբերդեան, ուսանող Փարիզի բժշկական համալսարանի վերջին կարգի, ծանօթ է իր հըմտալից դասախօսութիւններով եւ մեծ յաջողութեամբ խօսեցաւ իր ընտրած դժուարին նիւթի մասին։ Ներկայ բժիշկները իրենց գնահատանքը յայտնեցին։

Լ.

«ՅԱՌԱՋ» ԹԵՐԹՕՆԸ — ԹԻՒ (7)

ԼՐՏԵՍՆԵՐՈՒ ՊԱՅՔԱՐԸ

(ՎԷՊ ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԷՆ)

ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԱԾ ԱՆԳԼԵՐԷՆԷ

— Օհ, տխմա դիւրին է։ Թղթածրարներ կը ներկայացնեն ինծի։ Ես պարտաւոր եմ քննել զանոնք։ Ինձմէ առաջ ուրիշներ քննած եւ իրենց խորհրդածութիւնները արձանագրած են անոնց վրայ. ես ալ իմ կարգիս բոլորին վրայ կը գրեմ. «Պ. Սմիթի ուշադրութեան յանձնուած»։

— Պ. Սմիթը ո՞վ է։

— Չեմ գիտեր։ Բայց այդ տեսակ պաշտօնատուներու մէջ անշուշտ բազմաթիւ Պ. Սմիթներ կան։ Մինչեւ որ թղթածրարները բոլոր Պ. Սմիթներուն ձեռքը հասնին, ես գործս աւարտած եւ նախարարութենէն բաժնուած պիտի ըլլամ։

Յաջորդ օրը նախորդ իրիկուան չափ լաւ տրամադրուած չէր Փօնթիւի։ Անմիջապէս զգացի թէ ամէն ինչ իր ուզածին պէս չէր ընթանար։

— Յոգնած եմ այսօր, ըսաւ, ստիպուեցայ շատ աշխատիլ։

— Հապա ձեզի ներկայացուած թղթածրարները Պ. Սմիթին կը ղրկէիք։

— Այո, կը ղրկէի, սակայն այս առաւօտ մեր գրասենեակին պետը զիս կանչեց։ Անունը Սմիթ է եղեր եւ բոլոր թղթածրարները իրեն ղրկուեր են։

Սկսայ խնդալ, սակայն լուրջ էր Փոնթիւի։ Պետը, որ տեղեկութիւն չունէր մեր ծերուկին ինքնութեան մասին, ժամերով բացատրած էր թէ ինչպէս պէտք էր աշխատիլ, փոխանակ թղթածրարները իրեն ղրկելով «զուարճանալու»։

— Նոյնիսկ երկար ճառ մը խօսեցաւ պատասխանատուութեան մասին, ըսաւ Փօնթիւի, կարծես թէ տղէտ մը ըլլայի։ Երեւակայեցէք մարդը ինծի կը խօսի պատասխանատուութեան մասին։

Երրորդ օրը աւելի յաջող անցած էր Փօնթիւիի համար։ Գրասենեակին գտնուած շէնքին վերի յարկը ճաշարան մը կար եւ պաշտօնէութիւնը առհասարակ հոն կը ճաշէր։

— Այս ճաշարանէն զատ ուրիշ ճաշարան չկա՞յ այս կողմերը, հարցուց Փօնթիւի՝ Հօրլօքի, երբ կէսօրուան դադարի ժամը հասաւ։

— Փողոցին անկիւնը Պուլրաշ ճաշարանը կայ, պատասխանեց Հօրլօք։ Քիչ մը սուղ են գիները, սակայն ճաշերը լաւ են։ Ես միշտ հոն կը ճաշեմ։

Այս խօսակցութենէն վերջ շատ բնական էր որ երկու պաշտօնակիցները միասին ճաշեն։

Ճաշի ընթացքին Փօնթիւի սկսաւ զուարճալի պատմութիւններ պատմել Հօրլօքի։ Ի մէջ այլոց ըսաւ նաեւ թէ անձնապէս ծանօթ էր Պատերազմական Նախարարին։ Այս տեղեկութիւնը շահագրգռուած էր Հօրլօքը, որ այժմ մեծ հետաքրքրութեամբ կը լսէր ծերունիին խօսքերը։ Եթէ Հօրլօք իսկապէս լրտես մըն էր, անշուշտ պիտի ուզէր բարեկամանալ Ֆրանսացիին հետ, որ այնքան մօտէն կը ճանչնար նախարարը։

— Ջուկը կրնաք բռնուած նկատել Նիւմըն, ըսաւ Փօնթիւի երեկոյեան։ Ան կը յուսայ զանազան տեղեկութիւններ ստանալ ինձմէ։Վաղը դարձեալ միասին պիտի ճաշենք։ Տեսնենք ինչ պիտի պատահի։

Նոյն իրիկունը Մարշըլ խոստացաւ ինծի գալ, միասին պիտի լսէինք Փօնթիւիի բացատրութիւնները։ Երեկոյեան երեքս հաւաքուած էինք սեղանին շուրջը։

— Է՛հ, ի՞նչ լուր Հօրլօքէն, հարցուց Մարշըլ։

— Նախ ճաշենք։

— Ո՛չ, մինչեւ որ Հօրլօքի մասին տեղեկութիւն չտաք, ձեզի ճաշ չկայ։ Յայտնի է թէ շատ բան ունիք ըսելիք։

— Սիրելի Մարշըլ, կը գնահատեմ ձեր ջանքերը, բաւական աշխատած էք Հօրլօքի կեանքի մասին տեղեկութիւններ ստանալու համար։

— Անշուշտ, ըսաւ Մարշըլ հպարտ շեշտով մը եւ ինքնավստահ, կատարելապէս տեղեակ եմ իր կեանքին բոլոր շրջաններուն։

— Այո, սակայն մոռցեր էիք ինծի ըսել թէ երկար ատեն Ամերիկա ապրած է ան, ըսաւ Փօնթիւի։

— Բայց վստահ եմ թէ բնաւ Ամերիկա չէ գացած։

— Գացա՛ծ է, պնդեց Փօնթիւի։

— Իմ հաղորդած տեղեկութիւններս ամբողջական են, Պ. Փօնթիւի, երբ ես քննութեան ձեռնարկեմ, աչքէս բան մը չի վրիպեր։

— Ես ալ կ'ըսեմ թէ վրիպեր է։ Հօրլօք ոչ միայն այցելած է Ամերիկա, այլ եւ հոն ապրած է երկար ատեն, նոյնիսկ կրնամ ըսել թէ Ամերիկացի է։

(Շար.)

դրամներու արժէքը միշտ կը բարձրանայ սեւ շուկային մէջ։

3. Արտածումները ամէնէն ցած աստիճանին իջած են 17 ամիսէ ի վեր, իսկ ներածումները աւելցած։

4. Արտակարգօրէն պակսած է Ֆրանսայի բաժինը՝ Եւրոպայի վճարումներու Միութեան մէջ (յունուարի բացը՝ 31 միլիոն սթերլին)։

5. Անհատներ ոսկի եւ ոսկեդրամ կը դիզեն (համագումար 3,500,000,000 սթերլին)։

6. Կազմակերպուած խուսափում տուրքերէ, ինչ որ տարին հարիւր միլիոն սթերլինի վնաս մը կը պատճառէ երկրին։

Այս բոլոր պարագաները նկատի առնելով, նախարարական խորհուրդը գիշերանց որոշեց ոչ թէ 10, այլ 15% աւելցնել տուրքերը, 190 միլիառ ֆրանք ճարելու համար։

Ազգային ժողովը այսօր, երեքշաբթի, պիտի քննէ կառավարութեան օրինագիծը։ Մինչեւ հիմա ընկերվարական յանձնաժողովը մերժած էր տուրքերու յաւելումը։ Եթէ ելք մը չգտնուի, անխուսափելի կը համարուի դահլիճին անկումը։

✕ Իր կուսակցութեան համագումարէն ետք ճառ մը խօսելով, զօր. տը Կոլ յայտարարեց թէ «Ֆրանսա դաշնակիցներու պէտք ունի եւ ոչ թէ տէրերու։ Ֆրանսան պէտք է իր սեփական բանակը ունենայ, այլապէս օր մը պիտի ենթարկուի խորհրդային գերութեան կամ ամերիկեան թեւարկութեան»։

Միջին Արեւելքի հոգերը

Լաւատեղեակ աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ այս միջոցին տեսակ մը խրախանցում կը տիրէ Միջին Արեւելքի մէջ, իբրեւ հետեւանք Եգիպտոսի վերջին դէպքերուն։

Նմանապէս ուշագրաւ է Փաքիստանի արտաքին նախարարին՝ Սըր Զաֆրուլլահ խանի գործունէութիւնը։ Նախարարը կ'աշխատի դիւրացնել անգլեւեգիպտական վէճին լուծումը, միւս կողմէ ամրապնդել կապերը Փաքիստանի եւ միւս իսլամ պետութեանց հետ։ Կը թուի թէ իր նպատակն է բոլոր վիճելի խնդիրները հալեցնել Միջին Արեւելքի ապահովութեան հարցին մէջ։

Թրքական զեկոյցի մը համաձայն, երբ Զաֆրուլլահ խան Անգարա կը գտնուէր, այցելեց հանրապետութեան նախագահին եւ վարչապետին։ Յետոյ գնաց Պէյրութ եւ տեսակցեցաւ Լիբանանի նախագահին եւ վարչապետին հետ։

✕ Իրաքի կառավարութեան եւ անգլիացի ներկայացուցիչներուն միջեւ գաղտնի բանակցութիւններ տեղի կ'ունենան Պաղտատի մէջ։ 1930ի անգլեւիրաքեան դաշնագրին համաձայն, երկու երկիրները պիտի գործակցին, Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան համար։

✕ Պուլկարական կառավարութիւնը ծանուցագիր մը յանձնեց Սոֆիայի Թուրք գործակատարին։ Ծանուցագիրը կ'ըսէ թէ Թուրքիոյ անդամակցութիւնը Ատլանտեանի դաշինքին կ'ըսպառնայ Պուլկարիոյ ապահովութեան եւ թէ այդ զինակցութեան միանալով Թուրքիա իր երկիրը վերածած է յարձակման խարիսխի մը՝ ընդդէմ Թուրքիոյ»։

Ծանուցագիրը դիտել կուտայ թէ Մ. Նահանգներուն օգնութեամբ Թուրքիա զինուորական կարեւոր պատրաստութիւններ կը տեսնէ, թէ դարձած է աշխարհակալ պետութեանց տեղեկատու կայան մը եւ թէ Ատլանտեանի դաշինքին անդամակցութենէն վերջը, պուլկարեւթուրք յարաբերութիւնները կրնան ծանրանալ։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

Գահիրէի պաշտօնական շրջանակներէն հասած լուրերուն համաձայն, Մահէր փաշա արդէն իսկ ճշդած է իր պայմանները, անգլեւեգիպտական վէճին կարգադրութեան համար։ Քանի մը օրէն, Եգիպտոսի վարչապետը ծանուցագիր մը պիտի յանձնէ Անգլիոյ, հետեւեալ պայմաններով. —

1. — Մէկ տարուան ընթացքին, ամբողջական պարպում Սուէզի ջրանցքին։ 2. — Սուտանի կցումը Եգիպտոսի։ Սուտանցիները երեք տարիէն աստիճանաբար ձեռք պիտի առնեն երկրին ղեկը, ՄԱԿի հակակշռին տակ։ 3. — Շրջանային դաշինք մը Արաբական Դաշնակցութեան եօթը անդամներուն եւ հարեւան ազգերուն միջեւ, Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան համար, հրամանատարութեամբ Եգիպտոսի։

Հեռագիրը կ'ըսէ թէ այս երեք առաջարկները որոշուած են երկար վիճաբանութիւններէ ետք, որոնց մասնակցած են Եգիպտոսի եւ Սուտանի քաղաքական հոսանքները ու միջազգային հարցերու մասնագէտները։ Կը կարծուի թէ Մահէր փաշա ոչ մէկ զիջում պիտի ընէ։

ԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ հրամանատարութիւնը կը ծանուցանէ թէ ուրբաթ իրիկունէ սկսեալ, ֆրանքեւվիէթնամեան ուժերը աստիճանաբար քաշուեցան Հօա–Պինհի դիրքէն։ Բոլոր ամրութիւնները քանդուեցան։ Ըմբոստ ուժերը յաջորդ առտու միայն կրակ տեղացին գացող զօրամասերուն վրայ, որոնց թիւը կը հաշուեն 22,000—42,000։

ԵՐԵԿՈՅԹ – ԽՆՋՈՅՔ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Փետրուար 18ի առթիւ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, 1 Մարտ, շաբաթ ժամը 20.30ին Համօ Օհանջանեան սրահին մէջ։ Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Պոլ. Օտեայի Վռամեան Ենթկ. եւ հովանաւորութեամբ Մարսէյլի Հ. Յ. Դ. Շրջանային Կոմիտէի

2 ՄԱՐՏ ԿԻՐԱԿԻ կէսօրէն վերջ ժամը 3ին, Պար էնթէրնասիոնալի հանրածանօթ սրահին մէջ, 230 Chemin de la Madrague:

Ղեկավարութեամբ ընկեր Ն. Սարգիսեանի Կարտանի Նոր Սերունդը մեծ պատրաստութեամբ պիտի ներկայացնէ

ՍՕՍ ԵՒ ՎԱՐԴԻԹԵՐ

ՕՐԻՆԱԿ ԱՌԵՔ

Պելֆօռէն Պ. Եր. Տէր Եղիայեան 120 անձեռոց (serviette) նուիրած է Դպրոցասէրի վարժարանին ի գոհունակութիւն իր աղջկան ստացած դաստիարակութեան։ Խոստացած է իր Փարիզ հանդիպումին 100,000 ֆրանքի նուէր մը եւս ընել յատկացնելու համար անկողնի ծածկոցներու գնումին։

Դպրոցասէրի վարչութիւնը իր շնորհակալութիւնները յայտնելով յարգելի նուիրատուին, կը յուսայ թէ իր գեղեցիկ եւ ազգասիրական օրինակին պիտի հետեւին նաեւ ուրիշ ծնողներ եւ ազգայիններ։ (Կնիք)

ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆԻ ՀԱՆԴԷՍ (JOUR DU MARDI GRAS)

Կազմակերպուած Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան, Որբերու Օգնութեան Մարմնի կողմէ։

26 Փետրուար, երեքշաբթի օր, ժամը 15—20, Ժան Կուժօնի սրահին մէջ, 8 rue Jean Goujon, Փարիզ (8)։ Պատանեկան եւ մանկական խաղեր եւ հաճելի անակնկալներ։ Զանազան մրցանակներ ծպտեալ տղոց համար։ Մուտք եւ թէյասեղան 500 ֆր.։ Տոմսերու համար դիմել անդամուհի տիկիններու կամ հեռաձայնել Ric. 92-60։

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ ՕՆՆԻԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ

30 Մարտ կիրակի, ժամը 21ին, Salle Gaveau, հովանաւորութեամբ Ցանձնախումբի մը որուն պատուակալ նախագահն է ԶԱՐԵՀ ՊԷՅ ՆՈՒՊԱՐ Կը մասնակցին Concert Pasdeloup, բաղկացած 65 հոգիէ եւ Radioի երգչախումբը։

ԿԸ ՓՆՏՌԵՄ հօրեղբայրս՝ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՔԷՇՄԷԵԱՆ որ 1914էն ի վեր կը գտնուի Ամերիկա. նախ Նիւ–Եօրք, Սանֆրանսիսքօ, այժմ՝ Գալիֆօրնիա։ Իմացնել իր եղբօրորդւոյն՝ Յակոբ Քէշմէեանի, 58, Rue de Trons, Draguignan (Var)։ Կը խնդրուի ամերիկահայ թերթերէն արտատպել։

ԳՏՆՈՒԱԾ 36 ՏԱՐԻ ՎԵՐՋ

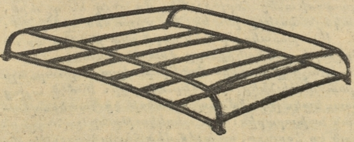
Մարսէյլ Ս. Մարկըրիթէն Մարգար Կարապետեան — Զէյթունի Կապան գիւղացի, 36 տարիէ ի վեր իր կորսնցուցած քոյրը գտած է Արդէշի նահանգին Փոն տ'Օպնա քաղաքին մէջ։

Ծանօթ դաշնակահարուհի
ՕՐ. ԳՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆԻ
նուագահանդէսը (programme bien tempéré)
22 Մարտի երեկոյեան
Ecole Normale de Musiqueի մէջ

Հացի եւ Լոյսի համար

վէպ օրուան կեանքէն. — գրեց՝ Մ. ԻՇԽԱՆ
Դիմել «Յառաջ»ի։ Գին 500 Ֆր. Թղթատարի ծախքով՝ 550։

ՊԱՐՆՈՒՄ ԵՒ ԿԱԼԸՐԻ

Ամէն տեսակ ինքնաշարժի եւ ճամբօնէթի համար Պարնումի եւ Կալըրիի պէտք ունեցողները պիտի գտնեն իրենց ուզածը փաբրիքասիոնի գինով։
MAISON VELMO - AUTO
14, Rue Louis-Blanc — Paris (10e),
184, Quai de Jemmappes.

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ. Դ. Փարիզի եւ շրջաններու ներկայացուցչական ժողովի շարունակութիւնը այս չորեքշաբթի իրիկուն (27 փետր.) ժամը 8.30ին Café de la Mairie, Place St. Sulpice:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Ֆր. Կապոյտ Խաչի Փարիզի Մասնաճիւղը կը տօնէ «Կապոյտ Խաչի Օր»ը Ապրիլ 14ին, Զատիկի երկուշաբթի օրը։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ. — Լիոնի Ֆր. Կապոյտ Խաչի տարեկան պարահանդէսը 15 մարտ Berriet-Millierի (Place Bellcour) շքեղ սրահներուն մէջ։ Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն։

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԼՍԱՐԱՆԻՆ հերթական հաւաքոյթը այս Չորեքշաբթի երեկոյ Քառէ սրճարանին վերնայարկը։ Կը դասախօսէ Փրոֆ. ԽԱՑԻԿԵԱՆ, ժամանած Ամերիկայէն։

Աղօթաժողով Պոմոնի մէջ

Պոմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ, ամէն չորեքշաբթի կէս օրէ վերջ, ժամը 2.30ին աղօթաժողով, քարոզ եւ հիւանդներու համար մասնաւոր աղօթք։

Կը հրաւիրուին բոլոր փափաքողները մասնակցելու այս աղօթքներուն։

Union Spirituelle des Dames, Eglise Arménienne Allée des Puits, Beaumont, Marseille:

ՎԱՐԴԱՄԱՏԵԱՆ

(ՀԷՔԵԱԹՆԵՐ ԵՒ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐ)

Գործ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ, գին 500 ֆր.։ Կարելի է գտնել.—

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Մալաքեան, 3 Bld. Théodore Turner.
ՎԱԼԱՆՍ.— Արսէն Տէր Սարգիսեան, 15 rue St. Jacques :
ԼԻՈՆ.— Ղազար Ղազարեան, 56 rue Cuvier :
ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Սիսլեան, 28bis, Cours Jean Jaurès:
ՆԻՍ.— Շ. Զօզեան, 3 rue Petit Parc :
ՏՐԱԿԻՆԵԱՆ.— Հայկազ Զօրեան, 6 rue de la République :
ՎԻԷՆ.— Կիւլպէնկ Սուքիասեան, 144 rue Serpaize:
Ս. ՇԱՄՈՆ.— Ընդրիկեան, 8 rue Jean - Dugas:

Օ Հ Ա Ն Տ Ո Ւ Ր Ե Ա Ն Ի
Նուագահանդէսը
Մայիս 25ին 952

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ԳԱՐԱԳԱՇ միշտ կը նուագեն ու կ'երգեն ամէն Ուրբաթ, Շաբաթ եւ Կիրակի
ՃԱՇԱՐԱՆ ԼԻԼԱ
24, Rue St. Lazare, Paris 9. Métro: N. D. de Lorette.

ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ
ԱԶԳ. ՏԱՆ ԲԱԺՆԵՏԷՐԵՐՈՒ

Փետր. 29ին Ուրբաթ օր ժամը 18ին, 32, Rue de Trévise, իր կեդրոնին մէջ կը գումարուի Ազգ. Տան բաժնետէրերու ժողովը, հետեւեալ օրակարգով. —

Ա.— Վարչութեան տեղեկագիր 1950 եւ 951ի տարեշրջաններու։

Բ. — Հաշուեքննիչ Պ. Արման Լըֆէվրի տեղեկագիրը նոյն շրջաններու մասին։

Գ. — Վաւերացում վարչութեան տեղեկագիրներուն եւ հաշիւներուն։

Դ. — Նոր վարչութեան ընտրութիւն.

Ե. — Զանազան հարցեր։

ՀԱՅ ԱԶԳԱՅԻՆ ՏԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

21րդ տարեկան ցերեկոյթ

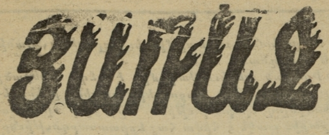
Կազմակերպուած Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանի Արիներուն եւ Արենոյշներուն կողմէ։ 2 Մարտ, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Salle de la Chimie, 28bis, Rue St. Dominique (métro Invalides)։ Սկաուտական ներկայացումներ, հայկական պարեր եւ երգեր սկաուտներուն եւ արենոյշներուն կողմէ։

Պիտի ցուցադրուին տեսարաններ Աւստրիոյ ճամբարէն, որուն մասնակցեցան Հայ Արիները անցեալ ամառ։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ։ Արիները եւ Արենոյշները պիտի ներկայացնեն մեծ պատրաստութեամբ, Շէյքսփիրի ՎԵՆԵՏԻԿԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԸ (հայերէն)։

Մուտք 300 եւ 200 ֆրանք։

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme,Paris(13)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925,R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 փր., Տար. 2200, Արտ. 3000 փր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 փր. C.C.P. Paris 1678-63

Mercredi 27 Février 1952 Չորեքշաբթի 27 Փետրուար

28րդ ՏԱՐԻ–28e Année No 6698 Նոր շրջան թիւ 2109

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՍՊԱՐԷԶ ՉԻ ՊԱԿՍԻՐ

Հին եւ Նոր սերունդի մասին բացուած առուլիսին առթիւ, մասնաւորապէս շեշտուեցաւ թէ նորերը տաղնապի մը մատնուած են, որուն դարման չեն գտներ հիները:

Եթէ ամբողջ վիճաբանութիւնը կեդրոնացած ըլլար այս նիւթին վրայ, կը դիւրանար եզրակացութիւնը:

Իրականութիւն է որ շատ մը թիւրիմացութիւններ կամ կանխակալ կարծիքներ չհարթուեցան:

Կը հարթուի՞ն, եթէ նոր առուլիս մը սարքուի: Չենք հաւատար:

Շատերուն համար մարզանք է այս վիճաբանութիւնը, եւ ոչ թէ ելք մը գտնելու տրամադրութիւն:

Ամէն պարագայի մէջ, շահեկան էր «Համազգային»ի ձեռնարկը, որ գոնէ օգնեց երեւան հանելու զանազան տրամադրութիւններ, այլ մանաւանդ արթնցնելու միտքերը:

Ամէնէն առաջ երիտասարդները իրենք պէտք է հետաքրքրուին այս շարժումով: Մանաւանդ անոնք որ «ասելիքներ եւ անելիքներ» ունին:

Մենք այստեղ ոչ ակադեմական տեսութիւններ պիտի պարզենք, ոչ ալ հինի եւ նորի խնդիրը պիտի արծարծենք:

Թող այսօրուան նորերը շատ չխօսին իրենց տաղնապի մասին:

Ամէն սերունդ ալ ունեցած է նոյն տաղնապը, երբ «նոր» էր: Հայրենի հողերուն վրայ ըլլայ թէ դուրսը:

Ժամանակի եւ միջավայրի տարբերութիւնները նկատի առնելով հանդերձ, կը կարծենք թէ նորերէն մեծ մասին տաղնապը որոշ չափով կը մեղմանայ, եթէ քիչ մը աւելի ուշադրութեամբ հետեւին ամենօրեայ անցուդարձին: Եթէ իրենց բոլորտիքը նային բաց աչքերով: Խորհելու եւ գործելու տրամադրութեամբ: Այլապէս, միշտ ալ պիտի ոստոստեն աջ ու ձախ, սպասելով որ մշուշը փարատի:

Ամէն տեղ, ճիշդ այսօրուան նորերուն պէս հիներ կան, որոնք նոյն տրտունջները կը յայտնէին երէկ:

Իբրեւ թէ ասպարէզ կը փնտռէին անոնք, «նորը կերտելու համար»:

Շատ չանցած, երբ հաստատուն եւ փայլուն դիրքերու հասան, ամէն բան մոռցան: Կծկուեցան իրենց պատեանին մէջ:

Կան որ երբեմն կ'երեւան հրապարակին վրայ: Բայց, աւելի շատ «ազգասիրական» ժամանցի տրամադրութիւնն է որ կը գործէ իրենց մէջ, քան պարտականութեան մը գիտակցութիւնը: Կարելի էր փաստացի ուսումնասիրութիւն մը հրատարակել այս մասին:

Անցնինք մեր նիւթին:

Տարակոյս չկայ թէ զանազան տաղնապներու տեղի կուտայ, նաեւ, անգործութիւնը:

Երբ միտքն ու ձեռքը չեն բանիր, մտորումները իրար կը հրմշտկեն:

Ըսել չենք ուզեր թէ նորերը — մանաւանդ ուսանողները — օրը իրիկուն կ'ընեն չզգալաբար:

Ընդհակառակն, գիտենք թէ անոնց մեծ մասը անասելի տառապանքներով կը բոլորէ իր ուսանողական շրջանը: Միայն տնտեսական անձկութեան հոգը բաւական է վհատեցնելու ամէնէն լաւատեսները:

Դասակարգային խտրութիւններն ալ կը մթագնեն շատերուն աչքերը: Մանաւանդ այս ոստանին մէջ:

Աշխատանքը պիտի լուսաւորէր շատերու ճամբան:

Ինչո՞ւ կ'ըսենք թէ ասպարէզ չի պակսիր:

Ոչ միայն ասպարէզ չի պակսիր, այլ եւ շատ մը աշխատանքներ բախտին ձգուած են, իրենց՝ նորերուն անհոգութեան հետեւանքով:

Մասնաւորապէս ծանրանալով մեր գաղութին վրայ, վաղը պիտի մատնանշենք մէկ երկու պարագաներ:

Շ.

Օ Ր Ը Օ Ր Ի Ն

ԱԹՈ՞Մ ԹԷ ՀԻՒԼԷ

Երբեմն, պէտք եղածէն աւելի «հայկական» ենք, երբեմն ալ, պէտք եղածէն աւելի օտարամոլ:

Երբեմն կ'անտեսենք օտար մշակութային արժէքները եւ կը ծափահարենք միայն մեր ունեցածը: Երբեմն ալ կը խենթենանք ուրիշին ունեցածին վրայ ու կը մոռնանք ինչ որ մերն է:

Այս երկրորդ երեւոյթը ի յայտ կուգայ մանաւանդ լեզուական հարցին մէջ:

Ունինք մտաւորականներ, որոնք դժգոհ են որ հայերէնի կը թարգմանուին կարգ մը օտար բառեր եւ կը պահանջեն որ անոնք մեր «պարտէզ»էն ներս մտնեն՝ օտարականի տարազով:

Եթէ ականջ կախենք իրենց անհիմն պատճառաբանութեանց, պէտք է գրենք — աթոմ, ռատիօ, թէլէվիզիոն, թելեֆոն, թանք, բէժիմ, փարլըման, սէնատ, պոնտ, քոնսէռ, սէմֆոնի, փրոկրամ, կոլոսալ, սինեմա, օթօ, եւ այլն՝ — երբեմն ֆրանսական, երբեմն անգլիական, երբեմն ալ ա լա թուրքա՝ արտասանութեամբ, փոխանակ ըսելու հիւլէ, ձայնասփիւռ, հեռանկար, հեռաձայն, հրասայլ, վարչաձեւ, խորհրդարան, ծերակոյտ, մուրհակ, նուագահանդէս, համանուագ, յայտագիր, վիթխարի, շարժանկար, ինքնաշարժ եւն:

Կարծեմ լաւագոյն ձեւն է օտար բառերը մեր լեզուին մէջ առնել միայն այն պարագային, երբ մեր Մեծասքանչը կ'անճրկի եւ չի գտներ համապատասխան բացատրութիւնը: Այդ տրամաբանութեամբ է, անշուշտ, որ փոխ առած ենք ու անխտիր կը գործածենք — բաժակ, ժեստ, շիք, մեթոտ, սիսթեմ, մեթր, թոն, քարտ, վեթօ եւ բազմաթիւ ուրիշներ:

Փառք Աստուծոյ, մեր լեզուն այնքան ճոխ է որ կրնանք հազարներով նոր բառեր շինել, կը բաւէ որ մասնագէտները փոխանակ խենթուելու բաներով ժամանակ վատնելու, ճիգ մը ընեն մեր գրաբարի անհատնում գանձէն օգտուելու:

Հայաստանի մէջ ալ օտար բառեր փոխ առնելու ունակութիւնը այն աստիճան զարգացուցին վերջին երեսնամեակին որ առանց ամչնալու կը գրեն — պրէզիդէնտ, պարտիա, ռեսպուբլիկա, ագիտացիա, ռեվոլիւցիա, տերիտորիա, էվակուացիա, լիգա, օբիէկտիվ եւ այլն:

ԵԻՐՈՊԱՑԻ

ԱՆԳԼԵԻԵԳԻՊՏԱԿԱՆ ՎԷՃԸ

Եգիպտոսի վարչապետը յայտարարեց թէ շաբաթ օր պիտի վերսկսի բանակցութիւնները Գահիրէի անգլիական դեսպանին հետ, անգլեւեգիպտականվէճին լուծում մը գտնելու համար: Անգլիական կառավարութիւնը հաստատեց այս լուրը: Այս առթիւ, Եգիպտոսի վարչապետը ձայնասփիւռ պատգամ մը ուղղեց ժողովուրդին, ուր մասնաւորաբար կ'ըսէ. —

«Մեծն Բրիտանիոյ հետ ստիպողական եւ արագ բանակցութեան մը ձեռնարկելու վրայ ենք: Թող ժողովուրդը իմանայ որ՝ ոչ թէ պարպումի սկզբունքին, այլ անոր գործադրութեան եղանակին մասին պիտի բանակցինք, ինչպէս նաեւ Նեղոսի հովիտին միացման իրագործման վրայ: Եթէ մեր նպատակին չհասնինք, մենք հասարակաց պայքար մը պիտի բանանք, որուն ամէն Եգիպտացի պէտք է մասնակցի»:

Այս խօսքերէն կը հետեւի թէ Անգլիա ընդունած է պարպումի սկզբունքը, պայմանաւ որ Եգիպտոս յարի Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան նոր ծրագրին: Անգլիական դեսպանատան ներկայացուցիչը հաւանական կը գտնէ որ, եթէ անգլեւեգիպտական վէճը հարթուի, Միջին Արեւելքի վերաբերեալ բանակցութեանց միւս երեք Մեծերն ալ մասնակցին:

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻ զօրաւոր ցնցումներ զգացուեցան արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ, կիրակի օր: Կ'ըսուի թէ պայթում մը տեղի ունեցած է Լուտվիկսհաֆըն քաղաքին մէջ:

ԱՐԵՒԻ ԽԱՒԱՐՈՒՄ դիտելու համար երկուշաբթի օր, Խարթում (Սուտան) համախմբուած էին բազմաթիւ գիտնականներ: Յաջորդ խաւարումը կը նախատեսուի 1970ին, Մեքսիկայի մէջ:

Ատլանտեանի խորհրդաժողովը վերջացաւ

ԴԱՇՆԱԿԻՑՆԵՐԸ ԼԱՒԱՏԵՍ Կ'ԵՐԵՒԱՆ

Երեքշաբթի վերջացաւ Ատլանտեանի Խորհուրդի ժողովը: Կազմակերպութեան աշխատանքը պիտի շարունակուի՝ ներկայացուցիչներու մնայուն ժողովի մը կողմէ, որ շարունակ նիստեր պիտի գումարէ Փարիզի մէջ:

Կը նշանակէ թէ վերակազմութիւն մը տեղի ունեցած է, միեւնոյն ատեն կեդրոնը Լոնտոնէն Փարիզ փոխադրուած: Նոր եւ աւելի զօրաւոր կեդրոնին ընդհ. քարտուղար նշանակուեցաւ Անգլիացի մը, Սըր Օլիվըր Ֆրէնքս: Կարգ մը պետութիւններ կը նախընտրէին որ Քանատացի մը կամ ուրիշ մը նշանակուէր իբրեւ ընդհ. քարտուղար, քանի որ Անգլիա երեք Մեծերէն մէկն է եւ չի մասնակցիր եւրոպական բանակին:

Կատարուած վերակազմութեամբ, կը լուծուին զանազան մարմիններ եւ ամէն ինչ կը կեդրոնանայ ներկայացուցիչներու մնայուն Խորհուրդին ձեռքը: Միջազգային պաշտօնէութիւն մը պիտի աշխատակցի այս խորհուրդին: Միեւնոյն ատեն աւելի լայն իրաւասութիւններ կը տրուին ընդհ. սպարապետին՝ զօր. Այզընհաուըրի, ինչպէս գրեցինք երէկ:

Դաշնակիցները, մասնաւորապէս Մեծերը գոհ կ'երեւան այս ժողովէն, եւ զայն կը համարեն ամէնէն արդիւնաւորը՝ Ատլանտեանի դաշինքին կնքումէն ի վեր (1949 Ապրիլ 4):

Ժողովի օրակարգէն առկախ մնաց Արեւմտ. Եւրոպայի օդանաւային խարիսխներու, հաղորդակցութեանց եւ զանազան կեդրոններու շինութեան ծախքերու խնդիրը: Այս շինութիւնները կը պահանջեն 452 միլիոն տոլարի ծախք մը: Մ. Նահանգները նախապէս յանձն առած էին վճարել 151 միլիոն տոլար կամ մէկ երրորդը: Յետոյ այդ գումարը բարձրացուցին 182 միլիոնի, այսինքն՝ 40%: Միւս ազգերէն Անգլիա խոստացած էր 56 միլիոն, Ֆրանսա 56 միլիոն, Իտալիա 33.600.000 Պելժիա եւ Լիւքսէմպուրկ 28 միլիոն, Քանատա 22.680.000, Հոլանտա 17.360.000, Տանըմարքա 17.080.000, Նորվեկիա 12.880.000: Կը մնայ 28 միլիոնի բաց մը: Եթէ արեւմտեան Գերմանիան ընդունի 14 միլիոն վճարել, Դաշնակիցները ստիպուած են ճարել մնացեալը:

Փարիզի կեդրոնը առ այժմ պիտի հաստատուի Շայոյի պալատին մէջ:

ԱՌԱՋԻՆ ՆՊԱՏԱԿԸ՝ ԱՊԱՀՈՎԵԼ ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆԸ

Բուն պաշտօնական զեկոյցէն առաջ, Ատլանտեանի Խորհուրդը յայտարարութիւն մը հրատարակեց, ուր անգամ մը եւս կը յիշեցնէ թէ «Ընկերակցութիւնը կազմուած է իբրեւ պատուար ծառայելու համար նախայարձակման դէմ: Իր ա-

---

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Հայաստանի երեք շրջաններու բաժանուած

ԽՄԲ. — «Սովետական Հայաստան»ի Յունուար 18ի թիւին մէջ հրատարակուած է հետեւեալ հրամանագիրը (17 Յունուար), Մ. Պապեանի (նախագահ) եւ քարտուղար Ս. Ղեւոնդեանի ստորագրութեամբ. —

Հայկական Սովետական Սոցիալիստական Ռեսպուբլիկայի Գերագոյն Սովետի Նախագահութիւնը որոշում է.

1. Հայկական ՍՍՌ կազմում ստեղծել երեք օկրուգ (շրջան). —

ա) Երեւանի օկրուգ. կենտրոնը՝ Երեւան քաղաք:

Երեւանի օկրուգի կազմի մէջ մտցնել Ազիզբէկովի, Արտաշատի, Ախտայի, Աշտարակի, Բերիայի, Վեդու, Գորիսի, Զանգիբասարի, Ղափանի, Կոտայքի, Մեղրու, Հոկտեմբերեանի, Սիսիանի եւ Էջմիածնի շրջանները՝ նրանց ներկայ սահմաններով:

բ) Կիրովականի օկրուգ. կենտրոնը՝ Կիրովական քաղաք. —

Կիրովականի օկրուգի կազմի մէջ մտցնել Ալավերդու, Բասարգեչարի, Իջեւանի, Կալինինոյի, Կիրովականի, Կրասնոսելսկի, Մարտունու, Նոյեմբերեանի, Նոր Բայազէտի, Սեւանի, Ստեփանաւանի եւ Շամշադինի շրջանները՝ նրանց ներկայ սահմաններով:

գ) Լենինականի օկրուգ. կենտրոնը՝ Լենինական քաղաք. —

Լենինականի օկրուգի կազմի մէջ մտցնել Լենինական քաղաքը (այն թողնելով որպէս ռեսպուբլիկական ենթակայութեան քաղաք) եւ Ապարանի, Ամասիայի, Արթիկի, Ախուրեանի, Ղուկասեանի, Սպիտակի ու Թալինի շրջանները՝ նրանց ներկայ սահմաններով:

2. Երեւան քաղաքը թողնել ռեսպուբլիկական օրգանների անմիջական ենթակայութեան ներքոյ:

ՏԵՐԵՒԱԹԱՓ

Մեր թերթի փետրուարի 11ի թիւով հրատարակեցինք Մոսկուայէն տրուած կարճ հեռագիր մը: «Իզվեստիա» կը գրէ թէ, — ըսուած է հեռագրին մէջ, — Հայաստանի Հանրապետութեան մայրաքաղաքին՝ Երեւանի մէջ մեռած է նշանաւոր հայ պատմագէտ ակադեմիկոս Յակոբ Մանանդեան »:

Հեռագիրը Մոսկուայէն տրուած է փետրուար 5 թուականով: Կը կարծենք, հետեւաբար, որ մեծարժէք ակադեմիկոսին մահը տեղի ունեցած է յունուարի վերջերը կամ փետրուարի սկիզբը: Մանրամասնութիւններ չկան:

Պրոֆ. Մանանդեան ծանօթ անուն մը չէ արտասահմանի մէջ: Մենք, որ, պայմաններուն ներած չափով, կը հետեւինք մեր երկրի գրականութեան եւ մտաւորական շարժումին, մենք ալ շատ բան չենք գիտեր հանգուցեալ ակադեմիկոսի թէ՛ գործին՝ եւ թէ մանաւանդ անձին շուրջ:

Գիտենք միայն, որ տարիքով մօտ էր 80ի: Անդամ էր ոչ միայն Հայաստանի, այլ եւ Խ. Միութեան Գիտութեանց Կաճառին: Այս կը նշանակէ որ իր բարձր արժէքը ճանչցուած եւ գնահատուած էր համայն Ռուսաստանի մէջ: Կը պատկանէր սերունդի մը, որ միջազգային չափանիշով մեծ դէմքեր տուած է եւ որ ահաւասիկ կը հիջի, հիջելու վրայ է տակաւ:

Այս նոյն սերունդին կը պատկանէին Ստեփաննոս Մալխասեան և Մանուկ Աբեղեան :Այս սերունդին կը պատկանի նաեւ հայ լեզուաբանութեան Նահապետին՝ պրոֆ. Հրաչեայ Աճառեան:

Առաջին երկուքը պատմութեան անցած են արդէն, փակած ըլլալով իրենց կեանքի դիրքը, անոր մէջ արձանագրելէ ետք « արութեան գործեր » արժանի՝ դրով յիշատակուելու: Միւսը, Մեծ Հայը, բոլոր ժամանակներու մեծագոյն հայ գիտնականը իբրեւ լեզուաբան, կ'ապրի դեռ: Ո՛չ միայն կ'ապրի, այլ եւ կը գործէ ու կը ստեղծագործէ՝ իր բոլոր առաքինութիւններուն « ընդհանուր գումար »ը դնելով իր կեանքին ու գործին մէջ:

... Պրոֆ. Մանանդեան, որուն մահը կը սգանք հիմա մենք ալ մեր երկրէն դուրս, Աճառեաններու « զարմ »էն էր: « Ռստանիկ »ներու զա՛րմ, որուն պատկանիլը, որուն մաս կազմելը ապահովագրութիւն մըն է ժամանակի մաշումին դէմ:

Զուր չէ, որ մեծազօր Խ.Միութիւնը իր Գիտութեանց Կաճառին անդամ նշանակեց այս դեղջուկ պրոֆեսորը, ութսունամեայ Մաթէօֆ մը, որ պատնէշին վրայ կ'իյնայ ահաւասիկ, ապահովանար մահուան հրեշտակին դէմ կռուելով մինչեւ վերջին վայրկեանը, մինչեւ վերջին շունչը:

Իր ձգած ժառանգութիւնը, քանակով ոչ այնքան մեծ, բայց որակով պատկառելի, վկայութիւն մըն է այն մասին, թէ ի՛նչ հրաշք կրնայ գործել միակ մարդ մը, որ հետը բերած է անկորնչելի առաքինութիւններ եւ որ կրնայ ըսել իր ժողովուրդին. « Քեզմէ առածս քեզի՛ կը վերադարձնեմ ահաւասիկ »:

Իր բովանդակ կեանքի ընթացքին, Մանանդեան միշտ ջանադիր եղաւ իր ժողովուրդին վերադարձնելու, ինչ որ առած էր անկէ:

Ահա՛ նաեւ իր « վերադարձուցած »ին ցուցակը, որքան ծանօթ է մեզի.

1. « Կշիռները եւ չափերը հնագոյն հայ աղբիւրներում »:
2. « Մանր հետազօտութիւններ »:
3. « Հին Հայաստանի գլխաւոր ճանապարհները »:
4. « Հայաստանի առեւտրի եւ քաղաքների մասին » (ռուսերէն):
5. « Հայաստանի քաղաքները Ժ—ԺԱ. դարերում »:
6. « Հայաստանի պատմութիւնը Թուրք – Թաթարների օրով »:
7. « Յունաբան դպրոցը »:
8. « Ֆէոդալիզմը հին Հայաստանում »:
9. « Տիգրան Բ. եւ Հռոմ »:
10. « Խորենացու առեղծուածի լուծումը »:
11. « Դաւիթ Անյաղթի խնդիրը »:
12. « Քննական տեսութիւն հայ ժողովրդի պատմութեան »:

Բոլոր այս գործերը, — եւ ուրիշներ ալ, — նուիրուած հայ ժողովուրդի պատմութեան եւ մատենագրութեան, շուրջ կէս դարու վաստակ մը կը ներկայացնեն: Որքան գիտենք, անոնցմէ միայն « Յունաբան դպրոցը » հրատարակուած է արտասահման (Վիեննա), միւսները լոյս տեսած են Երեւանի մէջ, ուր աւելի լայն հնարաւորութիւններ ու աղբիւրներ կան պատմագիտական հետազօտութիւններ կատարելու համար:

Այս գործերուն մէջ բացառիկ արժէք ունին « Ֆէոդալիզմը հին Հայաստանում », բայց մանաւանդ « Քննական տեսութիւն հայ ժողովուրդի պատմութեան » երկերը, որոնց համար հանգուցեալ ակադեմիկոսը օգտագործած է տրամադրելի բոլոր աղբիւրները, քննած, պրպտած, ուսումնասիրած է մեր մեծ ու փոքր պատմիչները եւ մինչեւ իր ժամանակը լոյս տեսած պատմագիտական աշխատութիւնները՝ ռուսերէն, գերմաներէն, ֆրանսերէն, անգլերէն, հայերէն լեզուներով:

Դժբախտութիւն է, որ վաստակաւոր պատմագէտին յիշատակուած գործերը Հայաստանի սահմաններէն դուրս չեն տարածուած, կամ տարածուած են սահմանափակ թիւով: Գաղթաշխարհի մտաւորական դասը գրեթէ անծանօթ է անոնցմէ շատերուն: « Արտասահմանի հետ կուլտուրական կապի ընկերակցութիւն »ը Հայաստանեան գրականութիւն ըսելով կը հասկնայ լենինիզմ – սթալինիզմ :Սակայն մեր ուզածը ո՛չ այս «իզմ»երն են, ո՛չ ալ քարոզչական այն « մանրուք »ը, որով ողողուած է հիմա մեր հրապարակը:

Այս դժբախտութիւնը թերեւս կարելի ըլլայ չափով մը դարմանել, եթէ Գաղթաշխարհի մշակութային միութիւնները միջոցը եւ ձեւը գտնեն վերհրատարակելու գրական եւ պատմագիտական արժէք ունեցող կարգ մը գործեր, անոնց շարքին՝ նաեւ ակադեմիկոս Մանանդեանի հայ ժողովուրդի պատմութեան քննական տեսութիւնը:

Երբ այս տողերը կը գրենք, — եւ կը գրենք խոր յուզումով, — ամէնուն պէս մեզ ալ կը մտահոգէ « Թափուր դիրք »երու ողբերգութիւնը:

Վերջին տասնամեակին հայ գրականութիւնը ունեցաւ մեծ ու անփոխարինելի կորուստներ, Լեւոն Բաշալեանէն սկսեալ մինչեւ Աղբալեան, Շանթ եւ Մանանդեան:

Իրական տերեւաթափ մըն է տեղի ունեցածը հայ կեանքին մէջ: Գացողները գացին՝ իրենց ետեւին ձգելով պարապութիւն մը, զոր լեցնելու պարտքին տակն է հիմա հայ երիտասարդութիւնը:

Տժգոյն բացատրութիւն մը դարձած է ըսել, թէ նորեր չեն հասնիր: Խիստ շատ կը կրկնենք այս բացատրութիւնը, տեղի թէ անտեղի, ի դէպս թէ յանդէպս: Ասոր համար ալ թերեւս կորսնցուցած է ան իր ուժը, բայց կորնցուցած չէ իր իմաստը:

Քանի՞ տարի պէտք է Աբեղեան մը, Մալխասեան մը, Շանթ մը, Մանանդեան մը հասցնելու համար: Զենք սպասեր անշուշտ, որ միակ սերունդ մը գայ լեցնելու այս մարդոց ձգած բացը, բայց կը սպասենք, որ ամէն սերունդ իր կարելին, երբեմն նոյնիսկ անկարելին ընէ ի փառս Հայ Մշակոյթին: Որովհետեւ կը հաւատանք, թէ միայն Մշակոյթը կրնայ ապրեցնել մեզ:

Յանուն Մշակոյթի թափուած ճիգը անօգուտ եւ ապարդիւն վաստակ մը չէ:

Այդ ճիգէն է, որ պիտի ծագի լոյսը:

Ակադեմիկոս Մանանդեան անոնցմէ էր, որո՛նք ամէն ինչ ըրին, որպէսզի ԼՈՅՍը բոցկլտայ միշտ Հայոց երկնակամարին վրայ :Խմբ. «ՅՈՒՍԱԲԵՐ»ի

ՅԱՌԱՋ— Կիրակի օր Յ. Մանանդեանի մասին յօդուած մը՝ Պ. Ա. Խոնդկարեանէ:

ՍՏԱՑԱՆՔ

« ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ »Ի ՕՐԱՅՈՅՑ–ՏԱՐԵԳԻՐՔ 1952ի: Կազմեց՝ Գասպար Իփէկեան: Օրացոյցի բաժինէն, գրական, գիտական, բանասիրական եւ պատմական ճոխ եւ այլազան գրութիւններէ զատ, կը պարունակէ երկու ամբողջական գործեր.

1. Նիւթեր՝ Արեւմտահայ թատրոնի պատմութեան համար. — 2. Սիամանթօյի Հոգեվարքի եւ Յոյսի ջահեր. — Կարմիր լուրեր բարեկամէս. — Հայրենի Հրաւէր:

Գին $3\frac{1}{2}$ լիր. ոսկի կամ 10 շիլին: Հասցէ.— C. Ipekian, Association Hamazkayin, 127 Rue Wadi Abou Djemil, Beyrouth (Liban).

ԾԻԾԱՂ

Մարիուս. — Դուն շատ բախտաւոր մարդ մըն ես, Օլիվ:

Օլիվ. — Ինչո՞ւ:

Մարիուս.— Որովհետեւ չես բարկացներ գիս:

Օլիվ. — Ի՞նչ կը պատահի եթէ գիս բարկացնես:

Մարիուս. — Եթէ գիտնայիր թէ ի՛նչ պատահած է այն մարդուն որ գիս բարկացուց, չէիր ըներ այս հարցումը:

Օլիվ. — Ի՞նչ պատահեցաւ:

Մարիուս. — Մէկ ձեռքովս բռնեցի եւ զայն օդին մէջ դարձնելէ վերջ այնպէս մը դէպի երկինք նետեցի որ...

Օլիվ. — Ի՞նչ կ'ըսես...

Մարիուս. — Այնքան բարձր նետեր եմ զայն որ թռչուններն ու ճանճերը կերեր են իր մարմինը: Հետեւաբար անգամ մըն ալ վար չինկաւ...

ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ ՕՐՈՒԱՆ ԿԵԱՆՔԷՆ

ԱՆՏԷՐ ՄԵՌԵԼԸ

Դրացուհի տիկին Հեղնէն՝ գոյնզգոյն հագուստների դէզի մէջ կորած՝ չտապ–չտապ արդուկ էր անում, կէս օր չեղած՝ գործը մէջօն պիտի հասնէր:

Առանց բարեւի, Աստուծոյ բարինի, առանց նախաբանի Վարդը, ուղղակի, խնդրին անցաւ.

— Աղջի Հեղնա՛, առաջինը քեզի եկանք. ձեռքդ չահաբեր է. նայինք, ի՞նչ պիտի տաս. Սինան հօս բերելու, իր գերեզմանը թաղելու է. չէ՞:

— Ըսել է՝ մեռա՞ւ խեղճը, ինչ որ է, ազատեցաւ: Հարկաւ բերելու է: Գերեզման ունի, չէ՞:

Առանց հարցուփորձի, առանց մանրամասնութիւններ ուզելու, կարի մեքենայի գզրոցը դուրս քաշեց եւ մի բուռ մանր, մունր թղթադրամ յանձնեց Քնարին:

— Անտէր մնայ դրամը. քով քովի չի կենար որ, մարդ սրտին ուզածը տայ: Օրուայ ծախքէն աւելցածը աս է. եղածով գոհացէք:

Տիկին Հեղնան պարտք ու փոխով տուն շինած, մանր զաւակների տէր կին էր. ամուսինը գործաւոր: Մեղք էր, նոյնիսկ նրա տունը մտնելը, բայց խղճի տէր կին էր. անտես չէր առնուի: Տիկին Քնարը հաշուեց դրամները:

— Հարի՛ւր քառասուն ֆրանք. քեզի համար շատ է, նոյնիսկ, Աստուած գործդ յաջողէ. մէկդ հազար ընէ:

Տիկին Վարդը գրեց.— Հեղնա — 140:

Անցան ուրիշ տուներ: Զկամութեան, մերժումի չհանդիպեցան: Ամէն ընտանիք տուեց իր կրցածը: Իրենց փողոցէն երբ հրապարակ ելան՝ տեսան պարոն Երուանդը, որ երկու խոշոր թըղթերի մէջ ծրարած կապոցներ ձեռքերին՝ շտապում էր հանրակառք առնել:

— Յաջողութիւն, պարոն Երուանդ, գիտեմ կ'աճապարես, բայց պահ մը կեցիր. ձեռքդ գրպանդ տանել հանելու չափ. տիկին Սինան թաղելու համար դրամ կը հաւաքենք. հարկաւ բան մը տալու ես:

= Տիկիննիս զացէք. ես կենալու ատեն չունիմ:

— Տիկինդ իր տե՛ղը, դուն քու տեղդ. բան մը տուր, որ ազատիս:

Արուարձանում առաջին անգամը չէր բարի նպատակի համար հանգանակութիւնը. վարժուած էին. հանգանակող տիկինները Վարդն ու Քնարը լինէին թէ Սրբուհին եւ Զապէլը, Մարիամն ու Աղաւնին, թէ՝ Հանըմիկն ու Արաքսին՝ բան չէր փոխուեր. մանաւանդ ծանօթ բարեկամէն պիտի առնէին ուզածները: Լաւ՝ տալ, ազատուելն էր:

Կոկիկ, մաքրասէր պարոն Երուանդը զգուշութեամբ չոր քարին դրեց կապոցներէն մէկը, գրպանէն հանեց պատահած թղթադրամը, տուեց տիկին Քնարին, ու ճամբան շարունակեց:

— Հինգ հարիւրնոց է, ասաց Քնարը, ուրախացած:

= Փաթրոն է, առով չի պատիր, կնոջմէն ալ կ'առնենք, պատասխանեց Վարդը ու գրեց՝ Երուանդ — 500:

Ծաշի փոքրիկ դադարով՝ հանգանակութիւնը շարունակուեցաւ մինչեւ երեկոյ: Եղան շատ հայրենակ տուներ որ անտես առնուեցան. կամ նոյն հրջանակի մարդը չէին, կամ բոլորովին մեկուսացած, իրենք իրենց ապրող, համայնքի ցաւին ու խնդումին չմասնակցող մարդիկ էին. պատահէր որ դռները զարնէին՝ հազար քննադատութիւն, հին ու նոր իրար կը խառնէին, եւ ձեռնունայն ճամբու կը դնէին: Լաւը անտեսելն էր: Տուողին փառք, գործը միշտ դարձել էր: Նուիրատուները ոչ ստացական կ'ուզէին, ոչ հաշիւ. անվարան վստահութիւն ունէին, որ հանգանակուած դրամը իր նպատակին կը ծառայէ, աւելցածը մի այլ բարի նպատակի կ'երթայ.— եկեղեցի, դպրոց, բարենպատակ միութիւն:

Երեկոյեան հաւաքուած դրամը յանձնեցին Գրիգոր աղային եւ Ոսկիանին, որ զբաղելու էին թաղման պարագաներով:

— Գրուած գումարները հաշուեցէք, եթէ դրամը պակաս գայ կը լրացնենք: Իսկ եթէ աւելի գայ, աւելին մեռելինն է. կրնայ ըլլալ որ, մէկու մը դրամը առած, անունը գրել մոռցած ըլլանք:

Սովորաբար այսպիսի հանգանակութիւնների թաշկինակի մէջի դրամը աւելի էր լինում, պակաս չէր լինում:

(3) ԷԼԷՆ ԲՈՒԶԱՆԴ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Ածուխի եւ պողպատի վերջ հողագործութիւնը

Նոր ծրագիր մը կ'արծարծուի Եւրոպայի մէջ. — միացնել Եւրոպայի հողագործական արտադրութիւնները, մեղմացնելու համար պարենաւորման տագնապը:

Եւրոպայի պարենաւորումը այսօր մեկ երրորդով կախում ունի արտասահմանէն, ու իր բնակչութիւնը անընդհատ աճման մէջ է: Ենթադրենք թէ՝ իւրաքանչիւր պետութիւն իրեն ինկած արտադրական բաժինը կարենայ իրագործել, այս տարի դարձեալ հինգ միլիառ տոլարի բաց մը կը նախատեսուի, սնունդ ճարելու համար: Եւրոպացի երկրագործները կրնան պակսեցնել այս քանակը՝ աւելցնելով իրենց արտադրութիւնը: Բայց, ընդհակառակն, աւելի պակսեցնելու տրամադիր են: Բաւական է, որ կարգ մը շուկաներու վրայ երեւան արմտիքի տեսակներ, որպէսզի ծաւալման բոլոր հնարաւորութիւնները ջնջուին: Ֆրանսայի մէջ, օրինակի համար, երկրագործական արտադրութիւններու սպառումը միեւնոյն մակարդակին վրայ կը մնայ:

Բազմատեսակ միջոցներ չկան եւրոպացի արտադրողին վստահութիւն ներշնչելու համար: Կը բաւէ գիրենք «պաշտպանել» առատութեան դէմ, երաշխաւորել թէ որեւէ յաւելուածական արտադրութիւն պիտի չկարենայ վնաս պատճառել իրենց:

Ֆրանսայի նախկին նախարար Փլիմլէն ծրագիր մը մշակած է որ կը յենու հետեւեալ սկզբունքներուն վրայ.—

1. Արտադրական աղբիւրները միացնել իւրաքանչիւր հողագործական շրջանի մէջ:

2. Սպառման պահանջներուն յարմարցնել արտադրութիւնը:

3. Իւրաքանչիւր տեսակի ապրանքի համար հասարակաց շուկայ մը ստեղծել մասնակցող պետութիւններու միջեւ:

Այս նպատակներուն իրագործման համար, Ֆրանսա կ'առաջարկէ եւրոպական կազմակերպութիւն մը ստեղծել, որ պիտի գործէ համաձայն ածուխի եւ պողպատի ծրագրին եւ կանոններուն:

Վերջապէս, երկրագործական տնտեսութեան բարդութիւնը սոսկեց Ֆրանսան, որ սկզբնական շրջանին բանակցութիւնները սահմանափակէ չորս գլխաւոր շուկաներուն մէջ.— ցորեն, կաթ, շաքար եւ գինի:

Հոլանտայի երկրագործական նախարարը ընդհանուր ծրագիր մը կը ներկայացնէ: Իր կարծիքով, եթէ քանի մը արտադրութիւններ միայն նկատի առնեն, ատիկա եւրոպական բոլոր պետութիւնները չիկրնար շահագրգռել հաւասար չափով: Այն ատեն երկկողմանի համաձայնութեան մը միայն կրնան յանգիլ:

Իր առաջարկն է ստեղծել երկրագործութեան եւ սննդեղէնի յանձնաժողով մը, որ պատասխանատու պիտի ըլլայ եւրոպական ազգերու խորհրդարանական պատուիրակութեանց առջեւ:

Ֆրանսական ուրիշ ծրագիր մը կը թելադրէ հաւասարակշռել ազգերու արտադրութիւնը եւ սպառումը, ճշդել հատուցման գինն ու սակը, ներդաշնակել արտադրութեան եւ սահմանափակման քաղաքականութիւնը:

Մասնագէտներու կարծիքով, այս երեք ծրագիրներուն շուրջ համաձայնութեան մը յանգիլը այնքան ալ դժուար բան մը պիտի չըլլայ:

Ֆրանսայի մէջ, օրինակի համար, եթէ չահարկման սենտիքաներու Ազգ. Դաշնակցութեան մէջ կան սկեպտիկներ, ուրիշ ընկերութիւններ համաձայն են հողագործութեանց միութեան: Միայն մեծ հողատէրեր խմբակցութիւն մը հակառակ է: Այս խմբակը վերջերս գրքոյկ մը հրատարակեց.— «Սեւէն կանանչ ձուլում, եւրոպական կազմակերպութենէն դէպի Ֆրանսական երկրագործութեան կործանումը», խորագիր մը որ բացատրութեան չի կարօտիր:

Հողագործութեանց միութեան կազմակերպութեան առաջին գործն է ճշդել իրենց ընելիքը: Պէ՞տք է իրագործել տնտեսական նոր կարգուսարք մը: Պէ՞տք է երթալ արտադրութեանց աշխարհագրական սահմանափակման, կամ թէ ընդհակառակն, առաւելագոյն չափով ներդաշնակել Եւրոպայի երկրագործական արտադրութեան արհեստագիտական եւ տնտեսական պայմանները:

Հակառակ միջազգային յաճախադէպ հանդիպումներուն, քաղաքական մտածումի բարեչրջման եւ բոլոր տնտեսական փաստարկութեանց, Եւրոպացիները մեծ դժկամակութեամբ կ'ընդունին ազգային շրջանակէն դուրս իրենց շահերուն պաշտպանութիւնը: Շատ մը երկրագործական քաղաքականութիւններ, աւելի կամ պակաս չափով ներշնչուած արտադրիչներու Դաշնակցութիւններէն, ներքին շուկաները պաշտպանելու միակ նպատակը կը հետապնդեն, առանց նկատի առնելու որ ծայրը պիտի դպչի հողագործական միւս շահերկողներուն:

Ի՞նչպէս կարելի է համագործակցական իրական քաղաքականութեան մը մասին խորհիլ, երբ կառավարութիւնները երկու մասի բաժնուած են, երկրագործական քաղաքականութեան մասին ընտրութիւն մը ընելու համար:

Արդարեւ, այն պետութիւնները որոնք տրամադիր են յարելու «կանանչ ձուլում»ին, այլազան տնտեսական ձգտումներ ունին: Ոմանք, առաջին հերթին կ'ուզեն իրագործել գիներու կայունացումը, ուրիշներ, արտադրութեան եւ փոխանակութեանց ազատութիւն, շահապահպանում, ելեւմուտքի հաւասարակշռութիւն եւլն.:

Երկրագործական տնտեսութիւնը ածուխի եւ պողպատի ճարտարարուեստներէն տարբեր երեսներ կը ներկայացնէ: Այստեղ շուկան անկանոն է, հողային բերքը կորնչելի, շուկան ոչ այնքան առաձգական: Հողագործները աւանդապաշտ են, իսկ չհերկողները խիստ այլազան: Բայց այս բոլորը արգելք չեղան որ Ամերիկայի մէջ ստեղծուի տնտեսական նոր կարգուսարք մը:

Աւելի լուրջ են դժուարութիւնները բնակչութեանց եւ արհեստագիտութեան տեսակէտով: Եւրոպայի զանազան բաժանումները, լեզուներու բազմազանութիւնը ճնշումներ ի գործ կը դնեն շատ մը ընտանեկան շահարկութեանց վրայ:

Միւս կողմէ, յետամնաց երկիրները շատ քիչ պատեհութիւն մը պիտի ունենան հասնելու յառաջադէմ երկիրներուն: Արդիական արհեստագիտութեան զարգացումը գլխաւոր նպատակակէտը պիտի ըլլայ «կանանչ ձուլում»ին:

Ամէն պարագայի մէջ, ծրագիրը մէջտեղ դրուած է եւ կրնայ որոշ եզրակացութեան մը յանգիլ, ուշ-կանուխ:

Թ. Ա. Թ.

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՇԱՆԹԻ ԵՒ ՌՈՒԲԷՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ՆԻՍ, 18 փետր.— Հ. Յ. Դ. Նիսի «Գէորգ Զաւուշ» խումբը եւս, ընկերներ Լեւոն Սեդրոսեանի եւ Ռուբէն Տէր Մինասեանի յիշատակին նուիրուած հոգեհանգիստ մը կազմակերպած էր, Մարսէյի Հայոց եկեղեցիին մէջ, 17 փետր. կիրակի: Հակառակ գեղեցիկ օդին եւ Բարեկենդանի տօնակատարութեանց, եկեղեցին լեցուած էր ամէն կարգի բազմութեամբ: Հոգաբարձութիւնը պատրաստած էր մահարեմ մը եկեղեցւոյ կեդրոնը զարդարած՝ ծաղիկներով, սեւ խաչով եւ մոմերով: Հ. Յ. Դ. կողմը խոշոր ծաղկեպսակով մը զարդարած էր հայ ժողովուրդի երկու նուիրեալ եւ արժանաւոր զաւակներուն կենդանագիրները:

Նիսի նոր հոգեւոր հովիւը, Ատոմ քահանայ, պատարագէն վերջ խօսեցաւ գեղեցիկ քարոզ մը, բացատրելով թէ Շանթն ու Ռուբէնը մեզմէ բաժին պատերազմը, յաղթեցին եւ այժմ կը սպասեն փառաց պսակին: «Սեդրոսեանը տուաւ իր կրցածէն աւելին: Ան իր սրտին դուռը բացաւ որ մարդիկ ազատօրէն քաղեն ամէն տեսակ հոտաւէտ, գեղեցիկ եւ թարմ ծաղիկներ: Դռներ բացաւ ուրիշներու սրտերէն, ներս մտաւ, մշակեց զանոնք եւ բոլորին տուաւ ազգային շունչ եւ ոգի: Շանթը մարմնով բաժնուեցաւ մեզմէ, բայց անոր անունը գրուած է սերունդներու սրտերուն մէջ եւ պիտի ապրի յաւիտեան իբրեւ բանաստեղծ, գրագէտ, վիպագիր, թատերագիր եւ մանաւանդ դաստիարակ: Այսօր կ'ողբանք նաեւ կորուստը ուրիշ Հայու մը, մեծ յեղափոխականի մը՝ Ռուբէն Տէր Մինասեանի, որ աւելի շատ զէնքի եւ պետական կեանքի մարդ էր եւ վերջէն եղաւ նաեւ գրչի գինուոր»:

Ահա յամրօրէն կը ղօղանջեն եկեղեցւոյ զանգակները: Յուղիչ է պահը: Լուռ կ'արտասուեն շատեր: Թորոս Տէր Մեսրոպեան, Վահէ Տէմիրճեան, Հայրապետ Ապաճեան, Պօղոս Ժամկոչեան, Տիգրան Հալէպեան եւ Հայկազ որ դպրաց դասի գլխաւոր երգիչներն էին, կ'աւարտեն վերջին «Ի վերին Երուսաղէմ»ը: Ապա Բաբգէն Գավէզեան յանուն Հ. Յ. Դ. խումբին կարդաց գեղեցիկ ճառ մը, համադրելով երկու տարբեր միջավայրերու եւ տարբեր պայմաններու տակ մեծցած տիտաններ: Իր ճառը կը դրկենք ամբողջութեամբ:

ՇԱՀԱՆ ՍԵՒԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ — ԹԻՒ 8

ԼՐՏԵՍՆԵՐՈՒ ՊԱՅՔԱՐԸ

(ՎԷՊ ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԷՆ)

ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԱԾ ԱՆԳԼԵՐԷՆԷ

— Անկարելի է, պատասխանեց Մարշըլ, ուշի ուշով աչքէ անցուցի բոլոր արձանագրութիւնները, Հօրլօք Լոնտոնէն դուրս չէ ելած:

— Մտիկ ըրէ, տղաս, ըսաւ Փօնթիւի, պատմեմ թէ ինչ պատահեցաւ: Այսօր կէսօրին միասին ճաշեցինք դարձեալ: Մեր խօսակցութեան նիւթը օդի շուրջ էր: Ըսի թէ պիտի ուզէ՞ր Քալիֆորնիա ապրիլ, ուր օդը միշտ գեղեցիկ էր: Հօրլօք հաստատեց ըսածս եւ աւելցուց թէ իր ալ փափաքը եղած է անգամ մը Միամի երթալ:

— Այո՛, շարունակեցէք:

— Ինչպէ՞ս կը հնչէք « Միամի »ն, Մարշըլ:

— Այնպէս ինչպէս դուք կը հնչէք: « Միամի », ինչո՞ւ հարցուցիք:

— Այո, սակայն Ամերիկացիները « Մայէմի » կ'ըսեն եւ Հօրլօք ալ այդպէս հնչեց:

— Վայրկեան մը, ընդմիջեցի, կրնայ ըլլալ որ շարժանկարներու մէջ լսած ըլլայ թէ Ամերիկացիները այդպէս կը հնչեն:

— Սպասեցէք, դեռ չաւարտեցի խօսքս: Երբ կասկածեցայ թէ Հօրլօք կրնայ Ամերիկացի մը ըլլալ, շարունակեցի խօսիլ Ամերիկայի մասին: Սկսայ պատմել թէ ինչպէս անգամ մը Շիքակոյէն Լիթըլ Րօք գացած էի շոգեկառքով: Սակայն ըսի թէ չէի յիշեր անունը այն նահանգին, որուն գլխաւոր քաղաքն էր Լիթըլ Րօքը. սակայն Հօրլօք գիտէր: Ձեր տեւը քարտէս մը կայ, Մարշըլ, կը հաճի՞ք կարդալ նահանգին անունը:

Մարշըլ կարդաց.— Արքէնսաս:

— Ճիշդ է, սակայն Հօրլօք ճիշդ Ամերիկացիներուն նման «Աքընսօ» ըսաւ:

— Ի՞նչ նշանակութիւն ունին այս բոլորը:

— Այս բոլորը կը նշանակեն թէ ձեր արձանագրութիւնները կեղծ են: Մինչեւ երէկ Հօրլօք շատ լաւ կատարեց իր դերը: Անգլերէն խօսեցաւ բուն Անգլիացիի մը պէս, սակայն երբ Ամերիկայի մասին խօսեցայ, ճիշդ Ամերիկացիի մը նման հնչեց անունները: Կը կրկնեմ, Մարշըլ, այս մարդը լաւ կը ճանչնայ Ամերիկան:

— Այնպէս կը կարծեմ թէ իրաւունք ունի Պ. Փօնթիւին, ըսի:

— Անշուշտ իրաւունք ունիմ, քանի որ բոլոր կասկածներս կ'իրականանան:

Սկսաւ պտտիլ սենեակին մէջ: Գիտէի թէ կը մտածէր, չընդմիջեցի զինքը: Քանի մը վայրկեան վերջ նստաւ իր տեղը:

— Բայց դեռ չեմ համոզուած, Փափա, ըսաւ Մարշըլ, Հօրլօքի թղթածրարը չափազանց կանոնաւոր է, ի՞նչպէս կ'ըլլայ որ...

— Այդ պարագային կը նշանակէ թէ այս մարդը Հօրլօքը չէ:

— Ի՞նչ կ'ըսէք:

— Անշուշտ, Մարշըլ, դուք հիանալի ոստիկան մըն էք: Ինծի կը ներկայացնէք թղթածրար մը որ կը պատկերացնէ Հօրլօքի կեանքը: Ես ալ կ'ընդունիմ զայն: Այս թուղթերուն մէջ չերեւիր մարդուն Ամերիկա ճամբորդութիւնը: Մինչդեռ մեր մարդը Ամերիկա գացած է: Ուրեմն ան Հօրլօքը չէ:

— Լաւ, ո՞վ է ան:

— Չեմ գիտեր, սակայն պիտի գտնեմ: Սկսայ շահագրգռուիլ այս դէպքով: Ուրեմն միջոց մը եւս պիտի շարունակեմ աշխատիլ նախարարութեան մէջ:

Շաբաթ օր նոյն լաւ տրամադրութեան մէջ չէր գտնուէր Փօնթիւին: Հարցուցի իր տրամութեան պատճառը:

— Ի՞նչ պիտի ըլլայ, ըսաւ, այս առաւօտ Հօրլօք ճամբորդութեան պայուսակով մը գրասենեակ եկաւ ըսաւ թէ շաբթավերջի արձակուրդով կէսօրին գիւղ կը մեկնի եւ պիտի վերադառնայ երկուշաբթի առաւօտ: Եւ առանց զգացնելու նախարարութենէն ելայ եւ մօտակայ հեռաձայնի խցիկէ մը լուր տուի Մարշըլի, որ խոստացաւ գաղտնի ոստիկան մը ղրկել հետապնդելու համար Հօրլօքը: Արդարեւ ժամը 12,30ին Հօրլօք հագաւ վերարկուն, պայուսակը առաւ, մնաք բարով ըսաւ եւ դուրս ելաւ: Կ'երեւի Պ. Սմիթէն արտօնութիւն առած էր կանուխ մեկնելու համար: Եւ գիտէ՞ք թէ ինչ կը պատահի: Մարշըլի ոստիկանը չի գար. անշուշտ չէր կրնար անձամբ հետապնդել Հօրլօքը: Ահաւասիկ որըը փախցուցինք:

— Չէ՞ք կրնար ուրիշ կողմէ շարունակել ձեր քննութիւնները, Փափա, հարցուցի:

(Շար.)

ռաջին նպատակն է փրկել խաղաղութիւնը: Այն զինեալ ուժը որ կը կազմուի այժմ, պիտի գործածուի միայն և միայն ապահովելու Ատլանտեան հասարակութեան անդամակից երկիրներուն պաշտպանութիւնը եւ բնակչութեանց ապահովութիւնը: Պաշտպանողական ուժերու կազմութեան ծրագիրը սահմանուած է վհատեցնելու նախայարձակման տրամադրութիւնը:

Յայտարարութիւնը եւրոպական բանակի ծրագրին վաւերացումն ալ յիշելով, կ'ըսէ թէ Ատլանտեանի կազմակերպութիւնը իր աջակցութիւնը պիտի ընծայէ անոր ձեռնարկներուն:Յետոյ կը շարունակէ.

— «Հիւս. Ատլանտեանի կազմակերպութիւնը միայն պաշտպանողական ընկերակցութիւն մը չէ: Ան պէտք է դառնայ նաեւ աղբիւր մը տեւական յառաջդիմութեանց, դիւրացնելով գործակցութիւնը բոլոր ասպարէզներուն մէջ, ի խնդիր ժողովուրդներու բարօրութեան եւ ի շահ մարդկութեան»:

Ֆրանսայի ներքին կեանքը

Ազգ. Ժողովը երկուշաբթի օր զբաղեցաւ չարժական սակացոյցի օրինագծին քննութեամբ: Կառավարութիւնը միեւնոյն ատեն ժողովին յանձնած էր ելմտական օրինագիծը, որ ի միջի այլոց 15% յաւելում կը պահանջէ բոլոր տուրքերու վրայ: Այս հարցին քննութիւնն ալ սկսաւ երէկ:

Ինչպէս կը յիշուի, ելմտական յանձնաժողովը նախապէս մերժած էր 10% յաւելումը, ինչ որ կը նշանակէ թէ կառավարութիւնը ծանր տագնապ մը պիտի անցընէ, իր նոր ծրագրով: Կացութիւնը այնքան ծանր է որ, վարչապետը արտօնուած է վստահութեան խնդիր յարուցանելու: Տուրքերու յաւելումը սխրողական է կառավարութեան համար: Վարչապետը բացատրեց թէ 15% յաւելումով կը յուսան 60 միլիառ ֆրանք ճարել, ի հաշիւ զինուորական ծախքերու յաւելուածական գումարին (125 միլիառ): Կառավարութիւնը յաջողած է 105 միլիառի նոր գումար մը ապահովել վերազինման համար:

Վարչապետը, որ միեւնոյն ատեն ելեւմտական նախարար է, բացատրեց թէ Ամերիկայի խոստացած 265 միլիառով, տուրքերէ սպասուած 60 միլիառով եւ 65 միլիառ ֆրանքի խնայողութեամբ կը յուսան հաւասարակշռել զինուորական ելեւմուտքը, որ 1,040,000,000էն բարձրացած է 1,400,000,000 ֆրանքի:

Կառավարութեան նոր ծրագիրը նպաստաւոր ազդեցութիւն գործեց Փարիզի հրապարակին վրայ եւ ոսկին, որ 633,000 ֆրանքի բարձրացած էր անցեալ ուրբաթ օր, իջաւ 624,000ի: Տոլարը 482էն իջաւ 473ի (ազատ շուկայ), սթերլինը 1070 (նախապէս 1090), զուից. ֆրանքը 108.50ի (111):

╳ Ազգ. Ժողովը երկու մասի բաժնուած է չարժական սակացոյցի օրինագծին առթիւ: Արմատականները եւ չափաւորները միշտ հակառակ են: Այս պատճառով ալ բուռն տեսարաններ պարզուեցան վիճաբանութեանց ընթացքին: Վարչապետը նախապէս բանակցած էր Արմատականներուն եւ ուրիշներու հետ, բայց անօգուտ: Նախագահը քանի մը անգամ ընդհատեց նիստը: Նախ 100ի դէմ 524 ձայնով մերժուեցաւ Արմատականներու բանաձեւը որ տարբեր ծրագիր մը կը ներկայացնէր:157ի դէմ 457 ձայնով մերժուեցաւ համայնավարներու բանաձեւը, որ կը պաշտպանէր անցեալ Սեպտեմբերի ծրագիրը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԱՐԱՅԷՆ կը հաղորդեն թէ սկզբունքով համաձայնութիւն գոյացած է Յունաստանի եւ Թուրքիոյ միջեւ, դիւրացնելու համար ճամբորդութիւնը երկու երկիրներու միջեւ: Ի հարկին պիտի ջնջուի անցագիրը, մաքսային միութիւն մը պիտի հիմնուի, մշակոյթի կապեր պիտի հաստատուին: Հաւանական է որ Յունաստանի թագաւորը Թուրքիա այցելէ ապրիլին, իսկ Թուրքիոյ վարչապետը փոխադարձ այցելութեան երթայ:

ԹՈՒՆՈՒԶԻ ոստիկանութիւնը զէնքի եւ ռազմամթերքի կարեւոր մթերք մը երեւան հանեց Մէտնին քաղաքին մէջ (հարաւ. շրջան): Շատ մը ձերբակալութիւններ կատարուեցան: — Մարզպանը Թունուզ վերադարձաւ նոր հրահանգներով:

ՀԱՄԱՅՆ ՌՈՒՍԻՈՅ պատրիարքը, Ալէքսէյ արք. յանձնարարած է արեւելեան Գերմանիոյ օրթոտոքս մետրոպոլին, Բորիս արք.ի թեմ մը հաստատել ամբողջ արեւմտեան Եւրոպայի համար, կեդրոնը՝ Փարիզ: Մետրոպոլիտը անցագիր ուզած է Փարիզ գալու համար:

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ ութնական ինքնամուղ ռմբաձիգ օդանաւեր պիտի ստանան Մ. Նահանգներէն: Օդանաւերը ճամբայ հանուած են արդէն:

ԵՐԿՈՒ ԹՈՒՐՔ մարզիկներ — ախոյեան — որոնք Շուէտ ղրկուած էին, ժամացոյց մը գողցեր են եւ իրարու վրայ կը նետեն: Թուրք մամուլն իրար անցած է, այս պատկերազարդ խայտառակութեան առթիւ:

ԵՐԵԿՈՅԹ – ԽՆՋՈՅՔ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Փետրուար 18ի առթիւ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, 1 Մարտ, շաբաթ ժամը 20.30ին Համօ Օհանջանեան սրահին մէջ: Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Պօլ. Օտոյի վռամեան ենթ. եւ հովանաւորութեամբ Մարսէյլի Հ. Յ. Դ. Շրջանային Կոմիտէի

2 ՄԱՐՏ ԿԻՐԱԿԻ կէսօրէն վերջ ժամը 3ին, Պար ինթէրնասիօնալի համրածանօթ սրահին մէջ, 230 Chemin de la Madrague:

Ղեկավարութեամբ ընկեր Ն. Սարգիսեանի Կարտանի Նոր Սերունդը մեծ պատրաստութեամբ պիտի ներկայացնէ

ՍՕՍ ԵՒ ՎԱՐԴԻԹԵՐ

Տէր եւ Տիկ. Անդրանիկ Արսլանեան և զաւակները՝ Վազգէն, Մատլէն, Ժաքլին (Թալոտիէռ, Լուառ), Տէր եւ Տիկ. Ետուարտ Արսլանեան (Լոնտոն), Տէր եւ Տիկ. Խաչատուր Պալօեան եւ զաւակները՝ Հայկուհի, Ատրինէ, Ժիլպէրթ, այրի Տիկ. Մանեա Պոլոեան (Թալոտիէռ), Տէր եւ Տիկ. Փօլ Երեմեան (Սէնթ Էթիէն), Սարգիս Ղուկասեան (Կրընոպլ) եւ զաւակները՝ Գէորգ եւ Տիգրան (Սայկոն), Տէր եւ Տիկ. Արէէթ Արսլանեան եւ զաւակները (Պէյրութ), Տէր եւ Տիկ. Խորէն Արսլանեան (Դամասկոս), այրի Տիկ. Կիւլվարդ Խրաեան (Պաղտատ), Տէր եւ Տիկ. Սարաֆեան եւ զաւակները (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկ. Խաչատուր Երեմեան եւ զաւակները (Սէնթ Էթիէն), այրի Տիկ. Աղնիւ Երեմեան եւ աղջիկը (Մարսէյլ) խորին ցաւով կը ծանուցանեն մահը իրենց մօր, քրոջ, մեծ մօր, զոքանչին, մօրաքրոջ, հօրեղբօր կնոջ եւ ազգականին,

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՄԱՐԻԱՄ ԱՐՍԼԱՆԵԱՆԻ

մահը որ տեղի ունեցաւ 25 փետրուար, իր բնակարանին մէջ, Թալոտիէռ: Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր, չորեքշաբթի, 27 փետր. առաւօտեան ժամը 9ին, Թալոտիէռի եկեղեցին:

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ ՕՆՆԻԿ ՊԵՐՊԵՐԵԱՆԻ

30 Մարտ կիրակի, ժամը 21ին, Salle Gaveau, հովանաւորութեամբ Յանձնախումբի մը որուն պատուակալ նախագահն է ԶԱՐԵՀ ՊԷՅ ՆՈՒՊԱՐ

Կը մասնակցին Concert Pasdeloup, բաղկացած 65 հոգիէ եւ Radioի երգչախումբը:

Ծանօթ դաշնակահարուհի

ՕՐ. ԳՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆԻ

նուագահանդէսը (programme bien tempéré)

22 Մարտի երեկոյեան

Ecole Normale de Musiqueի մէջ

Հացի եւ Լոյսի համար

վէպ օրուան կեանքէն. — գրեց՝ Մ. ԻՇԽԱՆ

Դիմել «Յառաջ»ի: Գին 500 ֆր. Թղթատարի ծախքով՝ 550:

ՈՒՐԱԽ ԼՈՒՐ ՄԸ

Հանոյքն ունինք մեր հայրենակիցներուն հաղորդելու որ

ՐԱՖԸ ՏԻԻԶԻՆ 45օին

գտած բացառիկ ընդունելութենէն քաջալերուած ՏԱԼԱՔԻՒՓԷԵԱՆ տունը նոր մասնաճիւղ մը բացած է

ՓԱՐԻԶ HALLE AUX VINSի ՄԷՋ

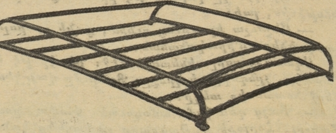
Տալաքիւփէեան Որդիի տնօրէնութեամբ :

Փարիզի եւ արուարձաններու լաւագոյն նպարավաճառատուններու մօտ միշտ պիտի գտնէք

Կեդրոնատեղի 8 Puvis de Chavannes, MARSEILLE

ՌԱՔԸ ՏԻԻԶԸ 45 :

ՊԱՐՆՈՒՄ ԵՒ ԿԱԼԸՐԻ

Ամէն տեսակ ինքնաշարժի եւ քամիօնէթի համար Պարնումի եւ Կալըրիի պէտք ունեցողները պիտի գտնեն իրենց ուզածը փապրիքասիոնի գինով:

MAISON VELMO - AUTO

14, Rue Louis-Blanc — Paris (10e),

184, Quai de Jemmappes.

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի մասնաճիւղին ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 21ին, Ազգ. Տան մէջ, 32, Rue Trévise: Կը խօսի ընկեր Վ. Պարոնվարդեան: Հայերէնի եւ երգի դասեր ժամը 20ին:

ԱՆԿԷՆ. — Ֆր. Կապոյտ Խաչի Մասնաճիւղին ժողովը՝ այս Ուրբաթ, ժամը 21ին, Au Bon Café, 4, Rue du Départ: Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերուհիները:

ՊԱՆԷՕ–ՔԱՇԱՆ. — Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» Ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս Ուրբաթ, ժամը 20.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ. Դ. Փարիզի եւ շրջաններու ներկայացուցչական ժողովի շարունակութիւնը այս չորեքշաբթի իրիկուն (27 փետր.) ժամը 8.30ին Café de la Mairie, Place St. Sulpice:

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԼՍԱՐԱՆԻՆ հերթական հաւաքոյթը այս Չորեքշաբթի երեկոյ Քատէ սրճարանին վերնայարկը: Կը դասախօսէ Փրոֆ. ԽԱՑԻԿԵԱՆ որ կը ժամանէ Ամերիկայէն:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Ֆր. Կապոյտ Խաչի Փարիզի Մասնաճիւղը կը տօնէ «Կապոյտ Խաչի Օր»ը Ապրիլ 14ին, Զատիկի երկուշաբթի օրը:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ. — Լիոնի Ֆր. Կապոյտ Խաչի տարեկան պարահանդէսը 15 մարտ Berriet-Millierի (Place Bellcour) շքեղ սրահներուն մէջ: Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ. — Լիոնի Ս. Լուսաւորիչ դպրոցին ի նպաստ սարքուած ներկայացումը, «Սիրվարդի սէրը», Ապրիլ 7ին:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ. — Մայիս 25ին, Կիրակի, Տրապիզոնի նահանգին (Պոնտոս) Հայր. Միութեան պարահանդէսը Cercle Militaireի սրահներուն մէջ:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ յետաձգուած է Ապրիլ 27ին:

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Լիոնի Հայ Ուսանողական Միութեան Գ. դասախօսութիւնը այսօր, Չորեքշաբթի, երեկոյեան ժամը 9ին, 8, Passage Coste, Քրիստ. Երիտասարդաց սրահին մէջ: Նիւթ՝ «Յակոբ Պարոնեան. — մարդը եւ իր գործը»: Դասախօս՝ Հ. ՏԱՍՆԱՊԵՏԵԱՆ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ. — Այրի Տիկին Վ. Գույումճեան եւ զաւակը՝ Տիգրան, այրի Տիկին Տիրուհի Տիրատուրեան, այրի Տիկ. Ժանէթ Գույումճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Տիրատուր Տիրատուրեան, այրի Տիկ. Սերովբէ Տիրատուրեան իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր, ծաղկեպսակով եւ նուէրներով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր, մօրեղբօր՝ ՎԱՀԱՆ ԳՌՒՅՈՒՄՃԵԱՆԻ մահուան առթիւ, որ տեղի ունեցաւ Փետրուար 7ին:

ՎԱՐԴԱՄԱՏԵԱՆ

(ՀԷՔԵԱԹՆԵՐ ԵՒ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐ)

Գործ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ, գին 500 ֆր.: Կարելի է գտնել .—

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Մալաքեան, 3 Bld. Théodore Turner.

ՎԱԼԱՆՍ.— Արսէն Տէր Սարգիսեան, 15 rue St. Jacques :

ԼԻՈՆ.— Ղազար Ղազարեան, 56 rue Cuvier :

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Սիսլեան, 28bis, Cours Jean Jaurès:

ՆԻՍ.— Շ. Զօղեան, 3 rue Petit Parc :

ՏՐԱԿԻՆԵԱՆ.— Հայկազ Զօրեան, 6 rue de la République :

ՎԻԷՆ.— Կիւլպէնկ Սուքիասեան, 144 rue Serpaize:

Ս. ՇԱՄՈՆ.— Ընդրիկեան, 8 rue Jean - Dugas:

21րդ տարեկան ցերեկոյթ

Կազմակերպուած Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանի Արիներուն եւ Արենոյշներուն կողմէ: 2 Մարտ, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Salle de la Chimie, 28bis, Rue St. Dominique (métro Invalides): Սկաուտական ներկայացումներ, հայկական պարեր եւ երգեր սկաուտներուն եւ արենոյշներուն կողմէ:

Պիտի ցուցադրուին տեսարաններ Աւստրիոյ ճամբարէն, որուն մասնակցեցան Հայ Արիները անցեալ ամառ :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ: Արիները եւ Արենոյշները պիտի ներկայացնեն մեծ պատրաստութեամբ, Շէյքսփիրի ՎԵՆԵՏԻԿԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԸ (հայերէն):

Մուտք 300 եւ 200 ֆրանք :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme,Paris(13)

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Jeudi 28 Février 1952 Հինգշաբթի 28 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

28րդ ՏԱՐԻ–28e Année No 6699 Նոր շրջան թիւ 2110

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՆՈՐԸ ՆՈՐՈՎ ԿԸ ՓՐԿՈՒԻ

Երբեք այսքան զգալի եղած չէր նոր շունչի կարօտը՝ Հայկական Արտասահմանի մէջ:

Վերջին տասը տարիներու ընթացքին, ամբողջ դէմքեր, ճակատներ պարպուեցան սրընթաց: Եւ դեռ կը պարպուին:

Արդէն իսկ լայն անջրպետ մը բացուած է երէկուան եւ այսօրուան միջեւ: Ոչ միայն մտքով, այլ եւ մարմնով:

Աչք մը նետեցէք միայն մեր գաղութին վրայ եւ ձեր առջեւ պիտի պարզուի մռայլ պատկեր մը: Դեռ չենք խօսիր ապագայի մասին:

Կացութիւնը աւելի մխիթարական չէ միւս գաղութներուն մէջ:

Անշուշտ նոր «բերքեր» կը հասնին, մասնաւորապէս Միջին Արեւելքի մէջ:

Բայց, ո՞վ փորձեց վիճակագրութիւն մը կազմել, հաստատելու համար թէ հարիւրին քանի՞ն կը խանգավառուին հանրանուէր աշխատանքով:

Կ'արժէ պրպտում մը կատարել, ճշդելու համար թէ հարիւրէն քանի՞ թեկնածուներ կը հասնին մէկ տարիէն միւսը, դիմաւորելու համար օրուան պահանջները: Սկսելով ուսուցչութենէն:

Այդպիսի փորձ մը կրնար լուրջ խորհրդածութեանց առաջնորդել ոչ միայն տարէցները, այլ և նորերը: Եւ նորերէն անոնք որ վաւերական ընդունակութիւններ եւ արդար յաւակնութիւններ ունին:

Նոյն իսկ Դաշնակցութեան անդաստանին մէջ գործեր կան որոնք երիտասարդ ձեռքերու, դալար միտքերու կը կարօտին:

Կը բաւէ միայն Արեւմտեան Եւրոպայի գաղութները նկատի առնել իրենց այլազան համբաներով, գործնական եղբայրացութեանց յանգելու համար:

Մեր անմիջական շրջապատին մէջ, սահմանէն անդին, ցիրուցան բազմութիւններ կան որոնք հետզհետէ կը թմրին:

Միամտութիւն է կարծել թէ անոնք իրական արժէք մը պիտի ունենան ապագային, եթէ հաղորդութիւն առնեն տարին քանի մը անգամ:

Ի՞նչ կը հետեւի այս խորհրդածութիւններէն:

— Փորձել կարելին և անկարելին, նոր, դործօն, չարժուն ուժեր պատրաստել ամէն տեղ: Ոչ միայն բացերը գոցելու, այլ եւ քնացողները արթնցնելու համար:

Նախատեսուած նոր ուժերը մասնաւոր դասերու չեն կարօտիր, անմիջապէս ասպարէզ նետուելու համար:

Ուսանող ըլլան թէ չրջանաւարտ՝, անոնք ալ աչք եւ ականջ ունին, ամենօրեայ կեանքի եւեւէջներուն հետեւելու եւ իրենց գործունէութեան ուղին գտնելու համար:

Անոնք շատ լաւ գիտեն թէ բացական միշտ կը տուժէ, ինչ արժանիքներ ալ ունենայ:

Եւ գիտեն — կամ պէտք է սորվին — թէ կիսկատար գիտելիքները, միջակութիւնը կամ «տիլէթանթիզմ»ը իրական չարիքներ են մանաւանդ մեր ժողովուրդին համար:

Ուրեմն, հետեւիլ, սերտել, պատրաստուի՛լ: Օգտուիլ բոլոր պատեհութիւններէն: Լրացնել, կատարելագործել մասնաւորապէս հայերէնի եւ հայագիտութեան պաշարը:

Նորերու առաջին պարտականութիւնը պիտի ըլլայ իրենց սերունդը փրկել, բոլոր կարելի միջոցներով:

Այդ աշխատանքը սխրողական է մասնաւորապէս մեր գաղութին մէջ: Տեսակ մը զօրաշարժ՝ համախմբելու համար բոլոր դասալիքները, մոլորածները, անճարները:

Որո՞ւ համար են այլազան դասընթացքները, եթէ երիտասարդները իրենք պիտի չհետաքրքրուին:

Ինչո՞ւ Արեւելեան Լեզուներու վարժարանը գոնէ հարիւր հայ աշակերտ պիտի չունենար, այնքան մատչելի պայմաններով:

Առաջին հարցումները չեն ասոնք:

Տարագիր բազմութեանց ինքնապաշտպանութեան պայքարին մէջ, առաջին գիծերուն վրայ պիտի գտնուին երիտասարդները իրենք:

Պայմանաւ որ կարենան ըսել, կազմ եւ պատրաստ, — Ներկա՛յ: Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

«Օ ՕԼՄԱՍԸՆ ՊՈՒ ՕԼՍՈՒՆ»

Քանի մը օրէ ի վեր սեղանիս վրայ կը մնայ բուռն գանգատագիր մը՝ դերասանական խայտառակութեան մը առթիւ.

— «Զափազանց երկար համբերեցինք, այն վստահութեամբ թէ մամուլի մէջ եղած պարբերական քննադատութիւնները խելքի կը բերեն այս անգամը, բայց ի զուր: Բաժակը յորդած է այլեւս: Պէտք է հրապարակաւ խայտառակել, որպէս զի անգամ մըն ալ չհամարձակի սրբապղծել հայկական բեմը»: (Օ. Կ.)

Սպասեցի որ փաստ մըն ալ ներկայացնեն:

Եւ ահաւասիկ ձեռագիր յայտարարութիւն մը, Առնուվիլ - Սարսէլէն.

— «Թատերական չքեղ ներկայացում Բարեկենդանի առթիւ: Կը ներկայացուի «Օ ՕԼՄԱՍԸՆ ՊՈՒ ՕԼՍՈՒՆ» (գաւեշտ 3 արար): Թրադօշի թատերախումբին կողմէ, ընկերակցութեամբ ինճէ սազի» եւ այլն, եւ այլն: (Տեղը, ժամը եւ ուրիշ մանրամասնութիւններ):

Կարծեմ լուսաբանուեցաք: Այնպէս որ անհրաժեշտ չէ նոյնութեամբ արտատպել երիտասարդ նամակագրին միւս որակումները: Նախադասութիւն մը միայն.

— «Եթէ փոր մը հացի համար է, թող մուրացկանութեան դիմէ, որ հարիւր անգամ աւելի պատուաւոր գործ է»:

Բայց հասարակութիւնն ալ յանցանք չունի՞:

Անոնք որ կը քաջալերեն այս կարգի խայտառակութիւնները, ազգային գիտակցութիւն կամ արժանապատուութեան զգացում չունի՞ն:

Երեսուն տարի Փարիզ ապրելէ վերջ, քիչ մը ճաշա՞կ ալ չունին:

Ամէն պարագայի մէջ Առնուվիլ – Սարսէլը Անատօլու չէ:

Նամակագիրը ուրիշ բան մըն ալ կը պատմէ.

— «Այս Թրքաբարոյ խաղերը եւ ներկայացումները քաջալերողները անոնք են որ «Սովետական Հայաստան» կը հոլովեն օրն ի բուն, հետեւողութեամբ դերասանին եւ հայրենասիրութեան դասեր կուտան: Անոնք խտրութիւն չեն դըներ միջոցներու մէջ, կը բաւէ որ գործի վրայ երեւան եւ նիւթապէս օգտուին: Միշտ մութին մէջ կը գործեն, քաջութիւն չունին հրապարակ իջնելու»:

Մեղքը իր ճիտը, եթէ անիրաւ մեղադրանքներ կան, այս ամբաստանագրին մէջ:

ՎԱՀԷ

Երեւանի անցքեր

ՊՐՈՖ. ՅԱԿՈԲ ՄԱՆԱՆԴԵԱՆ, որու մահը ծանուցինք արդէն, եղած է Հանրապետութեան պետական համալսարանի առաջին վերատեսուչը եւ հայ պատմագիտութեան ամէնէն փայլուն ներկայացուցիչն է: Իր ստեղծագործութիւններն են. — «Տիգրան Բ. եւ Հռոմ», «Ֆէօդալիզմը Հնադարեան Հայաստանի մէջ» եւ այլն: 1935ին ստացած է Գիտութեան վաստակաւոր գործիչի կոչումը, իսկ 1939ին դարձած է Ս. Միութեան Ակադեմիայի իսկական անդամ: 1943ին երբ ծնունդ առաւ Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիան, ան դարձաւ անոր իսկական անդամը: Պարգեւատրուած է Աշխատանքի Կարմիր Դրօշի շքանշանով:

ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ԱՄԵՆԱՄԵԾ ԹԱՆԳԱՐԱՆԻ՝ Մատենադարանի շինութիւնը վերջացաւ Երեւանի մէջ: Մատենադարանը մեծ նշանակութիւն ունի ոչ միայն հայ ժողովուրդին, այլ վրացի, ազէրի եւ Մերձաւոր Արեւելքի ազգութիւններուն համար: Շէնքը ունի ընդարձակ ընթերցասրահներ և ձեռագիրներու պահպանման մասնաւոր բաժիններ, օժտուած մասնաւոր սարքաւորումով:

ՅԱԿՈԲ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ բանաստեղծութեանց եւ արձակ երկերու ռուսերէն ժողովածուն հրատարակուած է Մոսկուայի մէջ: Գրքին յառաջաբանը գրած է Ասատուր Արզվեան, որ ցոյց կուտայ բանաստեղծին կրած ազդեցութիւնը ռուս յեղափոխականներէ:

Ֆրանսայի ներքին հարցեր

ԴԱՀԼԻՃԸ ՊԻՏԻ ՀՐԱԺԱՐԻ, ԵԹԷ...

Ազգ. Ժողովը անընդհատ նիստ կը գումարէ քուէարկելու համար 1952ի նախահաշիւը:

Վիճաբանութիւնը սկսաւ երեքշաբթի գիշեր եւ շարունակուեցաւ 27 ժամ: Նախապէս որոշուած էր նիստը շարունակել մինչեւ չորեքշաբթի կէս գիշեր, սակայն վերջին պահուն որոշուեցաւ ընդմիջել մինչեւ երէկ առտու:

Վարչապետը վճռական դիրք մը բռնած է այս անգամ, նկատի առնելով ելմտական տագնապին ծանրացումը: Երեքշաբթի օր նախարարական խորհուրդը բացառիկ նիստ գումարեց, քննելու համար այս հրատապ հարցը: Վարչապետը արտօնուած է վստահութեան խնդիր յարուցանելու, իր օրինագծին հիմնական մասերուն համար: Մասնաւորապէս նախապատուութիւն կը պահանջէ իր ծրագրի 33 կէտերուն համար (բարենորոգում երկաթուղիներու վարչութեան, Ընկերային Ապահովութեան, խնայողութիւններ, 15% յաւելում տուրքերու, 30-40% յաւելում ընկերութեանց տուրքերու, յաւելում դրոշմաթուղթի, միջոցներ առանց հաշուեցոյցի վաճառումներու դէմ են.):

Այդ նիստէն վերջ, զրոյց կը շրջէր թէ վարչապետը պիտի պահանջէ ելմտացոյցը քուէարկել մինչեւ ուրբաթ, 29 փետրուար, այլապէս պիտի հրաժարի:

Մասնագէտներ դիտել կուտան այս առթիւ, — նեւեմուտքը մինչեւ ուրբաթ քուէարկուի թէ ոչ, կառավարութիւնը հարկադրուած է նոր վարկեր պահանջել Պանք տը Ֆրանսէն:

1952ի ելմտացոյցը կը ներկայացնէ 3.650.000 միլիոն ֆրանքի հսկայական գումար մը, որուն 1,205,000 միլիոնը սահմանուած է ազգ. պաշտպանութեան: Մ. Նահանգները 195,000 միլիոնի նոր օգնութիւն մը խոստացած են, բայց այս գումարը չի գոցեր բացը, քանի որ Ֆրանսա նոր ծախքեր յանձն առաւ Լիզպոնայի ժողովէն վերջ:

Կացութեան ծանրութիւնը հաստատելու համար, կը բաւէ ըսել թէ Ազգ. Ժողովին ելմտական յանձնախումբը, որ նախապէս մերժած էր տուրքերու 10% յաւելումը, այս անգամ նոյն իսկ չուզեց նկատի առնել կառավարութեան նոր առաջարկը — 15% յաւելում:

Վիճաբանութիւնները բացուած ատեն ելմտական յանձնաժողովին տեղեկաբերը բացատրեց թէ անօգուտ է աւելցնել տուրքերը: «Շատ մը Ֆրանսացիներ կը խուսափին յառաջատուական տուրքէն: Անհրաժեշտ է հարկային անձնագիր մը հաստատել: Կարելի չէ աւելցնել անուղղակի տուրքերը, եթէ կառավարութիւնը չի փորձեր սանձել գիները կամ իջեցնել զանոնք»:

Յանձնաժողովին նախագահը, նախկին վարչապետ Փոլ Ռէյնօ, ցաւ յայտնեց որ կառավարութիւնը իր քաղաքականութեան էական մասը կը նըկատէ շարժական սակացոյցը: «Պէտք է փոխել քաղաքականութիւնը եւ չգործել այնպէս իբրեւ թէ Ֆրանսան աշխարհէն կտրուած կղզի մը ըլլար: Երկու միջոց ունինք մեքենաբար աղդելու համար գիներուն վրայ, — աւելցնել արտադրութիւնը եւ պակսեցնել առանձնաշնորհեալ նիւթերու սպառումը:

Ելմտացոյցի նախարարն ալ իր կարգին բացատրեց թէ զինուորական ծախքերը 1070 միլիառ ֆրանքի պիտի հասնին, այսինքն 467 միլիառ աւելի, բաղդատելով անցեալ տարուան հետ:

ՇԱՐԺԱԿԱՆ ՍԱԿԱՑՈՅՑԸ ՔՈՒԷԱՐԿՈՒԵՑԱՒ

Ազգ. Ժողովը երեքշաբթի առտուան դէմ քուէարկեց շարժական սակացոյցի օրինագիծը, 246ի դէմ 355 ձայնով: Ժողովրդական, ընկերվարական եւ համայնավար երեսփոխանները միացած էին այս անգամ, մէկ ժամուան համար, արմատականներուն եւ միւս հոսանքներուն դէմ:

Օրինագծին քուէարկութենէն անմիջապէս ետք, վարչապետը յայտարարեց թէ շատ կարեւոր պակասներ կան եւ պէտք է լրացնել»: Քուէարկուած օրինագիծը չի համապատասխաներ առաջին անգամ եղած առաջարկին. հետեւաբար կառավարութիւնը ամբողջովին գոհ չէ: Կրնայի վստահութեան խնդիր յարուցանել էական կէտերու մասին. բայց նկատեցի որ սխրողական է ելմտական ծրագիրները քննել կէս օրէն ետք»:

Օրինագիծը կը տրամադրէ, —

1. Մասնաւոր յանձնաժողովի մը քննութեամբ, եթէ ապրուստի սղութիւնը 5%ը չանցնիր, նուազագոյն օրապահիկը չաւելնար: Եթէ գիներու բարձրացումը 10%ը կ'անցնի, յաւելումը մեքենաբար տեղի կ'ունենայ:

Մինչեւ այստեղ յստակ են օրէնքին տրամադրութիւնները: Անորոշ կը մնայ հետեւեալ պարագան, — ի՞նչ պիտի պատահի, եթէ գիներու յաւելումը տարուբերի 5%ի եւ 10%ի միջեւ: Ուրիշ մութ կէտեր ալ կան, եւ կը սպասուի որ Հանրապետութեան Խորհուրդը լուսաբանէ, մինչեւ մարտ 15:

Արհեստակցական Միութիւններն ալ շատ գոհ

(Կարգերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԵՐԲ ԼԵՌՆ ԷԻՆՔ...

(ՌՈՒԲԷՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ)

— «1907ի, Սուլուխի կռիւէն եւ Գէորգի նահատակութենէն վերջ, իմ պահանջի վրայ, Բիւրօն, Կորիւնը վերադարձուց երկիր, Հրայրի կամ Գէորգի տեղը բռնելու: Կորիւնի գալը բարի էր. այս երկրի որդն էր ան», կը գրէ Ռուբէն:

Մեծ վիճաբանութիւն կար Ռուբէնի եւ Կորիւնի միջեւ Գասըմ բէկը պատժելու եղանակի մասին: Շուտով կարծիքները միացան:

Սակայն Մշոյ Կեդր. Կոմիտէն կը հակառակի երկուքի դրած բանաձեւին: Անոնք կ'ուզեն վառել Գասըմ բէկի քէօշքը, կնիկ եւ ճժով, ինքն ալ մէջ: Կեդր. Կոմիտէն կը հակառակի համատարած ջարդ նախատեսելով: Երկար թղթակցութենէ վերջ, կ'որոշեն անձամբ տեսնուիլ եզրակացութեան մը յանգելու համար:

Վերջին նամակով, Գարմէն ու Գեղամ կը գրեն. — Եկէք Մշոյ մօտերը իրար տեսնենք, ծանօթ խնդրոյ մասին եզրակացութեան մը յանգինք:

Այս հիման վրայ, ֆետայիները ձիերը ցրուեցին գիւղերը, եւ խումբը բարձրացաւ լեռները:

— «Կորիւնի հետ մէկ շաբաթ վերջ, ձեզ կը գտնենք Բրիկամայ ցից քարի պուրակին մէջ»: (Ռուբէն):

Խումբէն բաժնուելով Ռուբէն եւ Կորիւն կը մտնեն Փեթար գիւղ, եւ լուր կը ղրկեն Մշոյ ընկերներուն, կ'որոշեն գիւղի լերան լանջերուն վըրայ, աւերակ հնձանի մէջ իրար գտնել:

Մութը հասնելուն, Կորիւն եւ Ռուբէն ժամադրավայր կը հասնին, բայց ի՞նչ տեսնեն. — ուղիղ հնձանի չէմքին վրայ, տնկուած ցից մը, ծայրէն անցուցած փալաս մը (կապերտ): Այս կը նշանակէր թէ տեղը մատնուած է: Պէտք էր հեռանալ, թակարդի մէջ չիյնալու համար: Լուր տուած էին:

Հետիոտն, եւ հեւ ի հեւ կը հասնին Փեթարայ դարու վրայ, շունչ մը կ'առնեն, խորհելով որ ապահով վայր մը հասած էին: Դժբախտաբար ջուրէն ելած, թան ջուրի մէջ ինկած էին: Կը լսեն ձիերու վրնջիւն, աղջամուղջի մէջէն կը նշմարեն դաղաթներու վրայով անցնող զօրքը որ կ'առաջանար դէպի Փեթար գիւղը: Այլեւս չարժելու ճար չկար: Կը մնար վայրենի հաւքերու նման կծկուիլ թեւեններու եւ բոյսերու տակը: Կամ հօտատող շուներու նման պիտի բռնուէին ու տարուէին կախուելու կամ կ'անցնէին ու կ'ազատէին:

Իրենց գլխուն վերեւ աղմուկներ կան: Զօրքեր են որ բռնած են ամբողջ լերան գաղաթը: Փեթար գիւղի կողմերէն կը լսեն քանի մը հրացանի ձայներ, յետոյ համազարկը, ապա զօրքերը կ'ուղղուին դէպի քաղաք:

Երբ արեւը մարը կը մտնէ, ճամբայ կ'իյնան եւ Կորեկն Աղբիւրի քով կը միանան ընկերներուն: Առտուն նոյն ճամբով 12 թուրք զինուորներ կուգան (իրենք 16 հոգի են): Որսը ինկած է մեր ձեռքը, բռնենք զարնենք, կ'ըսեն տղաքը: Եկողներու ետեւէն կը պոռան.

— Լօ լօ, խուն քինէ. մը ռըվըն, ըզէ վուան պը կուժըմ: (Ո՞վ էք, մի փախչիք, ձեզ պիտի սպաննենք):

Զինուորները անհարեկ՝ մեծ մասով կը կենան, երկու հոգի կը փախչին: Կորիւն, Ղազար եւ Մօսօն իրենց դէմ ելլելով կը բռնեն: Ձայն մը զինուորներէն. — «Եղբայր ենք, եկէք ազատութիւն է», կը գոռան: Տղաքը. — Հրացանները վար: Զէնքերը կը թափին եւ անվախ կը մօտենան տղոց ու կ'ըսեն.

— Եղբայր ենք, հիւրիէթ է, Սասուն էրմէնիստան կ'ըլլայ:

Բան մըն ալ չենք հասկնար այս խօսքերէն: Մանուկ, Ախօ եւ Մօսօ սուինները դրած զէնքերու ծայրը, կը սպասէին զինուորներէն երկուքին փորը ճեղքելու: Արծիւի նման մէջ կ'իյնայ Կորիւն, կը սաստէ ընկերները. — Զգեցէք, հասկընանք ինչ կ'ըսեն: Եւ զինուորները կը պատմեն.

— «Ստամպոլի մէջ ֆետայիներ Սուլթան Համիտի թախտը (գահ) տապալեցին, ազատութիւն է, հիւրիէթ է: Ահա նամակները միւթէսարիֆին (կառավարիչ) եւ զօրքի հրամանատար Սալիհ փաշայէն, կը տանինք Սասունի հրամանատարին, որ պարպեն Սասունը եւ դառնան Մուշ:

Նամակները թուրքերէն էին եւ տղոց մէջ թուրքերէն կարդացող չկար: Իրենց՝ կարդացողներուն ալ կարեւորութիւն չեն տար: Բան մը կայ, բայց չենք գիտեր: Ետ կուտանք զէնքերը եւ ճամբու կը դնենք զինուորները:

Վար կ'իջնեն խումբով բնակելի վայրերը, այս հանելուկը հասկնալու համար: Բան մը չենք հասկնար ոչ Հաւատորիկի լերան հովիւներէն, եւ ոչ ալ գիւղացիներէն: Կ'անցնինք Բերդակ գիւղ, եւ Կոմիտէի անդամ Ներսօն քաղաք կը ղրկենք: Մինչեւ անոր վերադարձը քաղաքէն եկողներ կը պատմեն թէ «հիւրիէթ» է եղեր, թէ բոլոր բանտարկեալները պիտի արձակուին, եւլն., եւլն.:

Մինչ այդ, Ներսօն երեկոյեան կը վերադառնայ միասին բերելով Գարմէնի եւ Գեղամի նամակները ուր կը գրէին.

— «Աստուծոյ լոյսը բացուելու է, — այսօր մութասարիֆը այցելեց Առաջնորդին եւ ըսաւ. — Պոլսոյ մէջ յեղափոխութիւն է եղեր, եւ Սուլթան Համիտը սահմանադրութիւն է շնորհեր. բոլոր բանտարկեալները ազատ պիտի ձգուին: Գրեցէք Ռուբէն փաշային, թող հանդիստ մնայ: Անոր ալ ներման հրամանը շուտով պիտի գայ:

Սակայն, խումբին մէջ, հազար ենթադրութիւններ ծնան: Ոմանք կ'ըսեն թէ Սուլթան Համիտ մեռած է, տղան անոր յաջորդած է, եւ ներում շնորհած է: Կ'ուզէ որ նոր զուլումներ չըլլան: Ուրիշներ կ'ըսեն թէ Սուլթան Համիտ սպաննուած է մերոնց ձեռքով: «Էն աղջիկ Ռուբինան Ստամպոլն է, յաջողած է Սուլթանը սպանել: Ինչ որ ալ ըլլայ անոր ըրածն է»: Եւ այսպէս անհաշիւ կարծիքներ:

Մինչ այս, մինչ այն, Սուլուխ գիւղէն երկու ձիաւորներ կը հասնին յայտնելով թէ Դէրիկ գիւղի մէջ, Մօկունքցի Ղազար հինգ ընկերներով կռուի բռնուած է 50է աւելի ոստիկաններու հետ: Սպաննուած են Թօփալենց Իլիասի քրոջ տղան, 2 ոստիկան, մէկ չաւուշ եւ 3 ձի: Մնացածները կռիւը ձգելով կը փախչին: Եւ Ղազար իր հինգ ընկերներով կը քաշուի Աշտիշատի վանքի աւերակները: Զարմանալին այն է որ, Աւրան գիւղի մէջ եղած զինուորներ որոնք մօտ են Աշտիշատին, օգնութեան չեն գար ոստիկաններուն: Միայն զինուոր մը կը ղրկեն մերոնց լուր տալու. — Թող հեռանան, մինչեւ որ իրենց ներման փէրմանը գայ:

Այս լուրը իրար խառնեց ամէն բան. ա՛լ հիւրիէթ միւրիէթ երազ եղան եւ տղաքը բարձրացան լեռը: Այդ միջոցին մեր Մշոյ ընկերները եւ թէ կառավարական շրջանակները մտահոգութեան կը մատնուէին, կարծելով որ նորէն ծուղակ մը պիտի ընենք: Եւ իրօք, տղոց միտքը Գասըմ բէկի գործը վերջացնելն էր: Սակայն, նամակ նամակի ետեւէն կուգար. — Ի սէր Աստուծոյ ծուղակ չընէք, Սահմանադրութիւն է, Ազատութիւն է: Այսօր, 101 տարի բանտարկութեան դատապարտուած ֆետայիները բանտէն ազատ արձակուեցան, Կառնենու Մկրտիչ, Աւրնայ Հայկն ու Արամ, Խասգիւղի Տէր Քերոբ, Յրօնաց Մուրատ, Առչա, Զօրիկը, եւ շատերը:

Այս լուրին վրայ, խումբը կը բարձրանայ Մառնկայ սար, Ռուբէն ու Կորիւն կը մեկնին Մօկունք, քաղաքի մօտ, տեղեկութիւն մը առնելու: Հնձանի մը մէջ կը հանդիպին կաթոլիկ Ներսէս եպիսկոպոս Ջնտոյեանին, Մօկունքցի Դաւօին եւ Յօղունաց Մխիթարին:

Ծերունի եպիսկոպոսը ուրախութենէն երիտասարդացած, կը համբուրէ Ռուբէնը և Կորիւնը ըսելով. — Ազատութիւն է, իրականացած են բոլորիս երազները, տղաք: Եւ ցոյց կուտայ Պոլսոյ թերթերէն Բիւզանդիոնը, ուր մեծ տառերով գըրուած է Յեղափոխութեան եւ Սահմանադրութեան մասին, պախարակելով հին վարչաձեւը: «Զաւակներս, կ'աւելցնէ եպիսկոպոսը, Վսեմաշուք Սալիհ փաշան եւ մութասարըֆը ձեզ բարեւներ կ'ընեն, կը պահանջեն որ իջնէք քաղաք եւ անձնատուր ըլլաք: Թագաւորական ընդունելութեան պիտի արժանանաք. պիտի եղբայրանաք, ու Սահմանադրութիւնը պաշտպանէք»:

— Գերապայծառ հայր, մենք անձնատուր չենք ըլլար: Դեռ մինչեւ երէկ, մեր գլուխները կը փնտռէին. մենք ի՞նչպէս հաւատանք այդ անօրէններուն, անոնց կեղծ խօսքերուն: Մինչեւ որ Սահմանադրութիւն հաստատողներու հեռագիրը չստանանք, Սալիհ փաշայի խօսքով ֆետային չի յանձնուիր:

(Մնացեալը յաջորդով) ՄԱՐԳԱՐ ԲԱՐԽԵԱՆ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ԲԵՄԱԴՐԻՉ ԷԼԻԱ ԳԱԶԱՆ (Եղիա Գազանճեան) Հոլիվուտի կարեւոր բեմադրիչներէն մէկն է: Ծնած է Պոլիս 1909ին: 1913ին մեկնած ընտանիքով Ամերիկա, ուր ստացած է իր համալսարանական կրթութիւնը: Նիւթական նեղութիւններ կրելէ եւ զանազան աշխատանքներ կատարելէ վերջ՝ կը յաջողի մտնել թատերախումբի մը մէջ, ուր կը յայտնաբերէ դերասանի յատկութիւն: Եւ մեծ յաջողութիւններ կ'արձանագրէ: Շարժանկարի համար կը բեմադրէ «Պումըրանկ»ը, «Պրուքլինի Ծուշանը», «Փինքի», «Խուճապ փողոցին մէջ», «Անտեսանելի պատը»: 1947ին կ'արժանանայ Օսքարի մրցանակին, իսկ 1951ին «Ցանկութիւն կոչուող հանրակառքը»ին համար Վենետիկի մեծ մրցանակը: 1944ին Հոլիվուտի մէջ արժանացաւ երկու առանձնաշնորհներու. մէկը իրաւունք կուտար իր յարմար նկատած ժապաւէնը ցուցադրել, իսկ միւսը՝ տարին մէկ ժապաւէն դարձնել:

ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ ՕՐՈՒԱՆ ԿԵԱՆՔԷՆ

ԱՆՏԷՐ ՄԵՌԵԼԸ

Սինայի հանգանակութիւնն էլ պէտք եղած գումարէն աւելի էր: Մտածեցին համեստ ծաղկեպսակ մըն ալ դնել վրան. հանգուցեալը ծաղիկները շատ էր սիրում. սանը, թաղարներով ծաղիկ էր պահում:

Գոհ էին Տիկին Վարդն ու Քնարը, գոհ էին նուիրատուները:

Առանց մահազդի ամբողջ գիւղն իմացաւ յուղարկաւորութեան օրն ու ժամը: Հակառակ գործի տաք շրջան լինելուն՝ դուռ-դրացի, հեռու-մօտիկ որոշած էին յուղարկաւոր լինել:

Ի՞նչ օգուտ դիակը բերել տալը, եկեղեցի դընելը, եթէ յուղարկաւոր չունենար: Համայնքի մեռելն էր, պիտի կատարէին վերջին պարտականութիւնը:

Յուղարկաւորութիւնը յետ միջօրէի ժամը 4ին էր: Մեծ մասով տարէց սեւազգեստ կիներ, գործէ ազատ տարէց այրեր հաւաքուել էին եկեղեցու դուռը: Դիակառքը հասաւ ճիշտ ժամանակին:

Եկեղեցին կիսով լեցուեց. վառեցին կանթեղ ու ջահ, վառեցին մոմեր: Կամաւոր տիրացուներ ու դպիրներ եկան կատարելու իրենց պարտքը: Տանտէրն ու տանտիրուհին, տարիների դըկիցները դրաւեցին սգաւորների առաջին աթոռները: Անծանօթ մէկը երբեք պիտի չհասկանար, թէ ննջեցեալը անտէր մեռել է: Լուռ ու հանդիսաւոր կատարուեց արարողութիւնը: «Ի վերին Երուսաղէմ»ը արցունք քամեց շատերի աչքերէն: Չէ՞ որ շատերի հարազատները լեռներում, ձորերում, անապատներում անթաղ, անգերեզման էին մնացած. թող այս արարողութիւնը, խունկ ու մոմը լինէր նաեւ նրանց հոգիների համար:

Վերջացաւ արարողութիւնը. ղօղանջեցին հըրաժեշտի վերջին զանգերը: Յուղարկաւոր թափորը յամրաքայլ ճամբայ ընկաւ:

Վերի թաղեցիները ճանապարհին միացան թափորին. գնալով բազմութիւնը ստուարացաւ: Գնում էին լուռ, անխօս. աւելիք, քննադատելիք բան չունէին. որի՞ հասցէին խօսէին, որի՞ն քննադատէին. մէկը չունէր հարազատ: Համայնքի մեռելն էր, ու համայնքը արել էր իր լաւագոյնը:

Որքան էլ նոր անձեր աւելցան թափորին՝ Սրբուկ մաման մնաց վերջընթերը: Եւ դա առաջին անգամը չէր. միշտ վերջին շարքէն եօթն-ութ քայլ հեռու: Դրա պատճառն, անշուշտ, իր կռացած մէջքը ամուր պահելու համար, գաւազանի օգնութեամբ քայլելն էր, թէ չէ պիտի ուզենար առաջին շարքերում լինել, մօտիկը, մօտիկը ննջեցեալին:

Սրբուկ մաման անկոչ յուղարկաւորն էր բոլոր մեռելների, ծեր լինէր թէ մանուկ, այր լինէր թէ կին, մեռնողը հարուստ լինէր թէ աղքատ, իրեն հեռուէն-մօտիկ ծանօթ, կամ բոլորովին անծանօթ:

Մեծ, սրտի խորքէն արցունք թափող սգաւորն էր, մանաւանդ, երբ թաղուելիքը երիտասարդ էր «ջահել-ջիւան, նարօտ չկապած ծաղիկ»:

Նա մահազդ ստանալու, կանչուելու պէտք չունէր: Իր սրբազան պարտականութիւնն էր համարում «Ի վերին Երուսաղէմ»ի ուխտաւորին հետեւել մինչեւ վերջին հանգրուան: Վերջինն էր, նաեւ, գերեզմաննոցէն դարձողների: Պատահած էր որ, առանց ինքն իրեն հաշիւ տալու, հետեւէր նաեւ, յանկարծ, փողոցը հանդիպած օտար՝ ոչ-Հայ յուղարկաւորների, մանաւանդ երբ յուղարկաւորների թիւը քիչ լինէր, երբեմն 5–6 անձ, որ յաճախ էր պատահում: «Տէ՛ր Աստուած, կ'ըսէր ինքնիրեն, — մա՞րդ է թաղածնին թէ...»:

Ամէն անգամ որ գերեզմաննոց գնար, շարքշարք կը կենար բոլոր հայ գերեզմանների առջեւ, ծաղիկների չորցած հողերին ջուր կուտար, թօշնած ծաղիկները, դեղնած տերեւները կը հաւաքէր, հովէն շուռ եկած թաղարները կը շտկէր, քարերը կը մաքրէր, այնպէս ինչպէս ամէն մէկն եթէ իր հարազատի գերեզմանը լինէր: Քանի-քանի անգամներ «Հայր մեր» կ'ասէր, երեսը կը խաչակնքէր, «ողորմիս կուտար, ու այդ բոլորով էլ չգոհացած՝ վերջին մի ցնցուղ ջուր, անձրեւի պէս կնքէր, ողորմիլ կուտար, ու այդ բոլորով էլ չգոհացած՝ մեր» անելով կը խաչակնքէր ամբողջ գերեզմանատունը արեւելքէն արեւմուտք, հարաւէն հիւսիս:

Սրբուկ մաման ոչ միամիտ մէկն էր, ոչ էլ ցոյցի համար էր անում այդ բոլորը: Դա իր տառապած հոգու պահանջն էր, ու իր կամքէն վեր մի բան: Ինքը գիւղի գերեզմանատանը մեռել չունէր, գերեզման չունէր. արդէն ո՞ւր ունէր գերեզման:

(4) ԷԼԷՆ ԲՈՒԶԱՆԴ

«Համազգային»ը երէկ եւ այսօր

ԽՄԲ.— Պէյրութի «Ազդարար»ը հետեւեալ տեսակցութիւնը ունեցած է «Համազգային» ընկերութեան նոր նախագահ՝ ընկեր վահան Փափազեանի հետ.—

— Իմացանք թէ «Համազգային»ի Կեդր. Վարչութիւնը սկսած է մշակել ներքին կազմական նոր կանոնագիր մը: Ի՞նչ փոփոխութիւններ կը նախատեսուին նախկին կանոնագրին մէջ: Մշակութային ո՞ր ձեռնարկներուն ուժ պիտի տրուի, առաւելաբար:

= «Համազգային»ի Կեդր. Վարչութեան յատուկ յանձնախումբը վերամշակած է կազմական կանոնագիրը որ քննուելու վրայ է եւ շուտով գործադրութեան կը դրուի: Կազմական նոր կանոնագրի հիմնական առաջադրութիւններէն մէկն է ծաւալումը «Համազգային»ի: Հայաշատ բոլոր վայրերու մէջ մասնաճիւղեր պիտի կազմուին (ուր չկայ դեռ) եւ լայն անդամագրութեան պիտի ձեռնարկուի:

—Մեր նպատակն է «Համազգային» Ընկերութիւնը դարձնել իրական Համազգային, իր մէջ առնելով Սփիւռքի հայութեան գաղափարական տարրերը, որոնց համար հայ մշակոյթի եւ ազգային ոգիի պահպանումը եւ զարգացումը թանգ է: Մենք ոչ մէկ քաղաքական միտում չենք ուզեր դնել զուտ մշակութային այս հիմնարկութեան մէջ, հետեւաբար մեր դուռները լայնօրէն պիտի բանանք մեր ժողովուրդին առջեւ առանց դաւանանքի, սեռի եւ դասակարգի խտրութեան: Մեր դուռները ամրապէս գոց են սակայն այնպիսի մարդկանց առջեւ, որոնք հակազգային մուժ եւ թաքուն նպատակներով զանազան պիտակներու տակ կը սողոսկին ազգային եւ մշակութային կազմակերպութիւններու մէջ:

— Ի՞նչ միջոցներով կը մտածէք աւելի եւս սերտացնել »Համազգային» Ընկերութեան եւ հանրութեան կապը:

= Նպատակ ենք դրած «Համազգային» Մշակութային ծրագիրը ամբողջութեամբ եւ աստիճանաբար գործադրութեան դնել, որոնց թիւին մէջ Հայ Գեղարուեստի եւ Գրականութեան նուիրուած տարրերը քաջալերել եւ մեր մշակոյթը լայնօրէն սեփականութիւնը դարձնել լայն մտաւորական եւ ժողովրդական խաւերուն:

— Ի՞նչ պատկեր կը ներկայացնեն »Համազգային»ի մասնաճիւղերը շրջաններուն մէջ: Ծրագիր ունի՞ք հայաշատ կեդրոններու մէջ, որպիսին են Անդր Նահրի Թաղերը, նոր մասնաճիւղեր հաստատելու:

= Ձեռնարկած ենք արդէն «Համազգային»ի մասնաճիւղերու կազմութեան հայաբնակ բոլոր վայրերու մէջ, ինչպէս նաեւ անդամագրութեան արձանագրութիւններու բատ կարելւոյն ընդարձակելու համար ծաւալը մեր կազմակերպութեան:

— Ի՞նչ նոր շինութիւններու մասին ծրագիր ունիք: Կը մտածէ՞ք սրահով մը օժտելու մասին մեր գաղութը:

= Ջանքեր ի գործ կը դնենք յաջորդ ուսումնական տարեշրջանին վերաբանալու մեր գիշերօթիկներու բաժինը, ասոր համար յատուկ շէնքի մը շինութեան մասին կը խորհի Կեդր. Վարչութիւնը:

Զբաղած ենք նաեւ սրահի մը շինութեան խնդրով: Անյետաձգելի կը նկատենք գլուխ բերել այս ձեռնարկը: Լ. Շանթի հանդանակութեան ոռոշ գումարներ առ այժմ անձեռնմխելի կը պահուին: Ասոր մեծ մասը ծախսուած է ներկայ ճեմարանի շէնքի գնման եւ յարմարեցման գլրոցի համար:

Այս ձեռնարկին մէջ յոյս ունինք նաեւ Լիբանանի ունեւոր դասի օժանդակութեան վրայ:

— Կտակներ եղա՞ծ են «Համազգային» ընկերութեան, եթէ այո, ի՞նչ կը ներկայացնէ անոնց իրական արժէքը ներկայիս:

= Կտակներ եղած են եւ կան, անոնցմէ որոշ մասը գործադրելի է սակայն կտակողներու մահէն վերջ:

— Ի՞նչ կը մտածէք Հրատարակչականի մը մասին:

= Հրատարակչական գործը մեր գլխաւոր ձեռնարկներէն մին կը նկատենք: Գիտէք արդէն թէ մինչեւ այժմ բազմաթիւ օգտակար հրատարակութիւններ ենք ունեցած մանկա-պատմական, գրական, պատմական, հայ լեզուի և թուաբանութեան ձոխ հատորներ: Մանկական-պատանեկան մեր հրատարակած գիրքերու թիւը 11ի կը հասնի՝ օգտակար եւ հետաքրքիր պատմուածքներ Հայոց Պատմութենէն եւ հէքեաթներէն:

Հրատարակչականի ծաւալը անշուշտ կախուած է նիւթական միջոցներէ: Դժբախտաբար չենք յաջողած գիրքերու արագ եւ լայն սպառման գործը կանոնաւորել, որմէ կախուած է նոր երկերու հրատարակութիւնները: Նոր լոյս ընծայեցինք Ն. Աղբալեանի դասախօսութիւններու ժողովածուն եւ դեռ հերթի կը սպասեն ուրիշ օգտակար եւ կարեւոր երկերու հրատարակութիւնը:

— Կ'ընդունի՞ք թէ անհրաժեշտութիւն մը դարձած է այլեւս «Համազգային»ի համար շրջուն գործիչ մը:

= Ներկայիս դեռ հերթական չենք համարեր յատուկ գործիչ մը ունենալ: Կեդր. Վարչութիւնը, իր ամբողջ կազմով եւ բովանդակ նուիրումով կը կատարէ նոյն գործը:

— Ծրագիր ունի՞ք «Համազգային»ի մասնաճիւղերու համագումար մը հրաւիրելու, ուր քննութեան առնուին ընդհանուրի մտահոգութեան առարկայ խնդիրներ:

= «Համազգային»ը անպայման պիտի հրաւիրէ իր համագումարը, երբ լրանայ վերակազմութեան գործը: Հաւանաբար այս տարի աշնան հրնարաւորութիւն ունենանք:

Խոր հաւատքով՝ «Համազգային»ի տարածման եւ մշակոյթի մարզին մէջ իր ստանձնած առաքելութեան յաջողութեան՝ Կեդրոնական Վարչութիւնը աստիճանաբար պիտի իրագործէ իր առաջադրանքները:

ԾԻԾԱՂ

Անծանօթ մը կը մտնէ սափրիչի մը խանութը եւ կը պոռայ.

— Մանուէ՛լ, հասի՛ր: Պէքոնի մէջ հրդեհ կայ. տունդ կ'այրի, կինդ ալ մահամերձ է:

Խանութին միակ յաճախորդը, կէս ածիլուած՝ կը վազէ օգնութեան: Կը հասնի կայարան խուճապով, եւ կը զարնուի սիւնի մը: Գլուխէն կը թռին աստղեր, միտքը կը լուսաւորուի, ու կը սկսի մենախօսել.

— Ծօ՛, ո՞ւր կ'երթամ, նախ իմ անունս Մանուէլ չէ, կարգուած ալ չեմ, տուն չունիմ, եւ Պէքոն չեմ բնակիր...:

***

ՏԱՆՏԷՐԸ.— (կնոջը ականջին). գլուխս սաստիկ կը ցաւի, ջանայ ճամբել հիւրերը:

ՏԻԿԻՆԸ.— Կ'ուզես որ վռնտե՞մ:

ՏԱՆՏԷՐԸ.— Վռնտելու հարկ չկայ. դաշնակիդ անցիր եւ սկսէ նուագել...

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԱՐԱԲԿԻՐԻ ՀԱՅ ԿՐԹ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ յաջող ձեռնարկ մը կատարած է Ուսթըրթաունի մէջ (Մ. Նահանգներ): 1000է աւելի հայութիւն մը կ'ապրի հին Արաբկիրի մէջ, զուրկ դպրոցէ եւ ազգային-եկեղեցական կեանքէ: Երկրէն հասած կոչերուն մասամբ գոհացում տալու համար, դիմած են Պոլսոյ Ազգ. Պատրիարքարանը, որպէսզի Միութեան ծախքերով, մնայուն քահանայ մը ղրկուի Արաբկիր, հայութեան հոգեւոր եւ ազգային պէտքերը հոգալու համար: Պատրիարքը գովելով Միութեան ջանքերը խոստացած է մօտերս իրականացնել անոնց բաղձանքները: Հանդէսի միջոցին խօսողները բացատրած են Միութեան նպատակները.— Օգնութիւն Հալէպի եւ Պէյրութի, օգնութիւն հին Արաբկիրի կարօտեալներու եւ որբերուն: Տոքթ. Էլիզա Մելքոն ըսած է.— «Մեր պարտքն է օգնել ամերիկահայ սերունդին, որ թէեւ նիւթապէս ապահով է, բայց աղքատ է ազգային լեզուի եւ պատմութեան ծանօթութեամբ»: Այս ձեռնարկէն զուտ հասոյթ մնացած է 500 տոլար:

«ՎԱՐԴԱՄԱՏԵԱՆ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Ա.— Հայ գիրքին բարեկամ մը (Փարիզ) մէկ մէկ օրինակ «Վարդամատեան» կը նուիրէ.

1.— Հ. Վահան Յովհաննէսեանի (Հալէպ)
2.— Հ. Յովհ. Մըսըրեանին (Պէյրութ)
3.— Մխիթարեան Հայրերու վարժարանին (Աղեքսանդրիա)
4.— Մխիթարեան Հայրերու վարժ.ին (Վենետիկ)
5.— Մխիթարեան Հայրերու վարժ.ին (Փարիզ)

Բ.— Ս. Շամոնէն Ս. Ընտրիկեան մէկ մէկ օրինակ.—

1.— Գ. Թոփալեանի (Ամերիկա)
2.— Գ. Խաչերեանի (Մարոք)
3.— Ա. Զէքեանի (Լուար)

Գ.— Տիկին Լիւսի Նշանեան (Փարիզ) Տիկին Յարութիւնեանի (Սան Ֆրանչիսքօ):

Դ.— Լիոնէն Պ. Պողաճեան մէկ օրինակ Վարդամատեան նուէր ստացած ըլլալով հայրենակից Պ. Սարգիսէն, իր կարգին մէկ օրինակ կը նուիրէ Պ. Դաւիթ Թոմասեանի, հրաւիրելով զայն որ երեք օրինակ նուիրէ իր բարեկամներուն, շարունակելու համար նուէրներու այս շղթան: Եւ այս առթիւ՝ մեզի գրկած է սիրուն եւ սրամիտ նամակ մը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ — ԹԻՒ 9

ԼՐՏԵՍՆԵՐՈՒ ՊԱՅՔԱՐԸ

(ՎԷՊ ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԷՆ)

ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԱԾ ԱՆԳԼԵՐԷՆԷ

— Ինչպէ՞ս:

— Դուք էք որ պիտի գտնէք այդ հարցումին պատասխանը:

Փօնթիւի պահ մը մտածկոտ, լռեց, յետոյ յանկարծ ձեռքը ճակատին զարկաւ.

— Ահաւասիկ հոս կեցեր կը խորհինք եւ կ'անտեսենք ամէնէն պարզ բանը: Իրաւ է թէ կորսընցուցի Հօրլօքի հետքը, սակայն պէտք չէ մոռնալ որ իր տունը պարապ պիտի ըլլայ մինչեւ երկուշաբթի:

Փօնթիւի իրաւունք ունէր:

— Հիմա պէտք է գտնել ձեր նշանաւոր գողը, ըսաւ:

«Իմ նշանաւոր գողս», ինչպէս կը սիրէր ըսել Փօնթիւի, կը կոչուէր Ծօրճ Տըլամէր: Նախապէս եղած էր դրամարկղի գող մը, սակայն յետոյ դարձած էր պատուաւոր քաղաքացի մը եւ կ'աշխատէր դրամարկղներու մեծ ընկերութեան մը մէջ: Ամէն անգամ որ յաճախորդ մը կորսնցնէր իր դրամարկղին բանալին, հաստատութիւնը իր կողմէ Ծօրճը կը ղրկէր, որպէսզի բանայ դրամարկղը առանց զայն կոտրելու: Ոստիկանութիւնն ալ յաճախ պէտք կ'ունենար Ծօրճին:

— Հիմա շատ ուշ է, վաղը կը գտնեմ եւ հոս կը բերեմ զինքը, ըսի:

Յաջորդ առտու Ծօրճին հետ կը մտնէինք Փօնթիւի սենեակը:

— Բարի լոյս, Փօփ, ըսաւ Ծօրճ, որ մեծ հաճոյք կը զգար աշխատելով Փօնթիւիի հետ:

— Ուրախ եմ որ դարձեալ զիս յիշեր էք, շարունակեց, ո՞ւր պիտի երթանք, եւ ի՞նչ պիտի ընեմ:

— Սաութէնտի մօտերը: Կ'ուզեմ տուն մը մտնել առանց սակայն հետք ձգելու: Կրնա՞ս ընել այս գործը:

— Ինծի համար ձեզ համբուրելու չափ դիւրին է այդ գործը, Փօփ:

— Բայց ոչ մէկ հետք պիտի ձգես, հասկցա՞ր:

— Անշուշտ, ես ոչ մէկ նշան կը ձգեմ, հին բարեկամս Մարշըլն ալ պիտի գա՞յ մեզի հետ:

— Ոչ, պատասխանեց Փօնթիւի վճռական շեշտով մը:

Մութը կոխած էր արդէն երբ հասանք Հօրլօքի տունը: Իր բացակայութիւնը յայտնի էր նաեւ անով որ կիրակիի թերթերը մնացած էին դրան առջեւի նամակատուփին մէջ:

— Երկու երկվայրկեանէն ներսն ենք, ըսաւ Ծօրճ: Դուք կամաց կամաց քալեցէք եւ երբոր սուլեմ, կը հասկնաք որ դուռը բացուած է եւ ներս կը մտնէք:

Իսկապէս քանի մը վայրկեան յետոյ լսեցինք իր սուլոցը եւ մօտեցանք: Ծօրճ կեցած էր կիսաբաց դրան առջեւ:

— Տեսա՞ք որ ձեզ համբուրելու չափ շուտ եղաւ, ըսաւ նախկին գողը:

— Բարեկամս, դուն հանճար մըն ես, յայտարարեց Փօնթիւի: Հիմա պահակ պիտի կենաս:

— Ամենայն սիրով, Փօփ:

Մեծ զգուշութեամբ ներս մտանք. մեր ձեռքի լապտերները կը փայլէին մութին մէջ: Տունը միայարկ էր. ունէր խոհանոց մը, երկու ննջարան եւ ընդարձակ հիւրասենեակ-գրասենեակ մը, ուր մտաւ Փօնթիւի եւ դարձուց ելեկտրականութեան կոճակը: Վայրկեան մը վերջ սակայն դուրսէն լըսուեցաւ խուլ ձայն մը.

— Լոյսը մարեցէ՛ք:

— Տէր Աստուած, գոչեց Փօնթիւի կոճակը դարձնելով, փեղկերը բաց են մնացեր եւ լոյսը դուրսէն կ'երեւի: Հիմա որ պահապանը տեսաւ այս պարագան, վաղը կրնայ հարցնել Հօրլօքի թէ ինչո՞ւ լոյս կը վառէր գիշերը, առանց փեղկերը գոցելու:

Անմիջապէս գոցեցինք փեղկերը եւ քաշեցինք հաստ վարագոյրները. հիմա կրնայինք ազատ համարձակ լոյսը վառել եւ աշխատիլ: Աճապարելու պէտք չկար քանի որ Հօրլօք յաջորդ առաւօտ միայն պիտի վերադառնար: Սակայն այսպիսի պարագաներու մէջ մարդ միշտ կ'աճապարէ:

Պարզ կարասիներով լեցուն էր սենեակը, Փօնթիւի արագօրէն սկսաւ քննել զանոնք: Իր ուշադրութիւնը գրաւած էր գրասեղան մը, որուն դարակները կղպուած չէին: Այս պարագան մեծ զարմանք պատճառեց Փօնթիւիի:

— Տարօրինակ բան, ըսաւ, Հօրլօք աշխարհի միակ լրտեսն է, որ իր դարակները բաց կը թողու:

(Շար.)

չեն երեւար քուէարկուած օրինագծէն, զանազան պատճառներով։ Իսկ վարչակազմի Դաշնակցու — թիւնը (Cadres) բոլորովին հակառակ է չարժա — կան սակացոյցին, զայն «աղիտալի» համարելով երկրին համար, մանաւանդ տնտեսական ներկայ կացութեան մէջ։

Վիճաբանութեանց ընթացքին, կառավարու — թիւնը առաջարկեց որ մէկ անգամէն աւելի յաւե— լում չկատարուի աշխատավարձքի վրայ, իւրա— քանչիւր եռամսեակի։ Մերժուեցաւ։ Ուրիշ առա— ջարկ մը մէկ ամիս պայմանաժամ կուտար կա— ռավարութեան, գիները իջեցնելու համար, եթէ աշխատավարձի յաւելում նախատեսուէր։ Նոյն — պէս մերժուեցաւ։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

Անգլեւեգիպտական բանակցութեանց վեր— սկսման լուրը գոհունակութեամբ ընդունուեցաւ Գահիրէի մէջ։ Մամուլը կը յորդորէ ժողովուրդին միանալ եւ թիկունք կանգնիլ կառավարութեան։

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, վարչապետ Մահեր փաշա պիտի աշխատի վճռապէս լուծման մը յանգիլ Սուէզի պարպումին, Սուտանի միաց— ման եւ Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան հար— ցերու մասին։ Այդ առթիւ պատրաստած է երեք ծանուցագիրներ։ Առաջինը կը նախատեսէ ջրանց— քի անգլիական զօրագունդերուն տեղ հաստատել եգիպտական ուժեր, ռազմամթերք եւ կազմածներ հայթայթել եւ այլն։ Երկրորդը՝ ազատ հանրա— քուէ Սուտանի մէջ։ Ժողովուրդը ինք պիտի ճշ— դէ թէ կ՚ուզէ՞ անկախ դառնալ թէ միանալ Ե— գիպտոսի։ Մինչ այդ տեղական առժամեայ կա— ռավարութիւն մը պիտի կազմուի անգլեւեգիպ — տացի մասնագէտներէ, ՄԱԿի հակակշիռին տակ։

Գալով Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան, արաբական երկիրները իրենք կ՚ուզեն ստանձնել այդ հոգը, ընդ հովանեաւ Եգիպտոսի։ Այս եր— րորդ ծանուցագիրը խմբագրուած է Արաբական Դաշնակցութեան զինուորական մասնագէտներուն կողմէ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

---

200 ՄԱՐՏԱՆԱՒԵՐ եւ 500 օդանաւեր ռազ— մափորձեր կատարել սկսան երեքշաբթի օր Մի— ջերկրականի մէջ։ Կը մասնակցին չորս պետու — թիւններ — Անգլիա, Մ. Նահանգներ, Ֆրանսա եւ Իտալիա։ Ռազմափորձերը պիտի տեւեն ինը օր, ընդգրկելով Միջերկրականի ամբողջ կէսը։

ԹԷՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ մահուան բռ— պառնալիք ստացած են այն բժիշկները որ կը դար— մանեն Տոքթ. Մոսատեղի աջ բազուկը՝ Ֆաթեմի (վիրաւորուած ահաբեկիչի մը կողմէ)։ Ոստիկա— նութիւնը ձերբակալեց Ֆետայանը Իսլամի 16 նոր անդամներ։ Այժմ կալանաւորներու ընդհ. թիւն է յիսունվեց։

ԻՐԱՔ ինքնամուղ օդանաւեր եւ օդանաւային կազմածներ պիտի ստանայ Անգլիայէն, վերջերս կնքուած համաձայնութեամբ։ Ասկէ զատ, Իրաք— ցի օդանաւորդներ մօտերս պիտի մեկնին Լոնտոն, մարզանքի որոշ շրջան մը բոլորելու համար։

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ԵՐԿՈՒ ԼՐՏԵՍՆԵՐՈՒՆ՝ Էթըլի եւ Ճիւլիուսի մահավճիռները հաստատուեցան Նիւ Եորքի վճռաբեկ ատեանէն։ Առաջին անգամն է որ Մ. Նահանգներու գերագոյն ատեանը մահավը— ճիռ կ՚արձակէ խաղաղութեան ատեն։

1944—45 ԴԱՍՈՒՆ պատկանող բարձրագոյն վարժարաններու ութ հազար նախկին աշակերտ— ներ մէկ ամիս զինուորական ծառայութիւն պիտի կատարեն Մարտ եւ Օգոստոս ամիսներուն։ Նա— խահաշխիւը դեռ քուէարկուած չըլլալով, կը կար— ծուէր թէ այս որոշումը պիտի յետաձգուի, բայց վերջին պահուն կարգադրութիւն մը եղաւ։ Առա— ջին առթիւ «կամաւոր»ները պիտի մեկնին։

ԱՆԳԼԻՈՅ Երեսփ. Ժողովին մէջ բուռն վի— ճաբանութիւններ տեղի ունեցան Գշ. օր։ Աշխա— տաւորականները պարսաւանքի բանաձեւ մը ա— ռաջարկեցին Չըրչիլի դէմ, մեղադրելով թէ ա— ւելորդ յանձնառութիւններ ստանձնած է, նախա— գահ Թրումընի այցելած ատեն։ Չըրչիլ հերքեց այս վերագրումները, յայտարարելով թէ ոչ մէկ գաղտնի յանձնառութիւն ստանձնած է։ Բանաձե— ւը մերժուեցաւ 285ի դէմ 318 ձայնով։ Չըրչիլ այս առթիւ յայտնեց թէ Անգլիա ոչ միայն հիւ— լէական ռումբ շինած է, այլեւ կազմ եւ պատ— րաստ գործարաններ ունի, մեծաքանակ ռումբ արտադրելու համար։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ կառավարութիւ— նը հաւանեցաւ 10,200 միլիոն մարք վճարել ա— ժամապէս, Արեւմտեան Գերմանիոյ պաշտպանու— թեան ծախքերուն համար (մինչեւ 1953 յունիս)։ Գրաւման ծախքերն ալ մասամբ զեղչուած են։ Պիտի վճարեն ամսական 500 միլիոն մարք։ Դաշ— նակիցները արտօնեցին որ վերաբացուին կարգ մը գործարաններ։

ՄԻՋԵՐԿՐԱԿԱՆԻ հրամանատարութեան հա — մար վէճ մը ծագած է Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգ— ներուն միջեւ։ Յոյները եւ Թուրքերը կ՚ուզեն որ հրամանատարը Ամերիկացի ըլլայ։

ԵՐԵԿՈՅԹ – ԽՆՋՈՅՔ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Փետրուար 18ի առթիւ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, 1 Մարտ, շաբաթ ժամը 20.30ին Համօ Օհանջանեան սրահին մէջ։ Կը հրա— ւիրուին բոլոր հայրենակիցները։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Պուլ. Օտտոյի Վռամեան Ենթկ. եւ հովանաւորութեամբ Մար— սէյլի Հ. Յ. Դ. Շրջանային Կոմիտէի

2 ՄԱՐՏ ԿԻՐԱԿԻ կէսօրէն վերջ ժամը 3ին, Պար Ընթէրնասիոնալի հանրածանօթ սրահին մէջ, **230 Chemin de la Madrague:**

Ղեկավարութեամբ ընկեր Ն. Սարգիսեանի Կար— տանի Նոր Սերունդը մեծ պատրաստութեամբ պիտի ներկայացնէ

ՍՕՍ ԵՒ ՎԱՐԴԻԹԵՐ

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ ՕՆՆԻԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ

30 Մարտ կիրակի, ժամը **21**ին, **Salle Gaveau,**

հովանաւորութեամբ Յանձնախումբի մը որուն պատուակալ նախագահն է ԶԱՐԵՀ ՊԷՅ ՆՈՒՊԱՐ

Կը մասնակցին Concert Pasdeloup, բաղկացած 65 հոգիէ եւ Radioի երգչախումբը։

ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ
ԱԶԳ. ՏԱՆ ԲԱԺՆԵՏԷՐԵՐՈՒ

Փետր. 29ին Ուրբաթ օր ժամը 18ին, 32, Rue de Trévise, իր կեդրոնին մէջ կը գումարուի Ազգ. Տան բաժնետէրերու ժողովը, հետեւեալ օրակար— գով. —

Ա.— Վարչութեան տեղեկագիր 1950 եւ 951ի տարեշրջաններու։

Բ. — Հաշուեքննիչ Պ. Արման Լըֆէվրի տե— ղեկագիրը նոյն շրջաններու մասին։

Գ. — Վաւերացում վարչութեան տեղեկա— գիրներուն եւ հաշիւներուն։

Դ. — Նոր վարչութեան ընտրութիւն.

Ե. — Զանազան հարցեր։

ՀԱՅ ԱԶԳԱՅԻՆ ՏԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Հ Ո Գ Ե Հ Ա Ն Գ Ի Ս Տ

Այրի Տիկին Ազնիւ Տերոյեան, ինչպէս նաեւ Տակառեան, Տօնիկեան եւ Մուրատեան ընտանիք— ները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ հոգեհանգիստ պիտի կա— տարուի իրենց ամուսնոյն եւ ազգականին՝ ող— բացեալ

ՏԻԳՐԱՆ ՏԵՐՈՅԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ։

Կը հրաւիրուին հանգուցեալին յիշատակը յարգողները։

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Տէր եւ Տիկ. Հմայեակ Տողրամաճեան եւ զա— ւակը, Տէր եւ Տիկ. Մկրտիչ Տողրամաճեան հա— զարական ֆրանք կը նուիրեն Հ. Յ. Դ. Նոր Սե— րունդի Շավիլի խումբին, փոխան ծաղկեպսակի Անիէռէն, Պ. Սարգիս Գազըրեանի մահուան առ— թիւ։

Նոյնպէս Տէր եւ Տիկ. Հմայեակ Տողրամաճ— եան հազար ֆր. կը նուիրեն նոյն Միութեան, Ա— նիէռէն Այրի Տիկ. Զարուհի Նալպանտեանի մահ— ուան առթիւ։

✕ Պ. Շահպազեան երկրորդ անգամ ըլլալով 1000 ֆր. կը նուիրէ Այրի Տիկին Լեփսիուսի, Յառաջի միջոցաւ։

Հացի եւ Լոյսի համար

վէպ օրուան կեանքէն. — գրեց՝ Մ. ԻՇԽԱՆ

Դիմել «Յառաջ»ի։ Գին 500 ֆր. Թղթատարի ծախքով՝ 550։

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ. — Հ. Յ. Դ. Վարանդեան Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները այս ուր— բաթ, ժամը 20.30ին, դպրոցին սրահը, 78, rue Rabelais: Կարեւոր օրակարգ։

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի մասնաճիւ— ղին ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 21ին, Ազգ. Տան մէջ, 32, Rue Trévise: Կը խօսի ընկեր Վ. Պա— րոնվարդեան։ Հայերէնի եւ երգի դասեր ժամը 20ին։

ԱՆԿԷՆ. — Ֆր. Կապոյտ Խաչի Մասնաճիւղին ժողովը՝ այս Ուրբաթ, ժամը 21ին, Au Bon Café, 4, Rue du Départ: Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերու— հիները։

ՊԱՆԷՕ–ՔԱՇԱՆ. — Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» Են— թակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս Ուրբաթ, ժամը 20.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Ընկերներու ներ— կայութիւնը պարտաւորիչ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Ֆր. Կապոյտ Խաչի Փա— րիզի Մասնաճիւղը կը տօնէ «Կապոյտ Խաչի Օր»ը Ապրիլ 14ին, Զատիկի երկուշաբթի օրը։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ. — Լիոնի Ֆր. Կապոյտ Խաչի տարեկան պարահանդէսը 15 մարտ **Berriet-Millier**ի (Place Bellcour) շքեղ սրահներուն մէջ։ Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ. — Լիոնի Ս. Լուսաւորիչ դպրոցին ի նպաստ սարքուած ներկայացումը, «Սիրվարդի սէրը», Ապրիլ 7ին։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ. — Մայիս 25ին, Կիրակի, Տրապիզոնի նահանգին (Պոնտոս) Հայր. Միու— թեան պարահանդէսը Cercle Militaireի սրահներուն մէջ։

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ յետաձգուած է Ապրիլ 27ին։

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ Միութեան Լիոնի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս կիրակի առտու, ժամը 9ին, 71, rue de Bonnelի սրահին մէջ։ Կարե— ւոր օրակարգ։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ. — Օր. Կիւլվարդ Գարա— կեավուրեանի մահուան առթիւ, Համաչարսան — ճագի Հայր. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ, հայրենակից Պ. Յարութիւն Գարակեա— վուրեանի եւ ամբողջ Գարակեավուրեան ընտա — նիքին։

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ Միութեան Կարտա— նի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս կիրակի, կէս օրէ վերջ ժամը 3ին Կարտանի հայկական դպրոց— սրահին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր անդամ— ներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ Սիրով կը հրաւիրուին ոչ–անդամ Խարբերդցիներ։ Կը խն— դրուի ճշտապահ ըլլալ։

ՎԱՐԴԱՄԱՏԵԱՆ
(ՀԷՔԵԱԹՆԵՐ ԵՒ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐ)

Գործ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻի, գին **500** ֆր.։ Կարե— լի է գտնել .—

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Մալաքեան, 3 Bld. Théodore Turner.
ՎԱԼԱՆՍ.— Արսէն Տէր Սարգիսեան, 15 rue St. Jacques :
ԼԻՈՆ.— Ղազար Ղազարեան, 56 rue Cuvier :
ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Սիսլեան, 28bis, Cours Jean Jaurès:
ՆԻՍ.— Շ. Զօզեան, 3 rue Petit Parc :
ՏՐԱԿԻՆԵԱՆ.— Հայկազ Զօրեան, 6 rue de la République :
ՎԻԷՆ.— Կիւլպէնկ Սուքիասեան, 144 rue Serpaize:
Ս. ՇԱՄՈՆ.— Ընդրիկեան, 8 rue Jean - Dugas:

21րդ տարեկան ցերեկոյթ

Կազմակերպուած Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանի Արիներուն եւ Արենոյշներուն կող— մէ։ 2 Մարտ, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Salle de la Chimie, 28bis, Rue St. Dominique (métro Invalides)։ Սկաուտական ներկայացումներ, հայ — կական պարեր եւ երգեր սկաուտներուն եւ արե — նոյշներուն կողմէ։

Պիտի ցուցադրուին տեսարաններ Աւստրիոյ ճամբարէն, որուն մասնակցեցան Հայ Արիները անցեալ ամառ ։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ։ Արիները եւ Արենոյշները պիտի ներկայացնեն մեծ պատրաս — տութեամբ, Շէյքսփիրի ՎԵՆԵՏԻԿԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱ— ՆԸ (հայերէն)։

Մուտք **300** եւ **200** ֆրանք ։

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Vendredi 29 Février 1952 Ուրբաթ 29 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

28րդ ՏԱՐԻ–28e Année No 6700 Նոր շրջանի թիւ 2111

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՅՍ ԱԼ ՄԵՐ ԶՕՐԱԿՈՉԸ

Որեւէ երիտասարդական շարժում դատապարտուած է ամլութեան, եթէ անոր վարիչները եւ գործակիցները չունենան հիմնական դաւանանք մը:

Այդպիսի դաւանանքի մը առաջին յօդուածը պիտի ըլլար.—

Սերունդի փրկութիւնը սկսիլ տունէն: Նախ իրենք զիրենք փրկել:

Այո՛, կազմել տեսակ մը փրկութեան բանակ: Ոչ թէ հոգեշահ քարոզներ կարդալու, այլ գոր — ծօն, շինարար աշխատանքի մը լծուելու համար:

Երբ կ՚ըսենք թէ նորը նորով կը փրկուի, ամէն բանէ առաջ նկատի ունինք այս աշխատանքը:

Եւ թող չափազանցութիւն չհամարուի, երբ տեսակ մը զօրակոչի կը հրաւիրենք երիտասարդութիւնը: Ամէնէն առաջ Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդը, իր աջակիցներով եւ ուղեկիցներով:

Մի խրտչիք բառէն, կառչելով անոր տառական իմաստին:

Զօրակոչ՝ կը նշանակէ շարժման մէջ դնել բոլոր տրամադրելի ուժերը: Անպարկեշ նետել անոնք որ արդէն «մարդանք»ի շրջանը բոլորած են:

Խաղաղութեան ժամանակներն ալ իրենց ճակատները եւ դիրքերը ունին: Վա՜յ անոնց որ անտէր կը ձգեն զանոնք, եւ կամ կը գոհանան կիսկատար կազմակերպութեամբ:

Նորերը ի՞նչպէս կրնան ծառայել հայրենիքին եւ ժողովուրդին, Հայկական Դատին եւ Մշակոյթին, եթէ չխտացնեն իրենց շարքերը:

Իրականութիւն է որ երիտասարդութեան մեծագոյն մասը վարակուած է կեդրոնախոյս տրամադրութիւններով:

Այդ բազմութիւնը հետզհետէ անճանաչելի կը դառնայ, կորսնցնելով ե՛ւ հայկական ե՛ւ մարդկային դիմագիծը:

Արդէն իսկ բաբելոն մը կազմուած է, մտքով, խառնուածքով, կրթութեամբ եւ ձգտումներով:

Կազմալուծումը շատ աւելի վրդովիչ համգամանք մը պիտի ստանայ քանի մը տարիէն, եթէ վճռական միջոցներ ձեռք չառնենք:

Այդ միջոցներէն մէկն է՝ կազմակերպուած երիտասարդութեան զօրակոչը:ինքնապործունէութիւն:

Երէկուան ֆետայիները եւ կամաւորները ինքնաբերաբար կրակը նետուած ատեն, իրենք իրենց փրկութեան համար չէր որ կը ճգնէին:

Այսօր ֆետայիներ չէ որ կը փնտռենք: Ոչ ալ կամաւորներ:

Կը փնտռենք երիտասարդութեան շարքերէն ծնած յառաջապահներ: Եւ կը սպասենք որ անոնք տիրաբար կազմակերպեն իրենց սերունդին փրկու — թեան, ինքնապաշտպանութեան պայքարը:

Դաշնակցական երիտասարդութեան համար ոչ ծրագիրը կը պակսի, ոչ ալ գործնական գիտելիք, այս աշխատանքը կատարելու համար:

Սաւառնաթեւ ճախրանքներ ալ չենք սպասեր: Պարզապէս եռանդուն աշխատանք, աչքերը բաց եւ ոտքերը իրականութեան գետնին վրայ:

Կազմակերպուած կամ գիտակից ամէն երիտասարդ եթէ իր ընտանեկան, անմիջական շրջապատուին տարեկիցները դարձի բերէ, հարիւրաւորներ կը փրկուին, վաղուան համար:

Միայն մեր գաղութին երիտասարդութիւնը չէ որ զօրակոչի մը կը կարօտի:

Հարեւան գաղութներուն մէջ ալ եթէ չկան կազմակերպութիւններ, կան ուսանողական խումբեր, որոնք ի վիճակի են շինարար շարժում ստեղծելու:Իրենց կոչումն իսկ այդ կը թելադրէ: Մանաւանդ եթէ Միջին Արեւելքէն եկած են:

Կ՚ուզէինք որ երիտասարդութիւնը ինք ալ ձայնակցէր այս կոչին: Կամ լրացնէր զայն, իր տեսակէտներով:

Ժամանակներուն հետ, գործելու եղանակներն ալ փոխուած են: Նոյն իսկ Արեւելքի մէջ:

Այս իրողութիւնն ալ կը պահանջէ այսօրուան գործը վաղուան չձգել:

Բազմաթիւ պատեհութիւններ կորսուեցան տարիներու ընթացքին: Աւելին պիտի կորսնցնենք, տարիներու թաւալման հետ:

Մեկուսանալ կամ տնտնալ՝ կը նշանակէ անդարմանելի աւերներ գործել գիտակցաբար:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Վահան արք. Կոստանեան, որ անցեալ տարի մայիսին Անթիլիաս գացած էր ուրիշ պատուիրակի մը հետ, կը շարունակէ նկարագրել իր պատոյները էջմիածնի համանուն պաշտօնաթերթին մէջ:

Ձեմ գիտեր, կը յիշէ՞ք. առաջին նկարագրութեան մէջ, անցողակի հերքած էր կոտոշաւոր սուտ մը, — իբրեւ թէ Հայաստանի կառավարութիւնը փառաւոր պալատ մը շինած է Երեւանի մէջ, Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին համար:

Այս անգամ տարածեր էին «յառաջդիմական» թերթերն ու բերանները, նոյն իսկ նկարագրելով պալատին դահլիճները եւ սենեակները...

Արքեպիսկոպոսը այս առթիւ կը բացատրէր թէ արտասահմանի մէջ լաւ չեն հասկնար պետութեան եւ եկեղեցւոյ յարաբերութիւնները.

— «Արտասահմանում չեն կարողանում ըմբռնել, որ պետութիւնը ոչ մի դէպքում, ոչ մի նիւթական օգնութիւն չի կարող ցոյց տալ եկեղեցուն. Նման օգնութիւն տալը, ինքնին, Սովետական Կոնստիտուցիայի (Սահմանադրութեան) կոպիտ խախտումը կը լինէր: Սովետական կառավարութիւնը ոչ օգնում է, ոչ միջամտում եկեղեցական գործերում»: (Էջմիածին, 1951 Յուլիս–Օգոստոս, էջ 22):

Իրանէն վտարուած արքեպիսկոպոսը ուրիշ յայտնութիւն մը կ՚ընէ այս անգամ «Էջմիածին»ի Սեպտ. Հոկտեմբերի թիւին մէջ, որ դեռ նոր հասած է Փարիզ:

— «Հասնելով Անթիլիաս, մենք սկսեցինք պատրաստութիւն տեսնել վերադարձի համար: Հռոմից ստացուած անսպասելի մի հեռագրից իմացանք որ հանգուցեալ Արտաւազդ Արքեպիսկոպոսը եկել է Հռոմ եւ ցանկանում է մեզ, որպէս Ամենայն Հայոց Հայրապետի ներկայացուցիչների, արժանավայել ընդունելութիւն ցոյց տալ»: (Էջմիածին, էջ 18):

Մնացեալը չարունակելի է:Բայց այսքանը կը բաւէ այսօրուան համար:

Երբեք տրամադրութիւն չունիմ խռովելու վախճանեալ արքեպիսկոպոսին հանգիստը:

Վերի հատուածը կ՚արտատպեմ պարզապէս պատմութեան համար:

Այս թերթը լուռ մնաց, իսկ ուրիշներ փափսացին ու գրեցին թէ Արտաւազդ արք. Հռոմ հրաւիրուած էր էջմիածնի պատուիրակութեան կողմէ, թէ այդ առթիւ տեղեկագիր մը եկած էր Հռոմի Փրանսական դեսպանէն, թէ արտաքին նախարարութիւնը... եւ այլն:

Արդ, ըստ Վահան արք.ի վկայութեան, Արտաւազդ արք. ոչ թէ հրաւիրուած, այլ ինքն իր գլխուն Հռոմ գացած է, «անսպասելի հեռագիր մը» ուղղելով:

Հարցում մը, այս առթիւ. —

Անոնք որ Փարիզի եկեղեցին կը կառավարեն եւ ծանօթ են այս ճամբորդութեան չարաբաստիկ հետեւանքներուն, լուր ունէի՞ն «անսպասելի հեռագիր»էն:

ՎԱՀԷ

«ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՍՏԱՄՊՈԼՈՅ»՝ Երեմիա Չէլէպի Քէօմիւրճեանի երկասիրութիւնը Թուրքերէնի թարգմանած է Պ. Հրանդ Տէր Անդրէասեան՝ դասախօս գրականութեան համալսարանին մէջ: Յառաջաբանին մէջ մանրակրկիտ ուսումնասիրութիւն մը նուիրած է Երեմիա Չէլէպիի կեանքին ու գործին մասին, ծանօթագրական եւ բանասիրական տուեալներով: Գիրքը կը ներկայացնէ նաեւ հայ մտաւորականին արժէքը եւ երկրին մատուցած ծառայութիւնը:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ամերիկեան մարզպանը իր վերջին տեղեկագրով կը յայտնէ թէ ազգայնականութիւն կ՚արթարծեն գերման կուսակցութիւնները, եւ նոյն իսկ քանի մը նախարար — ներ: «Եթէ այսպէս շարունակուի, հետեւանքը պիտի ըլլայ ընդհանուր աղէտ մը»: Տեղեկագրէն կը հետեւի թէ հետզհետէ ձեւ ու մարմին կ՚առնէ նոր նացիականութիւն մը:

ԶՕՐ. ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸ երկուշաբթի օր ճամբայ կ՚ելլէ դէպի Անգարա:Պիտի այցելէ նաեւ Աթէնք:

Ծանրակշիռ կացութիւն Դահլիճին համար

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ Կ՚ԸՍԷ. — «ԱՄԷՆ ԳԻՇԵՐ ԱՆԿՈՂԻՆ ԿԸ ՄՏՆԵՄ ԱՆՉԿՈՒԹԵԱՄԲ ՀԱՐՑՆԵԼՈՎ ԹԷ ՅԱՋՈՐԴ ՕՐԸ ԻՆՉՊԷՍ ՊԻՏԻ ՎՃԱՐԵՆՔ ՎԵՐԱԶԻՆՄԱՆ ՀԱՇՈՒԵՑՈՅՑՆԵՐԸ»: — ՎՍՏԱՀՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴԻՐ ՔՍԱՆ ԱՆԳԱՄ. — ԱՄԷՆ ՕՐ ՄԷԿ ՄԻԼԻԱՌ ՖՐԱՆՔ ԿԸ ԿՈՐՍՈՒԻ.

Ազգ. Ժողովը կը շարունակէ նիստ գումարել գիշեր–ցերեկ, քննելու համար կառավարութեան ելմտական ծրագիրները, որոնք երկու ամիս ուշացած են արդէն: Վարչապետը միշտ կը յիշեցնէ թէ երկիրը ծանր կացութեան մը մատնուած է, թէ ինք ամէն օր տագնապի մատնուած է, ելք մը գտնելու եւ վերազինման ծախքերը ապահովելու համար, թէ գիշերը քուն չունի եւն:

Չորեքշաբթի օր վեց անգամ վստահութեան խնդիր յարոյց, եւ դեռ տասնըչորս անգամ ալ պիտի յարուցանէ քուէարկել տալու համար նոյնքան ծրագիրներ:

Ընդամէնը 31 հիմնական խնդիրներ կան օրակարգին վրայ, եւ կառավարութիւնը արտօնած է որ վարչապետը վստահութեան խնդիր յարուցանէ մէն մէկուն համար: Այդ հարցերէն որեւէ մէկուն մերժումը կրնայ տապալել կառավարութիւնը:

Չորեքշաբթի օրուան նիստին մէջ, Պ. Ֆոռ աղաղակեց.

— «Ձեզմէ պահանջուած ճիգը ոչ առաւելագոյնն է, ոչ ալ բաւարար: Մեր պահանջած վարկերը ամէն պարագայի մէջ պիտի ստիպեն մեզ կրճատել զինամթերքի արտադրութիւնը»:

Այս առթիւ բացատրեց թէ միայն 30 միլիառ ֆրանք մնացած է պետական գանձին մէջ եւ թէ կենսական անհրաժեշտութիւն մըն է քուէարկել ելմտական եւ հարկային օրէնքները՝ մարտ 1էն առաջ:

Այն խնդիրները որոնց համար վստահութեան քուէ պահանջեց վարչապետը, չորեքշաբթի օր, ճիշդ անոնք են որոնց հետեւանքով ինկաւ նախորդ կառավարութիւնը: (Վերակազմութիւն երկաթուղիներու վարչութեան: Բարենորոգում ընկերային ապահովութեան: Հարիւրին մէկ յաւելում Ընկերային Ապահովութեան անդամատուրքի (գործատիրոջ): Յաւելում տուրքերու (15%, փոխանակ 10%ի): Միւս խնդիրներն ալ ըստ կարգի:

Վարչապետը իր յայտարարութեանց մէջ շեշտեց.

— «Մէկը հարցուց թէ վստա՞հ ենք որ վերջինը պիտի ըլլայ այս բացառիկ ճիգը: Ոչ. վերջինը պիտի չըլլայ: Նոյն իսկ ատոր չենք կրնար սպասել.մինչեւ անգամ դադար պիտի չունենանք. պիտի շարունակուի դժուարին գործ մը: Ձեր մէջ շատեր կան որ չեն ուզեր քուէարկել տուրքերը: Բայց դուք արդէն քուէարկած էք այդ տուրքերը, քանի որ քուէարկած էք ծախքերը : Դուք այդ տուրքերը քուէարկեցիք երէկ, քուէարկեցիք այսօր, եւ պիտի քուէարկէք վաղը: Քիչ առաջ մերժեցիք համայնավարներու բանաձեւը որ կը պահանջէր ջնջել զինուորական ծախքերը : Մերժել մեր առաջարկած ելմտական ծրագիրները՝ կը նշանակէ ընդունիլ այդ բանաձեւը, այսինքն ջնջել զինուորկան ծախքերը: Ա՞յս է ձեր ուզածը»:

Վիճաբանութեանց ընթացքին, զանազան առաջարկներ եղան, — խնայողութիւններ կատարել, վերազինման տուրք մը հաստատել եւ ուրիշ միջոցներ գտնել, փոխանակ տուրքերը աւելցնելու: Այս առթիւ Հնդկաչինի պատերազմին ծախքերն ալ տեղի տուին քննադատութեանց: Ելմացոյցի նախարարը պատասխանեց թէ նախահաշիւը կազմուած էր 176,000 զինուորի համար, բայց այժմ հոն կը գտնուին 202,000 զինուորներ: Այժմ 100 միլիառ ֆրանք աւելի կը պահանջուի Հնդկաչինի պատերազմին համար (500 միլիառ՝ 1952ին):

Տուրքերու յաւելման առթիւ դիտել տրուեցաւ թէ բուն դարմանը հարկային օրէնքին բարեփոխումն է: Վարչապետը պատասխանեց թէ հարկային բարեփոխումը երկար ժամանակի կը կարօտի, եւ արդելք մը չէ ներկայ ելեւմուտքը հաւասարակշռելու : (Կառավարութիւնը կը յուսայ 184 միլիառ ֆրանք ճարել 15% յաւելումով):

ՈՍԿԻՆ ՆՈՐԷՆ ԲԱՐՁՐԱՑԱՒ

Չորեքշաբթի օր ոսկին եւ օտար դրամները նորէն բարձրացան Փարիզի հրապարակին վրայ, միշտ այն մտավախութեամբ թէ Ֆրանքը պիտի արժեզրկուի:

Ձոյլ ոսկին կ՚արժէր 633,000 ֆրանք (նախապէս 627.000), Նափոլէոնը՝ 4.920 (4830), զուից. ոսկին 4690 (4600), սթերլինը՝ 5830 (5720): Թղթադրամ տոլարը՝ 483 (477), սթերլինը՝ 1110 (1085), զուից. ֆրանքը 110 (109.75): Մասնագէտներ դիտել կուտան թէ այսքան բարձրացում տեղի ունեցած չէր 1949էն ի վեր, երբ սթերլինը արժեզրկուեցաւ:

× Ֆրանսայի ելմացոյցին ելքի գլուխը 3620 միլիառ ֆրանքի գումար մը կը ներկայացնէ այսօր. մինչ 3370 միլիառ կը հաշուէին անցեալ դեկտեմբերին: Իսկ մուտքը դեռ կը մնայ 1951ի հաշիւներուն վրայ, այսինքն 2660 միլիառ ֆրանք:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԵՐԲ ԼԵՌՆ ԷԻՆՔ...

(ՌՈՒԲԷՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ)

(Բ. եւ վերջին մաս)

Կը ձգենք Մօկունքը ու կ'անցնինք Մառնիկ գիւղ ընկերներուն միանալու: Եղելութեան ծանօթանալով, կ'ուրախանան ընկերները որ յանձնուելու կամք տուած չենք:

Սակայն, իրարու ետեւէ նամակներ եւ սուրհանդակներ կը հասնին, Առաջնորդարանէն՝ Վարդան վարդապետէն, Գարմէնէն ու Գեղամէն, չատ մը մտերիմ ծանօթներէ: Բոլորն ալ մեր քաղաք իջնելն ու յանձնուիլը կը պահանջեն: Ոչ մի կարեւորութիւն:

Միեւնոյն ատեն կը ստանանք նամակներ կուսակալէն, միւթէսարըֆէն, Սալիհ փաշայէն, բոլորն ալ Թուրքերէն. բայց Թուրքերէն կարդացող չկայ: Երկու օր վերջ, հեռագրատան կառավարիչը եւ Մշոյ մեր Կոմիտէի ընկերներէն Համազասպ կուգան եւ կը ներկայացնեն հեռագիր մը, միւս միւթէսարըֆէն, ուրիշ մըն ալ Սալիհ փաշայէն: Երկուքն ալ դիտողութիւն կ'ընեն թէ. — «Ազատութեան համար մարտնչող ֆետայիները հալածուած են Սահմանադրութենէն վերջ եւ պատճառը եղած է Դէրըք գիւղի կռիւը: Ուրիշ հեռագիր մըն ալ կառավարիչին միջոցաւ ղրկուած է «Դաշնակցութեան Կոմիտէ Ռուբէն փաշային», որով կ'աւետեն Սահմանադրութիւնը, եւ յոյս կը յայտնեն թէ անոր ամրապնդման պիտի գործածէ իր ուժը:

Ալ ճար չմնաց: Ռուբէն կ'որոշէ յանձնուիլ: Իշխնձորցի ծերունի Կրպօն եւ Ցունանայ Գալշոյ Մանուկը, որոնց ֆետայութիւնը Արարոյի օրերէն կուգայ, լալկան դէմք առնելով կ'աղերսեն.

— «Պարոն Ռուբէն, ափսոս է ջահէլ կեանքիդ, Թուրքի ֆըրըլտաղ չատ ինք տեսեր, արի դու մեզի լսէ', մի հաւատար վալլահ քու ջանտակը հուքմաթի դրան պիտի կախուի»:

Անդին Զօլօն ու Մանուկը յուզուած կը պոռան.—

— Քառասուն տարի է, ֆետային թէսլիմ չէ եղած, մենք ուխտ ունինք զէնքով մեռնելու: Ի՞նչ խղճով Օսմանցուն զէնքդ կուտաս:

Երբ Կորիւնի հետ կը ջանան ընկերներուն հասկցնել թէ զէնքով մէկտեղ յանձնուելու կ'երթան, փոթորիկ մը կը փրթի.

— Լաւ, ըսէք թէ կ'երթաք հուքմաթին համիտէ դրուելու: ... Զէ վալլահ մինչեւ Հայու հուքմաթ չլինի, Հայու զօրք չլինի, ֆետային Օսմանցու խօսքին չպիտի հաւատայ: Թող իրենց հիւրիէթը իրենց գլուխը ուտէ. մեզի պէտք չէ. Թող մեզ հանգիստ ձգեն:

Ռուբէն տեսնելով ընկերներու դժգոհութիւնը եւ լարուած վիճակը, կը կանչէ Կրպօն եւ կ'ըսէ.

— Դուն Յեղափոխութեան արմատն ես, ու փորձառու: Սասնոյ քաջերով բարձրացիր Սասունն ու շարունակէ պահել քու կուսակցական նկարագիրը: Իսկ Գալշօն իր Դուրանի քաջերով թող դառնայ Դաշտի գիւղերը, շարունակելու յեղափոխական աշխատանքը առաջուան նման, և ձեր տարած աշխատանքին տեղեակ պահել քաղաքի կեդր. Կոմիտէն: Կորիւն ալ, մի խումբ փորձառու քաջերով թող մտնէ քաղաք, ոչ թէ անձնատուր ըլլալու, այլ օրուան անցուդարձը ուսումնասիրելու: Իսկ ես կը ներկայանամ կառավարութեան: Վստահ եմ որ մեր ընկերները ինծի չեն դաւաճաներ: Իսկ եթէ կառավարութիւնը գլխ բռնեց եւ կախաղան հանեց, թող Կորիւնը իր քաջերով դայ ինձ ազատելու, կամ մեռնելու իմ ջանդակին վրայ: Եթէ ինձ չկախեցին ու տուած հաւաստիքները ճիշդ եղան, այն ատեն կը խորհինք անելիքի մասին:

Մշեցի Սօլկար Ցարոյի առաջնորդութեամբ խումբը կը մտնէ քաղաք: Կորիւնը իր ընկերներով կը պահուի: Իսկ Ռուբէն Ցարոյի առաջնորդութեամբ, լուսաբացին կը մտնէ Առաջնորդարան: Վարդան վարդապետէն պէտք եղած մանրամասնութիւնները առնելով, կ'առանձնանայ քնանալու:

Ռուբէնի քաղաք իջնելու լուրը տարածուած է: Ամբողջ քաղաքը կը ցնցուի. մարդկային ալիք մը բռնած է հրապարակը: Տանիքներ, պատուհաններ, պատերու եւ ծառերու վրայ մագլցողներ: Երկու հակառակ հոսանքներ կ'երեւան. — ուրախութեան ու վախի:

Հոս խօսքը Ռուբէնին է.

— Ընդոստ կ'արթննամ, ժխոր մը կայ դուրսը. դէպի պատուհան կ'առաջանամ, աչքը կտրելու չափ սուինաւոր զօրքեր ճամբու երկու կողմէն: Մարդկային ալիք մը բռնած է հրապարակը, տանիքները: Անհաշիւ գլուխներ կախուած են պատուհաններէն: Փօլիսները ժողովուրդի մէջ ինկած են կարգ ու կանոնը վերահաստատելու:

«Ցանկարծ դուռը կը բացուի եւ Գեղամ, սափրիչի մը հետ ներս կուգայ: Մազ ու մօրուքս կարգի կը դնեն: (Այդ ատեն է որ կը ձգեմ ֆետայու տարազս. գընդօլի բրդոտ ապան, վանապասի շալվարը, պուխարի փափախը, որոնցմէ քըրտինք կը հոտէր): Մօրէ մերկ կը դառնամ: Օտի քօլօնով մարմինս կը շփէ ու կ'ըսէ.— հիմա բարձր հիւրերու կարգ կ'անցնիս, թող չասեն որ հայ ֆետայիներու Ռէյս Ռուբէն փաշան քրտինք կը հոտի: Լաթերս կը փոխէ (ճերմակեղէններ), նոր կարուած քօթում, նոր կօշիկ ու փողկապ, եւ կը մտնենք ընդունարան: Ինձ տեղ կուտան Գերապայծառի եւ մեծ իմամի մէջտեղ: Մեծամեծ պաշտօնեաներ, զարդարուած շքանշաններով ու պսպղուն սուրերով: Առաջին աթիւ Սալիհ փաշան ինձ կը ղիմաւորէ, և Վարդան վարդապետ ինձ կը ծանօթացնէ: Ու այդպէս կարգով կուգան բարի գալուստ մաղթելու: Այս արարողութեան լմնալէն յետոյ, Սալիհ փաշան ինծի կ'առաջարկէ.— «Այսօր կառավարութեան շէնքի առջեւ հիւրէթի աթիւ մեծ բանախօսութիւն կայ, կը հրաւիրեմ Ձեզ, ձեր ներկայութեամբ պատուէք օրուան տօնակատարութիւնը, եւ ամփոփուէք բան մըն ալ դուք խօսելու: Եթէ Թուրքերէն չէք գիտեր, Գեղամ էֆէնտիմ Ձեզի Թարգման»:

Սալիհ փաշան իր շքախումբով առաջ կ'անցնի: Ռուբէն կը մնայ Գեղամի ու Գարմէնի մէջտեղ, որոնց կը հետեւին զոյգ Առաջնորդները եւ մէկ իմամ: Երկու կողմին ճամբայ կեցող զօրքերը պատուի կը կենան, ու ամբոխը Եա՛շասըն կը պոռայ ու մարդկային ալիքներ քշելով կը հասնին ամպիոնին առջեւ: Թուրք բանախօսները իրարու կը յաջորդեն, միեւնոյն յանկերգը արտասանելով:

— «Պու կիւն էն պօյիւք կիւն տըր»: (Այսօր ամենամեծ օրն է):

Կը շարունակեն պախարակել Սուլթան Համիտի վարչաձեւը եւ կ'եզրակացնեն.

— Եաշասըն հիւրիյէթ, ատալէթ, մուսավվաթ:

Կարգը Ռուբէն փաշային է: Ամպիոն կը բարձրանայ իր Թարգման Գեղամին հետ:

— «Զուլումը մեզ բարձրացուց լեռը: Դարեր շարունակ հայ ժողովուրդը, իբրեւ հլու հպատակ խաղաղ ապրեցաւ օսմանեան կայսրութեան ձեռքին տակ: Հայ ժողովուրդը կառավարութեան տուաւ իր լաւագոյն ու կարող ուժերը, արքունի, գանձային նախարարութիւն եւ արտաքին գործոց նախարարի խորհրդականները: Եկող ու անցնող չատ մը Սուլթաններ, Հայերու մտաւորական այդ ուժը, պետական շահը հաշուեցին: Իսկ 70ական թուականներուն երբ Սուլթան Համիտ գահակալեց, հայ ժողովուրդը մտաւորականի բոլոր առաւելութեամբ ու տաղանդներով խոց մը զգաց իր սրտին մէջ: Եւ օր առաջ այդ մղձաւանջէն ազատելու համար, միջոցներ կը փնտռէր, ծրագիրներ կ'որոճար: Համիտ մի ժամանակ չոյեց Հայերը առանձնաշնորհներ ու բարենորոգումներ խոստանալով:

« Այդ բարի երազներու փոխարէն, գործադրեց իր ոճրային Թաքուն ծրագրերը: Ցոյեց քիւրտ ցեղի բէկեր, աղաներ եւ մոլեռանդ շէյխեր. անոնց մէջ ներարկեց կրօնական թոյնը, արտօնեց քիւրտ ցեղի զինումը եւ անոնց դէմ զինաթափ ըրաւ Հայերը: Քիւրտ ցեղին տուաւ բացարձակ ազատութիւն Հայերը ջարդելու եւ կողոպտելու անոր դարաւոր հարստութիւնը, առեւանգելու եւ իւրացնելու անոր հարսն և աղջիկը, տիրանալով դարերէն մնացած անոր հող ու ջուրին: Այդ դեռ քիչ էր, կազմեց քրտական գունդեր (Համիտէի ալայը), զինեց զանոնք պետական զէնքերով եւ զանազան առաւելութիւններով:

« Ըսէք, խնդրեմ, Համիտէի գունդերը ի՞նչ չահ բերին օսմանեան կառավարութեան: Ո՞ր ճակատի վրայ կռուեցան օսմ. կայսրութենէն խլուած հողերը պաշտպանելու համար: Քրդական ապստամբութեանց պակասը, իրենք լրացուցին, Հայերը ջարդելով ու կողոպտելով: Եւ դա կ'ըլլար անոր համար որ, կառավարութիւնը երկու չափ, երկու կշիռ կը գործածէր իր հպատակ ժողովուրդի մէջ: Մէկ կողմը կը հալէր, կը նօսրանար, միւս ողմը՝ կ'ուռէր ու եր յղփանար...:

« Հայը տոկաց բոլոր տեսակի զրկանքներուն: Իր մորթին վրայ ընդունեց այրող ու խոցոտող բոլոր տեսակի հարուածները: Տոկաց երբ կը սպաննուէր իր ընտանին: Լռեց երբ կը խլուէր իր դարաւոր հարստութիւնը: Համբերեց երբ հօտերով կը քշէին իր տաւարն ու ոչխարները: Բայց երբեք չկրցաւ կանգ առնել հոն երբ զուլումի դաժան ձեռքը բարձրացաւ իր ընտանեկան սրբութենէն ներս:

« Ահա այս զուլումներն էին որ մեզ բարձրացուցին լեռները: Մեր նպատակն էր փոխել Սուլթան Համիտի ռէժիմը եւ անոր տեղ հիմնուած տեսնել արդար վարչաձեւ մը, բոլոր ժողովուրդներուն համար »: (Ձայներ — «Եա՛շասըն էրմէնի վաթանտաշլար, էրմէնի վաթանփէրվերլար»:

Սալիհ փաշան մէկ ձեռքը տուած էր Ռուբէնին, միւսը Գարմէնի: Իրենց կը հետեւէին գլխա—

ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ ՕՐՈՒԱՆ ԿԵԱՆՔԷՆ

ԱՆՏԷՐ ՄԵՌԵԼԸ

Իր հարազատները՝ մայր, հայր, քոյր, եղբայր, ամուսին, ազգական, բարեկամ մեռել, կորել, անհետացել էին հայկական Մեծ Աղէտին, մնացել էին լեռներում, ձորերում, անապատներում, կուլ էին գնացել Եփրատի ալիքներում: Քանիսներին, քանիսներին մեռած կամ մահամերձ թողել, անցել էր առանց գերեզման տալու, առանց մի «Հայր մեր» ասելու, առանց երեսը խաչ հանելու: Թողել, անցել էր, փախել էր մահէն, որ կեանքէն յետ չմնայ, որ ապրի՛, ապրի՛, ու ապրեցնէ: Չէ՞ որ գաղթի ելաւ երեք մանչերով, երեք փոքր մանչերով: Մեծը այն ժամանակ հազիւ 8–9 տարեկան. երկրորդը՝ հինգ տարեկան, երրորդը՝ դիրկը: Ինչպէ՞ս ապրեց, ինչպէ՞ս ապրեցրեց, ինչպէ՞ս ազատեց զաւակները, պատմելու բա՞ն է, հաւատալու բա՞ն է: Կամ Աստուծոյ կամքն էր, կամ հայ մօր հրաշքը, որ հիմա անհաւատալի է դարձել, նոյնիսկ, իրեն համար: Հիմա չէր կարող անտարբեր գերեզմաննոց մըտնել, որեւէ գերեզմանի առջեւէն անտարբեր անցնել. բոլորը իր հարազատներն էին. բոլորը իր գերեզմանները: Պարտք ունէր, կարծես, բոլորի հանդէպ, պիտի աղօթէր, պիտի ջուր տար:

Սրբուկ մաման արուարձանս հաստատուած առաջին ընտանիքներէն էր, ուրեմն՝ ծանօթ բոլորին, մտերիմ բոլորին:

Սկիզբները, երբ չգիտէին իր ով լինելը, հասկացուելու համար ասում էին. «Երեք մանչերով մայրը»: Երեք մանչե՛ր... Մեծը արդէն 17-18 տարեկան: Տէր կին էր, աշխատունակ. մտաւ գործարան, անցաւ գործարանէ գործարան, ուր կարող էր աւելի դրամ վաստակել, գործի թեթեւը, դիւրինը չփնտռեց, այլ լաւ վարձատրուածը որ լաւ պահէր զաւակները: Պահեց, դպրոցներ դրեց, արհեստների տիրացրեց, ինքնաբաւ դարձրեց: Ինչ որ ունէր, տուեց զաւակներին. իրեն բան չպահեց. կերաւ այնքան, որ ապրի, աշխատել կարողանալու համար. հագաւ այնքան, որ մերկ ու ողորմելի, արգահատելի չերեւար: Զաւակնե՛րը, զաւակնե՛րը. նրանք էին իր խնայողութիւնը, դրամագլուխը. ինչո՞ւ վախենար ծերութենէն. երեք գործունեայ զաւակ ունէր. նրանց արեւի տակ, նրանց տալիք մէկ պատառ հացով պիտի ապրէր: Բոլորը, բոլորը զաւակներին, որ բանի կարօտ չմնային, որ բան սորվէին, որ կեանքը դիւրին ապրէին:

Ի՛նչ երջանիկ էր, երբ ամուսնացրեց մեծ զաւակը հայրենակից մի աղջկայ հետ, եւ տարուայ գլխին թոռնիկ գրկեց. աղջիկ թոռնիկ. աղջի՛կ, որի կարօտն ունէր: Պիտի ամուսնացնէր միւսներն էլ, մէկը միւսի յետեւէն, պիտի ունենար թոռներ, մանչ, աղջիկ, պիտի կազմէր մեծ ընտանիք, այնպէս ինչպէս էր իր հօր ընտանիքը, իր ամուսնու ընտանիքը: Պիտի լինէր բախտաւոր տատ: Այո, բախտաւոր՝ անցուցած աղէտներէն յետոյ: Մէկ էլ բախտի անիւը շուռ եկաւ, լքեց իրեն:

Մեծ մանչը, որ երեք զաւակի հայր էր եղել, ընտանիքն առաւ, ելաւ, Հարաւային Ամերիկա գնաց: Խոստացաւ մայրն ու եղբայրներն էլ տանել երբ գործը շտկէր: Անցան տարիներ, նամակ կ'առնէին կուտային: Պատերազմէն մէկ-երկու տարի առաջ, փոխանակ իր մայրն ու եղբայրները քովը տանելու, կնոջ ծնողները տարաւ. Նամակները կարճեցուց, մի օր էլ բոլորովին կտրեց: Եղաւ աշխարհի փորձուած խօսքը.— «Աչքէ հեռու, սրտէ հեռու»:

Հասցէն փոխել է. վերջին նամակները, որ պատուիրած ուղարկեց, ձեռքը չհասան, յետ եկան: Զաւակ ունի՛, ու չունի:

Երկրորդը կապուեց ամուսինը ձգած, երկու զաւակով, իրմէ տարիքով մեծ օտար մի կնոջ հետ. Նորից անպսակ: Մայրը լացաւ, աղաչեց, յանդիմանեց որ ձգէ այդ կինը, որ իրեն զաւակներ տուող ամուսինը ձգող կինը իրեն կին չի լինի, որ ամուսնանայ յարմար հայ աղջկայ հետ: Չեղաւ. տղան քէն արեց, տնէն հեռացաւ: Մէկ-երկու տարի կնոջ հետ էր. երբեմն մօրը կ'այցելէր: Մի օր էլ անպսակ կինը ձգեց ու անյայտացաւ: Պատերազմի մէջ էր: Հիմա ուր է, չգիտէ:

Երրորդը՝ պատերազմին զինուոր տարան. Ալժերիա ղրկեցին. փառք Աստուծոյ, պատերազմէն ողջ ելաւ, բայց նա էլ տուն չդարձաւ. Ալժերիա օտար մի կին առաւ, տուն տեղ եղաւ, մայրը մոռացաւ: Հիմա մենակ է, մենա՛կ:

Վերջին աշխատած տեղը բիսկուիթի գործարանն էր, ուր մինչեւ պատերազմի վերջը մնաց:

(5) ԷԼԷՆ ԲՈՒԶԱՆԴ

Աւելորդ իրարանցում

ՅՈՒՆԱՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԻՆ ՄԷՋ

Վերջերս լուր տարածուած էր թէ Յունաստանի Հայերը Քանատա պիտի փոխադրուին: Միեւնոյն ատեն ծանուցուած ըլլալով գաղթ. գրասենեակներու (IRQ) փակումը, անտեղի դէպքեր պատահած էին:

Այս իրարանցումին արձագանգները մինչեւ ԱՆՁԱՑԻ գրասենեակը հասած ըլլալով, այդ հաստատութեան նախագահը, Պ. Ճորճ Մարտիկեան հետեւեալ նամակը ուղղած է Աթէնքի «Ազատ Օր»ին (8 փետր.).—

Թոյլ տուէք Ձեր պատուական թերթի միջոցով հետեւեալը յայտնել Յունաստանի հայ գաղութին մտքերու հանդարտութեան համար:

Զանազան կողմերէ եկած անհատական նամակներէ եւ նոյնիսկ մամուլի մէջ երեւցած գրութիւններէ այնպէս կը տեսնենք՝ որ մեծ իրարանցում մը, յուզում մըկայ յունահայ գաղութին մէջ՝ օր առաջ գաղթելու Քանատա կամ Հարաւ. Ամերիկեան երկիրներ, եւ իբր թէ այս շարժումին ետին կանգնած ենք ես ու ԱՆՁԱ կազմակերպութիւնը: Այս անհիմն (որքան կը վերաբերի մեզի) զրոյցներուն եւ վնասակար իրարանցմանց առջեւն առնելու համար կը գրեմ այս քանի մը տողերը ու նաեւ զգուշացնելու մեր ազգակիցները ամէն տեղ նման անհիմն զրոյցներէ, որոնք կրկնուելով-կրկնուելով չօշափելի, փաստացի իրողութեանց երեւոյթը կը ստանան:

Տասն ամիս առաջ, երբ ձեր մէջն էի, հրապարակով յայտարարեցի, եւ արձանագրուեցաւ «Ազատ Օր»ի մէջ որ ես դէմ էի յունահայ գաղութին քանդուելուն ու ցրուելուն, ինչպէս եւ այն բոլոր հայ գաղութներուն որոնք արդէն ստեղծած են հայկական մթնոլորտ մը ու կը պահեն անաղարտ իրենց հայկական դիմագիծն ու նկարագիրը: Տակաւին կը մնամ այդ տեսակէտին վրայ:

Այն ժամանակ ես տրամադրութիւն ցոյց տուի աջակցելու այն Հայերուն որոնք երկար փորձերէ ետք չէին յաջողած արմատ բռնել եւ համեստ ապրուստ մը ճարելու միջոցներ ստեղծել իրենց համար Յունաստանի մէջ, և որոնք մօտիկ ազգականներ ունէին հեռաւոր երկիրներ, ու անոնց մօտ երթալով պիտի կարենային համեմատաբար լաւ ապրուստ մը ճարել: Այս նպատակով միջնորդեցինք Միջազգ. Տարագիրներու Կազմակերպութեան (ԻՐՕ) մօտ որ հոգայ ճանապարհածախսը այն Յունահայերուն՝ որոնք պիտի կրնային 1951 դեկտ. 31էն առաջ անցագիր ստանալ Քանատա կամ Հարաւային Ամերիկա երթալ: Ըստ մեր ստացած տեղեկութեանց՝ կարգ մը ազգակիցներ օգտուած են այս կարգադրութենէն:

Սակայն զրոյցները տակաւին յամառօրէն կը շարունակուին թէ՝ Յունաստանի ամբողջ հայութիւնը պիտի գաղթէ Քանատա կամ Հարաւ. Ամերիկա, եւ թէ մենք խոստացած ենք հոգալ ամէնուն ճանապարհածախսը: Այս անհիմն ու վնասակար զրոյցներուն միանգամ ընդմիշտ վերջ մը դնելու համար կը յայտարարենք որ նման խոստում ոչ ոքի տուած ենք ոեւէ տեղ, ոչ միայն այն ամենակարեւոր պատճառով որ չեմ ուզած եւ չեմ ուզեր որ Յունաստանի մեր պատուական գաղութը հողմավար ցրուի Արեւմտեան Կիսագունդին վրայ Քանատայէն մինչեւ Զիլի, ուր մեր ազգակիցները իբրեւ Հայեր պիտի կորսուին մէկ կամ երկու սերունդ վերջ, այլ եւ այն պատճառով՝ որ կան անյաղթելի գաղթային-օրինական ու փոխադրական դժուարութիւններ: Նման պայմաններու ներքեւ բաց աչօք երբեք պիտի չփորձուէինք այդքան ծանր յանձնառութիւններ ընել: Եւ չենք ըրած:

X Աթէնքի Ազգ. Կեդր. Վարչութիւնը պաշտօնական յայտարարութեամբ մը հաստատեց թէ 1. ԻՐՕն դադրեցուցած է իր գործունէութիւնը, 2. Մօտ ատենէն ուրիշ մարմին մը գործի պիտի ձեռնարկէ Յունաստանի մէջ, գաղթի հարցերով զբաղելու համար, 3. Յիշեալ մարմնի գործի ձեռնարկելէն վերջ միայն կարելի պիտի ըլլայ ստուգել թէ ի՛նչ կերպով եւ ի՛նչ պայմաններով այս մարմինը պիտի ընդառաջէ գաղթականներու փոխադրութեան մասին կատարուած դիմումներուն: Կեդր. Վարչութիւնը, այս պայմաններու ստուգումէն վերջ, անմիջապէս պիտի հաղորդէ հանրութեան, եւ կը խնդրէ որ ժողովուրդը չմատնուի խուճապի:

X Յունաստանի Ազգ. Կեդր. Վարչութիւնը հետեւեալ պաշտօնական դեկոյցը եւս հրատարակած է.—

Ազգ. Կեդր. Վարչութիւնս ուրախութեամբ կուգայ հաղորդել յունահայ գաղութին, թէ իր կողմէ պետական շրջանակներու մօտ կատարուած դիմումներուն եւ խնդրանքին հետեւանքով, այժմ վերցուած է հելլէնահպատակութեան յարիլ ուզող հայրենակիցներու խնդրանքին առջեւ գոյութիւն ունեցած վարչական արգելքը: Ներքին գործոց նախարարը արդէն հրահանգած է պատկան սպասարկութեանց, որպէսզի ընթացք տան դիմումներուն բոլոր այն Հայերուն որոնք նախապէս խնդրանք ներկայացուցած են եւ նաեւ անոնց, որոնք նոր խնդրանք կը ներկայացնեն հելլէնահպատակ դառնալու համար:

ւոր զօրավարները: Ամպիոնին առջեւ Սալիհ փաշան կանգ առաւ, եւ յայտարարեց.

— «Ահա ֆետայիները եւ անոնց ըէյիս (նախագահ) Ռուբէն փաշան: Մեր աչքերը կապուած էին եղեր, եղբայր եղբօր կուրծքին սուրին ենք ուղղեր: Մեղքը մերը չէ, հին ռէժիմինն է: Կեցցէ Սահմանադրութիւնը, կեցցեն անոր համար աշխատող յեղափոխականները»:

Ամպիոնի մուտքին վրայ կը ծածանէր թրքական խոշոր դրօշը: Սալիհ փաշան մօտեցաւ եւ համբուրեց: Ռուբէն համբուրելու փոթորիկէն ազատելու համար, զինուորական բարեւի կեցաւ դրօշին դէմ, մէկ վայրկեան, եւ երկու քայլ ետ երթալով ձեռքը վար առաւ: (Խաշա՛սըն):

Այսօր չկայ Ռուբէնը, բայց կայ անոր թողած կենդանի գործը: Անոր թողած «Կարսի հնոցի պատմութիւնը» թող ներշնչարան դառնայ օտար ափերու վրայ մեծցող նոր սերունդին:

Յարգանքով կը խոնարհիմ քու անցուցած բոլոր փոթորիկներուն առջեւ, Ռուբէն ջան:

ՄԱՐԳԱՐ ԲԱՐԽԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ — Թիւ 10

ԼՐՏԵՍՆԵՐՈՒ ՊԱՅՔԱՐԸ

(ՎԷՊ ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԷՆ)

ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԱԾ ԱՆԳԼԵՐԷՆԷ

Յետոյ սկսաւ շարունակել իր քննութիւնները: Կարգով ձեռք կ'առնէր իւրաքանչիւր թուղթը եւ մանրամասն կը քննէր զայն:

Այս կերպով աչքէ անցուց բոլոր դարակները առանց սակայն կասկածելի թուղթ մը գտնելու: Առաջին դարակին մէջ պարապ թուղթեր կային, երկրորդը լեցուն էր մելանի շիշերով, գրիչներով եւ քանակներով, ուրիշ գզրոցի մը մէջ տեղաւորուած էին օդային կապի, ելեկտրականութեան եւայլն ստացագիրները:

Ամէնէն վարի գզրոցը կղպուած էր:

— Մեր միակ յոյսն է ասիկա, ըսաւ Փօնթիւի, որուն տրամադրութիւնը լաւ չէր իր ապարդիւն փնտռտուքին պատճառով:

— Ճօրճը կանչեցէք:

Նախկին գողը ներս մտաւ ժպտելով:

— Ինծի նոր գո՞րծ մը գտաք:

— Այո, բաց սա գզրոցը, առանց որեւէ հետք ձգելու:

— Շատ լաւ:

Յետոյ ծունկի եկաւ եւ գրպանէն մետաղեայ թելեր հանելով, մէջէն հատ մը զատեց: Ութսուն երկվայրկեան վերջ գզրոցը բացուած էր արդէն:

— Հրամեցէք Փափ, ըսաւ Ճօրճ յաղթական շեշտով:

Գզրոցը թուղթեր կը պարունակէր գլխաւորաբար: Ճօրճը ճամբելէ վերջ սկսանք աչքէ անցնել զանոնք:

— Հոս ալ բան մը չկայ, Փափա, ըսի, շատ հին թուղթեր են եւ նշանակութիւն մը չունին: Ահաւասիկ նախորդ պատերազմին շրջանէն մնացած գրութիւններ:

—Ընդհակառակն, շատ բան կայ հոս, պատասխանեց Փօնթիւի դանդաղօրէն: Ահաւասիկ թուղթեր որոնք ցոյց կուտան թէ Հօրլօք ծխախոտի իր խանութը ծախած է 1934ին, իր կնոջը մահէն վերջ: Եւ ահաւասիկ Հօրլօքի վերջին հեռագիրը: Եթէ ուշադրութեամբ քննէք, պիտի հաստատէք թէ երկու գիրերը նոյն անձին կողմէ գրուած չեն:

Ձեռագիրներու մասնագէտ մը չեմ, սակայն ակներեւ էր թէ Փօնթիւի իրաւացի էր: Իր աչքերը ստացած էին հիմա իրենց սովորական փայլը. գլուխը ծռած էր թուղթերուն վրայ, բարակի մը նման որ որսի հոտ առած է:

— Հիմա կը սկսիմ հասկնալ, ըսաւ, թէեւ այս ստորագրութիւնները իրարու նման կը թուին, սակայն այդ չէ իրականութիւնը:

— Հապա ի՞նչ է, ձեր կարծիքով:

— Այս մարդը Հօրլօքը չէ: Հետս պիտի տանիմ հին և նոր ձեռագրերը, մասնագէտներու քննել տալու համար զանոնք: Այո, տղաս, այս գիրերուն այցելութիւնը արժեց....

(Շար.)

Կոմիտասեան համերգը

Սորպոնի ընդարձակ սրահը տօնական երեւոյթ մը ստացած էր կիրակի օր, արտասովոր բազմութեամբ մը որ եկած էր ոգեկոչելու յիշատակը մեծ Վարդապետին, տոհմիկ երգերու ոլորտներուն մէջէն:

Մեծ է յարգանքը հայ ժողովուրդին հանդէպ իր անձին եւ գործին: Գեղեցիկ է այդ գործը, ճոխ եւ բազմերանգ, բայց դժուար կիրարկելի այս օտար ափերուն վրայ: Զգալի էր այդ առաջին պահէն իսկ, երբ քառասուն հոգինոց երգչախումբին ձայնը անզօր կը մնար լեցնելու անջրպետը Սորպոնի բազմայարկ ամփիթատրոնին...

Հոգեւոր երաժշտութեան երեք դոհարները, — «Այսօր ձայնն հայրական», «Ո՛վ զարմանալի»ն եւ «Ոտնալուայի շարականը» երգուեցան խղճմտութեամբ: Այսուհանդերձ, երեք կտորներն ալ հեռու էին ունկնդիրներին վրայ այն տպաւորութիւնը թողելէ, ինչ որ յաջողած էին ընել Փարիզի Ս. Յովհաննէս-Մկրտիչ եկեղեցւոյ կամարներուն տակ: Փարիզահայ գաղութէն աւելի ստուար երգչախումբ մը կ'ակնկալուի:

Ուրախալի է, սակայն, որ համբանքի այս պակասը հաւասարակշռուած էր երկսեռ երգչախումբին դիւրասահ ճկունութեամբ: Յիրաւի, երկրորդ աշխարհամարտի այն նոր սերունդը, որ դեռ քանի մը տարի առաջ չփոթահար կը վարանէր բերանը բանալ, հիմա շփում ունենալով հայ կեանքին հետ, տակաւ կը խմորուի եւ կը վերադտնէ իր ցեղային դիմագիծը:

Դժուար է իրօք ի բաց վանել սրտէն Կոմիտասի շունչով եւ ոգիով թրծուած «Հարալօ»ն, «Մարալ ճան»ը, «Եար ճան արի»ն, «Էրւում եմ»ը, «Գարուն ա»ն եւլն.: Բոլոր այս երգերուն մէջ, կշռոյթի, ելեւէջի, արագութեան, դանդաղութեան եւ մանաւանդ արձագանգի երանգաւորումները պահուեցան հարազատ ճշգրտութեամբ մը: Ժողովուրդին խանդավառ ծափերուն վրայ կրկնուեցան Եկան Մոկաց հարսները եւ Սոնա Եարը:

Կոմիտասեան այս համերգին ամբողջութիւնը սահմանուած էր կոթնելու եռոտանիի մը վրայ, որուն հիմունքը կը կազմէին հոգեւոր երգերը, Վանայ հարսներդը եւ Սիփանայ քաջերը: Բայց եթէ Վասպուրականի «Թագւիէօր ախպեր»ը յաջողեցաւ իր ձայնը քամուն տալ, անդին խրոխտ սարին հայդուկները փոթորիկի բռնուեցան: Մեղքը որո՞ւն վզին պէտք է դնել (Աստուած հոգին լուսաւորէ Սիփնիին): Գիտցածս այն է, որ տղաքը շատ ալ վստահ չէին իրենց վրայ, մէկէն տարուեցան արագութենէն, իրենց գլուխը կորսնցուցին եւ զահավիժեցան շողգամի արտերուն մէջ...

Օր. Տիրուհի Զառափեան ճշգրիտ մեկնութեամբ մը ոգեւորեց կշռոյթը Կոմիտասի պարերգներէն «Էրանկի»ին, «Ուրալի»ին, «Շուշիքի»ին, եւլն.: Վաղեմի դպիրներէն Պ. Խաչիկ Նշանեան գնահատելի աշխատանք մը տարած էր հարազատօրէն մեկնելու համար նկարագիրը «Արօր տատրակ»ին, «Անտունի»ին եւ «Երկինքը ամպել ա»ին: Ձայնը ճկուն, թաւշափափուկ, դժբախտաբար տեղ տեղ կը կրէր եկեղեցական երաժշտութեան ազդեցութիւնը: Օր. Իրիս Պիւլպիւլեանի ընտրած երգերու շարքը համակ դայլայլ մըն էր, որ հմայեց ունկնդիրները: Յիշենք «Հօյ Նազանիմ»ը, «Ա՛յ կաքաւիկ»ը, մանաւանդ Ակնայ մէկ սիրերգը, որ նորութիւն մըն էր մեզի համար: Պոլսահայ երգիչ Պ. Անդրանիկ Խախամեան, որ ընդհանրապէս նուիրուած է եկեղեցական երաժշտութեան, դժբախտաբար չկրցաւ լիովին արժեցնել իր վերնաբամբ ձայնը Սորպոնի մէջ: Յաջորդաբար երգեց «Մոկաց Միրզէ»ն, «Կռունկ»ը եւ «Միրանի ծառ»ը (կրկնուած): Եթէ լրջօրէն աշխատի, ապագայ կը խոստանայ: Օր. Հայկանուշ Թորոսեան իր կալուածին մէջն էր, ու ինչպէս միշտ, շնորհիւ իր խանդավառ կշռոյթին, մեծ ընդունելութիւն գտաւ հասարակութենէն «Կալերգ»ին, «Կանչէ կռունկ»ին, «Քելէ քելէ»ին մէջ: Ժողովուրդին ծափերուն վրայ, յաւելուածական երգ մը եւս երգեց:

Թաւ ջութակահար Փիէռ Լապատիի հրամցուցած վեց տոհմիկ երգերու փունջը այնքան հարազատ էր, որ կարծես հայ արուեստագէտի մը ճպոտէն դուրս եկած ըլլար: Ներկայ հասարակութիւնը ոգեւորուած, խանդավառ ծափերով բեմ կանչեց զինքը, գոնէ անգամ մըն ալ լսելու համար իր «Հով արէք»ը: Երիտասարդ ջութակահարը նախընտրեց քաշուիլ:

Համերգին սկիզբը Պ. Ֆելիքս Ռոժէլ, փոխ-նախագահ Երաժիշտներու Միութեան, շահեկան ուսումնասիրութիւն մը կարդաց Կոմիտասի վրայ: Պատուոյ նախագահ Կի տը Լինքուռ, խիստ խանդավառուած երգահանդէսէն, ինքն ալ բեմ բարձրացաւ վերջաւորութեան, ներբողն հիւսելու համար Կոմիտասի հանճարին: Սեզար Ֆրանք երաժշտանոցի տնօրէնը չմոռցաւ նաեւ շնորհաւորել ղեկավարը, Պարթեւեան, որ արժէքաւոր մէկ ատենը եղած էր Վէնսան տ'Էնտիի եւ ի վերջոյ կանգ առաւ երգչախումբի անդամներուն վրան, որոնց կատարած զոհողութիւնը մինչեւ անձնազոհութեան կ'երթար ներկայ դաժան օրերուն:

ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Թուրքիա եւ եւրոպական բանակը

Թուրքիոյ արտաքին նախարարը՝ Ֆուատ Քէօփրիւլիւ ամերիկեան գործակալութեան մը հարցումներուն պատասխանելով, յայտարարեց թէ Թուրքիա պատրաստ է զօր․ Այզընհաուըրի տրամադրութեան տակ դնելու եւրոպական բանակին համահաւասար զօրամասեր, պայմանաւ որ անոնց կցումը կարելի եղածին չափ շուտով կատարուի։

Թուրք նախարարը կ՚ուզէ որ Եուկոսլաւիան ալ մասնակցի Ատլանտեան դաշինքին, թէեւ տակաւին կանխահաս կը համարուի այդ ծրագրին գործադրութիւնը։

Գալով Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան, Քէօփրիւլիւ կը կարծէ թէ արաբական երկիրներուն մասնակցութիւնը ապահովելու լաւագոյն մէկ միջոց է շահիլ անոնց վստահութիւնը, փութացնելով այդ շրջաններու հրամանատարութեան ստեղծումը, համաձայն չորս դաշնակից պետութեանց միջեւ մշակուած ծրագրին։ Թուրքիա տրամադիր է իբրեւ միջնորդ ծառայել Միջին Արեւելքի մէջ ծագած վէճերուն, բայց ստիպուած է ծայրայեղ զգուշութեամբ շարժիլ թիւրիմացութեանց տեղի չտալու համար։

╳ Անգարայի Ազգ․ Ժողովը փետր․ 18ին միաձայնութեամբ վաւերացուց Թուրքիոյ մասնակցութիւնը Ատլանտեանի դաշինքին։ Մ․ Քեմալի կուսակցութիւնն ալ (Հալք) ջերմապէս շնորհաւորեց կառավարութեան յաջողութիւնը, «իբրեւ «ազգային քաղաքականութեան մէկ յաղթանակը»։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՏՈՒՐՔԵՐՈՒ յայտարարութեան պայմանաժամ երկարաձգուեցաւ մինչեւ Մարտ 15.

ԱՒՍՏՐԻՈՅ մասին հաշտութեան կրճատեալ ծրագիր մը պատրաստած են արեւմտեան երեք դաշնակիցները եւ Խ․ Միութեան պիտի ղրկեն, փութացնելու համար հաշտութեան կնքումը։

ԼԻԶՊՈՆԱՅԻ ժողովէն վերադարձին լաւատես յայտարարութիւններ ըրին Անգլիոյ եւ Մ․ Նահանգներու արտաքին նախարարները, եւրոպական բանակի կազմութեան մասին։ Նախագահ Թրումըն ալ շատ գոհ կ՚երեւայ ժողովին արդիւնքէն։

ԹՈՒՆՈՒԶԻ մէջ երեք օր գործադուլ սարքուած է արհեստաւորներու եւ առեւտրականներու Միութեան կողմէ, ուրբաթ օրուընէ սկսեալ (այսօր)։

ԶՕՐ․ ՓԱՆԿԱԼՈՍ, Յունաստանի նախկին դիկտատորը, մեռաւ անցի օր։ 73 տարեկան էր։ Իբրեւ սպարապետը բանակին, 1925ին վերակազմեց յունական ուժերը եւ ինքզինքը միահեծան տէր հռչակեց երկրին։ Յետոյ, վարպետ հանրաքուէով մը, օրինականացուց իր իշխանութիւնը իբրեւ հանրապետութեան նախագահ։ Մէկ տարի վերջ, զօր․ Քոնտիլիս տապալեց զինքը եւ բանտարկեց Կրետէի մէկ բերդին մէջ։ Շատ չանցած ներում շնորհուեցաւ։

ԱԹԷՆՔԻ ԼՐՏԵՍԱԿԱՆ դատին ամբաստանեալներէն Տիկին Մաոի Քաթրիվանա, 31 տարեկան, մանչ մը ծնաւ բանտին մէջ։ Դատարանը արտօնեց որ մայրանոց մը փոխադրուի զաւկին հետ։ Ամբաստանեալ Տ․ Պացիս, լրտեսական ցանցին գանձապահը, խոստովանեցաւ թէ դրամ ստացած է երկու Ֆրանսացի կիներէ եւ Զուիցերիացիէ մը։ Յետոյ յայտարարեց թէ ինք խաբուած է համայնավարներու «խաղաղութեան» նշանախօսքէն, եւ զգուշութեան կոչ մը ուղղեց անոնց որ համայնավարութեան կը հետեւին։ Ինք յանձն կ՚առնէ յունական բանակին մէջկռուիլ որեւէ ճակատի վրայ։ Կ՚ըսուի թէ Պացիս ամսական 20-30.000 տոլար կը ստանար արտասահմանէն, ստորերկրեայ գործունէութեան համար։

ԴԵՐԱՍԱՆ ԺՕՐԺ ԵՒ ԼԻՒՏՄԻԼԱ ՓԻԹՈՅԵՒՆԵՐՈՒ յիշատակին բեմադիրներու սէնտիքան հանդէս մը կազմակերպած էր, ուր խօսեցան ծանօթ դերասաններ եւ ներկայացուցին քանի մը տեսարաններ այն դերերէն, ուր ամէնէն շատ յաջողած էին երկու մեծ դերասանները։

ՊԱԼԸՔԵՍԻՐԻ (Թուրքիա) մօտակայ շրջանէն Ահմէտ Քափըլմազ անուն Թուրք մը երեք անգամ ծախած է իր տասնըվեցամեայ աղջիկը։ Առաջին անգամ 50 ոսկիի վաճառած է, բայց ետ առած է աղջիկը, սպառնալով գնորդին, որ եթէ չվերադարձնէ, ոստիկանութեան պիտի յանձնէ զինքը, իբրեւ անչափահասները գլխէ հանող։ Երկրորդ անգամ քսան ոսկիի։ Իսկ երրորդը, որ տասը ոսկի թղթադրամ միայն վճարած էր, լուր տուած է ոստիկանութեան։

ՍԱՍՈՒՆ...

ՍԱՍՈՒՆ...Ի

Այսինքն ճաշարան ՍԱՍՈՒՆԻ գացէք, տեսէք եւ ճաշեցէք

ՀԱՄՈՎ, — ՀՈՏՈՎ, ԵՒ ՄԱՏՉԵԼԻ

31, Rue d'Alexandrie - Paris.

Métro : Réaumur et Strasbourg - St. Denis

Փարիզի Հայոց Եկեղեցւոյ Վարչութիւնը, Հոգաբարձութիւնը, քահանայից դասը եւ ազգականները սրտի դառն կսկիծով կը ծանուցանեն անակնկալ վախճանումը Շթութկարտի մէջ, 20 փետրուարին կարճատեւ հիւանդութենէ վերջ,

ԳԵՐ․ ՏԷՐ ԳՐԻԳՈՐ Ծ․ Վ․ ՇԱՀԼԱՄԵԱՆԻ

Հոգեւոր հովիւ Գերմանիոյ թեմին

Հանգուցեալին դագաղը պիտի փոխադրուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին եւ պիտի զետեղուի մասնաւոր սենեակի մը մէջ, որ բաց պիտի ըլլայ ուրբաթ օրուընէ սկսեալ հանրութեան համար։

Վաղը, շաբաթ, 1 մարտ, ժամը 12.30ին պիտի մատուցուի հանդիսաւոր Ս․ Պատարագ եւ պիտի կատարուի դագաղի օծման արարողութիւնը նախագահութեամբ՝ Արժ․ Տէր Թովմաս Ա․ քհյն․ Մինասեանի։

Յուղարկաւորութեան արարողութիւնը պիտի կատարուի նոյն օրը ժամը 2.15ին պատարագէն վերջ։ Մարմինը պիտի ամփոփուի Enghienի ընտանեկան դամբարանին մէջ։

Կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը որ ներկայ ըլլայ այս արարողութիւններուն եւ իր վերջին յարգանքը ընէ բազմավաստակ եկեղեցականին։

Այրի Տիկ․ Charlotte Քիւլչեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ․ Պաղտասար Քիւլչեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ․ Արթաքի Գալայճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ․ Յարութիւն Փափազեան եւ Գրիգոր Փափազեան, Տէր եւ Տիկ․ Եսայի Եսայեան (Յունաստան), Տէր եւ Տիկ․ Սահակ Կէնճեան (Լիոն), Տէր եւ Տիկ․ Յովհաննէս Յակոբեան (Թուլոն), Տէր եւ Տիկ․ Գրիգոր Եէտիգարտաշեան, Տէր եւ Տիկ․ Յովսէփ Ուզունեան, Տէր եւ Տիկ․ Շնորհք Անդրէասեան, Տէր եւ Տիկ․ Արմենակ Գրիգորեան (Լիոն), Տէր եւ Տիկ․ Ոսկեան Գարուստեան (Լիոն), Տէր եւ Տիկ․ Մամաս Սանթուրճեան (Պաղտատ), Տէր եւ Տիկ․ Միհրան Ալպէրեան (Թուլոն), խորին ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսինին, հօրը, եղբօրը եւ ազգականին

Պ․ ՆԱԶԱՐ ՔԻՒԼՉԷԵԱՆԻ

մահը որ տեղի ունեցաւ երեքշաբթի, 26 փետր․ Սեվրի հիւանդանոցին մէջ։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի վաղը, շաբաթ, 1 մարտ, ժամը 3.30ին Շավիլի հայկական մատուռին մէջ եւ մարմինը պիտի ամփոփուի Շավիլի գերեզմանատունը։

ԵՐԵԿՈՅԹ – ԽՆՋՈՅՔ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Փետրուար 18ի առթիւ, նախաձեռնութեամբ Հ․ Յ․ Դ․ Նոր Սերունդի, **1** Մարտ, շաբաթ ժամը 20.30ին Համօ Օհանջանեան սրահին մէջ։ Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ․ Յ․ Դ․ Պոլ․ Օտոյի վռամեան Ենթկ․ եւ հովանաւորութեամբ Մարսէյլի Հ․ Յ․ Դ․ Շրջանային Կոմիտէի

2 ՄԱՐՏ ԿԻՐԱԿԻ կէսօրէն վերջ ժամը **3**ին, Պար էնթէրնասիոնալի հանրածանօթ սրահին մէջ, **230 Chemin de la Madrague:**

Ղեկավարութեամբ ընկեր Ն․ Սարգիսեանի Կարտանի Նոր Սերունդը մեծ պատրաստութեամբ պիտի ներկայացնէ

ՍՕՍ ԵՒ ՎԱՐԴԻԹԵՐ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Հերմինէ Խրիմեան եւ Սուրէն ու Ժիրայր Խրիմեաններ կը յայտնեն թէ Մարտ 2ի կիրակի առտու Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի ի յիշատակ իրենց ողբացեալ ամուսնոյն եւ հօր՝

ՎԱՀՐԱՄ ԽՐԻՄԵԱՆԻ

մահուան առաջին տարեդարձին առթիւ։

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները։

╳

Այրի Տիկին Ազնիւ Տերոյեան, ինչպէս նաեւ Տակառեան, Տօնիկեան եւ Մուրատեան ընտանիքները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի իրենց ամուսնոյն եւ ազգականին՝ ողբացեալ

ՏԻԳՐԱՆ ՏԵՐՈՅԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ։

Կը հրաւիրուին հանգուցեալին յիշատակը յարգողները։

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Տիկին Ռօզ Արտաւազդ Հանըմեան իր ողբացեալ ամուսնոյն Արտաւազդ Հանըմեանի յիշատակին 1000 Ֆր․ կը նուիրէ Ֆր․ Կապ․ Խաչի Անկէնի մասնաճիւղին, ի նպաստ օգնութեան գործին։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ․ Յ․ Դ․ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի մասնաճիւղին պարանցիկ ցերեկոյթը՝ այս կիրակի, ժամը 4էն 10, Studio Colibri, 19 rue Caumartin: Կը հրաւիրուի երիտասարդութիւնը։

ՍԷՆԹ-ԷԹԻԸՆԻ եւ ՍԷՆ-ՇԱՄՈՆԻ Հ․ Յ․ Դ․ «Անտօք» եւ «Վարուժան» ենթակոմիտէներու հաւաքական ժողովը այս կիրակի, ժամը 3ին հայ մատուռին յարակից սրահը, 6, Rue Franche Amitiée: Կը խնդրուի ճշտապահ ըլլալ։

ԼԻՈՆ․ — Հ․ Յ․ Դ․ Վարանդեան Կոմիտէն ընդհ․ ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները այս ուրբաթ, ժամը 20.30ին, ղպրոցին սրահը, 78, rue Rabelais: Կարեւոր օրակարգ։

ԱՆԿԷՆ․ — Ֆր․ Կապոյտ Խաչի Մասնաճիւղին ժողովը՝ այս Ուրբաթ, ժամը 21ին, Au Bon Café, 4, Rue du Départ: Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերուհիները։

ՊԱՆԷՕ-ՓԱՇԱՆ․ — Հ․ Յ․ Դ․ «Արծիւ» Ենթակոմիտէի ընդհ․ ժողովը՝ այս Ուրբաթ, ժամը 20.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ․ — Լիոնի Ֆր․ Կապոյտ Խաչի տարեկան պարահանդէսը 15 մարտ **Berriet-Millier**ի (Place Bellcour) շքեղ սրահներուն մէջ։ Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ․ — Մայիս 25ին, կիրակի, Տրապիզոնի նահանգին (Պոնտոս) Հայր․ Միութեան պարահանդէսը Cercle Militaireի սրահներուն մէջ։

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ յետաձգուած է Ապրիլ 27ին։

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ Միութեան Լիոնի մասնաճիւղին ընդհ․ ժողովը այս կիրակի առտու, ժամը 9ին, 71, rue de Bonnelի սրահին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։

ՀԱՅ ՈՒՍ․ ԸՆԴՀ․ ՄԻՈՒԹԵԱՆ հերթական դասախօսութիւնը այս կիրակի ժամը 5ին, 6, Rue Férou: Դասախօս՝ Պ․ Օ․ ԹԱԴԷՈՍԵԱՆ։ Նիւթը՝ «Պօղոս Նուպար փաշայի կեանքն ու գործունէութիւնը»։

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ Միութեան Կարտանի մասնաճիւղի ընդհ․ ժողովը այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Կարտանի հայկական դպրոցսրահին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր անդամներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ Սիրով կը հրաւիրուին ոչ-անդամ Խարբերդցիներ։ Կը խնդրուի ճշտապահ ըլլալ։

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ ՕՆՆԻԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ

30 Մարտ կիրակի, ժամը **21**ին, **Salle Gaveau,**

հովանաւորութեամբ Յանձնախումբի մը որուն պատուակալ նախագահն է ԶԱՐԵՀ ՊԷՅ ՆՈՒՊԱՐ

Կը մասնակցին Concert Pasdeloup, բաղկացած 65 հոգիէ եւ Radioի երգչախումբը։

Հ. Մ. Մ.-ի պարահանդէսը

Ապրիլ 6ին, **Cercle Militaire**ի մէջ։ Ժամը 4էն կէս գիշեր։

Կարեւոր ծանուցում

Կերպասի ու կօշիկի, կարի մեքենաներու, «մօթէօներու, ինչպէս նաեւ ամէն կարգի մեքենաներու նորոգութեան մասնագէտ Կ․ ՏԱՊԱՂԵԱՆ Փարիզէն Մարսէյլ փոխադրուելով՝ իր աշխատանոցը հաստատած է **23, Rue Berlioz:** Իրեն դիմողները կատարեալ գոհացում կը գտնեն թէ՛ անթերի աշխատանքի եւ թէ՛ մատչելի պայմաններու տեսակէտով։ Հեռախօս՝ Լիսէ 71-30։

21րդ տարեկան ցերեկոյթ

Կազմակերպուած Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանի Արիներուն եւ Արենոյշներուն կողմէ։ 2 Մարտ, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Salle de la Chimie, 28bis, Rue St. Dominique (métro Invalides)։ Սկաուտական ներկայացումներ, հայկական պարեր եւ երգեր սկաուտներուն եւ արենոյշներուն կողմէ։

Պիտի ցուցադրուին տեսարաններ Աւստրիոյ ճամբարէն, որուն մասնակցեցան Հայ Արիները անցեալ ամառ։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ։ Արիները եւ Արենոյշները պիտի ներկայացնեն մեծ պատրաստութեամբ, Շէյքսփիրի ՎԵՆԵՏԻԿԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԸ (հայերէն)։

Մուտք **300** եւ **200** ֆրանք։

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)